
CADEREA
VINTILĂ CORBUL
CONSTANTINOPOLELUI
cartea românească
CADEREA
VINTILĂ CORBUL
CONSTANTINOPOLELUI

Vintilă Corbul

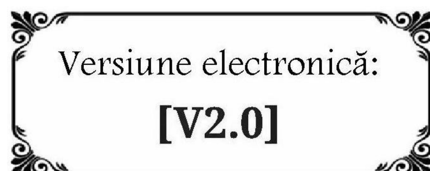
CĂDEREA CONSTANTINOPOLELUI

Editura Cartea Românească

Bucureşti, 1977

———————————————————
Corectură [V1.0]: mai 2010
Corectură [V2.0]: noiembrie 2015
———————————————————

Argument către cititor

Din cartea de faţă, am vrea să-i subliniem cititorului câteva aspecte şi să-i explicăm câteva din raţiunile autorului în legătură cu procedările sale în compoziţia şi chiar în stilistica romanului.

Mai întâi, semnul sub care se va desfăşura istorisirea în sutele de pagini ale cărţii este acela al cruzimii lui Baiazid, care porunceşte cu sânge rece să fie ucişi prizonierii luaţi la Nicopole. Aici fusese şi Mircea cel Bătrân, iar Baiazid l-a urmărit apoi în propria ţară, la nord de Dunăre, ca să-i distrugă acolo corpul expediţionar, scăpat în câmpiile Nicopolei. Dacă Mircea nu-şi conducea cu abilitate armata, la Nicopole, cădea şi aceasta în prizonierat, cum se întâmplase cavalerilor burgunzi. Pe teren propriu, bine cunoscut de oşteni şi de căpitanii steagurilor, de viteazul voievod, Baiazid n-avea nicio şansă şi a trebuit să renunţe. Bătălia aceasta din 1397 a fost crâncenă, se pare însă că nu atât cât cealaltă, de la 1394, la Rovine, despre care o cronică bulgară de epocă scria că „lăncii nenumărate s-au frânt atunci şi mulţimea săgeţilor a fost nenumărată, încât văzduhul nu se mai putea vedea de desimea lor; şi râul acela curgea roşu de sângele ce ieşea din mulţimea trupurilor căzute”. E întocmai tabloul de sumbră vitejie pictat de Eminescu în *Scrisoarea III*. Toate acestea le cunoaştem, începând cu cartea de istorie din şcoala primară – însă ceea ce vrem să remarcăm aici e că asasinatul turcesc în masă cu care debutează romanul lui Vintilă Corbul defineşte zodia sub care trăia populaţia acestei părţi din Europa, odată cu năvala în Balcani a ordiilor de ieniceri şi spahii. Cruzimea era legea epocii pentru cotropitori. Dacă am judeca azi, de la distanţa a aproape şase secole, ne şi explicăm de ce otomanii practicau uciderile în masă: pentru ca oastea de mercenari, slujbaşi ai războiului, jafului şi crimei, sau cea de ieniceri, „copii de suflet ai lui Alah” – adică flăcăii furaţi mamelor de mici şi crescuţi ca ucigaşi, fără familie, fără altă patrie decât cortul său şi sabia – pentru ca aceşti profesionişti ai omorului să aibă cât mai puţini adversari viitori potenţiali şi ca să nu-şi adauge consumatori de hrană, dacă ar fi luat prizonieri.

Legii de atunci a războiului instituit de oştile semilunii, i s-a răspuns cu aceeaşi lege – şi Mircea la Rovine, apoi tot el în noua

expediţie turcească, după el Vlad Ţepeş, când trage în ţeapă o oştire întreagă, a lui Hamza Paşa, nu procedau altfel decât făcuseră osmanlâii cu cavalerii burgunzi şi cu ceilalţi prizonieri de la Nicopole. Voievozii noştri trebuiau, la rândul lor, să-şi apere nu numai teritoriul ţării, dar şi pe oamenii ei, nu doar să alunge, dar şi să împuţineze numărul asasinilor strânşi armată, şi nu armata unei ţări, ci aceea mânată de o poftă neînfrântă de cucerire – asasini care, dacă ar fi rămas în viaţă, se regrupau şi veneau din nou să atace. Deosebirea aceasta e, între oastea de ţară a voievozilor noştri, care lupta să oprească valul mercenar şi ieniceresc, – şi oastea aceasta, lipsită de orice credinţă şi iubire, în afară de cea a crimei, jafului şi stăpânirii samavolnice.

O a doua idee, pe care vrem s-o remarcăm, e că năvalei otomane de oameni înarmaţi până în dinţi, la treapta celei mai înalte tehnici militare a epocii, educaţi să fie nu mulţime, ci corp de şoc ofensiv – ţările noastre trebuiau să le opună tot armate organizate după regulile avansate ale tehnicii de luptă, atât cea din Europa, cât şi cea a invaziei sud-asiate. Imaginea că oastea voievozilor era a unor ţărani adunaţi în pripă de la plug şi sapă, cu coasele în spate, furci şi ţapine, cu ce mai găseau pe lângă casă, e o imagine falsă, cultivată mai mult pentru sugestiile ei decurgând din basm. Oştile voievozilor români trebuiau să fie echipate cât şi ale adversarilor. Când Eminescu vorbeşte, de exemplu, de „scările de lemn” ale şeilor, trebuie înţeles bine că e vorba de cavaleria uşoară a lui Mircea, la care înlocuirea fierului cu lemnul şi, în continuare, eliminarea grelelor platoşe ale cailor, utilizarea suliţelor în locul săbiilor dădeau iuţeală mişcării de atac, permiteau manevrele rapide ale învăluirii, ţinerea adversarului la distanţă, – toate acestea după caz, după „specialitatea” corpului aruncat de acesta în luptă.

O întreagă strategie şi tactică de epocă învie în aceste pagini, demonstrând şi pregătirile pe care erau obligaţi să le realizeze românii, pentru a putea face faţă navalei sultanilor asupra Europei, şi sacrificiile pe care le cerea un război de apărare, cum era acela pentru care ei se pregăteau. Inspecţia militară cu care se încheie primul volum al romanului lui Vintilă Corbul, când Mehmed II îşi trece în revistă imensa armată pe care o va dezlănţui asupra Constantinopolelui, e tot atât de rău prevestitoare ca şi asasinatul în masă din primele pagini ale romanului. Să ne gândim că aceşti cuceritori, deloc mai puţini şi nici mai osteniţi, sau cu poftele de jaf

şi crimă potolite, se îndreptau, după două decenii, asupra Munteniei lui Vlad Ţepeş şi asupra Moldovei lui Ştefan cel Mare. Cititorul să vadă bine în fiecare ienicer pe un expediţionar viitor, într-unul din principate, şi să măsoare ce potenţial trebuia să realizeze. Ţările Române s-au împotrivit acestor mulţimi dezlănţuite, care, vreme de secole, nu au întâlnit alt adversar în stare să-i oprească la porţile Europei, decât pe români. Războiul de apărare nu era numai o hărţuială de retragere, cu incursiuni răzleţe, cu otrăvirea fântânilor, ascunderea vitelor şi recoltelor şi părăsirea satelor în cale; şi acestea însemnau prăpăd, căci reprezentau sute de kilometri parcurşi de convoiul năvălitor, prin trupul ţării, pe drumuri umblate şi prin sate, pe văi şi râuri, unde erau aşezările omeneşti, ca să aibă oastea străină unde-şi adăposti comandanţii, când venea de exemplu însuşi sultanul cu suitele lui nesfârşite; dar un asemenea război presupunea obligatoriu şi o luptă – ca aceea dată de Mircea la Rovine, de Ţepeş în puncte succesive, de Ştefan la Vaslui, apoi la Valea Albă.

Când Vintilă Corbul desfăşoară larg tabloul cancelariilor europene, ale „marilor puteri” din epocă, prinse în tot felul de combinaţii politice, şi chiar al Constantinopolelui, care era înconjurat de otomani, dar dădea mai mare atenţie rivalităţilor interne decât primejdiei din afara zidurilor cetăţii – el face aceasta şi pentru ca să se vadă cum, prin opoziţie, în ţările noastre aveau loc cele mai lungi domnii din istoria lor: a lui Mircea de 32 de ani, tot de 32 ani a lui Alexandru cel Bun, de 47 ani a lui Ştefan – exemple strălucite de dorinţă a stabilităţii, a întăririi interne şi a politicii externe dibace, pentru a se putea asigura potenţialul economic, militar şi uman al ripostei – al apărării.

De aceea, Vintilă Corbul prezintă curţile regeşti şi domneşti, aşadar treptele supreme de guvernământ, la acelaşi nivel de strălucire, de forţă, de capacitate administrativă şi diplomatică, la noi ca în Europa. Tot astfel şi armata; şi modul de a gândi treburile de stat, de a se comporta, de a vorbi. În genere autorul nu şi-a pus problema sugerării unui suflu arhaic de limbaj, el a mers numai în direcţia realizării culorii locale prin descrieri de peisaj, fapte concrete de epocă, portretistică şi pictura costumelor, interioarelor etc. – toate în termenii şi cu înfăţişarea din timpul respectiv. Ca atare, în nomenclatura geografică, în desemnarea rangurilor politice, administrative, militare etc., autorul a consultat atlase şi crestomaţii, reproducând numele din hărţi şi texte de epocă, din

cronici şi documente, enciclopedii şi dicţionare, pornind numai de la etimologiile atestate istoric şi aparţinând epocii şi locurilor.

Exista însă o dificultate pe care autorul a rezolvat-o într-un chip original şi căutând o soluţie modernă. În acest cadru şi în aceeaşi măsură şi-a pus el problema limbii pe care să o utilizeze, în relatările proprii, în vorbirea personajelor sale. Tradiţia cronicărească, ridicată la mare înălţime de Sadoveanu, instituise în ultimele trei sferturi de veac, la noi, ca pe o regulă, expresia de tipar asemănător cu al basmului popular cu a letopiseţelor. Dar voievozii şi demnitarii români erau cărturari întru nimic mai prejos de reprezentanţii echivalenţi ai Europei, decât corpul de trimişi acreditaţi pe lângă sultanii turci. Aceştia gândeau şi se exprimau în termenii epocii lor, care dădea cărturari de marcă, într-o limbă care, în epocă, era modernă: cea latină. Faţă de această expresie, mai era oare suficientă pronunţia cu mireasmă şi culoare moldovenească – aceasta devenită tradiţională cronicilor – şi cu inflexiuni ţărăneşti, derivate din folclor?

Vintilă Corbul a plecat de la un atare raţionament. E o certitudine că în secolele XIV-XV limba cancelariilor, cea diplomatică, era în principal cea latină, astfel că neologismul de provenienţă franceză – derivat, la origine, din latină – răspunde în principiu deplin cerinţei de a sugera atmosfera cancelariilor şi de a fi instrumentul comunicării oficiale. Cum acţiunea romanului se poartă la nivele politice şi intelectuale ridicate (generali, miniştri, diplomaţi etc.) e logic ca sugestia principală urmărită să fie cea de intelectualitate, de cultură, nu de vorbire populară arhaică, având iz bisericesc sau cronicăresc. Problema a înţeles-o cam în acelaşi fel şi Camil Petrescu în romanul *Un om între oameni;* Vintilă Corbul a dus-o în toate implicaţiile ei, utilizând un limbaj intelectual cu totul modern.

Pe de altă parte, şi-a spus autorul, limba română a început a primi multe elemente de nomenclatură slavă – nomenclatură, de asemenea modernă a epocii, oficială, diplomatică, de cancelarie, militară – abia atunci când statul moscovit şi-a extins raporturile politice spre est, deci cam odată cu vremea lui Ştefan cel Mare; până atunci brâul tătărăsc din Ucraina, de la mare până spre Polonia, făcea să fie slabe – la nivel cultural oficial – relaţiile de limbă, lăsând în schimb drum liber, în această epocă, influenţelor latine în domeniul oficial-politic şi cultural, venite din sud şi chiar din ţări slave ca Polonia, Moravia, Boemia, unde limba cărturarilor şi limba oficiilor de stat era tot cea latină, ca în toată Europa. În

orice caz, neologismele de origine latină, cu atestări în cronicile franceze, germane, italiene etc. – scrise şi acestea în limba latină –, frecventate în secolele XIV–XV, se pot justifica cel puţin tot atât cât termenii de sursă slavă, proveniţi din cronici şi texte bisericeşti – care sunt toate ulterioare momentului 1453, când se încheie acest prim volum din ciclul epic *Căderea Constantinopolelui.*

În plus, utilizând o nomenclatură predominant latină, autorul urmăreşte să contribuie şi pe această cale la o integrare europeană a Ţărilor Române – cea mai firească pentru secolele XIV–XV – degajarea lor dintr-un climat arhaic, de aparentă înapoiere, într-o epocă în care Muntenia şi Moldova erau singurele capabile să se opună militar, cu succese răsunătoare, celei mai mari puteri militare din acel moment. Pentru perioada 1390–1453, când e plasată epica romanului, noi nu avem atestări de limbă românească scrisă, astfel că, în lipsa lor, o carte literară îşi poate permite să inoveze într-un sens care duce la concluzia europenismului şi civilizaţiei moderne la nivelul epocii. Aceasta e a treia chestiune pe care am dorit să o supunem cititorului. Iar ultima e una cu privire la documentaţie, la cadrul istoric şi la informaţie.

S-a precizat mai sus că nomenclatura, geografia toată a romanului, e cea din acte şi hărţi de epocă. Adăugăm că studiile de specialitate, străine şi româneşti, consultate de autor, sunt în număr apreciabil. Lucrul îşi are importanţa sa. Literatura lui Vintilă Corbul urmăreşte şi o exactă desfăşurare a istoriei reale, în cadrul căreia fantezia sa umple cu materia faptelor şi oamenilor – în spiritul ei – o istorie care, altfel, ar pluti tot în abstracţii. Ca şi în ciclurile sale precedente – *Dinastia Sunderland-Beauclair* (vol. I–III) şi *Păsări de pradă* (vol. I–II), ambele apărute în curs de cinci ani, între 1966 şi 1971, dar consacrate Europei occidentale şi marilor ei convulsii politice şi social-economice, dinainte de Napoleon, până după căderea lui – Vintilă Corbul îşi construieşte cu o exactitate de om de ştiinţă panoramele istorice, în care apoi literatul face să trăiască aievea oamenii reali şi acei reconstituiţi sau creaţi de imaginaţia sa. Istoria din cărţile sale e reală; problemele claselor, categoriilor sociale, statelor sunt autentice; închipuită e viaţa de fiece zi a oamenilor, luaţi ca indivizi, închipuite sunt sentimentele lor, vorbirea, îmbrăcămintea fiecăruia din ei – dar şi acestea sunt în deplină concordanţă cu istoria. Specia de roman istoric pe care autorul o cultivă e cea caracterizată de respectul integral faţă de stadiul de azi al interpretării istoriei şi faţă de realitatea vie a

istoriei de odinioară.

În literatura lui Vintilă Corbul, inaugurată în 1938 în revistele Universul Literar şi Adevărul literar şi artistic, apoi marcată de romanele *Babel-Palace* (1939) şi *Sclavii pământului* (1945), se remarca imensa capacitate de invenţie epică a autorului, de creare a unei multitudini de personaje, destine, profiluri umane, încrucişarea excepţională de traiectorii literare. Această disponibilitate de povestitor-inventator, fantezia disciplinată realist şi le-a pus în slujba evocării istoriei – nu în povestiri, ci în romane cu un predominant caracter documentar, o specie aparte, în care istoria, înviată din documente şi cu ajutorul lor, în spiritul lor, lunecă în literatură, prin simplul fapt că e *viaţă*.

Cititorul e uimit şi cucerit de aparenta fantezie. De fapt e în faţa istoriei înviate! Chiar acolo unde epica literară pare a se destrăma în episoade neesenţiale sub raport estetic, lectura e atracţioasă, chiar acolo, şi instructivă, datorită mişcării vii a istoriei reale. Ca în filmele documentare; ca în muzee şi expoziţii; ca în vechi oraşe care păstrează aidoma urmele civilizaţiilor de demult. Perioada modernă a adus activ la ordinea zilei o atare literatură şi a atestat calitatea estetică a speciei.

Cititorul romanului Căderea Constantinopolelui are prilejul să verifice el însuşi toate afirmaţiile de mai sus. Rândurile de faţă au vrut numai să-i solicite atenţia, pentru a avea în vedere, în timpul lecturii, problemele amintite. Aproape, am spune, că pentru a-l îndemna să nu se lase tot timpul copleşit de atracţiile şi emoţia istoriei înviate în faţa ochilor săi, ci să accepte cu luciditate adevărul de aici, delimitându-l de fanteziile altor lecturi, integrând aici ficţiunea cu realitatea, mai cu seamă în ce priveşte Ţările Române şi locul lor în istoria Europei.

Căci, pentru Ţările Române, istoria exactă, reconstituită strict, este mai frumoasă, mai emoţionantă, mai plină de putere în a ne însufleţi şi a ne da încredere, decât orice fantezie.

Mihai Gafiţa

Definesc Europa – ansamblul ţărilor moştenitoare ale culturii elenice.

Rene Grousset

•

Cucerirea Constantinopolelui de către turci în mai 1453 a fost unul dintre cele mai însemnate evenimente din istoria omenirii. A influenţat prodigios destinele Europei. A înscăunat supremaţia turcilor în Orient timp de mai multe secole şi a avut semnificaţia unei catastrofe supreme pentru lumea elenică.

Gustave Schlumberger

•

E lucru lămurit că din partea creştinilor din alte ţări nu s-a făcut nimic... când sultanul a pornit asupra Constantinopolelui.

Giorgios Sphrantzes

•

(Căderea Constantinopolelui)... cea mai mare nenorocire din câte s-au întâmplat în lume, pe toate le întrece prin suferinţă.

Laonicos Chalcocondyles

•

Tiranul (Mehmed al II-lea) l-a întrebat pe marele amiral (Notaras): „Spune-mi adevărat dacă acesta este capul împăratului tău”. Atunci, uitându-se bine la el, (Notaras) a răspuns: „Al lui este, doamne”. Şi l-au văzut şi alţii şi l-au cunoscut. Atunci au pironit capul pe coloana din piaţa Augusteon şi acolo a rămas până seara. După aceea, jupuindu-i pielea, a împăiat-o şi a trimis-o peste tot locul, arătând-o domnului perşilor şi al arabilor şi altor turci ca semn al biruinţei.

Ducas

•

Bizanţul a fost Roma cea nouă.

Sir Galahad

•

Trebuie să restabilim în drepturile sale şi în toată amploarea ei una din cele mai mari civilizaţii ale lumii, civilizaţia bizantină.

Nicolae Iorga

•

Ziua de 29 mai 1453 înseamnă o cotitură a istoriei.

Steven Ruciman

•

Bizanţul a protejat şi educat naţiunile occidentale, care l-au răsplătit doar cu ingratitudine.

Auguste Bailly

CONSTANTINOPOLE

LEGENDĂ

- Străzi principale bizantine existente
- " " " dispărute
- Ziduri bizantine
- Vechile ziduri ale primului oraș al Bizanțului
- Construcții bizantine existente
- Amplasamente ale construcțiilor bizantine dispărute
- Cisterne

Turnul Anemas
Turnul lui Isac Anghelos
Poarta Gyrolimne
Podul Sf. Kallinique
Mănăstirea Sf. Thecla
Xyloporta
Poarta Caligaria
Poarta Porphirogenete
Poarta Cercoporta
XIV R.
Poarta Charisius
Poarta Cynagon
Palatul lui Constantin
Cisterna Aspar
Poarta Blachernelor
Mon. Chora
Poarta Palatului
Poarta Militară 5
Sf. George Myriandrion
Mon. Pammakaristos
Poarta Farului
Sf. Petru
Sf. Ioan Baptist
Poarta Sf. Theodosia
Palatul L. Bonus
Cisterna L. Bonus
Cisterna Pulcheria
Poarta Sf. Romain
Lycus
Pempton
Livadia
Dealul Sf. Theodore
PERAIA
ARGYROUPOLIS
Poarta Militară 4
Mon. Mellodore
Sf. Laurent
Sf. Theodosia
Sf. Esaia
Sfinții Apostoli
Pantepopte
PLATEA
Turnul Christ
Sf. Petru
Sf. Benoit
Sf. George
XIII R.
GALATA
PALINORMION
Poarta Rhegion
Sf. Mocius
CONSTANTINIANA
Sf. Theophane
Mon. Pantocrator
VIGLA
Poarta Lemnului
BOSFOR
Cist. Sf. Mocius
XI R.
Coloana lui Marcian
OLYBRIUS
VI R.
KARPIANUS
TRITON
Sigma
Poarta Militară 3
Poarta Silivri
LEOMAKELLION
X R.
Sf. Theodore Tyron
Mon. Valens
Sf. Anna
XII R.
VIII R.
Sf. Andrei in Crisi
Cist. Phokas
Forum Bovis
Nympheum
CAPITOLE
Poarta Sf. Barbe
Poarta Eugene
DEUTERON
Poarta Acrea
Forum Arcadius
Forum Tauri
AMPOLIA
I R.
II R.
ACROPOLE
Coloana lui Claudius Goticul
Mon. Sf. George
Sf. Lazar
Poarta Militară 2
Mon. Gastria
Mon. Peribleptos
Mon. Myrelaion
Cist. Modestus
Forum Constantin
Sf. George in Kyparisso
VLANGA
Anemodoulion
IX R.
VII R.
ARTORIANOS
Sf. Irina
Sf. Sofia
Milion
Augusteon
Ayasma Salvatorului
Sf. Maria Hodigitria
Poarta Corea
Poarta Psamatia
Sf. Nicolas
Portul Eleutherius
Sf. Sergiu și Bacchus
Hipodrom
Chalke
Palatul
Portul Sophian
Palatul Justinian
Portul Kaisareion
Sf. Constantin
Mon. Studion
Poarta celor Șapte Turnuri
Poarta Aurea
Cisterna
Poarta Sf. Jean de Studion
Cyclobion Strongylon
Mon. Sf. Diomede
Zidurile Theodosiene

SE ADUNĂ NORII

1396–1404

Securea călăului descrise un arc de cerc, sclipind în soare, şi se abătu bufnind sec peste grumazul omului cu obrazul lipit de butuc. Vertebrele cervicale plesniră, măduva şirei spinării se înfrăţi cu sfărâmăturile de oase, esofagul, glanda tiroidă, muşchii gâtului fură secţionaţi într-o frântură de secundă, iar din venele jugulare, deschise de tăişul securii, ţâşniră minuscule fântâni arteziene de sânge, sub pulsaţiile frenetice ale inimii care încă mai bătea. Capul desprins de grumaz se rostogoli pe podeaua eşafodului, sărutând cu buze inerte scândurile împurpurate. Trupul înveşmântat în zale se prăvăli la picioarele călăului, contorsionându-se spasmodic. Treptat, zvârcolelile-i încetară.

Sus de tot, în înălţimile albastre ale văzduhului, se roteau stoluri cernite de corbi.

Călăul apucă de păr capul decapitatului şi-l ridică în aer, spre a fi văzut de împăratul împăraţilor, de Regele Regilor, de Sultanul Sultanilor, Prea Măritul Padişah Baiazid I-ul, poreclit Ildirim, „Fulgerul”.

De pe estrada sa, învăluită în covoare nestemate de Buhara şi de Şiraz, de Ispahan şi Belucistan, sultanul privi o clipă capul însângerat, apoi ridică încet mâna dreaptă, împodobită cu inele grele de aur, încrustate cu smaragde şi rubine.

Cele două ajutoare ale călăului apucară de umeri şi de picioare leşul decapitatului şi-l aruncară peste alte zeci de leşuri decapitate, înveşmântate în zale maculate de sânge. Movila aceasta de ghiauri văduviţi de capete creştea în dreapta eşafodului. În curând avea să-l întreacă în înălţime. Călăul se mai uită o dată la ţeasta pe care o ţinea suspendată în aer, apoi o zvârli cu dispreţ peste movila de ţeste – din care se scursese tot sângele – aruncate de cealaltă parte a platformei.

Tobele mânuite de soldaţii din fanfara militară a sultanului

răpăiră ca o grindină.

Din rândurile celor optzeci de cavaleri creştini prizonieri, care aşteptau cu mâinile legate la spate să li se reteze capul, se mai desprinse unul. Cu fruntea sus, cu pieptul scos înainte, mândru ca la paradă, se îndreptă călcând apăsat spre scara îngustă a eşafodului. Când puse piciorul pe prima treaptă, văzu dedesubtul platformei înalte picături de sânge prelingându-se printre scândurile groase, negeluite. În curând şi sângele lui avea să curgă. Dar nu pe câmpul de bătălie, aşa cum i se cuvine unui cavaler, ci pe butuc, asemenea nelegiuiţilor condamnaţi la moarte pentru a-şi ispăşi crimele. Dar aşa voise padişahul. Cavalerul urcă treptele. Un vânticel cu parfum de iasomie îi răcori fruntea şi i se jucă o clipă prin inelele părului lăsat pe umeri. Când ajunse în faţa călăului, se opri. Îi privi ţeasta rotundă, rasă, lucie ca o bilă de fildeş, ochii mici, nasul turtit, fălcile puternice, buzele groase, umerii laţi şi braţele atât de vânjoase, încât ar fi doborât cu uşurinţă un taur. Călăul se sprijinea cu mâinile de căpătâiul cozii securii, proptită în pământ ca un toiag de arhiereu. Era ostenit fiindcă scurtase cu un cap o sută douăzeci de cavaleri francezi, germani şi burgunzi. Dar nu lăsa să i se citească pe chip oboseala, fiindcă se afla de faţă însuşi padişahul şi-i admira desigur destoinicia şi iuţeala cu care trimitea în imperiul morţilor pe aceşti ghiauri nelegiuiţi.

Călăul padişahului era un aristocrat printre cei de o seamă cu el. Numai lui i se încredinţa descăpăţânarea oamenilor cu vază, fie ei înalţi demnitari turci sau prizonieri creştini cu sânge aşa-zis nobil. Celorlalţi călăi – căci erau o armată întreagă – li se încredinţase uciderea a trei mii de militari creştini, toţi oameni de rând, căzuţi în captivitatea invincibilului sultan Baiazid. Aceşti trei mii de inşi erau ultimele resturi ale unei armate mândre, care venise să îşi încerce puterile cu oştile Fulgerului.

Cavalerul contemplă pentru ultima dată cerul, care-i hrănise visurile, şi pământul, în sânul căruia avea în curând să se întoarcă. Rosti o rugăciune scurtă, apoi îngenunche, lăsându-şi obrazul nebărbierit pe butucul lipicios de atâta sânge. Călăul nu-l zori. Nu-şi grăbea niciodată victimele. Le lăsa să-şi scalde pentru ultima oară ochii în lumina soarelui. Această îngăduinţă ascundea şi o umbră de cruzime rafinată. Le permitea să admire lumea pe care aveau să o părăsească.

Călăul şterse cu cochetărie sângele de pe secure. Metalul dătător de moarte trebuia să fie neîntinat, altfel n-ar mai fi strălucit

împrumutând lumină din văpaia soarelui. Ridică securea, apoi, cu o încordare a muşchilor, o coborî fulgerător, îndeplinindu-şi cu aceeaşi măiestrie sarcina.

Apucă de păr capul retezat şi îl arătă sultanului, potrivit datinii. Deodată privirea călăului se întunecă. Padişahul, stăpânul său, se uita în altă parte…

Baiazid Ildirim se plictisise. Văzuse atâtea capete căzând, încât spectacolul acesta nu-i mai trezea interesul. Asista însă la execuţiile mărimilor, fiindcă aşa impuneau ceremonialul şi tradiţia. Sângele duşmanilor căzuţi dădea puteri musulmanilor drept-credincioşi. Padişahul nu mai avea însă nevoie de acest întăritor. Setea de putere, setea de luptă, setea de sânge îşi aveau obârşia în propria lui fire. Nu-i trebuiau îndemnuri din afară spre a ucide, spre a-şi nimici duşmanii, spre a purta mai departe steagul verde al Profetului.

Ceremonia acestor execuţii în masă avea să mai dureze ore întregi. „Meseria” lui de împărat îi impunea să asiste cu răbdare la asemenea corvezi, chiar dacă nu îi mai făceau plăcere. Privirile lui se plimbară cu încetineală asupra celor trei sute de mii de ostaşi ai săi, dispuşi într-un careu cu laturi de mai bine de un kilometru. Veşmintele lor bogate străluceau în soare. Toţi erau mândri şi frumoşi. Inima lui se încălzi. Un zâmbet îi lumină faţa gălbuie, cu pometi proeminenţi şi nas încovoiat, ascuţit. Ochii, umbriţi de sprâncene groase, scăpărau ca nişte tăciuni aprinşi.

Era mândru fiindcă îşi purta armatele din victorie în victorie. Paşalele sale, nevrednice uneori de încrederea pe care le-o acorda, pierdeau câte o luptă. Dar el intervenea în ultimul moment şi câştiga războiul. Se ştia invincibil. Allah şi Mahomed, profetul său, îl aleseseră, încredinţându-i nobila misiune de a extinde fruntariile Islamului până la marginile lumii. Şi Baiazid era hotărât să nu le înşele încrederea. Armatele lui cotropiseră Serbia, anexaseră Bulgaria, pătrunseseră adânc pe teritoriul anticei Elade, străbătuseră istorica trecătoare de la Termopile, subjugaseră Bosnia, iar vârfurile lor trecuseră Dunărea, înfigându-se ca un pinten în trupul principatului valahilor. În Asia cuceriseră în cursul câtorva campanii fulger mai toate emiratele turceşti crescute ca ciupercile pe ruinele Imperiului Bizantin, impunându-i autoritatea asupra Anatoliei până în munţii Taurus, până la poalele masivului Armeniei şi până la lanţul pontic. Se gândise apoi să îşi încununeze opera luând cu asalt Constantinopolele. Dar tocmai când armatele

lui asediau capitala străvechiului Bizanţ, ghiaurii de la soare-apune porniseră cu armatele lor împotriva Imperiului Otoman. În nebuneasca lor iluzie, îşi închipuiseră că vor reuşi să pună stavilă revărsării musulmanilor asupra Europei. După câteva succese efemere, trebuiseră să facă faţă ienicerilor săi. El, Baiazid, ridicase asediul Constantinopolelui spre a ieşi în întâmpinarea cavalerilor înveşmântaţi în fier. Chipul sultanului se schimonosi într-un fel de zâmbet în care cruzimea şi triumful se îmbinau cu exaltarea mistică. Carapacele de fier ale cavalerilor de la soare-apune se zdrobiseră de piepturile goale ale războinicilor turci, oţeliţi însă de binecuvântarea lui Mahomed. Necredincioşii, cosiţi ca firele de iarbă, muşcaseră ţărâna călcată de tălpile neînvinşilor osmanlâi, înainte de a-şi da sfârşitul. Iar cei care scăpaseră cu viaţă, fiindcă destinul hotărâse a le întârzia cu câteva ore sfârşitul, se înfrăţeau acum prin moartea dată de securea călăului cu camarazii lor care pieriseră pe câmpul de bătălie.

Privirile sultanului alunecară piezişe asupra grupului de căpetenii creştine, orânduite în stânga estradei sale. Erau douăzeci şi patru la număr. Numai aceşti douăzeci şi patru de inşi aveau să supravieţuiască miilor de prizonieri pe care călăii sultanului îi expediau acum în împărăţia umbrelor. Aşa hotărâse padişahul. Iar hotărârile lui erau sacrosancte.

Pleoapele sale păreau să se lase grele asupra ochilor obosiţi. Cei care nu-l cunoşteau ar fi fost ispitiţi să creadă că sultanul dormita. Era însă mai treaz, mai lucid ca niciodată. Îşi savurase un timp victoria, delectându-se cu supliciul ghiaurilor. Apoi fuiorul minţii sale prinsese să toarcă rapid firul gândurilor. Uciderea în masă a prizonierilor era o cruzime inutilă?... Nu! Era un act politic cu o semnificaţie precisă. Căpeteniile lumii occidentale erau înştiinţate pe această cale că sultanul Baiazid le arunca mănuşa şi că gestul lui echivala cu o provocare adresată întregii creştinătăţi. Nu trimisese el un mesaj plin de sfidare regelui Sigismund al Ungariei, prin care îl prevenea că, după cotropirea pustei maghiare, nu se va opri decât la Roma, unde va transforma altarul bisericii San Pietro în iesle pentru cai? Rupea toate punţile fiindcă nu se temea de nimeni şi de nimic.

Privirile lui Baiazid întârziară câteva clipe asupra tânărului în armură aurită, care avusese prezumţia de a se intitula şef al corpului expediţionar francez. Acum acesta stătea cu mâinile prinse în lanţuri şi se uita cutremurat de milă şi de spaimă la

descăpăţânarea oştenilor săi, pe care-i mânase la dezastru. Cum îl chema? Ah, da! Jean, conte de Nevers!… Sultanul îşi aminti numele pe care i-l repetaseră interpreţii săi latini. Jean de Nevers! Ciudate nume mai au şi francezii aceştia! Greu de ţinut minte… I se spusese că Jean de Nevers era fiul unui mare şi puternic senior, ducele de Bourgogne, şi că regele Franţei, Charles al VI-lea, îi era unchi. Acum, acest vlăstar regesc se afla la cheremul sultanului. Era destul ca el, Baiazid, să schiţeze un gest, şi capul trufaşului şef al ostaşilor francezi s-ar rostogoli pe eşafod. Îi acordase viaţa nu fiindcă i-ar fi fost milă de tinereţea lui. Avea însă nevoie de aur, de mult aur. Şi regalele rude ale tânărului cu nume atât de complicat se vor da peste cap spre a procura preţul de răscumpărare. Ceilalţi douăzeci şi trei de prizonieri cărora padişahul le îngăduise să împărtăşească soarta şefului lor erau de asemenea nobili cu situaţii strălucite acolo, în Occident. Unul era conetabil. Altul, amiral. Conţii d'Eu şi de la Marche, baronul de Coucy, Guy de la Trémoïlle, Henri de Bar… Pe aceştia reuşise să-i ţină minte. Pe ceilalţi nu se mai obosea să-i memoreze. Demnitarii săi vor avea grijă să negocieze răscumpărarea acestor creştini nevolnici.

Sultanul le acordase viaţa, dar nu şi onorurile cuvenite unor învinşi. Până în clipa eliberării vor fi supuşi unui regim penitenciar cu nimic deosebit de al întemniţaţilor de rând. Nu li se va face nicio concesie. Vor zăcea în lanţuri, pe paie, în răceala umedă şi pestilenţială a celulelor subterane. Când se vor înapoia acasă – dacă vor mai apuca să se înapoieze – să istorisească, plini de spaimă, ce soartă cumplită îi aşteaptă pe nenorociţii care cutează să înfrunte pe marele Baiazid Ildirim.

Jean de Nevers stătea drept ca o lumânare. Niciun muşchi de pe chipul lui nu se clintea.

„Are curaj, câinele! cugetă sultanul, în vreme ce îl privea pe sub streaşină stufoasă a sprâncenelor. Are curaj, dar n-o să-l mai ţină mult!"

Imobilitatea tânărului francez avea o explicaţie. Ştia că sultanul îl priveşte şi se comporta ca un viteaz pe care nimic nu-l înspăimântă. Dar acest calm de faţadă ascundea o mistuitoare agitaţie lăuntrică. Moartea ostaşilor săi, la care asista neputincios, îl copleşea. Priveliştea acestor oameni cărora le zburau pe rând capetele îl năucise. Pe deasupra, îl mai chinuia şi căldura. Deşi era către sfârşitul lui septembrie, soarele, aninat de bolta unui văzduh albastru, fără strop de nor, frigea ca în toiul verii, încingându-i

armura. Simţea că se sufocă. Transpiraţia i se scurgea gârlă pe trupu-i înfierbântat. Cămaşa udă i se lipise de pielea iritată. Se uita cu coada ochiului la celelalte căpetenii ale corpului expediţionar francez, care-i împărtăşeau acum destinul. Sânge închegat, amestecat cu ţărână, le mânjea armurile scofâlcite de loviturile primite în timpul bătăliei. Toţi erau abătuţi şi stăteau cu privirile aţintite în pământ. Lângă el se afla bătrânul baron de Coucy. Îi simţea mai degrabă prezenţa, fiindcă nu îndrăznea să-l privească în ochi. Dacă ar fi dat ascultare poveţelor baronului şi ale Voievodului Valahiei, alta ar fi fost acum soarta lor.

Îi revenea în minte, cu dureroasă acuitate, ospăţul acela plin de veselie din cortul regelui Ungariei. Sărbătoreau căderea Vidinului, a cărui garnizoană turcă se predase după câteva zile de asediu. Ofiţerii vârstnici şi cu experienţă nu făcuseră mult caz de această ispravă militară, pe care o socoteau de minimă importanţă. Apărătorii turci fuseseră puţini la număr, iar rezistenţa lor, mediocră. Tinerii cruciaţi, care-şi făcuseră cu acel prilej botezul focului, se ambalaseră, lăsându-se cuprinşi de o adevărată isterie războinică. Acolo, în preajma fortăreţei, regele Sigismund îl armase cavaler pe Jean de Nevers. Stindardele fâlfâiau în vânt. Lăncile ridicate la verticală aveau aspectul unor uriaşe perii cu fire de fier. Armurile şi zalele scânteiau orbitor în soare. Printre tineri – majoritatea cruciaţilor abia dacă depăşiseră 20 de ani – domnea un entuziasm indescriptibil. Câteva zile mai târziu, cinci sute de călăreţi francezi – avangarda corpului expediţionar aliat – luaseră cu asalt Rahova, localitate fortificată, apărată de o garnizoană turcă ceva mai puternică. Osmanlâii căzuţi în captivitate fuseseră executaţi din porunca regelui Ungariei…

Expediţia începea sub cele mai frumoase auspicii. Optimiştii pretindeau că operaţiile militare se vor reduce la o încântătoare promenadă, care se va încheia cu căderea Adrianopolelui, capitala europeană a Imperiului Otoman. Jean de Nevers se şi vedea înapoindu-se la Paris, având fruntea încununată cu lauri, asemenea căpeteniilor militare romane, care-şi sărbătoreau triumful după ce zădărniceau incursiunile barbarilor puşi pe cuceriri şi pe jaf.

Ajunseseră apoi sub zidurile Nicopolelui, împrejmuit de un puternic sistem de fortificaţii. Iscoadele trimise înainte aduseseră veşti importante. Garnizoana turcă, alcătuită din zece mii de oameni, se afla sub comanda lui Dagan Bey, un bătrân, dar foarte experimentat militar. Regele Sigismund convocase în cortul său pe

căpeteniile corpurilor expediţionare străine, constituite din francezi, români, bavarezi şi teutoni. Acolo hotărâseră să ia cu asalt Nicopolele, a cărui captură ar fi creat o fisură primejdioasă în sistemul de poziţii înaintate ale turcilor. O armată otomană de douăzeci de mii de oameni, trimisă spre a despresura oraşul asediat, fusese surprinsă de baronul de Coucy, un foarte talentat tactician, care, folosindu-se de numai cinci sute de călăreţi francezi, reuşise să cadă în spatele inamicului şi să-l pună pe fugă. Leşurile a peste cincisprezece mii de turci rămăseseră pe câmpul de bătălie. Succesul acesta remarcabil stârnise un entuziasm delirant printre tinerii cruciaţi. Banchetele se ţineau lanţ, sărbătorind cu anticipaţie o victorie pe care toţi o socoteau sigură. Jean de Nevers încercase în acele zile frigurile plăcute ale luptătorului angajat în înfruntarea cu inamicul.

Dar asediul, care, potrivit concepţiilor lui Sigismund şi ale generalilor săi, ar fi trebuit să dureze maximum cinci zile, se prelungise peste două săptămâni. Garnizoana turcă rezistase cu succes asalturilor repetate ale aliaţilor. Spre a evita o pierdere inutilă de oameni, regele Sigismund hotărâse să cucerească cetatea prin înfometarea apărătorilor turci. Cavalerii cruciaţi o ţineau în acel timp numai în petreceri. Expediţia îmbrăcase aspectul unei excursii militare.

Comandanţii trupelor aliate priveau cu linişte şi încredere viitorul, fiindcă, potrivit informaţiilor obţinute, sultanul se războia undeva prin Asia Mică.

Într-o zi scăldată într-un soare torid, cavalerii se ospătau în corturile lor, când iscoadele aduseseră o veste uluitoare. O armată turcă, numărând peste patru sute de mii de oameni, se apropia în marş forţat de Nicopole. Avangărzile inamice ajunseseră la cinci leghe de oraş.

Cruciaţii încercaseră o surpriză penibilă. Cavalerii, îngreunaţi de ospăţul copios şi ameţiţi de vinurile tari, consumate fără măsură, se ridicaseră repede de la mesele lor şi îşi îmbrăcaseră armurile. În tabăra creştină se dăduse alarma. Regele Sigismund convocase în cortul său pe căpeteniile corpurilor expediţionare. Mircea Voievod, Domnul Valahiei, căruia i se dăduse cel dintâi cuvântul, propusese cu glasul lui molcom, dar hotărât, de om cu experienţă şi stăpân pe sine, să i se încredinţeze avangarda armatelor aliate, astfel încât românii să angajeze lupta cu unităţile de infanterie ale inamicului. Cavaleria grea, alcătuită din francezi, avea să intervină în acţiune

abia după ce ienicerii turci – trupele de elită ale sultanului – vor trece la atac. Baronul de Coucy şi amiralul de Vienne se raliaseră opiniei domnului român, dar conetabilul conte d'Eu, mareşalul Boucicault şi Guy de la Trémoïlle, susţinuţi de cavalerii francezi tineri, pretinseseră să deschidă lupta cu o şarjă de cavalerie, menită să zdrobească forţele otomane. Trupele româneşti şi ungare vor interveni doar spre a curăţa terenul de ultimele elemente turceşti care vor supravieţui impetuosului atac al cavaleriei grele.

Jean de Nevers ascultase discuţia aprinsă, cumpănind, *pro* şi *contra*, argumentele aruncate în balanţă de cele două tabere. În calitatea lui de comandant nominal al corpului expediţionar francez, îi revenea sarcina să se pronunţe ultimul. În cele din urmă, impetuozitatea tinereţii învinsese înţelepciunea prudenţei. Se raliase părerii conetabilului şi a mareşalului Boucicault.

Regele Ungariei, comandantul suprem al armatelor aliate, sprijinise părerile lui Vodă Mircea şi ale vârstnicilor cavaleri francezi, în frunte cu baronul de Coucy. Jean de Nevers, făcându-se interpretul opiniei potrivnice, ameninţase că se va retrage, împreună cu întreaga cavalerie franceză, dacă nu va fi acceptat punctul său de vedere. Regelui Sigismund nu-i rămăsese decât să se supună ultimatumului…

Acum, când Jean de Nevers asista la descăpăţânarea cavalerilor săi, ruşinea şi ciuda îi învăpăiau obrajii şi îi îngreunau ca o piatră sufletul. Dând dovadă de uşurinţă, de înfumurare, determinase răsturnarea situaţiei în defavoarea aliaţilor.

Nu-şi ierta lipsa de discernământ şi nebuneasca trufie. După ce armatele creştine se orânduiseră în dispozitiv de bătălie, el, Jean de Nevers, ridicase sabia, dând semnalul dezlănţuirii şarjei cavaleriei grele. Ostaşii turci, mulţi ca nisipul mărilor, stăteau neclintiţi, împânzind zarea. Formaţiile lor impecabile, încununate de stindardele Islamului, aşteptau şocul cu un calm impresionant.

Cavaleria grea a francezilor se urnise asemenea unui uriaş val, destinat să înlăture orice obstacol. Ropotul potopitor al copitelor făcea să se cutremure pământul, ca şi când un tunet asurzitor s-ar fi rostogolit peste câmpia cu ondulaţii largi. Suliţele, plecate la orizontală, ţinteau cu vârfurile lor piepturile ostaşilor turci din prima linie. Masa uriaşă de fier se deplasa în galopul cailor, apropiindu-se de zidul uman al osmanlâilor.

Sunetele ascuţite ale trompetelor spintecau văzduhul.

Ciocnirea dintre puhoiul de călăreţi înveşmântaţi în fier şi prima

linie a infanteriei turceşti fusese cumplită. În iureşul ei impetuos, şarja trecuse peste trupurile soldaţilor vrăjmaşi, zdrobindu-le ca pe nişte jucării. A doua linie de infanterişti turci avusese aceeaşi soartă. Călăreţii francezi înaintau, cuprinşi de un adevărat delir. Părea că nimic nu le va mai putea stăvili avântul.

„Vive Saint Denis! Vive Saint Denis et Saint Georges! Tue! Tue! Tue!” strigau cavalerii înveşmântaţi în fier, în vreme ce braţele lor, înarmate cu săbii grele şi cu lăncii lungi, ucigaşe, împrăştiau moartea în dreapta şi în stânga.

Deodată, în drumul lor se ridicase o barieră neprevăzută: un val de ţepuşe paralele, implantate oblic în pământ, astfel ca vârfurile lor să se înfigă în pieptul cailor. Puhoiul călăreţilor nu mai putea fi oprit. Chiar dacă cei din prima linie ar fi încercat să facă stânga împrejur, i-ar fi împins din spate escadroanele din urmă. Impactul dintre cai şi rândul de ţepuşe a fost îngrozitor. Vârfurile ascuţite li se împlântau în piept sau în pântece, sfâşiindu-le pielea, pătrunzând adânc în măruntaie, spintecându-le, încurcându-se în intestine. Cavalerii, aruncaţi din şa din cauza violenţei şocului, se rostogoleau în iarbă, dincolo de bariera de ţepuşe. Un rând de cai, alt rând şi încă unul se înţepeniră în ţepuşele dătătoare de moarte. Escadroanele din urmă trecură însă peste această cumplită barieră şi se avântară mai departe, călcând sub copite trupurile cavalerilor prăvăliţi. Potcoavele se loveau de armurile căzuţilor, scoţând scântei. Sub presiunea uriaşă, pieptarele de fier se scofâlceau, strivind cărnuri, zdrobind coaste, amestecând frânturile de oase cu bronhiile gingaşe ale plămânilor, transformând totul într-o masă moale, însângerată.

Şarja continua cu impetuozitate, doborând zid după zid de infanterişti turci. Dar această irezistibilă cursă a morţii cerea sacrificii. Mulţi francezi se prăbuşiseră seceraţi de bariera ţepuşelor, alţii se rostogoleau loviţi de ghioagele, iataganele, suliţele şi securile pedeştrilor osmanlâi.

Avalanşa francezilor întâlni primele elemente de cavalerie vrăjmaşe. Luptele între călăreţi se încinseră furioase. Năvala cruciaţilor era însă atât de impetuoasă, încât cavaleria turcă intră în curând în derută. Cavalerii Soarelui Apune învinseseră pe călăreţii Soarelui Răsare. Încurajaţi de această suită de succese cruciaţii se avântaseră în urmărirea fugarilor. Erau încredinţaţi că vor ajunge la corturile sultanului, pe care-l vor trage în ţeapa lăncilor.

În clipa aceea se produsese catastrofa. Cavalerii francezi măturaseră ultimele elemente ale cavaleriei inamice, când în faţa lor apăru alt zid. Zidul ienicerilor! Cei mai vajnici ostaşi ai padişahului! Ienicerii nu ştiau ce înseamnă înfrângerea. Pentru ei nu exista decât alternativa victorie sau moarte!

Zecile de mii de ieniceri, orânduiţi într-o imensă potcoavă, cu laturile întinse ca nişte braţe asupra flancurilor cavaleriei franceze, se strânseseră într-un vast cerc, prinzând-o la mijloc, ca într-un cleşte. Cruciaţii se văzuseră deodată înconjuraţi de un zid de fier alcătuit din zeci de mii de lănci aţintite spre ei. Caii, obosiţi de eforturile de până atunci, nu mai fuseseră în stare să dărâme şi această ultimă barieră. Cercul de fier al ienicerilor se strângea implacabil. Abia atunci înţeleseseră cruciaţii ce mare primejdie îi ameninţa. Mareşalul Boucicault dăduse semnalul de retragere. Dacă nu izbuteau să iasă din încercuire, spre a se înapoia în tabăra aliată, erau pierduţi.

Strădaniile cavalerilor de a-şi concentra forţele şi de a se înfige ca o pană în cercul trupelor de ieniceri, pe care să le disloce şi apoi să le străpungă, s-au dovedit infructuoase. Francezii se băteau acum cu energia disperării. Trebuiau să reziste până ce infanteriştii români şi unguri vor reuşi să-i despresoare. Baronul de Coucy şi amiralul de Vienne şi-au dat cei dintâi seama că nu mai exista posibilitate de scăpare. Cavaleria franceză căzuse prosteşte în cursa întinsă cu abilitate de sultan. Cruciaţii se avântaseră imprudent la atac şi acum sufereau consecinţele.

Între timp, cercul ienicerilor se strângea necontenit. Călăreţii aveau la dispoziţie un spaţiu din ce în ce mai restrâns în care să poată manevra. Lupta continua cu îndârjire. Cavalerii erau hotărâţi să îşi vândă scump viaţa. Bătălia se transformase într-un adevărat măcel. Ienicerii cădeau cu zecile, cu sutele, cu miile, păliţi de săbiile, buzduganele şi securile francezilor, dar alţi ieniceri ieşeau ca din pământ.

Erau atât de mulţi, încât păreau să nu se mai sfârşească. Pierderi din ce în ce mai mari înregistrau şi cruciaţii. Eforturile istovitoare depuse până atunci începeau să-şi dea roadele. Philippe, unul dintre cei doi fraţi de Bar, căzu doborât de buzduganul mânuit de un ienicer înalt cât un brad. Sabia lui Guillaume de la Trémoïlle se înfipse în spinarea ienicerului, dar în acelaşi timp o săgeată îi pătrunse prin deschizătura căştii, înfigându-se în ochi şi străpungând creierul. Cavalerul se prăbuşi din şa, dar piciorul îi

rămase prins în scară. Armăsarul, panicat de zgomotul din jur, începu să alerge fără rost, sporind numărul cailor rămaşi fără stăpân, care se avântau încolo şi încoace, îngreunând mişcările călăreţilor. Amiralul de Vienne, care smulsese stindardul francez din mâna unui stegar lovit de moarte, reuşi să-l ţină sus, în vreme ce cu mâna rămasă liberă învârtea cu furie sabia, secerându-şi duşmanii. Vârful unei lănci inamice îi deschise însă armura, pătrunzându-i în pântece. Prins în ţeapă, se răsuci cu cal cu tot, apoi se prăvăli la pământ, laolaltă cu stindardul, care se rostogoli în ţărână. Căzură şi alţi cavaleri, după ce măcelăriseră atâta puzderie de ieniceri, încât picioarele cailor se afundau până la genunchi printre cadavrele calde încă.

Sultanul dăduse poruncă să i se aducă un număr cât mai mare de prizonieri. Ienicerii fanatizaţi se avântau asupra cavalerilor cu armuri mai arătoase, agăţându-se ciucure de caii cărora le retezau tendoanele spre a-i doborî. Cavalerii, imobilizaţi de zeci de braţe vânjoase, încercau zadarnic să se elibereze. Alţi ieniceri foloseau plase pe care le aruncau asupra francezilor izolaţi. Acest fantastic pescuit dădea rezultate. Francezii, prinşi în faldurile plaselor, se zbăteau inutil, până ce turcii îi încleştau, prăvălindu-i de pe cai şi scoţându-i din luptă.

Bătălia era virtualmente terminată. Puţinii cruciaţi care mai rămăseseră pe cai formau mici grupuri izolate, asemenea unor insule bătute de valuri.

Jean de Nevers căzuse printre ultimii în mâinile turcilor. Se bătuse cu bravură şi cu un dispreţ faţă de moarte de care numai tinerii sunt în stare. Ispràvile lui, care ar fi trezit admiraţia spectatorilor unui turnir, nu fuseseră de niciun folos pe câmpul de luptă. Înţelesese abia atunci că un adevărat conducător de oşti trebuie să fie în primul rând un bun strateg şi numai în al doilea rând un nebiruit în înfruntări de la om la om.

Se lăsase târât într-o aventură nebunească şi pierduse totul. Acum regretele erau tardive. Capetele francezilor cădeau fără oprire. Setea de sânge a sultanului părea să nu se mai potolească. Lui Jean de Nevers i se încrâncena sufletul când vedea trupurile decapitate zvârcolindu-se pe platforma de lemn a eşafodului, asemenea unor păsări cu capul tăiat, care se zbat în ghearele morţii. Venise rândul unui cavaler tânăr, cu plete negre şi cu un început de mustăcioară. Guy de Vitry. Prietenul său de joacă încă din copilărie. Împreună savuraseră aventurile minunate ale

adolescenţei, împreună dăduseră iama prin domnişoarele de onoare de la Curte, împreună petrecuseră, împreună se perfecţionaseră în mânuirea armelor de tot felul. Acum, el, Jean de Nevers, se despărţea de prietenul său, căruia călăul se pregătea să-i reteze grumazul. Când tânărul Guy de Vitry se urcă pe treptele eşafodului, privirile îi stăruiră câteva clipe asupra vechiului său prieten. Nevers îşi închipui că desluşeşte pe buzele lui umbra unui zâmbet. Cavalerul ridică mâna într-un ultim salut, apoi se îndreptă fără să şovăie spre butucul mânjit de sânge.

Când călăul ridică securea, Jean de Nevers închise ochii. Auzi doar bufnitura loviturii care-i descăpăţânase prietenul…

Din înaltul tronului său, sultanul îi surprinsese reacţia întipărită pe chipu-i pustiit de durere şi de regrete. „Lecţia asta are să-i prindă bine, cugetă padişahul. Va avea ce povesti principilor din Apus. Toţi se vor cutremura de puterea mâniei mele.”

Necuprinsă era ura lui împotriva creştinilor. I-ar decapita pe toţi, începând cu Papa de la Roma. Ar curăţa Europa de necredincioşi şi în locul lor ar replanta colonişti turci. Gândurile acestea ţineau încă de domeniul visurilor. Vor veni însă vremuri când sultanii vor defila în fruntea ienicerilor pe străzile Vienei şi ale Cetăţii Eterne, ale Parisului şi – de ce nu? – şi pe ale capitalei regatului englez. Îi ura cu atâta îndârjire, încât i se răscula sângele în vine numai când rostea cuvântul de „ghiaur”. Nu putea să uite că tot un câine necredincios, pe nume Miloş Obilici, îi ucisese în chip mârşav tatăl. Era pe câmpul de bătălie de la Kossovo. Turcii câştigaseră o victorie răsunătoare. Leşurile sârbilor ucişi zăceau fără număr pe pământul îngrăşat cu sânge. În cortul său de purpură, sultanul Murad primea omagiile paşalelor şi ale căpeteniilor religioase care-i însoţiseră armatele încărcate de glorie, precum şi ale câtorva căpetenii creştine care – de voie sau de nevoie – îmbrăţişaseră cauza osmanlâilor. Printre aceşti ghiauri păcătoşi se strecurase şi Miloş Obilici. Prefăcându-se prietenos, se apropiase de sultan şi, cu un gest fulgerător, îi înfipsese jungherul în pântece. Înainte de a-şi da sufletul, padişahul ordonase uciderea nu numai a lui Miloş Obilici, ci şi a lui Lazăr, regele Serbiei, căzut prizonier la turci. Apoi sultanul muribund încredinţase semnele domniei fiului său, Baiazid. Noul padişah jurase pe mormântul părintelui său să îngenunche creştinătatea. Şi era hotărât să îşi ţină legământul.

Bătălia de la Kossovo fusese decisivă pentru soarta Europei Orientale. Dar oştile turceşti n-ar fi putut cuceri atât de repede

Peninsula Balcanică dacă nu s-ar fi găsit contingente de creştini care să îngroaşe rândurile armatei otomane. El, Baiazid, avea un mare dispreţ faţă de principii creştini care se aliau cu turcii, mânaţi fie de interese meschine, fie de frica unor represalii politice. Se folosea însă de serviciile lor. La Kossovo, de pildă, principele sârb Marko Kralievici şi ostaşii lui luptaseră alături de musulmani. Aici, la Nicopole, despotul Stefan Lazarevici contribuise la victoria osmanlâilor. Bunicul său, sultanul Orkhan, nu pusese oare piciorul în Europa numai datorită disensiunilor dintre partizanii împăratului bizantin minor Ioannos al II-lea Paleologul şi tutorele acestuia, Ioannos Cantacuzino? Luptele fără rost dintre bulgari şi sârbi nu înlesniseră oare cuceririle de mai târziu ale sultanilor? Regele, sau, cum i se mai spunea, *Kral*-ul Stefan Duşan, nu visase să îşi dureze în Balcani un imperiu slavo-grec, în dauna vecinilor săi, fără să prevadă, în vana lui gloriolă, că nu vor trece mulţi ani şi ţara lui va cădea sub jugul cotropitorilor? Ioannos Cantacuzino crezuse că îşi slujeşte interesele apelând la puterea armelor turceşti. Când pusese mâna pe Coroana imperială graţie sprijinului osmanlâilor, nu îşi dăduse seama că în realitate se făcuse instrumentul ascensiunii sultanilor. Mai erau apoi cozile de topor, de seama lui Gian Galeazzo Visconti, ducele Milanului, care-l vestise pe el, Baiazid, că o nouă cruciadă se punea la cale împotriva otomanilor. Tot Gian Galeazzo îl ţinuse la curent cu deplasările armatelor regelui Sigismund. Biruinţa de la Nicopole s-a datorat în mare parte potentatului italian, care îi dăduse prilejul să cadă prin surprindere asupra aliaţilor creştini. Aceşti trădători erau demni de tot dispreţul, dar utilitatea lor nu putea fi contestată. Gian Galeazzo era însetat de arginţi, de aceea pretindea ca serviciile lui să fie scump plătite. Dar în ziua când oştirile turceşti vor invada Lombardia, comorile ducelui vor intra în vistieriile imperiale. Aurul oferit lui Gian Galeazzo se va înapoia la matcă.

Furat de gânduri, Baiazid uitase de spectacolul descăpăţânărilor. Strigătele unui imberb cavaler francez, care îngenunchease pe eşafod, implorând să fie cruţat, îi tulburară firul raţionamentelor. Stoicismul cu care ceilalţi cavaleri înfruntau supliciul devenise monoton. Vitejia şi demnitatea îşi au rostul lor. Dar ceea ce prisoseşte strică. Laşitatea copilandrului mai înviora atmosfera. Era binevenită şi din alte pricini. Ostaşii turci puteau să se convingă că occidentalii nu erau nişte supraoameni care sfidau moartea.

Baiazid făcu un semn. Doi ostaşi din garda sa personală alergară

spre eşafod, îl luară pe tânărul cavaler şi îl aduseră târâş în faţa sultanului. Chipul băieţandrului, de o frumuseţe feminină, avea o paloare care-i scotea în evidenţă mărgeanul buzelor. Avea ochi albaştri, cu gene lungi, arcuite, şi părul blond, ondulat. Armura îi era maculată de ţărână şi de sânge. Sultanul îl privi îndelung, în vreme ce prizonierii îşi ţineau respiraţia. Poate că flăcăiandrul acesta înduioşător de tânăr va mlădia inima padişahului, care va ordona încetarea execuţiilor.

Baiazid simţi instinctiv tensiunea din aer. Îşi aruncă privirile asupra captivilor, apoi se uită iarăşi la tânăr.

Zâmbi.

— Sarai! rosti fără să ridice glasul, dar în liniştea aceea încremenită fu auzit până şi de grupul francezilor din jurul lui Jean de Nevers.

Sultanul făcu iarăşi un semn. Supliciul fu reluat, în vreme ce soldaţii îl împingeau pe tânărul graţiat spre unul din corturile imperiale.

Câţiva bătrâni din suita de demnitari turci grupaţi înapoia padişahului se încruntară imperceptibil. Conservatori, judecau cu asprime gusturile sultanului, care devenise încă din tinereţe adept al unor moravuri aşa-zise greceşti, respinse cu scârbă de turcii cu principii morale severe. Dar nimeni n-ar fi îndrăznit să i le reproşeze făţiş. Mai-marele bisericii mahomedane cutezase odată – erau mulţi ani de atunci – să-i recomande renunţarea la anumite plăceri ale trupului pe care morala le denunţa cu străşnicie. Imprudenţa aceasta îl costase exilul.

Sultanul, înzestrat – s-ar fi zis – cu un al şaselea simţ, ce-i permitea să pătrundă gândurile celor din preajma lui, se întoarse spre demnitari. Aceştia plecară cu grăbită supunere capul. Baiazid zâmbi iarăşi. Un zâmbet care băga spaima în suflete. Privirile lui se îndreptară apoi spre parii înalţi cu vârfuri ascuţite, pe care un detaşament de turci îi înfipseseră în pământ, dincolo de călăii ce tăiau capete. Erau vreo sută de pari, orânduiţi în şiruri de câte douăzeci şi cinci.

La un nou gest al sultanului, soldaţii luară din mijlocul captivilor de rând, care îşi aşteptau cu îndobitocită resemnare descăpăţânarea, o sută de oameni şi îi mânară ca pe o turmă, spre pari.

„Acum ne vom distra puţin!” reflectă Baiazid, adâncindu-se în pernele moi de mătase. Se uită din nou la căpeteniile franceze, în

vreme ce turcii aşezară pe fiecare din cei o sută de captivi aleşi în dreptul câte unui stâlp. La un alt semn al sultanului, francezii fură luaţi pe sus şi, în ciuda împotrivirii lor disperate, încălecaţi pe vârfurile ascuţite ale parilor. Urletele celor traşi în ţeapă făcură să se încrânceneze pielea supravieţuitorilor. „Cine va mai îndrăzni să mă înfrunte aşa va păţi!” murmură Baiazid pentru sine.

Un paj îi aduse o narghilea şi i-o instală cu grijă la picioare. Padişahul îşi duse cu încetineală la gură muştiucul narghilelei. „Cea mai frumoasă zi a mea, cugetă el, va fi ziua în care îi voi trage în ţeapă pe Patriarhul din Constantinopole şi pe Papa din cetatea Romei, iar pe cele mai înalte turle ale bisericilor Sfânta Sophia şi San Pietro voi înfige semiluna”...

* * *

Împăratul Manuel al II-lea Paleologul se răsuci în somn şi suspină. Soarele se ridicase de o suliţă şi razele lui răzbeau furişe printre draperiile de brocart în încăperea întunecată. Se deschise o uşă înaltă, cu două canaturi de stejar, lăsând să-şi facă apariţia un majordom împodobit cu un colan greu, alcătuit din verigi mari, aurite, de care atârna un medalion lat cât o palmă, încrustat cu stema Paleologilor. Cu gesturi pline de solemnitate dădu la o parte draperiile, îngăduind luminii să invadeze încăperea străjuită de coloane tăiate în marmoră verde. Apoi puse în funcţie mecanismul unui arbust de bronz, pe ale cărui ramuri canari imitaţi la perfecţie prinseră să cânte.

Împăratul se trezi din somn şi deschise buimac ochii. Era obosit fiindcă aţipise doar către dimineaţă. Restul nopţii îl petrecuse stând cu ochii aţintiţi în întuneric şi prefirându-şi gândurile. Slujitorul care ar fi trebuit să-l vegheze aţipise cu bărbia înfiptă în piept. Stătea ţeapăn pe scaunul în formă de „X”, în vreme ce razele soarelui îi mângâiau fruntea zbârcită. Se deşteptă abia când majordomul îl atinse pe umăr. Bătrânul îşi dădu imediat seama că săvârşise o greşeală de neiertat adormind în post. Confuz, se uită la împărat. Acesta îi făcu semn să nu se agite.

Manuel era un fatalist convins. Dacă îi era scris să piară asasinat, victimă a unui complot, nu bătrânul acesta avea sa-l scape. Îl păstra doar fiindcă aşa cerea tradiţia.

Era indispus, căci îl chinuise un vis urât. Se făcea că deasupra oraşului se lăsase un nor vânăt, de furtună. Vijelia se dezlănţuise aprigă, ridicând trombe de praf. Din văzduhul negru prinseseră să

se rostogolească rafale de ploaie şi grindină, făcând să răsune acoperişurile asemenea unei multitudini de tobe. Apoi, fără veste, stropii îngheţaţi ai grindinii se transformaseră în semiluni minuscule. Semilunile cădeau pe străzi, pe acoperişuri, în curţi, iar în locurile în care luau contact cu pământul, proliferau alte semiluni. Semilunile acestea creşteau, se înmulţeau cu o iuţeală uluitoare. Treptat deveniseră atât de mari, de viguroase, încât întrecuseră în înălţime cipreşii din oraş. O fantastică pădure de semiluni înghiţise curând întregul Bizanţ.

Împăratul credea în însuşirile premonitorii ale viselor. Chiar în dimineaţa aceasta va chema pe astrologul Curţii şi-i va cere să i-l interpreteze. Semnificaţia visului era străvezie. Spera însă că astrologul îi va găsi o tălmăcire mai puţin sinistră decât aceea pe care o dăduse el însuşi.

Coborî din pat, apoi trecu în încăperea alăturată, unde îl aştepta o piscină de porfir cu apă încropită, tocmai bună pentru baie. Îi plăcea să se scalde. Apa îi liniştea nervii, îi limpezea gândurile, îi scotea oboseala din trup. Când cobora treptele piscinei şi se cufunda cu voluptate în undele stropite cu esenţă de trandafiri sau de crini, cu parfum de Tarsos ori de Metopion, se întreba dacă nu va împărtăşi destinul atâtor înaintaşi imperiali care pieriseră înecaţi, fiindcă mâini vrăjmaşe le ţinuseră capul sub apă până ce viaţa se scursese din ei odată cu ultimele expiraţii subacvatice. Uneori se uita la slujitorii din jur, încercând să le citească gândurile. Se afla printre ei vreunul – cumpărat de duşmani – care abia aştepta prilejul de a-l ucide? La porunca sa, istoricul palatului, doctul Xephilin, îi alcătuise o listă cuprinzând chipul în care îşi încheiaseră viaţa pământeană cei o sută patru autocraţi ai Bizanţului, predecesori ai săi. Şaizeci şi doi pieriseră prin otrăvire, mutilare, gâtuire sau sufocare; opt căzuseră pe câmpul de bătălie, ori fuseseră victimele unor accidente ale căror cauze puteau fi puse sub semnul întrebării. Numai treizeci şi patru se stinseseră, cum se spune, de „moarte bună”. Dacă ar fi pus la socoteală şi pe împăraţii Romei, statistica ar fi fost atât de sumbră, încât ar fi descurajat pe orice candidat la purpura imperială. Dar setea de mărire a oamenilor nu cunoaşte margini.

Împăratul Manuel îşi termină baia într-o stare sufletească depresivă. Apa călduţă şi parfumată din piscină nu fusese în stare să-i izgonească melancolia, ceea ce i se întâmpla pentru prima dată. După ce sclavul nubian îi făcu masajul zilnic, îşi îmbrăcă

halatul de mătase oarecum fanată, pe care-l purta numai în apartamentul său, apoi ieşi pe terasă spre a-şi umple plămânii cu aer curat. De acolo, de sus, i se înfăţişa o privelişte atât de încântătoare, încât îi părea veşnic nouă. Poate că impresia aceasta avea un oarecare temei. Apele Cornului de Aur erau când albastre ca văzduhul senin, când verzi ca smaragdul, când cenuşii ca ochii mohorâţi ai unui bătrân, când purpurii ca o hlamidă imperială. Uneori se învăluia în tonuri intermediare, pastelate. Tot de acolo, de pe terasă, i se înfăţişa şi spectacolul veşnic viu al Bizanţului, coborând într-un fantastic şi pestriţ amfiteatru până la apele Bosforului şi ale Propontidei.

Împăratul îşi plimbă privirile peste cupolele bisericilor, peste turnurile palatelor, peste monumentele ciuntite ale hipodromului, peste multitudinea de case mai modeste sau mai arătoase, pitite după pâlcuri de copaci, peste pieţele vaste şi peste grădinile luxuriante. Toate erau muiate într-o uşoară pâclă sidefie, care estompa imperfecţiunile peisajului şi îi accentua splendorile. De acolo de sus nu se desluşeau locuinţele mizere, terenurile virane, parcurile lăsate în paragină, palatele pe jumătate năruite. Împăratul cunoştea şi aceste aspecte neplăcute. Din nefericire, nu putea face nimic spre a le înlătura. Tezaurul imperial era gol.

Manuel se înapoie în camera sa de culcare, unde îl aştepta un mic dejun frugal. Până şi la acest capitol se făceau economii. Basileul mâncă un ou răscopt şi bău un pahar cu lapte, ca orice burghez din împărăţia lui. Dar când se ridică de la masă, omul simplu şi modest de până atunci se transfigura, luându-şi înfăţişarea mândră şi rece de autocrat al celui mai străvechi imperiu din Europa.

Majordomul anunţase sosirea marelui logotet, cel mai înalt demnitar al Bizanţului, precum şi a principalilor dregători ai Curţii, desemnaţi a asista la toaleta matinală a basileului. Slujitori numeroşi, îmbrăcaţi în livrele somptuoase, dar roase în coate şi la genunchi, aduseră diferitele articole vestimentare pe care suveranul trebuia să le poarte în dimineaţa aceea. Manuel îşi puse o tunică lungă şi albă, din pânză de in, apoi slujitorii îi înfăşurară picioarele cu bentiţe de purpură şi îl încălţară cu pantofi roşii, brodaţi cu vulturi de aur, atribute ale costumului de gală imperial. Îl îmbrăcară apoi cu un *saccoz,* robă lungă şi rigidă de purpură, cu mâneci largi, bufante, şi îl încinseră cu o cingătoare împodobită cu perle şi cu diamante. Îi puseră pe deasupra hlamida imperială şi i-o

prinseră pe umărul stâng cu o fibulă din filigran.

Înainte de a-şi aşeza pe cap coroana, încrustată cu diamante, safire, smaragde, ametiste şi rubine, Manuel se închină în faţa icoanei făcătoare de minuni din colţul încăperii. Luă apoi sceptrul şi globul pământesc şi se privi în oglinda mare de argint lustruit. Zâmbi mulţumit. Avea un aspect impozant, aşa cum se cuvine unui autocrator bizantin. Putea pleca acum spre sala tronului, unde avea să primească în audienţă pe mareşalul Boucicault, trimis de regele Franţei spre a sprijini cu armele Bizanţul primejduit de turci. Ceremonialul acesta complicat părea lui Manuel al II-lea vag comic. Comic nu fiindcă pompa imperială ar fi fost perimată. Continuator al unei tradiţii milenare, avea tot respectul pentru ceremonialul greoi care exterioriza măreţia suveranilor Bizanţului. Nepotrivită îi părea doar disproporţia dintre impresionanta solemnitate şi importanţa considerabil diminuată a autorităţii imperiale. El, Manuel al II-lea, basileu şi autocrator, continuator al lui Caesar şi al lui Augustus, al lui Hadrianus şi al lui Constantinos cel Mare, al lui Justinianus şi al lui Basile al II-lea Bulgaroctonul, nu mai domnea acum decât peste Constantinopole şi peste câteva zdrenţe de pământ, ultimele vestigii ale prodigiosului Imperiu Roman. În această tristă postură primea pe un mareşal francez, care venea în fruntea unui corp expediţionar de o mie două sute de oameni – ridicolă cifră – spre a salva de la pieire Imperiul Bizantin. Toate acestea îi păreau acum jalnic de derizorii. Derizorii ca şi coroana-i imperială încrustată cu pietre false, căci cele veritabile intraseră demult în cuferele ghintuite ale cămătarilor veneţieni şi genovezi. Manuel, prin mila lui Dumnezeu autocrator al Bizanţului, nu putea uita umilinţa încercată cu câţiva ani în urmă, când îl eliberase din închisoarea veneţiană a datornicilor pe tatăl său, împăratul Ioannos al V-lea, aflat în acel timp într-o vizită „oficială” în Republica Dogilor. Manuel înstrăinase atunci cele mai multe din bijuteriile Coroanei şi cedase un întins teritoriu, spre a putea despăgubi pe creditori. O astfel de situaţie ar fi fost de neconceput chiar şi cu câteva decenii în urmă.

Înconjurat de demnitari şi precedat de soldaţi din garda imperială, Manuel se îndreptă spre sala tronului. Parcurse câteva galerii, altădată de o incomparabilă somptuozitate, dar acum lipsite de statuile şi mozaicurile care le împodobiseră. Cavalerii latini cruciaţi, după ce cuceriseră Constantinopolele în primii ani ai secolului al XIII-lea, jefuiseră palatul imperial al Blachernelor, luând

cu ei tot ceea ce li se păruse mai de preţ.

Basileul intră în sala tronului. Proporţiile vaste ale încăperii, coloanele şi pardoseala de marmoră, porţile aurite, cupola ornată măiestrit cu flori de porfir şi de onix rămâneau încă impresionante. Pereţii erau însă acoperiţi cu draperii de brocart care mascau locurile de unde fuseseră smulse basoreliefurile şi mozaicurile înfăţişând momente din gloriosul trecut al Bizanţului.

Manuel se instală pe tron. Renunţase la folosirea de artificii menite să-i impresioneze pe vizitatorii barbari cum ar fi fost, de pildă, ridicarea în aer a scaunului imperial cu ajutorul unui scripete nevăzut, astfel ca spectatorii să-şi închipuie că autocratorul Bizanţului este un personaj divin, cu puteri supranaturale. Nu mai folosea nici acel arbore cu frunze de aur, în ramurile căruia cântau păsări mecanice. În dormitorul său avea o replică mult mai modestă a acestei piese bizare, scăpată prin nu se ştie ce minune de lăcomia jefuitorilor latini.

Înalţii demnitari se şi rânduiseră potrivit unui protocol strict, fixat în *De Ceremoniis – Cartea Ceremonialului* – scrisă de împăratul Constantinos al VII-lea Porfirogenetul.

Uşile, altădată de bronz, acum de stejar aurit se deschiseră, iar în sala tronului intră mareşalul Boucicault, precedat de marele maestru al ceremoniilor şi urmat de principalii săi ofiţeri.

După o scurtă captivitate într-o fortăreaţă din preajma Brussei, fusese eliberat odată cu Jean de Nevers. Tatăl acestuia, ducele de Bourgogne, făcuse mari eforturi spre a plăti uriaşa sumă de răscumpărare pretinsă de Baiazid. Storsese pe contribuabilii de pe domeniile sale, procurase ajutoare băneşti de la regii Franţei şi Ungariei, se împrumutase la bancherii şi la neguţătorii italieni. În temniţele turceşti pieriseră baronul de Coucy şi conetabilul d’Eu. Înainte de a-l elibera pe Jean de Nevers, sultanul îl chemase în preajma sa şi îi vorbise prin intermediul unui interpret: „Conte de Nevers, ştiu că după cele ce ţi s-au întâmplat, vei fi poate ispitit a-ţi aduna o nouă armată spre a năvăli asupra imperiului meu. Nu mi-ar fi greu să te silesc a jura că nu vei porni niciodată un al doilea război împotriva ţării mele şi că nu te vei alia cu duşmanii mei. Dar nu o fac fiindcă îmi este indiferent dacă vei încerca să te răzbuni. N-ai decât să mă ataci din nou. Te voi aştepta pe câmpul de bătălie şi te voi învinge iarăşi. Aceasta fiindcă ştiu să mă bat şi fiindcă sunt destinat să cuceresc lumea.”

Cuvintele lui aveau să se întipărească în mintea tânărului conte

de Nevers. Se spunea că sultanul l-ar fi eliberat şi pentru alt motiv. Astrologul său personal l-ar fi încredinţat că Jean de Nevers va determina în cursul vieţii lui exterminarea mai multor creştini decât ar fi putut s-o facă trei campanii turceşti laolaltă. Jean de Nevers se înapoiase în Franţa cuminţit pentru o perioadă de timp. Boucicault revenise la Constantinopole în fruntea unei armate atât de mici, încât căpăta doar semnificaţia unui simbol faţă de imensa forţă militară a osmanlâilor.

După audienţa solemnă din sala tronului, desfăşurată – potrivit protocolului – în cea mai deplină tăcere, personajele păstrând în cursul întregii ceremonii o rigiditate hieratică, împăratul şi mareşalul se retraseră în încăperea marelui consiliu, unde începură convorbirile oficiale. Mareşalul ceru scuze fiindcă se înfăţişase la Constantinopole cu un detaşament militar atât de restrâns. Franţa, deşi voia cu tot dinadinsul să sprijine Bizanţul, era lipsită de mijloacele corespunzătoare. El, Boucicault, se va strădui să obţină rezultate bune şi cu aceste trupe. Desigur, nu va fi în stare să deschidă o campanie de mare anvergură. Un război pornit în asemenea condiţiuni ar echivala cu o sinucidere. Va iniţia însă o serie de incursiuni asupra teritoriilor stăpânite de sultan, va nimici unităţile turceşti izolate, surprinse în cursul acestor razii, va incendia localităţi, va stârni, în sfârşit, o stare de nelinişte şi de confuzie în tabăra osmanlâilor de pe urma căreia bizantinii nu vor avea decât de câştigat.

Planul, foarte îndrăzneţ, făgăduia unele rezultate. Mareşalul îşi inaugură activitatea luând cu asalt câteva localităţi de pe ţărmul asiatic al Mării de Marmara şi masacrând garnizoanele lovite prin surprindere. În Imperiul Otoman se dădu alarma. Baiazid, preocupat în acea epocă de expansiunea Imperiului Mongol, care ameninţa fruntariile răsăritene ale ţării, nu întreprinse operaţiuni militare de mari proporţii împotriva lui Boucicault. Se mulţumi să întărească garnizoanele susceptibile a fi atacate şi să ordone câteva acţiuni de pedepsire împotriva Bizanţului.

Boucicault înţelese curând că incursiunile sale nu vor mai avea sorţi de izbândă şi că de îndată ce va socoti pericolul mongol înlăturat, Baiazid se va năpusti cu toate forţele asupra Bizanţului. În această eventualitate numai o nouă cruciadă puternică şi bine organizată, ar putea zădărnici inevitabilul asalt turcesc împotriva Constantinopolelui. Ingeniozitatea lui de militar cu experienţă, deprins să găsească oricând soluţii, îi sugeră o formulă pe care o

împărtăşi împăratului. De ce n-ar face acesta un turneu prin Occident spre a pleda cauza apărării Constantinopolelui nu prin ambasadori – mai puţin ascultaţi – ci vorbind direct suveranilor, căpeteniilor bisericii catolice, oamenilor politici cu greutate. Prestigiul, autoritatea, importanţa persoanei sale vor da o deosebită pondere argumentelor pe care le va folosi. Regii şi principii îl vor primi cu toate onorurile şi se vor grăbi să-l ajute.

Ideea lui Boucicault surâse autocratorului. O călătorie în Occident ar putea da rezultate bune. Odinioară, un împărat al Bizanţului nu şi-ar fi îngăduit un asemenea gest. Lipsind din capitală, se expunea primejdiei de a i se uzurpa tronul de către cine ştie ce candidat avid de putere. Numai împăraţii care ieşeau din Constantinopole în fruntea armatelor aveau siguranţa că în cazul unor complicaţii intervenite în capitală se puteau înapoia restabilindu-şi drepturile pe calea armelor. Basileii se temeau până şi de ambiţiile propriilor membri de familie. Se spunea că Alexis I-ul Comnen nu pleca la drum fără a fi însoţit de împărăteasă, fiindcă îi cunoştea gândurile şi voia să o ţină tot timpul sub supraveghere. Cazurile vlăstarilor „născuţi în purpură” care încercaseră să îşi detroneze părinţii, spre a le lua mai repede locul, erau atât de numeroase, încât înşiruirea lor ar fi fost fastidioasă.

Împăratul Manuel trăia însă în alte vremuri. Socotea că putea pleca liniştit, fiindcă sarcina domniei devenise atât de grea, încât numai un nesocotit ar fi putut-o râvni. Pentru că fiul său Ioannos era minor, asociase la tron pe un nepot, Ioannos al VII-lea, care, deşi îşi făcuse o reputaţie de tânăr desfrânat şi superficial, îi păruse totuşi demn de încredere. Cât priveşte împărăteasa, Manuel nu îşi făcea griji. Aceasta era o fiinţă apatică, ştearsă, foarte deosebită de înaintaşele ei care primejduiseră adeseori tronul datorită ambiţiei sau pasiunilor amoroase.

În cele din urmă, împăratul hotărî să pornească la drum. De bună seamă, această călătorie îmbrăca aspectul unui pelerinaj la Canossa. El, autocrator ortodox, pleca să cerşească bani şi ajutoare în oameni şi armament de la nişte suverani catolici. Cât de deosebit era voiajul acesta de fastuoasele şi impunătoarele deplasări pe care basileii le făceau odinioară înlăuntrul graniţelor imperiului sau în afara lor. *Cartea ceremonialului* indica amănunţit tot ce trebuia luat, începând cu marile corturi ale autocratorului şi terminând cu ustensilele de bucătărie. Corturile personale ale împăratului îl aşteptau gata instalate la fiecare popas stabilit dinainte. Mobilierul,

covoarele, obiectele de artă, necesare delectării ochiului, erau transportate în furgoane trase de sute de cai. Treizeci de bidivii erau folosiţi numai pentru garderoba împăratului, care cuprindea o întreagă gamă de costume, de la cele simple de interior şi până la veşmintele de gală. Toate erau cărate în cufere de marochin roşu, cu încuietori de metal aurit. În alte cufere se aflau flacoanele de parfum, rufăria de mătase – atât cea de pat, cât şi cea de corp – lumânările de ceară, cuverturile de blană, casetele cu bijuterii, darurile destinate diferitelor personaje, medicamentele folosite de împărat şi tot felul de nimicuri scumpe, menite să înfrumuseţeze existenţa autocratorului. Sacii cu monete de aur nu se bucurau de o îngrijire mai specială decât icoanele şi moaştele făcătoare de minuni. Nu lipsea nici tronul portabil, un jeţ de o somptuozitate orientală, încrustat cu pietre preţioase. Transportarea obiectelor de bucătărie, a veselei imperiale, toată din aur, a hanapurilor împodobite cu perle şi rubine, a tacâmurilor, de asemenea din aur masiv, necesita alţi optzeci de cai. Biblioteca de călătorie cuprindea lucrări literare, teologice, istorice şi de strategie militară. Un loc însemnat îl ocupau cărţile astrologice, precum şi cele care tălmăceau visurile. Baia de aburi portativă şi capela rezervată împăratului şi curtenilor din suita sa ocupau alte furgoane. Garda măreţului cortegiu era alcătuită din cinci sute de călăreţi în uniforme strălucitoare. O întreagă armată de demnitari, clerici, paji, secretari, majordomi, bucătari, masori, actori, dansatoare, cântăreţi completa convoiul.

Dar toate acestea erau splendori demult apuse. Împăratul Manuel era silit a se mulţumi cu mai puţin. Dintr-o singură trăsătură de condei aveau să fie suprimate furgoanele destinate sacilor cu aur. Autocratorul pornea la drum cu puţini bani, dobândiţi şi aceştia cu preţul unor mari strădanii. Subzistenţa urma să-i fie asigurată de suveranii şi conducătorii de republici pe care avea să-i viziteze. Obiectele de uz personal trebuiau să fie reduse la strictul necesar. La un singur capitol nu se realizaseră economii. Veşmintele împăratului şi ale persoanelor din suită trebuiau să fie cât mai somptuoase. Se impunea ca Manuel să apară în postura de solicitant demn, de suveran al unui imperiu ajuns, ce-i drept, la ananghie, dar care se bucura încă de un mare prestigiu. „Voi reuşi oare să-i fac a înţelege cât de indispensabilă este prezenţa unui Bizanţ independent la fruntariile de sud-est ale Europei? se întreba cu strângere de inimă. Voi reuşi oare să le demonstrez convingător

că dispariţia noastră ca stat va deschide turcilor drumul spre Occident?” Dintre toţi monarhii pe care avea să-i viziteze, numai regele Franţei i se arătase întotdeauna binevoitor. Generos, acesta nu va cere avantaje politice în schimbul sprijinului său. Manuel se temea însă de exigenţele veneţienilor şi ale genovezilor, toţi de o lăcomie fără margini. În schimbul subsidiilor pe care vor catadicsi să i le acorde, vor pretinde, desigur, privilegii disproporţionat de mari. La rândul său, Papa îi va cere concesiuni pe tărâm religios.

Manuel îşi dădea seama însă că nu avea de ales. Trebuia să îşi plece grumazul şi să treacă pe sub furcile caudine. Asigurarea supravieţuirii Bizanţului impunea mari sacrificii. Şi el era hotărât să le facă…

* * *

Michele Steno, al LXI-lea Doge al Veneţiei, stătea cu picioarele în apă fierbinte, cu un halat gros de catifea căptuşit cu lână înfăşurat în jurul trupului, cu o scufie moţată pe cap şi… transpira. Aburii se ridicau din ligheanul de faianţă în volute bogate şi se împleteau printre braţele candelabrului cu zeci de lumânări aprinse. Se uita critic la picioarele lui noduroase. N-ar mai fi îndrăznit să le arate goale, aşa cum făcea în tinereţe. Pe atunci, femeile îndrăgostite de frumuseţea lui virilă i le admirau fiindcă erau puternice, lungi şi frumos modelate. Vârsta i le sluţise, după cum îi sluţise şi chipul. Fruntea i se încreţise ca la maimuţe, nasul i se borcănase, obrajii i se lăbărţaseră, făcuse pungi vinete sub ochi, iar bărbia i se ascuţise ca la babe. Dar când îşi punea pe cap *zoia,* cornul ducal, acea superbă tocă împodobită cu douăzeci şi patru de perle fine, cu un mare rubin la mijloc, estimat la 25.000 de ducaţi, cu o cruce din douăzeci şi opt de smaragde şi cu alte pietre preţioase în valoare de peste 200.000 de ducaţi, chipul lui căpăta un aer de măreţie, de nobleţe, care impunea tuturor. Este adevărat că toca atârna atât de greu, încât, după ce o purta un timp, începea să îl doară cumplit grumazul. Predecesorul său, Antonio Venier, emisese un decret care prevedea reducerea cornului ducal la dimensiuni rezonabile, scăzându-se de asemenea şi greutatea nestematelor, astfel încât purtarea lui să nu mai necesite eforturi istovitoare. Pentru dogi, obligaţi să-şi etaleze costumele de ceremonie un anumit număr de zile pe an, prescrise riguros prin decret, greutatea tocei ducale reprezenta o chestiune de mare importanţă.

Michele Steno îşi privi din nou picioarele afundate până la glezne

în apa fierbinte. Prin asociaţie de idei evocă măreţia Veneţiei, care se clădea tot pe ape. Între Serenissima Republică şi doge exista în clipa aceasta un paralelism de-a dreptul tulburător.

Un valet apăru cu o cofă de apă fierbinte şi o turnă pe jumătate în lighean. Dogele îşi bălăci picioarele, care începuseră să-l usture. Fierbinţeala apei îi făcea însă bine. Simţea cum sângele îi circulă mai activ. Răcise tocmai acum, când Serenissima Republică avea un oaspete de seamă, basileul Manuel al Bizanţului.

În ajun, trirema imperială, pavoazată de sărbătoare, fusese primită la Veneţia cu toată pompa. Dogele îi ieşise în întâmpinare pe puntea navei sale de ceremonie „Bucentaurul”, împodobită cu covoare scumpe, draperii de purpură şi tapiserii felurite, cu subiecte mitologice. Îl escortau şaisprezece cvadrireme, decorate cu aceeaşi somptuozitate. În larg, vasele veneţiene şi trirema imperială se întâlniseră, oprindu-se bord la bord. În sunetele fanfarelor, dogele trecuse pe nava imperială, fiind primit de basileul Manuel, care, după saluturile de rigoare, îl invitase să ia loc pe un jeţ aurit, ceva mai scund decât tronul imperial. Dogele nu se formalizase, fiindcă, potrivit ceremonialului, rangul său era inferior Papei, împăraţilor şi regilor. Nu avea întâietate decât faţă de ceilalţi membri ai familiilor regale.

După o scurtă conversaţie protocolară, împăratul şi dogele trecuseră pe „Bucentaur”, care îi adusese până la Riva delli Schiavoni, apoi debarcaseră pe Il Broglio, în sunetele de trompete ale ostaşilor din fanfara ducală şi în ovaţiile mulţimii. Michele Steno se pricepea să îşi primească fastuos oaspeţii. El însuşi era un sibarit, un îndrăgostit de artă şi de frumos. Palatul lui de pe Canale Grande era unul dintre cele mai frumoase din Veneţia, iar caii din grajdurile sale erau cunoscuţi şi preţuiţi în întreaga Italie.

Dacă el, Michele Steno, acceptase să îşi pună pe cap cornul ducal, nu o făcuse fiindcă voise să conducă Veneţia. Ştia că dogele este un personaj decorativ şi că rolul său în conducerea treburilor publice se reduce aproape la zero. Aristocraţia veneţiană, dornică să îşi păstreze intact regimul oligarhic, se străduise să ştirbească treptat puterile şefului statului, spre a nu-i îngădui să impună un guvernământ tiranic, inspirat după exemplul altor principi din Italia. Dogele Marino Falier, care încercase să răstoarne supremaţia nobilimii veneţiene şi să aservească Veneţia unui regim personal, autoritar, fusese acuzat de conspiraţie, judecat, condamnat la moarte şi executat. Michele Steno primise a fi ales doge numai

fiindcă această demnitate îi conferea dreptul de a se înconjura de fastul cvasiimperial care constituia apanajul celei mai înalte magistraturi a Republicii.

Când îşi aminti de Marino Falier, Michele Steno zâmbi. Episodul acesta trist, petrecut cu cincizeci de ani în urmă, era legat în parte şi de persoana lui. Într-o oarecare măsură el însuşi îl provocase. Pe atunci era tânăr. Foarte tânăr. Frumuseţea şi farmecul lui zăpăciseră pe mai toate femeile din Veneţia, care i se dăruiau cu frenezie. Printre nobilele doamne căzute în mrejele lui se număra şi Lodovica Gradenigo, tânăra soţie a dogelui Marino Falier. Dogele avea 73 de ani. În acea vreme discreţia nu era una din însuşirile cardinale ale tinerilor nobili. În cursul unui bal la Palazzo Ducale, Michele Steno istorisise unei domnişoare de onoare a dogaresei ultima lui aventură amoroasă, în care era implicată şi această mult respectabilă doamnă. Tânăra persoană aleasă de Steno drept confidentă se grăbise să împărtăşească senzaţionala noutate unor prietene. Din gură în gură, povestea ajunsese la urechea dogelui. Marino Falier nu era un personaj de rând. Descindea dintr-una din cele mai ilustre familii veneţiene şi deţinuse înalte demnităţi diplomatice şi politice. Indignat de comportarea uşuraticului Steno, care-i întina onoarea şi îi ştirbea prestigiul, îi poruncise să părăsească de îndată sala balului. Frivolul tânăr se executase, dar hotărâse să se răzbune. A doua zi trecătorii desluşiseră pe zidurile palatului ducal o inscripţie cu un conţinut insultător la adresa dogelui:

„Marino Falier dala bella mugier
Altri la gode e lui la mantien.”

Autorităţile, sesizate de doge, deschiseseră o anchetă, descoperind în Michele Steno pe autorul injurioaselor versuri. Arestat, îndrăzneţul tânăr fusese judecat de Quarantia Criminale şi condamnat la numai câteva zile de carceră. Pedeapsa păruse derizorie dogelui faţă de gravitatea faptei. Apreciind că oligarhia veneţiană îi adusese pe această cale un nou afront, care se adăuga unor restrângeri ale puterilor sale politice ordonate de Marele Consiliu, se hotărâse să treacă la represalii. Organizase un complot menit să răstoarne regimul aristocratic şi în locul lui să instaleze o guvernare a poporului, lui personal acordându-i-se puteri depline spre a curăţa aparatul de stat de toate elementele indezirabile.

Lovitura de stat fusese organizată cu minuţiozitate. Dar în ultimul moment intervenise unul din acele imponderabile care răstoarnă cele mai ingenioase planuri. Unul dintre conspiratori – milostiv la suflet – se dusese la naşul său – trecut pe lista personajelor care trebuiau arestate – şi îl sfătuise să stea ascuns câteva zile. Intrigat, acesta încercase să obţină informaţii suplimentare. Văzând că nu-i poate stoarce nicio lămurire în plus, îl denunţase pe fin Consiliului celor Zece, care îl arestase pe conspirator şi îl supusese torturilor. Nenorocitul dezvăluise până la urmă numele celorlalţi conjuraţi. Luaţi prin surprindere, aceştia fuseseră arestaţi fără a opune rezistenţă. Anchetaţi şi judecaţi grabnic, terminaseră prin a-şi lăsa capul pe eşafod. Apoi venise rândul dogelui. Consiliul celor Zece, întrunit în secret, ordonase arestarea lui Falier. După un lung interogatoriu, acesta fusese îngropat sub greutatea probelor. În cele din urmă îşi recunoscuse vina. Condamnat la moarte, fusese decapitat chiar în palatul ducal, care-i servise până atunci drept reşedinţă. Dosarul procesului fusese apoi distrus, astfel încât să nu mai rămână nicio urmă a complotului.

După încheierea tenebroasei afaceri, Michele Steno fusese sărbătorit cu entuziasm de tinerii nobili, care-i atribuiseră meritul de a fi contribuit hotărâtor la demascarea hainului Marino Falier. Acum, Steno, ajuns la rândul lui doge, privea cu alţi ochi acele furtunoase evenimente din tinereţe. Îngrădirile aduse puterii ducale îl stinghereau şi pe el uneori, deşi în general le accepta cu seninătate. Faptul de a nu putea primi pe nimeni în audienţă fără a fi asistat de consilierii săi, care-i suspectau fiecare gest, fiecare cuvânt, îi punea uneori la încercare nervii. Dar se supunea regulilor jocului, care făceau din doge doar un simbol al puterii Serenissimei Republici.

Uşa se deschise din nou şi majordomul apartamentelor ducale intră grav, ca un prelat gata să oficieze slujba religioasă. Cu ton solemn, servitorul îl anunţă că primul secretar roagă respectuos să fie primit de urgenţă.

„Să aştepte până mă îmbrac”, zise dogele.

Nu-i plăcea să apară în faţa funcţionarilor în postura aceasta arhidomestică. De servitori nu se jena. Aceştia ştiau să tacă. Se temea însă de gura primului secretar, un tânăr exaltat – cum fusese şi el pe vremuri – care n-ar fi şovăit să istorisească prietenilor că îl găsise pe doge stând cu picioarele în apă fiartă şi cu o scufie ridicolă pe cap.

Căci Michele Steno avea simţul ridicolului, sensibilizat la maximum. De când îmbătrânise, se ferea să facă vreunul din acele gesturi care l-ar fi pus într-o situaţie grotescă. Deşi oboseala îi apăsa adeseori umerii, şi atunci simţea nevoia să îşi încovoaie spinarea şi să îşi târşâie picioarele, se silea să umble drept ca o lumânare. La prânz sau la cină nu molfăia în neştire, schimonosindu-şi chipul ca toţi ceilalţi bătrâni lipsiţi de dantură. Prefera să înghită nemestecat, dar să îşi păstreze rigiditatea feţei. Nu vorbea piţigăiat şi se ferea de ticuri. Nu umbla după femeile tinere de la Curte, pentru a nu se face de râs, ca dogele Andrea Dandolo, care închina înflăcărate scrisori de dragoste frumoasei Isabella Fieschi şi prepara tot felul de filtre magice spre a-i câştiga iubirea. Nu-şi îngăduia să îşi păteze cu mâncare hainele, aşa cum li se întâmpla atâtor semeni ai săi ajunşi la vârste matusalemice, şi nici nu-i maimuţărea pe tineri, purtând tunici scurte şi lăsându-şi picioarele la vedere. Nu făcea eforturi sportive, spre a nu gâfâi după vreun scurt asalt de scrimă, şi nici nu participa la vânători, fiindcă nu-l mai ajutau ochii. Singura plăcere la care nu putea să renunţe era călăria. Adeseori făcea lungi cavalcade pe *terra firma* şi chiar pe străzile prost pavate ale Veneţiei. Îi plăceau şi plimbările cu gondola, dar lipsite de acele nostalgice serenade ce-i încântaseră tinereţea.

Ajutat de doi valeţi, care-i uscară mai întâi picioarele cu un prosop mare şi pufos, îşi schimbă îmbrăcămintea de interior cu veşmintele de ceremonie, destinate a le purta la praznicul din aceeaşi seară, oferit în cinstea împăratului Manuel. Când se privi în oglinda de Murano şi se văzu în roba-i magnifică, brodată cu flori mari, stilizate, din aur, pe fond violet, îşi zise cu satisfacţie că, în ciuda vârstei, păstra încă o prestanţă pe care mulţi tineri ar invidia-o.

Înainte de a-şi pune toca ducală şi mantia de purpură împodobită cu hermină, îngădui primului secretar să intre.

Signor Francesco Donato, primul secretar al dogelui, era un tânăr ambiţios, care visa să ocupe cele mai înalte demnităţi în Republică. Deşi faţă de doge avea comportarea unui slujitor devotat, prezenta în fiecare săptămână un raport secret asupra activităţii acestuia direct Consiliului celor Zece. Michele Steno cunoştea procedeul, căci îl aplicase şi el în tinereţe, dar se prefăcea a lua drept bune asigurările de devotament ale lui Donato.

De data aceasta pe chipul secretarului se citea expresia unei

mari agitaţii. Făcu o reverenţă profundă.

— Ce s-a întâmplat, Donato? întrebă calm dogele.

— Acum o jumătate de oră, în Rialto, nepotul Serenităţii-Voastre s-a bătut cu secretarii ambasadorului Franţei.

Michele Steno se învineţi.

— A schimbat vorbe cu secretarii ambasadorului? întrebă alarmat.

— N-a schimbat decât lovituri de spadă, *Serenissime*. Andrea Sanudo, care era de faţă, a reuşit să-i despartă.

Dogele răsuflă uşurat.

— Slavă Domnului! Slavă Domnului!

Dacă nepotul său ar fi vorbit cu secretarii, lucrurile ar fi luat o întorsătură foarte urâtă. Nobilii veneţieni nu aveau îngăduinţa să întreţină relaţii cu diplomaţii străini. Cei care contraveneau acestor dispoziţii erau straşnic pedepsiţi. Dacă nepotul dogelui ar fi fost prins stând de vorbă cu secretarii ambasadorului Franţei, nu numai că ar fi avut de suferit sancţiuni aspre, dar l-ar fi pus într-o situaţie delicată şi pe doge. Răuvoitorii ar fi pretins că tratase cu străinii chestiuni dăunătoare Republicii.

Abia după ce se linişti în privinţa acestui aspect al afacerii, se interesă dacă nu cumva nepotul său fusese rănit.

— S-a ales cu o simplă zgârietură la mână, explică primul secretar. Ambasadorul Franţei a şi cerut reparaţii.

Michele Steno făcu un gest de nepăsare.

— Treaba aceasta o aranjăm noi. Dar din ce s-au încăierat?

— Secretarii Ambasadei Franceze erau însoţiţi de o curtezană cu care nepotul Serenităţii-Voastre… se pare… că…

Vorbele lui erau rostite la intervale tot mai lungi, ca şi când primul secretar s-ar fi temut să nu supere auzul dogelui cu explicaţii oarecum şocante.

— Face dragoste cu ea, completă nerăbdător Michele Steno. Pune punctul pe „i”! Nu te mai învârti ca o pisică în jurul unui castron cu lapte.

— Nu mă învârtesc, *Serenissime*, rosti ofensat Donato.

— Ei, cum a fost cu acea… curtezană?

— Nepotul Serenităţii-Voastre s-a formalizat fiindcă a văzut-o în compania francezilor.

— Şi?

— S-a apropiat de ea, a apucat-o de mână şi i-a spus câteva vorbe tari.

— Am înţeles, suspină dogele. Francezii au luat apărarea curtezanei, spadele au fost scoase din teacă şi gata încăierarea. Foarte urât din partea nepotului meu.

Majordomul îi puse pe umeri mantia ducală. Dogele simţi că se încovoaie sub greutatea ei. Se încordă însă şi rămase drept. Ştia că gulerul de hermină îi va ţine cumplit de cald în sala praznicelor, dar nu se putea dispensa de corvoada de a-l purta. O lege din anul 1320 prevedea că dogele era obligat să arboreze mantia cu hermină de cel puţin zece ori pe an, chiar dacă acest lucru îl incomoda foarte. Michele Steno îşi puse şi toca ducală.

— Sunt gata, rosti examinându-se pentru ultima dată în oglindă.

— Consilierii vă aşteaptă în Sala dello Scudo, zise tânărul Donato.

— Bine. Să mergem.

Dogele ridică fruntea, îşi bombă pieptul şi, cu pas vioi, părăsi încăperea, urmat de primul secretar. Îşi schimbase întreaga atitudine, procedând asemenea actorilor care, înainte de a intra în scenă, se integrează în pielea personajului interpretat. Acum se simţea în elementul său. Îşi îndeplinea rolul decorativ de doge mai bine decât oricare din înaintaşii săi. Radia o măreţie, o nobleţe calmă, o eleganţă solemnă, într-adevăr fără pereche.

După ce părăsi apartamentul ducal şi traversă Sala dei Filosofi, unde ostaşii din gardă dădură onorul plecându-şi halebardele, ieşi în Sala dello Scudo. Acolo îl aşteptau consilierii şi detaşamentul din gardă care aveau să-l însoţească până în Sala del Major Consiglio, transformată pentru circumstanţă în sală de banchete. Trecerea lui prin Galleria d’Ingresso fu salutată de nobilii aliniaţi pe două rânduri, care se frânseră de mijloc, măturând podeaua cu penele tocelor împodobite cu nestemate.

În uriaşa Sala del Major Consiglio fusese instalată o masă în formă de potcoavă, unde luaseră loc cele mai înalte personaje ale Republicii, împreună cu soţiile. Veşminte splendide de catifea, brocart sau mătase etalau o admirabilă gamă de nuanţe. Bijuteriile de valori inestimabile scăpărau în lumina revărsată din candelabrele şi aplicele de Murano. Rochiile doamnelor erau de o eleganţă rară. În occidentul Europei numai reginele şi-ar fi permis asemenea lux. Această splendoare ilustra cum nu se poate mai bine rolul de „Poartă a Orientului” pe care Veneţia îl juca atât de magistral.

La intrarea dogelui, trompetele sunară, în vreme ce lumea se

ridică în picioare. Trompetele îşi făcură din nou auzit glasul când, în pragul sălii, apăru împăratul, înconjurat de o suită strălucită. Dogele îl întâmpină zâmbind oarecum protector. Oferi mâna sa înmănuşată lui Manuel al II-lea şi împreună se îndreptară spre locurile din capul mesei. Michele Steno era un rafinat cunoscător al pietrelor preţioase. Nu-i trebui decât o privire spre a-şi da seama că bijuteriile purtate de însoţitorii împăratului erau în majoritatea lor false. Decăzuse rău Bizanţul de vreme ce înalţii demnitari ai Curţii ajunseseră într-o asemenea penurie.

Dogele şi împăratul se aşezară în jilţuri, în vreme ce trompetele făceau să răsune sala cu acordurile lor. Apoi trompetele tăcură şi o orchestră de coarde prinse să cânte în surdină. Servitori în livrele viu colorate apărură, purtând pe tăvi de aur şi de argint mâncărurile şi vinurile pentru cei patru sute de convivi ai dogelui.

Ceremonialul cu care Michele Steno îl primise pe împărat trebuia să demonstreze lumii întregi adâncimea şi trăinicia prieteniei dintre Veneţia şi Bizanţ, deşi Serenissima Republică jucase faţă de Imperiul Bizantin rolul unuia din acei slujitori pricepuţi în tot felul de matrapazlâcuri, care izbutesc încetul cu încetul să se substituie stăpânilor, deposedându-i de avere, de familie, de viaţă chiar. Totul începuse – paradoxal – sub dinastia Comnenilor, care, după o lungă epocă de frământări lăuntrice şi de războaie pustiitoare purtate la fruntarii, ridicaseră iarăşi Bizanţul pe culmi de glorie şi de înflorire. Manuel al II-lea încercase adeseori să judece imparţial gestul politic al împăratului Alexis Comnen, care, având de făcut faţă unui război purtat pe trei fronturi, găsise necesar să îşi asigure sprijinul flotei veneţiene, oferind în schimb Serenissimei Republici – odinioară vasală a Bizanţului – scutirea de taxe vamale pentru orice mărfuri importate sau exportate din porturile greceşti. Manuel ştia azi că Alexis fusese cel puţin prost inspirat semnând un tratat care avea mai târziu să atârne ca un bolovan de gâtul unui candidat la înec. Dacă el, Manuel, s-ar fi aflat în locul lui Alexis, ar fi procedat altfel? Ar fi fost greu să dea un răspuns.

Tratatul acela avusese urmări nefaste pentru Bizanţ. Veneţia se străduise ulterior să îşi sporească avantajele. Profitând de declinul imperiului, obţinuse noi concesii comerciale, tot mai păgubitoare pentru bizantini. Lui Manuel i se strângea inima ori de câte ori recapitula acest şirag de evenimente nenorocite. Urmase apoi acea încercare disperată a basileilor de a crea o contrapondere Veneţiei, acordând avantaje oarecum similare Pisei şi Genovei, care

dispuneau de flote maritime însemnate. „Infernul este pavat cu intenţii bune”, îşi aminti un vechi dicton. Bizanţul, la început tributar numai al Veneţiei, intrase sub tutela şi a celorlalte două republici. Veneţienii, genovezii şi pisanii se instalaseră ca la ei acasă în cele mai frumoase cartiere ale Constantinopolelui, atribuindu-şi mai târziu dreptul de a le stăpâni definitiv. Nu se mulţumeau cu scutirile de vamă, ci făceau contrabandă şi cu puţinele mărfuri asupra cărora împăraţii îşi păstraseră monopolul. Bizanţul, pierzându-şi comerţul, îşi pierduse şi independenţa economică.

Manuel cunoştea eforturile repetate, dar inutile, ale predecesorilor săi de a se elibera de sub intolerabila apăsare. Una din aceste tentative avusese urmări catastrofale. Dogele Enrico Dandolo, temându-se să nu piardă privilegiile atât de avantajoase, determinase pe căpeteniile celei de-a patra cruciade să ia cu asalt Constantinopolele. Latinii, necioplіţi, brutali, hrăpăreţi, se abătuseră ca lăcustele asupra imperiului, jefuindu-l, pustiindu-l, instalând pe teritoriul acestuia o ciupercărie de principate, ducate, marchizate şi comitate feudale, toate anacronice, a căror existenţă efemeră avea să lase totuşi urme funeste.

Manuel era mândru fiindcă un străbun al său, Mihail al VIII-lea, întemeietorul dinastiei Paleologilor, izgonise pe latini din Constantinopole şi pusese capăt imperiului edificat de cruciaţi. Dar această izbândă avea să fie un cântec al lebedei. Veneţienilor şi genovezilor, Paleologii n-au fost în stare să le smulgă privilegiile. Când Andronic al IV-lea a refuzat să reînnoiască tratatul încheiat cu Serenissima Republică, dogele Pietro Gradenigo, în semn de represalii, a ordonat jefuirea şi devastarea insulei Prinkipo, din preajma Constantinopolelui. Basileul a cedat. Când Ioannos Cantacuzino a încercat să reconstituie flota bizantină, genovezii au atacat docurile instalate în Cornul de Aur şi au dat foc tuturor navelor aflate în construcţie.

Manuel se întreba adeseori dacă dinastia Paleologilor nu era blestemată. Umilinţele îndurate de împăraţii din familia sa erau fără număr. Atât de impotent devenise Bizanţul, încât veneţienii şi genovezii ajunseseră să se bată între ei pe uscat şi pe mări, întrecându-se a smulge hălci din imperiul muribund.

Manuel cunoştea jocul duplicitar al Serenissimei Republici, care se străduise în orice împrejurare să păstreze relaţii bune cu turcii, dar se prefăcea a-l ignora. Primejdia otomană era atât de iminentă,

încât Bizanţul se văzuse silit să apeleze până şi la duşmanii lui nedeclaraţi oficial.

Acum, în vreme ce nobilii veneţieni ridicau paharele în cinstea lui şi a imperiului, gândul îi fugea la împărăteasă şi la copiii lui, pe care-i lăsase în grija fratelui său, despotul din Moreea. Câte griji şi temeri îi mai procurau vlăstarii aceştia născuţi în purpură, destinaţi prin stirpea lor să se bucure de toate bunurile acestei lumi, dar asupra cărora plana pericolul de a cădea oricând victime ale unei invazii turceşti. Ce soartă i-ar aştepta într-o asemenea eventualitate? Captivitatea, moartea sau, în cel mai fericit caz, exilul. Un exil trist, mizer, fiindcă basileii Bizanţului erau săraci.

Viitorul Imperiului Bizantin îl preocupa şi pe Michele Steno. Dar pentru el răspunsul era limpede. Imperiul se afla în pragul sfârşitului. Veneţiei nu-i mai rămânea decât să ocupe cât mai multe insule din arhipelagul grecesc, spre a-şi crea avanposturi în calea tăvălugului turcesc. Dogele era încredinţat că într-o zi şi Veneţia va fi nevoită să înfrunte asaltul valurilor otomane. Până atunci însă se va mai scurge timp. Pe răbojul osmanlâilor se afla în primul rând Constantinopolele. Ce va fi mâine? Steno zâmbi amar. Era prea bătrân ca să se mai gândească la ziua de mâine.

Dogele nu era un om rău. Tragedia lui Manuel al II-lea, acest monarh rătăcitor, îl impresionase. Dar ce putea face? Era bucuros fiindcă greutatea hotărârilor nu apăsa pe umerii lui.

După praznicul care dură trei ore încheiate – plăcerile gustative şi olfactive fiind îmbinate cu desfătări erotico-vizuale, procurate de o foarte ispititoare trupă de balet – convivii trecură în Sala dello Scrutinio, amenajată pentru dans. Împăratul şi dogele se aşezară pe două jeţuri instalate pe o estradă acoperită cu covoare. De pe acest loc elevat Manuel putea admira strălucirea unuia din acele neîntrecute baluri veneţiene, a căror reputaţie stârnea ecouri în cele mai îndepărtate colţuri ale Europei.

Michele Steno era mândru de prosperitatea vizibil afişată de nobilii locuitori ai oraşului lagunelor, fiindcă prosperitatea lor reflecta însăşi prosperitatea Veneţiei. Aici, în sala balului, eticheta severă care prezidase banchetul fusese abandonată. Majoritatea invitaţilor purtau măşti, iar la adăpostul lor îşi îngăduiau libertăţi şi ghiduşii incompatibile în alt mediu. Se deghizau nu numai femeile şi tinerii, ci şi înalţii prelaţi, care nu se sfiau să danseze alături de oiţele lor, păstorite cu onctuozitate în timpul zilei.

Deodată Michele Steno se încruntă. Zărise printre oaspeţi pe

Giuliano, poznaşul său nepot, ce-i pricinuia numai griji. Rămas de timpuriu orfan, tânărul Giuliano fusese crescut de Michele Steno, care-l iubea şi îl răsfăţa ca şi pe propriii săi copii. Îl răsfăţa poate chiar mai mult decât pe aceştia, fiindcă Giuliano era încă un băieţandru, în vreme ce vlăstarii dogelui trecuseră demult pragul maturităţii şi îşi întemeiaseră familii. Bătrânul Steno s-ar fi simţit îngrozitor de singur dacă nu l-ar fi avut pe Giuliano în preajma lui. Îl iubea cu atât mai mult cu cât avea uneori senzaţia că se regăseşte în fiinţa acestui tânăr, care-i reproducea propria lui înfăţişare din tinereţe.

Când îl zări, frumos, suplu, de o eleganţă rafinată în costumul lui de brocart mulat pe corp şi atât de scurt încât îi dezgolea coapsele până aproape de şold, zâmbi cu indulgenţă, uitându-şi supărarea pe care i-o căşunase încăierându-se cu secretarii ambasadorului Franţei. Când observă că unchiul său îl priveşte, Giuliano îşi flutură ispăşit genele. Dogele îl ameninţă uşor cu degetul, afectând de departe o severitate care în sufletul său nu-şi mai găsea de multă vreme locul.

Se dansa cu mare avânt şi însufleţire *la gaillarde.* Giuliano se prinsese între două tinere împodobite cu fanteziste ghirlande de argint şi cu un fel de reţele din fir de asemenea de argint, care le prindeau părul bogat. Rochiile de mătase argintie, cu ample drapaje, aveau decolteuri îndrăzneţe, lăsând să se vadă umerii rotunzi şi începutul ispititor al sânilor. Dogele încercă o senzaţie ciudată. Fiindcă aventurile amoroase nu-i mai erau îngăduite, se bucura prin procură de farmecele tinerelor fete îmbrăcate în rochii argintii. Simţea parcă prin mâna lui Giuliano atingerea acestor braţe diafane, a acelor talii atât de subţiri şi de mlădioase.

Mai erau acolo, în sală, şi femei planturoase, ce se apropiau de acei treizeci de ani mult cântaţi de poeţi. Toate purtau toalete somptuoase, turbane din brocart presărate cu diamante, ori *hénin*-uri excentrice, asemenea unor conuri foarte înalte, de vârful cărora atârnau văluri vaporoase, care în timpul dansului se roteau prin aer ca nişte aripi de ceaţă. Lui Michele Steno îi părea rău că Giuliano nu se lăsa atras de aceste frumuseţi ce evocau caisele coapte, cu înveliş aurit de văpaia soarelui. Şi lui îi plăcuseră odinioară fetele tinere, abia formate. Dar gusturile îi evoluaseră. Acum înclina spre îmbrăţişările femeilor voluptuoase, cu experienţă, capabile să trezească instinctele amorţite.

La gaillarde încetă. Orchestra atacă fără tranziţie un alt dans,

„pălăria”, care făcuse în scurtă vreme mulţi prozeliţi. Giuliano se plasă într-un cerc de tineri nobili, îmbrăcaţi de asemenea după moda spaniolă cu veşminte strânse pe corp şi exagerat de scurte. Mânecile erau vaste ca nişte baloane şi aveau despicături, lăsând să se vadă dantela cămăşii. Bătrânul Eugenio Gradenigo, membru al Consiliului celor Zece, un Cato Cenzorul *redivivus*, atacase nu demult, în plină şedinţă a consiliului, depravarea tinerilor veneţieni: „Ar trebui să interzicem portul acestor veşminte neruşinate, ce expun fără nicio pudoare acele părţi ale trupului pe care decenţa cere să le ascundem. Canonicul Musso mi-a vorbit deunăzi cu justificată indignare despre acest dezmăţ vestimentar, ce nu mai poate fi tolerat.” Energica sa filipică nu avusese însă urmare. Ceilalţi membri ai consiliului se arătaseră mai concesivi în ceea ce priveşte morala publică. Maurizio Morosini, membru al aceluiaşi consiliu, declarase cu cinism: „Să le lăsăm veneţienilor preocupările legate de modă dacă le interzicem preocupările politice. Lumea are nevoie de derivative. Să nu uităm acest lucru!”

În mijlocul cercului de tineri, legănându-se lent, evolua cu graţie o balerină, descriind piruete, glisade, cabriole şi oprindu-se, ca o gâză din zbor, când în dreptul unuia din dansatori, când al altuia. Dar de îndată ce privirile ei întâlniră chipul tânărului care-i plăcu mai mult, se înclină în faţa acestuia şi îl sărută pe gură. Dogele se înfioră de plăcere. În aceeaşi clipă îşi aminti că în preajma lui se afla un om chinuit, frământat de temeri, de incertitudini. Se întoarse spre Manuel. Expresia tristă, pierdută, a ochilor acestuia îi dădu de înţeles că oaspetele său nu era într-o dispoziţie sufletească prielnică petrecerilor. Făcu un semn şi orchestra încetă să mai cânte. Manuel fu recunoscător dogelui, fiindcă îi îngăduia să se retragă. Era obosit şi simţea nevoia să îşi adune gândurile răvăşite de şirul neîntrerupt de ceremonii. Trompetele vestiră sfârşitul petrecerii. Palatul Dogilor, în care Manuel era adăpostit, se goli de invitaţi. Asupra imensei clădiri se lăsă în curând tăcerea. O tăcere adâncă, subliniată prin contrast de clipocitul apelor ce se loveau molcom de chei, precum şi de paşii rari ai soldaţilor din gardă. Numai santinelele mai vegheau în palatul cufundat în noapte. Mai veghea şi împăratul. În ciuda oboselii – sau poate din cauza ei – stătea cu ochii deschişi şi privea absent tavanul împodobit cu sculpturi aurite…

A doua zi de dimineaţă începură discuţiile oficiale. Tratativele purtate timp de o săptămână se încheiară fără rezultate

importante. Manuel se alese cu multe încurajări, dar cu puţine făgăduieli concrete. Veneţia era dispusă să sprijine lupta pentru existenţă a Bizanţului, dar nu pe căi militare. Complicaţii politice externe – conflictul cu Genova, cu Imperiul German, cu Milanul – o sileau să îşi îndrepte pentru moment eforturile în alte direcţii. Serenissima Republică era însă gata să ia sub protecţia ei directă unele insule din arhipelagul grecesc, aflate încă sub dominaţie bizantină.

Manuel era dispus să facă unele concesii, dar nu să cedeze porţiuni din imperiu. Dacă va fi să mai piardă teritorii, le va pierde numai prin luptă.

Către sfârşitul şederii sale la Veneţia, atmosfera prietenoasă din primele zile se răci. Veneţienii se bucurau de vizita lui, dar mai aveau şi alte treburi. Cei şase mari înţelepţi care dirijau diplomaţia Serenissimei Republici îl povăţuiră să facă o vizită fastuosului duce al Milanului. Gian Galeazzo Visconti păstra cele mai strânse relaţii de prietenie cu Franţa, aşa că va obţine poate de la regele Charles al VI-lea subsidii pentru Bizanţ.

Manuel părăsi cu inimă grea Veneţia. Vor fi oare mai binevoitori suveranii din Apus? Franţa trimisese trupe care se bătuseră cu turcii la Nicopole. Poate va repeta gestul dacă i se va demonstra că Islamul reprezintă un mare pericol nu numai pentru Bizanţ, ci şi pentru întreaga Europă…

* * *

I se spunea „Omul cu mâinile pătate de sânge”. Când lui Gian Galeazzo Visconti îi ajungea la ureche această poreclă, râdea. Râdea mânzeşte, ca de o glumă nereuşită. Proşti mai erau şi oamenii. Se limitau să îşi manifeste nemulţumirea împotriva ocârmuirii sale biciuindu-l cu porecle şi cu anecdote – credeau ei – usturătoare, dar care mai mult sau mai puţin îl amuzau. Atâta vreme cât se mărgineau să-l atace cu vorbe spirituale, putea să doarmă liniştit. Le lăsa acest mijloc de a-şi descărca năduful, fiindcă era mai puţin primejdios decât o conspiraţie tainică. Cinic, Gian Galeazzo Visconti chicotea în sinea lui. „Cum se poate spune că am mâinile pătate de sânge, când eu nu îmi înlătur adversarii decât prin otrăvire? E de conceput o moarte mai curată? Curge vreo picătură de sânge? Victima se stinge lent, ca flăcăruia unei lumânări căreia i se termină fitilul. Se zbuciumă, se chinuieşte, aruncă o ultimă pâlpâire, apoi dispare, lăsând un plăpând firicel de

fum. În curând se topeşte şi el în neant.”

Unchiul său, Barnabo, îl acuzase odată că este lipsit de recunoştinţă, de simţul onoarei, că îşi încalcă sistematic angajamentele. Gian Galeazzo îl otrăvise, spre a-i confirma post-mortem aprecierile. Barnabo avusese proasta inspiraţie să-l asocieze la domnie. Nepotul îşi manifestase gratitudinea trecându-l în regatul lui Hades nu numai pe unchi, ci şi pe fiii acestuia.

Gian Galeazzo avea multiple legături de rudenie cu familia regală a Franţei. Atât de multiple, încât îi creau unele complicaţii nedorite. Fusese căsătorit cu Isabella, sora răposatului rege Charles al V-lea al Franţei, iar pe fiica sa Valentina o căsătorise cu Louis, duce d’Orléans, fratele regelui Charles al VI-lea.

Ghinionul făcuse ca Charles al VI-lea să se însoare cu Isabeau de Bavière, a cărei mamă – Thadea Visconti – era fiica lui Barnabo. Regina Isabeau nu-i putea ierta lui Gian Galeazzo uciderea bunicului ei. În acest chip ducele Milanului avea în familia regală a Franţei aliaţi, dar şi duşmani de moarte.

Împăratul Manuel se adresase lui Gian Galeazzo, rugându-l să se folosească de creditul pe care-l avea la Paris, spre a sprijini cauza Bizanţului. Ducele, dornic să devină rege al Italiei, era dispus să joace rolul de arbitru în afacerile internaţionale.

Cu prilejul vizitei pe care basileul o făcu la Milano, Gian Galeazzo îi făgădui tot concursul. Dar ducele era un duplicitar fără pereche. Lua cu mâna stângă ceea ce dădea cu dreapta. În vreme ce ducea tratative cu Manuel al II-lea, transmitea sultanului Baiazid toate discuţiile purtate. De ce? Spre a lovi în regina Isabeau, aliată cu ducele Philippe de Bourgogne, cel mai înverşunat duşman al ducelui d’Orléans. Când Jean de Nevers, fiul lui Philippe de Bourgogne, participase la cruciada organizată de regele Sigismund al Ungariei, Gian Galeazzo comunicase sultanului toate mişcările creştinilor, spre a submina autoritatea Casei de Bourgogne şi indirect puterea reginei Isabeau.

Împăratul Manuel nu cunoştea jocul lui Gian Galeazzo. Dacă l-ar fi cunoscut, ar fi fugit de acesta ca de ciumă. Din nefericire pentru el, diplomaţii săi, lipsiţi de fonduri băneşti, nu erau în stare să „cumpere” informaţii politice de o asemenea însemnătate.

La Milano, împăratul se bucură de o primire fastuoasă, dar numai de atât. Interesele Bizanţului nu coincideau cu interesele lui Gian Galeazzo. Manuel nu era un naiv. Scurta-i şedere la Milano îi permise să ajungă la concluzia că şi aici, ca şi la Veneţia nu se

alesese decât cu promisiuni goale. Îşi luă rămas bun de la ipocrita sa gazdă şi porni spre Paris…

* * *

Regele Charles al VI-lea al Franţei se afla angajat într-o însufleţită partidă de *jeu de paume* când ducele de Bourgogne, unchiul său, îi aduse vestea că împăratul Bizanţului cerea permisiunea să-i facă o vizită. Regele se opri din joc, îşi puse sub braţ racheta şi, după ce îşi şterse cu batista fruntea asudată, se întoarse zâmbind spre curtenii care-i urmăriseră cu ostentativă admiraţie evoluţiile sportive.

— Va trebui să ne pregătim sârguincios pentru a-l primi cu toată cinstea pe împăratul Manuel al II-lea, fratele nostru.

Folosea cu plăcere în asemenea împrejurări formula care acorda un protocolar grad de rudenie monarhilor. Era cât se poate de flatat să întâmpine ca pe un frate pe autocratorul Imperiului Roman de Răsărit, urmaşul Caesarilor.

Se adresă ducelui de Bourgogne:

— Va trebui să renovăm o aripă a palatului Louvre. Numai aşa vom asigura împăratului o cartiruire demnă de înaltul său rang.

Se întoarse apoi spre contele de Saint-Pol, partenerul său de joc:

— Saint-Pol, continuăm partida!

Mingea, lovită cu măiestrie de rachetele celor doi jucători, reîncepu să penduleze de la unul la altul, în vreme ce capetele privitorilor se întorceau când la dreapta, când la stânga, urmărindu-i cu atenţie încordată zborul ritmat. Când regele prindea cu dibăcie câte o minge dificilă şi o expedia vijelios partenerului, punându-l în dificultate, curtenii aplaudau cu făţiş entuziasm.

Mai asistau la acest joc regina Isabeau, cu doamnele ei de onoare, precum şi câteva dintre cele mai înalte personaje din regat: Louis d'Orléans, tânărul şi încântătorul frate al regelui, împreună cu soţia sa, fiica faimosului Gian Galeazzo Visconti, ducii de Bourgogne, de Berri şi de Bourbon, unchii suveranului şi adevăraţii conducători politici ai ţării, numeroşi demnitari ai Curţii, ecleziaşti de seamă şi un stol de femei frumoase, la care se adăuga un grup numeros de tineri nobili, meniţi să creeze o companie antrenantă regelui.

Charles mânuia cu abilitate racheta. Îl stimulau nu numai aplauzele privitorilor, dar şi perspectiva serbărilor pe care avea să le ofere în onoarea lui Manuel al II-lea. Adora petrecerile şi

distracţiile sub orice formă. Balurile pline de strălucire, cu dansatori îmbrăcaţi în cele mai mândre veşminte. Turnirurile impunătoare şi marţiale, unde cavaleri plini de curaj îşi arată măiestria în mânuirea armelor. Superbele cortegii care defilau pe străzile Parisului, oferind populaţiei bulucite de o parte şi de alta spectacolul magnific al auritelor litiere regale, anturate de curteni îmbrăcaţi în splendide costume de sărbătoare şi escortate de ostaşi din garda călare. Procesiunile religioase, cu impresionanta bogăţie a odăjdiilor, cu parfumul mirodeniilor, cu încântătorul concert al clopotelor care fac să răsune văzduhul. Vânătorile călare, cu mistreţi încolţiţi de haite de câini pe care să-i întărâte nu numai mirosul jivinelor pădurii, ci şi corul asurzitor al goarnelor şi strigătele excitate ale vânătorilor. Festinele cu bucate delicioase, savant preparate, menite să desfete văzul, mirosul şi gustul... Pe Charles îl mai încântau veşmintele somptuoase, împodobite cu nestemate ce scăpărau dându-i înfăţişarea unui semizeu. Îi plăceau toate acestea şi multe alte desfătări lumeşti, dar numai când avea mintea limpede.

Când i se întuneca raţiunea, uita de petreceri, de lux, de găteli, se închidea în sine şi, învrăjmăşit cu toţi oamenii, vedea în jur numai duşmani dorindu-i moartea. Cât durau crizele, nu se mai dezbrăca, nu se mai spăla, aşa că după un timp îl potopeau păduchii şi jegul. Ca să-i schimbe hainele puturoşite de murdărie, persoanele din anturajul lui se îmbrăcau cu un fel de pieptare matlasate, spre a înfrunta loviturile de pumni ale nebunului dezlănţuit, apoi îl dezbrăcau cu sila, îl spălau şi îl primeneau, lăsându-l după aceea să-şi descarce furia în zvârcoliri, urlete şi blesteme.

Împăratul Manuel era informat de crizele de demenţă ale regelui. Înainte de a pleca în Franţa, îngenunchease în faţa icoanei făcătoare de minuni şi îl rugase pe Atotputernicul să-l ajute, limpezind mintea bietului monarh de la care aştepta izbăvirea. Spera să obţină sprijinul lui Charles, fiindcă acesta credea în cavalerism, în puterea binelui, în misiunea sfântă de apărare a creştinătăţii asumată de către Bizanţ, acolo, la fruntariile sud-estice ale Europei.

Se pare că Dumnezeu ascultase ruga basileului. Charles îşi revenise după o lungă criză şi arăta acum mai zdravăn la minte ca niciodată. De însănătoşirea lui se bucurase nu numai împăratul Manuel, ci şi întregul popor al Franţei, care văzuse întotdeauna în regi pe apărătorii săi fireşti faţă de marea nobilime lacomă de bani,

de putere. Dar aceasta nu însemna că Charles îşi reluase toate prerogativele regale. Medicii îl sfătuiseră să nu îşi obosească creierul ocupându-se de treburile publice, ci să se distreze cât mai mult, astfel încât Diavolul să nu mai găsească un teren prielnic în trupul său, spre a se instala ca la el acasă.

Regele presimţea împanicat apropierea ceţurilor nebuniei, aşa cum epilepticii presimt apropierea crizelor care fac din ei nişte posedaţi ai Diavolului. În epocile de luciditate cerea îngrozit explicaţii medicilor, care îi expuneau cu gravitate teoriile lor. Îndeobşte nebunii nu erau nişte bolnavi în sensul clinic al cuvântului, ci nişte biete fiinţe stăpânite de Necuratul. Nebunia scăpa astfel controlului medicilor şi intra în competenţa feţelor bisericeşti, care trebuiau să aplice *exorcismul*, adică să alunge pe Satana din trupul pacientului. Dacă lupta împotriva lui Lucifer dădea greş, singura soluţie rămânea arderea pe rug. Discipolii lui Aesculap mai susţineau că posedaţii erau victimele a două categorii de demoni: *incubii* şi *sucubii*. Charles asculta înfiorat aceste denumiri, a căror simplă enunţare avea darul să împrăştie în jur efluvii de sulf, ţâşnite din măruntaiele Infernului. În cazul *incubilor* – îşi dezvoltau medicii susţinerile – demonul poseda. În cazul *sucubilor*, demonul era cel posedat. Regele nu înţelegea prea bine aceste subtilităţi, dar le asculta copleşit de propria sa ignoranţă. În ambele variante terapeutica era aceeaşi: exorcismul. Graţie acestui tratament energic, nebunii se răriseră considerabil. Exterminarea lor prezenta şi avantaje de ordin practic, pe care medicii se fereau să le aducă la cunoştinţa suveranului. Spitalele scăpau de corvoada de a-i îngriji, iar comunitatea realiza economii fiindcă nu mai avea obligaţia să-i întreţină.

Un tânăr medic, recomandat regelui de către contele de Saint-Pol, îndrăznise să se ridice împotriva teoriilor enunţate cu patos de colegii săi de breaslă. Invocase autoritatea unui savant din secolul al II-lea al erei noastre, pe nume Caelius Aurelianus, care susţinea că nebunul poate fi vindecat dacă va fi ţinut într-un loc cu lumină puţină, cu temperatură potrivită şi mai ales dacă va fi ferit de violenţe şi de zgomot. Caelius Aurelianus preconizase crearea de aziluri pentru aceşti dezmoşteniţi ai soartei. Tânărul medic istorisise regelui că împăratul Zenon Isaurianul al Bizanţului, impresionat de argumentele lui Caelius, edictase – la două secole după moartea acestuia – un cod intitulat *De privatis carceribus inhibendis,* prin care interzicea sub cele mai grele pedepse

sechestrarea nebunilor în clădiri particulare şi dispunea internarea lor în spitale, unde să fie îngrijiţi ca oricare alţi bolnavi.

Teza apărată de tânărul medic stârnise furtună de proteste printre colegi, care-l acuzaseră de erezie şi ceruseră trimiterea lui în judecata Tribunalului Inchiziţiei. Nu se ajunsese până acolo, fiindcă într-o noapte, pe când umbla pe străzile Parisului îndreptându-se spre locuinţa unui bolnav, tânărul medic fusese atacat de necunoscuţi şi ucis cu lovituri de pumnal.

— Vreţi să mă ardeţi şi pe mine pe rug? strigase odată regele, înnebunit de spaimă.

Medicii replicaseră cu onctuoasă morgă:

— Nici nu poate fi vorba de aşa ceva. Majestatea-Voastră nu intră în categoria alienaţilor mintali obişnuiţi. Un rege este unsul lui Dumnezeu. Diavolul nu i se poate instala în trup, oricât s-ar strădui. Majestatea-Voastră este victima unor umori trecătoare. Puţină odihnă şi multă distracţie constituie cea mai eficace terapeutică. Treburile regatului trebuie lăsate pe seama servitorilor credincioşi ai Majestăţii-Voastre. Dacă prescripţiile noastre vor fi urmate cu exactitate, garantăm vindecarea Majestăţii-Voastre.

Medicii nu făcuseră decât să debiteze lecţia inspirată de unchii regelui. Nebunia lui Charles avea o anumită periodicitate, făcând să alterneze fazele de pierdere a raţiunii cu fazele de luciditate. Graţie acestei împrejurări, nu fusese înlăturat de la domnie, aşa cum unchii săi ar fi dorit, spre a deveni unicii stăpâni ai Franţei.

Charles simţea instinctiv că nu este iubit de înalţii seniori din anturajul său. Existenţa i se depăna într-o permanentă frică. Încă de la vârsta de 12 ani, când se urcase pe tron – în urma morţii părintelui său, înţeleptul Charles al V-lea – încercase senzaţia unui om pierdut într-o pădure uriaşă şi pândit de jivine. Impresia aceasta îi fusese întărită încă din primele zile ale domniei. Tatăl lui se înconjurase de sfetnici pricepuţi recrutaţi din rândurile nobilimii mărunte şi ale burgheziei, spre a crea o contrapondere înaltei nobilimi turbulente şi apucătoare. Înainte de a muri, înscrisese în testament porunca de a se constitui o regenţă încredinţată reginei văduve, Jeanne de Bourbon, care avea să fie asistată de un consiliu regal, alcătuit din fraţii lui, ducii d’Anjou, de Berri, de Bourgogne şi de Bourbon, precum şi din vechii săi miniştri.

Nu apucase să se stingă dangătul clopotelor care vestiseră Franţei schimbarea domniei, că unchii noului suveran se şi porniseră să facă orânduială în ţară aşa cum socotiseră de cuviinţă,

încălcând cu brutalitate voinţa cea de pe urmă a defunctului monarh. Charles nu putea să uite chipul cum unchii săi izgoniseră din consiliu pe vechii sfetnici regali, instaurând un guvernământ al bunului-plac. Dăduseră iama prin tezaurul statului, se grăbiseră să rupă ţinuturi întregi din domeniile Coroanei spre a-şi rotunji propriile fiefuri, iar după ce năruiseră echilibrul economic şi financiar al ţării, sporiseră vechile dări şi instituiseră altele noi. Câteva răscoale provocate de sărăcime fuseseră înecate în sânge.

În acelaşi timp, palatul răsuna de violenţa certurilor iscate între cei patru duci de nesecata lor lăcomie. Charles asculta cu spaimă vorbele grele pe care şi le aruncau, ameninţările şi insultele cu care se împroşcau, apriga lor târguire pe seama bogăţiilor ţării. Copilul încoronat înregistra toate aceste abuzuri fără să crâcnească. Dar îşi făgăduia să îndrepte scandaloasa stare de lucruri de îndată ce va fi proclamat major şi îşi va putea spune cuvântul. Charles avea un singur confident, pe fratele său, Charles de Touraine, duce d’Orléans. În tainicele lor conciliabule făceau planuri spre a se scutura de sub tutela unchilor.

Conflictele dintre aceştia luau proporţii homerice. Partizanii lor, constituiţi în adevărate armate, provocau ciocniri sângeroase, încheiate cu morţi şi răniţi. Treptat, însă, apele tulburi din consiliu prinseseră într-un fel să se limpezească. Personalitatea puternică a ducelui de Bourgogne se impunea treptat în dauna fraţilor săi.

Ducele d’Anjou cedase cel dintâi. Scârbit de opoziţia sistematică a fraţilor lui, se retrăsese din consiliul regal şi se angajase în Italia într-o aventură militară, care, spera el, avea să-i aducă pe tavă tronul Neapolelui şi al Siciliei. Când îşi luase rămas bun de la augustul său nepot, rostise sibilin: „Să-ţi păzeşti moştenirea, Charles. Vulturii abia aşteaptă să ţi-o smulgă”.

Charles urmărise cu atenţie desfăşurarea evenimentelor care tindeau să facă din unchiul său Philippe adevăratul stăpân al Franţei. Duplicitar, îi arăta tot respectul, dar se pregătea în umbră să-l lovească. Aştepta doar momentul prielnic. Acest moment se ivise în ziua în care, potrivit legilor ţării, fusese declarat major. Îndată după preluarea oficială a puterii, îşi afirmase autoritatea ordonând reinstalarea în consiliu a foştilor sfetnici ai tatălui său. Ducele de Bourgogne resimţise hotărârea regală ca pe un afront adus lui personal, dar nu se revoltase, fiindcă nu se socotea încă pregătit spre a-l înfrunta făţiş pe rege. Ura lui se concentrase însă asupra lui Louis d’Orléans, care regizase din umbră lovitura.

Sosise apoi timpul ca regele să se însoare. Abilul duce de Bourgogne îşi făurise un plan bine gândit. Dacă va instala pe tronul Franţei o candidată propusă de el, îşi va asigura recunoştinţa acesteia şi îşi va crea totdeodată o alianţă preţioasă în sânul familiei regale. În împlinirea acestei idei, înfăţişase lui Charles în cele mai luminoase culori pe o tânără principesă a cărei frumuseţe triumfătoare ajunsese de pomină. Isabeau de Bavière, coborâtoare din străvechea familie de Wittelsbach, care dăruise împăraţi Germaniei, era o partidă potrivită sub toate aspectele. Isabeau era utilă ducelui de Bourgogne şi din alt motiv. Nepoată a lui Barnabo Visconti, personajul ucis de Gian Galeazzo Visconti, va fi o rivală declarată a fiicei acestuia, Valentina, căsătorită cu ducele d'Orléans.

Când văzuse portretul pictat în ulei şi încadrat cu diamante al superbei Isabeau, regele Charles se aprinsese ca o pădure virgină ce ia foc de la o scânteie. Mistuit de dragoste – în culisele Curţii se şoptea că i se făcuseră farmece – grăbise ceremonia nupţială, care se încheiase într-o apoteoză de strălucire şi de veselie populară.

S-ar fi zis că destinul oferise lui Charles numai bucurii. Domnea peste una din cele mai frumoase şi mai puternice ţări din Europa, autoritatea sa personală se fortificase, era iubit de popor, iar alături de el se afla o regină fermecătoare. Acest moment constituia din nefericire zenitul domniei, ce avea să fie urmat de un lanţ de dezastre. Prima verigă a acestui lanţ era Isabeau de Bavière. Voluptoasă, de o senzualitate dezlănţuită şi mai ales pervers de falsă, reuşise să-şi subjuge soţul, care vedea în ea o fiinţă desăvârşită.

Regele, deşi nu strălucea prin inteligenţă, se trezise treptat din aurita-i euforie, dându-şi într-un târziu cu groază seama că interesele contradictorii ale membrilor familiei şi urzeala de intrigi din jurul lor ameninţau să-i surpe tronul. Dar nu ştia cum să reacţioneze. Adeseori veghea până noaptea târziu, întrebându-se cum de reuşise părintele lui să îşi strunească atât fraţii, cât şi pe neastâmpăraţii săi vasali.

Apoi intervenise prima criză de nebunie a regelui, acolo, la Amiens, unde avuseseră loc serbările încoronării. Charles îşi amintea cu spaimă senzaţia aceea bizară, încercată în timpul audienţei acordate ambasadei trimise de regele Richard al II-lea al Angliei. Era în anul 1392. Participase personal la un turnir şi se simţea obosit. Asculta tocmai lectura mesajului de pace semnat de

suveranul englez, când i se făcuse rău. O stare bizară de nelinişte, însoţită de palpitaţii puternice şi de nişte ecouri venite parcă din altă lume, ce se amplificau asemenea unor dangăte de clopot. Leşinase. Când îşi revenise din leşin, se afla într-un pat cu polog, înconjurat de figurile grave ale unor medici înveşmântaţi în robe ample, cernite.

— Unde mă aflu? întrebase regele năuc, ducându-şi mâinile la cap.

Bâjbâia printr-o pâclă cenuşie, care-l izola de restul lumii, aşa cum linţoliul izolează un cadavru de cei vii. Îl gâtuia o spaimă cumplită. Tot felul de arătări îi populau închipuirea bolnavă.

Mai târziu, după ce i se limpezise mintea, i se explicase că indispoziţia sa, datorită probabil oboselii, durase câteva zile. Charles avea senzaţia că se deşteptase dintr-un coşmar. I se mai spusese că în tot timpul bolii fusese adăpostit în palatul episcopal din Beauvais, unde îl aduseseră pe targă. I se prescrisese o lungă perioadă de odihnă. Charles nu ţinuse seamă de recomandările medicilor. Un neastâmpăr inexplicabil îl îmboldea să se agite, să fugă de linişte, de cei patru pereţi ai încăperii în care zăcuse.

În ciuda stăruinţelor reginei, care îl implorase să rămână la Beauvais încă două sau trei săptămâni, hotărâse să participe personal la o campanie militară de pedepsire a ducelui de Bretagne, autorul unui atentat nereuşit împotriva conetabilului de Clisson, personaj de seamă în consiliul regal. Unchii regelui se opuseseră acestei expediţii, dar Charles, îndemnat de Louis d’Orléans, trecuse peste voinţa lor şi dăduse ordin trupelor să pornească la drum.

Spre îngrijorarea curtenilor care-l însoţeau, regele se arătase extrem de surescitat. Escortat de un escadron din corpul de gardă, călărea în fruntea coloanei, dând tot felul de ordine contradictorii, spre a se cufunda apoi în tăceri prelungite. Această alternanţă între perioadele de agitaţie şi de apatie îl pusese pe gânduri şi pe ducele d’Orléans, care-şi supraveghea alarmat fratele.

În localitatea Le Mans, unde coloana făcuse un scurt popas, Charles rostise cuvinte incoerente, însoţite de gesturi dezordonate. Trupele părăsiseră apoi Le Mans, afundându-se în pădurile seculare ce se desfăşurau până dincolo de fruntariile ducatului de Bretagne. Era o zi caniculară de august. Cerul avea o luminozitate orbitoare. Atmosfera încărcată de electricitate sporea neliniştea regelui. Măreţia sălbatică a codrilor îi înfiora sufletul. În freamătul frunzelor

– agitate de un curent de aer prevestitor de furtună – desluşea glasul duhurilor pădurii; în umbrele desişurilor – ameninţări tainice; în pâcla verzuie care plutea zdrenţuită pe sub boltele coroanelor bogate ale copacilor – siluetele strigoilor care încolţeau pe călătorii rătăciţi, împingându-i la pieire.

— Louis, strigase deodată regele, pădurea asta e bântuită de spiritul reginei Berthe! Îi simt prezenţa! Da, da! I-o simt! Tu nu o simţi?

Ducele d'Orléans zâmbise cu prefăcut calm.

— Nu simt nimic. Închipuirea ta e prea bogată, Charles.

Regele aruncase în jur priviri de animal hăituit, apoi se uitase iritat la fratele său.

— N-ai văzut nici monştrii cu înfăţişare de porci mistreţi, care s-au strecurat pe lângă noi când am intrat în pădure?

— Am văzut doar câteva veveriţe, Charles.

— Veveriţe? Astea-s spiritele malefice ale codrilor, Louis! Au îmbrăcat înfăţişarea de veveriţe, ca să te înşele. La noapte se vor înapoia sub formă de lupi cu capete de oameni.

Chipul i se crispase. Un tremur nestăpânit îi schimonosea gura. Mâinile i se încleştaseră pe dârlogi.

— Într-o pădure ca asta am să mor, Louis. Asemenea lui Siegfried, eroul din *Nibelungenlied.* Ssst! Auzi cum şoptesc spiritele?

— Armele noastre se izbesc de oblâncuri, Charles.

Dintr-un desiş ţâşnise un bătrân, înveşmântat într-o cămaşă lungă, aspră, din pânză de sac. Părul alb, neţesălat, ochii pătrunzători ca două sfredele, acoperiţi pe jumătate de sprâncene zburlite, obrajii brăzdaţi de încreţituri adânci îi dădeau o înfăţişare de iluminat. Se repezise la calul regelui şi îl înşfăcase de dârlogi.

— Sire, să nu faci un pas mai departe! strigase poruncitor moşneagul. Întoarce-te din drum! Dacă nu te întorci, vei pieri căci eşti înconjurat numai de trădători!

Regele îl privea hipnotizat.

— Înapoi, Sire! strigase iarăşi cu glas sepulcral bătrânul. Înapoi, înapoi, până nu va fi prea târziu!

Mai înainte ca pajii din preajma suveranului să fi putut interveni, dăduse drumul dârlogilor şi dispăruse într-un desiş.

— Puneţi mâna pe el! poruncise furios ducele d'Orléans.

Pajii şi călăreţii din primele rânduri ale detaşamentului de gardă dăduseră să se repeadă pe urmele unchiaşului.

— Lăsaţi-l! zbierase isteric regele. Lăsaţi-l! E un semn de la Dumnezeu sau de la Diavol!

— Aş pune rămăşag pe o sută de ducaţi că este un om al unchiului nostru de Bourgogne, care vrea să te facă a renunţa la această expediţie, rostise cu scârbă fratele regelui. Îi cunosc manevrele şi stilul de lucru.

Regele îşi plecase abătut fruntea. Dăduse pinteni calului, pornind mai departe.

— Cred că te înşeli, Louis.

— Dacă m-ai fi lăsat să-l prind, ţi-aş fi dovedit că am dreptate. După cincizeci de bice, ar fi mărturisit totul.

Regele nu răspunsese. Apariţia aceasta insolită îl impresionase puternic. Capătul coloanei ieşise într-un luminiş vast. După relativa răcoare din pădure, arşiţa se abătuse asupra călăreţilor ca un val de lavă topită. Amorţiţi de zăpuşeală, unii soldaţi abia se mai ţineau pe cai. Sudoarea li se scurgea gârlă pe obraji şi pe gât, prelungindu-se pe sub platoşele de fier încinse de razele soarelui. Un paj care călărea în urma regelui aţipise în şa. Într-un moment de neatenţie scăpase din mână lancea, care căzuse lovind cu zgomot metalic coiful unui alt paj. Charles tresărise. Privirile lui înspăimântate cătaseră în jur. Din orbitoarele şi jucăuşele reverberaţii solare se întrupaseră deodată tot felul de monştri, care se năpustiseră asupra lui. Urlând gutural, Charles scosese fulgerător sabia din teacă spre a se apăra. Spaima îi însutise puterile. Începuse să mânuiască disperat sabia, înfigând-o în dihăniile pe jumătate lupi, pe jumătate oameni care-l împresuraseră şi voiau să-l ucidă. Regele împlântase sabia în pieptul unui monstru! Simţise cum lama pătrunde până la prăsele în carnea blestematului trimis al lui Lucifer. Strigase triumfător:

— Am nimicit un diavol! Am să-i nimicesc pe toţi!

Panicaţi de furia dementă cu care regele îi ataca, pajii şi curtenii din preajma sa se risipiseră care încotro, în galopul cailor. Un ofiţer din gardă şi un paj nu scăpaseră de urgia lui. Străpunşi de sabia suveranului, se prăbuşiseră din şa. Charles se repezise turbat de furie pe urmele celorlalţi fugari. Ducele d’Orléans gonea de frica morţii, slujită acum de braţul regelui. Reuşise să scape, dar un alt curtean, mai puţin norocos, căzuse grav rănit. Regele îşi înfipsese apoi sabia în pântecele unui soldat, însă, când s-o tragă afară din trupul închircit în şa, calul i se smucise, făcându-l să scape arma din mână. Dăduse să smulgă din teacă un cuţit de vânătoare, dar

un căpitan din gardă, pe nume Guillaume Martel, profitase de ocazie şi, năpustindu-se asupra lui, îi fixase braţele, prinzându-l pe la spate. Făcând spume la gură, suveranul se zbătuse spre a se elibera din încleştare, dar alţi curteni se abătuseră asupra lui şi, cu preţul unor mari sforţări, reuşiseră să-l imobilizeze, să-i smulgă armele şi să-l coboare de pe cal.

Istovit de eforturile care-i consumaseră ultimele resturi de energie, Charles nu mai opusese rezistenţă. Soldaţii îl culcaseră pe iarbă.

Philippe de Bourgogne, reluându-şi rolul de conducător al consiliului regal, ordonase trupelor să facă drumul întors. Suveranul fusese transportat cu o litieră la Le Mans, apoi la Chartres şi de acolo la Greil, unde avea să rămână până la vindecare…

Un episod trist se încheiase. Noua criză de nebunie a regelui consternase întreaga Franţă. O consecinţă imediată a îmbolnăvirii lui fusese reintrarea în arenă a unchilor regali. Ducele de Bourgogne şi fraţii săi convocaseră consiliul şi, fără să ţină seama de împotrivirea lui Louis d'Orléans, demiseseră pe sfetnicii reintraţi în favoare, apoi hotărâseră trimiterea lor în faţa unui tribunal extraordinar. După un simulacru de proces, toţi aceştia fuseseră condamnaţi la moarte.

În preajma executării sentinţei, Charles îşi revenise la normal. Primul său gest de autoritate fusese semnarea unui decret de graţiere. Demnitarii salvaţi de la moarte n-aveau să îşi mai ocupe însă niciodată locurile în consiliu. Regele îşi dăduse seama că nu se mai putea împotrivi unchilor săi. Boala îi năruise încrederea în sine şi orice năzuinţă de a mai lupta.

Urmase o perioadă de linişte. Charles se simţea sleit de puteri. Posibilitatea unei reveniri a bolii îi crea o stare sufletească deprimantă. Spre a-l smulge din marasmul gândurilor negre, Louis d'Orléans îşi asumase obligaţia de a organiza tot felul de petreceri. Din ordinul lui, serbările de la Curte fuseseră reluate cu frenezie. Balurile, turnirurile, vânătorile se înşiruiau ca mărgelele pe aţă. În acest timp, războiul dintre Franţa şi Anglia, pornit cu mai bine de o sută de ani în urmă, continua cu intermitenţe. La un bal mascat oferit în palatul Saint-Pol, câţiva tineri nobili, la care se alăturase regele însuşi, se mascaseră în „sălbatici", îmbrăcând pentru circumstanţă nişte combinezoane cusute pe corp şi unse cu răşină neagră, peste care presăraseră un strat flocos din câlţi de lână, ce imitau blana. Un invitat – unii pretindeau că ar fi fost însuşi ducele

d'Orléans – săvârşise o imprudenţă, apropiindu-se de ei cu o torţă aprinsă spre a-i identifica. Câlţii luaseră foc, transformând pe tinerii „sălbatici" în facle vii. În faţa curtenilor înspăimântaţi se desfăşurase o scenă atroce. „Sălbaticii" alergau printre invitaţi, urlând şi străduindu-se zadarnic să îşi smulgă combinezoanele de pe ei. Regele avusese norocul să fie salvat de mătuşa sa, ducesa de Berri, care – cu prezenţă de spirit – îi aruncase pe umeri mantia ei, stingându-i câlţii aprinşi. Ceilalţi nobili pieriseră în chinuri îngrozitoare. Şocul nervos provocat de acest holocaust făcuse ca regele să îşi piardă din nou minţile. Philippe de Bourgogne lăsase să se înţeleagă că Louis d'Orléans provocase nenorocirea, spre a moşteni tronul. Conflictul dintre Casele de Bourgogne şi d'Orléans luase proporţii. În orice domeniu ar fi încercat să se infiltreze fratele regelui, se ştia că unchiul avea să facă totul spre a-i zădărnici planurile.

Revenirea la realitate după fiecare eclipsă mintală dădea regelui senzaţia că timpul, oprit în decursul crizelor, reîncepea să se scurgă, dar cu un decalaj care îl punea adeseori în situaţia de a nu mai recunoaşte lumea care îşi depăna viaţa în condiţii normale. I se întâmplase să găsească noi personaje în anturajul său, fiindcă cele dinainte, ştiute de el, fie că muriseră, fie că fuseseră izgonite de preaputernicul său unchi de Bourgogne. Simţea totdeodată şi o înstrăinare sufletească tot mai pronunţată a reginei. Isabeau îşi ducea existenţa într-o lume a ei, foarte ciudată şi extrem de dubioasă, dar mai ales ruptă de cercurile oficiale ale palatului.

Când îi fusese anunţată vizita împăratului Manuel, regele Charles se bucurase sincer. Poate că schimbarea de atmosferă, de gânduri îl va smulge din profunda-i demoralizare, din ambianţa tulbure în care se mişca asemenea unei fantoşe trase de sforile mânuite de fratele şi de unchii săi.

În acest focar de intrigi şi de frământări meschine se pregătea să îşi facă intrarea împăratul Manuel, mânat de speranţe care – după eşecurile întâmpinate la Veneţia şi la Milano – începeau să-i pară deşarte. Când pătrunse pe teritoriul Franţei, după o aventuroasă traversare a Alpilor, îl izbi neplăcut dezolarea peisajelor. Străbătu sate şi oraşe arse, pustiite, reduse la o îngrămădire de ruine. Printre dărâmăturile pe jumătate calcinate rătăceau ca nişte strigoi fiinţe omeneşti, acoperite de zdrenţe şi cu înfăţişare de troglodiţi. La trecerea escortei imperiale, epavele umane fugeau înspăimântate şi se ascundeau prin cele mai tainice cotloane.

Într-un sat din care nu mai rămăseseră în picioare decât turla bisericii şi câteva case cu acoperişurile arse, basileul văzu un bătrân ce abia se târa pe lângă ziduri. La ordinul său, soldaţii din escortă i-l aduseră pe sus. Când se trezi în faţa împăratului, bătrânul înspăimântat se aruncă în genunchi, rugându-se să fie cruţat.

— De ce ţi-e frică de mine? îl întrebă Manuel prin intermediul unui interpret.

Încurajat de chipul blajin al basileului şi de moneta de aur pe care acesta i-o strecură în mână, omul îi spuse că pe acolo trecuseră şi soldaţii englezi, şi soldaţii francezi, şi tâlharii, şi, mai răi decât toţi, mercenarii din seminţii străine, care ucideau, jefuiau, violau, lăsând în urmă prăpădul.

Împăratul era deprins cu pustiirile rămase de pe urma războaielor. Pe vremea când, ostatic fiind, comandase o mică unitate de cavalerie din armata sultanului, văzuse devastări îngrozitoare. Ororile săvârşite de mercenarii catalani şi navarezi depăşeau însă cea mai bolnăvicioasă închipuire. Gata să îşi închirieze spada celui care-i plătea mai bine, treceau fără niciun scrupul dintr-o tabără într-alta, lovind necruţător pe prietenii de ieri şi fiind oricând gata să-i lovească pe cei de azi dacă interesele le-ar fi cerut-o.

Se cunoşteau locurile pe unde trecuseră mercenarii pentru că erau pârjolite ca şi miriştile după foc. Târgurile şi satele ce avuseseră norocul să nu se afle în calea mercenarilor arătau mulţumitor. Primarii şi oficialităţile care-i ieşeau în întâmpinare rosteau cuvinte de bun sosit, fără a uita să sublinieze dorinţa de pace a cetăţenilor.

Împăratul le înţelegea durerea. Din nefericire, lumea părea lovită de nebunie. Oamenii se băteau în numele unor principii religioase intransigente, se băteau fiindcă aşa le dictau interesele egoiste, se băteau pentru bani, ori din plăcerea de a mânui armele, se băteau spre a cotropi, se băteau pentru a se apăra…

Manuel sosi la porţile Parisului în primele zile ale lunii iulie. Dacă îl încercaseră unele îndoieli în privinţa primirii ce avea să i se facă, realitatea depăşi aşteptările-i cele mai optimiste. La Charanton îl întâmpinară două mii de parizieni călări, care-i alcătuiră o sărbătorească escortă. În preajma fortăreţei Bastilia îl aşteptau cancelarul Franţei, trei cardinali, numeroşi nobili şi cinci sute de soldaţi din garda regală. Cancelarul îi debită cu patos o cuvântare

de bun sosit, împănată cu citate clasice, preamărind gloria milenară a Bizanţului, vitejia şi înţelepciunea basileului, forţa morală a bizantinilor, care rezistau crâncenelor atacuri din afară. Apoi îl conduse cu toată pompa spre inima capitalei. Manuel rămase profund mişcat de manifestaţia de simpatie a locuitorilor Parisului, care se îmbulzeau pe străzile bogat pavoazate, ovaţionându-l. „Cauza Bizanţului nu este încă pierdută”, gândea, înfiorat de bucurie. Chipul lui nobil, barba înspicată de timpuriu cu fire argintii, atitudinea-i mândră, dar în acelaşi timp plină de curtenie, veşmântul alb, brodat cu aur, stârneau admiraţie. Banierele fâlfâiau în vânt, tapiserii, covoare, ghirlande de flori împodobeau balcoanele şi ferestrele, trompetele răsunau marţial, străpungând văzduhul.

Regele Charles îl primi la palatul Saint-Pol şi îl îmbrăţişă. Îi prezentă apoi cu tot ceremonialul pe cele mai înalte personaje de pe cuprinsul regatului. Când ajunse în dreptul contelui Jean de Nevers, împăratul îi dădu acolada, mulţumindu-i pentru participarea sa la ultima cruciadă.

— Ştiu câte adversităţi aţi înfruntat, conte, pentru izbânda cauzei creştinătăţii. Bizanţul vă asigură prin mine de recunoştinţa sa.

— Regret, Majestate, că lupta noastră nu a fost încununată de succes, se înclină Jean de Nevers, ducându-şi mâna la inimă.

— Am fost înfrânţi la Nicopole, dar nu am abandonat lupta, interveni ducele de Bourgogne. Nu vom avea linişte până când barbarii osmanlâi nu vor fi izgoniţi din Europa.

— Bunul meu unchi de Bourgogne a exprimat propriile mele gânduri, vorbi cu însufleţire regele Charles.

Prezenţa împăratului bizantin în Franţa căpăta pentru el semnificaţia împlinirii unui vis. În copilărie i se povestiseră atâtea isprăvi extraordinare ale campionilor creştinătăţii în luptă cu sarazinii, încât nu se mai gândea decât la războaie şi la fapte vitejeşti.

— Nu am făcut pentru ţara Majestăţii-Voastre atâta cât ar fi trebuit să facem, reluă el. Rog pe Majestatea-Voastră să fie încredinţată că vom depune pe viitor toate strădaniile pentru a salva Constantinopolele.

Exuberant, se apropie de imperialul său oaspete şi îl sărută pe obraji.

Ducele d’Orléans zâmbea amuzat de explozia de entuziasm belicos a fratelui său. În ceea ce-l privea, avea serioase rezerve.

Franţa nu trebuia să îşi irosească forţele pe meleagurile îndepărtatei Europe Răsăritene. Cruciadele nu-şi mai aveau rostul. Nu le era permis oamenilor de stat să se lase târâţi de idealurile desuete ale naivilor cavaleri care porneau să se războiască peste mări şi ţări cu sarazinii, sacrificându-şi interesele pământeşti pentru o ipotetică răsplată cerească. Eforturile Franţei trebuiau canalizate spre cucerirea Italiei. Acolo avea el de gând să îşi făurească un regat, spre a precumpăni puterea crescândă a unchiului său, Philippe de Bourgogne.

La ospăţul oferit de regele Franţei se ridicară numeroase cupe pentru gloria Bizanţului şi a Franţei. În zilele următoare avură loc alte ospăţuri, vânători, turniruri, baluri, apoi lucrurile se mai liniştiră. Basileul vizită câteva aşezăminte religioase şi de cultură, fiind primit cu pompă şi cu înflorite discursuri de bun venit.

Dar Manuel nu sosise la Paris ca să petreacă şi ca să-şi desfete spiritul în compania savanţilor. Grăbi inaugurarea discuţiilor politice, pentru a materializa făgăduielile atât de generoase ale lui Charles. Dar când fu să se treacă de la vorbe la fapte, se iviră primele dificultăţi. Ducele de Bourgogne, atât de binevoitor până atunci, nu se grăbi să precizeze în ce va consta sprijinul pe care-l va acorda Bizanţului. Reticenţele lui erau deconcertante. Împăratul Manuel angajă o convorbire amicală cu Nevers însuşi. Acesta se arătă dornic să reia lupta împotriva otomanilor, dar proiectele sale erau vagi. În realitate, entuziasmul tânărului conte pentru asemenea expediţii scăzuse la zero. Trista sa experienţă de la Nicopole şi captivitatea de la Brussa îi strecuraseră în suflet o teamă nemărturisită faţă de puterea sultanului. Ducele de Berri – care acumulase averi incomensurabile storcându-şi de bani vasalii – oferi prin interpuşi împăratului un împrumut important, dar cu o dobândă exorbitantă şi cu garanţii teritoriale excesive. Condiţiile acestea prohibitive împinseră negocierile într-un impas. Ducele d’Orléans făgădui un însemnat contingent de trupe, dar numai după ce îşi va consolida mozaicul domeniilor din Franţa şi de dincolo de hotarele ei. Regele Charles era singurul personaj care dorea cu toată sinceritatea să ajute Bizanţul, dar şi în direcţia aceasta se ridicau obstacole. Războiul dintre Anglia şi Franţa încetase temporar datorită eforturilor comune ale lui Richard al II-lea şi ale lui Charles, care înţeleseseră că nu avea nicio raţiune să continue un măcel inutil. Din nefericire, la Londra exista un puternic partid belicist, care nu aştepta decât un prilej favorabil spre a

redeschide ostilităţile. Franţa nu se putea deci lipsi de nişte trupe pentru moment nefolosite, dar care puteau fi oricând chemate să apere hotarele ţării.

Dacă personajele oficiale solicitate de împăratul Manuel păreau refractare unei intervenţii militare imediate, se găsiră destui particulari dornici să-i acorde sprijinul. Astfel, o nobilă doamnă trecută de prima tinereţe se oferi să pună la dispoziţia împăratului toate giuvaerurile ei, precum şi o apreciabilă sumă de bani, cu o singură condiţie: basileul să o ia de nevastă şi să o încoroneze împărăteasă a Bizanţului. Manuel îi mulţumi curtenitor pentru ofertă, dar îi declară că nu avea de gând să se despartă de actuala lui soţie, cu care împărţise până atunci atâtea vicisitudini.

Un individ i se înfăţişă, afirmând că este posesorul unui deget de la piciorul Sf. Mihail, conducătorul oştirilor cereşti. Va fi destul ca degetul să fie arătat soldaţilor turci, ca aceştia să arunce înspăimântaţi armele. În schimbul preţioasei relicve cerea o importantă sumă de bani. Manuel respinse şi această ofertă. Deşi cruciaţii latini care cuceriseră Constantinopolele sustrăseseră nenumărate moaşte din tezaurele bisericilor bizantine, mai rămăseseră destule spre a fi întrebuinţate cu efecte mai mult sau mai puţin sigure.

Un spaniol cu nume mai răsunător decât dangătul unui clopot se oferi să furnizeze împăratului o armă nouă, care, pretindea el, depăşea în eficacitate focul grecesc.

Un catalan – prezentându-se drept căpitan – se făcu forte să recruteze trei companii de mercenari, cu o bogată experienţă acumulată pe câmpurile de bătălie din Franţa, Italia, Germania, Ţările Baltice şi Spania. Mulţi dintre ei se bătuseră şi cu arabii, aşa că le cunoşteau felul de a se lupta. Trei companii de ostaşi bine antrenaţi nu erau de lepădat. Din nenorocire, căpitanul pretinse lefuri care părură exorbitante împăratului.

Se spune că ambasadorii sunt nişte spioni cu imunitate diplomatică. Reprezentanţii Imperiului Bizantin în Franţa nu dispreţuiau aceste practici. Deşi dispuneau de fonduri băneşti mai puţin importante decât agenţii diplomatici ai altor state, reuşiseră să recruteze câţiva informatori – puţini la număr, ce-i drept – dar care suplineau cantitatea prin calitate. Printre aceştia se afla şi un oarecare baron Reynaud de Roussillon, personaj cu reputaţie dubioasă, dar chipeş şi cu mare trecere la Curte. Se şoptea că ar fi amantul reginei Isabeau, care-i furniza subsidii generoase.

Roussillon era un pătimaş adept al jocurilor de hazard şi îndeobşte pierdea.

Într-o noapte, după un mare ospăţ la palatul ducelui de Berri, emisarii împăratului Manuel i-l aduseră pe Roussillon, care – susţineau ei – putea furniza informaţii interesante. Tânărul aristocrat francez avea o siluetă elegantă, suplă, în contrast cu masivitatea atletică a majorităţii nobililor ce-şi făceau din mânuirea armelor raţiunea existenţei. Distincţia manierelor sale era considerată efeminare de către brutalii cavaleri occidentali. Rafinaţii bizantini îl apreciau tocmai pentru aceste însuşiri, atât de dispreţuite de „necioplîţii” nobili francezi. Roussillon îl sfătui pe împărat să nu îşi facă iluzii în ceea ce priveşte unchii şi fratele regelui. Singurul personaj pe sinceritatea căruia se putea bizui era regele Charles. Dar şi acesta era slab, influenţabil. Împăratul trebuia să-şi facă un aliat la Curte, capabil să întreţină nestins entuziasmul lui Charles pentru cauza Bizanţului. Un astfel de aliat nu putea fi decât regina Isabeau. El, Roussillon, îşi asuma delicata misiune de a realiza un acord trainic între Isabeau şi împărat. Evident, aştepta ca serviciile sale să fie recompensate. Regina va avea grijă să determine pe suveran a îndrepta spre Constantinopole trupele pe care Louis d’Orléans voia să le folosească spre a-şi dura un regat în Italia. Roussillon îl mai povăţui pe împărat să păstreze taina în jurul acestor tratative.

Înainte de a părăsi palatul Louvre, Roussillon primi de la împărat un diamant de mare preţ şi o pungă cu ducaţi. Darul acesta avea să fie reînnoit în ziua în care suveranul Franţei va porunci corpului expediţionar să pornească spre Constantinopole.

Câteva zile după convorbirea cu Roussillon, împăratul avu prilejul să constate că acesta nu se lăudase când lăsase a se înţelege că avea un puternic ascendent asupra reginei. În cursul unui bal oferit de contele de Saint-Pol, regele Charles îl luă deoparte pe împărat şi îl asigură că, în ciuda opoziţiei unora din consilierii săi, îi va pune la dispoziţie bani şi soldaţi.

— Regina, continuă el cu înflăcărare, s-a înrolat printre apărătorii cauzei Majestăţii-Voastre. Aseară, de pildă, mi-a vorbit îndelung despre necesitatea salvgardării Bizanţului. Să ştiţi că am o mare încredere în opinia reginei. Am să vă ajut. Vă rog să fiţi încredinţat că am să vă ajut.

Manuel rămase atât de încântat de aceste făgăduieli, încât trimise nepotului său, ce-l suplinea la Constantinopole, un mesaj

plin de optimism: „Numeroase sunt semnele de bunăvoinţă pe care mi le-a acordat gloriosul rege ale Franţei. Numeroase sunt şi asigurările obţinute din partea rudelor sale, a demnitarilor Curţii şi a tuturor oamenilor de bine”. Manuel ştia că situaţia trandafirie zugrăvită în scrisoare nu corespundea în totul adevărului. Dar mai ştia că locuitorii Constantinopolelui aveau nevoie să li se ridice moralul.

Ori de câte ori îl întâlnea, regina Isabeau îi manifesta simpatia. Cu prilejul unui banchet îi declară ferm:

— Interesele Majestăţii-Voastre sunt şi ale mele.

Regele Charles întări spusele ei, afirmând cu patos:

— Sire, aş dori să mă socotiţi un cetăţean al Constantinopolelui. Voi face tot ce-mi va sta în putinţă spre a-l apăra de sarazini.

Câteva zile mai târziu, împăratul fu invitat la un turnir. La această întrecere sportivă aveau să participe aşii Franţei. Regele Charles, care urma să distribuie personal premii învingătorilor, fu cuprins în ultimul moment de o indispoziţie bruscă. Sfătuit de medici, renunţă să mai asiste la competiţie. Dar îl trimise în locul său pe ducele de Berri, ordonându-i să facă onorurile cuvenite imperialului oaspete.

Basileul se arătă foarte afectat de această veste.

— Sper să nu fie nimic grav.

— Avem un rege bun şi înţelept, replică unchiul suveranului. Din nefericire, are o fire bolnăvicioasă. Sperăm însă că Dumnezeu, în marea lui milă pentru Franţa, îl va întări, astfel încât să îşi ocârmuiască mai departe ţara, spre binele întregului popor…

Împăratul căzu pe gânduri. Dacă regele s-ar îmbolnăvi mai înainte de a-şi trimite soldaţii în ajutorul bizantinilor, toate eforturile pe care el, Manuel, le făcuse spre a-i atrage bunăvoinţa ar rămâne sterile. Sprijinul reginei nu i-ar mai folosi la nimic. Din toate acestea se desprindea o concluzie. Nu-i era îngăduit să se rezume la ajutorul Franţei. Trebuia să solicite şi sprijinul altor monarhi din Occident, aşa cum îşi propusese, dealtfel, înainte de a porni în acest turneu. Ezitase să facă o vizită în Anglia – pe care o programase încă de la Constantinopole – fiindcă în ultima vreme interveniseră acolo mari frământări lăuntrice. Regele Richard al II-lea fusese detronat de Henry de Lancaster, care preluase domnia. Ex-suveranul Angliei fusese încarcerat într-un castel al Coroanei britanice. Cei mai mulţi monarhi din Europa condamnaseră gestul uzurpatorului. Dar Manuel nu se lăsa călăuzit de idei preconcepute.

Avusese o deosebită simpatie pentru Richard, însă aceasta nu însemna că se socotea obligat a nu stabili relaţii de prietenie cu noul suveran. Interesele imperiului îl preocupau în primul rând. Richard al II-lea îi făgăduise odinioară sprijin. Poate că Henry de Lancaster va continua aceeaşi politică binevoitoare faţă de Bizanţ.

Către mijlocul lui decembrie, basileul îşi luă rămas bun de la regele Franţei şi de la curtenii săi, apoi plecă la Londra…

* * *

Din fundul celulei sale întunecoase şi umede, Richard al II-lea de Bordeaux, ex-rege al Angliei, auzi de la nişte gardieni care stăteau de vorbă pe coridorul de piatră al temniţei vestea că autocratorul Imperiului Bizantin sosise în Anglia într-o vizită oficială. Richard zâmbi cu amărăciune. Tratative în legătură cu această vizită se purtaseră înainte de a-şi pierde tronul. Se scursese mult timp de atunci? Richard ştia doar că trecuse o iarnă, o vară şi acum intrase iarăşi în iarnă. După socotelile lui, să tot fi fost un an, un an şi ceva. Timpul este greu de măsurat în absenţa unor instrumente de precizie. Pentru acelaşi om se rostogoleşte rapid, asemenea unui puhoi de munte, sau se târăşte leneş, ca un râu şerpuit printr-un şes mlăştinos, cu papură multă, care tinde să-l înăbuşe. Pentru el, Richard, intervalul petrecut între zidurile temniţei fusese mai lung decât un mileniu. De la o vreme avea senzaţia stranie că este un cadavru viu, coborât într-o criptă de piatră. Nu ajungea până la el niciun zgomot în afară de vorbele zgârcite ale gardienilor ori de chiţăitul şoarecilor. Mai auzea totuşi ceva! Bătăile propriei lui inimi, răsunând cu regularitate, asemenea unor lovituri de gong într-un templu părăsit. Ciudat! Desluşea bătăile acestea şi în tâmple, şi în carotide, şi în pântece, şi în urechi… câteodată şi în vârful degetelor…

Celula rămânea cufundată ziua într-o penumbră cenuşie, iar noaptea era luminată câteva ore de un opaiţ astfel potrivit, încât să se consume înaintea zorilor. Regele detronat stătea ore întregi în bezna aceea grea şi rece, ce-i popula închipuirea cu tot felul de scene, învălmăşind amintiri dureroase şi plăsmuiri bizare, izvorâte din mintea lui chinuită. N-ar fi resimţit orbirea, căci ochii tot nu-i mai slujeau la nimic. Când închidea obloanele pleoapelor, era în stare să vadă aievea câmpuri însorite, copaci foşnind în adierea vântului, munţi cu povârnişuri repezi, mări albastre, cu valuri încununate de spumă, străzi cu case, cu oameni, cu animale…

În celulă domnea un frig cumplit. Nici vara nu era cald. Atunci umezeala îl pătrundea insidios până în măduva oaselor. Iarna frigul era palpabil, de parcă trupul i-ar fi fost strâns într-un corset de gheaţă…

Richard se întreba uneori cum de nu murise până acum. Se pare însă că încercările grele ale vieţii oţelesc corpul omenesc, dându-i resurse nebănuite de energie spre a se apăra. Uneori îşi blestema rezistenţa trupului, căci nu-l lăsa să moară. Moartea ar fi fost preferabilă suferinţelor morale şi fizice îndurate. Câteodată se scurgeau zile întregi fără să se atingă de ciorba lungă adusă de gardian într-un castron de pământ, sau de pâinea rece, tare şi mucegăită, care îi era aruncată de parcă ar fi fost animal. Făcea greva foamei, dornic să se stingă, să pună capăt acestor torturi. Alteori voia să trăiască, să reziste, până ce partizanii săi vor veni să-l scoată din închisoare. În astfel de momente lăsa închipuirea să galopeze. Îi vedea cu ochii minţii pe gardieni fugind din calea oamenilor în zale, credincioşi lui, care invadau clădirea. Aceştia descuiau cu zgomot uşa, i se închinau, iar după ce îl îmbrăcau în veşminte regale, îi deschideau drum până afară din temniţă. Acolo mii de călăreţi îl ovaţionau, vânturând banierele cu blazonul yorkist. În fruntea acestei armate pornea spre Londra. Prin satele şi târgurile străbătute de el, populaţia îl întâmpina cu ghirlande de flori şi cu strigăte de bucurie. La biserici băteau clopotele. Marşul triumfal se încheia în capitala ţării. Acolo ostaşii îl arestau pe uzurpatorul Henry, îl dezbrăcau de veşmintele scânteietoare, îi smulgeau însemnele regale şi îl aruncau apoi într-o celulă din Turnul Londrei. După ce îşi va relua tronul, el, Richard, se va feri să mai repete greşelile din trecut. Îşi va regăsi soţia, tânăra lui soţie, şi… Trezirea din aceste visuri trandafirii era îngrozitoare. Contrastul dintre strălucirea închipuirilor şi realitatea hâdă era atât de copleşitor, încât îl cuprindea deznădejdea. Îşi îngropa capul în palme şi gemea ore întregi, ca un animal captiv, însetat de libertate.

Alteori i se întâmpla să umble până la epuizare de la un capăt la celălalt al celulei. Căuta oboseala, spre a se cufunda în uitarea pe care numai somnul o acordă obidiţilor. Pleoapele i se îngreunau, picioarele abia i se mai târau, trupul istovit îl trăgea la pat. Abia se întindea însă pe scândurile de stejar, acoperite cu o velinţă nenorocită, că somnul îi fugea, gândurile se avântau iarăşi potopindu-l, deznădejdea, amorţită câteva clipe, prindea iarăşi să-i

sape un gol în coşul pieptului. Răbufnea atunci mânios, blestemând pe Dumnezeu şi pe oameni, izbindu-se cu pumnii în cap ori sfâşiindu-şi hainele, în adevărate crize de demenţă.

În celulă îşi făcuse un prieten, care-i mai izgonea singurătatea. Un şoricel!… Richard mânca pe o masă de lemn, lipită de unul din pereţii celulei. Firimiturile de pâine mucegăită atrăseseră un oaspete. Ex-regele morfolea un dumicat de carne aţoasă, fadă, cu un vag gust de putreziciune, când mica vietate apăruse între muchea tăbliei mesei şi perete. Nu i se vedeau decât căpşorul şi ochii vioi, lucioşi ca două mărgeluşe. Ar fi fost de-ajuns ca Richard să împingă puţin masa spre a strivi de zid minuscula vietate. Deşi fusese tentat să facă acest gest, se abţinuse. Se uitase lung la şoricel şi îşi spusese că legea ospitalităţii nu-i permitea să căşuneze un rău unei fiinţe venite spre a-i ţine de urât. Dornic să nu o sperie, îi împinsese încetişor câteva firimituri de pâine. Şoricelul dispăruse temător după muchea mesei, dar după câteva momente botişorul lui fremătând de emoţie se ivise iarăşi. Adulmecase firimiturile şi, făcându-şi curaj, se urcase cu lăbuţele pe tăblia mesei. Se apropiase prudent, le mirosise, se uitase la fostul rege, apoi începuse să ronţăie una din ele. Din clipa aceea prietenia dintre mărunta rozătoare şi prizonier se închegase trainică. De câte ori Richard se aşeza să mănânce, şoricelul se iţea pe buza mesei şi îşi ronţăia porţia.

Apoi începuseră să înfiripe câte o scurtă conversaţie. Omul îi vorbea, iar şoricelul îi răspundea înclinând repede din cap, ori mişcându-şi jucăuş mustăţile.

— Odinioară, cele mai înalte personaje din regat erau fericite dacă le pofteam la cină. Azi m-au uitat cu toţii. Tu, şoricelule, ai rămas singurul oaspete al regelui Richard al II-lea.

Odată, un gardian, auzindu-l vorbind, năvălise învrăjbit în celulă.

— Cu cine ai stat la taifas?

Ex-regele îl privise senin.

— Cu mine însumi.

Gardianul mormăise neîncrezător şi cercetase din ochi ungherele celulei.

— Nu încerca să-mi joci vreun renghi, că n-o să-ţi meargă!

Fostul suveran zâmbise fără să-i răspundă. De atunci vorbea şoptit şoricelului. Şoricelul îl asculta cu atenţie, de parcă i-ar fi înţeles cuvintele.

— Ce păcat că nu poţi şi tu să-mi vorbeşti, îi spunea Richard. Pe

tine nu te împiedică nimeni să ieşi din închisoare. Ai da câte o raită prin împrejurimi şi mi-ai aduce veşti.

Şoricelul îşi mişca vioi mustăţile, în semn de încuviinţare şi de regret că nu poate satisface dorinţa ilustrului conviv.

— Ţi-aş încredinţa mesaje către prietenii mei. Ar fi bucuroşi dacă le-aş da un semn de viaţă. Cred că aceştia nici nu ştiu în ce temniţă m-a aruncat Henry.

Când rosti numele rivalului care-l deposedase de tron, Richard scrâşni furios:

— Ticălosul!... Nu înţeleg cum de am putut fi atât de nesocotit, încât să nu-mi fi luat măsuri de apărare când am plecat în Irlanda. Cum? Cum? Cum?

Îşi frământa mâinile scheletice, cu pielea bolnăvicios de albă.

De undeva, de departe, auzi un dangăt repetat de clopote, apoi frânturi de cântece aduse pe aripile vântului. Cântecele erau atât de slabe, încât la un moment dat crezu că are halucinaţii auditive. Erau totuşi cântece adevărate! Cântece religioase! Cântece de Crăciun!

Lui Richard i se strânse inima. Era a doua naştere a Domnului pe care o petrecea în temniţă. Cât de deosebit întâmpina Crăciunul pe când era încă rege al Angliei! Toţi baronii i se ploconeau. Baronii care mai târziu aveau să ridice armele împotriva lui. Şi femeile acelea frumoase de la Curte, care nu aşteptau decât un semn spre a se strecura voluptoase între cearşafurile patului său. Pe atunci ajunsese să se sature de îmbrăţişările lor. Cum s-ar mai fi culcat cu ele acum! Era încă tânăr. Foarte tânăr...

Auzi paşi pe coridor, apoi zăvoarele uşii grele, ce-l despărţeau ca o lespede de mormânt de restul lumii, făcură un zgomot metalic. Uşa se deschise şi în încăpere intră gardianul cu hrana de seară. De obicei Richard nu-l privea. Îi repugna ochiul acela cu albeaţă, obrajii mâncaţi de vărsat, mâinile murdare, hainele puţind a sudoare. Şoricelul se făcuse nevăzut. Gardianul puse pe masă strachina cu mâncare. Richard simţi mirosul de lături al ciorbei lungi. În primele zile de captivitate zeama asta infectă îl îngreţoşase. Apoi se deprinsese cu ea. Omul se deprinde cu toate, chiar şi cu cele mai cumplite nenorociri.

Richard îşi dădu brusc seama că ceva se schimbase. Mirosul de sudoare râncedă nu-i mai ofensă simţul olfactiv. Poate că omul se spălase în cinstea Crăciunului. Întoarse intrigat privirile spre gardian. Constată că are de-a face cu o figură nouă. Un bărbat între

două vârste, al cărui chip, destul de comun, nu era sluţit de expresia bestială a celuilalt gardian.

Noul-venit îşi duse degetul la buze, făcând semn regelui să nu ridice glasul.

— Ce vrei? rosti încet Richard.

— Gardianul Majestăţii-Voastre este bolnav. Până se va însănătoşi, îi ţin eu locul.

Richard crezu că visează. Pentru întâia dată după atâta amar de vreme i se adresa un om folosind titulatura regală.

— Să nu vă pierdeţi speranţa, Majestate. Prietenii Majestăţii-Voastre veghează şi se pregătesc de luptă.

Richard tresări. I se întindea o cursă? Voiau probabil să-l compromită, amestecându-l în înscenarea unui complot, spre a-l putea apoi condamna la moarte, având un temei care să justifice un asasinat juridic.

Gardianul îi înţelese temerile, ezitările. Aruncă instinctiv o privire bănuitoare spre uşă, apoi scoase la repezeală din haină o hârtie împăturită şi o întinse regelui.

— Citiţi! zise el.

Richard despături hârtia. La lumina opaiţului aprins în grabă de gardian desluşi scrisul colţuros, atât de caracteristic, al prietenului său Thomas Mowbray, conte de Nottingham, pe care în ultimii ani ai domniei îl ridicase la rangul de duce de Norfolk, spre a-i răsplăti serviciile aduse Coroanei.

„Sire,

Vă rog să acordaţi toată încrederea purtătorului acestui mesaj. Vă va comunica prin viu grai ceea ce nu se poate transmite în scris, fiindcă ar fi primejdios. După ce veţi citi aceste rânduri, vă rog să distrugeţi biletul. Al Majestăţii-Voastre preaplecat şi devotat servitor,

Thomas Mowbray”

Richard simţi o căldură binefăcătoare inundându-i fiinţa. Prietenii nu-l uitaseră. Avea în mână dovada palpabilă. Întinse mesajul spre flăcăruia opaiţului, vrând să-i dea foc.

— Mă iertaţi, Majestate, obiectă gardianul. Dacă ar veni cineva să deretice prin celulă şi ar găsi resturi de scrum, şi Majestatea-Voastră şi eu am fi pierduţi.

— Atunci cum să-l distrug?

Gardianul luă biletul.
— Sunt mijloace mai sigure.
Îl rupse în bucăţi, îl vârî în gură şi începu să-l mestece. După ce îl înghiţi cu destulă greutate, se strădui să zâmbească.
— În burtă n-are să mi-l caute nimeni.
Richard era atât de fericit, încât îi venea să zburde. Îşi păstra însă demnitatea pe care un rege trebuie să o arboreze în orice împrejurare faţă de supuşii săi. Se mărgini să surâdă.
— Cum te cheamă?
— John, Sire. Sunt scutierul Înălţimii-sale contele de Nottingham.
— Nu mai foloseşte titlul de duce de Norfolk?
— Henry uzurpatorul l-a deposedat de acest titlu.
— L-a pedepsit fiindcă îmi era devotat. Dar ceilalţi prieteni ai mei cum se descurcă? Kent, de pildă?
— Contele de Kent e mort, Sire.
— Mort?
— Decapitat, Sire. Decapitat împreună cu contele de Salisbury.
— De ce?
— Au participat la un complot pentru înlăturarea uzurpatorului.
— Bieţii oameni! Dar Huntingdon?
— Ucis. Din ordinul tânărului conte de Arundel. Şi contele de Huntingdon făcuse parte din complot. A fost asasinat în locul unde ostaşii Majestăţii-Voastre l-au arestat pe ducele de Gloucester.
— Când vor înceta aceste vărsări de sânge, John?
— Vor înceta numai după răsturnarea uzurpatorului.
— De Despenser ştii ceva?
— Lordul Despenser a fost decapitat.
— Tot pentru complot?
— Tot.
Richard clătină din cap.
— Prietenii mei nu m-au dat uitării, rosti cu căldură.
Ridică iarăşi privirile asupra gardianului.
— Cum de a eşuat complotul?
— Contele de Rutland a trădat.
Richard îşi încreţi sprâncenele.
— Rutland? Cum se poate? Îl copleşisem cu onoruri. Îl ridicasem la rangul de duce…
— N-a meritat încrederea Majestăţii-Voastre.
— Şi Nottingham?
— Stăpânul meu s-a aliat cu înălţimea-sa ducele de

Northumberland împotriva uzurpatorului.
Richard se ridică brusc în picioare.
— Northumberland l-a sprijinit pe Henry. Spune-i stăpânului tău să nu aibă încredere în Northumberland!
— Înălţimea-sa ducele de Northumberland şi-a dat seama că a greşit. Acum încearcă să-şi răscumpere greşeala.
— Atunci am să înalţ rugi Domnului pentru izbânda lor.
— Stăpânul meu nădăjduieşte să redea în scurtă vreme Majestăţii-Voastre coroana şi sceptrul. Acum rog pe Majestatea-Voastră să-mi îngăduie a mă retrage. N-aş vrea să dau de bănuit celorlalţi gardieni.
Scutierul se îndreptă spre uşă.
— Încă un moment, John! Cum se numeşte temniţa unde mă aflu? M-au adus aici noaptea, într-o caleaşcă închisă.
— Castelul Pontefract, Sire.
— Pontefract! repetă aproape în şoaptă ex-regele. Suspină adânc, apoi rosti cu măreţie: Poţi să pleci, John. Dumnezeu să te ocrotească!
Scutierul se ploconi adânc şi părăsi celula.
Rămas singur, Richard dădu frâu liber emoţiei pe care se străduise până atunci să şi-o strunească. Ochii i se umplură de lacrimi, înălţă privirile spre cer:
— Îţi mulţumesc, Doamne! Îţi mulţumesc!…
Dangătele clopotelor se auzeau când mai tare, când mai încet, după cum le purtau rafalele de vânt. Richard ar fi vrut să ştie dacă afară ningea. Îi păru rău că nu-l întrebase pe scutier. Nu-l întrebase nici prin ce tertipuri reuşise să se angajeze gardian.
Pentru prima dată în cele paisprezece luni de grea detenţiune ex-regele se pomeni fredonând un cântec. Avea senzaţia că se născuse din nou. Şoricelul apăruse iarăşi pe muchea mesei şi îl privea cu ochii lui vioi şi rotunzi ca două mărgeluşe.
— Bine-ai venit, şoricelule, la praznicul de Crăciun al regelui Angliei! îi zâmbi Richard.
Fuseseră zile când chemase moartea spre a-l izbăvi. Acum nu mai voia să moară. Trebuia să trăiască spre a-şi recâştiga Coroana furată de Henry de Lancaster. Îl pândea însă un mare pericol. Când uzurpatorul îşi va da seama că e pe punctul de a pierde partida, va ordona ca el, Richard, să fie ucis. Uneori se mira chiar că Henry nu-l lichidase, ca să scape astfel de prezenţa supărătoare a regalului său prizonier. Richard cunoştea chipul în care străbunicul său,

regele Edward, fusese asasinat în temniţă din ordinul lui Mortimer, amantul reginei. Îl scuturau fiori când evoca bara de fier înroşită în foc pe care gardienii o vârâseră în anusul bietului suveran captiv. Când regele asasinat fusese expus publicului, nicio urmă de violenţă nu i se vedea pe faţă sau pe mâini. Se spusese că Edward murise de moarte bună. Oamenii care locuiau în preajma temniţei îi auziseră însă urletul animalic când fierul roşu îi pătrunsese în măruntaie…

Richard era chinuit de incertitudinea propriului său viitor. Care-i va fi sfârşitul dacă lovitura de stat a lui Nottingham va da greş? Cel puţin să nu-l chinuiască. Să nu moară în torturi, ca străbunicul său…

Încercă să îşi izgonească gândurile negre. Nottingham şi Northumberland vor izbuti. Trebuiau să izbutească!

Luă câteva firimituri de pâine şi le întinse şoricelului, care începu să le ronţăie.

— Poftă bună, prietene! Este cam sărac banchetul. Să sperăm că la anul va fi altfel. Da, da, şoricelule, să sperăm… să sperăm…

Sala de consiliu a castelului regal de la Eltham, durată toată din piatră, era mai rece, mai întunecoasă, mai neprimitoare decât o peşteră scobită în miezul munţilor. Din piatră erau stâlpii groşi, cu capiteluri romane, care susţineau bolţile adânci cufundate în întuneric. Şi pardoseala tocită alocuri tot din piatră era. Flăcările torţelor înfipte în suporturi de fier erau smulse încoace şi încolo de curentele îngheţate de aer, care se vânzoleau prin uriaşa încăpere. Focul mare, ce mistuia butucii din căminul atât de înalt încât un om ar fi putut umbla cu capul sus, nu reuşea să încălzească atmosfera.

În capul mesei lungi de stejar din mijlocul sălii stătea, pe un jilţ cu spătar împodobit cu stema regală a Angliei, săpată în lemn, însuşi Henry al IV-lea Bolingbroke, din neamul Lancasterilor, rege al Angliei nu prin drept de moştenire, ci prin uzurparea tronului. Cu bărbia sprijinită în pumni, asculta întunecat raportul prezentat de Ralph Neville, conte de Westmoreland, omul său de încredere, pe care – îndată după ce îşi însuşise Coroana regală – îl ridicase la rangul de mare mareşal. Se mai aflau în jurul mesei şi alţi consilieri ai regelui: Henry Percy, conte de Northumberland, numit conetabil, fiul acestuia, Henry, senior de Anglesey, devenit locotenent regal al Ţării Galilor de la Miazănoapte, apoi Thomas, conte de Worcester, ridicat la demnitatea de amiral şi locotenent regal al Ţării Galilor de la Miazăzi, precum şi arhiepiscopul Arundel, unul dintre cei mai

neîmpăcaţi duşmani ai ex-regelui Richard al II-lea.

Henry părea absorbit de expunerea marelui mareşal. Dar privirile lui, ascunse sub streaşina sprâncenelor stufoase, se plimbau neobservate de la un consilier la altul. Oamenii aceştia contribuiseră la înscăunarea lui pe tronul Angliei. Dar în câţi dintre ei mai putea avea încredere? Lui Westmoreland îi dăduse în căsătorie pe sora sa vitregă. Apropiindu-l de tron, îi strecurase poate în suflet pofta de a-şi însuşi la un moment dat Coroana în detrimentul cumnatului său. Dar Northumberland? Domeniile sale cuprindeau întreg nordul ţării. Oştirile lui ţineau în frâu pe scoţienii prădalnici şi nedisciplinaţi. Această putere cvasiregală nu-i va stârni pofta de a deveni rege? Seniorul de Anglesey era un ambiţios fără pereche. Se va mulţumi cu demnitatea de locotenent regal al Ţării Galilor din Miazănoapte, sau va ţinti mai sus? Care era limita lăcomiei lui Worcester? Dar turbulentul arhiepiscop Arundel nu va începe să uneltească împotriva lui, aşa cum a uneltit în trecut împotriva lui Richard?... După ce se încoronase rege al Angliei, revărsase asupra tuturor partizanilor săi titluri nobiliare, domenii, înalte demnităţi, recompense băneşti. Ştia însă că oamenii aceştia sunt nesăţioşi. Richard îl înălţase pe contele de Rutland la rangul de duce d’Aumale şi îl acoperise cu daruri. Rutland îşi manifestase recunoştinţa trădându-l. Henry ştia că mulţi dintre partizanii săi îl criticau cu violenţă. Unii îl dezaprobau fiindcă acorda o importanţă prea mare Parlamentului, alţii îi reproşau indulgenţa faţă de sfetnicii fostului rege, care, pretindeau ei, ar trebui să fie judecaţi şi condamnaţi la moarte fără excepţie. Beliciştii îl blamau fiindcă întârzia să trimită trupe proaspete împotriva Franţei. Moderaţii erau profund şocaţi pentru că îndrăznise să-l detroneze pe Richard. Mulţi dintre susţinătorii lui de ieri declarau făţiş că săvârşiseră o greşeală ajutându-l să pună mâna pe putere. Iscoade îl preveniseră că se punea la cale un nou complot pentru detronarea lui. Printre complotişti s-ar fi aflat câţiva baroni care i se arătaseră până atunci devotaţi. Henry se temea să ia măsuri severe împotriva acestora înainte de a i se aduce dovezi concludente. Nu era înţelept să îngroaşe numărul duşmanilor lovind fără discernământ în dreapta şi în stânga.

Henry era uluit de ingratitudinea englezilor. În loc să-i fie recunoscători fiindcă îi scăpase de un tiran care năzuia să se proclame împărat, îi reproşau uzurparea tronului. În definitiv, şi el, Henry, şi Richard se trăgeau din acelaşi Edward al III-lea,

învingătorul de la Crécy şi Poitiers. Richard cobora din Prinţul Negru, fiul cel mai mare al lui Edward, pe când el, Henry, era, feciorul lui John of Gaunt, duce de Lancaster, al treilea vlăstar al regelui. În vinele lui curgea acelaşi sânge regal ca şi în vinele lui Richard.

— Condamn cu toată asprimea cărpănoşenia Parlamentului, care se tocmeşte ca la tarabă, de parcă n-ar şti că un război necesită mari cheltuieli! rosti cu indignare Westmoreland, trezind pe rege din vălmăşagul gândurilor. Ne batem cu francezii în Guyenne şi în Normandie, ne batem cu rebelul Glyndwr, care a ridicat Ţara Galilor împotriva noastră, ne batem în Irlanda cu ţăranii inculţi şi sălbatici, ne batem la fruntariile de miazănoapte cu scoţienii turbulenţi şi rapaci. Toate aceste operaţiuni militare ne costă bani.

— Să-mi fie cu iertare, Westmoreland, interveni acru ducele de Northumberland. Cheltuielile războiului cu Scoţia le-am suportat până acum numai eu. Coroana îmi datorează peste optzeci de mii de mărci, din care nu mi-a achitat nimic.

— Pentru moment, Coroana nu îţi poate acoperi cheltuielile. Ştii bine că veniturile Coroanei – care scapă cenzurii Camerei Comunelor – se ridică la numai optzeci de mii de mărci. Cheltuielile Curţii se cifrează la treizeci de mii de mărci. Întreţinerea garnizoanei din Calais necesită patruzeci de mii de mărci. Ne mai rămân doar zece mii de mărci de care nu trebuie să dăm socoteală Parlamentului. În condiţiile astea, Northumberland, cum vrei să-ţi restituim sumele cheltuite în campaniile tale împotriva scoţienilor? replică Westmoreland iritat.

— Sistemul e putred, opină Worcester.

— Parlamentul trebuie silit să execute poruncile regelui, supralicită Anglesey.

Henry clătină din cap, respingând soluţia propusă.

— L-am înlăturat pe Richard de pe tron fiindcă a încălcat principiile înscrise în Magna Charta şi a ştirbit prerogativele Parlamentului. Când am acceptat Coroana, mi-am luat obligaţia, nu numai să respect legalitatea, dar şi să o fac respectată.

Anglesey aruncă regelui o privire piezişă.

— Sire, războiul nu se poartă cu menajamente, nici în afară şi nici înlăuntrul ţării.

Regele aşeză mâna-i mare şi puternică pe tăblia mesei, vrând parcă să dea mai multă tărie vorbelor sale:

— Nu voi restrânge sub nicio formă drepturile Parlamentului.

„Laşule! reflectă Anglesey. Îţi tremură inima ca o piftie, laşule! Când te-am adus pe tron, am făcut cea mai mare tâmpenie! Acum o plătim cu toţii: Laşule!”

Henry îşi dădea seama că atitudinea pe care o adoptase risca să-i îndepărteze pe unii dintre partizanii săi. Menaja însă Parlamentul spre a-şi atrage simpatia burgheziei înstărite. Se ştia vulnerabil. O mare parte din populaţia ţării vedea în regele detronat un martir, iar în uzurpatorul său, un Lucifer cu chip de om. Până şi în străinătate actul său de curaj politic era condamnat cu asprime. Ducele d’Orléans fusese cel mai bun prieten al lui Henry pe timpul exilului acestuia. Când aflase însă că proscrisul de ieri se ridicase cu armele împotriva regelui său legitim, îl învinsese, îl întemniţase şi îi luase tronul, d’Orléans îşi schimbase atitudinea. Indignat de „felonia” lui Henry, îi trimisese un mesaj plin de insulte, provocându-l la duel. Noul suveran al Angliei răspunsese în scris ducelui francez că îi va oferi în curând prilejul să se întâlnească pe câmpul de bătălie. Dumnezeu va hotărî de partea cui este dreptatea.

Uzurpând tronul, Henry intrase în conflict şi cu regele Franţei. Fiica acestuia, Isabelle, era căsătorită cu Richard. Detronarea ginerelui îl afectase şi pe socru, care văzuse în alianţa matrimonială dintre casele regale ale Franţei şi Angliei chezăşia unei păci trainice. Henry o expediase pe regina Isabelle la Paris, dar nu îi restituise şi zestrea, aşa cum pretinsese tatăl ei. Conflictul dintre cei doi suverani ameninţa să se învenineze. Ciocniri sporadice între trupele franceze şi engleze erau tot mai des semnalate.

— Parlamentului nu-i este îngăduit să primejduiască soarta ţării, împiedicând înarmarea apărătorilor ei, interveni amiralul Worcester cu furie. Dacă se va încăpăţâna a ne pune beţe în roate, vom şti să-i vârâm un căluş.

Pe chipul arhiepiscopului Arundel se aşternu o paloare de cadavru. Ochii îi scăpărară. Se ridică de pe scaun ca împins de un resort. Cu glas metalic, vibrând de mânie, îl apostrofă pe Worcester:

— Orice tentativă de a forţa voinţa Parlamentului va provoca o răscoală generală. Vă previn! Nu vă jucaţi cu focul! Rezolvarea treburilor regatului atârnă în primul rând de Camera Lorzilor şi de Camera Comunelor. Regele Henry şi voi, sfetnicii săi, nu sunteţi decât nişte împuterniciţi ai Parlamentului. Nu vă este îngăduit să luaţi hotărâri fără a ţine seamă de recomandările şi

consimţământul reprezentanţilor acestui popor. Parlamentul este suveran!

Regele Henry plecă întunecat fruntea. Arundel îi amintea prea des că se află sub tutela Parlamentului. Prelatul acesta începea să-l irite.

— Cu tot respectul cuvenit, vom cere Camerei Comunelor să sporească fondurile necesare continuării operaţiilor militare, rosti cu calmă gravitate.

Arundel se uită pe sub sprâncene la rege. „Şi tu începi să joci în ham ca predecesorul tău Richard? Prea le dai mână liberă oamenilor tăi! Păzea!” Adăugă cu glas tare:

— Parlamentul nu-şi va dezlega punga pentru nişte inşi setoşi de aventuri militare!

Worcester fu pe punctul de a riposta cu violenţă, dar se abţinu. Atmosfera era şi aşa destul de încărcată.

Regele găsi potrivit să pună capăt dezbaterilor mai înainte ca diferendul dintre cei doi bărbaţi de Stat să ia proporţii.

— Cred că şedinţa aceasta a durat destul. În încheiere ţin să vă reamintesc să primiţi cu toată cinstea pe împăratul Manuel al Bizanţului, care, după cum ştiţi, şi-a anunţat vizita în ţara noastră. Când trebuie să sosească? se întoarse spre Westmoreland.

— Mâine, Sire.

— Sper că toate pregătirile sunt terminate, aşa cum am poruncit!

— Corabia cu care călătoreşte împăratul va fi întâmpinată de nave ale flotei noastre militare, replică amiralul.

— Împăratul Manuel este suveranul unei ţări mari, cu un trecut glorios, zise Henry.

— Un eretic! rosti Arundel cu scârbă. Ortodoxismul este o erezie execrabilă. Iar Manuel rămâne prin forţa lucrurilor exponentul ortodoxismului.

— Vine să ne ceară ajutor, spuse regele cu bunăvoinţă. Trebuie să-l ascultăm. Să nu se repete tragedia din secolele VII şi VIII, când arabii au pătruns cu armatele lor până în inima Europei.

— Dumnezeu a pedepsit atunci popoarele creştine pentru rătăcirile lor, declară sentenţios Arundel. A-l ajuta pe Manuel, ar însemna să dăm o primă de încurajare ereziei ortodoxe.

— Bine. Vom reflecta asupra acestui aspect al chestiunii.

Henry se ridică de la masă, punând capăt conferinţei. Salută cu o fluturare a mâinii pe consilierii care se înclinară, apoi se îndreptă spre uşă. Când pajii de serviciu deschiseră cele două canaturi

înalte, Henry se opri brusc şi se întoarse spre marele mareşal.

— Westmoreland, mai avem ceva de vorbit. Te rog să mă însoţeşti.

După ce regele şi marele mareşal părăsiră sala, ducele de Northumberland se întoarse spre fiul său şi îi şopti zâmbind enigmatic:

— Lupul şi vulpea se duc să se sfătuiască în vizuină. Ce-or fi punând la cale?

— Nimic bun, tată.

— Trebuie să fim cu ochii în patru. Dacă află că tratăm cu Nottingham, se încurcă rău lucrurile.

— Nu va afla.

— Crezi? Trădătorii foiesc. Pentru bani îşi vând şi sufletul…

Regele şi Westmoreland pătrunseră într-o încăpere joasă, încălzită de un foc de butuci. Tapiserii cu subiecte cinegetice acopereau pereţii. O masă, câteva scaune în formă de „X” şi două lăzi bogat sculptate alcătuiau întreg mobilierul. Lumânări din ceară de albine cu fitil de bumbac, aduse tocmai din Sicilia, erau unicul lux.

Henry se aşeză într-un jeţ şi îşi întinse tălpile cizmelor spre foc, pentru a şi le usca. Înainte de şedinţa consiliului fusese la vânătoare. Se înapoiase la palat după ce ucisese o droaie de jivine. Lapoviţa îi udase veşmintele. Nu şi le schimbase, fiindcă era deprins cu asemenea neplăceri. Militarii se pot lipsi de comodităţi indispensabile civililor.

Îl pofti pe Westmoreland să ia loc în preajma sa. Îşi aţinti ochii asupra flăcărilor din cămin. Priveliştea unui foc îi activa procesul de gândire. Îl preocupa vizita împăratului Manuel. Avea toată simpatia şi înţelegerea pentru acest suveran care se războia cu turcii, dar nu-l putea ajuta deoarece el însuşi se prinsese într-un vârtej şi nu mai ştia cum să iasă. Îl va primi însă cu cinste, şi aceasta dintr-un motiv binecuvântat. Suveranii Europei refuzaseră să-l recunoască rege al Angliei. Numai regii Portugaliei şi Castiliei, căsătoriţi cu surori ale sale, îi manifestaseră o oarecare simpatie. Venind la Londra, basileul Manuel îi recunoştea implicit domnia.

— Repet, Westmoreland, Împăratul Bizanţului să fie cinstit aşa cum se cuvine.

— Sire, ceremonialul costă scump, iar visteria regală este goală.

Henry schiţă un gest de nerăbdare.

— Faceţi un împrumut la bancherii lombarzi.

— Cămătarii aceştia, Sire, au început să pretindă dobânzi fabuloase.

— Fabuloase sau nu, avem nevoie de bani. Vreau să arăt lumii că Henry al IV-lea ştie să îşi onoreze prietenii încoronaţi.

Marele mareşal zâmbi în colţul gurii. „Prietenii încoronaţi” ai actualului suveran ai Angliei puteau fi număraţi pe degetele unei singure mâini. Spre a-şi atrage simpatia şi a altor case regale, Henry plănuia să îşi căsătorească pe cele două fiice ale sale cu Rupert, Regele Romanilor, şi cu Eric al XIII-lea al Danemarcei. „Oricâţi regi şi-ar introduce în familie, uzurpatorul tot uzurpator rămâne”, reflectă Westmoreland cu cruzime. Răspunse cu voce tare:

— Vom face astfel încât strălucirea serbărilor să fie la înălţimea prestigiului monarhiei engleze.

Se uită la întunericul care îşi aşternuse asupra ferestrelor perdelele de catifea neagră.

— Ce devreme se lasă noaptea!

Regele îşi mângâie încet barba.

— Eh, iarna!

Făcu o pauză, apoi îşi întoarse privirile spre cumnatul său.

— Ce mai e nou pe la Pontefract?

— Se pare că lui Richard îi prieşte închisoarea, râse Westmoreland. Cred că are tot timpul să reflecteze asupra prostiilor pe care le-a făcut în viaţă.

— Hm! Omul ăsta se bucură de o constituţie fizică excepţională. Altul, în locul lui, ar fi murit demult. Sper că nu i se aplică un regim de favoare.

— Pontefract e închisoarea criminalilor primejdioşi. Acolo nu există regim de favoare.

Henry îşi trase picioarele. Tălpile i se încălziseră prea tare.

— I se face focul? întrebă.

— Niciodată.

— Şi rezistă?

— Rezistă.

— Ciudat.

Westmoreland ştia unde voia regalul său cumnat să ajungă. Richard, viu, constituia o ameninţare permanentă pentru omul care îi luase tronul. Dacă ex-regele ar muri, ameninţarea ar înceta automat. Dar el, Westmoreland, nu avea de gând să se facă instrumentul cumnatului său, ordonând uciderea fostului rege. Nu

voia să îşi ia răspunderea în faţa istoriei.

— Parlamentul a fost prea blând condamnându-l la detenţiune pe viaţă.

— Asta îmi spuneam şi eu, zise regele.

— Din nefericire, hotărârea Parlamentului ne leagă de mâini şi de picioare. Trebuie să-l lăsăm pe Richard să trăiască. Dacă însă Majestatea-Voastră ordonă…

Henry se scutură ca şi când o reptilă i s-ar fi aninat de mânecă.

— Nu ordon nimic…

Îşi priponi din nou privirile asupra focului. Niciunul dintre nobilii aceştia pe care-i îndopase cu titluri şi donaţii nu cuteza să îşi asume răspunderea suprimării lui Richard. Nici tânărul conte Arundel, cel mai violent dintre toţi. Nişte laşi. Toţi erau nişte laşi.

— Poţi să pleci, Westmoreland. Surorii mele nu-i place să te laşi aşteptat.

— Sire!…

Marele mareşal se înclină şi părăsi camera. Îndată ce rămase singur, Henry se ridică furios din jeţ şi începu să se plimbe dintr-un capăt într-altul al încăperii. Trebuia totuşi să ia o hotărâre. Atâta vreme cât Richard va trăi, conspiraţiile care urmăreau să-l repună pe tron nu vor înceta să prolifereze… Una din acestea risca să reuşească…

Agită clopoţelul de argint de pe masă.

— Morton să vină la mine! ordonă slujitorului în livrea cu blazonul Casei de Lancaster brodat pe piept. Stai! îl opri. Comunică majordomului să vi se brodeze pe livrea stema Angliei. Hai, du-te!

Câteva clipe mai târziu, Morton îşi făcu apariţia. Voinic ca un taur, cu un ochi scos şi cu obrazul stâng sluţit de cicatricea adâncă lăsată de o lovitură de sabie, Morton părea replica pământeană a lui Vulcan. Devotat stăpânului pe care îl urmase în toate aventurile şi bătăliile sale, executa ordinele fără să crâcnească. După ce devenise rege al Angliei, Henry nu-l numise în funcţii înalte, căci Morton era prea limitat la minte spre a executa atribuţii complicate. Nici bani mulţi nu-i dădea pe mână, fiindcă Henry era întotdeauna strâmtorat. Îi încredinţase de atunci diferite sarcini tainice, de mare încredere, şi Morton le îndeplinise în chip exemplar. Omul acesta, care atrăgea toate privirile prin sluţenia lui, ştia să se facă neobservat când urmărea pe cineva. Se mai pricepea să ucidă fără zgomot, în umbră, astfel încât să nu se trădeze.

Henry se uită crunt la slujitorul său, care plecă umil fruntea.

— I-ascultă, Morton, dacă vreau să scap de un om cu o înaltă situaţie, ai să poţi îndeplini această sarcină?

Morton îl privi cu naivă uimire.

— Până acum ţi-am executat fără greş poruncile, Măria-Ta.

— Ştiu. De data asta însă e vorba de un înalt, de un foarte înalt personaj.

— Nu mă dau înapoi de la nimic, Măria-Ta. Niciodată nu m-am dat înapoi. Porunceşte!

Henry păstră câteva clipe tăcerea, apoi rosti brusc:

— Richard al II-lea de Bordeaux.

O stupoare profundă se întipări pe chipul slujitorului. Bâigui:

— Fostul rege?…

— Ei, da! Te temi de el? Ţi-e frică de urmări? Nicio grijă! Te ocrotesc eu.

— Porunca Măriei-Tale este lege.

— Poruncă? Nu-ţi dau nicio poruncă. Ţi-am spus doar că aş vrea să scap de omul ăsta.

Trăsăturile chipului lui Morton se înăspriră. Luase o mare hotărâre.

— Ai să scapi, Măria-Ta.

Regele, îl privi lung.

— Cadavrul lui are să fie expus în biserică, publicului. Aşa cere datina. Nu vreau să se observe pe trupul lui semne de violenţă, înţelegi?

Morton râse.

— Pe năsălie, trupul lui Richard de Bordeaux va fi neîntinat de vânătăi.

— Cum ai să faci?

— Îl bat peste şale cu săculeţi de nisip. Îi prăpădesc măruntaiele. Pe din afară nu se va vedea nimic… Dar voi fi lăsat să intru la el?

— Ai să intri spre a te interesa de sănătatea lui. Voi da poruncă în acest sens.

— În scris?

— Nu. Verbal. Nimeni nu te va tulbura în timpul convorbirii cu Richard…

— Prea bine, Măria-Ta. Plec îndată la Pontefract.

— Nu, Morton. Ai să faci treaba asta numai după plecarea împăratului bizantin. Ceremoniile prilejuite de vizita sa nu trebuie să fie tulburate de moartea lui Richard.

— Am înţeles, Măria-Ta. Nu sunt greu de cap.

— Vreau să se spună că Richard a murit de moarte bună.

— Aşa se va spune, Măria-Ta.

— Bine. Poţi să pleci.

Morton puse un genunchi în pământ, plecă fruntea, apoi se ridică şi părăsi încăperea.

Henry îşi încleştă mâinile şi le duse la buze.

— Orice aş face, bănuielile tot vor cădea asupra mea. În faţa istoriei voi apărea nu numai în postură de uzurpator, ci şi de ucigaş.

Îşi desfăcu încet mâinile, apoi îşi lăsă braţele să atârne de-a lungul corpului. Părea vlăguit. Deodată îşi învârtoşă muşchii şi îşi încleştă pumnii. Ridică privirile spre cer şi clamă o imprecaţie teatrală, ca un cabotin de provincie:

— Iartă-mă, Doamne! Dar pentru Coroana Angliei aş fi în stare să-mi vând sufletul Diavolului însuşi…

Împăratul Manuel şi curtenii lui puseră piciorul pe pământul Angliei în timpul sărbătorilor Crăciunului. Henry îl primi cu mare pompă la castelul Eltham. Basileul şi personajele din suita lui făcură impresie asupra nobililor englezi, care păreau nişte barbari în comparaţie cu rafinaţii seniori bizantini. Înfăţişarea lui, de o inimitabilă măreţie, dar mai ales reputaţia-i de apărător al creştinătăţii îi ţeseau în jur o aură fabuloasă.

Ca şi în celelalte ţări vizitate, basileul trebui să facă faţă unui lung şi obositor şir de ceremonii. Banchetele onorate în cursul peregrinărilor sale îi stricaseră stomacul. Nu se putuse acomoda cu feluritele bucătării din Apusul Europei. Şi vârsta îşi cerea drepturile. Manuel nu mai era tânăr. Eforturile impuse de programul încărcat al călătoriei îi zdruncinaseră sănătatea. Inima îi dădea cel mai mult de lucru. Se străduia să îşi înfrângă slăbiciunile trupului folosindu-se de armele spiritului. Ştia că de reuşita misiunii lui atârna viaţa sau moartea Bizanţului.

Regele Henry oferi în onoarea sa festinuri agrementate de menestreli, jongleri şi bufoni. Se arătă extrem de prevenitor. Manuel era satisfăcut de primirea făcută. La Londra, în ciuda vremii urâte – lapoviţă, frig, zloată – lumea se înghesuia cu miile pe străzile parcurse de cortegiu. Basileul s-ar fi socotit şi mai mulţumit dacă manifestările platonice ar fi fost urmate de ajutoare palpabile pentru oropsitul Bizanţ. Complezenţa pe care o arătase proaspăt unsului rege nu era recompensată aşa cum s-ar fi cuvenit. Manuel era convins că Richard al II-lea ar fi fost mai darnic.

Vizita începută în Anglia sub auspicii atât de frumoase se încheie

în coadă de peşte. Henry făcu unele făgăduieli, realizabile însă într-un viitor îndepărtat. Anglia – explicase el basileului – trecea printr-o mare criză. Războaiele pe care era nevoită să le poarte îi solicitau contingente de trupe mereu împrospătate. Dar oamenii erau puţini. Ciuma care bântuise ţara cu câteva decenii în urmă înjumătăţise populaţia. Şi banii erau puţini…

Manuel înţelese că venirea lui în Anglia fusese zadarnică. Trist, dar nu descurajat, îşi luă rămas bun de la Henry şi se înapoie la Paris. Apartamentul său de la Louvre îl aştepta, căci regele Charles i-l pusese la dispoziţie pe termen nelimitat. Manuel nu se grăbea să se întoarcă la Constantinopole. Era hotărât să obţină rezultate cu preţul oricăror sacrificii. Ar fi fost gata să cedeze până şi tronul dacă ar fi găsit pe vreun suveran din Occident dispus să preia Coroana imperială, cu obligaţia de a apăra independenţa şi integritatea Bizanţului. Era hotărât să pledeze cauza ţării sale şi în faţa lui Wenzel, rege al Boemiei şi al Germaniei. Praga era mai ameninţată de turci decât Londra sau Parisul. Iminenţa pericolului îl va face poate mai receptiv pe Wenzel. Se va adresa şi regelui Sigismund al Ungariei şi lui Mircea-Voievod, domnul Valahiei. Va încerca să înjghebeze o nouă cruciadă împotriva Islamului. Imaginaţia îi crea viziuni măreţe, cu câmpuri de bătălie deasupra cărora fâlfâiau victorioase stindardele creştinătăţii, în vreme ce însemnele puterii otomane – steagurile verzi ale Profetului – erau strivite sub copitele cailor.

Dar visurile nu durau mult. Manuel îşi dădea seama că marile ciocniri de interese politice şi dinastice din ţările Europei occidentale făceau ca necazurile Bizanţului să pară neglijabile. Înainte de a se înfăţişa regelui Wenzel, la Praga, în calitate de solicitant, trebuia să tatoneze terenul pe căi diplomatice. Aceasta cu atât mai mult cu cât şi Germania era frământată de grave tulburări interne. Trimişii săi încercaseră în mai multe rânduri să fie primiţi în audienţă de suveranul german, dar de fiecare dată li se spusese că acesta lipsea din capitală.

Curând după sosirea sa la Paris, Manuel află că ex-regele Richard murise în temniţă. Circula zvonul că fostul suveran al Angliei fusese asasinat din ordinul lui Henry al IV-lea. Versiunea oficială pretindea că Richard îşi dăduse sfârşitul în urma unei lungi şi încăpăţânate greve a foamei. Unii simpatizanţi ai fostului rege şopteau că acesta fusese lăsat să moară de inaniţie. Alţii răspândiseră vestea că Richard ar fi evadat din temniţă, s-ar fi refugiat undeva, în nordul

Angliei, şi acolo îşi organiza o armată, cu ajutorul căreia avea să îşi recucerească tronul. Manuel nu credea în povestea evadării. Atât cât îl cunoscuse pe Henry şi judecând după cele ce auzise despre el, îşi formase convingerea că acesta nu se lăsa strunit de scrupule. Oricum, un episod trist, la care basileul fusese martor marginal, se încheiase…

* * *

Regele Wenzel al Boemiei simţea un gol dureros în capul pieptului ori de câte ori primea veşti proaste. Şi aceasta se întâmpla de la o vreme tot mai des. În ultimii ani ghinioanele se abătuseră grindină asupra lui. S-ar fi zis că destinul îi era duşmănos. Regina îşi permitea să-i toarne adevăruri pe care nici sfetnicii cei mai apropiaţi n-ar fi îndrăznit să i le spună. Îi reproşa comoditatea, lipsa de voinţă, apatia, egoismul, lăcomia, luxura, împletite cu un foarte accentuat orgoliu. Enumerarea acestor defecte stârnea îndeobşte mânia lui Wenzel, care părăsea apartamentele soţiei sale trântind uşile, bufnind şi fulgerând. Dar în momentele de linişte, când încerca să îşi analizeze firea, constata că regina avea într-un fel dreptate.

Tatăl său, răposatul Karl al IV-lea, suveranul Sfântului Imperiu Roman, despre care toată lumea vorbea cu veneraţie, îi spusese odată mângâindu-l pe cap:

— Wenzel, ai să fii un rege mare! Ai să faci cinste şi neamului tău şi acestei ţări!

Se pare că pe împărat îl orbea dragostea paternă. Pe atunci Wenzel avea 16 ani. Era un adolescent chipeş, cu corp de efeb, care atrăgea privirile tuturor femeilor. Era atât de răsfăţat de curteni şi de consilierii împăratului, i se făceau complimente atât de extravagante şi era ridicat cu atâta ostentaţie în slăvi, încât ajunsese să se socotească un egal al zeilor. Doi ani mai târziu fusese chemat să urce treptele tronului. Din nefericire, noul suveran nu avea să împlinească nici aşteptările supuşilor şi nici pe ale lui proprii. Încă din primii ani ai domniei se izbise de greutăţi care-i păruseră de neînvins.

— *Tu* nu eşti capabil să le învingi, îl apostrofa regina. Eşti prea leneş, prea lipsit de energie ca să te iei la trântă cu adversităţile soartei. Dacă în căsnicia noastră *eu* aş fi purtat pantalonii şi tu fusta, alta ar fi fost acum situaţia noastră. N-am fi trăit ca nişte prizonieri în castelul ăsta umed şi respingător.

Adeseori, Wenzel o asculta placid, fără să protesteze. Mai ales în vremurile din urmă. Într-un fel, îi dădea dreptate. Recunoştea că poziţia lui nu era de invidiat. Fraţii săi Sigismund şi Johann, precum şi verii Jobst şi Prokop îl ţineau sub o strictă tutelă, transformând castelul regal al Hradşinului într-un fel de temniţă cu gratii aurite. Nu era o situaţie potrivită pentru regele Boemiei şi urmaşul direct al împăratului Karl. Teoretic, suveranul Sfântului Imperiu Roman se bucura de puteri absolute. Divinitatea i le conferise şi numai divinitatea i le putea lua. În realitate, el, Wenzel, nu mai avea nicio putere. Cum de ajunsese aici? Poate că totul începuse în clipa în care bătrânul său părinte avusese nefericita idee de a încredinţa în deplină şi veşnică stăpânire lui Sigismund şi lui Johann teritorii vaste – *marka* Brandemburgului şi Lusatia – iar lui Jobst şi Prokop – *marka* Moraviei. El, Wenzel, rămăsese doar cu regatul Boemiei şi cu titlul discutabil de suveran al Regatului Romanilor. Germania era constituită dintr-un mozaic de ducate, principate, comitate, stăpânite de nobili trufaşi, foarte geloşi pe privilegiile lor şi gata oricând să se ia la harţă cu propriul lor monarh, dacă interesele le-ar fi cerut-o.

Îndată ce preluase sceptrul, el, Wenzel, se pomenise târât într-un torent de evenimente imposibil de stăpânit. Încercase senzaţiile unui înotător prins fără scăpare într-o bulboană. Imperiul era zbuciumat de la un capăt la altul de războaie civile. Oraşele, constituite în ligi, se băteau cu principii care încercau să le supună. Principii se băteau între ei pentru întâietate şi pentru a-şi rotunji fiefurile, unul în dauna celuilalt. Marii electori, şapte la număr, care îl alegeau pe împărat potrivit prescripţiilor faimoasei Bule de Aur, dispuneau în mod practic de o autoritate egală, dacă nu superioară, autorităţii monarhului, suveranul lor. Despotici, turbulenţi, îşi apărau cu aroganţă privilegiile, înfruntându-l adeseori pe şeful Statului, în care nu vedeau decât un egal plasat de ei la cârma ţării.

Din indolenţă, sau poate dintr-o laşitate nemărturisită nici lui însuşi, Wenzel nu se amestecase în luptele lăuntrice ce însângerau Germania. „Prefer să păstrez o poziţie de arbitru suprem, care să-şi spună cuvântul când glasul armelor va înceta să se mai audă.” Îşi asumase rolul de judecător în conflictul angajat între ligile oraşelor şi principi abia după ce aceştia din urmă reuşiseră să învingă coaliţia burghezilor în câteva bătălii rămase de pomină. Nu făcuse astfel decât să recunoască o stare de fapt. Locuitorii oraşelor, care se simţeau îndrituiţi a fi apăraţi de rege, îi reproşau inerţia,

atribuindu-i vina de a se fi aliat cu principii spre a-şi împila poporul. Această impresie era întărită şi de faptul că Wenzel, sub presiunea ducelui de Bavaria, decretase că alianţa oraşelor era contrară preceptelor bisericii apostolice, submina Sfântul Imperiu Roman şi încălca legile ţării. Principii nu i se arătaseră recunoscători pentru ralierea sa la cauza lor, fiindcă o socoteau tardivă şi ineficientă.

Când liga burghezilor din Bále, Zürich şi Luzerna aplicase o magistrală corecţie ducelui Leopold de Austria în lupta de la Sempah, câştigându-şi independenţa, tot Wenzel fusese socotit ţapul ispăşitor şi de o tabără, şi de alta.

În timp ce sângele germanilor îngrăşa câmpurile de bătălie, regele oferea baluri curtenilor, se făcea remarcat prin aventurile-i galante şi se delecta citind povestirile Mesei Rotunde. Dacă nu era în stare să strălucească prin faptele lui de arme, se identifica în închipuire cu vajnicii eroi din romane. Trăia cu toată intensitatea isprăvile din *Erec şi Ivain*, din *Wigamur şi Wigalois*, din *Parzival* sau din *Tristan şi Isolde*. Era mare amator şi de fabule comice, care, pretindea el, îi mai descreţeau fruntea întunecată de griji.

Trecuseră douăzeci şi mai bine de ani de când se urcase pe tron. Falnicul tânăr de odinioară se transformase într-un adult îmbătrânit înainte de vreme. Se lăţise în şolduri, i se lăbărţase burta, picioarele i se uscaseră, subţiindu-se ca la fauni. Regina, scârbită de frenezia amoroasă cu care asalta pe doamnele de onoare şi pe slujnice – fără deosebire – îl apostrofa cu dispreţ:

— Priveşte-te în oglindă, Wenzel, şi încetează să te mai înjoseşti făcând pe veşnicul îndrăgostit. Arăţi ca un clapon jumulit de pene.

Regele resimţise cumplit afrontul. Mai cumplit decât umilinţele îndurate din partea puternicilor săi vasali. Dar amărăciunile datorate amorului propriu rănit se estompau repede. Înseninat, Wenzel relua petrecerile şi aventurile amoroase. În definitiv, nu avea a se plânge prea mult de fraţii şi de verii săi, care-i uzurpaseră puterea. Îndeplinind obligaţiile politice care în mod firesc i-ar fi revenit lui, îl scuteau de oboselile inerente ocârmuirii imperiului.

Lucrurile se complicaseră puţin când, în mintea lui Jobst *markgraf* de Moravia, încolţise ideea sporirii propriului patrimoniu în dauna regatului Boemiei. În fruntea trupelor făcuse o incursiune fulger până la Praga. Îl surprinsese pe Wenzel tocmai când acesta prezida un banchet la care asistau câteva femei frumoase din înalta aristocraţie a Boemiei. Dornic să se facă remarcat prin

comportamentul său cavaleresc, regele îl poftise pe văr în sala festinurilor, îi oferise un loc în stânga sa şi un hanap de aur plin cu vin rubiniu.

Jobst acceptase cu zâmbetul pe buze cinstirea, dar aceasta nu-l împiedicase a-l declara arestat pe rege. Gata să se acomodeze în orice situaţie, Wenzel ar fi acceptat poate noul său *capitis diminutio,* cu atât mai mult cu cât arestarea se reducea doar la o îngrădire abia sesizabilă a libertăţii. Palatul rămânea la dispoziţia lui. Nu avea însă permisiunea de a-l părăsi. În frumoasele încăperi ale Hradşinului, Wenzel îşi avea biblioteca, orchestra proprie, apartamentele tainice spre a-şi primi iubitele ocazionale, vinuri alese şi provizii la discreţie. Jobst îi lăsase în preajmă chiar şi pe regină, privilegiu de care Wenzel s-ar fi lipsit fără mare regret.

Armata regală, mai demnă decât suveranul pe care-l apăra, ridicase armele împotriva uzurpatorului, dar, lipsită de căpetenii militare bine pregătite – Wenzel instalase în fruntea ei numai favoriţi pricepuţi să-i cânte osanale – fusese înfrântă şi risipită.

Intenţia mărturisită a lui Jobst de a-şi însuşi Coroana regatului Boemiei – şi eventual sceptrul imperial – ameninţa să compromită echilibrul de forţe din sânul imperiului. Fraţii regelui şi ceilalţi principi iritaţi de ambiţia *markgraf*-ului de Moravia porniseră cu armatele împotriva acestuia. Se aprinsese astfel un război civil, în care aliaţii de ieri deveneau duşmanii de mâine şi viceversa.

Germania fierbea aşa cum fierbe smoala în cazanele încinse de flăcările iadului. Numai Wenzel stătea impasibil şi se veselea cu puţinii prieteni care-i mai rămăseseră. Dacă ar fi avut spirit de iniţiativă sau dacă ar fi dat dovadă de oarecare diplomaţie, ar fi putut să-şi manevreze astfel fraţii, verii şi pe ceilalţi mari vasali, încât să-i învrăjbească şi mai rău, spre folosul său personal. Dar jocul ar fi necesitat eforturi prea mari. Wenzel prefera să rămână pasiv. „Zace în propria-i nesimţire ca un porc în cocină”, declarau cu dezgust sfetnicii imperiali înainte de a-l părăsi pe rând.

— Coroana ai pierdut-o, îi reproşa exasperată regina. În curând ai să-ţi pierzi şi capul. Ia aminte la pilda lui Richard al Angliei.

Wenzel râdea nepăsător:

— Mie nu mi se poate întâmpla ceea ce i s-a întâmplat lui, fiindcă mă mlădii aşa cum se mlădie trestia în bătaia vântului. Toţi oamenii aceştia care se bat în jurul tronului se vor uza treptat. Eu am să le supravieţuiesc. Şi atunci am să le dau cu tifla la toţi cei care m-au crezut incapabil.

Adevărul este că în sinea lui Wenzel nu era atât de calm pe cât voia să pară. Câteodată se trezea din amorţeală. Undeva, în străfundul fiinţei lui, suna un clopoţel de alarmă. Atunci începea să umble agitat prin cameră şi îşi făgăduia solemn că va trece la acţiune. Dar momentele de ebuliţiune nu durau mult. Indolenţa-i congenitală îl copleşea iarăşi, tăindu-i elanul, secătuindu-i resturile de energie, readucându-l la vechea-i stare de apatie. Îşi dădea atunci seama că era un ratat, că frica – o frică insidioasă care-l paraliza, materializându-se în coşul pieptului ca nişte colţi de reptilă – îl împiedica să săvârşească acte de voinţă, să îşi asume responsabilităţi şi riscuri greu de calculat.

Culmea este că politica lui de temporizare părea să înceapă a rodi. Forţele fraţilor şi verilor săi aflaţi în luptă dădeau semne de uzură.

— Acum e timpul să intervii şi tu, îl îndemna cu înflăcărare regina, dornică să-l smulgă din nepăsare. Nu aştepta să-ţi vină totul pe tavă. Adu-ţi aminte de îndemnul lui Hristos: „Mişcă din mâini, Petre! Mişcă din mâini!” Eşti în ceasul al unsprezecelea, Wenzel. Ia aminte!

Atunci se întâmplase un fapt care dăduse peste cap şi planurile candidaţilor la tronul Boemiei, şi aşteptările optimiste ale lui Wenzel.

Ruprecht von Wittelsbach, unul dintre cei şapte principi electori, îşi zisese într-o zi – după o îndelungată chibzuinţă – că era stupid să se bată pentru apărarea intereselor altuia, când putea tot atât de bine să se bată pentru promovarea propriilor lui interese. Incapacitatea lui Wenzel era tot atât de păgubitoare imperiului ca şi lăcomia fraţilor şi verilor acestuia. Între familiile Wittelsbach şi Luxemburg domnea o veche şi neostoită ură. Detronarea lui Wenzel ar atrage după sine şi năruirea mult hulitei dinastii de Luxemburg.

Ruprecht se pusese pe lucru. Priceput în jocul de culise, prinsese a trage la sfori, până ce izbutise să strecoare în mintea câtorva din marii electori ideea înlăturării de pe tron a lui Wenzel.

Regele Boemiei se afla în acea epocă la Praga. Într-o seară pe când o trupă de comedieni interpreta la palat o piesă de Euripide, ducele Wilhelm de Altenburg-Delmond, unul dintre puţinii reprezentanţi ai marii nobilimi rămaşi credincioşi lui Wenzel, i se înfăţişă şi, smulgându-l din mijlocul curtenilor îl trase deoparte:

— Se petrec lucruri mari, Sire. La Oberlhanstein s-au întrunit cei

trei mari electori clerici, arhiepiscopii de Mainz, de Trier şi de Köln, la chemarea lui Ruprecht von Wittelsbach spre a alege un nou suveran.

— Şi cu mine ce au de gând să facă? se bâlbâi Wenzel.

— Să te scoată în factor comun, Sire.

— Ducele de Saxa ce spune?

— Ducele de Saxa nu s-a pronunţat încă, dar opinia lui nu mai contează. La Oberlhanstein s-au întrunit patru electori din şapte. Au majoritatea.

Wenzel se scărpină perplex în creştet.

— Ce mă sfătuieşti să fac, Altenburg?

— Să intri în acţiune, Sire.

— Acum nu pot. Nu se cuvine să întrerup reprezentaţia teatrală, rosti cu toată seriozitatea.

Principele avu senzaţia că i se toarnă în cap o găleată cu apă rece.

— E în primejdie tronul, Sire! protestă. Dinastia!

Wenzel se îmbufnă ca un copil luat de la joacă şi trimis la culcare.

— Nu pot să iau o hotărâre, aşa, *stante pede.* Trebuie să rumeg bine lucrurile. Afară de asta, ştii şi tu, mişcările mele sunt îngrădite. Fraţii mei şi Jobst…

Interlocutorul îl întrerupse, plin de nerăbdare:

— Când vor auzi că dinastia însăşi se află în joc, vor renunţa la vechile lor dezbinări.

Wenzel conveni că raţionamentul prietenului său era întemeiat. Fraţii şi verii lui se vor uni spre a apăra dinastia din care făceau parte. Pentru ei, un Wenzel de Luxemburg era preferabil unui exponent al familiei Wittelsbach.

— Am să mă mai gândesc, da, am să mă mai gândesc, repetă mecanic regele. Acum să mergem în sala de spectacole. Pauza e pe terminate…

Presupunerile lui Altenburg-Delmond se dovediră exacte. Fraţii şi verii lui Wenzel încheiară la repezeală un pact de familie şi se înfăţişară lui Wenzel, cerându-i să pornească la luptă. Îl vestiră cu tot respectul că îi puneau armatele lor la dispoziţie.

Wenzel primi cu plăcere supunerea lor, dar manifestă o mare nehotărâre în ceea ce priveşte organizarea unei expediţii militare.

— Trebuie să ne îndreptăm în marş forţat spre Oberlhanstein, stărui Jobst. Să-i izgonim pe electori şi să înăbuşim în faşă un

complot care ne ameninţă pe toţi în egală măsură.

— Aş prefera să tratez diplomatic întreaga afacere, replică Wenzel.

— Diplomatic? se burzului Johann, izbind cu pumnul său masiv în masă.

Regele tresări.

— Mai încet, Johann. Faci să-mi ţiuie urechile.

— Dar bine, Wenzel, reveni la atac Jobst, nu înţelegi că nu e timp de tratative? Duşmanii noştri îşi mobilizează trupele. Alături de ei se află cele mai puternice familii: Wettin, Hesse, Hohenzollern, Würtemberg…

— Ei vezi, Habsburgii nu sunt cu ei! exclamă triumfător Wenzel.

— Dar nu sunt nici cu noi. Îşi fac propriul joc.

— Habsburgii se vor încăiera cu Hohenzollernii… Hohenzolernii îi vor trage după ei şi pe Wettini… Noi îi vom lăsa să se bată, să se uzeze…

Jobst zbieră ca şi când l-ar fi cuprins turbarea:

— Visezi cu ochii deschişi, Wenzel! Dacă nu mergi alături de noi, plecăm singuri la luptă.

— Deschiderea unei campanii în prag de iarnă nu este un lucru uşor, se smiorcăi regele.

Johann se ridică în picioare. Trupul său uriaş părea să nu se mai termine. Era îmbrăcat în negru, ca un cleric. Ochii îi scăpărau însă diavoleşte.

— Alege, Wenzel! rosti cavernos. Cu noi sau fără noi! Dacă stărui să temporizezi, te detronăm! Noi, fraţii şi verii tăi!

— Încă trei zile, se milogi Wenzel, speriat de ameninţarea lui Johann. Încă trei zile! Apoi sunt al vostru. Cu trup şi suflet.

Johann îl privi din înaltul staturii sale.

— Fie. Trei zile. Dar nicio oră mai mult. Să mergem! se adresă celorlalţi bărbaţi din jurul mesei. Să-l lăsăm pe Wenzel cu gândurile lui. Acum ştie ce-l aşteaptă. Mai mult decât atât nu putem face.

Ieşiră zornăindu-şi pintenii.

Când se văzu singur, Wenzel suspină amarnic. Fraţii şi verii lui erau nebuni. De ce să plece la război? Iar dacă aveau poftă să se bată, de ce să-l ia şi pe el? „Vreau să evit o vărsare de sânge, îşi zise. Vreau să evit un masacru între oameni de acelaşi neam.”

Îi plăcură frazele acestea umanitare. „Ce suflet mare am! se îmbătă de sublimul propriilor sale simţăminte. Dacă m-ar vedea în clipa asta răposatul meu tată, ar fi mândru de mine.”

Undeva, în tainiţele cele mai ascunse ale fiinţei lui, sună iarăşi clopoţelul care-i tulbura atât de inoportun liniştea. „Ţi-e frică, Wenzel! Ţi-e frică să pui mâna pe sabie! Ţi-e frică să te baţi pentru dreptul tău! Ţi-e frică de Dumnezeu, dar mai ales de oameni! Ţi-e frică, Wenzel! Ţi-e îngrozitor de frică!”

A doua zi, în vreme ce regele se frământa chinuit de îndoieli, sosiră la Praga trimişii împăratului Manuel şi îi solicitară o audienţă. Wenzel îi primi cu pompă, fiindcă îi plăceau ceremoniile. Comportarea lui era plină de o inimitabilă graţie. Se pricepea să îşi îndeplinească îndatoririle formale.

Şeful ambasadei bizantine, Petros Bryennios, îl flată, complimentându-l într-o lungă şi elaborată introducere. Intră apoi în subiect. Bizanţul, ameninţat de forţele Islamului, solicita sprijinul Sfântului Imperiu Roman şi al suveranului său, neîntrecutul paladin al creştinătăţii.

Wenzel ascultă cu atenţie logosul şefului delegaţiei, apoi răspunse plin de candoare:

— Sunt sufleteşte alături de voi. Înţeleg cât de grea este lupta voastră pentru păstrarea independenţei Bizanţului. Aş vrea să fac ceva pentru această ţară. Din nenorocire, în clipa de faţă Germania trece prin mari încercări. Grave frământări lăuntrice îşi cer tributul de sânge. Şi eu am puţini soldaţi. Totuşi, mă voi gândi la o soluţie. Sunt dornic să vă acord tot sprijinul. Până una-alta, am să vă încredinţez trupa mea de actori. O pun la dispoziţia împăratului Manuel. Sunt sigur că admirabilele piese din repertoriul lor vor risipi gândurile triste ale prea-augustului vostru suveran. Bănuiesc că împăratul Manuel cunoaşte limba germană. Mi s-a spus că este extrem de cult. Cunoaşte, pare-mi-se, şase sau şapte graiuri străine. Dacă nu stăpâneşte îndeajuns germana, puteţi să-i spuneţi că actorii mei ştiu să şi danseze. Pot organiza splendide spectacole de balet. Cât mai rămâneţi la Praga?

Sufletul lui Bryennios era îndoliat. Cuvintele regelui Wenzel spulberau încă o speranţă.

— Cu voia ta, Mărite Doamne, replică ambasadorul, vom mai zăbovi în frumoasa voastră capitală până la sfârşitul săptămânii. Poate că până atunci veţi lua în considerare un ajutor mai substanţial.

— Nu cred că sfârşitul acestei săptămâni mă va mai găsi la Praga, grăi cu amărăciune regele. Mâine seară am să ofer însă în cinstea voastră un bal la curte, reluă însufleţindu-se la gândul

petrecerii. Veţi avea prilejul să constataţi de câtă simpatie vă bucuraţi în ochii mei.

Bryennios nu mai avu prilejul să se bucure de balul proiectat. A doua zi, către ora prânzului, ajunse în capitala regatului Boemiei vestea că, la Oberlhanstein, Ruprecht von Wittelsbach fusese ales Rege al Romanilor şi viitor suveran al Imperiul Roman cel Sfânt, Wenzel fiind declarat nedemn de a mai păstra titlul de rege şi deci decăzut din toate drepturile sale la domnie.

În aceeaşi zi, ambasadorul bizantin şi persoanele din suita lui părăsiră Praga. Bryennios nu se mai înfăţişă lui Wenzel spre a-şi lua rămas bun. Prin această plecare intempestivă renunţase implicit şi la trupa de actori, care nu cunoşteau decât limba germană. Călătoriile se făceau în condiţii atât de grele, încât Bryennios nici nu se gândise a-şi complica existenţa cărând după el nişte artişti inutili.

Destinaţia sa era Oberlhanstein. Spera să fie primit în audienţă de noul suveran al Germaniei şi să-l convingă a interveni în ajutorul Bizanţului. Dar când ajunse acolo, află că Ruprecht plecase la Nürnberg. Porni pe urmele lui. Când ajunse la Nürnberg, i se spuse că regele era în drum spre Aachen, unde avea să fie încoronat. După multe peripeţii, culminând cu atacul unor mercenari rămaşi fără angajament, care-i scuturară de bani şi de îmbrăcăminte în inima unei păduri cu privelişti paradisiace, diplomaţii sosiră în fapt de seară la Aachen, unde-i aştepta o veste proastă. Oraşul refuzase să îşi deschidă porţile în calea noului suveran. Aruncând în joc toate resursele spiritului său inventiv, Bryennios izbuti să îşi procure fonduri băneşti de la un zaraf şi să pornească spre Köln, unde auzise că ar fi ajuns între timp regele. Peregrinările proaspătului monarh păreau să nu se mai termine. Informaţiile procurate de Bryennios cu destulă greutate nu erau de natură a-i uşura misiunea. Află astfel că Ruprecht îşi amanetase nu numai bijuteriile proprii, ci şi coroana pentru a-şi procura banii necesari lefurilor şi aprovizionării soldaţilor săi. Râvnitor să îşi creeze o strălucită reputaţie de general şi de diplomat, se pregătea să intervină în conflictul armat dintre Florenţa şi Milano. În acest chip nu numai că îşi afirma rolul de mediator în războaiele care bântuiau Italia, dar profita de ocazie spre a se încorona la Roma împărat al Sfântului Imperiu Roman. Dar treburile-i complicate refuzau a se lăsa descurcate. La Augsburg, unde-şi stabilise temporar reşedinţa, înainte de a-şi inaugura campania militară, Ruprecht află cu

amărăciune că principii germani nu aveau de gând să se aventureze în Italia, iar Florenţa, care-i făgăduise subsidii importante în schimbul sprijinului său, întârzia să îşi execute obligaţiile.

Când Bryennios sosi, în sfârşit, la Augsburg, avu penibila surpriză să constate că regele Ruprecht, asemenea jidovului rătăcitor din legendă, îşi reluase peregrinările, îndreptându-se spre Italia. Ambasadorul bizantin plânse cu lacrimi amare: îşi ratase misiunea. Nu mai avea bani spre a se avânta pe urmele suveranului german. Nu-i rămânea decât să se înapoieze la Paris, spre a raporta basileului că eşuase pe toată linia. Dacă i se vor pune la dispoziţie fondurile corespunzătoare, se va aşterne iarăşi la drum. Dar perspectiva aceasta, dacă se ţinea seama de penuria împăratului Manuel, părea foarte îndepărtată.

De soarta lui Wenzel von Luxemburg, regele detronat, nu se mai interesă. Dealtfel, chiar dacă ar fi vrut să afle ceva despre el, tot n-ar fi reuşit. Blajinul, şovăielnicul, fantascul Wenzel sombrase în neant…

* * *

Mircea-Voievod ridică solemn coroana de oţel deasupra creştetului fiului său îngenuncheat. Părul blond-auriu al plăpândului vlăstar domnesc strălucea, împrumutând lumină din snopul razelor de soare care pătrundeau pe fereastra cu vitralii colorate din stânga tronului.

— Io Mircea, Mare Voievod şi Autocrator, Domn peste întreaga Ţară a Ungro-Vlahiei, până dincolo de munţi precum şi spre părţile tătăreşti, Prinţ al Amlaşului şi Făgăraşului, Domn al Banatului de Severin, Stăpân peste toată Podunavia, până la Marea cea Mare, precum şi peste cetatea Dârstorului te încoronez pe tine, Mihai, în virtutea drepturilor pe care mi le-au conferit Dumnezeu şi ţara, Caesar şi coregent, încredinţându-ţi puterile domneşti şi urându-ţi să le foloseşti spre binele statului şi ale poporului. Hotărârea mea a fost întărită de boierii ţării, care ţi se închină. Cei ce nu ţi se vor supune în totul vor fi loviţi de pedeapsa şi de urgia mea. Dumnezeu atotputernicul să te ajute şi să-ţi călăuzească paşii pe drumul glorios al înaintaşilor tăi.

Lumina soarelui cădea acum şi pe hlamida imperială a domnului, unduind ape scânteietoare pe ţesătura-i de aur. Mircea-Voievod puse cu fermitate coroana pe creştetul feciorului său, care îşi făcu

semnul crucii, apoi rosti cu glas subţire, cutremurat de emoţie:

— Io Mihai-Voievod, preasupusul şi preaiubitorul tău fiu, uns al lui Dumnezeu şi ridicat de tine la rangul de Caesar şi coregent, îţi jur credinţă veşnică, Mărite Doamne, şi mă leg să slujesc ţara şi neamul aşa cum numai tu şi vrednicii tăi înaintaşi aţi ştiut s-o slujiţi.

Purtând coroana pe cap, sărută mâna părintelui său, apoi, ajutat de acesta, se ridică în picioare. Vodă Mircea îl prinse de umeri şi îl întoarse cu faţa spre sfetnicii tronului, spre curteni, spre căpeteniile militare şi spre înalţii clerici, orânduiţi în marea sală cu bolţi înalte, de piatră, sprijinite de coloane masive, asemenea unor uriaşi trunchi de copaci.

În aceeaşi clipă se dezlănţuiră avalanşe de ovaţii, care făcură să vibreze ferestrele. Boierii aclamau delirant pe domn şi pe feciorul său. Cei doi voievozi le primeau omagiile stând drepţi, neclintiţi, ca două statui de piatră. Tunicile lor scurte de brocart le subliniau siluetele de o supleţe tinerească. Broderiile de aur împletite în măiestre arabescuri, înfrumuseţate de mărgăritare şi diamante, mantiile imperiale prinse pe umărul stâng cu fibule de aur, centurile cu paftale tot din aur, încrustate cu safire şi rubine, săbiile cu mânere în formă de cruce, dar mai ales coroanele mândre din oţel, semne ale regalităţii şi ale neatârnării ţării, contribuiau a le făuri un nimb de o augustă splendoare.

Aclamaţiile continuau să se înalţe, în vreme ce tunurile din curtea castelului revărsau salve sărbătoreşti. Când potopul lor încetă şi liniştea solemnă se lăsă iarăşi asupra sălii, apăru în pragul uşii marele maestru de ceremonii. Lovi de trei ori cu toiagul său aurit în pardoseala de marmoră şi vesti:

— Ambasada regatului Poloniei!

Se trase deoparte, lăsând să pătrundă în sală un grup de nobili polonezi, în sclipitoare costume de gală. Contele Poniatowsky, şeful delegaţiei, străbătu spaţiul liber, străjuit de curteni, ce ducea până la treptele tronului. Ajuns în faţa lui Mircea şi a vlăstarului său, făcu o adâncă reverenţă, apoi grăi în latineşte:

— Mărite Doamne, luminatul meu stăpân, Majestatea-Sa Regele Vladislav Jagello, suveran al Poloniei, al Podoliei şi al ţinuturilor dinspre Marea Baltică, te salută cu regească frăţietate şi îţi urează ţie, Mărite Doamne, şi augustului tău fiu, Mihai-Voievod, viaţă lungă şi glorie nepieritoare, asigurându-te de prietenia sa veşnică.

Mircea-Vodă înclină uşor capul.

— Mulţumesc Majestăţii-Sale pentru frumoasele urări şi pentru

asigurările de prietenie. Rog să fie încredinţat că strânsa alianţă statornicită de tratate între Ţara Românească şi Polonia nu poate decât să slujească interesele noastre comune şi să întărească creştinătatea.

Mircea încercă în clipa aceea o adâncă satisfacţie. Tratatul de alianţă încheiat cu Polonia plasa Ţara Românească pe picior de egalitate cu marele regat de la miazănoapte. Importantul document diplomatic cuprindea condiţii extrem de favorabile românilor. „Dacă regele Poloniei va voi să pornească război împotriva regelui Ungariei, n-o va face înainte de a da de ştire lui Vodă Mircea. Dacă această clauză nu va fi respectată, Domnul Ţării Româneşti nu va avea obligaţia să-i vină în ajutor. Dacă Mircea-Voievod va încheia vreun tratat cu regatul Ungariei, va fi ţinut să primească încuviinţarea aliatului său, regele Poloniei.”

Domnul Ţării Româneşti juca astfel un rol de arbitru între cele două mari state. Înţeleapta politică a lui Mircea îşi dădea roadele. În vreme ce Domnul Moldovei accepta să fie vasalul lui Vladislav Jagello, el, Mircea-Voievod, promova o politică europeană, afirmându-se ca un egal al celor mai puternici suverani. Trecuse vremea vastelor proiecte orientale ale lui Cazimir cel Mare. Încercarea lui de a supune Valahia cu aproape cinci decenii în urmă se încheiase cu un dezastru. Regele Vladislav Jagello ducea o politică mai realistă. Presiunea exercitată de cavalerii teutoni la miazănoapte îşi găsea o replică în politica agresivă a Ungariei, care ameninţa fruntariile sudice ale Poloniei. Dacă se mai adăuga la aceasta şi ameninţarea profilată dinspre soare-răsare – tătarii se pregăteau să invadeze Lituania – era lesne de înţeles graba cu care Vladislav Jagello îşi căuta alianţe în sud.

Pe Mircea îl avantajau manevrele diplomatice ale regelui Poloniei, căci contracarau planurile de cucerire ale ungurilor, cu care Ţara Românească avusese destule ciocniri.

— Vă poftesc să fiţi oaspeţii mei la serbările organizate în cetatea mea de scaun, se adresă Mircea trimişilor polonezi.

— Primim cu bucurie, Măria-Ta, răspunse Poniatowsky. Nobilii cavaleri polonezi s-au şi înfăţişat la Argeş spre a lua parte la turnirurile anunţate în cinstea graţiosului vostru fiu, Mihai-Voievod.

— Voi asista cu plăcere, nobile ambasador, la întrecerea cavalerească dintre vitejii Poloniei şi vitejii Ţării Româneşti.

Ambasadorul şi însoţitorii lui se înclinară, apoi trecură în locul din stânga tronului, rezervat agenţilor diplomatici prezenţi la serbări.

Dinspre intrare se auzi din nou vocea gravă a maestrului de ceremonii, precedată de cele trei lovituri de toiag.

— Ambasada regatului Ungariei!

Contele de Szent-Györgiy, urmat de suită, se apropie băţos de scaunul domnesc. Deopotrivă cu toţi cei de faţă, purta veşminte occidentale bogat împodobite. Se opri în faţa lui Mircea şi salută cu gravitate.

— Mărite Doamne, graţiosul şi puternicul meu suveran, Majestatea-Sa Sigismund de Luxemburg, rege al Ungariei, îţi trimite salutul său frăţesc…

În vreme ce ambasadorul îşi continua tirada diplomatică, urând prosperitate şi necurmată fericire coregentului Ţării Româneşti, Mircea lăsa gândurile să-i fugă la Sigismund de Luxemburg şi la Vladislav Jagello, aceşti doi suverani pe care destinul, sau poate trufia şi iremediabila prostie omenească, îi aruncase pe unul împotriva celuilalt. Dacă duelul dintre ei s-ar fi desfăşurat într-un loc îngrădit şi ar fi pus în joc numai existenţa lor fizică, nimeni n-ar fi avut ceva de obiectat. Răfuiala dintre cei doi monarhi angaja însă popoare. Zeci de mii de oameni muriseră şi alte zeci de mii aveau să moară pe câmpurile de bătălie, dând o amploare dantescă unui conflict dinastic. Pricina zavistiei fuseseră o femeie şi un tron. Mircea evoca adeseori cu profund interes fazele acestei lupte dintre coloşi, care-i permisese – graţie unui abil joc diplomatic şi militar – să afirme şi să consolideze puterea Ţării Româneşti, astfel încât să ajungă la un moment dat unul dintre arbitrii politici în Europa sud-estică.

Relaţiile lui cu Sigismund înregistraseră suişuri şi coborâşuri. Regele Ungariei se socotea suzeranul lui Mircea, deoarece acesta deţinea feudele Amlaşului şi Făgăraşului, părţi componente ale regatului unguresc. Mircea lepădase aceste legături de vasalitate, fiindcă socotea pe drept cuvânt Amlaşul şi Făgăraşul pământuri româneşti, care făceau parte din Transilvania românească, aflată temporar sub dominaţie străină.

Politica lui fermă de a cuprinde sub acelaşi sceptru pe românii de pretutindeni nu putea decât să-l irite pe Sigismund. Mircea-Voievod reprezenta însă o forţă de care regele Ungariei era obligat a ţine seama. Spre a-şi afirma independenţa, Mircea se intitula în documentele oficiale *mare autocrator*, formulă folosită de împăraţii bizantini. Ceva mai mult, când interesele ţării o cereau, nu şovăia să se alieze cu Polonia împotriva Ungariei sau viceversa. Dacă n-ar

fi existat la fruntariile de miazăzi ale Ţării Româneşti primejdia cotropirii de către armatele otomane, Mircea era convins că ar fi fost în stare să realizeze renaşterea marii Dacii.

Se uită cu afecţiune la fiul său. Prinţişorul acesta plăpând se va maturiza, personificând virtuţile strămoşeşti. Dacă el, Mircea, nu va reuşi să îşi ducă la bun sfârşit misiunea pe care şi-o asumase, Mihai-Voievod îi va continua politica, izbândind acolo unde părintele său eşuase.

Ambasadorul regatului Ungariei îşi încheie urările rostite însoţindu-le cu repetate rezerve mintale. În faţa suveranului Ţării Româneşti trecu acum ambasadorul veneţian. În numele dogelui Michele Steno şi al Serenissimei Republici, mândrul diplomat prezentă felicitări pentru înălţarea lui Mihai-Voievod pe treptele tronului, alături de viteazul său părinte. Ca şi ambasadorii Ungariei şi ai Poloniei, adusese daruri scumpe pentru Mircea şi pentru feciorul său.

Când se îndreptă spre grupul ambasadorilor spre a-şi ocupa locul cuvenit, veneţianul nici nu se uită la trimisul ungar. Conflictul dintre Serenissima Republică a Veneţiei şi regatul Ungariei cu privire la stăpânirea Dalmaţiei nu se încheiase încă. Căutându-şi ieşire la Adriatica, Sigismund ocupa teritorii revendicate de Veneţia. Starea de încordare dintre cele două state nu putea decât să-i folosească lui Mircea, căci atrăgea atenţia ungurilor spre sud-vest.

Se înfăţişă apoi trimisul împăratului Baiazid. Selim, paşă cu două tuiuri, stătea băţos înaintea lui Mircea. Se înclinase voievodului, fiindcă aşa cerea protocolul, dar în sinea lui se socotea mai presus de acest principe creştin, pe care-l ura de moarte. Înainte şi după bătălia de la Nicopole – tragica hecatombă a cruciaţilor franco-burgunzi – Mircea fusese singura căpetenie creştină care se încumetase a se lupta cu sorţi de izbândă împotriva otomanilor. Dacă n-ar fi existat acest ghiaur blestemat, care bătuse oştirile lui Baiazid la Rovine şi apoi în Dobrogea, demult ar fi fluturat steagul verde al Islamului pe clopotniţele bisericilor din Buda.

Selim-Paşa fusese trimis în ambasadă fiindcă Baiazid voia să facă o tentativă de ultimă oră spre a-l atrage pe Mircea în orbita politicii sale, înainte de a porni o nouă expediţie împotriva ungurilor. Ambasadorul turc ştia că misiunea lui era grea şi că Mircea nu se va lăsa uşor înduplecat. Selim era însă de părere că orice om – fie el monarh sau cerşetor – are preţul său. Dacă i se vor oferi lui Mircea compensaţii substanţiale, poate că va accepta să se

rupă de cauza creştinătăţii, aşa cum procedase Ştefan Lazarevici, principele sârbilor.

Selim s-ar fi tulburat dacă ar fi ştiut că Mircea îi citea gândurile ca într-o carte deschisă. Politeţea forţată şi atitudinea trufaşă a solului otoman îi dezvăluiau intenţiile ascunse sub învelişul înflorit al limbajului diplomatic. Era limpede că Baiazid, acest suveran care împletea calculat şiretenia, aroganţa şi brutalitatea, nu-şi trimisese ambasadorul la Argeş numai spre a-l firitisi pe Domn pentru asocierea la tron a fiului său.

— Prealuminatul meu stăpân, reluă Selim-Paşa după ce încheie formula felicitărilor, a auzit cu interes de întrecerile vitejeşti organizate cu prilejul încoronării graţiosului tău fiu. Câţiva dintre supuşii săi, cu renume în mânuirea armelor, au fost trimişi spre a-şi măsura puterile cu vitejii tăi şi cu ceilalţi cavaleri creştini.

Arătă cu un gest larg pe cei zece turci în pitoreşti costume orientale şi cu săbii curbate atârnate la cingătoare. Printre ei se remarca un colos cu un cap mai înalt decât camarazii săi. Un munte de muşchi încorsetaţi într-o cămaşă de zale.

Selim-Paşa îşi opri cu mândrie privirile asupra uriaşului, apoi le întoarse spre Mircea.

— Măria-Ta, acesta este Mustafa, neîntrecut în ţara mea la jocul bărbătesc al trântei.

Domnul Tării Româneşti zâmbi cu bunăvoinţă.

— Ridicăm mănuşa, ambasadorule. Vitejii mei şi ai voştri se vor întâlni în întreceri.

Selim-Paşa nu adusese daruri. Sultanul Baiazid era deprins să le primească, nu să le ofere.

După generalul turc, urmară la rând trimişi din Franţa, din Aragon, din Cipru, precum şi din ducatul de Bourgogne. Nu lipsi nici ambasada Bizanţului, dirijată de Nikiforos Lascaris, din marea şi glorioasa familie a Lascarizilor. Importanţa acordată unei ambasade era direct proporţională cu importanţa conducătorului ei. Trimiterea unui sol fără mare suprafaţă politică în ţara sa de baştină echivala cu o nesocotire adusă suveranului care îl primea.

Lascaris nu venea la Argeş doar pentru a prezenta felicitări. Cu o zi înainte fusese primit în audienţă de Mircea-Voievod, de faţă fiind vornicul Bogdan, care avea în sarcină treburile externe, precum şi Radul, mare ban al Severinului.

Lascaris vorbise despre situaţia grea a Constantinopolelui şi ceruse ajutoare.

— V-aţi adresat şi altor principi? îl întrebase Mircea.

— Ne-am adresat, dar n-au răspuns cu entuziasm. Se pare că n-au înţeles ce pericol reprezintă Islamul pentru Europa.

— Cred că reţinerea lor are alt temei, replicase Vodă. Trista experienţă de la Nicopole le-a răcorit avântul, nobile ambasador.

— Dacă aliaţii v-ar fi ascultat atunci cuvântul, suspină Lascaris, alta ar fi fost soarta războiului.

Mircea ridicase din umeri.

— Regretele tardive sunt inutile. Aş voi să vă ajut, *Clarissime*. Dar dacă aş deschide o campanie împotriva turcilor, m-aş expune primejdiei de a fi atacat de unguri sau de poloni, care ar încerca să profite de faptul că trupele mele sunt angajate în altă parte.

— Ştiam că relaţiile Tărilor Româneşti cu vecinii ei sunt prieteneşti.

— Aparent, nobile ambasador. Aparent.

— Trebuie să faci totuşi ceva pentru Bizanţ, Mărite Doamne. Cobori dintr-o principesă bizantină. Eşti Despot. Ai legături de sânge cu împăraţii Bizanţului. În mijlocul lumii slave şi în faţa ameninţării Islamului, voi, românii, şi noi, romeii, suntem urmaşii aceloraşi latini, încrucişaţi la voi cu dacii, iar la noi cu grecii.

După plecarea trimişilor bizantini, Mircea vorbise cu tristeţe boierilor:

— Ambasadorul bizantin pledează pentru o cauză pierdută. Şi el ştie acest lucru, dar continuă să lupte. Numai o minune îi mai poate salva. Bizanţul, acest glorios vestigiu al Imperiului Roman de Răsărit, este pe cale de a se stinge, ca o lumânare al cărei fitil se apropie de sfârşit. Nouă ne revine misiunea de a continua tradiţia bizantină şi ortodoxismul, această emanaţie a geniului bizantin. Este mai mult decât o misiune. E o datorie sfântă, impusă de latinitatea noastră, aici, în estul Europei…

Pe Mihai-Voievod îl impresionase masivitatea luptătorului turc. În timpul praznicului dat de Mircea în cinstea delegaţiilor străine, vlăstarul domnesc se frământa, fără să-şi găsească liniştea.

— De ce eşti îngândurat, fiul meu? îl întrebă Mircea. Toată lumea aceasta te sărbătoreşte, adăugă arătând mulţimea de boieri şi de nobili din alte ţări, care se veseleau în jurul meselor orânduite de-a lungul pereţilor de piatră ai sălii. Se bucură cu toţii, Mihai, numai tu nu te bucuri.

— Mă gândesc la Mustafa, Măria-Ta. N-aş vrea să-i bată pe ai noştri.

Vodă îi surâse cu blândeţe.

— Românii nu se dau bătuţi. Să avem încredere în puterea lor şi în ajutorul Celui-de-Sus. Acum uită grijile şi veseleşte-te la rând cu toţi cei care te înconjoară cu atâta dragoste.

Mircea-Voievod nu se lăsase totuşi numai în nădejdea ajutorului dumnezeiesc. După încheierea solemnităţii din sala tronului, îl chemase pe spătarul Stoica, purtătorul săbiei domneşti şi mai-marele armatelor ţării.

— Stoica, printre ostaşii tăi nu ştii să se afle un flăcău în stare să-l înfrunte pe bătăuşul lui Selim-Paşa?

Spătarul se scărpinase gânditor în bărbuţa-i scurtă şi roşcovană ca o coadă de vulpe.

— Printre ostaşi nu ştiu să se afle asemenea minune. Dar m-am gândit la un om care ar putea să iasă cu faţa curată. Îl cheamă Ieronim şi este păstor. Am dat peste el odată, la o vânătoare. Era zdravăn ca un trunchi gros de copac, înfipt cu rădăcini viguroase în pământ.

Mircea îl privise cu îndoială.

— Crezi că are să-l poată înfrunta pe turcul deprins cu toate tainele trântei?

— Să facem o încercare, Mărite Doamne. Cu alţii nu mă încumet.

Vodă încuviinţase, clătinându-şi pletele înspicate cu argint.

— Fie! Adu-l pe Ieronim al tău. În cât timp poate să fie aici?

— Mâine la ceasul prânzului mă leg să-l înfăţişez Măriei-Tale.

— Probele de trântă au loc dimineaţa.

— Bine. Am să-i grăbesc sosirea, ca să ajungă aici la timp. Până acolo, în creierii munţilor, unde se află Ieronim, nu le trebuie oamenilor decât o jumătate de noapte. Altă jumătate îi va fi necesară păstorului ca să se înfăţişeze aici.

— Şi după ce va sosi, obosit după drumul lung, vrei să-l bagi în luptă? se mirase Vodă.

— Păstorii noştri nu prea au timp de odihnă, Măria-Ta.

— Bine, dar să nu ne facă de ocară. N-aş vrea să ne ruşineze turcul punându-ne flăcăii cu umerii la pământ…

Trei zile aveau să dureze întrecerile. Banierele nobililor care urmau să participe fluturau deja în dreapta şi în stânga tribunei rezervate lui Vodă şi oaspeţilor săi. În primele două ore ale dimineţii se desfăşurară tragerile cu arcul. Concurenţi de toate neamurile se înfruntară cu aprigă ambiţie.

Firea era în sărbătoare, ca şi întreg poporul. Trupe orânduite

într-un vast dreptunghi ţineau în frâu „prostimea” care se îmbulzea la atracţiosul spectacol. Bogatele veşminte arborate de nobili ofereau un feeric joc de culori, la care se adăugau argintiul armurilor şi exuberanta fantezie a blazoanelor brodate pe flamuri.

Mircea-Voievod stătea pe un tron aurit, având în preajmă pe Doamna Mara, pe Mihai-Voievod, pe ambasadori şi pe demnitarii Curţii. Se mai aflau acolo şi oaspeţi cu vază veniţi din toate colţurile lumii. Tribuna era împodobită cu covoare orientale şi cu tapiserii aduse tocmai din Flandra.

Tragerile cu arcul se încheiară cu victoria unui tânăr boier român. Un nobil polonez se plasă pe locul al doilea.

Urmau probele de trântă. Mustafa şi ceilalţi concurenţi se şi aliniaseră în faţa tribunei domneşti. Un crainic dădea citire numelor, adăugând la fiecare palmaresul obţinut la diferite competiţii. Lista isprăvilor lui Mustafa era impresionantă. Ieronim întârzia. Mircea-Voievod aruncă o privire întrebătoare spătarului Stoica. Acesta îi zâmbi, sigur de sine. Părea să spună: „Omul nostru nu ne va face de râs!”

Crainicul ajunsese către sfârşitul listei, când Ieronim se ivi la capătul terenului de întreceri, călărind pe deşelate un bidiviu înspumat, nu prea arătos, dar care gonea ca vântul.

Călăreţul îşi struni calul în faţa tribunei şi sări la pământ. Ridicându-şi cuşma, strigă fără sfială în glas:

— Să trăieşti, Măria-Ta!

Mircea înclină din cap şi se întoarse spre Stoica spătarul.

— Acesta-i Ieronim?

— Acesta, Măria-Ta.

Vodă încercă o uşoară dezamăgire. Mult lăudatul Ieronim nu era înalt de statură. Părea, ce-i drept, bine legat. Cămaşa lui ţărănească, udă de transpiraţie, i se lipea de piept şi de spate. Avea înfăţişarea unui bărbat voinic, dar pe lângă Mustafa era ca şi inexistent.

La chemarea crainicului, Mustafa făcu un pas înainte. Era gol până la brâu. Muşchii îi jucau sub piele, umflându-se ca nişte cimpoaie. O tufă de păr negru, ca o minusculă coadă de cal, se ridica din creştetul capului ras şi rotund ca o bilă. Avea ochi mongoloizi, răi, iar de deasupra gurii cu buze cărnoase, porneau de o parte şi de alta şuvoaiele unei mustăţi negre, lăsate în jos până sub bărbie. În numele turcului, crainicul lansă provocarea.

Ieronim se uita lung la mastodontul cu chip de om. Lui Vodă

Mircea i se păru că desluşeşte în ochii păstorului o licărire şovăielnică. Se gândi că ar fi o crimă să-l expună unei trânte care risca să-l betegească, fără a-l întreba dacă primeşte de bunăvoie lupta.

— Ieronime, întrebă de sus, de pe jilţul său, te încumeţi să te iei la trântă cu turcul?

Ieronim clătină din cap cu îndoială.

— Ştiu eu, Măria-Ta…

Un murmur de dezamăgire făcu să freamăte mulţimea.

— Dacă ţi-e teamă, Ieronime, spuse Vodă cu bunăvoinţă, nu eşti silit să te lupţi. Mai sunt destui concurenţi.

Ieronim ridică din umeri.

— N-am spus că mi-e teamă, Măria-Ta. Dar nu se cuvine să ucid un oaspete, chiar dacă este turc.

Vodă clipi des. I se păru că nu auzise bine.

— Dar dacă porunceşti Măria-Ta, îl ucid. Căci la noi, în inima munţilor, nu ne batem în joacă. Când e să ne luăm la trântă cu urşii, nu ne întreabă nimeni dacă vrem sau nu să ne luptăm. Ne luptăm fiindcă aşa trebuie. Iar omul, sau ursul, îşi lasă pielea. De obicei, ursul.

Cu o mişcare rapidă îşi aruncă în iarbă cuşma şi îşi smulse cămaşa de pe trup. În faţa privirilor mulţimii apărură nişte muşchi noduroşi, asemenea rădăcinilor groase şi răsucite ale unui stejar bătrân. O muşchiulatură care nu se făcuse în jocuri.

Răşchirându-şi picioarele şi îndepărtându-şi braţele vânjoase de trup, se întoarse spre turc.

— Haide, păgânule, fă-te-ncoa'!

Ochii turcului se micşorară. Fiara din el adulmecase primejdia. Muşchii lui păreau netezi şi mătăsoşi ca nişte coapse de femeie pe lângă muşchii butucănoşi ai românului.

Crainicul anunţă cu glas puternic numele omului care acceptase provocarea lui Mustafa. Trompetele sunară, vestind începerea luptei.

Mustafa şi Ieronim se aşezară faţă în faţă. Stăteau încordaţi ca doi cocoşi gata să se încaiere. Se studiau din ochi. Deodată se înşfăcară. Mustafa încercă să-şi ridice în aer adversarul, spre a-l trânti apoi cu umerii jos. Dar românul nu se lăsa urnit. Părea şurupat în pământ. Strânsoarea lui devenea din ce în ce mai puternică. Mustafa îşi umflă plămânii spre a rezista presiunii braţelor adversarului. Avea senzaţia că e pe punctul de a plesni. Nu

era deprins cu acest fel de luptă. Văzuse odată în Africa, unde-l mânase într-o vreme aventuroasa-i existenţă, un om zdrobit de un şarpe imens, care i se încolăcise în jurul trupului. Aceeaşi senzaţie îngrozitoare de sufocare o încerca şi el acum. Strânsoarea românului se accentua. Broboane fierbinţi de sudoare se scurgeau pe trupul turcului, care se încorda într-o supremă sforţare. Simţea că rezistenţa lui este pe punctul de a se nărui. Se strădui să-l smucească pe adversar, dar nu izbuti nici de data asta să-l clintească. Vru să tragă aer în piept, dar nu putu. O pânză roşie i se lăsă peste ochi. Se înăbuşea. Deschise gura hăpăind în gol. Îi slăbeau puterile. O durere vie, fulgerătoare, însoţită de pârâitul unor oase rupte, îi inundă fiinţa. Braţele îi căzură moi. Suspină şi îşi pierdu cunoştinţa.

Ieronim îl lăsă să cadă ca pe o cârpă. Respirând greu, se întoarse spre Vodă.

— Cred că l-am răpus, Măria-Ta.

Mircea-Vodă se uită la Selim-Paşa, care se înnegrise de ciudă, apoi se adresă cu bunăvoinţă păstorului:

— L-ai răpus, Ieronime. Să trăieşti!

Din rândurile spectatorilor izbucni furtună de aplauze.

Ieronim îşi luă cămaşa de pe iarbă şi începu să se îmbrace domol. După ce îşi încheie şireturile de la gât, apucă şi cuşma şi şi-o îndesă pe cap.

— Acum pot să mă întorc la stână? întrebă cu simplitate după ce ovaţiile se mai domoliră.

— Aşteaptă să ţi se dea premiul! strigă arbitrul jocurilor! Uite, domniţa din tribună îţi înmânează cununa de lauri!

Ieronim se uită la domniţa tânără şi frumoasă şi la cununa pe care aceasta o ţinea în mână. Un zâmbet şugubăţ îi lumină chipul brăzdat de cute.

— Cunună!? Ce să fac cu ea? Mi-o mănâncă oile!

Se proţăpi în faţa lui Vodă. Glasul lui puternic răsună stârnind ecouri, aşa cum se întâmplă când păstorii strigă de pe un munte pe altul:

— Să trăieşti, Măria-Ta! Apăi te las cu bine!

Îşi puse căciula şi dădu să se îndrepte spre calul lui.

— Stai! strigă Selim-Paşa.

Toate privirile se îndreptară spre trimisul turc.

— Îl cumpăr pe omul ăsta, Măria-Ta! Cât îmi ceri pe el? Îţi dau în schimb zece cai arabi.

Mircea clătină din cap.

— Ieronim nu este rob. La noi oamenii liberi nu pot fi vânduţi.

— Stăpânul meu, preaputernicul sultan Baiazid, ar fi mulţumit să-l aibă în slujba sa.

Ieronim se oprise şi asculta curios dialogul purtat între Vodă şi Paşă. Mircea îi zâmbi cu prietenie:

— Ce zici, Ieronime? Te învoieşti să intri în slujba Măritului Sultan?

— Ba, Măria-Ta! răspunse el sfătos, îmi place mai mult la oile şi la asinul meu.

— Atunci, du-te sănătos, Ieronime! Dumnezeu să te ajute!

Păstorul chiui munteneşte, apoi merse la calul său. Se aruncă pe spinarea lui şi porni agale spre ieşirea din teren. Acum nu mai avea rost să se grăbească. Bidiviul era ostenit, căci alergase mult, iar până la munte mai era cale lungă.

Selim-Paşa îl urmări un timp cu privirile, apoi se adresă lui Vodă:

— O ţară cu oameni ca Ieronim şi cu principi ca Măria-Ta e mai înţelept să o ai prietenă decât duşmană…

* * *

Sigismund de Luxemburg, prin voinţa socrului său Ludovic cel Mare şi prin graţia lui Dumnezeu, rege al Ungariei, se smuci uşor, astfel încât şoldul să i se frece de brăţarul aurit al tronului. În locul cu pricina îl înţepa un purice, care se găsise să-l chinuiască tocmai în timpul audienţei solemne acordate trimisului extraordinar al Papei şi ambasadorilor Imperiului Bizantin.

Pentru Sigismund, scărpinatul, atât de necesar în clipa aceea, constituia o problemă insolubilă. Cum să îşi potolească mâncărimea cumplită, când ţinea într-o mână sceptrul, iar în cealaltă sfera de aur simbolizând globul pământesc? Frecarea şoldului de brăţarul tronului era discretă, fiindcă participanţii la grandioasa ceremonie, orânduiţi în imensa şi impunătoarea sală, nu trebuiau să ştie că în asemenea momente solemne „unsul lui Dumnezeu” poate să fie incomodat de un vulgar purice, ca orice plebeu sau dulău de curte.

Sigismund auzea ca prin vis frânturi din cuvântarea latinească a trimisului Papei: „Lupta creştinătăţii împotriva necredinţei… măreţul rol care revine regatului Ungariei… cruciada sfântă… imperioasa necesitate a înfrânării avântului musulman… strivirea duşmanului…“ Regele suspină imperceptibil. Cum şi-ar mai fi strivit acum puricele! Cu ce voluptate l-ar fi căutat în izmene, l-ar fi prins

şi i-ar fi pus capăt zilelor!… Îl simţea cum se deplasează pe şold, căutând un loc prielnic în care să-şi înfigă din nou mandibulele… Mâncărimea era atât de puternică, încât Sigismund avea impresia că îi arde şoldul, întreaga coapsă…

— Sfântul Părinte, continuă legatul Papei, lansează un apel vibrant gloriosului rege Sigismund şi îl previne că ochii întregii creştinătăţi sunt aţintiţi asupra lui…

„Asta mi-ar mai trebui! reflectă amărât Sigismund. Să mă vadă întreaga creştinătate cum mă perpelesc ca pe grătar încins.”

Se gândi să scurteze ceremonia, ca să se poată dedica apoi în intimitate hăituirii puricelui, dar îşi zise că legatul Papei ar atribui un înţeles răuvoitor gestului, socotindu-l ofensator la adresa Suveranului Pontif. Ar mai fi un mijloc. Să dea semne – prefăcute, desigur – că i se face rău. Ce vor zice însă duşmanii săi dinlăuntru şi din afara hotarelor ţării? Vor presupune că suveranul se află în pragul unei boli grave, sau al morţii, şi vor dezlănţui o răzmeriţă sau o criză dinastică.

Nu! Categoric, nu! Trebuia să îşi suporte calvarul. Imposibilitatea folosirii firescului gest al scărpinatului, în anumite clipe ale vieţii, constituie unul din inconvenientele meseriei de rege. Dacă ar fi fost acum un simplu vagabond, oploşit pe sub vreun pod, s-ar fi scărpinat în voie. Uneori scărpinatul prilejuieşte adevărate delicii. „Poate fi ceva mai încântător decât o fecioară care-ţi strecoară prin păr degetele diafane, scărpinându-ţi tandru occiputul?” O nouă şi aprigă înţepătură îl smulse din visare, readucându-l la realitate. Suferea atât de cumplit, încât avea senzaţia că îi vine să explodeze.

Sigismund avea impresia că ceremonia audienţei dura de secole. Tirada ambasadorului bizantin, ca şi exortaţia legatului papal se desfăşurară haotic, într-o înşiruire de goluri şi de cuvinte ininteligibile. Înţelese totuşi că Bizanţul cerea un ajutor grabnic, că Suveranul Pontif îi încredinţa apărarea creştinătăţii. Sigismund ar fi preferat ca onoarea aceasta să fie încredinţată altor suverani.

Către sfârşitul ceremoniei, mâncărimile se mai liniştiră. Puricele îşi făcuse probabil preaplinul burţii şi acum se odihnea, savurându-şi siesta, în vreo cută a rufăriei intime împărăteşti. Regele răsuflă uşurat şi acordă, în sfârşit, mai multă atenţie iluştrilor solicitanţi. Le răspunse apoi cu bunăvoinţă. Interesele creştinătăţii îl preocupaseră întotdeauna. Nu organizase el cruciada care, din nefericire, se încheiase cu dezastrul de la Nicopole? Evident, această înfrângere sângeroasă nu constituia un titlu de

glorie. Dezastrul nu putea fi însă atribuit decât conducătorilor francezi. El, Sigismund, era gata să participe la o nouă cruciadă, cu condiţia ca şi alte capete încoronate să-şi dea contribuţia. Ungaria, făgădui el, va furniza cel mai numeros contingent de trupe.

În sinea lui se întrebă dacă o va face. Era animat de cele mai generoase intenţii. Dar condiţiile politice existente îl sileau să-şi păstreze trupele la îndemână. Evenimentele din Sfântul Imperiu Roman luaseră o întorsătură gravă. Fratele său, incapabilul Wenzel, pierduse tronul Germaniei, pe care se instalase în sunete de surle şi trompete uzurpatorul Ruprecht von Wittelsbach. Înlăturarea dinastiei de Luxemburg îl duruse foarte tare pe Sigismund, fiindcă şi el era un Luxemburg. Fusese ispitit la un moment dat să intervină cu toate trupele sale, spre a înclina balanţa în favoarea lui Wenzel. Îi oferise chiar sprijinul său, dar se răzgândise între timp. Nu merita să se angajeze în luptă pentru a-şi salva fratele. Dacă împrejurările îi vor fi favorabile, el, Sigismund, se va instala mai târziu pe tronul Germaniei. Trebuia să îşi creeze mai întâi un grup puternic de partizani, acolo, în inima Sfântului Imperiu. Pe unguri nu se putea bizui.

Îşi amintea cu amărăciune grelele condiţii în care ajunsese rege al Ungariei. Când Ludovic cel Mare, suveran al Ungariei şi al Poloniei, lipsit de o descendenţă masculină, dar tată a două fete, Maria şi Hedwiga, îl desemnase pe el, Sigismund, să fie soţul Mariei, moştenitoarea tronului, acceptase cu bucurie. Era preferabil să devină suveranul Ungariei, un regat, ce-i drept, de mâna a doua, decât să rămână posesorul unui apanaj oarecare în Germania, în calitatea sa de frate mai mic al lui Wenzel. Maria îl plăcuse fiindcă era falnic şi plin de eleganţă. Sigismund, deşi afecta modestia în ceea ce priveşte fizicul său, încerca lăuntric o legitimă vanitate faţă de solicitările amoroase ale fiicelor Evei. Şi pe el îl atrăgeau femeile, dar îi plăceau mai mult lectura, operele de artă, muzica. Tatăl său, împăratul Karl al IV-lea, îl apreciase pentru calităţile sale intelectuale.

Moartea lui Ludovic cel Mare, mai înainte de a se fi oficiat căsătoria dintre el, Sigismund, şi Maria, încurcase toate socotelile. Nobilii unguri nu doreau un rege cu sânge german. Nu-l dorea nici regina-mamă Elisabeta, care, după moartea soţului, Ludovic, se dedulcise a conduce ţara împreună cu favoritul şi amantul ei, nobilul şi chipeşul senior Nicolae de Gara. Nu-l doreau nici polonezii, care se rupseseră de Ungaria, alegând-o regină pe

Hedwiga. El, Sigismund, îşi dăduse seama de antipatia polonezilor când încercase să se apropie de Hedwiga, după ce înţelesese că o căsătorie cu Maria devenise imposibilă. Ca să scape de el, polonezii îşi măritaseră la repezeală regina cu slavonul Vladislav Jagello, mare duce al Lituaniei.

Numai Maria îi păstra o iubire nealterată de interesele meschine ale anturajului ei. Îi trimitea în taină scrisori de dragoste, în care îl numea „comoara sufletului meu" şi „lumina sfântă a ochilor".

Tocmai când se resemnase a rămâne un simplu vasal al lui Wenzel, intervenise un vârtej de evenimente, restabilind situaţia în favoarea sa. Puternica familie nobiliară Horvathyi se răsculase împotriva reginei-mame şi a favoritului ei. Războiul civil cuprinsese în scurt timp întreaga Ungarie. Regina-mamă apelase atunci la ajutorul mult hulitului Sigismund, recunoscându-i, în acelaşi timp, potrivit voinţei defunctului Ludovic, titlul de rege şi de soţ al Mariei. În ţară se instalase haosul. Luptele, asasinatele, capcanele, trădările se înşiruiau într-o sângeroasă sarabandă. Bătălia de la Djacovar păruse a soluţiona criza. Regina-mamă, favoritul ei şi regina Maria căzuseră în captivitatea lui Paul de Horvathyi. Acesta chemase pe tronul Ungariei pe Charles d'Anjou, din ramura italiană a Angevinilor.

Atunci intervenise Sigismund, ca paladinul din poveste. În fruntea unei puternice armate năvălise în Ungaria şi, după câteva bătălii crâncene, îi pusese la pământ pe rebeli, eliberând-o din temniţă pe devotata lui Maria. Cu acelaşi prilej aflase – cu secretă satisfacţie – moartea reginei-mame, executată în închisoare, laolaltă cu favoritul ei.

Totul se încheiase ca în romanele în care forţele binelui înving forţele răului. Devenit, în sfârşit, rege al Ungariei, căsătorit cu Maria, care-l diviniza, părea destinat să-şi depene firul existenţei într-o ambianţă de pace şi de bucurii.

Primejdia turcească, opoziţia surdă a nobilimii ungare, apoi moartea neaşteptată şi prematură a reginei Maria, intervenită în urma unei căderi de pe cal, îi sugrumaseră fericirea. Dispariţia gingaşei fiinţe pe care o iubise cu adevărat nu numai că îi lăsase un foc în suflet, dar rupsese şi legătura ce-i legitima stăpânirea asupra Ungariei.

Rămăsese un izolat în mijlocul unor curteni care-l acceptau ca pe o penibilă necesitate. Spre a restabili o legătură durabilă cu ţara, făcuse un pas socotit, la vremea lui, înţelept. Acum îl regreta din

adâncul sufletului. Se însurase cu o unguroaică nu numai fascinant de frumoasă, dar şi coborâtoare dintr-o familie cu autentic sânge albastru, Barbara de Cyllyi.

Primele săptămâni după nuntă se scurseseră într-o beţie a simţurilor. În ciuda vârstei ei – nu avea decât 16 ani – Barbara era de o senzualitate dezlănţuită. „Eşti o curtezană înnăscută”, îi spunea el în glumă, fermecat de comorile acelui trup superb, care i se dăruia cu fervoare impudică.

Într-o dimineaţă, tristă şi nefastă dimineaţă, găsise pe masa lui de lucru, printre documentele supuse spre semnare, un mesaj care făcuse să i se urce sângele în cap şi să i se împlânte în coşul pieptului cuţitul îndoielii. „Regina Barbara te înşală în văzul lumii, sire. Cum de eşti atât de orb şi nu vezi? Iubirea ţi-a întunecat într-atât raţiunea încât suporţi cu seninătate podoaba cornoasă de pe frunte? Trezeşte-te, sire! Nu mai îngădui să fii de râsul supuşilor! Trezeşte-te!”

Sigismund avusese atunci senzaţia că i se scufundă pământul sub picioare. În primele clipe voise să cheme pe toţi secretarii şi consilierii care aveau acces în cabinetul său de lucru şi să-i supună unui aspru interogatoriu. Fusese tentat chiar să ordone deschiderea unei anchete în văzul şi în auzul lumii. Apoi se răzgândise. Scandalul stârnit l-ar fi împroşcat cu noroi şi pe el, iar reputaţia reginei s-ar fi dus definitiv de râpă.

Neobservat de nimeni, luase mesajul şi îl aruncase în cămin, urmărindu-l cu privirea până ce focul îl consumase. Îşi zisese că este mai cuminte să facă o anchetă personală. Poate că totul se reducea la o farsă, la o glumă proastă. De la aceşti neciopliţi nobili maghiari se putea aştepta la orice.

Evitase o confruntare imediată. Din laşitate sau din teama de a nu o pierde pe Barbara. Se gândise poate şi la consecinţele care ar decurge dacă ar repudia-o. Familia de Cyllyi era puternică şi avea aliaţi numeroşi. Îndepărtând-o pe Barbara, şi-ar crea duşmani în însăşi tabăra care-l susţinea. Ar risca să-şi piardă tronul, poate şi viaţa. Pilda reginei-mame şi a amantului ei ucişi în temniţă era grăitoare. Pe de altă parte, nu se cuvenea a se lăsa batjocorit, călcat în picioare de însăşi femeia idolatrizată… Căci acesta era adevărul. O idolatriza! Aştepta îmbrăţişările ei neînfrânate aşa cum însetatul aşteaptă apa şi înfometatul pâinea.

Trimişii Papei şi ai Bizanţului îi vorbeau de Constantinopole, în vreme ce gândurile lui răvăşite se învârtejeau în jurul unui singur şi

chinuitor subiect: Barbara!…

De ce nu se adresau ambasadorii aceştia regelui Poloniei, care nu găsise altceva mai bun de făcut decât să smulgă Galiţia din trupul Ungariei, frământată în acea epocă de tulburări interne? De ce nu se adresau cavalerilor teutoni, a căror menire, declarată cu atâta emfază, era creştinarea popoarelor păgâne?

Cereau ajutorul Ungariei şi al Ţării Româneşti! Gândul lui Sigismund zbură, prin asociaţie de idei, la Mircea-Voievod. Îl stima pe omul acesta viteaz. Încercase să şi-l apropie, să şi-l facă prieten. Dar nobilii săi sfetnici nu concepeau să vadă în Valahia o aliată. După ce se instalaseră cu forţa în Transilvania, supunând pe autohtonii coborâtori din daci, ungurii voiau să-şi întindă stăpânirea şi asupra Valahiei şi a Moldovei. Era firesc ca în aceste condiţii Mircea să caute alianţa Poloniei.

Câteodată, lui Sigismund i se făcea scârbă. Scârbă de tronul ungar, pe care-l ocupa fără a-şi fi atras simpatia supuşilor, scârbă de Barbara, care îl dezonora culcându-se cu cine ştie ce filfizon, scârbă de oamenii meschini şi ingraţi, care nu-şi dădeau seama de sacrificiile făcute de el pentru a reda coroanei Sfântului Ştefan strălucirea demult pierdută.

După încheierea audienţei solemne, se înapoie în apartamentul său. Se dezbrăcă de veşmintele de ceremonie, îşi puse un halat de casă şi se întinse pe pat, spre a se odihni înainte de banchetul ce urma să aibă loc după lăsatul serii. Se aşeză pe pântece – poziţia lui preferată – îşi adânci obrazul în pernă şi încercă să aţipească.

Se abţinuse să facă o vizită Barbarei, în apartamentul ei din celălalt capăt al palatului. „Aici mi-am creat o oază de linişte, îi spusese Barbara. Detest agitaţia din jurul tău. Poate că, fără să-mi dau seama, sunt geloasă pe curtenii care se învârtesc în preajma ta ca fluturii atraşi de lumină, adăugase cu cochetărie. Poate că sunt geloasă pe doamnele de onoare. M-ar durea să văd că îţi pleci ochii asupra lor. Aici, în apartamentul acesta izolat, ne vom afla numai noi doi, ca într-un cuib de dragoste.”

Vorbele acestea îi păruseră atunci mai încântătoare decât un poem de Petrarca. Acum le socotea vulgare. Se lăsase amăgit de o adolescentă cu chip angelic şi cu suflet de diavoliţă.

Îşi vârî mâinile sub pernă, căutând răcoarea plăcută de acolo. Obicei păstrat încă din copilărie. Deodată inima începu să-i bată cu putere. Degetele-i atinseseră marginea zgrunţuroasă a unui pergament. Îl smulse de sub pernă, îl duse în preajma lumânării de

ceară care ardea pe un *cassone* aşezat lângă căpătâiul patului şi îl citi cu înfrigurare:

„Când ai să te smulgi din ruşinea în care te complaci? Când ai s-o pedepseşti pe femeia ta, care trăieşte în păcat? Sau poate turpitudinea ei nu te tulbură? Îţi place să porţi coarne? Dacă Boccaccio ar mai fi trăit, ţi-ar fi imortalizat complezenţa faţă de stricăciunea femeii tale într-una din nuvelele lui. Din fericire pentru tine, a murit. Nu te temi însă că se vor găsi rapsozi să-ţi zugrăvească în slove nimicnicia? Trezeşte-te, Sigismund!”

O sudoare rece i se aşternuse pe tâmplele care-i zvâcneau, ca şi când l-ar fi lovit în cap nişte ciocane.

Începu să se învârtească furios prin cameră. Cine cuteza să-i strecoare mesajele acestea infame? Vreo doamnă de la Curte, pe care-o onorase, poftind-o în patul său, dornică să se răzbune pe Barbara? Vreo slugă nevrednică, plătită de duşmani? Vreun prieten adevărat, întristat de tragedia lui conjugală?

Încercă să reconstituie întâmplări susceptibile să arunce o oarecare lumină asupra presupusei culpabilităţi a Barbarei. Îşi aminti că Barbara nu participa la ceremonii, la banchete, la marile vânători, fiindcă – pretindea ea – o oboseau. Îi acceptase motivele pentru că o socotea încă o adolescentă răsfăţată. Dar pretextele ei păreau să ascundă dorinţa de a se elibera din când în când de prezenţa unui bărbat care nu juca decât rolul de paravan al unor relaţii adultere.

Era îndurerat. În timp ce el se agita, cheltuindu-şi timpul şi energia în frământări domestice, Mircea-Voievod, acest conducător al unei ţări minuscule, repurtase izbânzi pe care principii creştini coalizaţi nu fuseseră în stare să le obţină.

Mircea încheiase ultimul an al secolului al XIV-lea respingând invazia unor trupe turceşti şi inaugurase primul an al secolului următor nimicind un corp expediţionar otoman alcătuit din şaizeci de mii de oameni, care se înapoiau încărcaţi de pradă după o incursiune fulger în Ungaria. Agenţii diplomatici ai Veneţiei făcuseră mare publicitate acestui strălucit episod. Geloşi pe gloria lui Vodă Mircea, cronicarii maghiari îl trecuseră sub tăcere.

Sigismund socotea că aliatul său valah îi dăduse o lecţie. Va răspunde deci apelului Papei şi al lui Manuel al II-lea punând, împreună cu Mircea, temeiul unei noi cruciade, spre a elibera Balcanii de sub călcâiul musulman şi spre a-i arunca pe turci înapoi, în străfundurile Asiei, acolo de unde veniseră.

Apoi gândul îi fugi iarăşi la Barbara. Dacă el va pleca la război, o va lăsa singură, pradă tentaţiilor. Închipuirea lui zămisli o scenă exasperantă. Barbara, înnebunită de luxură, se dăruia unui tânăr cu chip pierdut în ceaţă, dar cu un corp superb. Şi ea şi partenerul ei de desfrâu erau despuiaţi, ca Adam şi Eva înaintea săvârşirii păcatului ancestral. Perspectiva aceasta îi răsturnă toate hotărârile generoase de mai înainte.

„Ducă-se dracului Papa! Ducă-se dracului Bizanţul! N-am să renunţ la Barbara pentru o nenorocită de expediţie militară împotriva lui Baiazid. În noaptea asta n-am să particip la banchet. Mă va reprezenta contele de Szent-Györgyi. Cred că cel mai nimerit lucru e să am o explicaţie cu Barbara. Dar dacă în acest chip creez o situaţie fără ieşire? Oh, Doamne, învaţă-mă ce să fac! Învaţă-mă!”

Îşi îngropa capul în mâini şi izbucni în plâns. Corpul îi era zguduit de suspine amarnice: „Barbara! Barbara! Barbara!”…

* * *

Trist, Manuel se plimba pe malurile Senei. Se uita la apele cenuşii ale bătrânului fluviu, care-i aminteau prin ricoşeu apele albastre ale Bosforului. Văzută de sus, de la fereastra apartamentului său din palatul Louvre, Sena era redusă la proporţii meschine. Bosforul, privit de pe înălţimile Blachernelor, păstra o splendoare imperială.

Dar comparaţiile acestea estetice îl preocupau mai puţin decât gravele probleme în legătură cu apărarea Bizanţului. Colindase Europa în lung şi în lat, îşi prelungise şederea la Paris, în speranţa că va reuşi să facă ceva pentru ţara lui. Dar pentru lumea occidentală Bizanţul părea să se afle la celălalt capăt al lumii. Oamenii de toate rangurile erau absorbiţi de propriile lor griji, care lăsau în umbră nenorocirile constantinopolitanilor. Până şi el, autocratorul Manuel, de când se afla la Paris, începuse să vadă cu alţi ochi şirul de dezastre din îndepărtata sa patrie. Evenimentele desfăşurate în Franţa şi în ţările învecinate îl captivaseră şi pe el prin amploarea şi gravitatea lor.

Manuel întârziase în capitala Franţei şi din alte motive. Cei care nu-l cunoşteau îndeajuns ar fi putut să-l acuze de laşitate. În realitate, încerca o criză lăuntrică. Nu mai era în stare să asiste de aproape la lunga agonie a Bizanţului. Fiindcă nu se mai afla în miezul intrigilor care frământau societatea bizantină, analiza

evenimentele la rece, eliberat de pasiuni şi prejudecăţi. La Constantinopole i se întâmplase nu o dată să se lase contaminat de acele frenezii bolnăvicioase ce puneau în fierbere periodic întreaga lume constantinopolitană. O agitaţie febrilă, neputincioasă, evocând zvârcolelile dezordonate ale unui ins gata să se înece.

Aici, la Paris, privea cu alţi ochi şi unirea catolicismului cu ortodoxismul, chestiune atât de controversată pe ţărmurile Propontidei. Era destul de lucid spre a-şi da seama că divergenţele iscate dintr-o interpretare deosebită în ceea ce priveşte pâinea folosită la împărtăşanie – să fie nedospită, afirmau cu intransigenţă catolicii, să fie dospită, susţineau cu egală încăpăţânare ortodocşii – erau lipsite de importanţă reală şi că, pentru salvarea imperiului, ortodocşii habotnici ar fi putut ceda din pretenţiile lor, spre a se ajunge la un compromis cu Papa. Dacă el, Manuel, ar accepta printr-un act de autoritate supremaţia religioasă a Romei, ortodocşii fanatici ar declanşa o răscoală sângeroasă.

Manuel înţelegea că se afla în faţa unor piedici de neînvins. S-ar fi zis că Dumnezeu se coalizase cu turcii spre a nimici Constantinopolele.

Când se plimba pe malurile Senei şi lăsa privirile să-i rătăcească pe suprafaţa netedă a apelor, gândurile i se mai limpezeau, o înseninare binevenită cobora temporar asupra lui.

De când se afla la Paris, găsise chiar acea linişte atât de necesară procesului de creaţie al oamenilor de litere. Compusese o „Descriere a primăverii, aşa cum este ea redată pe o tapiserie din palatul Louvre”, mult lăudată de poeţii de la Curte, care-i relevaseră fantezia şi graţia. Terminase şi „Apologia împotriva Islamului”, începută cu câţiva ani în urmă la Constantinopole. Dacă mai adăuga şi bogata corespondenţă purtată cu diverşi principi şi capete încoronate, putea afirma cu mândrie că nu rămăsese inactiv.

Făcuse şi câteva vizite la Sorbonne. Îşi delecta spiritul, întreţinându-se cu savanţi şi cu poeţi. Spre a lăsa o mărturie tangibilă asupra şederii sale la Paris, dăruise monastirii Saint-Denis un manuscris împodobit cu miniaturi executate de Dyonisos Aeropagitos.

În cursul plimbărilor lui solitare – care-i contrariau până la exasperare anturajul – colinda străzile oraşului, căutându-le mai ales pe cele puţin umblate. Îmbrăcat în veşminte simple, de burghez, spre a nu atrage atenţia pungaşilor, nu se sfia să intre

prin taverne, să se aşeze la câte-o masă şi să lege conversaţii cu localnicii. Avusese şi câteva aventuri sentimentale cu doamne din înalta nobilime. Era un bărbat atât de frumos, de falnic, încât sultanul Baiazid, văzându-i un portret, ar fi exclamat cu admiraţie, dar şi cu o umbră de gelozie: „Chiar dacă n-ai şti că poartă coroană imperială, ai spune că este împărat”.

Câteodată Manuel se simţea apăsat de un simţământ de vinovăţie. Era nepermis să petreacă, să scrie, să facă dragoste, în vreme ce Constantinopolele abia îşi trăgea sufletul. Luă hotărârea să se înapoieze fără întârziere în patrie. Apoi se răzgândea, îşi găsea chiar scuze. Pe malurile Senei putea trage mai bine sforile în serviciul Bizanţului. Poate că pretextul era ieftin, îşi spunea cu tristeţe. Poate că îi era frică să se înapoieze la Constantinopole.

Se afla de un an şi mai bine la Paris, când primi o veste alarmantă de la nepotul şi locţiitorul său, Ioannos al VII-lea. Baiazid asediase Constantinopolele. Închipuindu-şi că în absenţa lui Manuel va putea smulge mai uşor o capitulare a romeilor, trimisese lui Ioannos o somaţie. Dacă oraşul nu va fi predat imediat otomanilor, va fi cucerit pe calea armelor, iar populaţia civilă va suferi consecinţele.

Padişahul se bizuise pe un întreg complex de împrejurări pe care le socotea favorabile lui. Forţele defensive bizantine erau neîndestulătoare şi în orice caz disproporţionate cu imensele lui resurse militare. Pe de altă parte, îl cunoştea pe Ioannos încă de pe vremea când acesta trăia la Adrianopole în calitate de zălog. Pe atunci, tânărul vlăstar imperial se făcuse remarcat printr-o viaţă dezordonată, prin cheltuieli nesăbuite şi încurcături sentimentale, dar mai ales printr-o supunere fără cârtire faţă de poruncile sultanului. Spre surprinderea şi mânia lui Baiazid, Ioannos nu numai că nu se lăsase intimidat de ultimatumul primit, dar îi dăduse un răspuns plin de îndrăzneală. „Te previn, Mărite Doamne, că, în pofida tuturor primejdiilor, îmi voi îndeplini până la capăt datoria. Apărătorii Constantinopolelui sunt puţini la număr, dar au încredere în Dumnezeu şi în Sfânta Fecioară, care le vor înarma braţul spre a doborî pe duşmanii Crucii, oricât ar fi aceştia de mulţi şi de puternici. Tu, Mărite Doamne, eşti liber să-ţi alegi calea pe care o vei socoti mai bună. Te asigur însă că oraşul nu va capitula, oricât de grave ar fi consecinţele.”

Manuel citi şi reciti mesajul nepotului. Plânse cu lacrimi fierbinţi destinul tragic al imperiului. Nu-i rămânea decât să se înapoieze

fără zăbavă la Constantinopole, să ia comanda trupelor şi să moară apărând capitala şi tronul.

Ordonă curtenilor şi slujitorilor lui să se pregătească de drum. Făcu apoi o vizită la palatul Saint-Pol, spre a-şi lua rămas bun de la regele Charles.

Spre nedumerirea lui, suveranul Franţei îl primi cu braţele deschise şi cu o expresie de mare bucurie întipărită pe chip.

— Sire, Dumnezeu s-a milostivit şi a acoperit cu aripa sa proteguitoare capitala imperiului Măriei Tale.

Manuel îi aruncă o privire întrebătoare.

— N-ai aflat? exclamă Charles. Chiar acum am primit vestea. Timur Lenk, împăratul mongolilor, a atacat hotarele răsăritene ale Imperiului Otoman. Baiazid a renunţat la asediul Constantinopolelui. Am de gând să trimit lui Timur o ambasadă şi să-i propun încheierea unui tratat de alianţă îndreptat împotriva turcilor. Providenţa i-a învrăjbit pe mongoli şi pe otomani. Ce spui de acest miracol?

Cei doi suverani se îmbrăţişară.

— Îţi mulţumesc pentru veste, Majestate, îi spuse Manuel, profund emoţionat. Plec imediat la Constantinopole.

— Fireşte, te înţeleg.

— Regret că va trebui să părăsesc Parisul, să mă despart de Măria-Ta. Am petrecut aici clipe de neuitat.

Manuel se înapoie la Louvre într-o stare de exaltare uşor de înţeles. Aici îl aştepta un mesager trimis de nepotul său. Ioannos îi relata cu bucurie extraordinara răsturnare de situaţie. „Constantinopolele este salvat, Sire. Poporul te aşteaptă spre a sărbători laolaltă cu Măria-Ta minunea dumnezeiască.”

Manuel îşi şterse lacrimile de fericire ce-i împăienjeneau ochii. Acum se putea întoarce acasă.

* * *

Timur Lenk îşi opri calul cu o smucitură bruscă a dârlogilor, se ridică în scări şi, de pe înălţimea aceea acoperită cu vegetaţie săracă, privi îndelung puzderia de focuri care ardeau în tabăra turcească. Emirii săi, blindaţi cu platoşe de fier, zale şi căşti care le protejau urechile şi ceafa, stăteau neclintiţi pe caii lor mărunţi şi vioi. O pasăre de noapte străbătu văzduhul, ţipând lugubru. Vaietele ei se pierdură dincolo de avanposturile musulmane.

— Cucuvaia zboară spre Baiazid. Îi cântă a jale, rosti Timur Lenk,

abia mişcându-şi buzele subţiri, decolorate, ca nişte viermi de pământ. Mâine în zori un milion de oameni se vor bate. Pământul şi iarba se vor înroşi de sânge. Sângele duşmanului va mânji şi armurile noastre. Numai cerul va rămâne albastru şi senin, spre a sărbători victoria lui Timur Lenk, purtătorul de sabie al lui Allah împotriva necredinciosului Baiazid.

Focurile din tabăra turcească sclipeau ca nişte rubine încrustate într-o diademă de întuneric. Dincolo de zare scăpărau diamantele stelelor, aninate de culmile văzduhului.

— Stelele sunt mai multe decât focurile turcilor, adăugă Timur Lenk cu voce joasă, asemenea unui murmur. Chiar dacă ar fi fost mai puţine, tot n-aş fi şovăit să mă războiesc cu câinele ăsta, care şi-a uitat credinţa strămoşească.

Silueta lui dreaptă se profila pe fundalul luminos al cerului şi al focurilor rubinii.

— Ce spui, Altân? întrebă Timur Lenk, întorcându-şi privirile spre un bărbat scund, cu barbă sură şi ochi bridaţi, de mongol.

Altân era un *ulema* respectat pentru vastele-i cunoştinţe teologice. Nimeni nu-l întrecea în interpretarea celor mai obscure texte religioase. Omul acesta, capabil să recite cu ochii închişi întreg *Coranul*, nu se grăbi să răspundă. Ştia că stăpânul său era iute la mânie şi că un cuvânt care nu i-ar fi plăcut atrăgea cumplite consecinţe. Altân mai ştia că Timur Lenk se năpustise asupra Imperiului Otoman sub pretextul executării unei misiuni sfinte: pedepsirea musulmanilor degeneraţi, ce ajunseseră să dirijeze destinele Asiei Mici. Aceeaşi misiune o invocase şi când trecuse ca un tăvălug peste Persia, peste India, peste Mesopotamia, lăsând în urmă numai ruine, dezolare şi moarte. Altân îi reproşa în tăcere stăpânului său că aceste expediţii nu făceau decât să slăbească forţa combativă a Islamului, care avea nevoie de energii intacte, spre a pune la pământ popoarele creştine din Europa.

Altân plecă fruntea în semn de omagiu.

— Allah şi Mohamed, profetul său, îţi călăuzesc paşii, Măria-Ta. Ceea ce trebuie să se întâmple se întâmplă.

— Ai dreptate, Altân. Eu sunt mâna destinului.

Timur Lenk se uită iarăşi la multitudinea de focuri.

— Mâine noapte, tabăra turcească are să fie bântuită numai de corbi şi de jefuitori de cadavre.

Dădu pinteni calului şi, urmat de statul-major, făcu drumul întors, îndreptându-se spre cortul său de mătase care-l aştepta în

mijlocul taberei. Mergea la pas, uitându-se gânditor la soldaţii care dormeau în preajma armelor făcute piramidă şi a focurilor întreţinute de câte o santinelă ce veghea cu rândul. Chipurile destinse ale luptătorilor ce se odihneau înaintea marii bătălii din dimineaţa următoare îl făcură să zâmbească.

— I-am iubit întotdeauna pe soldaţi, vorbi emirilor. I-am iubit chiar şi pe aceia care luptau împotriva mea. Le datorăm toată recunoştinţa acestor oameni ce-şi sacrifică o viaţă fericită şi de lungă durată, mulţumindu-se cu câteva bunuri pieritoare. Ostaşii aceştia, de sub ochii voştri, sunt gata să jertfească totul pentru a-mi făuri o glorie ce va supravieţui veacurilor. Chiar şi soldatul care rămâne credincios stăpânului său are dreptul la stima şi la prietenia mea. Pe duşmanul înrolat în timp de pace sub steagurile mele l-am răsplătit după merit, făcându-i loc printre credincioşii mei. Dar pe soldatul care în vâltoarea luptei şi-a părăsit generalul spre a veni la mine l-am socotit cel mai nemernic dintre oameni. În timpul războiului ce-am purtat împotriva lui Toktamiş-Khan, unii dintre emirii săi mi-au făcut în scris propunerea de a-şi pune serviciile la dispoziţia mea. Săvârşeau o perfidie împotriva principelui lor, deşi acesta era şi duşmanul meu. Am fost atunci cuprins de indignare. Mi-am zis în sinea mea: „După cum l-au trădat pe stăpânul lor, aşa mă vor trăda şi pe mine”. În loc de răspuns, i-am blestemat.

Luna arginta şi trupurile soldaţilor adormiţi, şi armele lor, şi caii adunaţi în parcuri, şi iarba rară, aproape arsă de arşiţa din timpul zilei, şi pământul pietros, sterp.

Ajuns în faţa marelui său cort, Timur Lenk sări de pe cal, în vreme ce slujitorii dădură la o parte draperiile grele de mătase de la intrare. Înăuntru îl aştepta o cină frugală, puţin deosebită de mâncarea soldaţilor. Făclii aprinse luminau interiorul înfrumuseţat de minunate covoare orientale, cu culori pastelate, odihnitoare. Câteva obiecte de artă de mare preţ erau orânduite pe măsuţele joase. Patul împăratului, adăpostit după o draperie de brocart bizantină, era pregătit pentru noapte.

— Firuz, porunci Timur Lenk primului său aghiotant, să vină la mine Ceref ed Din. Să-şi ia cu el şi manuscrisele.

— Îndată, Măria-Ta.

Aghiotantul alergă să execute porunca.

Timur făcu semn emirului Şammelic să-l urmeze în cort. Ceilalţi generali se ploconiră, apoi se retraseră tăcuţi. Împăratul se aşeză

pe o sofa joasă, încrucişându-şi picioarele sub el.

— Ia loc, Şammelic.

Emirul, unul dintre cei mai valoroşi şi în acelaşi timp cei mai apropiaţi sfetnici ai lui Timur, se aşeză pe un covor întins direct pe pământ.

— Te frământă gândurile, Şammelic, zâmbi împăratul.

Luă dintr-o cupă de argint o stafidă, pe care începu s-o morfolească fără grabă.

— Şi ţie ţi-e teamă de Baiazid?

Emirul îşi bombă pieptul.

— În lumea asta nu mi-e frică decât de Măria-Ta şi de Allah.

Timur îşi filtră privirile printre genele-i rare.

— Îl pui pe Allah în rangul doi?

— Măria-Ta poate ordona să mi se taie capul aici, pe loc. Allah, fie numele său în veci slăvit, mă va judeca după moarte. Se va mai scurge ceva timp până atunci.

Timur râse. Îi plăceau glumele lui Şammelic, singurul emir ce-şi îngăduia să-i mai descreţească fruntea rostind vorbe de duh. Expresia de veselie se topi treptat. Fruntea i se încreţi din nou.

— Atunci de ce eşti îngrijorat?

— Nu sunt îngrijorat. Cântăresc sorţii lui Baiazid în bătălia care se va încinge mâine.

— Crezi că are sorţi de izbândă? Am zdrobit rezistenţa persanilor, i-am pedepsit pe tătarii Hoardei Albe, i-am călcat în picioare pe indieni, iar pe sirieni i-am făcut una cu pământul. Asta nu-ţi spune nimic? De ce se tem generalii mei? Căci se tem. O simt. Şi simţurile mele nu mă înşală, Şammelic.

Emirul clătină îndoielnic capul.

— Hai, vorbeşte! îl zori Timur. De la cine vrei să aflu adevărul dacă nu din gura ta?

— Persanii nu mai sunt decât nişte umbre ale războinicilor vajnici de odinioară. I-au moleşit huzurul, civilizaţia lor ajunsă pe culmile rafinamentului. Tătarii erau de acelaşi neam cu noi. Le cunoşteam metodele de luptă, slăbiciunile. Hinduşii de azi sunt doar coborâtorii decăzuţi ai unei lumi care a cunoscut cu milenii în urmă o strălucire inegalată. O strălucire însă care s-a stins.

— Dar sirienii? Ce ai de spus de sirieni?

— Pe sirieni nu-i trăgea inima să lupte. Ştiau că apără interesele sultanului din Cairo, cu care, între noi fie vorba, nu au nimic comun.

Timur râse sarcastic. Nu-l încânta raţionamentul emirului, dar îl

urmărea fără să dea semne de iritare. La un moment dat nu se mai putu totuşi abţine.

— După cum vorbeşti tu, Şammelic, s-ar putea trage concluzia că meritele noastre de până acum sunt relative.

Emirul îşi dădu seama că se plasase imprudent pe muchie de cuţit.

— Meritele Măriei-Tale sunt foarte mari, fiindcă ai izbutit să-ţi croieşti cu tăiuşul săbiei un imperiu cu nimic mai prejos de al marelui Gengis-Khan. Totdeauna ai răspândit cuvântul lui Allah, învăţăturile lui, curăţate de orice erezii, până în cele mai îndepărtate colţuri ale Asiei.

— Gengis-Khan şi-a impus stăpânirea, Şammelic, şi asupra Chinei. Eu n-am ajuns încă acolo. Şi asta mă roade, fiindcă timpul trece. Iar anii nu se mai întorc.

— Eşti încă tânăr, Doamne.

— Am cincizeci şi şase de ani, Şammelic. La vârsta asta, oamenii care nu au apucat încă să moară îşi odihnesc oasele şi meditează asupra lungii călători pe care o vor întreprinde în imperiul întunericului.

— Măria-Ta vei fi tânăr şi la şaptezeci de ani. Nu eşti făurit din aceeaşi plămadă cu noi, muritorii de rând.

Timur se încruntă.

— De ce vrei să mă măguleşti, Şammelic? Ştii bine că nu îmi plac linguşitorii.

În sinea lui îi dădea însă dreptate. Ştia că Allah îl alesese spre a-i încredinţa o misiune unică. Pentru a-i da posibilitatea să o îndeplinească, îl înzestrase cu însuşiri refuzate celorlalţi oameni. În primul rând îi dăruise geniul, astfel încât să poată făuri planuri grandioase, care altora ar fi părut de neconceput. Apoi îi dăruise tenacitatea, vitejia şi talentul de conducător, calităţi indispensabile unui făuritor de imperiu universal.

— Şi atunci de ce se tem? repetă întrebarea. De ce? De ce?

— Turcii nu sunt un popor de importanţă secundară.

— Perfect. Victoria noastră va fi cu atât mai strălucită.

— Baiazid şi părintele său, Orkhan, au băgat spaima în întreaga Europă. Orkhan a câştigat treizeci şi şapte de bătălii, smulgând Imperiului Bizantin cele mai frumoase provincii. Iar Baiazid a nimicit la Nicopole coaliţia celor mai puternici principi din Occident. Ce să mai spunem despre marşurile lui triumfale în Balcani şi în Asia Mică! N-a pierdut o singură bătălie.

Timur scuipă stafida aproape de picioarele emirului, care tresări, îngălbenindu-se uşor.

— Eu am pierdut vreo bătălie, Şammelic? Emirii mei au uitat că i-am dus din victorie în victorie, că i-am acoperit cu aur, că le-am oferit satisfacţii pe care puţini oameni pe pământul ăsta le-au gustat vreodată?

Interlocutorul îşi plecă fruntea în semn de omagiu.

— N-au uitat, Prea Mărite Doamne! De aceea te-au şi urmat cu credinţă.

— Dar acum murmură!

— Nu murmură, Măria-Ta. Se frământă. Dar lasă-i să se frământe! Să nu ia nimic în glumă. Mâine, când se vor avânta în luptă, să ştie că au de a face cu un adversar puternic. Să-şi calculeze loviturile ca şi jucătorii de şah, care ştiu dinainte ce mişcări vor face, fiindcă le-au gândit cu încordare şi le execută fără să şovăie…

Timur se ridică în picioare, urmat de Şammelic.

— Poate că ai dreptate, emirule. Acum pleacă să te odihneşti. Mâine vei avea nevoie de toate forţele tale.

Şammelic ieşi de-a-ndăratelea, înclinându-se la fiecare pas.

Îndată ce rămase singur, Timur îşi chemă servitorii, care-i scoaseră armura şi echipamentul de luptă, îmbrăcându-l cu un caftan de mătase grea, lucioasă ca oţelul lustruit. Un paj îi anunţă sosirea lui Ceref ed Din.

— Să intre, zise Timur, aşezându-se iarăşi pe sofa.

Nici nu se atinse de cină. De când vârsta începuse să-i aştearnă pe umeri ani tot mai grei, îl părăsise şi pofta de mâncare. Preţuia mai mult plăcerile spiritului decât ale trupului. Câteodată avea senzaţia, confuză la început, apoi tot mai pregnant reliefată, că se desprindea de carapacea de ţărână în care îi era întemniţat sufletul şi că se avânta pe aripi nevăzute spre culmi celeste. Medicul său personal, un persan din Ispahan, îi furniza nişte droguri cu proprietăţi miraculoase. În acele momente de euforie, el, Timur, uita de oboseală, uita că îl împovărează bătrâneţea, uita de grijile politice, de complicaţiile din sânul propriei sale dinastii… Uita tot ce este urât şi rău… Culmile văzduhului i se deschideau atunci primitoare, revărsând asupra lui evantaie de culori vii ca nişte mirifice cozi de păun. Gloria dumnezeirii îi devenea accesibilă. Spiritul său se înfrăţea cu spiritul universal, care dirija nu numai destinele fiecărui popor, fiecărui individ, fie el cerşetor sau rege, ci

şi pe ale celor mai plăpânde şi neînsemnate gâze…

Intrarea lui Ceref ed Din îi tulbură reveria. Noul-venit avea înfăţişarea tipică a cărturarului care şi-a închinat existenţa cercetării bibliotecilor şi căutării neobosite a adevărului. Era îmbrăcat într-un caftan galben de o simplitate ascetică. Turbanul îi prelungea parcă fruntea înaltă. Ceref ed Din îngenunche în faţa lui Timur.

— Sărut pulpana Măriei-Tale, Doamne.

— Ridică-te, istoricule! îl pofti cu bunătate Timur. În noaptea asta va trebui să-mi ţii de urât. De la o vreme dorm foarte puţin.

— Supuşii Măriei-Tale trebuie să fie fericiţi, fiindcă orele pe care le smulgi somnului le dedici bunului mers al împărăţiei.

Timur îşi strânse caftanul de mătase în jurul trupului, care, odată cu trecerea anilor, începuse să se usuce, aşa cum se usucă arborii bătrâni, încetul cu încetul.

— Să-mi citeşti, istoricule, câteva pagini despre ultima mea bătălie cu Toktamiş. Vreau să mai aud o dată povestea acelei victorii pe care cerul a dăruit-o celor mai vrednici fii ai săi… Stai acolo, lângă făclia aceea, căci are să-ţi lumineze mai bine paginile… Şi să începi cu pasajul în care ai descris şarja comandată de Mirza Mohamed.

Timur avea o memorie prodigioasă. Cunoştea pe dinafară textul pe care avea să i-l citească Ceref ed Din. Dar îi plăcea să-l asculte debitat de istoricul acesta bătrân şi înţelept, cu glas molcom şi atât de odihnitor.

— „Şi atunci, prea-viteazul Mirza Mohamed-Sultan, cel de-al doilea fiu al preamăritului şi invincibilului nostru stăpân, a ridicat sabia, dând semnalul atacului. Cei patruzeci de mii de călăreţi de sub comanda sa au scos din piepturile lor oţelite un strigăt de luptă şi, invocând numele lui Allah, au înfipt pintenii în pântecele cailor. Escadroanele s-au urnit, făcând să duduie pământul sub grindina copitelor”…

Dar Timur Lenk nu mai auzea glasul lectorului. Puhoiul năvalnic al gândurilor acoperise debitul verbal al venerabilului cărturar. Cu ochii minţii vedea aievea şarja aceea potopitoare, care se înfipsese ca un gigantic pinten în zidul alcătuit din cei două sute de mii de ostaşi ai lui Toktamiş. Şi atunci unii emiri cârtiseră împotriva acestei campanii, purtată la câteva mii de kilometri departe de Transoxiana natală. Dar imamul Seid Berké, coborâtor din profetul Mahomed, ceruse tuturor celor de faţă să-i dea ascultare. După ce

recitise primul capitol din *Coran*, spre a se înarma cu inspiraţia profetică, îngenunchease şi ridicase de jos un pumn de ţărână. Murmurase câteva cuvinte neînţelese, apoi aruncase ţărâna în direcţia oştirilor vrăjmaşe. „Fie ca acest pământ să înnegrească faţa duşmanilor tăi, Prea-Mărite Doamne! i se adresase Seid Berké. Mergi într-acolo unde vei socoti că este mai bine! Victoria va fi a ta!” Bătălia durase trei zile încheiate. Copitele cailor avântaţi în şarje năvalnice ridicau trombe de praf care aşterneau imense perdele cenuşii peste obrazul soarelui, întunecându-i strălucirea. Scânteierile săbiilor mânuite cu furie, urletele încrâncenate ale luptătorilor, zgomotul iataganelor, al buzduganelor, al lăncilor lovite de platoşe şi de scuturi se împleteau într-o măreaţă simfonie a morţii. Bătălia se încheiase cu măcelărirea Hoardei Albe. Puţinii supravieţuitori fugiseră în miez de noapte, pierzându-se în imensele păduri ale Rusiei. Câmpul de bătălie se transformase într-o mare de leşuri. Zile întregi mongolii lui Timur prădaseră tabăra părăsită a lui Toktamiş şi cadavrele tătarilor duşmani. Nu plecaseră de-acolo decât după ce stârvurile intrate în putrefacţie ajunseseră să infecteze atât de cumplit aerul, încât îl făcuseră irespirabil. Timur îşi dusese oamenii pe Volga, şi acolo unde se ridica mândru oraşul de reşedinţă al imperiului lui Djotei, fiul lui Gengis-Khan, urcase treptele tronului ocupat până atunci numai de succesorii direcţi ai marelui împărat mongol. Ostaşii săi dăduseră iama prin haremul lui Toktamiş, îi sfeterisiseră proviziile, îi jefuiseră vistieria şi toate bogăţiile adunate de pe urma prădăciunilor fără număr. Chiolhanurile, orgiile, violurile colective duraseră zece zile. Apoi Timur şi ostaşii lui se înapoiaseră la Samarkand, încărcaţi de comori…

Bătrânul împărat răsufla adânc. Amintirile acestea erau atât de minunate, încât îl îmbătau mai straşnic decât cel mai ameţitor parfum. Zâmbi, gândindu-se că îl lăsase pe lector să-şi obosească fără rost gura. Îşi îndreptă privirile asupra lui Ceref ed Din. Istoricul adormise cu bărbia sprijinită în piept. Cartea nu-i scăpase din mâini. Stătea însă în echilibru nestabil, gata să cadă.

Timur râse tăcut. Dacă Ceref ed Din ar fi fost soldat, i-ar fi tăiat imediat capul. Adormirea în post se pedepsea cu moartea. Istoricului îi ierta însă slăbiciunea. Timur ştia că poeţii şi savanţii sunt oameni deosebiţi. Lor trebuie să le treci cu vederea greşelile, aşa cum i le treci şi lui Allah, fiindcă sunt creatori.

Un slujitor intră să strângă cina. Când văzu că stăpânul nu se

atinsese de niciun fel, îl privi întrebător.

— Poţi să iei totul, zise Timur. Dar să nu faci zgomot! Să nu-l trezeşti pe istoric!

După plecarea servitorului, se întinse pe sofa. În potire mari de metal admirabil cizelat ardeau substanţe aromatice, răspândind miresme tari. În special mosc de China, care se spunea că are proprietăţi afrodisiace. Ar fi vrut să doarmă, dar somnul refuza să vină. Se uită cu jind la Ceref ed Din. Istoricul răsufla regulat, făcând să-i tresalte mustaţa sură. Timur oftă adânc. Îi menaja pe oamenii de litere fiindcă slovele lor aşternute pe pergament supravieţuiesc generaţiilor. De pana lor depinde reputaţia unui om. Scriitorii pot să i-o înnegrească sau să i-o lustruiască, făcând-o mai strălucitoare decât luna plină. El, Timur, ţinea să-şi asigure judecata favorabilă a posterităţii. De aceea la Curtea lui scriitorii şi savanţii trăiau atât de bine. În privinţa lor stabilise o regulă pe care nimeni nu îndrăznea să o încalce. Când lua câte un oraş cu asalt, întreaga populaţie era trecută prin tăişul săbiei. Nu erau exceptaţi de la acest drastic tratament decât oamenii de litere, artiştii, constructorii şi savanţii. Pe constructori îi trimitea la Samarkand, spre a înălţa acolo edificii splendide, care să-i imortalizeze numele. Savanţii erau distribuiţi pe la diferite şcoli înalte, spre a întări corpul profesoral. Pe oamenii de litere îi păstra însă în apropierea lui. Mai toţi primeau sarcina să-i preamărească faptele de arme şi marile-i acte politice. Unii se achitaseră foarte bine de această obligaţie.

Timur nu ştia să citească. Era însă dornic să se spună mai târziu despre el că a fost un suveran luminat, protector al artelor şi al frumosului sub orice formă. Care monarh ar fi fost în stare, asemenea lui, să recite din memorie delicatele poeme ale lui Saadi sau ale lui Hafiz? Care monarh s-ar fi putut lăuda, asemenea lui, că dintr-o capitală fără importanţă, cu modeste case de chirpici, înconjurate de locuri virane, a făcut peste noapte o metropolă cu măreţe edificii de marmoră şi cu parcuri luxuriante? Care cap încoronat i-ar fi putut egala isprăvile militare? Crease din nimic un uriaş imperiu. Numai Alexandru cel Mare şi Gengis-Khan s-ar mai fi putut ridica la înălţimea reputaţiei lui. Dar toate aceste realizări fuseseră rodul unor strădanii supraomeneşti.

Timur simţi un fior de plăcere. Dacă făcea bilanţul faptelor sale din anul când preluase domnia Transoxianei şi până în clipa de faţă, putea să constate că talerul succeselor nu era precumpănit de niciun eşec. Cu toate acestea, ar fi fost de-ajuns un pas greşit ca

totul să se năruie. În războiul cu Toktamiş se aflase la un moment dat la un pas de dezastru. Restabilise însă la timp situaţia în favoarea sa, repurtând în final victoria. Mâine, de pildă, va sfida iarăşi destinul. Ştia că lupta cu Baiazid va fi grea, că va juca totul pe o aruncătură de zar. Doi suverani până atunci neînvinşi aveau să se încleşteze într-o bătălie pe viaţă şi pe moarte. Unul dintre ei trebuia să piardă. El, Timur, avea însă încredere în steaua lui. Allah nu-i va îngădui să îşi încheie cariera cu un eşec. Îl va învinge pe Baiazid. Iar musulmanilor habotnici care-l preveniseră că distrugerea Imperiului Otoman va avea drept consecinţă slăbirea Islamului le va da satisfacţie atacând Smirna, această fortăreaţă înaintată a cavalerilor de Rhodos, pe care Baiazid, în ciuda experienţei sale militare, nu reuşise să-i expulzeze din Asia Mică.

Timur se mai uită o dată la Ceref ed Din, care începuse să sforăie. Acum, în somn, chipul istoricului arăta jalnic de îmbătrânit. Obrajii îi atârnau, gura i se căscase pe jumătate, iar un fir de salivă gălbuie i se scurgea din colţul buzelor în barba lungă, colilie. Timur simţi o mare satisfacţie. Era cam de aceeaşi vârstă cu Ceref ed Din. Poate chiar ceva mai bătrân. Dar în cazul lui se putea oare vorbi de bătrâneţe? Oamenii ajunşi pe panta coborâtoare a vieţii sunt istoviţi, roşi de boli sâcâitoare, incapabili să scruteze viitorul, de la care ştiu că nu mai au nimic de aşteptat. Dezamăgiţi, înăcriţi, trăiesc numai în trecut, îşi evocă tinereţea, amorurile, realizările. Plâng pe ruinele propriei lor vieţi, care le fuge printre degete asemenea nisipului fin dintr-o clepsidră. Pe când el, Timur, nu-şi simţea anii. Îl anima o energie vulcanică, o sete mistuitoare de a se împlini şi de a-şi împlini misiunea. Spre deosebire de bătrâni, privea numai în viitor. Trecutul nu-l interesa decât în măsura în care putea recapitula jaloanele unei cariere triumfale.

Timur Lenk râse iarăşi. Râsul acela tăcut, enigmatic, care băga spaima în oameni, îi schimonosi faţa ridată, dându-i o expresie diabolică.

Era îndreptăţit să fie mândru de el. Vlăstar al unei familii nobile turceşti din Transoxiana – care, împreună cu Turkestanul oriental, constituise Khanatul lui Djagatai – izbutise printr-un îndrăzneţ joc politic, presărat, ce-i drept, cu primejdii mortale, să se substituie conducătorilor mongoli pe care-i doborâse pe rând, iar după ce îşi însuşise programul politic al lui Gengis-Khan, ţintind la hegemonia universală, se proclamase succesorul acestuia, graţie unei pretinse legături de familie ticluite cu abilitate.

O schimă ironică încreţi şi mai tare chipul brăzdat de riduri al lui Timur Lenk. Reuşise să devină împăratul mongolilor fără a fi mongol şi purtătorul de steag al islamismului fără să creadă în Mahomed. Căci acesta era adevărul pur, pe care însă numai lui şi-l mărturisea. Îşi făurise din aceste idei cu un înalt potenţial dinamic arme de care se slujise în prodigioasa-i ascensiune. Le aservise propriilor lui interese. Teologii savanţi manifestaseră adeseori o chinuită nedumerire faţă de inconsecvenţele lui Timur pe tărâmul politicii religioase. Furia cu care măturase de pe faţa pământului state musulmane stăpânite de suverani drept-credincioşi le părea inexplicabilă. Numai el, Timur Lenk, ar fi putut să-i lămurească. Dar n-o făcea. Secretul acesta îl va duce cu el în mormânt. Se mărginea să-i privească pieziş cum se frământă şi cum încearcă să dea justificări religioase actelor lui celor mai năstruşnice. Cât erau de proşti toţi oamenii aceştia! O turmă de oi! Nu avea consideraţie decât pentru soldaţi, unelte naive ale înălţării lui, pe care-i mâna cu dezinvoltură la moarte, precum şi pentru poeţii şi istoricii ce-i ridicau osanale.

El, Timur Lenk, iubea „puterea” în sine. O adora ca pe o divinitate. Puterea aceasta de care uza şi abuza avea până şi proprietatea de a-i hrăni flacăra vieţii.

Timur chicoti iarăşi. Se spunea că încă din fragedă copilărie se arătase zurbagiu. Avea dinţi atât de puternici şi atâta forţă în fălci, încât sfâşia sânii doicilor care-l hrăneau cu lapte. În copilărie nu-i plăcuseră decât jocurile războinice. Făcea în aşa fel încât el era întotdeauna şeful. Mai târziu, când începuse lupta serioasă pentru putere, nu ezitase să-şi suprime cumnatul, care începuse să-l jeneze. Straşnică tinereţe mai avusese! Suişurile şi coborâşurile se succedau cu iuţeală. El însă nu-şi pierduse niciodată stăpânirea de sine şi nici nu se lăsase pradă disperării. După ce răsturnase pe urmaşii lui Gengis-Khan din fostul Khanat al lui Djagatai, începuse cucerirea Persiei. Un sultanat după altul. Îşi aminti mesajul trimis sultanului din Şiraz, după ce-i distrusese câteva oraşe şi exterminase întreaga lor populaţie, inclusiv pruncii din leagăn: „Dumnezeu atotputernicul m-a desemnat să-ţi fiu stăpân. După cum cred că ai aflat şi tu, m-am ridicat deasupra tuturor vrăjmaşilor mei, pe care i-am călcat în picioare, făcându-i una cu ţărâna. Dacă nu vei ţine seama de pilda lor şi vei refuza să recunoşti legitimitatea domniei mele asupra sultanatului tău, te previn că armatele mele sunt precedate de trei plăgi cu care va trebui să te

lupţi: devastarea, secătuirea şi ciuma”. Sultanul, un rafinat om de litere, ce aprecia mai mult un poem de dragoste decât o paradă militară, răspunsese printr-un mesaj, asigurându-l de supunerea lui necondiţionată. „Ştii prea bine că nu m-am unit niciodată cu cei care ţi-au purtat duşmănie, deşi am fost adeseori îndemnat să pornesc război contra ta. Sunt bătrân şi cu un picior în groapă. Îngerul Azrael veghează spre a-mi închide ochii. Sper că fiii mei îmi vor împărtăşi sentimentele faţă de tine şi se vor comporta ca nişte vrednici slujitori ai măreţiei tale. Cruţă-i! Aceasta este singura favoare ce-ţi solicit.”

Din nenorocire pentru sultanul Şirazului, înţeleptul bătrân îşi dăduse sfârşitul mai înainte ca el, Timur, să fi apucat a-şi instala trupele pe teritoriile cucerite fără luptă. Şah Mansur, fiul defunctului, a refuzat să ţină seama de negocierile purtate de acesta. Pătruns de un naţionalism persan intransigent, n-a conceput să admită autoritatea supremă a unor mongoli neşlefuiţi. Fiindcă sultanii din jurul ţării sale – înspăimântaţi de reputaţia cumplită a lui Timur – s-au temut să-l ajute, s-a hotărât să pornească singur la luptă. Fiindcă trupele lui erau mult inferioare numericeşte armatelor mongole, se folosise de o stratagemă, care şi acum, după trecerea anilor, îl făcea pe Timur să zâmbească apreciativ. Atunci însă îl usturase rău.

Şah Mansur ordonase să se lege de coada unui cal un mare ceaun turnat din bronz. S-au dat bice calului, care a fost mânat spre tabăra tătărască. Soldaţii lui Timur, treziţi în inima nopţii de acest vacarm atribuit unui atac inamic, au început să se bată, năuciţi, între ei. Înainte de a se dezmetici, mii de oameni muşcaseră ţărâna. Profitând de această debandadă, şah Mansur a ordonat trupelor sale să pornească la atac. S-a încins o bătălie crâncenă. Ostaşii lui Timur aveau senzaţia că cerul explodase, iar spărturile se prăvăliseră asupra lor. Un emir al viteazului persan îi năruise însă planurile, trecând cu oamenii lui de partea invadatorilor. Datorită acestei trădări, el, Timur, restabilise situaţia în favoarea sa şi pusese capăt visurilor utopice de independenţă ale lui şah Mansur.

Apoi, prin asociaţie de idei, gândul îi fugi de la Şiraz la Ispahan, oraşul trandafirilor, cum îl mai numeau persanii. Construcţiile Ispahanului erau de o splendoare fără seamăn. Timur regreta că nu le putuse transporta piatră cu piatră la Samarkand. Şi Ispahanul îi trezea amintiri plăcute. Oficialităţile oraşului, înţelegând că o

rezistenţă armată ar fi fost imposibilă, răspunseseră la somaţia generalilor lui Timur deschizând larg porţile. El însuşi ordonase ca o garnizoană mongolă să fie instalată în oraş. Populaţia locală, exasperată, pare-se, de unele excese ale prea lacomilor şi prădalnicilor ocupanţi, se ridicase la chemarea unui pielar, luase prin surprindere garnizoana, o masacrase, apoi, temându-se de represalii, închisese porţile oraşului. Fapta lor nu putea rămâne nepedepsită. El, Timur, ordonase celor şaptezeci de mii de soldaţi ai lui să ia cu asalt Ispahanul şi să-i aducă şaptezeci de mii de capete tăiate ale locuitorilor care cutezaseră să se răscoale împotriva autorităţii sale. Rezistenţa populaţiei fusese zdrobită în câteva ore. După ce pătrunseseră în inima oraşului, tătarii dezlănţuiseră o aprigă vânătoare de oameni spre a-şi procura capete. Primii mongoli intraţi în Ispahan avuseseră posibilitatea să îşi procure un însemnat număr de căpăţâni şi le puseseră în vânzare. Pe măsură ce populaţia era scoasă din ascunzişuri şi descăpăţânările se înmulţeau, preţul capetelor scădea treptat, până ce bietele trofee ajunseseră să fie oferite pe nimic. Din aceste capete însângerate Timur ridicase patru piramide în cele patru puncte cardinale ale oraşului, spre a aminti trecătorilor isprăvile lui. După ce fiecare casă, fiecare edificiu public, fiecare lăcaş de rugăciune, fiecare prăvălie, fiecare palat fuseseră jefuite, tătarii dăduseră foc oraşului. Câteva cete de copii, scăpaţi din acest infern, rătăceau, năuciţi de spaimă, de frig şi de foame, prin împrejurimile oraşului lovit de moarte. Timur ordonase călăreţilor lui să treacă în goana cailor peste fragilele făpturi, care-şi încheiaseră existenţa făcându-se una cu pământul sub copitele cailor.

Dar câte se puteau spune despre Sarai, capitala regatului mongol al Hoardei de Aur! El, Timur, nu lăsase piatră peste piatră din această metropolă împodobită cu palate adăpostind comori incalculabile, cu moschei îmbrăcate în faianţă, cu monumente impunătoare, cu biserici bizantine şi cu bazaruri împănate de mărfuri aduse din toate unghiurile Asiei. După ce jefuiseră tot ce putea fi jefuit, mongolii incendiaseră oraşul, aşa cum făcuseră şi la Ispahan. Metropola arsese zile şi nopţi de-a rândul, asemenea unui imens rug. După ce constatase că nu mai rămăsese nicio clădire în picioare, Timur ordonase să se are cu plugurile locul în care se înălţase trufaşul Sarai…

În India, locuitorii rajpuţi ai oraşului Bhatnir, asediat de tătari, îşi

dăduseră seama că zidurile de apărare nu aveau să mai reziste asalturilor duşmanului. Cuprinşi de disperare, îşi incendiaseră locuinţele, îşi înjunghiaseră femeile şi copiii, apoi se aruncaseră în flăcări, spre a nu fi schingiuiţi sau luaţi robi… Timur nu putea să uite nici marşul irezistibil spre Delhi, avalanşa călăreţilor săi, ce zdrobeau armată după armată… Îi erau prezente în minte bătăliile cumplite încheiate cu hecatombe de indieni… Coloanele nesfârşite de prizonieri… Sutele de mii de captivi ucişi, pentru că încetineau ritmul înaintării tătarilor… Apoi Delhi… Perla Indiei…

Un cal necheză, altul scormoni cu copita pământul. Timur auzi paşii unei santinele şi sfârâitul unui foc de vreascuri. Îi plăcea nespus de mult muzica molcomă a taberelor militare în timpul nopţii.

Un zăngănit de arme în preajma cortului îl făcu să sară în picioare ca o pisică. Smulse o sabie curbată din panoplia de la capătul sofalei, dădu la o parte draperiile de mătase şi ţâşni afară. Află imediat explicaţia zgomotului. Uneia din santinele îi scăpase din mână lancea, care se izbise de scutul altei santinele. Şeful corpului de gardă era consternat.

— Înseamnă că a adormit în post, rosti cu îngheţat calm Timur. Să i se taie capul! Pe loc!

Vinovatul încremenise, copleşit de gravitatea faptei sale. Nu adormise. Îi scăpase doar arma din mâna amorţită. Fusese o greşeală, dar nu îndrăznea să se disculpe. Broboane mari de sudoare i se scurgeau pe frunte.

Şeful corpului de gardă scoase sabia din teacă şi, cu o secerare, zbură de pe umeri capul soldatului. Trupul descăpăţânat rămase câteva clipe în picioare, în vreme ce sângele ţâşnea din arterele secţionate, apoi se prăvăli. Timur nu se mai uită la zvârcolelile lui. Şchiopătând, se înapoie în cort.

Zgomotele de afară îl treziseră din somn pe venerabilul istoric. Tremurând ca o frunză de plop, stătea în picioare şi se uita înspăimântat spre intrarea cortului. Era încredinţat că Timur se mâniase fiindcă îl văzuse aţipind, şi acum ordona soldaţilor să-l ucidă.

Împăratul îi zâmbi însă cu bunăvoinţă.

— Te-a sculat din somn, păcătosul!

— Iertare, Mărite Doamne! bâigui istoricul.

Timur crezu că savantul îi implora mila pentru soldatul căzut în greşeală.

— Iertare? Santinela care şi-a încălcat consemnul merită iertare? L-am şi expediat în imperiul duhurilor.

Timur se aşeză pe sofa.

— Stai jos, onorabile istoric!

Ceref ed Din se execută înfiorat, înţelese că nu se aflase niciun moment în pericol. Dar emoţia fusese atât de puternică, încât i se tăiaseră picioarele. Profitând de invitaţia lui Timur, se lăsă mai mult să cadă pe covor.

— Acuma, fiindcă tot te-ai trezit, zise împăratul, citeşte-mi un pasaj din istoria ta asupra căderii oraşului Delhi!

— Îndată, Mărite Doamne, răspunse savantul, răsfoind paginile de pergament scrise de mână şi împodobite cu miniaturi şi arabescuri delicate.

— Cum au pedepsit ostaşii mei oraşul, preciză Timur.

Ceref ed Din găsi pasajul. Tuşi, spre a-şi drege glasul, apoi începu să citească anevoie, fiindcă îl sugruma încă emoţia:

— „Timp de trei zile, soldaţii mongoli au dat frâu liber mâniei lor. N-a existat cruzime de care să fie scutiţi necredincioşii locuitori din Delhi. În această sângeroasă noapte de vineri, cincisprezece mii de soldaţi au ridicat bunuri, au incendiat şi au ucis pe păcătoşi, fără o clipă de răgaz. În mai multe puncte ale oraşului, hinduşii au încercat să se opună acestei dezlănţuiri furioase. Trei zile şi trei nopţi locuitorii au fost supuşi unei binemeritate terori. Fiecare soldat îşi lua sclavi, câte douăzeci la număr, măcelărind pe cei ce prisoseau. Familii întregi au fost exterminate, începând cu pruncii şi terminând cu bătrânii. Râuri de sânge impur curgeau pe străzi. Prada a fost neînchipuit de mare: pietre preţioase, bijuterii de toate soiurile, ţesături de mătase, vase şi cupe de aur şi de argint. Mongolii şi-au însuşit sume de bani imposibil de evaluat. Cele mai multe dintre femeile captive purtau la mâini brăţări de aur, iar la degetele de la picioare inele încrustate cu diamante. Într-a nouăsprezecea zi a lunii soldaţii au dat foc străvechiului Delhi, pentru că hinduşii supravieţuitori îşi căutaseră refugiu în Marea Moschee şi se pregăteau să-şi vândă scump viaţa. Dar soldaţii lui Timur au pătruns cu sabia în mână în acest lăcaş sfânt şi pe toţi necredincioşii i-au trimis în Infern. Cu zecile de mii de capete ale locuitorilor masacraţi, mongolii au înălţat piramide înalte, iar trupurile celor ucişi au fost aruncate hrană fiarelor şi păsărilor de pradă. Mii de meseriaşi şi de muncitori calificaţi au fost scoşi din oraş şi trimişi la Samarkand”…

Timur se scărpină în bărbuţa-i rară, cu fire lungi şi drepte ca nişte codiţe subţiri de şoarece.

— Dorinţa mea sinceră, istoricule, a fost ca populaţiei să nu i se facă vreun rău. Allah a hotărât însă ca oraşul să fie nimicit. Şi voinţa lui Allah a fost mai puternică decât a mea, rosti împăratul cu prefăcută smerenie.

Ceref ed Din tăcu. Încheiase lectura pasajului cerut de împărat.

Timur izbucni deodată în râs.

— Îţi aminteşti, istoricule, de faptele noastre de arme de la Meerut? După ce am distrus oraşul, am jupuit de vii pe locuitori, apoi am pus să-i ardă pe ruguri… Am aplicat propria lor datină. Religia brahmană nu impune oare văduvelor să fie arse pe rug odată cu cadavrele soţilor?… Rajahul de Jammnu, pe care l-am învins într-o bătălie purtată la lumina torţelor, s-a convertit la islamism ca să nu împărtăşească soarta supuşilor săi. Ce-am mai râs în sinea mea când i-am dat să mănânce carne dintr-o vacă sfântă. I-am lăudat hotărârea de a trece la religia mahomedană. Dar, crede-mă, istoricule, l-aş fi preţuit mai mult dacă ar fi ales să piară pe rug…

Timur mai luă o stafidă din potirul de argint, jefuit din altarul unei biserici creştine.

— Ce-ai zis, istoricule, de asediul Sebastei? Oraşul întărit al lui Baiazid, pe care l-am împresurat în cursul primei mele campanii împotriva otomanilor?

— Ai săvârşit acolo, Mărite Doamne, fapte de arme pe care le-ar fi invidiat cei mai străluciţi eroi ai Antichităţii.

— Ce frumos vorbiţi voi, savanţii!… La Sebasta m-am arătat milos faţă de garnizoana musulmană. Să se mai spună că nu-i menajez pe drept-credincioşi! În schimb, pe cei patru mii de armeni creştini, care au luptat cot la cot cu turcii, i-am îngropat de vii. Numai capetele le-am lăsat afară. Ca să moară cu toţii de foame şi de sete… Parcă era un câmp de pepeni, dar care se mişcau, gemeau şi implorau moartea… Iar pe femeile lor le-am agăţat de cozile cailor noştri şi le-am târât printre pietre, până n-a mai rămas nimic din trupurile lor spurcate… Şi-au meritat soarta, istoricule! Trebuia să dau o pildă pedepsind pe cei ce avuseseră cutezanţa a se măsura cu oştirile lui Timur Lenk, neînvinsul!… Dar Alepul şi Damascul, pe care mamelucii trufaşului sultan al Egiptului, în nefericita lor nesocotinţă, au încercat să le apere?… Alepul l-am ras de pe faţa pământului, iar populaţia am măcelărit-o. Se poate

spune însă că nu m-am arătat înţelegător faţă de savanţi şi de literaţi? Nu i-am ferit oare de furia soldaţilor mei? Nu i-am invitat într-una din cele mai frumoase încăperi din citadela cucerită, nu i-am tratat cu bunătăţi şi nu am stat cu ei de vorbă ca de la egal la egal?… Apoi Damascul!… Am transformat Damascul într-un deşert cu ruine. După ce soldaţii mei l-au golit de comorile jefuite de mameluci, i-am dat foc. Populaţia a fost exterminată. Îţi aduci aminte, istoricule, cum ardeau palatele, şi moscheile, şi bazarurile? … Lemnăria de cedru şi de cipres, lustruită cu *sumak* şi *sandarak*, împrăştia un parfum ameţitor, care îmbălsămase până şi câmpiile din jurul oraşului incendiat. Toţi cronicarii au descris acest fenomen. Am distrus acolo moscheea Ommeyazilor, acel blestemat simbol al puterii unei dinastii ce şi-a dezonorat numele, îndepărtându-se de la dogmele dreptei noastre credinţe. Lovind Alepul şi Damascul, am lovit Siria. Crede-mă, istoricule, că am reflectat profund asupra nenorocirilor abătute asupra acestei ţări. Am săvârşit însă un act de justiţie. Nu am putut să uit niciodată persecuţiile la care califii ommeyazi au supus pe rudele profetului nostru Mahomed, şi mai ales pe cei din ramura Alidă. Mi-am amintit că sirienii s-au asociat cu zel acestor persecuţii. Am încercat o mare indignare când am auzit cum o naţiune pretinsă musulmană a năpăstuit pe rudele Profetului, căruia îi datorau convertirea la islamism şi mântuirea sufletelor. În miez de noapte odihna îmi era tulburată de ecourile vocilor plânse ale urmaşilor lui Ali, care îmi cereau să răzbun urgia căzută asupra capului lor datorită nemerniciei sirienilor. Duhurile asupriţilor mi-au dat de veste că Allah şi Profetul său au hotărât să-mi încredinţeze misiunea sfântă de a-i pedepsi pe descendenţii autorilor acestor nedrepte şi ticăloase oprimări. Eu sunt astăzi sabia lui Allah, eu mânuiesc trăsnetele răzbunării şi plăgile aducătoare de moarte…

Timur tăcu. Chipul i se transfigurase. Vorbea ca un iluminat. După o pauză, adăugă solemn:

— Să scrii tot ce ţi-am spus acum, istoricule! Posteritatea trebuie să cunoască mobilele adevărate ale actelor mele!

Timur închise ochii, amintind un mediu care se străduieşte a ieşi din transă.

Ceref ed Din îl privi critic. Avea destulă experienţă, cunoscuse prea mulţi oameni, spre a nu-şi da seama că Timur juca teatru. Găsise un pretext care să justifice jefuirea Siriei şi masacrarea populaţiei siriene… Războiul sfânt purtat în numele lui Mahomed.

Pe sub faldurile draperiilor de brocart se zări o geană de lumină cenuşie.

— Se luminează de ziuă, istoricule! Înapoiază-te în cortul tău, împrospătează-ţi puterile cu hrană substanţială, pentru că în curând va trebui să ai spiritul treaz şi mâna vioaie, spre a aşterne pe fâşiile tale de pergament impresii asupra bătăliei la care ai să asişti. Timur Lenk împotriva lui Baiazid. Hai, du-te! Să fii gata!

Ceref ed Din se ridică de jos, se ploconi adânc în faţa monarhului care întruchipa „sabia lui Allah”, apoi părăsi cortul.

Deşi nu dormise în noaptea aceea, Timur se simţea proaspăt şi bine dispus. De la o vreme avea nevoie de tot mai puţin somn. Nici mâncarea nu-l mai ispitea. Îşi redusese hrana zilnică la strictul necesar.

După ce îşi îmbrăcă zalele şi platoşa de fier, îşi luă armele şi ieşi din cort. Emirii îl aşteptau, pregătiţi de luptă. Căştile, săbiile, pectoralele de fier, mânerele pumnalelor reflectau flăcările roşietice ale focului aprins dinaintea cortului împărătesc.

Timur Lenk le comunică în fraze scurte, precise, planul său de bătălie. Pe nisipul din faţa intrării cortului trase cu vârful săbiei amplasamentul trupelor aliate şi al celor inamice. Schiţă şi accidentele de teren, râpe, văi, înălţimi, care ar fi putut influenţa desfăşurarea bătăliei. Emirii îl ascultau cu atenţie. După ce îşi încheie ordinul de operaţii, ridică ochii cenuşii, iscoditori, asupra statului său major.

— Ştiţi fiecare ce aveţi de făcut?

— Ştim, Măria-Ta!

— Atunci Allah să vă înarmeze braţul şi să vă călăuzească paşii! Când soarele va răsări, începem lupta. La posturile voastre!

Emirii se risipiră fără grabă. Toţi erau pătrunşi de importanţa momentului.

Şchiopătând, Timur Lenk se înapoie singur în cort. Îşi scoase casca, apoi bău o cană cu lapte de măgăriţă. Se trânti îmbrăcat pe sofa şi adormi. Odihna aceasta adâncă dură exact o jumătate de oră. Se trezi fără ajutorul nimănui. Ofiţerii de stat-major îl aşteptau tăcuţi în faţa intrării cortului. În tabără domnea mare forfotă, dar această complexă şi disciplinată mişcare de furnicar se săvârşea în cea mai adâncă linişte. Lui Timur nu-i plăcea zgomotul inutil.

Când zorile aşternură petalele lor roze peste bolta cenuşie a cerului, marele han al tătarilor îşi inspecta trupele instalate pe poziţiile de luptă. Numerosul lui stat-major şi un detaşament de

gardă îl însoţeau, alcătuind o escortă puternică. „Bătrânul de la Munte” şi stolurile lui de asasini pieriseră, dar atentatele puse la cale de diverşi adversari – din afara sau dinlăuntrul hotarelor imperiului – nu se împuţinaseră. Suveranii erau obligaţi să păstreze permanent în preajma lor o ceată de ostaşi sau de slujitori verificaţi.

După ce termină inspecţia trupelor, Timur Lenk se plasă – împreună cu statul său major – pe o colină, spre a avea o privelişte de ansamblu asupra câmpului de bătălie. În curând soarele trebuia să-şi arate faţa dincolo de zare. Cerul se făcuse roşu, de parcă o cascadă de sânge s-ar fi revărsat din vămile văzduhului. Timur aruncă o ultimă privire asupra dispozitivului armatelor lui. Aripa stângă, pusă sub comanda fiului său Şah-Rakh, era alcătuită din o sută douăzeci de mii de războinici din Khorassan şi Bactriana, din Sogdiana şi Hircania. Mulţi dintre aceştia coborau din sciţii neîmblânziţi, care, pretindeau legendele, îşi fierbeau prizonierii în cazane, apoi beau fiertura spre a-şi însuşi calităţile răposaţilor. Aripa dreaptă, având în frunte pe Miran-Şah, fiul cel mai mare al lui Timur, cuprindea treizeci de mii de călăreţi persani, neîntrecuţi în mânuirea arcului, patruzeci de mii de georgieni, pricepuţi să despice cu sabia în lung un fir de păr, dar şi mai pricepuţi la jafuri, precum şi patruzeci de mii de pedestraşi din Armenia, din Kandahar, din Caucaz şi din Kabulistan. Corpul central, de sub comanda lui Mirza Mahomed-Sultan, avea în componenţa sa o sută de mii de războinici din Transoxiana, la care se adăugau masive contingente de masageţi, de circazieni, de siberieni şi de samoiazi. Timur reţinuse sub comanda sa directă rezerva – două sute de mii de tătari călări, căliţi cu toţii în expediţiile din Persia, Rusia meridională şi India. Unităţile acestea erau adăpostite după o perdea de copaci, care le ascundea vederii turcilor. Rezerva, această temută forţă de şoc alcătuită din trupe de elită, urma să fie aruncată în luptă acolo unde se va produce prima fisură în frontul inamicului, spre a o lărgi, deschizând o spărtură vastă, prin care să se reverse grosul armatei mongole.

Timur era într-o dispoziţie sufletească excelentă. Îşi privea soldaţii zâmbind patern. Expresia nu era deplasată. Se simţea ca un tată faţă de toţi aceşti oameni pe care-i mâna spre culmile gloriei, dar şi spre abisurile morţii. Ca un adevărat părinte îi răsplătea pentru faptele de vitejie, dar îi şi pedepsea crunt pentru cea mai mică abatere. „Prima greşeală iertată o atrage pe a doua,

spunea Timur. Răul trebuie distrus din clipa când a scos la iveală primele mlădiţe. Dacă îl laşi să se dezvolte, este greu să-l mai smulgi din rădăcină.”

În preajma lui se înălţa stindardul Marelui Khan: o coadă de cal vopsită în roşu, având deasupra o semilună de aur. În momentele de grea cumpănă, fireşti în cursul marilor bătălii, generalii şi ostaşii îşi îndreptau privirile spre acest simbol al puterii lui Timur. Ştiau că acolo se află stăpânul şi veghează asupra lor. Reconfortaţi de prezenţa lui, se avântau din nou în luptă, hotărâţi să învingă sau să moară.

Miran-Şah aştepta emoţionat începerea bătăliei. Aripa dreaptă de sub porunca sa avea misiunea de a deschide lupta, executând o mişcare de învăluire a inamicului. O răspundere grea, de care era deplin conştient.

Aşteptarea se prelungea, apăsătoare…

Poziţiile inamice erau acoperite încă de o perdea fină de ceaţă, care se va risipi odată cu răsăritul soarelui. Timur ştia că armatele lui Baiazid erau bine antrenate şi îmbătate de succese. Atât de înspăimântătoare era reputaţia de invincibilitate a padişahului, încât ultimatumurile sale ajunseseră să fie urmate aproape invariabil de predarea necondiţionată a celor ameninţaţi. Timur era însă sigur că îl va învinge. Nu pornise în această campanie decât după ce îşi constituise o armată uriaşă, dotată cu cele mai eficace mijloace de luptă. Cavaleriştii săi se foloseau de cai iuţi, bine dresaţi, ocrotiţi de platoşe din piele lăcuită, de culoare roşie, neagră, albastră sau galbenă, potrivit unităţii din care făceau parte. Fiecare soldat era înzestrat cu câte un arc astfel confecţionat încât să nu sufere din cauza umidităţii. Săgeţile prinse în tolbe acoperite cu huse de piele, spre a fi ferite de ploaie, erau calculate în aşa fel încât să poată lovi cu precizie ţinte aflate la depărtări imposibil de atins cu arcuri şi săgeţi obişnuite. Unităţile de cavalerie grea dispuneau în plus de securi, buzdugane şi lănci. Nu-i lipseau nici piesele de artilerie, care începuseră să-şi facă apariţia pe mai toate câmpurile de luptă. Dar elementul surpriză îl alcătuia corpul de elefanţi, purtând în spinare turnuri încărcate cu arcaşi de elită. Enormele pahiderme aveau menirea să năruiască zidul viu al ienicerilor, pe care până atunci nimeni nu-l răpusese.

Timur se mai uită o dată la elefanţii săi, ce evocau nişte movile cenuşii, mişcătoare. Îi inclusese în mijloacele sale de luptă, după ce le constatase eficacitatea în timpul campaniei din India. Acolo,

soldaţii lui fuseseră pe punctul de a pierde una dintre cele mai însemnate bătălii din pricina acestor uriaşe vieţuitoare, aruncate în luptă de sultanul din Delhi pentru a zădărnici atacurile infanteriei mongole.

— Îi pregătesc lui Baiazid cea mai neagră zi a vieţii lui, grăi Timur, întorcându-se către generalii din preajmă.

Dinţii lui albi, intacţi, în ciuda vârstei, apărură ca nişte colţi în rama buzelor deschise într-un rictus de o drăcească veselie.

Îşi îndreptă apoi privirile spre văzduhul învăpăiat de primele raze ale soarelui-răsare.

— Iar lui Ceref ed Din îi dau azi prilejul să scrie câteva pagini despre cea mai strălucită victorie a lui Timur Lenk…

Sultanul Baiazid, călare pe un armăsar arab, mai alb decât zăpada de pe vârfurile munţilor Caucaz, îşi trecea în revistă trupele orânduite pe câmpul de bătălie. Veşmintele lui de brocart străluceau. Penele albe ce-i împodobeau turbanul erau prinse într-o broşă cu diamante de o uriaşă valoare. Şi diamantele, şi brocartul veşmintelor, şi calul alb proveneau din prada de război recoltată în cursul campaniei fulger dezlănţuită împotriva emirului Taherten, vasalul lui Timur Lenk. Pe atunci Timur bântuia India mai aprig decât ciuma. Când se înapoiase victorios la Samarkand şi aflase că în absenţa sa padişahul turcilor cutezase să-i maltrateze vasalul, convocase un consiliu de război, la care participaseră toate căpeteniile armatelor sale. Baiazid aflase prin agenţi scump plătiţi că discuţiile fuseseră aprinse şi părerile împărţite. Unii emiri propuseseră pedepsirea exemplară a agresorului. Alţii, mai moderaţi, preconizaseră a se angaja negocieri diplomatice. Baiazid, opinau ei, reprezenta o forţă de temut.

„Le e frică de mine, îşi spusese cu trufie Baiazid. Nu cutează să-şi încerce puterile cu armatele mele, care nu au cunoscut vreodată înfrângerea."

Scurt timp după aceea sosise la Adrianopole un ambasador extraordinar al lui Timur, emirul Berlas, care avea reputaţia unui negociator înţelept şi a unui savant interpret al *Coranului*. Baiazid îl primise cu tot fastul, spre a-i prilejui să vadă nu numai strălucirea Curţii, dar şi forţa sa militară. Cu ostentaţia unui parvenit care-şi etalează bogăţiile, invitase pe emir să asiste la o paradă a trupelor otomane concentrate la Adrianopole. Defilarea durase câteva ore. Prin faţa ambasadorului se scursese un lung fluviu de ostaşi în veşminte mândre şi cu arme scânteietoare. După ce acordase

emirului un răgaz de câteva zile, spre a-i îngădui să mediteze asupra forţei Imperiului Otoman, Baiazid îl primise pe Berlas într-un cort de purpură brodată cu aur. Sfetnicii şi generalii sultanului erau acoperiţi cu pietre preţioase.

Ambasadorul îngenunchease în faţa „Sultanului Sultanilor” şi îi gâdilase vanitatea, aducându-i extravagante elogii. Exagerările lirice erau însă monetă curentă. Mai-marii zilei luau drept fireşti cele mai exaltate complimente. Nici nu concepeau că ar putea fi altfel. Nu dirijau ei după bunul-plac destinele omenirii?

După ce oferise sultanului darurile trimise de Timur, emirul luase molcom cuvântul:

— Atotputernice padişah, fie ca Allah să te ocrotească şi Mahomed să te binecuvânteze! Sunt trimis de stăpânul meu pentru a-ţi cere explicaţii asupra comportării tale faţă de el. În vreme ce marele Timur, emirul emirilor, stăpânul stăpânilor, îşi conducea armatele victorioase pe câmpurile de bătălie ale Asiei, tu ai lovit, fără a fi fost provocat, pe unul din vasalii săi. Ştii şi tu prea bine că marele Timur s-a străduit din răsputeri să cultive prietenia care-l lega de tine. Nu ţi-a atacat ţara şi nici popoarele de sub dominaţia ta. Deşi a fost adeseori solicitat de infideli – Allah să-i pedepsească – spre a le lua apărarea împotriva ta, a refuzat să dea urmare plângerilor lor. A urmărit, fără să fie ros de gelozie, succesele militare pe care le-ai obţinut asupra unor ţări învecinate cu imperiul său. Nu s-a temut niciodată de consecinţele pe care aceste victorii ar putea să le aibă asupra Imperiului Mongol. Ceva mai mult, binecuvânta fără preget pe Allah, fiindcă avea convingerea că acţiunile tale glorioase erau destinate să sporească forţele şi prestigiul Islamului. Te socotea un erou căruia cerul îi dăruise viaţă pentru a îndeplini în Europa misiunea îndeplinită de stăpânul meu în Asia, şi anume implantarea steagului verde al Profetului pe ruinele regatelor curăţite de plaga ereziilor de tot felul. Nu te-a rugat în schimb decât să fii loial faţă de el, să nu încerci a-ţi extinde influenţa asupra ţărilor supuse stăpânirii sale şi să cruţi principii pe care-i onora cu încrederea sa. Dar, spre amarnica lui surprindere, a aflat că tu ai încheiat o alianţă cu sultanul Bagdadului – Allah să-l trăsnească – şi că ai făcut pârjol în Armenia, al cărui rege era vasalul şi prietenul stăpânului meu, Allah să-l aibă în pază! În zadar marele Timur ţi-a făcut îndreptăţite reproşuri. Gravele preocupări prilejuite în ultimii ani de expediţiile sale războinice în cele mai îndepărtate şi inospitaliere colţuri ale Asiei l-au silit să-şi

stăpânească mânia stârnită de faptele tale. Acum, după ce s-a înapoiat în mijlocul supuşilor săi, înnimbat de victoriile obţinute asupra unui mare număr de naţiuni şi strălucitor ca ziua ce se ridică în zare, a luat, în sfârşit, hotărârea să-şi exprime nemulţumirea şi să-ţi facă unele propuneri. Tu, care eşti drept şi plin de înţelepciune, nu refuza să pleci urechea la recomandările lui. Stăpânul meu îţi cere să încetezi a mai acorda azil lui Kara Iusuf, sultanul turkmenilor, să rupi alianţa cu sultanul din Bagdad, să restitui lui Taherten regatul Armeniei, să ridici blocada Constantinopolelui şi să trimiţi la Samarkand pe doi dintre fiii tăi, spre a fi crescuţi laolaltă cu propriii săi copii.

La primele fraze ale ambasadorului, chipul lui Baiazid se posomorâse ca cerul în preajma unei vijelii. La început avusese impresia că îl înşală auzul. Aroganţa mesajului transmis de emirul Berlas făcuse să i se ridice sângele în cap. Abia se abţinuse să nu-şi smulgă iataganul din teacă şi, cu o singură lovitură, să reteze capul neobrăzatului sol al lui Timur. Rumegându-şi mânia, îl lăsase să spună tot ce avea de spus. Îl rodea curiozitatea să vadă până unde va merge cu îndrăzneala Timur, această căpetenie de nomazi, care avusese insolenţa de a-şi atribui calitatea de urmaş al lui Gengis-Khan. Ultimele cuvinte ale emirului se încheiaseră într-o tăcere de gheaţă. Vizirii şi generalii prezenţi la ceremonie stăteau nemişcaţi, aşteptând cu spaimă reacţia sultanului.

— Ai mare noroc, ambasadorule, că eşti ocrotit de legea ospitalităţii, care nu-mi îngăduie să te izgonesc ca pe un câine râios! îl apostrofă Baiazid, vrând parcă să-l străpungă cu săgeţile privirilor. Să-i spui stăpânului tău că nu cunoaşte bine nici pe Baiazid Fulgerul şi nici adevărata forţă a turcilor. Îşi închipuie poate că are de-a face cu triburile din Caucaz, ori cu hinduşii care tremură de frică numai când îi aud rostit numele. Cu ce drept îmi pretinde să pun capăt cuceririlor mele, să renunţ a mai proteja pe nenorociţii refugiaţi sub aripa mea, spre a scăpa de sub teroarea regimului politic din ţara voastră? Ce interes are să-i susţină pe romeii infideli aflaţi atât de departe de el? Nu m-am amestecat niciodată în treburile lui din Tartaria sau din India. Să nu se amestece nici el într-ale mele. Să-i spui stăpânului tău că marele Baiazid nu se teme de nimeni pe lumea asta. Şi să-i mai spui ceva. Dacă va cuteza să mă atace, îl voi face să-şi regrete nesăbuinţa!

El, Baiazid, se cutremura şi acum de mânie când îşi amintea vorbele ambasadorului. După acea audienţă de pomină, îl

expediase la Samarkand, apoi începuse febril pregătirile de război. În primul rând întărise relaţiile de prietenie cu sultanul Egiptului. Încheiaseră chiar o alianţă ofensivă-defensivă. Armatele lor îl vor prinde ca într-un cleşte pe Timur. Afrontul făcut de acest nomad barbar nu putea rămâne nepedepsit. Sfetnicii săi îl rugaseră să nu se pripească. Cunoşteau reputaţia militară a lui Timur şi voiau să evite o ciocnire între cele două imperii.

— Concepeţi că am putea pierde războiul? îi înfruntase Baiazid, mâniat de lipsa lor de încredere în puterea Imperiului Otoman. Nu v-aţi gândit că armatele lui Timur s-au epuizat în sterilele campanii din stepele tătărăşti şi din sultanatele indiene? Trupele noastre sunt odihnite şi se bucură de un moral excelent. Trebuie să profităm de aceste avantaje şi să lovim.

Zarurile fuseseră aruncate. Lumea aştepta cu sufletul la gură riposta mongolă. Dar reacţia lui Timur întârzia. „Mongolul şi-a închipuit că mă sperie cu fanfaronadele sale, reflecta Baiazid. Dar s-a înşelat.” Sultanul îşi concentrase în Rumelia o formidabilă armată, şi pentru a nu o lăsa inactivă, accentuase presiunile asupra Constantinopolelui. Capitala Imperiului Bizantin era în mod practic condamnată. Dar tocmai când Baiazid se socotea mai aproape ca oricând de împlinirea ţelului urmărit cu atâta râvnă – cucerirea Constantinopolelui – îi ajunsese la ureche o veste care semănase consternarea printre viziri. În fruntea unei armate de opt sute de mii de oameni, Timur năvălise asupra ţinuturilor de la graniţa asiatică a Imperiului Otoman. Sebasta, fortăreaţă socotită inexpugnabilă, căzuse după un asediu de numai optsprezece zile. Malatia, a doua fortăreaţă, nu rezistase mai mult de douăzeci şi patru de ore.

Dezorientat, Baiazid ridicase asediul Constantinopolelui şi îşi trecuse trupele în Asia Mică, spre a pune stavilă invaziei. Timur nu avea însă de gând să se afunde înlăuntrul Imperiului Otoman, lăsându-şi flancurile şi spatele descoperite. Înainte de a se ciocni cu forţele padişahului, năvălise în Siria. Mongolii se abătuseră ca lăcustele asupra Alepului, luându-l cu asalt. După scurt timp, Damascul avusese aceeaşi soartă. Timur se năpustise apoi asupra Mesopotamiei, a doua aliată a lui Baiazid. După un asediu de patruzeci de zile, Bagdadul capitulase. Aliaţii turcilor erau la pământ. Baiazid pierduse un prilej unic de a-şi surprinde adversarul în vreme ce acesta era angajat în luptă cu mamelucii sau cu oştirile sultanului din Bagdad. Timur, în schimb, printr-o serie de lovituri

succesive foarte bine calculate, îşi nimicise inamicii unul câte unul.

Urmase apoi o întrerupere a operaţiilor militare, datorită unei plăgi abătute asupra Asiei Mici: o epidemie de ciumă care îl determinase pe Timur să-şi retragă armatele înlăuntrul propriilor hotare. Nu concepea să-şi vadă soldaţii căzând pradă cumplitei boli. Era dispus să aştepte cu răbdare ora răfuielilor.

Baiazid rămăsese nedumerit de manevrele şi contra-manevrele marelui său duşman. Nu cutezase să se avânte pe urmele mongolilor. Preferase să îşi concentreze forţele în Ancyra, în aşteptarea unei noi ofensive a lui Timur. În cursul suspendării ostilităţilor pregătirile continuaseră şi într-o tabără şi într-alta. Iarna se scursese într-o încordată expectativă. Odată cu mijirea primăverii sosiseră la cartierul general al lui Baiazid veşti grave. Timur declanşase operaţiuni militare de mare amploare, străbătând cu aproape un milion de oameni câmpia Erzendjanului şi pătrunzând tot pe la Sebasta în Imperiul Otoman. În mai puţin de o săptămână ajunsese în marş forţat la Cesareea din Cappadocia.

Baiazid ordonase trupelor lui să pornească spre soare-răsare, spre a-l întâmpina pe inamic şi a-l distruge într-o bătălie hotărâtoare, cât mai departe de inima ţării, pe care voia să o ferească de devastările războiului.

Spre surprinderea lui, avangărzile turceşti nu reuşiseră a stabili contactul cu mongolii, deşi se răspândiseră în evantai spre a cerceta zone cât mai vaste. Armatele sale ajunseseră la Sebasta fără să fi întâlnit umbră de duşman. Părea că pământul înghiţise pe Timur şi pe soldaţii săi. Baiazid, care sperase să cadă în spatele armatelor lui Timur, se văzuse pus în situaţia de a face drumul întors. Se îndreptase în marş forţat spre Cesareea, închipuindu-şi că acolo va izbuti să-l surprindă pe Timur. Dar trupele mongole, după ce trecuseră prin acea zonă, se topiseră iarăşi în ţinuturile muntoase, sălbatice, din centrul Asiei Mici. În tot timpul deplasărilor, Baiazid avusese grijă să facă popasuri scurte, pe poziţii alese cu multă judecată, pentru a-l pune pe Timur într-o situaţie defavorabilă în cazul unei ciocniri neprevăzute.

Tensiunea nervoasă a căpeteniilor militare turceşti atinsese paroxismul. Aveau impresia că se bat cu o armată de fantome, care se bucura de avantajul de a se putea materializa şi lovi la momentul ales. Tocmai când incertitudinea ajunsese pe punctul de a crea în sufletul turcilor un simţământ vecin cu panica, sosiseră de la Ancyra mesageri înspăimântaţi, anunţând apariţia mongolilor în

preajma oraşului. Timur, înşelând vigilenţa lui Baiazid, străbătuse ţinuturile aride, cu drumuri aproape impracticabile, de la sud de râul Kissil Irmak. Turcii parcurseseră în sens invers drumurile de pe malul nordic al acestui râu. Astfel, Timur căzuse în spatele armatelor otomane, izolându-le de Europa şi deci de bazele de plecare şi aprovizionare.

Baiazid ordonase imediat trupelor lui să se îndrepte în mare grabă spre Ancyra. Se făcuse vară. O vară uscată, caniculară, cum nu mai pomeniseră nici bătrânii. O arşiţă atât de cumplită potopise natura, încât „păsările se prăvăleau moarte din văzduhul fierbinte”. În timpul marşului forţat spre Ancyra, mii de turci căzuseră victime insolaţiei şi deshidratării. Timur ocupase în acest timp poziţii favorabile, lăsând turcilor o zonă care-i dezavantaja. Trupele otomane, supuse unui efort atât de mare, ajunseseră istovite în preajma Ancyrei.

În noaptea din ajunul marii bătălii, Baiazid ţinuse un consiliu de război. După ce analizase posibilităţile armatelor proprii şi ale inamicului, precum şi ipotezele de luptă propuse de generalii săi – ipoteze care nu erau în realitate decât nişte soluţii disperate de ultimă oră – ajunsese la concluzia că superioritatea inamicului era netă şi că dezechilibrul n-ar putea fi răsturnat decât printr-o minune. Trebuia să se ţină în primul rând seama de faptul că soldaţii săi erau sleiţi de puteri, în vreme ce mongolii beneficiaseră de odihnă. Timur nu numai că se instalase în fosta tabără pe care Baiazid şi-o pregătise cu grijă înainte de a pleca de la Ancyra spre Sebasta, dar pentru a îngreuna şi mai mult situaţia turcilor, deturnase cursul râului ce străbătea câmpia Ciubukabad, astfel încât şi puţurile folosite de aceştia se uscaseră. Baiazid fusese obligat să aducă apă cu burdufurile de la mare distanţă…

După ce ascultase încruntat părerile contradictorii ale generalilor, padişahul stabilise planul de luptă şi ordinea de bătaie. Trupele lui aveau să fie dispuse în formă de semilună, spre a permite cele mai optime desfăşurări tactice. Încredinţase cumnatului său aripa dreaptă, alcătuită din patruzeci de mii de cavalerişti sârbi şi din cincizeci de mii de infanterişti turkmeni. Aripa stângă, având în componenţă trupe provenite din Pamphilia, Cappadocia şi Pont – optzeci de mii de călăreţi şi o sută de mii de pedestraşi – urma să fie comandată de fiul său mai mare, Suleiman. Baiazid îşi rezervase comanda centrului, compus din ieniceri – elita armatei otomane – precum şi din unităţi speciale,

aproximativ o sută cincizeci de mii de oameni, la care se adăugau formaţii auxiliare de sirieni şi de mesopotamieni, puse sub comanda altor trei fii ai săi.

După încheierea dezbaterilor consiliului, padişahul se retrăsese în cortul său. Se întinsese pe o sofa şi încercase să aţipească. Nu-i fusese însă cu putinţă să închidă ochii. Îl sufoca mânia la gândul că se lăsase manevrat atât de copilăreşte de Timur. Îşi subestimase adversarul, altfel n-ar fi săvârşit greşeli atât de grosolane. Acum nu mai putea da înapoi. Să încerce o apropiere diplomatică de ultimă oră? Şi-ar fi descoperit şi mai mult slăbiciunea.

Când se luminase de ziuă, ieşise din cort, încălecase, urmat de ofiţerii din statul-major, spre a-şi trece într-o ultimă revistă trupele. Acum, când galopa prin faţa soldaţilor care-l aclamau agitându-şi armele, era încolţit de îndoieli. Încrederea în destinul ce-i oferise cele mai depline satisfacţii începuse să se clatine. Pe măsură ce inspecta frontul, îşi dădea seama cu o şi mai dureroasă ascuţime de avantajele de care se bucura inamicul.

Se opri pe culmea unei coline şi încercă să cuprindă cu privirea trupele lui Timur, desfăşurate de la un capăt la celălalt al zării.

— Sunt mulţi, Hassan, foarte mulţi! se adresă unui general din suită.

— Mulţi ca nisipul mării, stăpâne. Dar le venim noi de hac. La Nicopole am avut de înfruntat vrăjmaşi mai puternici.

Baiazid se întrebă dacă Hassan nu îşi făcea iluzii comparând pe creştinii de la Nicopole cu tătarii lui Timur. Culmea era că în clipa aceasta se pregăteau de luptă doi turanici. Şi el, Baiazid, şi Timur erau de acelaşi neam. În vinele lor curgea aceiaşi sânge. Numai că Timur era un renegat, care lovea în propriii lui fraţi. Invocând numele lui Allah şi propovăduind războiul sfânt, săvârşea în realitate cea mai neruşinată trădare. Acest fiu de căţea trebuia să îşi primească pedeapsa.

Soarele pornise să se caţere pe cer. Razele lui – deşi dimineaţa era doar la început – ardeau de parcă ar fi fost din aur topit. Baiazid simţea că se înăbuşă în armura grea care-i întemniţa trupul. Ar fi preferat ca lupta să se angajeze imediat. Pe măsură ce soarele va urca spre zenit, canicula va creşte, sporind şi oboseala soldaţilor lui. Din nefericire, iniţiativa nu-i aparţinea. Trebuia să-l lase pe Timur să facă prima mişcare. Când trupele mongole în plin atac vor pătrunde în intrândul semilunei, flancurile acesteia se vor închide, aşa cum se închid petalele florilor carnivore asupra gâzelor

aventurate în corolele lor. Aşa cum se întâmplase şi la Nicopole.

Dar Timur întârzia să atace. Soarele torid se înălţa, revărsând potop de fierbinţeală. S-ar fi zis că natura luase foc, aşa de tare ardea pământul. Imaginile deformate de reverberaţiile solare tremurau ca şi când ar fi fost lovite de *delirium tremens.*

Timur aştepta…

Baiazid se întoarse spre generalii săi.

— Ce are de gând câinele ăsta? Va sta nemişcat toată ziua?

Un paşă cu două tuiuri îşi duse mâna la frunte, la gură şi la piept, într-un salut plin de respect.

— Să nu ordonăm atacul, Mărite Doamne? Şacalul aşteaptă să ne topim în armurile şi în zalele noastre.

Baiazid clătină negativ capul.

— Nu! Chiar dacă va fi să fierbem, nu vom face nicio mişcare. Nu putem câştiga bătălia decât speculând greşelile lui Timur.

— E un ostaş hârşit în arta războiului, Înălţimea-Ta, interveni Hassan-Paşa.

— Îi întindem o cursă, Hassan.

— Allah să ne ajute, Măria-Ta.

Calul sultanului zgâria nervos cu copita pământul ars, transmiţând parcă neliniştea sa şi călăreţului.

Secundele, minutele, ceasurile se scurgeau chinuitor de încet. Timur îi supunea unei rafinate torturi.

— Credeţi că ei nu suferă? vorbi Baiazid, fără să se adreseze cuiva anume. Cel care va rezista mai mult în această bătălie a nervilor va câştiga prima etapă. Iar prima etapă poate să fie hotărâtoare.

Baiazid simţea că îl toropeşte căldura. Sudoarea îi udase până şi turbanul.

Deodată, dinspre poziţiile inamice ţâşniră argintii sunete de goarnă.

Baiazid zâmbi.

— Timur a cedat cel dintâi. Casca! ordonă.

Un paj îi aduse casca de luptă. Sultanul îşi scoase turbanul şi îşi puse casca de fier atât de încinsă, încât îi arse aproape degetele. Baiazid scrută cu privirea linia frontului inamic.

Cavaleria lui Timur pornise la atac. Era asemenea unui irezistibil flux care înainta impetuos, înghiţind uscatul. Erau mulţi călăreţii. Mulţi ca firele de iarbă ale unei câmpii. Sunetele de goarnă străpungeau văzduhul. Ropotul cailor se apropia, evocând

rostogolul unui tunet. Zarea întreagă se pusese parcă în mişcare.

Primul obstacol care li se ridică în cale mongolilor fură călăreţii sârbi, comandaţi de regele Stefan, vasalul lui Baiazid. Ciocnirea dintre cele două armate fu urmată de o învălmăşeală indescriptibilă, din care nu se desprindeau decât scânteierile săbiilor, ale hangerelor şi ale lăncilor.

— Regele Stefan nu-şi dezminte credinţa jurată Înălţimii-Tale, Doamne, zise Hassan, urmărind cu privirile îndârjita luptă a călăreţilor.

— Acum Timur va avea prima surpriză, zise Baiazid.

Cavaleria sârbească părea să şovăie sub presiunea escadroanelor tătăreşti. Rezistenţa-i din ce în ce mai slabă se transformă la un moment dat într-o mare derută. Regele Stefan şi călăreţii săi făcură stânga-mprejur şi o luară la fugă, urmăriţi de tătari.

A doua linie de apărare – surpriza pregătită de Baiazid – era alcătuită din turkmeni înveşmântaţi în zale şi înarmaţi cu suliţe. Ei aveau să ridice un zid de fier în drumul cavaleriei uşoare tătăreşti. Sârbii executaseră o manevră iscusită spre a atrage pe duşman în mijlocul unui cleşte care avea să se strângă asupra lui. În momentul în care turkmenii vor angaja lupta cu mongolii, călăreţii sârbi se vor întoarce, căzând în flancurile duşmanului.

— Lovitura aceasta va decide soarta bătăliei, zise Baiazid, urmărind cu privirile tăvălugul cavaleriei inamice.

Unităţile turkmene îşi plecaseră suliţele îndreptându-le spre călăreţii mongoli, care se apropiau în goana cailor, făcând să se cutremure cerul cu strigătele lor de luptă.

— Tătarii vor fi luaţi ca în frigare! exclamă Hassan-Paşa.

Deodată fruntea lui Baiazid se încreţi. În clipa când tătarii ajunseseră la câţiva zeci de metri de frontul turkmenilor, aceştia ridicaseră lăncile şi începuseră să-şi vânture mâinile.

— Ce se întâmplă acolo, Hassan? tună Baiazid. Ce se întâmplă?

Turkmenii îşi deschiseseră rândurile, lăsându-i pe tătari să treacă printre ei ca apa printr-o sită.

— Trădare! exclamă Hassan uluit.

— Trădare! Trădare, Înălţimea-Ta! izbucniră ceilalţi generali.

— Ahmed-Paşa, strigă Baiazid întorcându-se spre una din căpeteniile militare din preajma sa, aleargă la fiul meu Suleiman! Să intervină cu unităţile lui de cavalerie! Înaintarea tătarilor trebuie oprită cu orice preţ!

„Cursa pe care am întins-o lui Timur s-a întors împotriva noastră, gândi Hassan-Paşa consternat. Suntem pierduţi!”

Se feri să-şi dezvăluie reflecţiile, căci Baiazid l-ar fi acuzat de defetism.

Bătălia luase o întorsătură urâtă. Sârbii lui Stefan, surprinşi de trădarea turkmenilor, care întorseseră armele împotriva foştilor camarazi, declanşară un contraatac disperat, încercând să oprească tăvălugul cavaleriei tătăreşti. Lipsiţi însă de sprijinul infanteriei, fură daţi peste cap, după o luptă îndârjită, dar care nu avu decât semnificaţia unui simbol. O rezistenţă serioasă devenea imposibilă.

În acele momente de grea cumpănă Baiazid văzu marea de pedestraşi inamici punându-se în mişcare. Era asemenea unei uriaşe mase de lavă care se revărsa spre liniile turceşti. O forţă care nu mai putea fi zăgăzuită.

Bătălia se angajase pe tot frontul. Trupele turceşti, dispuse în semilună şi debordate de irezistibila presiune duşmană, evocau lui Hassan-Paşa un rac lovit de moarte, care îşi agită convulsiv şi ineficace cleştii. Primele unităţi de şoc tătăreşti reuşiseră să se infiltreze în dispozitivul de apărare turcesc, izolând flancul stâng de corpul ienicerilor.

Baiazid îşi dădu seama de primejdie. Dacă nu va reuşi să restabilească frontul, folosindu-se de ieniceri, totul era pierdut. Făcu semn ofiţerilor să-l urmeze, apoi, înfigându-şi pintenii în flancurile calului, se îndreptă în galop spre trupele sale de elită, care aşteptau să intervină în bătălie.

În ziua aceea de iulie, zi memorabilă în analele Asiei, un milion şi jumătate de oameni se încleştaseră într-o luptă pe viaţă şi pe moarte. Sorţii se pronunţaseră pentru Timur. Dar Baiazid nu concepea să fugă sau să capituleze. În fruntea ienicerilor, porni la contraatac. Se strădui zadarnic să restabilească joncţiunea cu flancul stâng. Tentativele de a sparge arcul de cerc care se strângea în jurul armatelor sale erau zdrobite pe rând. Bătălia devenise confuză. Norii de praf stârniţi de şarjele cavaleriei erau atât de groşi, învălmăşeala atât de haotică, încât turcii, dezorientaţi de atacurile concentrice ale tătarilor şi de grindina de săgeţi, ajunseseră să se bată între ei. Nu mai ştiau să facă deosebire între prieteni şi vrăjmaşi.

Soarele se ridică la zenit, apoi prinse să coboare spre apus. Turcii se luptau cu disperare. Spre seară tătarii reuşiră să-i izoleze

în insule care se apărau în continuare cu furie. Cavaleria grea a lui Timur se năpusti asupra focarelor de rezistenţă, stingându-le pe rând. Apoi interveniră elefanţii, măturând ultimele cuiburi turceşti. Numai ienicerii se mai luptau cu o îndârjire care atingea frenezia. În nebunia lor sângeroasă refuzau să îşi recunoască înfrângerea.

Când noaptea îşi pogorî vălurile negre asupra câmpului de bătălie, un vânt de panică prinse să bată printre turcii care supravieţuiseră masacrului. Ultimele formaţii capabile încă să se apere începură să se disloce. Profitând de întuneric, turcii şi aliaţii lor încercară să iasă din încercuiri şi să fugă. Mulţi răzbiră, dar şi mai mulţi muşcară ţărâna înroşită de sânge.

Printre ienicerii înconjuraţi de tătari, Baiazid se bătea ca un leu. Îşi dădea seama că pierduse partida. Dar mândria, orgoliul său nu-i îngăduiau să cedeze. De fiii lui nu mai ştia nimic. Numai doi sau trei ofiţeri din statul său major i se mai aflau în preajmă. Restul pieriseră în luptă sau fugiseră.

Într-un târziu Baiazid trebui să se încline în faţa evidenţei. Continuarea rezistenţei era inutilă. Nu-i rămânea decât să fugă. După ce se va vedea în siguranţă, îşi va reconstitui armata şi va porni din nou la luptă. Deodată se simţi obosit. Avu senzaţia că braţele îi erau grele ca nişte pietre de moară. Abia mai putea să ridice sabia. Spre a se mai uşura, aruncă platoşa, zalele, casca. Veşmintele îi erau sfâşiate şi pline de sânge. Gâfâind ca un animal ajuns la capătul puterilor, făcu un semn lui Hassan-Paşa, care îl urmase ca o umbră. În câteva cuvinte rostite printre gâfâieli, îi împărtăşi gândurile. Hassan-Paşa nu avea nevoie de explicaţii ample. Îşi cunoştea atât de bine stăpânul, încât ajunsese să-i descifreze intenţiile numai privindu-l în ochi. Chemă pe aga ienicerilor şi în câteva clipe puseră la punct un plan de acţiune. O formaţie de călăreţi, sprijinită de un detaşament de ieniceri, va încerca să spargă încercuirea mongolă. Pe acolo se va strecura sultanul, împreună cu cei pe care va binevoi să-i ia cu el.

Operaţia, executată expeditiv şi cu hotărâre, reuşi. Baiazid, însoţit de câţiva credincioşi, putu să străbată bariera vie şi să iasă la câmp deschis. Călare, se avântă în galop întins spre soare-apune. Spera să ajungă la Brussa şi acolo să organizeze o apărare eficace.

Mongolii împânzeau însă câmpia. Siluetele fugarilor nu scăpară vigilenţei oamenilor lui Timur. Pe urmele sultanului porniră sute de călăreţi inamici. Vânătoarea aceea infernală dură până la miezul

nopţii. Când să treacă prin albia unui râu secătuit de secetă, calul lui Baiazid se poticni de un bolovan şi se prăvăli, aruncându-şi stăpânul peste un aşternut de pietre. Mongolii îl ajunseră din urmă şi se năpustiră asupra lui. Hassan-Paşa, observând ce se întâmplă, se întoarse din drum spre a-i veni în ajutor. După o luptă scurtă, se nărui străpuns de zeci de lovituri de sabie.

Sultanul se gândi să-şi vândă scump viaţa. Dar urmăritorii săi îl voiau viu. Izbuti să răpună trei sau patru mongoli, dar în cele din urmă fu copleşit de superioritatea lor numerică. Cu mâinile legate la spate, ca un răufăcător, se văzu târât în tabăra tătărască.

Încunoştinţat de capturarea vrăjmaşului său, Timur porunci să fie adus în prezenţa lui. Când îl văzu pe Baiazid Ildirim, sultanul sultanilor, împins de la spate de câţiva ostaşi de rând, îi veni să râdă. Omul ale cărui fapte de arme făcuseră să se cutremure Europa şi Asia Mică stătea acum în faţa lui, mai neputincios decât un prunc. Plin de sânge, de praf, de sudoare, Baiazid emana un miros acru de ţap, acoperind până şi miresmele răspândite din potpuriurile de argint. Ochii lui mici, arzători ca doi tăciuni, fixau cu exasperată ură pe renegatul care fusese în stare să-l doboare.

— Râzi de mine, bolborosi el tremurând de mânie. Faci rău că îţi baţi joc de nenorocirea mea. Să nu uiţi că Allah distribuie imperiile doar celor pe care-i socoteşte vrednici de încrederea sa. Iar mâine poate să le ia ceea ce le-a dăruit azi.

Timur clătină din cap în semn de îndoială.

— Foarte posibil. Asta însă nu mă poate împiedica să râd acum, când te văd în faţa mea. Cred că Allah face prea puţin caz de aceste imperii, de vreme ce le dăruieşte unor inşi atât de sluţi cum suntem noi. Un cocoşat ca tine şi un şchiop ca mine şi-au împărţit omenirea. Râse iarăşi, tăcut, fără veselie. Să nu mă învinuieşti că aş fi cauza nenorocirilor tale. Tu, Baiazid, ţi-ai săpat singur groapa. Îţi aminteşti? Odinioară ţi-am oferit prietenia mea. Cum ai răspuns la mâna întinsă? Ai respins-o cu dispreţ, deşi voiam să te ajut în lupta împotriva necredincioşilor, duşmanii noştri comuni. Dacă tu m-ai fi învins pe mine, ştiu ce tratament mi-ai fi rezervat. Ştiu şi ce le-ai fi făcut soldaţilor mei. Eu am să fiu mai îngăduitor cu tine. Am să te ţin în preajma mea. Vei avea propriul tău cort, caleaşcă proprie şi propria ta gardă, comandată de emirul Berlas, care ţi s-a înfăţişat nu demult, spre a-ţi propune în numele meu un pact de prietenie. Ori de câte ori am să te privesc, am să reflectez asupra deşertăciunii omeneşti şi asupra păcatului trufiei. Luaţi-l! porunci

slujitorilor,

Timur nu făcea făgăduieli deşarte. Baiazid avea să-l însoţească pretutindeni, până la moarte, spre a fi o pildă vie pentru toţi aceia cărora le-ar mai trece prin cap să-i imite nesăbuinţa. Şi pentru a-l feri de ispita evadării, îi pregăti o caleaşcă ciudată, cu gratii, care amintea mai degrabă o cuşcă destinată animalelor sălbatice.

Timur avea toate motivele să fie încântat de noua lui achiziţie. Muritorii de rând păstrau în preajma lor pisici, câini mai mari sau mai mici, papagali, maimuţe, peştişori şi tot felul de vietăţi drăgălaşe, destinate să le izgonească clipele de plictis. Maharajahii din India aveau tigri, lei şi elefanţi. El, Timur, era mai presus de toţi, fiindcă ţinea la picioarele sale un împărat autentic. Nu-i lipsea împăratului decât zgarda.

Când Baiazid muri de inimă rea câteva luni mai târziu, Timur îl regretă sincer. Se gândi cu cine să-l înlocuiască şi ajunse la concluzia că cel mai potrivit ar fi împăratul Chinei…

Începu deci să se pregătească de război…

SE STÂRNESC VÂNTURILE

1448–1453

Împărăteasa Helena stătea dreaptă, neclintită, ca una din acele hieratice cariatide care împodobesc tribuna Coreelor din templul Erechtheion, şi privea undeva în gol, peste catafalcul monumental, străjuit de o pădure de lumânări, pe care zăcea trupul lipsit de viaţă al fiului ei, basileul Ioannos al VIII-lea. Un cernit sobor de călugări, cu bărbi şi plete albe, prosternaţi la căpătâiul autocratorului, rosteau monocord rugăciunea morţilor. Aerul era îmbălsămat de mirosul puternic al tămâii şi de miresmele florilor. Cu două decenii în urmă, împărăteasa Helena priveghease rămăşiţele pământeşti ale soţului ei, basileul Manuel al II-lea. Atunci succesiunea fusese asigurată. Opt fii avusese răposatul, dintre care şase erau în viaţă. Ioannos al VIII-lea murise însă fără a lăsa descendenţi. Dintre fraţii lui, numai trei supravieţuiseră frământărilor care făceau să se cutremure din temelii imperiul.

Pe umerii slabi ai bătrânei împărătese apăsa în aceste clipe povara unor răspunderi care pe alţi muritori i-ar fi zdrobit. Ea trebuia să vegheze ca transferul Coroanei să se facă fără tulburări dinastice şi mai ales fără vărsări de sânge. Imperiul avea nevoie de linişte lăuntrică spre a putea face faţă presiunilor formidabile din afară.

Chipul împietrit al împărătesei nu reflecta nimic din îndoielile şi temerile ce-i răvăşeau sufletul. Soborul de episcopi şi mitropoliţi care săvârşiseră serviciul religios, curtenii copleşiţi de emoţie, înalţii demnitari apăsaţi de incertitudinea unui viitor ce se anunţa în culori foarte sumbre, căpeteniile militare ale unor armate fantomă, ostaşii din garda imperială, întunecaţi la chip şi cu lăncile plecate în semn de doliu, ambasadorii impresionaţi de măreţia spectacolului, toţi, dar absolut toţi cei prezenţi simţeau aproape instinctiv că se aflã în pragul unor mari şi hotărâtoare evenimente.

Împărăteasa Helena înţelegea poate mai bine decât oricine cât

de gravă era situaţia. Bătrâna aceasta firavă, care dusese până atunci o existenţă modestă, izolată, în ambianţa aparent calmă a gineceului imperial, ieşise la lumină, îşi asumase din proprie iniţiativă frâiele autorităţii supreme şi, în cadrul unui consiliu imperial extraordinar, luase toate măsurile pentru ca sceptrul să revină lui Constantinos, al doilea frate în viaţă al decedatului basileu, şi nu lui Demetrios, al treilea frate în viaţă, un ambiţios fără pereche, ce aspirase să devină împărat graţie unor intrigi, unor perfidii şi unor jocuri de culise savante, procedee care în lumea bizantină ajunseseră de multă vreme monetă curentă.

Împărăteasa Helena intervenise în ceasul al unsprezecelea spre a zădărnici manevrele acelora care năzuiau să ridice pe treptele tronului un om destinat să fie un simplu instrument politic în mâinile lor. Nimeni nu îndrăznise să-i conteste autoritatea. În Bizanţ o împărăteasă nu avea doar rolul de a aduce pe lume vlăstari meniţi să continue dinastia. Când basileul Theophilos, căutându-şi o tovarăşă de viaţă, a poftit la palat – potrivit tradiţiei – pe cele mai frumoase fete din imperiu, pentru a oferi un măr de aur aceleia pe care o va socoti demnă să poarte coroana de împărăteasă, una dintre candidate, pe nume Eikasia – o replică reuşită a prodigioasei Sapho din Lesbos – în cadrul unei scurte convorbiri cu suveranul asupra rolului femeii în căsnicie, i l-a descris în câteva cuvinte: „Femeia te ridică, femeia te coboară. Dintr-un rege poate face un cerşetor, iar dintr-un cerşetor poate face un rege". Theophilos, neplăcut impresionat de acest exces de isteţime, a preferat să ofere mărul de aur unei fiinţe mai modeste, Theodora. Mai târziu, Theodora avea să dea o lovitură mortală iconoclasmului proclamat de soţul ei. Dacă definiţia Eikasiei păcătuia prin exagerare când generaliza importanţa femeii în societatea bizantină, nu se îndepărta însă de adevăr dacă se referea la influenţa politică a basilisei şi la rostul ei în guvernarea statului. Autoritatea acesteia nu deriva din autoritatea împăratului, ci avea un caracter autonom. Împărăteasa Helena îşi amintea şi acum cu duioşie, dar şi cu legitimă mândrie, ceremonia care urmase după logodna cu Manuel. O principesă din casa domnitoare îi pusese în picioare pantofii de purpură cu vulturul bizantin brodat în perle, simbolul puterii imperiale. Încoronarea ei avusese loc înaintea nunţii, pentru a-i sublinia independenţa. Fusese învestită cu toate drepturile suverane înainte de a rosti în faţa altarului sacramentalul *da*, care avea să-i confere titlul de soţie a autocratorului bizantin.

Participarea ei la toate ceremoniile era indispensabilă. Când împăratul murea fără a fi lăsat un succesor, basilisei îi revenea rolul de a desemna pe viitorul purtător al sceptrului domnesc. Când împărăteasa Irina îşi atribuise titulatura de „Rege atotputernic şi Autocrator al Romanilor”, nimeni nu găsise cu cale să-i conteste autoritatea. Theodora nu fusese o simplă tovarăşă de viaţă a lui Justinian, ci asociata acestuia la domnie. Nimeni nu cârtise când văduva lui Zenon proclamase împărat pe propriul ei amant. „Ţie, Augusta, îţi aparţine puterea imperială!” strigase printre ovaţii mulţimea adunată în incinta hipodromului.

Împărăteasa simţise în tot cursul ceremoniei funebre privirile încărcate de ură şi de furie neputincioasă cu care o bombardase Demetrios. Deşi îi era fiu, sânge din sângele ei, carne din carnea ei, îi recunoştea deschis defectele. Desfrânat, cheltuitor, superficial, arţăgos, influenţabil, capricios, ar fi fost un împărat detestabil. Odinioară, când imperiul era întins, puternic şi temut, învestirea unui astfel de om cu autoritatea supremă nu ar fi avut urmări prea grave. Mulţi depravaţi, vicioşi, degeneraţi purtaseră purpura imperială fără ca efemera lor domnie să ducă Bizanţul de râpă. Acum însă criza era atât de acută, existenţa Constantinopolelui atât de primejduită, încât numai un suveran vrednic, înţelept, ponderat ar fi putut face faţă periculoaselor probleme ale domniei. Şi acest om providenţial era numai Constantinos. Diplomat şi în acelaşi timp viteaz, înzestrat cu o inteligenţă superioară, dar şi cu modestie, se dovedise un sfetnic preţios şi un ostaş devotat al fratelui său, împăratul Ioannos. Din nenorocire, moartea autocratorului intervenise în absenţa lui Constantinos din capitală. Demetrios deţinea în acea epocă demnitatea de guvernator al Selymbriei, fortăreaţă din apropierea Constantinopolelui. Alesese acest post pentru a fi cât mai aproape de capitală în momentul morţii împăratului. Planul lui era simplu. Ajutat de un grup de partizani şi de câteva unităţi din garda imperială, avea să pună mâna prin surprindere pe Coroană şi să se proclame autocrator. Demetrios nu ţinuse seamă însă de un factor care-i zădărnicise toate socotelile: împărăteasa-mamă, Helena.

Când el se înfăţişase la palatul Blachernelor spre a-şi însuşi sceptrul, decrepita bătrână îl înfruntase, contestându-i dreptul de a se încorona împărat. Convocase apoi consiliul imperial şi, în prezenţa lui Demetrios, învineţit de mânie, pledase împotriva lui, convingând pe înalţii demnitari – dispuşi până atunci a se înclina în

faţa faptului împlinit – să respingă candidatura guvernatorului Selymbriei şi să ofere Coroana lui Constantinos. Cu glas cutremurat de emoţie, evocase actul de trădare al lui Demetrios, care cu câţiva ani în urmă încercase să-l detroneze pe fratele său şi să-şi însuşească puterea, ajutat de turci. Fapta lui fusese ulterior iertată. Împărăteasa Helena folosise cu durere acest suprem argument împotriva lui Demetrios. În ciuda cusururilor sale, rămânea totuşi fiul ei. O făcuse însă fiindcă îndatoririle ei de împărăteasă şi dragostea de ţară erau mai puternice decât simţămintele materne.

Guvernatorul Selymbriei înghiţise cu greu pilula amară a înfrângerii, aducând omagiu de supunere lui Constantinos.

Ceremonia religioasă de la palatul Blachernelor se terminase. Marele logotet – primul-ministru – se apropie solemn de catafalc şi rosti cu glas sepulcral:

— Basileule, părăseşte acest palat! Regele regilor, stăpânul stăpânilor, Dumnezeu cel atotputernic te cheamă!

Căpeteniile militare luară pe umeri sicriul şi îl duseră afară din palat. Îl aşezară în dreptul intrării principale, dominată de vulturul bizantin, sculptat în piatră. Acolo, membrii familiei imperiale, înalţii demnitari şi curtenii sărutară pentru ultima oară mâna decedatului. Pentru cei mai mulţi gestul acesta nu mai avea decât semnificaţia unei simple formalităţi. Un împărat mort are mai puţină însemnătate decât un cerşetor viu. Prin faţa sicriului defilă apoi ore întregi un fluviu de oameni simpli, dornici să vadă chipul încremenit al aceluia care fusese întruparea lui Dumnezeu pe pământ.

Împărăteasa Helena îşi amintea cu melancolie că pe treptele acestei intrări îl întâmpinase pe soţul ei, Manuel, după călătoria lui în Europa. Cerul era zguduit de uralele supuşilor entuziasmaţi de providenţiala ridicare a asediului capitalei. Copiii nevârstnici, adunaţi în jurul fustelor ei, se uitau cu uimire la impunătorul lor părinte, pe care-l revedeau după o absenţă de peste doi ani. Aproape că şi uitaseră cum arată la faţă.

Trecuseră de atunci patru decenii şi mai bine. De pe aceste trepte asista acum la ceremonia funebră a fiului ei preferat. Înaltele personaje, care nu se puteau retrage mai înainte ca defunctul să fie coborât în cavoul imperial, începeau să ridice rugi către Cel-de-Sus ca perindarea aceasta lentă de plebei să se termine mai repede.

Soarele palid de toamnă târzie mângâia cu razele sale aurii şi obrazul savant machiat al mortului, şi pe mai-marii zilei, şi pe cei mărunţi şi umili, ca şi când le-ar fi spus, folosindu-se de un limbaj

simbolic: „În faţa mea toţi sunteţi egali, iar existenţa voastră este egal de efemeră”.

Apoi sicriul fu iarăşi ridicat pe umeri spre a fi transportat – cu acompaniamentul imnurilor funebre intonate de corurile bisericeşti – spre monastirea Pantocratorului, unde avea să fie înmormântat.

Când sicriul cu rămăşiţele lumeşti ale suveranului se opri, în sfârşit, la poarta monastirii, se auzi iarăşi glasul marelui logotet pronunţând formula macabră impusă de protocol: „Intră, basileule! Regele regilor, stăpânul stăpânilor, Dumnezeu atotputernicul te aşteaptă!” Apelul acesta straniu, venit parcă de dincolo de lume, înfiora sufletele celor de faţă. Iar când cadavrul fu adus la gura cavoului, strigătul se auzi pentru ultima oară: „Lipseşte-te de coroana imperială!”

Ochii uscaţi ai împărătesei Helena se umeziră pentru prima oară. Fără să privească, intui gesturile acelora care luau coroana de pe capul fiului ei mort şi îi încingeau fruntea cu o fâşie lată de purpură, simbolul autorităţii pierdute.

Sicriul fu coborât în întunericul umed al criptei, aşezat cu grijă, apoi uşile de fier se închiseră cu zgomot metalic.

Ioannos al VIII-lea ieşise din viaţă şi intra în istorie…

* * *

Bolţile înalte ale catedralei, înnegrite de fumul lumânărilor, vibrau reflectând sonorităţile profunde ale corului care intona cu fervoare *Kirie Eleison.* Slujba religioasă, oficiată de mitropolitul Mistrei, asistat de un numeros sobor de preoţi, se apropia de sfârşit. Noul suveran al Imperiului Bizantin, Constantinos al XI-lea Dragases, murmura cucernic o rugăciune, implorând cerul să-l întărească spre a-şi purta cu cinste Coroana, spre a păstra intactă independenţa ţării, spre a asigura fericirea supuşilor săi. Silueta-i înaltă, suplă, se contura pe fundalul aurit al catapetesmei împodobite cu icoane vechi. Pe frunte simţea apăsarea Coroanei imperiale, pe care o purtaseră atâţia înaintaşi glorioşi. Acum îi revenea lui, prin jocul unor forţe insesizabile, numite de oameni destin. Doi înalţi demnitari, Manuel Paleologos Iagros şi Alexios Lascaris Philantropenos, i-o aduseseră de la Constantinopole, pentru ca solemnitatea încoronării să se facă fără zăbavă. Aşa recomandase consiliul imperial prezidat de basilisa Helena, iar Constantinos socotise că aşa era bine. Existenţa ţării nu trebuia primejduită de un interregn susceptibil să genereze tot felul de

intrigi, conspiraţii şi pactizări cu inamicul. Fusese informat de manevrele fratelui său Demetrios, şi aceasta îi întărise convingerea că trebuia lucrat repede. Înainte de a intra în catedrală, avusese o lungă convorbire cu cei doi demnitari.

— Ştim că o încoronare în afara zidurilor capitalei constituie un fapt fără precedent, spusese Iagros. Dar necesităţi stringente au impus această derogare.

— Înţeleg, replicase Constantinos.

— Chiar şi în cursul nefericitelor evenimente care au impus odinioară strămutarea vremelnică a capitalei la Niceea, încoronările se făceau între zidurile acelui oraş tocmai spre a se respecta tradiţia, adăugase Lascaris. Evident, vom repeta solemnitatea încoronării şi la Constantinopole, spre a închide gura tradiţionaliştilor şi a pescuitorilor în apă tulbure.

— Dacă va fi nevoie, o vom repeta, replicase Constantinos. Important este să asigurăm continuitatea dinastiei şi stabilitatea internă.

— Din ordinul împărătesei Helena au şi fost trimişi în capitalele europene agenţi diplomatici spre a vesti urcarea pe tron a Majestăţii-Tale, reluase Iagros. Marele şambelan Georgios Sphrantzes a primit misiunea să plece la Adrianopole, spre a-l încunoştinţa pe sultanul Murad.

— Sphrantzes este un diplomat abil, replicase Constantinos. Cum a reacţionat Murad?

— S-a arătat binevoitor.

— În bunăvoinţa turcilor nu am nicio încredere, zâmbise cu amărăciune Constantinos. Abia aşteaptă să ne lovească…

Într-adevăr, Islamul, asemenea unei uriaşe fiare apocaliptice, înghiţise încetul cu încetul trupul Imperiului Bizantin. Constantinopolele, capul acestui trup nefericit, rămăsese încă afară, la lumină. Moreea şi cele câteva insule care mai alcătuiau rămăşiţele străvechiului Imperiu Roman de Răsărit nu prezentau importanţă. Supravieţuirea Constantinopolelui era o chestiune de viaţă şi de moarte…

Noul suveran se înapoie în capitala sa la bordul unei nave catalane. Autocratorul unui imperiu care dispusese odinioară de una dintre cele mai puternice flote militare din lume traversa acum mările stăpânite în trecut de Bizanţ în postura de pasager al unei corăbii sub pavilion străin.

La Constantinopole i se făcu o primire entuziastă. Este adevărat

că veşmintele de paradă ale curtenilor îşi pierduseră din strălucire, că uniformele ostaşilor din gardă erau roase până la urzeală, că tot mai mulţi oameni umblau în zdrenţe... Basileul încercă să nu mai vadă toate aceste semne ale unei decăderi lente şi iremediabile. Se bucură de bucuria supuşilor care-l întâmpinau cu urale, ca şi cum acest răsărit de domnie avea să aducă numai linişte şi prosperitate.

La un moment dat imaginaţia lui Constantinos o luă razna. Nu mai era basileul unui imperiu muribund, ci un viteaz purtător al săbiei Sfântului Mihail. Înfrânsese pe duşmani şi se înapoia la Constantinopole în fruntea unui cortegiu triumfal. Soldaţi încărcaţi cu lauri defilau pe străzile împodobite de sărbătoare. O mare de cetăţeni urmărea cu încântare parada. Unii stăteau ciucure la ferestre, alţii umpleau balcoanele, foarte mulţi se căţăraseră până şi pe acoperişuri. Cerul se cutremura de dangătul sărbătoresc al clopotelor, de uralele mulţimii, de ropotul bidiviilor călăriţi de veterani cu cicatrice glorioase, de sunetele înalte ale trompetelor. Furgoanele încărcate cu pradă de război stârneau entuziasmul privitorilor. Captivi cu lanţuri la mâini, escortaţi de ostaşi învăluiţi în zale, mergeau tăcuţi, umiliţi, rumegându-şi disperarea. Printre ei se afla însuşi sultanul Murad...

Constantinos se trezi brusc din visare. Printre spectatori văzuse câţiva turci care-l priveau cu un fel de amuzament dispreţuitor. Prezenţa lor în mijlocul constantinopolitanilor îi strică buna dispoziţie. Îi amintiseră că victoriile militare deveniseră pentru el nişte utopii. Trebuia să se socotească fericit dacă va izbuti să păstreze independenţa capitalei şi a peticelor de pământ din jurul ei.

La palat îl aştepta un mare praznic. Toate mărimile imperiului erau acolo. Împărăteasa-mamă Helena făcuse rost de bani spre a-şi sărbători cum se cuvine fiul. Slujitorii aduceau mâncăruri alese şi vinuri străvechi. Muzicile cântau. Fete tinere, acoperite cu văluri diafane, aruncau flori asupra invitaţilor.

Constantinos ştia că datora aceste onoruri mamei lui. O privi cu dragoste filială şi cu recunoştinţă. Basilisa îi zâmbi. Un zâmbet cald, plin de afecţiune, de sobră bucurie.

Împărăteasa Helena încerca satisfacţia misiunii îndeplinite. Acum putea să moară. Sceptrul încăpuse pe mâini bune. Poate că împăratul ar mai fi avut nevoie de sfaturile ei. Nu dobândise încă experienţa domniei. Va şti însă să se descurce şi singur.

Deodată închipuirea ei prinse să-i reînvie chipuri demult

dispărute. În jilţul ocupat azi de Constantinos îl văzu aievea parcă pe socrul ei, împăratul Ioannos al V-lea. Bătrân, posomorât, taciturn, purta pe chipul lui răvăşit de ani pecetea insucceselor şi a încercărilor grele întâmpinate în cursul unei domnii de cincizeci de ani. Cincizeci de ani întristaţi de interminabile războaie civile, de repetate înfrângeri militare, de umilinţe, de eforturi disperate spre a redresa o situaţie definitiv compromisă. Cu un an înainte de a muri, încercase să repare zidurile înconjurătoare ale Constantinopolelui şi să refacă o serie de fortificaţii căzute în ruină. Iritat, sultanul Baiazid îi trimisese un mesaj ameninţător, pretinzând imediata încetare a lucrărilor. Atât de sleit de puteri era imperiul, încât bătrânul basileu se supusese. Această ultimă şi supremă umilinţă fusese pentru el lovitura de graţie. Mai trăise câteva luni, apoi se stinsese, înăbuşit de conştiinţa propriei sale neputinţe.

Împărăteasa Helena văzu apoi pe jilţul imperial umbra soţului ei, autocratorul Manuel. Atât de viu era chipul lui, încât basilisa îi desluşi pe buze un zâmbet plin de tristeţe. Inima ei se strânse îndurerată, aşa cum se strângea ori de câte ori soţul ei întâmpina eşecuri. În timpul celor treizeci şi patru de ani ai lui de domnie, trăiseră într-o atmosferă de amărăciune şi deznădejde. După înfrângerea otomanilor de către Timur Lenk, împăratul Manuel încercase să profite de răgazul pe care i-l acordau turcii, prinşi în vârtejul unor grave tulburări interne, spre a ridica un zid fortificat de-a lungul istmului Corint. Dar eclipsa osmanlâilor nu durase mult. Imperiul Otoman renăscuse din propria lui cenuşă. Sultanul Murad al II-lea îşi inaugurase domnia asediind Constantinopolul. Rezistenţa viguroasă a apărătorilor capitalei bizantine îi silise pe turci să dea înapoi. Mâniat de acest eşec, Murad se năpustise atunci asupra Peloponezului, nimicind zidul fortificat, trecând prin tăişul săbiei populaţia grecească rămasă fără apărare.

Împărăteasa Helena suspină. Manuel fusese un soţ bun, un părinte afectuos şi un suveran devotat ţării şi poporului său. Îi lipsiseră mijloacele spre a acţiona aşa cum ar fi vrut. Cu chirpici nu poţi construi o catedrală.

Ochii împărătesei Helena se înceţoşară. Chipul lui Manuel dispăru, dar peste câteva clipe apăru luminoasă silueta lui Ioannos al VIII-lea, fiul ei. Îşi limpezi privirea spre a-l vedea mai bine. Şi el avusese o domnie lungă, dar, vai, atât de sterilă... Ca şi părintele său, colindase Europa, cerşind sprijinul creştinătăţii. O cruciadă iniţiată de Papa Eugenius al V-lea se încheiase cu un dezastru. La

Varna, turcii obţinuseră o victorie strălucită. Creştinii, înfricoşaţi de puterea Islamului, îşi ziseră că era mai cuminte să caute un *modus vivendi* cu osmanlâii. Dezinteresându-se de soarta Bizanţului, începuseră să facă avansuri prieteneşti sultanului. Se hrăneau cu iluzii…

Împărăteasa Helena se smulse din urzeala visărilor. Îl văzu iarăşi pe Constantinos tronând în capul mesei imperiale. Fraţii săi, Thomas şi Demetrios, îl încadrau, fără a manifesta o simpatie deosebită noului suveran. Ultimii vlăstari din liota de copii dăruiţi de ea lui Manuel. Câţiva dintre ei muriseră nevârstnici. Trecuse atâta timp de atunci, încât abia îşi mai amintea trăsăturile lor. Le auzea însă glasurile subţiri ca ciripitul unor păsărele. Theodoros trăise mai mult. Apucase să se şi însoare. Avea o fire închisă, bănuitoare, nimic nu-l mulţumea. Fiindcă fratele său mai mare, Ioannos, nu făcuse copii, îi aştepta cu nerăbdare moartea, spre a-i lua tronul. Destinul îi jucase farsa de a-l îmbolnăvi de ciumă cu trei luni înainte de moartea imperialului său frate.

Andronikos era cu doi ani mai mic decât Theodoros. Slab, cocârjat, avea un umăr mai înalt decât celălalt şi picioarele în formă de paranteze. Maică-sa nu-l găsea chiar atât de urât. Îi descoperise chiar un oarecare farmec aparte. Părerile ei nu erau împărtăşite de nimeni, nici chiar de Manuel, părintele avortonului. Bărbat frumos, de o rafinată eleganţă, Manuel se uita cu mirare şi cu vagă aversiune la acest copil neisprăvit, care nu-i semăna sub niciun raport. Se spunea că Andronikos era simpluţ la minte. Numit guvernator al Thessalonikului, se pricepuse totuşi să vândă oraşul veneţienilor în schimbul a 50.000 de ducaţi. Dar euforia prilejuită de această bizară tranzacţie, care scandalizase Bizanţul, se topise repede. Îl păliseră remuşcările. Atât de cumplit îl rodeau regretele, încât hotărâse să se pocăiască, îmbrăcând rasa monahală. Nici în monastire nu făcuse mare ispravă. Alterna crizele de ascetism cu răbufniri de pasiuni lumeşti. Organiza atunci chiolhanuri cu femei şi cu muzicanţi care să-i înece în cântece aleanul. Stareţul monastirii era un bun curtean. Într-o zi lansase zvonul că avea de gând să-l sanctifice pe fantascul călugăr. Dar Andronikos îl ferise de această dezonoare, murind fără veste după un foarte îmbelşugat praznic monahal. Numai împărăteasa Helena îi deplânsese sfârşitul.

Constantinos părea să împlinească toate aşteptările ei. S-ar fi zis că pronia avusese grijă să-i înlăture pe toţi fraţii care ar fi putut să-i împiedice accesul la tron.

Bătrâna basilisă se întrebă la un moment dat cine va fi urmaşul lui Constantinos. Acesta împlinise 45 de ani, dar nu avea copii. Se căsătorise de două ori. Prima dată, cu Theodora Tocco, principesă de Kephalonia, iar a doua oară, cu foarte frumoasa Catherina Gattilusio, principesă de Lesbos. Amândouă muriseră lăsându-i domenii întinse, dar nu şi urmaşi. Basilisa era îngrijorată. „Să fie oare Constantinos steril? Poate că soţiile lui nu au fost în stare să conceapă vlăstari.” Împărăteasa îşi zise că fiul ei, basileul, trebuia să îşi caute o nouă nevastă. O obseda o întrebare chinuitoare: „Dar dacă nici a treia femeie nu-i va dărui copii? În cazul că ar muri fără descendenţi direcţi, Demetrios ar prelua Coroana. Pentru Bizanţ, urcarea lui pe tron ar echivala cu un dezastru. Constantinos trebuia să aibă copii!”

Basilisa Helena se strădui să pătrundă cu ochii minţii tainele viitorului. Să vadă chipul urmaşului lui Constantinos. Se spunea la Constantinopole, nu fără oarecare temei, că împărăteasa-mamă avea darul previziunii. Adevărul este că în copilărie se deprinsese să *vadă* dincolo de existenţa obiectivă. Stătea, de pildă, pe una din esplanadele împodobite cu trandafiri agăţători din jurul castelului părintesc. Se uita la rozele învoalte, cu petale delicate ca obrazul unei fecioare, şi se întreba cum vor arăta mai târziu. Sub ochii ei, rozele păleau, se ofileau, frunzuliţele se îngălbeneau, cădeau, lăsând ramurile goale. Mai târziu, îşi popula cu oameni închipuirile, dându-le un relief tot mai puternic. Cum va arăta pajul acesta, îmbujorat de sfiiciunea adolescenţei, când anii îi vor îngreuna umerii, îi vor aşterne omăt peste plete şi îi vor tulbura privirile? Îl *vedea* atunci îmbătrânit, târându-şi picioarele deformate de gută, respirând greu, astmatic. Apoi tentativele ei cuprinseseră un câmp mai larg. Se străduia să *vadă* cum va arăta logodnicul ei... Şi-l închipuia tânăr, frumos, mândru... Ajunsă la vârsta măritişului, constatase că Manuel, cel făgăduit ei, corespundea în totul imaginii pe care şi-o făurise. Între imaginaţie şi previziune, fruntariile erau anevoie de definit. I se întâmpla să *vadă* în viitor chipuri necunoscute. Se întreba ce reprezentau aceşti inşi iviţi parcă din neant? Încerca să le interpreteze expresia feţei, gesturile, limbajul privirilor... Cu timpul, aceste *vedenii* prinseseră să capete consistenţă. Helena desluşea nu numai chipuri şi gesturi izolate, ci chiar grupuri compacte, episoade de viaţă... Multe dintre aceste scene ciudate le uita. I se întâmplase însă – nu o dată – să se pomenească în faţa unui moment din viaţă care îi trezea brusc din

ascunzişurile subconştientului acele „plăsmuiri” îndepărtate, care acum se îmbinau uluitor cu realitatea. În felul acesta avusese ea revelaţia darului previziunii cu care o înzestrase Dumnezeu. Stăpânirea acestei fantastice puteri o îngrozise. Treptat, însă, se deprinsese cu ea. Basilisa Helena *ştiuse*, de pildă, că fiul ei Theodoros va muri în chinuri grele. Îl *văzuse*, cu câţiva ani înaintea înspăimântătorului său sfârşit, canonindu-se, acoperit de pete şi de pustule din care ţâşnea puroiul. Mai *ştiuse* că fiul ei Ioannos se va prăpădi fulgerător, ca un copac lovit de trăsnet. Îl *văzuse* căzând, umflându-şi pieptul într-o ultimă şi căznită respiraţie. În general, nu căuta să afle prea multe din tainele viitorului. Îşi spunea că nu este firesc să concurezi dumnezeirea, să-i furi prerogativele… Acum, însă, la acest praznic împărătesc, simţi brusc dorinţa de a cunoaşte viitorul. De a *vedea* pe urmaşul lui Constantinos. Spera că fiul acestuia va prelua într-o zi sceptrul. Basilisa se surprinse înălţând o rugăciune fierbinte, dar mută, către Dumnezeu. Îl implora să-i dezvăluie chipul succesorului la tron… Chipul lui Constantinos începu deodată să-şi piardă contururile, consistenţa, să se topească asemenea unor aburi eliberaţi într-o încăpere rece. Apoi, fără veste, dispăru. Jilţul imperial rămase câteva clipe gol. Iar pe fundalul spătarului aurit apăru o umbră, sau un abur, care prinse a căpăta forme din ce în ce mai precise. Basilisa *văzu* un chip încă destul de confuz, ca şi când acesta ar fi fost oglindit pe învelişul unei ape străbătute de unde. Undele se liniştiră. Văzu un obraz tânăr, nişte trăsături frumoase, aproape seducătoare, şi ochi… Ochii aceia o înspăimântară. Aveau o expresie rece, crudă, neîmpăcată… Pe fruntea acelui chip sclipea un diamant strălucitor ca un soare în miniatură… Iar diamantul era prins într-un turban…

Basilisa scăpă un ţipăt şi îşi îngropă faţa în mâinile-i bătrâne.

— Ce s-a întâmplat? Ţi-e rău, mamă? strigă speriat împăratul, ridicându-se din jilţ.

Împărăteasa îşi lăsă încet mâinile pe masă. Degetele ei agitate îndeobşte de un uşor tremur nervos, erau acum nemişcate, ca şi când ar fi fost săpate în piatră. Pe chipul ei se aşternuse un calm desăvârşit. Ochii-i nu exprimau nimic. Erau seci.

— Mulţumesc… Nu mi-e rău, rosti ea domol. A fost o indispoziţie trecătoare…

* * *

Sultanul Murad-Khan se simţea obosit. Foarte obosit. De la o

vreme avea senzaţia ciudată că trupul îi atârnă atât de greu, încât părea turnat din plumb. Când se întindea pe sofa, credea că se scufundă în saltelele de fulgi ca într-un înveliş de nori, sub care se deschidea abisul. Uita până şi de propria sa fiinţă, pierdea noţiunea timpului, a mediului înconjurător. Se rostogolea în neant… Când îşi revenea, avea impresia că se trezeşte dintr-o amorţeală profundă, care nu fusese altceva decât preludiul morţii. Dar moartea nu venise la întâlnire. Îi mai acorda un răgaz spre a-l chinui, spre a-l face să treacă iarăşi prin vârtejul acelor senzaţii îngrozitoare, care-i aminteau de fiecare dată proximitatea inevitabilă a morţii.

Când deschise ochii, văzu că se lăsase noaptea. La căpătâiul sofalei ardeau câteva lumânări de ceară. Licărirea plăpândelor flăcărui se reflecta în aurul sfeşnicului cu multiple braţe, în aurul care ţesea flori stilizate pe draperiile de purpură, în aurul armelor de paradă încrustate cu pietre scumpe de pe panopliile fixate de-a lungul pereţilor îmbrăcaţi în mozaicuri policrome.

Priveliştea acestor splendori, dar mai ales a armelor damaschinate, în mijlocul cărora trona sabia lui Osman, semnul distinctiv al padişahilor, îl smulgea din anticamera imperiului umbrelor şi îl readucea la realitate, amintindu-i că şi el dirija un imperiu – perisabil, ce-i drept, ca tot ce este omenesc – dar care reprezenta în lumea celor vii o realizare de proporţii uriaşe. La această realizare contribuise şi el, ca şi ceilalţi înaintaşi ai lui. Dar strădaniile depuse îl istoviseră, îl sleiseră de puteri. Toţi supuşii din imensu-i imperiu erau – legalmente – sclavii lui. Avea asupra lor drept de viaţă şi de moarte. Toţi aceştia, începând cu marele vizir şi terminând cu ultimul ţăran din fundul Anatoliei, vedeau în el o forţă căreia nimeni şi nimic nu i se puteau împotrivi. Dacă ar fi ştiut aceşti oameni cât de slab, cât de neajutorat se simţea uneori padişahul lor, şi-ar fi pierdut nu numai încrederea în atotputernicia şi infailibilitatea lui, ci ar fi lăsat să se năruie însuşi mitul autorităţii cvasi-divine a dinastiei şi a invincibilităţii imperiului.

Spre a nu sfărâma iluziile supuşilor, spre a nu-şi compromite reputaţia de ales al lui Allah, de fiinţă înzestrată cu cele mai alese şi extraordinare însuşiri, se închidea în apartamentul său ori de câte ori se făceau simţite semnele premonitorii ale crizelor. Dădea atunci porunci straşnice ca nimeni, absolut nimeni să nu-i tulbure liniştea şi meditaţia. Celui care ar fi cutezat să încerce a ajunge la el trebuia să i se taie capul. Fără judecată.

În tinereţe, când cunoscuse pentru întâia dată aceste momente

de slăbiciune, îşi închipuise în trufia lui că Allah îi crea cu bună-ştiinţă starea-i bizară de transă, spre a-i da posibilitatea să intre în contact nemijlocit cu divinitatea. Nu se spunea oare că epilepticii se bucură de privilegiul de a comunica direct cu Dumnezeu? Credinţa aceasta o avuseseră romanii păgâni, se înrădăcinase în sufletul musulmanilor şi era împărtăşită chiar şi de spurcaţii creştini.

Mai târziu, când înţelepciunea vârstei şi a experienţei îi mai risipise vanele fumuri ale tinereţii, îşi dăduse seama că nu era decât un om bolnav, istovit de eforturile impuse de ocârmuirea împărăţiei.

Ridică încet capul de pe pernă şi se sprijini într-un cot. Simţea încă în cutia craniană un fel de gol dureros şi o accentuată slăbiciune în tot corpul.

Odată chemase la căpătâiul său pe un medic evreu cu mare reputaţie. Stătuse cu el de vorbă între patru ochi, deşi aceasta constituia o gravă încălcare a protocolului. Îl prevenise. Niciun cuvânt din ceea ce aveau să discute nu trebuia să scape în afară. Nesocotirea opreliştii va atrage imediata-i pedepsire cu moartea. Medicul făgăduise că va avea gura pecetluită, apoi îl examinase fără să se grăbească, dând cea mai încordată atenţie tuturor simptomelor. La sfârşit îl asigurase că nu suferă de epilepsie, dar că organismul său este „slăbit” – o asemenea blasfemie rostită de un musulman ar fi fost pedepsită cu spânzurătoarea – că trebuia să acorde mai mult timp odihnei şi că ar fi indicat să reducă eforturile fizice şi intelectuale. Îi explicase că stările-i de slăbiciune temporară se datorau unui dezechilibru umoral, care influenţa psihicul. Expunerea fusese presărată cu termeni savanţi, pe care medicul îi tălmăcise apoi în limbaj profan. Padişahul nu-şi mai amintea bine sensul lor. Îşi spusese atunci că nu va putea niciodată aplica prescripţiile medicului. Conducerea unei împărăţii nu-i îngăduia să se menajeze. Cei desemnaţi de destin a fi padişahi trebuie să ştie a muri la datorie.

Îl lăsase pe medic să se retragă, după ce îl încărcase cu daruri. Acesta plecase bucuros, gândindu-se că şi-a asigurat un client darnic şi puternic. În vreme ce străbătea un coridor îmbrăcat în faianţă cu motive împletite în diferite tonuri de verde, fusese înşfăcat de câţiva slujitori nubieni, împins într-o cămăruţă laterală, fără ferestre, şi sugrumat cu un şiret de mătase, moarte rezervată numai personajelor importante. Sultanul avusese delicateţea să

acorde evreului medic un sfârşit onorabil. În felul acesta, secretul avea să moară odată cu el.

Bizar, de la o vreme amintirile din tinereţe şi din copilărie se trezeau cu atâta intensitate şi fidelitate, încât avea impresia că le retrăia aievea. Mai ales când în cameră domnea o semiobscuritate calmă, ce-i permitea să îşi depene netulburat gândurile. Fenomenul se petrecea din ce în ce mai frecvent, de când începuse să simtă apăsarea anilor. Împlinise 45 de ani, ceea ce reprezenta o vârstă înaintată. După câte îşi amintea sultanul, puţini oameni depăşeau această limită. Bătrânii venerabili care atingeau şase sau şapte decenii puteau fi număraţi pe degete.

Şi tatăl său, padişahul Mehmed I-ul, murise tânăr. După o domnie scurtă, dar glorioasă, fusese doborât de apoplexie. Despre bunicul său, Baiazid, auzise doar că avusese un sfârşit dezonorant, într-o cuşcă prevăzută cu drugi de fier, ca pentru animale. Nici unchii săi – fiii lui Baiazid – nu se bucuraseră de zile multe.

După dezastrul de la Ancyra, cei cinci feciori al lui Baiazid se risipiseră care încotro. Mustafa dispăruse pe câmpul de bătălie, Suleiman, antrenat în debandada supravieţuitorilor turci care fugiseră spre soare-apune, se retrăsese în Europa, sub protecţia lui Stefan Lazarevici, salvat, de asemenea, din încercuirea mongolă. Issa se refugiase în munţii Karamaniei. Mehmed – cel căruia Allah avea să-i călăuzească astfel paşii încât să se urce pe tronul străbunilor săi – îşi găsise ascunzătoare în regiunea muntoasă de la vest de Ancyra.

După bătălie, tătarii pustiiseră Asia Mică. Mai târziu, Murad-Khan aflase de la martori ce cumplită anarhie se abătuse asupra Imperiului Otoman după ce oştirile lui Timur părăsiseră Anatolia, pentru a se avânta asupra Chinei. Fiii lui Baiazid nu găsiseră altceva mai bun de făcut decât să se bată între ei pentru tron. Issa şi Mehmed se războiseră multă vreme, până ce Mehmed ieşise învingător, stabilindu-şi capitala la Brussa. Căzut în luptă, Issa fusese scos din competiţie. În acel timp, Mussa se înapoiase din captivitate şi reuşise să-şi asigure sprijinul militar şi politic al lui Mircea, Voievodul Ţării Româneşti. Suleiman, un alcoolic şi un desfrânat fără pereche, solicitase protecţia împăratului Manuel al II-lea, apoi ridicase armele împotriva fratelui său. Îndârjita bătălie de la Adrianopole se încheiase cu moartea lui Suleiman. Mussa rămăsese stăpânul posesiunilor otomane din Europa, iar Mehmed al celor din Asia Mică. Mehmed îşi trecuse trupele în Europa,

folosindu-se de galerele bizantine. Bătălia hotărâtoare se angajase pe malurile râului Isker. Mussa, un sadic însetat de sânge, fusese trădat de ai săi. Dându-şi seama că pierduse totul, încercase să fugă, dar, urmărit de ostaşii învingătorului, se prăbuşise cu calul într-o mlaştină şi pierise înecat.

Mehmed rămăsese astfel unicul stăpân al Imperiului Otoman…

Acum, în semiîntunericul propice evocărilor, Murad îl revedea, înalt, spătos, cu o figură deschisă, blândă. Îşi amintea vorbele sale molcome, sfaturile-i pline de înţelepciune, căldura simţămintelor lui de părinte iubitor. Copil fiind, Murad intra ţanţoş în sala de consiliu. Pe atunci purta la şold o sabie minusculă, proporţionată cu trupu-i puţintel. Vizirii se ploconeau în faţa lui şi îi preziceau o domnie tot atât de glorioasă ca şi a părintelui său. Sultanul Mehmed îi asculta încântat, îmbrăţişându-şi cu privirile feciorul şi mângâindu-l uşor pe obraz.

Mehmed păstrase relaţii de prietenie cu Bizanţul. Se războise însă cu emirii din Karamania şi din Smirna, apoi înecase în sânge o răscoală provocată de ascetul Beureklidji Mustafa, care propovăduia egalitatea absolută între oameni şi comunizarea tuturor bunurilor materiale. Pornise o expediţie şi împotriva ungurilor şi a valahilor, dar sorţii nu-i fuseseră favorabili…

Straniu! Faptele de arme săvârşite de părintele său îi apăreau lui Murad mai reale decât ale lui proprii.

Împlinise tocmai 18 ani, când i se adusese la cunoştinţă moartea subită a sultanului Mehmed. Pe atunci era guvernator al Amassiei. Escortat de trupe, alergase la Adrianopole. Acolo nu întâmpinase dificultăţi. În cadrul unei ceremonii sobre, marele muftiu îl încinsese cu sabia lui Osman.

Aşa îşi începuse domnia. O domnie pe care ar fi dorit-o paşnică – fiindcă era bun din fire – dar care avea să se dovedească mai furtunoasă şi mai istovitoare decât şi-ar fi închipuit vreodată…

Auzi un ciocănit timid în uşă. Se ridică brusc în capul oaselor. Cine îndrăznea să-l tulbure la ora asta? Deodată mintea i se limpezi. Îşi aminti că dăduse poruncă marelui vizir să i se înfăţişeze după lăsatul serii. Suspină. Nu-i era dat să aibă nicio clipă de răgaz. Şi mai ales acum avea atâta nevoie de linişte, de singurătate…

Dar de ce îl chemase? Ah, da! Voia să-l anunţe că doreşte să renunţe la domnie, că a hotărât să predea sabia lui Osman fiului său, Mehmed, Allah să-l aibă în pază!

Bătu din palme. Uşa se deschise şi în prag apăru kapugibaşa

Ferrid, şambelanul de serviciu. Demnitarul intră în încăpere frângându-se de mijloc, iar când ajunse în preajma sultanului, îngenunche, sărutându-i papucul brodat cu aur.

— Înălţimea-Ta, marele vizir aşteaptă să fie primit, spre a săruta poalele veşmântului Înălţimii-Tale.

Padişahul îşi petrecu mâna peste ochi, ca şi când ar fi vrut să şi-i desceţoşeze.

— Mai multă lumină! porunci. Iar Khalil să intre!

— Îndată, Mărite Doamne!

Se retrase de-a-ndaratelea, ţinându-şi tot timpul şalele frânte şi fruntea plecată, astfel încât privirile să nu i se ridice mai sus de picioarele padişahului.

Slujitori tineri, în veşminte ţesute cu aur, aduseră în mare grabă, dar fără strop de zgomot, girandole veneţiene cu lumânări albe de ceară, aprinse toate. Încăperea căptuşită cu faianţă multicoloră începu să sclipească.

Marele vizir intră, făcând o adâncă plecăciune. Sărută cu umilinţă mâna întinsă alene de sultan.

— Stai jos, Khalil!

Marele vizir se ploconi din nou, apoi se aşeză cu picioarele cruciş pe o pernă pătrată, din mătase roşie, plasată în preajma sofalei sultanului. Ţinea în mâna un lung sul de pergament.

— Ce ai acolo? întrebă padişahul.

— Un mesaj din partea lui Constantinos, împăratul Bizanţului.

Îl desfăcu tacticos.

— Pot să-i dau citire, Mărite Doamne?

— Te ascult.

Marele vizir îndreptă pergamentul astfel încât lumina să cadă în plin asupra slovelor frumos scrise şi cu capete de rânduri înflorate.

— „Noi, Constantinos al XI-lea, autocrator al Imperiului Roman…”

— Lasă titlurile! îl repezi sultanul.

Khalil se execută şi îşi coborî privirile asupra pasajului referitor la persoana padişahului.

— „…către Înălţimea-Sa; Murad I-ul, gloriosul Sultan al Sultanilor… “

— Sări peste epitetele laudative! reveni padişahul. Intră în subiect!

Marele vizir trecu la pasajul următor, care conţinea miezul expunerii:

— „Acum, în pragul Domniei Mele, ţin să…“

Murad îl întrerupse iarăşi:

— Ai citit mesajul, Khalil?

— De bună seamă, Măria-Ta.

— Atunci spune-mi-l pe scurt.

Marele vizir tuşi spre a-şi drege glasul. În realitate, dorea să câştige timp spre a formula într-o singură frază lapidară conţinutul înfloritului şi foarte prolixului mesaj, alcătuit în stilul alambicat, îmbâcsit cu termeni exagerat de elogioşi, potrivit uzanţelor din acea vreme.

— Basileul Constantin te asigură în zorii domniei sale de dorinţa-i vie de a păstra relaţii cordiale cu Înălţimea-Ta, de a stabili între Imperiul Bizantin şi cel Otoman un climat de înţelegere şi pace…

— Vorbe, vorbe, vorbe! rosti Murad sec.

După ce fusese proclamat sultan, socotise că relaţiile cu Bizanţul vor continua să fie bune, astfel încât să aibă mâinile libere în Asia. Dar împăratul Manuel, căruia răposatul sultan îi arătase numai simpatie, avusese îndrăzneala să-i ceară garanţii. Pretinsese să i se trimită zălog la Constantinopole tineri din familia imperială turcă. Socotea că numai în acest chip noul sultan îşi putea manifesta intenţiile paşnice. El, Murad, îi respinsese pretenţiile absurde. Din clipa aceea relaţiile dintre cele două state începuseră să se înrăutăţească. Încordarea politică ajunsese la un moment dat atât de puternică, încât divanul se pronunţase pentru o imediată deschidere a ostilităţilor militare. Murad ordonase atunci armatelor sale să ia cu asalt Constantinopolele, acţiune de mare amploare, pe care niciunul dintre înaintaşii săi nu izbutiseră să o ducă la capăt. Oraşul acesta blestemat părea însă ocrotit de puteri supranaturale. Abia începuse asediul, când în tabăra turcească sosise o veste cutremurătoare. Mustafa, unul din fraţii săi, se răsculase, ocupând cu trupele sale Niceea. El, Murad, fusese nevoit să renunţe la continuarea asediului capitalei bizantine şi să pornească împotriva rebelului. Din fericire, campania nu durase mult. Victimă a unei trădări, Mustafa căzuse prizonier fără luptă. Din porunca fratelui său, fusese spânzurat fără niciun fel de judecată. În orice caz, el, Murad, nu va mai încerca să împresoare Constantinopolele. Va lăsa această iniţiativă fiului său…

— Constantinos pare mai înţelept decât tatăl lui, rosti sultanul. Dar aşchia nu sare departe de pom… Şi acum să-ţi spun pentru ce te-am chemat, Khalil.

— Ascult cu smerenie, Puternice Stăpâne.

Marele vizir strânse cu grijă sulul. Sultanul rămase câteva clipe cu privirile aţintite asupra lumânărilor aprinse, ca şi când flăcăruile lor l-ar fi fascinat.

— Am hotărât să renunţ definitiv la domnie.

Marele vizir se feri să facă vreo schimă care să-i trădeze gândurile. Vorbele padişahului îl impresionaseră penibil. Îi stătu pe limbă să exclame: „Iarăşi, Mărite Doamne?”, dar se abţinu. Sultanul ar fi socotit replica lipsită de respect. Se mărgini să plece supus fruntea.

— Dorinţele Măriei-Tale sunt legi pentru noi. Mi-aş îngădui însă – cu toată umilinţa – să te implor a-ţi pleca ochii asupra supuşilor, care nu se pot lipsi încă de înţeleapta-ţi guvernare. Trăim clipe grele… ţara are nevoie de un cap luminat, de un braţ puternic să o apere…

Sultanul mormăi ceva neînţeles. Îl iritaseră obiecţiile marelui vizir, deşi într-o oarecare măsură le înţelegea.

— Te-am ascultat cu bunăvoinţă, Khalil, acum patru ani, când mi-am exprimat pentru întâia dată dorinţa de a renunţa la domnie. Am înţeles argumentele tale. Creştinii se abătuseră ca un nor de lăcuste asupra imperiului. Mi-am încins sabia şi am plecat la luptă. I-am întâlnit la Varna. Aş putea să repet cuvintele lui Caesar: *„Veni, vidi, vici!”*

— Strălucită victorie, puternice stăpâne! rosti cu admiraţie bătrânul sfetnic. Pe măsura geniului Măriei-Tale.

Sultanului îi reveni în minte tabloul acelui devastat câmp de bătălie după stingerea ultimelor focare de luptă. Stoluri cernite de corbi potopeau cerul. Veneau dinspre miazănoapte, dinspre soare-apune şi dinspre miazăzi, atraşi de duhoarea hoiturilor intrate în putreziciune. Atât de multe erau hoiturile, încât nu se mai vedeau iarba şi pământul. Simbolizând victoria, un ienicer îi adusese în vârful unei suliţe capul desprins de trup al regelui Vladislav, căpetenia creştinilor. Sultanul nu putea să uite expresia fixă, terorizată, a acelor ochi morţi, care reflectau desigur simţămintele încercate de suveran în ultimele lui clipe… Nu putea să uite nici picăturile de sânge care se mai scurgeau din vinele secţionate… obrajii livizi… buzele subţiri, încremenite într-un rictus… părul blond, răvăşit, întinat de noroi…

— Vladislav şi-a meritat soarta, grăi el. Încălcase tratatul de pace încheiat cu noi, după ce jurase pe *Biblie* că îl va respecta… Şi eu am jurat pe *Coran*… Dar nu am ridicat sabia decât după ce am fost

atacat…

Luă de pe măsuţa joasă din abanos încrustat cu sidef, din apropiere, un şirag alcătuit din boabe de chihlimbar perfect lustruite şi atât de bătrâne, încât ajunseseră să bată în roşu. Începu să le plimbe printre degete.

Sultanul încetase să îşi mai exprime prin viu grai gândurile. Khalil nu trebuia să ştie că la un moment dat, el, Murad, se temuse că va pierde bătălia. Din fericire, Vladislav repetase la Varna greşeala săvârşită de cruciaţii francezi la Nicopole… Vestea uciderii acestuia stârnise panică printre creştini. Victoria aşteptată de căpeteniile ghiaurilor se transformase în derută…

— Bătălia de la Varna a fost o strălucită izbândă a Măriei-Tale, înclină iarăşi fruntea Khalil.

Gândurile sultanului îşi schimbaseră însă orientarea. Îi revenise în minte Magnesia, acea localitate paradisiacă de la picioarele muntelui Sipylus – sau Manisa Dag, cum îi spuneau turcii – unde se retrăsese spre a se odihni după oboselile campaniei din Bulgaria. Masivul sălbatic cu povârnişuri repezi era străbătut de cascade cântătoare, care-şi strecurau apele printre stânci, revărsându-se apoi în râul şerpuitor din fundul văii. Legendele acelor locuri imortalizau tragedia nefericitei Niobe, fiică a şi mai nefericitului rege Tantalus, ori reînviau evenimente demult intrate în istorie, ca, de pildă, bătălia dintre romani şi armatele lui Antiochus cel Mare, încheiată prin victoria Romei.

Cât de dulce fusese odihna acolo… Lăsase grijile împărăţiei pe seama fiului său Mehmed, care împlinise tocmai 12 ani. „Trebuie să se deprindă din vreme cu grijile guvernării”, spusese el sfetnicilor. „La doisprezece ani eu luptam pe front, alături de tatăl meu, Allah să-l odihnească. Khalil, se adresase el marelui vizir, să-i îndrumezi paşii. Va avea nevoie de experienţa ta.”

Eliberat de grijile domniei, se dedicase contemplaţiei, speculaţiilor religioase şi filozofice. Nopţile şi le petrecea în braţele noii şi tinerei sale soţii, fiica emirului Candaroghlu, rămasă de curând însărcinată. Murad aştepta cu nerăbdare un vlăstar care să coboare şi în linie maternă dintr-o familie ilustră. Mama lui Mehmed era o sclavă cu sânge plebeu. Această împrejurare ştirbea oarecum şi prestigiul fiului ei. Evident, Mehmed nu putea fi învinovăţit pentru asta. Faptul că nu se bucura de simpatii era datorită însă în primul rând lui însuşi. Autoritar, fantasc, neconformist, de o ambiţie frenetică, indispusese prin excesele sale nu numai pe consilierii

imperiali, ci şi armata. O revoltă a ienicerilor îl silise pe Murad să renunţe la odihna-i aurită şi să se întoarcă în mare grabă la Adrianopole. După ce zdrobise rebeliunea, reluase frâiele domniei şi îl expediase pe fiul său la Magnesia, într-un fel de exil deghizat. Se gândise chiar să-l dezmoştenească. Mehmed se arătase incapabil a conduce împărăţia. Noi şi grave complicaţii politice internaţionale îi atrăseseră însă atenţia în altă direcţie. Ioannos al VIII-lea, Iancu de Hunedoara, Skander-beg ridicaseră iar capul. Victoria de la Kossovo îi consolidase poziţia, dar eforturile repetate, istovitoare îi surpaseră şi bruma de sănătate care-i mai rămăsese. Vlăguit, năzuia să se înapoieze la Magnesia şi acolo să-şi depene ultimii ani ai vieţii.

— Khalil, am să-ţi pun o întrebare. Dar să-mi răspunzi sincer. Ştiu că fiul meu Mehmed nu se bucură de popularitate. De ce?

Marele vizir răspunse diplomatic:

— Poporul îl iubeşte pe tânărul său prinţ. Dar, pe de altă parte, se teme de avânturile prea impetuoase ale tinereţii.

— Trecerea anilor le mai astâmpără.

— Prinţul este la vârsta când avânturile ating limita lor maximă.

— Să nu-mi spui, Khalil, că ienicerii s-au răsculat din cauza excesivei tinereţi a prinţului şi a avânturilor sale…

— Să-mi fie cu iertare, Înălţimea-Ta, dar acestea au fost adevăratele motive.

Sultanul respiră adânc, spre a-şi struni mânia brusc trezită. Dacă şi-ar manifesta-o, poate că marele vizir n-ar mai vorbi. Iar Murad voia să afle adevărul.

— Fii mai explicit, Khalil.

— Ienicerii sunt soldaţi buni, dar au o vanitate copilărească, Mărite Doamne.

— De asta s-au răsculat? De asta şi-au ucis ofiţerii? De asta au înfruntat autoritatea imperială?

— Ca orice copii, ienicerii au reacţii imprevizibile, sunt violenţi, sângeroşi, cruzi…

— Copiii sunt cruzi, Khalil?

— Foarte cruzi, Măria-Ta. Nu i-ai văzut cu câtă voluptate smulg aripile la muşte, strivesc furnicile, chinuie animalele?… O fac instinctiv, fără să raţioneze. Aceste impulsuri primare i-au făcut şi pe ieniceri să-şi piardă cumpătul. Copiii nu trebuie conduşi tot de un copil. Cruzimile antagoniste ciocnindu-se – cruzimea conduşilor şi cruzimea conducătorului – ţâşneşte scânteia.

— Scânteia rebeliunii, Khalil?

— Exact, Măria-Ta.

Sultanul bolborosi ceva. Marele vizir înţelese că reuşise să adâncească neîncrederea padişahului în fiul său. Replica lui Murad îi demonstra temeinicia acestui raţionament.

— Socoteşti, Khalil, că prinţul nu a corespuns aşteptărilor mele?

Marele vizir îşi zise că nu trebuie să stăruie a-l denigra pe Mehmed, spre a nu se expune la o reacţie nedorită. Din spirit de contradicţie, sultanul ar putea fi tentat să ia apărarea prinţului şi să se năpustească asupra detractorilor săi. Cel mai înţelept lucru era să-l lase a trage singur concluzii defavorabile asupra purtărilor fiului său.

— Mărite Doamne, n-aş vrea să fiu înţeles greşit. Prinţul este înzestrat de Allah cu cele mai frumoase însuşiri. Ager, hotărât, aprig în luptă, înflăcărat, perspicace, mândru, ambiţios...

Înşiruise numai calităţi care subliniau totuşi o anumită trăsătură de caracter, o anumită stare de spirit. Contrar legilor algebrei, în cazul acesta plus cu plus era egal cu minus. Totalitatea însuşirilor puse cap la cap crea portretul unui om intransigent până la încăpăţânare, de o trufie bolnăvicioasă şi puţin accesibil sfaturilor unor consilieri care se străduiau să-i sugereze o atitudine mai ponderată, o analizare mai profundă a problemelor politice, o frânare a pornirilor oarecum haotice, inerente, dealtfel, vârstei.

Lui Khalil nu i se putea contesta abilitatea. Dacă i-ar fi lipsit această calitate, nu şi-ar fi păstrat atâta vreme sarcina de mare vizir, performanţă realizată de foarte puţini înaintaşi ai săi. Cuvintele-i meşteşugite, tonul cu care fuseseră rostite, subînţelesurile, sporiră îndoielile sultanului în ceea ce priveşte capacitatea de conducător a fiului său. Intenţia, încă vag conturată, de a-l deposeda de dreptul la succesiunea tronului căpătă mai multă consistenţă.

— Apreciez, Khalil, încercările tale de a-l pune într-o lumină frumoasă. Adevărat, are calităţi. Dar un şef de stat trebuie să fie nu numai energic, ci şi înţelept. Din nefericire, fiului meu îi lipsesc înţelepciunea, maleabilitatea, simţul diplomatic, duplicitatea indispensabilă unui monarh care trebuie să îşi joace cartea cu mare dibăcie.

Îşi îndreptă privirile asupra săbiei imperiale pe care o păstra în preajma sa, apoi clătină din cap cu neîncredere. Khalil îi urmărea cu atenţie fiecare gest, fără să lase însă a se înţelege acest lucru.

Consecvent rolului său, afectă o schimă chinuită, ca şi când s-ar fi luptat cu sine însuşi.

— Vrei să-mi spui ceva, Khalil! Hai, nu mai şovăi! Ştii că îmi place să nu mi se ascundă nimic. Prefer adevărurile neplăcute unor minciuni menite să-mi adoarmă vigilenţa. Vorbeşte fără teamă! Este ceva în legătură tot cu fiul meu?

Marele vizir păru să facă un şi mai chinuitor efort.

— Vorbeşte, Khalil! repetă sultanul, întunecându-se. Îţi poruncesc!

Marele vizir oftă, vădit îndurerat, ca şi când destăinuirea pe care avea să o facă l-ar fi costat foarte scump.

— În sânul corpului venerabililor *ulemas* s-a creat un curent ostil prinţului moştenitor.

— Ostil? De ce ostil? se învârtoşă sultanul.

— Oameni de rea-credinţă, Mărite Doamne, au speculat anumite înclinări ale prinţului, scuzabile, desigur, dacă ne gândim la vârsta lui fragedă, la fireasca-i lipsă de discernământ. Evident, cu timpul, aceste încă inofensive încălcări ale unor reguli morale…

Sultanul îşi încreţi sprâncenele.

— Ce încălcări? Vorbeşte deschis, omule!

— Unii dintre tinerii nobili trimişi zălog la Curtea noastră, şi care trăiesc în preajma prinţului moştenitor, i-au transmis gustul pentru anumite devieri…

— Ce devieri?

— Tânărul prinţ preferă compania masculină unor relaţii intime cu sexul opus.

— La vârsta lui nu este de mirare că nu îi plac încă fetele. Fruntea sultanului se înnoura deodată: Sau vrei să spui că… înclinările lui pentru compania masculină au un sens mai deosebit? …

Khalil înclină cu tristeţe capul.

— Se spune că ar avea acest sens… Evident, Mărite Doamne, nu este vina prinţului. Mediul înconjurător, moravurile tinerilor nobili romei, o anumită modă pernicioasă…

Chipul sultanului se congestionă. Sodomia îi făcea oroare. Urâse întotdeauna atracţia sexuală anormală practicată de unii bărbaţi. Din nefericire, aceste obiceiuri importate din apus făceau tot mai mulţi prozeliţi. Bunicul său, Baiazid, îşi etala fără jenă înclinările contra naturii. Se spunea că nici tatăl său nu le privea cu ostilitate.

— Khalil, nu vreau să iau măsuri grave mai înainte de a fi sigur

că zvonurile corespund realităţii. Să faci o anchetă severă. Să nu menajezi pe nimeni. Nici chiar pe fiul meu. Vreau să stârpesc aceste obiceiuri murdare. Şi o voi face! Voi lovi fără milă!

— Am înţeles, Mărite Doamne, se ploconi bătrânul sfetnic. Voi executa întocmai porunca. Voi scoate adevărul la lumină. Personal am însă convingerea că totul se reduce la nişte scorneli răuvoitoare…

— Bine. Poţi să pleci, Khalil.

Marele vizir sărută poalele caftanului imperial, apoi se retrase de-a-ndaratelea spre uşă.

— Încă ceva, Khalil! strigă sultanul. Să transmiţi fiului meu porunca de a se retrage definitiv la Magnesia. Acolo, în singurătatea munţilor, să se reculeagă şi să mediteze adânc asupra greşelilor pe care le-a săvârşit până acum. Iar pe tinerii desfrânaţi din preajma lui să-i îndepărtezi fără zăbavă. Ai înţeles?

— Am înţeles, Mărite Doamne.

Marele vizir se înclină pentru ultima oară şi părăsi smerit încăperea. În sinea lui exulta. Dăduse o lovitură de maestru. Lărgise prăpastia dintre tată şi fiu, făcând pe fiecare dintre aceştia să depindă de firele mânuite de el. Îndeobşte, cariera politică a unui înalt demnitar se încheie odată cu domnia suveranului ce i-a încredinţat puterea. Khalil era însă hotărât să supravieţuiască domniei lui Murad, făcându-se indispensabil şi viitorului sultan. Pentru a realiza acest tur de forţă, trebuia să îşi asigure încrederea, prietenia şi recunoştinţa prinţului moştenitor, făcându-i servicii pe care acesta să i le răsplătească după ce se va urca pe tron, prelungindu-i mandatul de mare vizir.

Khalil nu aşteptase ordinul sultanului Murad spre a face o anchetă discretă asupra componenţei anturajului prinţului moştenitor. Aflase astfel că tânărul Mehmed arăta o prietenie mai mult decât firească unui băieţandru aproape de aceeaşi vârstă, dar frumos ca un zeu, pe nume Franco Acciaiuoli. Acest Franco era un important pion pe tabla de şah a politicii otomane. Nepot al lui Nerio al II-lea, duce de Athena, fusese luat zălog de către turci, care voiau să aibă un mijloc de presiune asupra unchiului, în cazul că acesta s-ar fi arătat ostil Sublimei Porţi. Ameninţarea de a fi înlăturat şi înlocuit cu tânărul Franco îl făcea pe Nerio să se arate foarte docil faţă de turci. Aceasta nu-l împiedicase să încerce a-şi otrăvi nepotul prin intermediul unui eunuc de la Curtea otomană. Tentativa dăduse greş. Eunucul fusese prins şi decapitat. Prinţul

Mehmed ordonase ca paza din jurul lui Franco să fie întărită. Nu concepea să-şi piardă prietenul.

Marele vizir cunoştea aceste amănunte şi multe altele. În partida care se angaja, avea avantajul de a se folosi de zaruri măsluite.

A doua zi după convorbirea cu sultanul, făcu o vizită prinţului moştenitor. Tânărul Mehmed îl primi cu obişnuita lui aroganţă. Nici nu-l pofti să şadă. Marele vizir nu se formaliză. Ştia să-şi ascundă ghearele, chiar dacă îl contraria aerul de superioritate dispreţuitoare al prinţului. Era imperios să-i câştige simpatia. După socotelile sale, sultanul nu mai avea multe zile de trăit. Sănătatea lui părea serios zdruncinată.

Khalil nu îşi făcea iluzii că va obţine cu uşurinţă prietenia prinţului. Relaţiile lor se deterioraseră încă de pe vremea când Mehmed dirijase singur destinele imperiului. Conflictul izbucnise din cauza unui derviş persan, acuzat de erezie, care se aciuase pe lângă Mehmed. Marele muftiu Fahreddin şi venerabilii *ulemas* din jurul său nu văzuseră cu ochi buni influenţa dobândită de eretic asupra prinţului moştenitor. Somat de marele muftiu să ia măsuri, bătrânul Khalil încercase să explice lui Mehmed că nu era înţelept să acopere cu autoritatea sa activitatea primejdioasă a dervişului. Imperialul adolescent respinsese sugestiile lui Khalil. Marele muftiu, sprijinit de conservatorii habotnici din Divan, revenise la atac. Khalil ceruse o nouă audienţă prinţului. Cu diplomatic tact îi expusese pericolele la care se expunea dacă stăruia să-l apere pe derviş. În primul rând risca să stârnească mânia sultanului, susţinătorul politicii religioase a lui Fahreddin. Mehmed înţelesese că puterile sale aveau limite şi că nu trebuia să forţeze lucrurile. Îşi luase aripa protectoare de deasupra dervişului, care fusese ridicat din palat şi, după o judecată sumară, condamnat la arderea pe rug.

Prinţul nu avea să uite niciodată această înfrângere. Khalil îi cunoştea resentimentele, dar dificultăţile nu-l dezarmau.

După ce rosti câteva complimente înflorite, potrivit datinii, îl informă pe prinţ că era purtătorul de cuvânt al Măriei-Sale sultanul Murad. Reţinut de treburile împărăţiei, acesta nu găsise timpul necesar pentru a-şi primi fiul şi a-i comunica personal hotărârile sale.

Mehmed îşi încleştă fălcile. Pe chipul său adolescentin se aşternu o umbră de rău augur. Resimţise afrontul făcut de tatăl său.

— Deapănă-ţi mesajul, Khalil!

Marele vizir recunoscu în sinea lui că băieţandrul emana o

autoritate nativă impunătoare. Afectând o vizibilă părere de rău, îi comunică hotărârea sultanului, folosind filistin termeni destinaţi să învenineze şi mai mult resentimentele tânărului.

— Sunt gata să execut porunca Înălţimii-Sale Padişahul, rosti cu îngheţată linişte prinţul. Când trebuie să plec la Magnesia?

— De îndată ce pregătirile de călătorie vor fi terminate. Dacă Măria-Ta are de rezolvat anumite treburi aici, la Adrianopole, plecarea poate fi amânată cu câteva zile.

— Prefer să pornesc cât mai repede la drum, vorbi sec prinţul. Mai ai ceva să-mi comunici?

Marele vizir plecă mâhnit fruntea.

— Ar mai fi ceva, Măria-Ta.

Mehmed replică aspru:

— Dă-i drumul! M-am deprins cu veştile neplăcute.

„Vestea asta chiar că nu are să-ţi placă, prinţişorule”, rosti în sinea lui bătrânul demnitar.

— Înălţimea-Sa Padişahul, replică el cu glas tare, doreşte ca din suita Măriei-Tale să nu facă parte anumite persoane…

Privirile ascuţite ale tânărului se aţintiră asupra marelui vizir.

— Înălţimea-Sa Padişahul a fost informat că tineri din anturajul Măriei-Tale se dedau la practici care intră în conflict cu unele principii de morală cuprinse în *Coran*.

Prinţul îşi muşcă buzele spre a-şi stăpâni o explozie de mânie.

— La ce practici se referă Înălţimea-Sa? întrebă cu forţat calm.

— Practici împotriva naturii, Măria-Ta. Sper că Măria-Ta nu mă va sili să intru în amănunte care îmi displac. În ceea ce mă priveşte, socotesc că nu am căderea să cenzurez comportarea Măriei-Tale. Nu fac decât să transmit poruncile Înălţimii-Sale.

— Tatăl meu a rostit nume?

— Nu, Măria-Ta.

— Atunci de unde vrei să-i ştiu eu pe tinerii în chestiune?

— Este cu neputinţă ca unii din ei să nu vă fi trezit bănuielile. Câţiva nici nu se sfiesc să-şi afişeze turpitudinea. Apreciez loialismul Măriei-Tale faţă de prietenii săi. Ar fi însă mai înţelept ca Măria-Ta să îndepărteze pe câţiva.

Mehmed înţelese că marele vizir îi oferea complicitatea sa. Ce-i va cere în schimb?

— Luând această măsură, Măria-Ta va pune capăt unor critici pe care le dezaprob în totul, dar de care trebuie să ţin seama, fiindcă aceasta este dorinţa Înălţimii-Sale.

Prinţul îl privi lung.

— Te vei mulţumi cu cele câteva nume rostite de mine, Khalil?

— Mi le voi însuşi, Măria-Ta. Pe propria mea răspundere.

Mehmed înţelese că marele vizir ştia mai multe decât voia să pară. Nu ignora desigur nici relaţiile întreţinute de el, prinţul, cu Franco Acciaiuoli şi cu alţi tineri.

Era ispitit să respingă mâna întinsă de Khalil. Acceptându-i-o, îşi recunoştea dependenţa faţă de un om care nu-i inspirase niciodată simpatie. Acum însă nu avea de ales. Pentru Franco era dispus să facă un sacrificiu. De Franco nu se putea lipsi. Alţii puteau să cadă. Franco trebuia să rămână în preajma lui. Afară de aceasta, alianţa cu marele vizir prezenta şi alte avantaje, acum, când tatăl său i se arăta atât de duşmănos. De ce îl ura sultanul? Poate că îi ura tinereţea, viaţa ce i se deschidea înainte, puterea pe care o va dobândi după ce se va urca pe tron.

Mehmed ştia că îşi făcuse mulţi duşmani. Khalil îl va feri poate de unele capcane întinse de cei care-i doreau pieirea. O comunitate de interese nu putea decât să le folosească amândurora.

— Khalil, diseară vei avea lista cu numele celor de care pot să mă lipsesc.

Marele vizir îşi îngădui un zâmbet aproape imperceptibil.

— Prea bine, Măria-Ta.

Se întrebă dacă n-ar fi cazul să-l asigure pe prinţ că-i va apăra interesele pe tot timpul absenţei acestuia din capitală. Îşi zise că era totuşi preferabil să nu-şi manifeste prea de timpuriu devotamentul. Nu-i strica prinţului o umbră de incertitudine. Va aprecia cu atât mai mult sprijinul bătrânului sfetnic.

— Cer Măriei-Tale permisiunea să mă retrag.

Mehmed şovăi o frântură de secundă, apoi făcu primul pas în sensul unei apropieri mai strânse.

— Dacă va fi nevoie să corespondăm, Khalil, pe ce căi o vom face?

— Prin curierii mei personali, Măria-Ta. Nimeni nu va îndrăzni să se atingă de corespondenţa prevăzută cu sigiliul meu.

— Nu mă sfătuieşti să mă folosesc şi de curierii mei?

— Când aveţi de trimis mesaje deosebit de importante, ar fi preferabil să-i evitaţi.

— Este bine că m-ai prevenit, Khalil.

— Sunt la ordinele Măriei-Tale, Doamne.

Marele vizir se ploconi până la pământ, apoi ieşi urmărit de

privirile sfredelitoare ale tânărului prinţ. Făcuse un târg bun. În locul dervişului persan ars pe rug, i-l dăruise pe Franco Acciaiuoli… Prinţul avea oare să-i răsplătească acest gest de prietenie?… Rămânea de văzut…

* * *

Clikor Avakumian avea pielea măslinie datorită eredităţii. În tinereţe, străbunica sa, surprinsă într-un oraş luat cu asalt de arabi, fusese violată de o ceată de soldaţi. După nouă luni adusese pe lume un prunc negricios, cu părul creţ ca blana de Karakül. Soţul, scăpat cu viaţă din prăpădul abătut asupra oraşului, avusese înţelepciunea să se încline în faţa fatalităţii, recunoscând că nevasta lui nu era cu nimic vinovată fiindcă îi suplimentase turma de copii cu un pui de arab. Deoarece nici pruncului nu i se putea aduce vreo imputare, se resemnase să-l crească creştineşte în casa lui, alături de ceilalţi vlăstari legitimi.

Puiul de arab crescuse fără să ştie că intrase în familia părinţilor săi pe căi nu tocmai ortodoxe. Mai târziu se dovedise un fiu afectuos şi săritor la nevoie. Mai afectuos şi mai săritor chiar decât ceilalţi fii. Îmbrăţişase meseria tatălui, pe care-l slujise cu credinţă şi cinstire până la adânci bătrâneţe, se însurase cu o armeanca vrednică şi iubitoare şi avusese la rândul său copii, nepoţi şi strănepoţi.

Înainte de a-şi da sufletul, mama puiului de cuc îi destăinuise taina venirii lui pe lume. În momentul acela, îngăduitorul părinte trecuse demult în lumea drepţilor. Când îşi dăduse seama că nu era decât un intrus în familie, tânărul fiu de arab plânsese, iar după înmormântarea bătrânei, plecase în lume să îşi caute norocul. Evident, păstrase numele soţului mamei lui, căci pe al adevăratului tată nu-l cunoştea nimeni.

Constantinopolele era pentru creştinii din Orientul Apropiat ceea ce era Mecca pentru mahomedani, ceea ce Roma era pentru creştinii de rit catolic. Armeanul cu sânge arab ajunsese singur în capitala Bizanţului, fiindcă tânăra-i soţie murise pe drum. Scrisoarea de recomandaţie încredinţată de un unchi din orăşelul natal găsise ecou în sufletul unui văr al acestuia, pe nume Vardan Agopian, stabilit la Constantinopole încă din tinereţe. Agopian era văduv. Înainte de a muri, nevastă-sa îi dăruise o fiică, ajunsă între timp la vârsta măritişului. Bătrânul se îndeletnicea cu comerţul de mătăsuri. Avea prăvălie în apropierea măreţului Forum al lui

Constantin. Vad bun, clientelă bogată. Afacerile mergeau strună.

Agopian îl primise cu bunăvoinţă pe tânărul refugiat, angajându-l băiat de prăvălie pe lângă ceilalţi doi, aflaţi deja în serviciul său. Armenii se ajutau între ei. Spre plăcuta surprindere a lui Agopian, proaspătul său colaborator se dovedise la înălţimea încrederii acordate. Atât de bine se comportase acesta, încât bătrânul îi dăduse mâna fiicei sale, asociindu-l mai târziu la conducerea firmei. Tânăra pereche avusese copii, nepoţi şi strănepoţi.

Unul dintre nepoţi era Clikor Avakumian, actualul patron al prăvăliei. Bunicul său nu îşi ascunsese originea. După ce îmbătrânise, ajunsese să încerce o adevărată voluptate ori de câte ori vorbea despre părintele său, arabul fără nume.

Când Clikor îşi pierdea cumpătul şi se dezlănţuia în bruşte şi violente răbufniri de mânie, nevastă-sa îl dojenea, reproşându-i că a ieşit la lumină arabul din el.

Clikor împlinise 45 de ani. Soţia pe care şi-o alesese era o grecoaică focoasă, tot atât de activă în dragoste cât şi în gospodărie. Când treburile îl mânau pe Clikor afară din oraş, ea îi ţinea locul la tejghea. Avea un pumn de fier şi o gură afurisită, ce băga spaima în băieţii de prăvălie. Prolifică, dăruise soţului ei trei fii şi patru fiice, toţi măslinii ca şi tatăl lor.

În ciuda sângelui amestecat şi a faptului că reprezenta doar a doua generaţie din neamul său, născută şi crescută în capitala Bizanţului, Clikor se socotea un constantinopolitan tot atât de autentic ca şi cei ce coborau din întemeietorii magnificei metropole.

Peste măsliniul pielii lui Clikor se aşternuse, de la o vreme, o tentă gălbuie, aproape pământie, ce-i întuneca şi mai vârtos chipul, amintind obrazul ars de soare şi tăbăcit de vânturi al unui mongol. Dar Clikor nu avea sânge mongol în vine. Tenta aceasta bolnăvicioasă se datora unei afecţiuni cronice de ficat care-l chinuia rău, deşi Clikor nu se întrecea cu băuturile alcoolice, evita mâncărurile grase, precum şi pe cele prea condimentate. O babă pricepută în vrăjitorii şi farmece se jura că fusese deocheat şi că numai descântecele ei ar putea să-l vindece. Un medic îi pusese un diagnostic precis: afecţiune hepatică subsecventă unor tulburări nervoase repetate. Îi recomandase şi un tratament adecvat: purgative uşoare şi o decocţiune din laur, castraveciori amari, mere acrişoare şi pepene galben nu prea copt, amestecate cu viperă pisată şi macerată în vin, combinaţia fiind aplicată sub formă de comprese în regiunea ficatului. Cura se completa cu două ridichi

mari, negre, mâncate în fiecare dimineaţă pe stomacul gol.

Clikor încercase şi leacurile băbeşti şi tratamentul medical, fără a i se uşura boala. O făcuse mai mult spre a închide gura nevestei, care-l sâcâia toată ziua, cerându-i să se „caute”. Clikor ştia că numai necazurile îi ruinaseră sănătatea şi că liniştea sufletească ar fi fost cel mai potrivit medicament. Comerţul său de mătăsuri, odinioară atât de înfloritor, cunoştea o mare criză. Clienţii se împuţinaseră, fiindcă sărăcia se întinsese ca pecinginea. Viaţa neguţătorilor şi a meseriaşilor nu fusese niciodată uşoară la Constantinopole. O reglementare administrativă foarte severă le încorseta activitatea, pentru ca beneficiile să fie reduse la un plafon modest, în scopul împiedicării acumulărilor de averi particulare, privite cu ochi răi de stat.

Tocmai acum, când primise o comandă susceptibilă să-l scoată din marasm, nu găsea materialele trebuincioase. Umblase toată ziua de la un furnizor la altul, căutând zadarnic un brocart fin, cu un desen artistic din fire de aur şi argint. Dacă nici la Nikos Kalinikos nu va găsi aşa ceva, putea să-şi ia adio de la comandă.

Atelierul lui Kalinikos se afla lângă Forumul lui Arcadius. Kalinikos lucra nişte brocarturi de toată frumuseţea, dar cerea preţuri exorbitante. De aceea îl şi lăsase cel din urmă. Dacă achiziţiona mătasea de la Kalinikos, însemna că beneficiile lui aveau să scadă foarte tare.

Până la Forumul lui Arcadius avea de străbătut drum lung, şi cum până la ora asta cutreierase în lung şi în lat Constantinopolele, picioarele i se îngreunaseră de oboseală, iar foamea începuse să-i dea ghes, vestindu-l prin chiorăituri jalnice în maţe.

Clikor se aşternu stoic la drum. Va lăsa pentru mai târziu îndestularea burţii. Dacă pierdea comanda, era nenorocire. Ajunse istovit la atelierul lui Kalinikos. Îl găsi pe patron în prăvălie, petrecând cu un client. Clikor aşteptă cu răbdare până ce clientul nemulţumit părăsi cu mâinile goale prăvălia.

— Iată că şi Kir Clikor Avakumian mă cinsteşte, călcându-mi pragul atelierului, îl întâmpină jovial Kalinikos, fixându-l cu unicul lui ochi zdravăn. Cu ce te pot servi?

Clikor se scărpină în barbă, arătându-se nu prea grăbit a încheia un târg.

— Am nevoie de nişte brocarturi fine. Ştiu că la dumneata, Kir Kalinikos, pot găsi aşa ceva.

— Cred că am ce-ţi trebuie, zise Kalinikos. Aşteaptă-mă.

Intră în depozit şi, după câteva clipe, se întoarse cu o bucată de brocart. O întinse pe tejghea.

— Ei, ce spui? exclamă cu mândrie.

Clikor simţi că i se taie respiraţia. Demult nu mai văzuse ceva atât de frumos. Brocartul, de inspiraţie bizantino-sassanidă, înfăţişa pe un fond albastru un decor alb cu verde şi roşu, împletit cu aur, alcătuit din vânători călare, în superbe costume stilizate, fugărind nişte lei cu coame bogate. Mătasea avea luciri calde, jucăuşe, şi o moliciune de catifea.

— O cumpăr, zise Clikor cu hotărâre. Dă-mi şi alte mostre.

— Pentru moment asta e tot ce am.

Clikor îl privi bănuitor.

— Hai, Kir Nikos, lasă-te de chestii d-astea. Plătesc bine. Am nevoie de material pentru zece caftane şi pentru nişte rochii de gală.

— Bine că nu-mi ceri limbi de canar! exclamă Kalinikos, îngustându-şi ochiul teafăr. Manufactura de stat nu mi-a mai furnizat mătase de nu ştiu câtă vreme.

Clikor luă brocartul de pe tejghea şi îl măsură.

— Din bucata asta nu pot croi mai mult de două caftane. Şi asta cu economie.

— Îmi pare rău, dar n-am ce-ţi face.

Armeanul îl luă cu binişorul.

— Ascultă, Kir Kalinikos, îţi plătesc un supliment. Scoate-mi de unde ştii nişte brocarturi aşa cum le meştereşti numai dumneata. Senatorul Kalamides mi-a făcut o comandă importantă, pentru el şi pentru întreaga familie. În curând fiica sa, Irina, va împlini paisprezece ani. Vor să o sărbătorească împărăteşte. Senatorul nu se uită la cheltuieli. Ne umplem de bani amândoi.

Kalinikos ridică din umeri.

— Te cred. Fă-mi rost de mătase de la manufactură, şi ţi-o lucrez la repezeală, cu decorurile alese de dumneata. Îţi pun la dispoziţie planşele mele cu modele. Bineînţeles, are să te coste ceva mai scump. Oamenii mei vor trudi zi şi noapte.

Aduse planşele făgăduite. Clikor le privi cu tainică admiraţie.

— Mda, îmi plac, rosti cu jumătate glas. Merge!

— Du-te la manufactură şi fă-mi rost de mătase. Altfel nu-ţi garantez să le termin înainte de o lună.

— O lună? strigă alarmat Clikor. Într-o săptămână trebuie să le am gata. Am şi eu nevoie de timp ca să le croiesc, să le cos… Alerg

la manufactură.

Ţâşni ca din arc, uitând să-l mai salute pe Kalinikos. Noroc că manufactura nu era prea departe. Cunoştea acolo pe un şef de atelier, pe care-l „unsese” de câteva ori spre a obţine grăbirea unor comenzi.

Şeful de atelier, Dimitrios Frangopulos, un tip negricios, cu un smoc de păr în vârful nasului, îi explică dezolat:

— Fă-mi rost de ţesături şi ţi le vopsesc cum îţi va plăcea. Sau măcar fă-mi rost de fire de mătase. Kalinikos mă cunoaşte. I-am furnizat cele mai frumoase mătăsuri. Nimeni nu le vopseşte ca mine.

Clikor îşi duse exasperat mâna la cap.

— Dumneata, de la manufactura de stat, îmi ceri să aduc ţesături?

Frangopulos ridică braţele în semn de neputinţă.

— Corporaţia ţesătorilor se plânge de criză. Nu mi-au mai furnizat mătase de două luni, deşi „Cartea prefectului” îi obligă să predea toate ţesăturile lor statului.

— Birocraţia asta are să ne omoare! strigă Clikor furios. Plec să văd ce pot face.

Nichitas Kostas, personaj cu vază în corporaţia ţesătorilor, îi ascultă doleanţele, apoi făcu o mutră lungă, de înmormântare.

— Cu ce să ţes mătăsuri, când nu avem fire? Du-te la cei din corporaţia achizitorilor de fire de la producători. Fă-mi rost de ce-mi trebuie şi te servesc.

Deznădăjduit. Clikor lăsă braţele să-i cadă de-a lungul corpului vlăguit.

— Renunţ! Prea multe formalităţi! Prea multe categorii de furnizori!

Kostas replică mohorât:

— Ce vrei, Kir Avakumian, suntem şi noi la cheremul statului. Vrea să câştigăm câte puţin, să nu ne îmbogăţim.

— Mai-marii zilei se îmbogăţesc fără ca nimeni să le ceară socoteală, mormăi mânios Clikor.

— Ei fac legile, Kir Avakumian. Cine să le ceară lor socoteală? Împăratul sau Dumnezeu din cer? Împăratul are acum alte griji. Iar Dumnezeu, oftă adânc ţesătorul, ne-a dat demult uitării… Fă şi dumneata, Kir Avakumian, ce fac ceilalţi neguţători de veşminte…

Kostas nu îşi încheie fraza, fiindcă era primejdios să discuţi asemenea subiecte. Clikor ştia însă la ce se referea ţesătorul.

Opreliştile severe ale statului în ceea ce priveşte proprii săi cetăţeni erau încălcate sistematic de neguţătorii veneţieni şi genovezi, care făceau mare contrabandă cu mătasea, deşi acest articol constituia un monopol de stat.

I se întâmplase şi lui să achiziţioneze ţesături de mătase de la aceşti inşi certaţi cu legile ţării gazdă, dar o făcuse cu inima strânsă, fiindcă ştia că se expune unor pedepse grele, ce culminau cu scoaterea ochilor, cu tăierea braţelor sau chiar a capului. Dar ce nu încearcă omul spre a-şi asigura existenţa, mai ales când are o familie grea de întreţinut?

Îşi luă rămas bun de la Kostas şi îşi zise că a doua zi va da o raită prin cartierul veneţian din preajma Cornului de Aur…

Poate că Clikor Avakumian nu s-ar fi vârât în asemenea afaceri dubioase dacă nevastă-sa nu l-ar fi îmboldit să se zbată mai mult pentru bunăstarea familiei. Fetele aveau nevoie de zestre, iar băieţii trebuiau să umble prin şcoli înalte. Era dispusă să îngăduie unuia dintre ei a călca pe urmele paterne, ocupându-se în continuare de comerţul cu veşmintele de mătase. Ceilalţi aveau însă datoria să intre în rândurile cărturarilor, spre a face cinste familiei şi a-i spori faima. De ce n-ar ajunge episcopi, savanţi, poeţi sau înalţi demnitari? În Bizanţ un grădinar putea aspira să pună mâna pe sceptrul de împărat. Că vlăstarii ei erau armeni, nu conta. Narses fusese armean. Asta nu-l împiedicase să fie ridicat la rangul de generalisim de către împăratul Justinian. Armeni fuseseră şi autocratorii Leon al V-lea, Basile I-ul, Ioannos I-ul Tzimisces şi Romanos I-ul. Bizanţul avusese şi un basileu cu sânge arab: Nicephoros I-ul. Dighenis Akritas, eroul celui mai popular roman bizantin, era fiul unui sarazin convertit.

Împăratul Diocletianus decretase ca feciorii să urmeze profesiunea tatălui. Fiul unui pielar trebuia să se facă pielar. Fiul unui neguţător trebuia să se facă neguţător. Clikor împărtăşea ideile lui Diocletianus. Era un conservator convins, un adept al păstrării tradiţiilor. Din nefericire, decretul lui Diocletianus căzuse în desuetudine. Fumurile nevestei îl tulburau pe Clikor tot atât de mult ca şi combinaţiile suspecte cu contrabandiştii genovezi şi veneţieni. Cercul otoman care se strângea treptat în jurul Constantinopolelui îi sporea neliniştea. În asemenea condiţii nu era de mirare că îl încolţise boala de ficat.

Nenorocirile care se abăteau asupra seminţiei armene cu un fel de tragică periodicitate strecuraseră în sânul acestor oameni o

teamă permanentă, comparabilă poate cu frica superstiţioasă resimţită de popoarele din Antichitate în prezenţa forţelor dezlănţuite ale naturii. Această teamă ancestrală se reflecta şi în sufletul lui Clikor. Adeseori i se întâmpla să-i bată puternic inima, de parcă ar fi presimţit iminenţa unui dezastru. I se ridica atunci un nod în gât şi îl treceau fierbinţeli şi fiori de frig.

Cu câţiva ani înainte de a se naşte, toate rudele lui din Armenia fuseseră exterminate. Tatăl său îi istorisise chipul cum verii săi şi copiii acestora pieriseră decapitaţi de soldaţii lui Timur Lenk, iar capetele lor întregiseră una din acele oribile piramide alcătuite din căpăţâni omeneşti, înălţate în preajma Sebastei.

Clikor ajunsese să fie recunoscător acelui arab fără nume, cauza indirectă a pribegiei „puiului de cuc". Descendenţii acestui biet copil din flori trăiau acum în linişte la Constantinopole, fiind ultimii supravieţuitori ai unei familii altădată atât de numeroase.

Lui Clikor nu-i plăceau chiolhanurile, beţia, desfrâul, jocurile de noroc. Era un om aşezat, un gospodar dedicat alor săi şi profesiunii alese. Câteodată însă îl cuprindea amocul. Atunci se înfunda în câte-o cârciumă, unde ştia că poate întâlni oricând inşi din breasla lui, în tovărăşia cărora bea pahar după pahar, până ce alcoolul i se urca la cap, făcându-l să uite mizeriile vieţii. Uneori îşi prelungea evadările din mediul familial, făcând câte un ocol prin cartierele deocheate din preajma portului. Descoperise un bordel cu fete tinere, aduse de prin mai toate unghiurile Asiei Mici. Avea până şi o preferată, pe Maria, o adolescentă cu sânge armenesc ca şi el.

Patroana localului se numea Theodora, ca şi vestita soţie a lui Justinian. Trecuse de 45 de ani. În lunga-i carieră dirijase armate de prostituate. Îl simpatiza pe Clikor fiindcă era potolit, evita scandalurile şi plătea fără să se tocmească amorul furnizat ca o marfă de către adolescenta cu sânge armenesc.

Târziu, după miezul nopţii, pleca spre casă. Îl încolţeau atunci remuşcările, fiindcă se comporta deopotrivă cu desfrânaţii ce-şi neglijau familiile, cheltuindu-şi nebuneşte banii greu agonisiţi. Se jura pe tot ce avea mai sfânt să nu mai calce strâmb. Treceau apoi săptămâni fără ca gândurile-i păcătoase să-l mai încolţească. Tocmai când se credea vindecat de patimi, îl cuprindea iar amocul, şi o lua de la început, beţivindu-se şi preacurvăsărind…

Când se întoarse acasă, obosit, nemâncat şi foarte prost dispus după discuţiile purtate cu furnizorii de mătase, nevastă-sa îl întâmpină, spunându-i că aveau la masă un musafir, pe vara ei,

care lucra la palatul Blachernelor. Un personaj stimat în sânul familiei Avakumian. Când sosea încărcată de veşti, ca albina de miere, mari şi mici se adunau în jurul ei şi o ascultau cu pasiune, ca şi cum vorbele ar fi fost rostite de un oracol. Verişoara nu era în realitate decât o simplă spălătoreasă. Deopotrivă cu ceilalţi slujitori ai Curţii, cunoştea însă mai toate intrigăriile, maşinaţiile şi perfidiile de acolo. Uneori, spre a se face mai interesantă, născocea întâmplări năstruşnice, menite să dea mai multă culoare poveştilor ei. Îl ştia pe împărat încă de pe vremea când era un adolescent subţirel, cu faţa plină de acnee. Acum însă o impresiona cu statura lui înaltă, cu măreţia-i augustă, cu eleganţa gesturilor. Constantinos, spre deosebire de fraţii săi, care nu vedeau în slugi decât nişte obiecte grăitoare, se interesa de viaţa lor, le adresa câte un cuvânt bun şi îi ajuta când erau la ananghie.

— Omul ăsta e un sfânt, le spuse ea după ce se aşezară la masă. Dumnezeu, în marea lui milă, ne-a blagoslovit cu un împărat care este nu numai stăpânul, ci şi părintele nostru. Fraţii lui sunt însă nişte nevolnici. Demetrios este mai viclean decât o vulpe, iar Thomas nu ştie decât să se ţină după muieri. Odată s-a dat şi la mine. Dar nu i-a mers. L-am pus la locul lui. Aşa cum mă vedeţi, ştiu să mă fac respectată.

Clikor ar fi pus rămăşag pe toată averea lui că Thomas nu avusese niciodată de gând să atenteze la virtutea spălătoresei. Era mai plină la corp decât îngăduiau canoanele frumuseţii feminine, sărise peste 40 de ani, iar munca o deformase. Păstra însă o piele trandafirie şi un păr blond ca aurul. Grecoaică blondă. Poate că tatăl ei fusese unul din varegii spălăciţi din garda imperială. Mercenarii aceştia nordici socoteau că totul le este permis. Dădeau iama printre slujnice, ca ereţii printre păsările de curte.

Viaţa sentimentală a lui Constantinos storcea spălătoresei lacrimi de duioşie.

— Bietul om! A fost tare nenorocos în dragoste. A rămas de două ori văduv. Acum îşi caută o nouă soţie. A trimis soli la Taranto, s-o peţească pe Isabella Orsini. Se zice că italianca asta e foarte frumoasă. Are şi zestre mare. Dar se mai spune că nu-i surâde să fie împărătească a Bizanţului. Cică se teme să nu vină turcii peste ea şi să o ia în robie cu împărat cu tot. Trimişii lui Constantinos s-au înfăţişat şi la Curtea Portugaliei. Au cerut mâna uneia din fetele regelui de acolo. Îi zice infantă. Dar şi infanta a strâmbat din nas.

Spălătoreasa sorbi jumătate din paharul cu vin pe care Clikor i-l

umpluse cu câteva clipe înainte şi se înfruptă din *imam-baialdî*-ul pregătit de vară-sa.

— Unul din sfetnicii apropiaţi ai lui Constantinos a plecat în peţit după fata împăratului din Trapezunt. Dar şi ăsta se lasă greu. Cică ţinteşte la o partidă mai bună pentru fiica lui. Auzi neruşinare! Poate să existe pe lume o partidă mai bună decât împăratul nostru?

Clikor oftă.

— Din păcate, împărăţia lui s-a cam împuţinat.

— Vina este a lui, sau a noastră, a romeilor? N-am fost în stare să ţinem piept turcilor spurcaţi! Ar trebui să ne fie ruşine, fiindcă punem mai mare preţ pe tihna şi pe bunurile noastre lumeşti decât pe mântuirea împărăţiei.

Clikor o contrazise mintal: „N-ai avere şi nici familie. D-aia vorbeşti aşa. Dacă s-ar întâmpla ceva rău, ţi-ai ridica fustele în cap şi ai fraterniza cu duşmanul”.

— Am să vă spun o veste neplăcută, rosti spălătoreasa.

— Parcă până acum ne-ai spus vreuna plăcută? bodogăni neguţătorul de mătăsuri.

— Clikor! rosti cu ton de dojana nevastă-sa.

— Din noroi nu poţi să faci bici! ripostă vizitatoarea. Ca să vă aduc veşti bune, ar trebui să le născocesc.

— Spune-o atunci pe aia proastă.

— Împărăteasa-mamă e pe ducă.

— Ei şi? exclamă Clikor. E destul de bătrână.

— Bătrână, dar înţeleaptă, Clikor. Era cel mai bun sfetnic al lui Constantinos. Bătrâna asta, cum îi spui tu, a ştiut să strângă în jurul ei şi pe prietenii şi pe duşmanii unirii cu Roma. I-a sucit, i-a învârtit, până ce i-a făcut să se vrăjmăşească mai puţin şi să înţeleagă că numai dacă vor pune cu toţii umărul la carul împărătesc îl vor putea scoate din clisă. Dacă moare ea, se termină şi cu împăcarea dintre oameni. Nu şi-a dat încă sufletul bătrâna basilisă, că marele amiral Notaras a şi început să se uite strâmb la Demetrios Cantacuzino, iar marele logotet Metochites să se zbârlească la stratopedarhul Paleologos. Mi se frânge inima de jale când îi văd cum se învrăjbesc.

— Mânjii zburdă în grajdul care arde! zise sentenţios Clikor.

— Nu mai cobiţi atâta! interveni cu năduf nevastă-sa. D-aia vă merge prost. Clikor se descurcă tot mai greu cu prăvălia, iar tu, se adresă vară-si, laşi să treacă an după an, fără să-ţi pui pirostriile pe cap. Ce mai aşteaptă Zographos? Nu se mai hotărăşte odată să se

însoare cu tine?

— De când l-a făcut şef bucătar al cofeturilor, nu-şi mai vede capul de atâta lucru. După ce s-or mai linişti treburile…

— Ai să îmbătrâneşti şi n-are să se mai uite nimeni la tine, adăugă aspru consoarta lui Clikor. Schimbă-l! Alege-ţi alt om, să te ducă în faţa altarului…

Clikor nu mai asculta convorbirea dintre cele două femei. Nu-l interesa idila dintre tomnaticii amorezi. Se gândea cu îngrijorare că mâine va trebui să dea ochi cu neguţătorii veneţieni. După aceea se va duce la Maria. Îmbrăţişările ei plătite îl vor face să mai uite câteva clipe cât de mizerabilă este viaţa…

* * *

Nerio al II-lea Acciaiuoli, duce de Athena, stătea la picioarele Parthenonului şi privea cu încântare armonia liniilor frontonului, care, printr-o firească iluzie optică, părea să se deplaseze într-o direcţie contrară fundalului de nori albi, tiviţi cu argint, ce se scurgeau de la răsărit spre apus. Nobilii din suita lui îl priveau deferenţi, gata să ridice în slăvi teoriile asupra artei, lansate adeseori cu complezenţă de duce.

— Ce perfecţiune a proporţiilor! Ce concepţie magnifică! exclamă extatic Nerio. Cineva spunea că Parthenonul este un vis cristalizat în marmoră de Pentelic.

— Phidias, Înălţimea-Ta, îl completă cu zâmbitoare supunere Francesco Albizzi, un curtean cu barbă roşie ca un morcov.

Episcopul latin de Athena se plecă spre urechea vecinului său, guvernatorul Thebei:

— Oare Phidias a rostit realmente aceste cuvinte? murmură ironic. Dacă cineva ar interveni spre a preciza – poate pe drept cuvânt – că alt personaj ar fi autorul frazei, Albizzi ar susţine sus şi tare că cel care a enunţat-o este Phidias, dar că documentul care îi imortaliza vorbele s-a pierdut în timpul ultimului război cu turcii.

Nerio se întoarse spre un bărbat subţire, îmbrăcat în negru, cu părul argintat la tâmple, oarecum izolat de restul suitei. Între acesta şi duce exista o asemănare izbitoare.

— Ei, vere Donato, ce părere ai de minunăţiile de pe Acropole? La Florenţa sau la Roma ai văzut asemenea opere arhitectonice? Asemenea splendori? Asemenea creaţii dumnezeieşti?

Devenise liric. Monumentele de pe Acropole îl copleşeau cu incomparabila lor frumuseţe. Juca însă şi puţin teatru, spre a arăta

însoţitorilor că este un suveran luminat, un protector al artelor. Nerio Acciaiuoli ajunsese duce de Athena printr-un complex fericit de împrejurări. Vărul său, bastardul Antonio, după o glorioasă, dar frământată domnie, care durase trei decenii, murise fără urmaşi în linie bărbătească. Urmaseră inevitabile conflicte de familie. Cu sprijinul turcilor, Nerio reuşise să se înscăuneze la cârma ducatului. Spirit realist, nu se lăsase îmbătat de fumurile măririi. Ştia că devenise duce numai graţie unor abile manevre de culise, unor compromisuri puţin onorabile. Atât de nesigură fusese propria-i poziţie, încât, la un moment dat, fratele său, Antonio al II-lea, izbutise să-i uzurpe ducatul. Turcii se amestecaseră însă din nou în acest joc de basculă, răsturnându-l pe uzurpator şi reinstalând la putere pe Nerio. Spre a-şi manifesta recunoştinţa şi a le da în acelaşi timp garanţii în ceea ce priveşte devotamentul său, acesta trimisese zălog la Adrianopole pe Franco, nevârstnicul fiu al lui Antonio al II-lea. Când săvârşise acest gest, Nerio socotise că dăduse dovadă de o înaltă înţelepciune politică. Nu numai că îl îndepărta pe Franco de la Curtea ducală, dar îl şi izola în temniţa cu gratii de aur rezervată tinerilor zălogiţi turcilor. Abia mai târziu Nerio avea să-şi dea seama că făcuse o mare şi ireparabilă greşeală. Franco era un copilandru de o frumuseţe care atingea culmi de miracol. Mehmed, moştenitorul tronului imperial, îl remarcase, luându-l în preajma sa. Prietenia înfiripată între cei doi adolescenţi luase proporţii nedorite de Nerio. Surghiunitul, năpăstuitul Franco devenise primul favorit al viitorului sultan, perspectivă pe care Nerio o întrevedea cu tristeţe şi îngrijorare.

Ducele de Athena ştia că nu se putea culca pe proprii lauri. Precaritatea poziţiei sale îl făcea – pe de altă parte – să guste cu mai multă intensitate satisfacţiile puterii politice pe care şi-o însuşise. Acum, când vărul său Donato venise de la Florenţa spre a-l vizita şi a încheia totdeodată un acord comercial între Casa Acciaiuoli din Italia şi ducatul de Athena, Nerio nu se putea stăpâni să nu încerce a-şi epata vărul. În adâncul fiinţei sale – deşi n-ar fi conceput s-o recunoască – sălăşluiau încă apucăturile unui parvenit. Cei cincisprezece ani de domnie nu reuşiseră să facă din el un nobil. Reminiscenţele burgheze rămâneau încă înrădăcinate, în ciuda strădainţelor lui de a se dezbăra de mentalitatea-i negustorească. Aspectul financiar al aventurii ateniene – căci în realitate se îmbarcase într-o aventură cu urmări imprevizibile – îl preocupa mai mult chiar decât aspectul politic. Se simţea flatat

fiindcă era duce de Athena, fiindcă stăpânea Acropolele, fiindcă trata de la egal la egal cu căpeteniile altor state, fiindcă avea drept de viaţă şi de moarte asupra supuşilor săi, fiindcă putea distribui titluri de nobleţe, demnităţi şi recompense princiare. Era însă conştient că trăia într-o stare de provizorat. Cât va mai dura acest ducat al Athenei, n-ar fi fost în stare să spună. Puterea turcilor creştea ameninţătoare. Când emirate, sultanate, regate şi imperii se năruiau în faţa osmanlâilor ca nişte castele de nisip, când Europa întreagă le ştia de frică, îşi putea face el iluzii că va reuşi să păstreze integritatea ducatului? Italienii din jurul său nu aveau nicio afinitate cu populaţia grecească. Evident, n-ar fi fost imposibil ca un *„Deus exmachina”* să intervină în ultimul moment şi să schimbe situaţia cu o sută optzeci de grade în defavoarea turcilor.

Nerio se uită zâmbind la vărul său Donato, care îşi plimba privirile asupra monumentelor arhitectonice de pe Acropole.

— Îţi dai seama, Donato, cât de sus am ajuns noi, cei din neamul Acciaiuoli? Stăpânim azi Athena, leagănul culturii şi civilizaţiei greceşti. Athena lui Pericle, a lui Platon, a lui Praxitele… Athena care s-a numărat printre giuvaerurile cele mai de preţ ale Imperiului Roman… Aici au fost stăpâni basileii Bizanţului, cruciatul Geoffroi de Villehardouin, Othon de la Roche, apoi războinicii catalani… Urmaşii lor suntem noi, purtătorii unui nume care acum un secol nu era cunoscut decât înlăuntrul fruntariilor Florenţei…

— Un nume modest, dar purtat cu cinste de toţi înaintaşii noştri. Ei au ştiut să facă din comerţ o artă, rosti Donato cu mândrie.

Nerio îşi petrecu mâna peste verigile colanului său de aur.

— Membrii familiei Acciaiuoli au făcut din comerţ mai mult decât o artă, Donato. Negoţul a devenit în mâna lor o armă politică şi diplomatică. Dealtfel, nu suntem singurii care am ridicat comerţul la asemenea culmi. Gândeşte-te la cei din stirpea Medici, ori la cei din neamul Pitti! Cosimo di Medici, prietenul tău, stăpâneşte azi Florenţa. Veneţia, Genova sunt republici ale neguţătorilor… Neguţătorul Jacques Coeur dirijează destinele economice ale Franţei…

Donato clătină cu îndoială din cap.

— Coeur este pe punctul de a fi răsturnat de la putere. I se reproşează mari fraude.

— Căderea lui Jacques Coeur n-ar fi decât un incident în procesul de ascensiune al oamenilor banului, Donato. Şi căderea templierilor – cavalerii neguţători – a fost un incident. N-ar fi exclus să ne

prăbuşim într-o zi şi noi... Dar asta nu va însemna că ascensiunea neguţătorilor va fi frânată. Dimpotrivă!

Un curier acoperit de praf se apropie în grabă de Nerio. Puse un genunchi în pământ, plecă fruntea într-un umil salut, apoi scoase din buzunarul dinăuntru al tunicii un mesaj făcut sul şi pecetluit cu ceară roşie.

— Îmi permiţi, Donato, zise maşinal Nerio.

Desfăcu mesajul, ţinându-l astfel încât nimeni dintre cei de faţă să nu-şi poată arunca ochii asupra textului. După umbra aşternută brusc pe chipul său, curtenii îşi dădură seama că primise veşti proaste. De acum înainte trebuiau să se pună la adăpost. Când treburile nu-i mergeau după plac, Nerio îşi descărca mânia asupra anturajului. Curtenii se grăbeau să se facă nevăzuţi, până când stăpânul revenea la toane mai bune. Cei care prin funcţiile lor nu se puteau sustrage obligaţiilor de a-l servi în permanenţă se pregăteau să înfrunte cu stoicism grindina.

Nerio era foarte tulburat. Agentul său florentin din Constantinopole, *Messer* Giaccomo Cherini, îl anunţa în limbaj convenţional că tentativa de a-l suprima pe Franco Acciaiuoli, folosindu-se de un slujitor al acestuia, dăduse greş. Atentatorul, prins şi supus torturilor, sfârşise prin a-şi denunţa complicii. Din verigă în verigă, anchetatorii aflaseră rolul jucat de Cherini în această afacere. Făcuseră demersuri pentru a obţine extrădarea lui, dar împăratul Constantinos refuzase să le satisfacă cererea mai înainte de a cerceta prin organele sale judiciare dacă faptele erau sau nu adevărate. Cherini încercase să părăsească în ascuns capitala Bizanţului, dar zbirii care-l ţineau sub urmărire îl împiedicaseră. Până acum Cherini nu scosese niciun cuvânt susceptibil să-i incrimineze stăpânul. Se temea însă că se vor face asupra lui presiuni şi că nu va fi în stare să reziste.

Pe Nerio nu-l încânta perspectiva de a se vedea târât într-un scandal. Era informat că prinţul moştenitor Mehmed se afla acum la Magnesia, într-un fel de exil aurit. Ce se va întâmpla însă după ce bătrânul Murad al II-lea va muri, iar pe tronul rămas vacant se va sui Mehmed? Se spunea că acesta avea deviza: „Nu uit şi nu iert”.

Nerio se strădui să zâmbească vărului său.

— Treburile de stat sunt complicate şi spinoase, Donato. Te fericesc fiindcă ai numai grija băncii şi a familiei tale. Şi acum să mergem la masă.

Donato se despărţi cu greu de Parthenon. Începuse să-l

iubească. Îşi va găsi el timp să-l cerceteze mai amănunţit în cele câteva zile pe care intenţiona să le mai petreacă la Athena.

Nerio îl luă de braţ şi se îndreptă spre reşedinţa ducală, amenajată în Propylee de înaintaşul său, bastardul Antonio. Edificiul construit de Mnésicles în secolul al V-lea fusese transformat într-un palat florentin de o somptuozitate rece. Aici se desfăşurau marile recepţii. Când Nerio se sătura de pompa obositoare de la Curte, se retrăgea la vila sa din preajma fântânii Kallirhoé, unde ambianţa era mai caldă, mai intimă. Şi proporţiile vilei erau inferioare Propyleelor.

La praznic erau poftite numeroase personaje din lumea diplomatică, printre care şi Ioannos Phocides, ambasadorul basileului de la Constantinopole. Programul banchetului era complicat şi cuprindea pe lângă un lung şir de mâncăruri şi de vinuri alese, spectacole de balet, cântece, scamatorii, bufonerii, necesare bunei digestii a convivilor.

După încheierea praznicului, urmă un turnir. Cei mai iscusiţi şi bravi cavaleri aveau să se întreacă în lupte cu lancea, cu sabia şi cu buzduganul. Nerio şi invitaţii lui se instalară într-o tribună acoperită. Ziua era senină, răcoroasă. O vreme tocmai bună pentru jocurile vitejeşti.

Nerio şi soţia sa, Chiara Giorgi, născută principesă de Bodonitza, stăteau ţepeni pe două jeţuri aurite, cu spătare înalte, împodobite cu coroana ducală. Ducesa de Athena se afla la acea vârstă periculoasă care împinge pe unele femei mature să săvârşească nebunii cu urmări regretabile. Era frumoasă. O frumuseţe amplă, planturoasă, de fruct zemos, bine copt, care nu aşteaptă decât să cadă de pe cracă în mâna primului venit. În tinereţe ducesa de Athena afişase o scrupuloasă corectitudine conjugală. Dar fusese de-ajuns să păşească pragul menopauzei, spre a se dezlănţui ca o bacantă. Îşi căuta satisfacţiile amoroase fără discernământ. Opera, ce-i drept, cu discreţie, lăsându-şi soţul – preocupat numai de treburile statului – într-o totală ignorare a noilor ei ocupaţii. La început se năpustise asupra pajilor adolescenţi, îi luase pe rând, spre a le desăvârşi educaţia. Împrăştia nu numai mângâieri experte, ci şi daruri bogate. Dar vai de imprudentul care ar fi săvârşit vreo indiscreţie. Un paj scăpase câteva vorbe nelalocul lor în legătură cu înclinările pedofile ale ducesei. Într-o dimineaţă fusese găsit străpuns de câteva lovituri de pumnal pe o străduţă dosnică din Athena. Asasinul rămăsese necunoscut. Ducesa

avusese grijă să împiedice desfăşurarea normală a anchetei.

Apoi renunţase brusc la amorurile impuberilor, spre a se îndrăgosti de un tânăr nobil veneţian, Bartolomeo Contarini. Pasiunea ei nebunească, mistuitoare, atinsese frenezia. Perspectiva inevitabilului asfinţit al vieţii ei sexuale o punea pe jăratic. Asemenea soarelui care, înainte de a apune, învăpăiază cerul şi pământul cu strălucirea lui sângerie, ducesa ardea pe rugul unei iubiri mai aprinse decât nişte flăcări reale.

Bartolomeo Contarini era un tânăr cu multiple însuşiri fizice. La turniruri strălucea ca un astru. Adversarii săi muşcau invariabil ţărâna, sporindu-i palmaresul de victorii.

La turnirul organizat din ordinul ducelui în cinstea lui Donato, Contarini îşi nărui toţi rivalii, făcându-i să simtă, pe lângă tăria loviturilor lui imparabile, amărăciunea unor înfrângeri ce nu permiteau revanşe. Ducesa îi urmărea cu aviditate evoluţiile ecvestre, împletite cu măiestre isprăvi de arme. Pe un cavaler francez, cu o frumoasă reputaţie dobândită în nenumărate întreceri, veneţianul Contarini îl doborî de pe cal cu o singură lovitură de lance încă de la prima ciocnire. Unui căpitan de mercenari care nu cunoscuse până atunci înfrângerea îi smulse din mână sabia graţie unei abile eschive, urmată de un contraatac şerpuitor ca un fulger.

Bartolomeo Contarini primi din mâinile ducesei premiul învingătorului. Când îi înmână cununa de lauri, Chiara Giorgi îl învălui într-o privire înflăcărată. Chipul viril, bronzat al patricianului veneţian, părul lui negru, inelat, umerii pătraţi, mijlocul subţire, şoldurile strâmte, braţele-i vânjoase, picioarele lungi, frumos proporţionate, o făcură să îşi îndrepte instinctiv ochii asupra soţului ei, ducele. Simţise nevoia să mai compare o dată însuşirile celor doi bărbaţi. Odinioară îl iubise pe Nerio, îi găsise calităţi multiple. Inteligenţă, îndrăzneală, dibăcie politică. Acum toate acestea fuseseră trecute în umbră de Bartolomeo, noul ei ales. Alături de veneţian, Nerio era pirpiriu, chelbos, cocârjat, pungit la faţă, cu privirile stinse şi, mai rău decât toate, cu o burtă ţuguiată, revărsată ca un sac peste centura strânsă cu o palmă mai jos de ombilic. Nerio îi păru în clipa aceea mai grotesc decât bufonul Curţii. Se felicită, fiindcă relaţiile lor sexuale încetaseră. Puţinele lui avânturi amoroase şi le cheltuia în scurte şi incomplete îmbrăţişări furate în miez de noapte unor doamne de la Curte, dornice să asigure soţilor complezenţi o ascensiune politică rapidă şi

compensaţii băneşti substanţiale.

Nerio nu remarcă privirile – de data aceasta imprudent de elocvente – ale ducesei. Îl preocupau veştile primite de la Constantinopole şi întrevederea pe care intenţiona să o aibă cu ambasadorul bizantin.

În clipa aceea ducesa simţi pentru întâia oară muşcătura urii. Avusese brusc revelaţia tinereţii ei irosite alături de un om incapabil să-i ofere satisfacţii depline în vreun domeniu. Ea, Chiara, cobora dintr-un neam princiar, aşa că tiara ducală a Athenei nu o impresionase în chip deosebit. Dacă Nerio ar fi fost regele Franţei sau suveranul Sfântului Imperiu Roman, poate că l-ar fi stimat. Nici în cadrul relaţiilor intime ducele nu se dovedise la înălţime. Ce îi dăruise Nerio în afară de o existenţă ternă, lipsită de bucurii, într-un ducat de mâna a doua?

Printr-una din acele farse jucate de închipuire celor mai raţionale fiinţe, ducesa văzu în locul soţului pe Bartolomeo Contarini. Nerio căpătase trăsăturile veneţianului, sau veneţianul se substituise lui Nerio? Fantasma dură numai câteva secunde. Dar fu de-ajuns spre a-i îngădui să întrevadă fericirea refuzată până atunci. O străbătu un fior de o incredibilă voluptate când se văzu împărţind tronul ducal cu Bartolomeo Contarini. Patricianul acesta cu chip de arhanghel ar fi desigur capabil să ridice ducatul pe culmi nebănuite. În fruntea armatelor va cuceri Despotatul Mistrei, insulele din Arhipelagul Grecesc, Thessalonikul, Constantinopolele şi – de ce nu? – întreaga Anatolie, reconstituind Imperiul Roman de Răsărit. Bartolomeo va fi un nou Justinian, iar ea, Chiara, o Theodora *rediviva*...

Din nefericire, în calea împlinirii visului ei se ridicau două obstacole. Pe de-o parte, Nerio, pe de alta, soţia lui Contarini, o tânără incoloră, lipsită de importanţă. Pe când ea, Chiara, l-ar fi înarmat cu o ambiţie nemăsurată, l-ar fi stimulat, i-ar fi pus la dispoziţie mijloace spre a săvârşi fapte mari, demne să rămână însemnate cu litere de foc în istoria omenirii.

Încununarea cu lauri a câştigătorului unic al turnirului avea să fie urmată de a doua parte a programului, dedicată unor lupte între fiare sălbatice, spectacol gustat cu deosebire de curtenii lui Nerio. În timpul pauzei, ducele se amestecă printre invitaţi. Manevră astfel încât să ajungă ca din întâmplare lângă ambasadorul lui Constantinos al XI-lea. După ratarea asasinării lui Franco şi din pricina animozităţii pe care avea să şi-o creeze în tabăra turcă, o

apropiere de Constantinopole devenea poate necesară. Schimbă cu diplomatul bizantin câteva amabilităţi protocolare, apoi îl trase deoparte. Un slujitor îi servi cu vin de Chios, cu baclavale şi cu migdale în zahăr ars.

Curtenii se uitau cu uimire la cei doi bărbaţi. Nerio era cunoscut pentru politica lui turcofilă. Atitudinea-i prietenoasă faţă de ambasadorul bizantin permitea tot felul de presupuneri.

— În ultima vreme m-am gândit mult la propunerile de strângere a relaţiilor de prietenie dintre Constantinopole şi Athena, zise Nerio. Propuneri pe care împăratul – stăpânul dumitale – mi le-a făcut recent. Va trebui să mai stăm de vorbă.

— Nu pot decât să laud hotărârea Înălţimii-Tale, replică ambasadorul, înclinându-se. O alianţă între Imperiul Roman de Răsărit şi Ducatul Athenei ar fi profitabilă ambelor părţi. Islamul reprezintă un pericol comun.

Nerio îşi muie buzele în paharul cu vin.

— Relaţiile dintre ţările noastre nu s-ar fi deteriorat dacă Despotul Mistrei nu ar fi încercat să ne încalce graniţele şi să ne ştirbească teritoriile.

— Ducele Antonio, predecesorul Înălţimii-Tale, a dus o politică de prietenie faţă de turci, duşmanii noştri. Era firesc să rezulte unele fricţiuni…

— Despotul Mistrei m-a atacat şi pe mine. De ce? se încruntă Nerio.

— Înălţimea-Ta nu trebuie să uite că Ducatul Athenei a făcut parte integrantă din Imperiul Roman de Răsărit. Despotul Mistrei a încercat să readucă la patria-mamă teritorii smulse odinioară de latini.

— Existenţa unui Ducat al Athenei, independent de vecinii săi, este o realitate tangibilă. Trebuie să o acceptaţi ca atare.

— Majestatea-Sa împăratul Constantinos a înţeles acest lucru, Înălţimea-Ta.

— Era şi momentul. Dacă împăratul, stăpânul dumitale, nu renunţă la politica de recuperare a teritoriilor greceşti pierdute în ultimele două secole, nu văd cum ar putea realiza o înţelegere cu noi.

Începuse să se înfierbânte, uitând că el însuşi provocase această discuţie.

— Imperiul Otoman este atât de puternic, răspunse ambasadorul, încât în curând ne va înghiţi pe toţi dacă nu vom

reuşi să punem stavilă neînţelegerilor care astăzi ne mai despart.

— Primejdia este mai mare pentru voi, ambasadorule.

— Dacă Bizanţul va cădea, Ducatul Athenei nu-i va supravieţui mult.

— Crezi, ambasadorule? rosti ironic Nerio. Astăzi suntem prietenii osmanlâilor.

— Sultanii s-au folosit întotdeauna de principiul *divide et impera* când a fost vorba de creştini. Din nenorocire pentru noi, au izbutit. Întârzierea încheierii unui tratat defensiv-ofensiv între toate ţările creştine echivalează cu o sinucidere.

— Care creştini, ambasadorule? Balcanii, cu excepţia Athenei şi a Peloponezului, sunt în mâinile otomanilor.

— Ciprul este încă independent, Înălţimea-Ta. Şi Creta este independentă. Şi insula Rhodos. Dacă ne-am uni forţele…

Nerio îşi trecu mâna peste frunte. Fraza: „Dacă ne-am uni forţele” o auzise de nenumărate ori rostită de diplomaţii bizantini. Avu brusc revelaţia inutilităţii oricărui efort. Creştinii erau prea divizaţi. Ceea ce se întâmpla în mare pe tărâm internaţional îşi găsea reflectarea în frământările interne din însuşi Ducatul Athenei. Turcii stârneau zâzanie, ajutându-l pe Franco să uzurpe tronul athenian…

— Mă tem că suntem condamnaţi, ambasadorule.

— Se prea poate, Înălţimea-Ta. Depinde însă numai de noi, creştinii, ca turcii să fie aruncaţi în Asia.

Nerio zâmbi cu tristeţe.

— Ce-a făcut împăratul vostru, Manuel al II-lea, după înfrângerea lui Baiazid la Ancyra? În loc să ridice armele împotriva otomanilor, a pactizat cu Suleiman, dându-i ajutor militar spre a-şi înfrânge fraţii.

— Împăratul Manuel a încercat o politică de basculă…

— O politică greşită, ambasadorule. O politică falimentară.

Nerio clătină posomorât capul. Discuţia îi surpase şi mai vârtos moralul, atât de anemiat în ultima vreme.

— Vom mai sta de vorbă, ambasadorule. Poate că Dumnezeu ne va lumina până atunci cugetul.

Ambasadorul se înclină.

— Să te audă Cel-de-Sus, Înălţimea-Ta. Creştinătatea are nevoie mai mult ca niciodată de ajutorul Atotputernicului. Se pare că singură nu se mai poate ajuta…

Nerio plecă fruntea fără să pronunţe un cuvânt. Salută mohorât, apoi se îndreptă spre soţia sa, care se întreţinea amical cu

Bartolomeo Contarini.

— Ne întoarcem la palat, îi spuse el. Nu mai am chef să asist la încăierările dintre jivine. Mă doare capul. Nu mă simt bine.

Ducesa îl privi cu reproş.

— Vrei să plecăm tocmai acum, când urmează partea cea mai frumoasă a spectacolului…

Sublinia astfel că întrecerile din care Contarini ieşise învingător nu îi treziseră prea mult interesul.

— Dacă vrei să mai rămâi, replică el indispus, nu am nimic împotrivă. Are să mă însoţească Donato. Tot am să mai discut cu el unele chestiuni. La revedere, Doamnă!

* * *

Arhiepiscopul Jacques de Lusignan pătrunse tăcut şi modest în anticamera rezervată înalţilor demnitari, diplomaţilor şi persoanelor particulare care aşteptau a fi primite în audienţă de regele Jean al II-lea, suveran al Ciprului. Eminentul ecleziast schimbă saluturi protocolare cu câteva dintre personajele prezente, gesturi de curtenie elementară la care se limitară toţi cei în cauză. Nu adresă nimănui cuvântul şi nu-l interpelă nimeni.

Arhiepiscopul era tânăr. Foarte tânăr. Înaltul său rang ecleziastic nu-l obţinuse graţie unor merite deosebite, ci datorită simplei împrejurări că în vinele sale curgea sânge regal. Jacques de Lusignan era fiul suveranului. Dar cu un corectiv. Venise pe lume fruct al unui adulter. În acele vremuri, bastarzii regali se bucurau de un statut aparte, cu privilegii remarcabile dacă, bineînţeles, tatăl îşi recunoştea în prealabil copilul din flori. În lipsa unor descendenţi legitimi, bastarzii moşteneau adeseori tronul patern.

În cazul arhiepiscopului Jacques de Lusignan situaţia era mai delicată. Maică-sa, Mariette de Patras, făcea parte din acea modestă *petite noblesse* care furniza suveranilor cele mai credincioase şi statornice contingente de ostaşi. Sedusă de regele Jean, trăise în taină o încântătoare poveste de dragoste, ce avea să se termine în chip tragic. Regina Hélène, fiica despotului Moreii, Theodoros al II-lea, era o fiinţă energică, voluntară, tiranică, o adevărată *femme de téte,* capabilă să-şi dirijeze cu mână de fier soţul, un molâu fără pereche. Când aflase că omul acesta, mediocru, lipsit de voinţă, de iniţiativă, reuşise să întreţină mulţi ani o legătură extraconjugală ascunsă cu dibăcie, fusese cuprinsă de o mânie fără margini. Nu o îndârjise gelozia, fiindcă îl dispreţuia

pe rege în dubla lui postură de om şi de soţ. Încercase însă un simţământ de mândrie rănită. Această femeie inteligentă, calculată, în stare de cele mai rafinate disimulări, îşi pierduse brusc calmul şi, într-un acces de furie necontrolată, ordonase să i se taie nasul amantei regale. Apoi o surghiunise într-o monastire pierdută într-unul dintre cele mai sălbatice şi urâte colţuri ale Ciprului. Nici pe bastard nu-l iertase. Poruncise să fie ucis, pentru ca acesta să nu aibă vreodată pretenţii asupra tronului.

Regele Jean suportase cu resemnare sluţirea şi îndepărtarea de la Curte a iubitei. Dar când aflase că regina intenţiona să-i suprime bastardul, se trezise din amorţire, izbise cu pumnul în masă şi urlase ca un dement, ameninţând cu moartea pe oricine ar îndrăzni să se lege de feciorul său. Regina, uluită de această neaşteptată explozie de autoritate, îşi retractase porunca, făcându-şi fireşti rezerve mintale. Chiar dacă bastardul avea să scape cu viaţă, existenţa lui nu trebuia să se prelungească mult. Se găseau destule mijloace pentru înlăturarea unui om jenant. Otravă, o lovitură de pumnal între coaste şi multe alte procedee mai expeditive sau mai lente, în funcţie de necesităţi, ce ar ascunde cât mai perfect o crimă.

Regele îşi salvase feciorul. Era însă conştient că nu va reuşi să-l păstreze în viaţă dacă nu va accepta şi un compromis destinat să adoarmă în parte temerile reginei în legătură cu o eventuală candidatură la tron a bastardului. Îşi călugărise fiul, înălţându-l la rangul de arhiepiscop, fără respectarea stagiilor orânduite de canoane. Regina se prefăcuse a accepta formula, care prezenta avantajul de a mulţumi aparent pe toată lumea. Toţi cei interesaţi ştiau însă că soluţia avea un caracter de provizorat şi că regina – mai devreme sau mai târziu – va lovi cu hotărâre.

Tânărul arhiepiscop îşi dădea seama de primejdie. Nunţiul papal, prezent la hirotonisirea lui, fusese mişcat de tristeţea întipărită pe chipul adolescentului şi, spre a-l mai consola, încercase să aibă cu el o explicaţie între patru ochi. Nunţiul, un venerat principe al Bisericii Catolice, era înzestrat cu vederi largi asupra lumii.

— Nu trebuie să fii amărât, fiule. Crezi că situaţia unui principe laic este mai de invidiat decât a ta? Şi pentru tine şi pentru el, dragostea este un fruct oprit. Tu ai îmbrăcat rasa călugărească spre a sluji Biserica şi credinţa catolică. Castitatea pe care te-ai angajat s-o respecţi are o menire. Fiind lipsit de legături maritale, ce ţi-ar canaliza energiile în serviciul familiei, îţi mobilizezi toate

forţele pentru apărarea şi sporirea bunurilor inalienabile ale Bisericii şi pentru îndeplinirea misiunilor ei în lume. Aceasta nu-i împiedică pe unii înalţi ierarhi să angajeze legături ilicite cu femei, care nu joacă însă niciun rol în viaţa lor publică. N-aş vrea să mă înţelegi greşit, fiule. Nu-i aprob pe cei ce încalcă severa noastră disciplină, şi nu te sfătuiesc nici pe tine să o faci. Am vrut numai să-ţi lămuresc unele lucruri indispensabile, tocmai fiindcă vei deţine o înaltă demnitate în sânul Bisericii Catolice. Am afirmat ceva mai înainte că nici înaltei nobilimi nu-i este accesibilă dragostea adevărată. Funcţia economică a alianţelor matrimoniale în sânul acestei lumi privilegiate are un efect imoral asupra tainei căsătoriei, fiindcă o lipseşte de însuşi rostul ei: validitatea emoţională. Căsătoria din dragoste este în afara moravurilor acestei caste. Nobilii se însoară cu femeile care le pot aduce zestre fie titluri înalte, fie domenii vaste, fie un puternic sprijin politic. Nu importă dacă tovarăşele lor de viaţă sunt urâte. Biserica sfinţeşte astfel o legătură între un bărbat şi o femeie apropiaţi doar de interese meschine. Nobilii îşi caută satisfacerea plăcerilor carnale în afara căsătoriei. Asemenea înalţilor prelaţi de care ţi-am vorbit.

Cardinalul rămăsese câtva timp gânditor. O rază de soare cădea oblic pe calota lui de mătase violetă.

— Tu, fiule, simţi pe propria ta fiinţă urmările nefericite ale unor astfel de legături. În nenorocirea ta ai totuşi noroc. Te miră poate acest paradox. Am să-ţi explic. Faci parte dintr-o lume atât de înaltă, încât şi turpitudinea se sublimează. Împăraţii şi-au ridicat pe tron amantele. De ce? Au protestat împotriva obligaţiilor tradiţionale de a se căsători numai pentru a satisface interesele dinastice sau de stat. Copiii din flori reuşesc uneori să-şi pună pe cap Coroana regală. De ce acceptă lumea această încălcare a regulilor prestabilite? Fiindcă bastarzii sunt superiori copiilor legitimi, proveniţi din legături matrimoniale lipsite de orice atracţie fizică.

Cuvintele nunţiului papal se întipăriseră adânc în conştiinţa tânărului arhiepiscop. Înţelesese rosturi până atunci lipsite pentru el de orice logică.

Acum, când păşea printre ilustrele personaje adunate în anticamera regelui, avea capacitatea de a descifra interesele care fierbeau înapoia faţadei demne arborate de toţi aceşti oameni. Nu le vorbea şi nici ei nu-i vorbeau, deoarece se temeau să aibă relaţii cu un individ urât de regină. Teama lor era cu atât mai justificată

cu cât regele era bolnăvicios, iar după moartea lui, ce nu putea întârzia, regina Hélène avea să fie învestită regentă pe tot timpul minoratului moştenitoarei legale a tronului, principesa Charlotte. Căci perechea regală a Ciprului dăruise ţării o viitoare regină, aşa cum i se cade unei perechi regale. Principesa era destinată să preia sceptrul, deşi acesta – gândea arhiepiscopul Jacques – i se cuvenea lui, fiindcă îi era superior în vârstă, fiindcă era bărbat şi fiindcă natura îl înzestrase cu o inteligenţă sclipitoare, cu tenacitatea de a-şi urmări neobosit îndeplinirea ţelurilor şi cu abilitatea de a-şi ascunde gândurile.

Cât de ciudate erau căile acestei vieţi, reflectă tânărul arhiepiscop. Regina Hélène îşi găsise în bastardul călugărit o replică vie a tuturor calităţilor şi defectelor care alcătuiau propria ei forţă. Principesa Charlotte era tot atât de insignifiantă şi de superficială ca şi tatăl ei. Bătălia cea mare se va da între regina Hélène şi arhiepiscopul Jacques. Bătrâna suverană se va lupta ca o leoaică pentru apărarea drepturilor fiicei ei. Dar bastardul va câştiga bătălia!

Jacques de Lusignan zâmbi uşor. Nu ezita să folosească expresia „bastardul”, care în accepţia convenţională avea un sens pejorativ. Dar în acest fel se autoflagela, îşi găsea un stimulent spre a nu-şi uita o clipă misiunea.

Cât erau de „mărunţi” sufleteşte toţi aceşti nobili cu nume ilustre, care evitau să-i arate simpatie, spre a nu-şi compromite situaţia la Curte. Se aflau printre ei marchizi, baroni, conţi… Montfort, Porcelet, Ibelin, Bessan, Novare, Aleman, Picquigny, Blanchegarde, Montréal, Maraclée, Scandélíon… Era de faţă şi un Morf, descendentul acelui Jean de Morf, conte de Rohas, care fusese amantul reginei Eléonore şi participase la complotul încheiat prin asasinarea regelui Pierre I-ul, unul dintre cei mai valoroşi suverani ai Ciprului. Atât de înăcrită fusese perechea regală de traiul ei în comun, încât regele îşi luase tot felul de amante, iar regina trăia în ochii lumii cu acest Morf, conte de Rohas. Cât de bine ilustraseră cu toţii teoria bătrânului cardinal.

Privirile bastardului căzură asupra chipului falnic al regelui Pierre I-ul, imortalizat în mozaic de marmoră pe unul din pereţii anticamerei. Fusese plasat acolo pentru ca, înainte de a intra la rege, toţi demnitarii şi solicitanţii să îşi amintească epoca de glorie a Ciprului. „Imortalizat” este doar o figură de stil. După ce îşi uciseseră suveranul, atentatorii îi şterseseră chipul de pe toţi

pereţii şi de pe toate monumentele. Mai târziu, portretul lui Pierre I-ul fusese pus iarăşi la loc de frunte. Aşa se scrie istoria.

Şambelanul de serviciu, contele de Jaffa, se apropie de Jacques bastardul, îl salută cu răceală.

— Rog pe Măria-Ta să mai aibă puţină răbdare. Majestatea-Sa se află în conferinţă cu ambasadorul Bizanţului.

Bastardul înclină din cap cu bunăvoinţă. Şambelanul se grăbi a se depărta. „Au creat în jurul meu un cordon sanitar, reflectă tânărul arhiepiscop. Când voi ajunge regele Ciprului, îşi vor schimba purtarea. Dar va fi prea târziu.”

Remarcă la un moment dat pe Thomas de Morée, şambelanul reginei, şi pe Jacques Urri, viconte de Nicosie, care stăteau lângă una dintre ferestrele încununate cu ogive şi îl priveau cu nedeghizată insolenţă. Amândoi făceau parte din tabăra reginei.

„S-ar zice că vor să-mi caute râcă”, reflectă arhiepiscopul. Se prefăcu a nu le observa manevrele. „Nu trebuie să mă las antrenat în conflicte. Am altceva mai bun de făcut. Va sosi şi timpul meu. Atunci am să le arăt că am şi gheare.”

În clipa aceea uşa camerei de lucru a regelui se deschise şi ambasadorul bizantin ieşi, precedat de şambelan. Avea o expresie dureros de preocupată.

Bailul Veneţiei, care aştepta să fie primit în audienţă, se apropie grăbit de şambelan.

— Rugaţi, excelenţă, pe Majestatea-Sa să mă primească dacă se poate mai repede. Am să-i fac o comunicare importantă.

Podestaul Genevei se repezi între şambelan şi trimisul veneţian:

— Sunt înscris la audienţă înaintea bailului Veneţiei, vorbi cu aroganţă. Pretind să fie respectată ordinea!

Era pus pe harţă. Abia aştepta ca veneţianul să riposteze cu asprime, ceea ce i-ar fi îngăduit să acţioneze cu violenţă. Bailul se mărgini să-l privească de sus, cu scârbă, ca pe o jivină puturoasă.

„Acum au să se încaiere”, zâmbi pentru sine Jacques bastardul.

— Regret că nu vă pot satisface doleanţele, replică şambelanul, plictisit de necurmatele conflicte dintre cei doi reprezentanţi ai republicilor rivale. *Monseigneur*, se adresă tânărului arhiepiscop, Majestatea-Sa vă aşteaptă.

Bastardul îi surâse, ca şi când i-ar fi fost profund recunoscător pentru favoarea acordată. Străbătu sala, în vreme ce lumea se dădea la o parte, de parcă s-ar fi ferit să nu fie contaminată de ciumă. Când intră în cabinet, îl găsi pe rege stând cu mâinile la

spate, în dreptul unei ferestre deschise, şi uitându-se gânditor la marea ce-şi desfăşura până dincolo de zare apele albastre. Auzind paşii fiului său pe pardoseala de marmoră, se răsuci pe călcâie. Chipul regelui era pustiit nu atât de vârstă, cât de boala cronică de stomac care-l rodea de multă vreme.

— Constantinos al XI-lea îmi cere ajutor, vorbi bastardului, intrând direct în subiect. Şi eu nu-l pot ajuta cu nimic. Sunt legat de mâini şi de picioare, Jacques. Sultanul Egiptului ne stă în coastă, aşa cum Murad al II-lea stă în coasta bizantinilor.

Făcu o pauză şi se aşeză la masa de lucru, îngropându-şi capul în mâini.

— Dacă regele, tatăl meu, ar fi avut generali mai buni, nu am fi suferit dezastrul de la Khérakotia. Cine ar fi crezut că după şaizeci de ani de la cucerirea Alexandriei de către Pierre I-ul, mamelucii îşi vor lua o revanşă atât de zdrobitoare, încât Ciprul nu va mai putea în veci să-şi vindece rănile?

Arhiepiscopul ridică mâinile spre cer într-un gest de cucernică resemnare.

— Dumnezeu a dat, Dumnezeu a luat. Fie numele Domnului binecuvântat!

Regele îl privi pieziş. Se aşteptase la alt răspuns.

— Sunt tocmai potrivite citatele tale biblice. Te-au îndoctrinat bine dascălii tăi.

— N-am făcut decât să mă supun poruncilor tale, Sire.

Jean al II-lea zâmbi ironic.

— Când te-am îndemnat să îmbraci rasa monahală, m-am temut că fac o greşeală. Te îndemnam să îmbrăţişezi o carieră pentru care nu aveai înclinare. De atunci lucrurile s-au schimbat, după câte ştiu.

Un zâmbet şugubăţ lumină chipul ecleziastului. Şi chipul regelui se însenină.

— Dar tu nu te-ai schimbat, Jacques. Mă bucur.

— Am mulţi duşmani, Sire.

— Ştiu. M-am gândit adeseori să te trimit în Italia, ca să te scap din viesparul de aici. Dar nu m-am îndurat. Voiam să te ţin lângă mine.

— Dorinţa mea cea mai vie este să rămân în Cipru, lângă Majestatea-Voastră.

Regele râse tăcut. Se ridică şi se îndreptă iarăşi spre fereastră. Vorbi fiului său fără a-şi lua privirea de la marea albastră:

— După ce am să mor, să o slujeşti cu credinţă pe Charlotte. Va avea nevoie de sprijinul tău. Eu am ajuns să nu mă mai încred în nimeni.

Îşi puse mâinile la spate şi începu să se legene când pe vârfurile picioarelor, când pe călcâie.

— Am de gând să o mărit pe Charlotte cu Louis de Savoie, conte de Genève. Ce părere ai?

— Nu se putea o alegere mai judicioasă, Sire. Contele de Genève are multe însuşiri frumoase. Moderaţie, prudenţă, prevedere… Va fi un soţ bun, liniştit, supus…

— Culorile în care îl înfăţişezi nu sunt tocmai trandafirii. Dacă faci bilanţul, culoarea rezultată e destul de cenuşie. Crezi că e un om mediocru?

— N-am spus asta, Sire.

— Regina Hélène l-a ales.

— Fiindcă e supus şi poate fi condus fără dificultăţi, Sire.

— Să revenim la Bizanţ, Jacques. Ce mă sfătuieşti?

— Dacă ne-am fi aflat în ceasul al unsprezecelea, mi-aş fi îngăduit a vă povăţui să-l ajutăm cu toate puterile. Din nefericire, mai este puţin şi va trece şi ceasul al doisprezecelea.

— Vrei să spui că este prea târziu?

— Mă tem că da, Sire.

— Socoteşti că este preferabil să concentrăm forţele pentru apărarea regatului nostru, în eventualitatea unui atac turcesc, şi să lăsăm Constantinopolele în plata Domnului?

— Dacă va cădea Constantinopolele, va veni şi rândul nostru, Sire.

— Atunci, ce propui să fac?

— Să acţionăm în sensul constituirii unei noi cruciade. Noi singuri nu vom putea face nimic pentru apărarea Constantinopolelui.

— Consilierii mei pretind că cea mai înţeleaptă politică este să ne vedem de interesele noastre.

— Consilierii Majestăţii-Voastre nu văd mai departe de lungul nasului.

Regele se întoarse brusc spre fiul său.

— Aş vrea să mijlocesc o apropiere între tine şi regina Hélène.

Jacques recunoscu firea nestatornică a tatălui său, care trecea fără tranziţie de la un subiect la altul, fără a adânci pe vreunul.

— Poruncile Majestăţii-Voastre sunt legi pentru mine.

Regele îşi împreună mâinile. Era palid şi atât de slab, încât părea

mai înalt decât în realitate.

— Bine, Jacques, vom mai sta de vorbă.

Bastardul înţelese că audienţa se încheiase. Tatăl său îi permitea să se retragă, fără a fi căutat să ajungă la vreo concluzie. Atunci de ce îl mai chemase?... Ciprul avea nevoie de un suveran mai energic în aceste momente de criză. Ar fi preferat ca părintele său să fi fost plămădit din acelaşi aluat ca Pierre I-ul. Îi părea rău că era pus în situaţia de a-şi privi cu dispreţ tatăl. Ciudat! În copilărie îl socotise cel mai înţelept, cel mai puternic, cel mai bun dintre oameni.

Salută, apoi părăsi încăperea. Străbătu anticamera fără să privească în dreapta sau în stânga. Traversă un şir de săli cu tavane înalte, cu pardoseală de piatră şi cu coloane gotice, ieşind, în sfârşit, în curtea palatului. Acolo îl izbi o scenă neplăcută. Slujitorii lui se sfădeau cu slujitorii lui Thomas de Morée. Toţi aceştia purtau pe piept blazonul casei de Morée. Tonul altercaţiei era foarte ridicat, iar unii din ei puseseră deja mâna pe sabie. La apariţia sa, cearta încetă brusc. Un singur om din slujba şambelanului reginei, un fel de şef de gardă, judecând după platoşa şi casca mai bogat împodobite, stătea proţăpit în mijlocul curţii şi îl privea provocator.

Jacques nu-l luă în seamă. Încălecă şi ieşi pe poarta cea mare, urmat de slujitorii lui – şase la număr – înarmaţi toţi...

În ziua aceea luă prânzul în compania nunţiului papal. Vorbiră îndelung despre situaţia disperată a constantinopolitanilor şi despre apatia Occidentului. Teoria bătrânului ecleziast era simplă.

— Europa este lovită de orbire. Indiferenţa ei faţă de tragedia bizantină pare să dovedească temeinicia concepţiei fataliste, potrivit căreia dezastrele nu pot fi evitate fiindcă oamenii nu sunt în stare să le preîntâmpine. Am încercat să deschid ochii Sfântului Părinte şi ai cardinalilor de la Vatican. Pe toţi nu-i preocupă decât revenirea ortodoxismului sub autoritatea Bisericii Catolice. Subordonează acordarea unui sprijin material Bizanţului reunirii celor două credinţe, ca şi când îndeplinirea acestei condiţii spirituale ar avea cea mai mare importanţă. Primejduiesc existenţa creştinismului şi a Europei creştine, ignorând ameninţarea pe care o reprezintă Islamul în plin marş. Din nenorocire, glasul meu nu are destulă influenţă. Poate unindu-ne forţele, vom reuşi să urnim munţii inconştienţei umane...

După-amiaza Jacques şi-o dedică rezolvării treburilor bisericeşti legate de funcţia sa. Cina o luă la palatul episcopal, iar după

lăsarea nopţii, se pregăti să iasă în oraş. Îşi schimbă veşmintele sacerdotale cu un costum sobru, laic. Se înarmă ca şi când ar fi trebuit să plece într-o expediţie, îşi aruncă peste umeri o mantie neagră şi trase pe ochi o pălărie cu boruri largi. Când se privi în oglindă, constată cu plăcere că era de nerecunoscut.

Luna arunca ploaie de argint peste uliţele adormite, mărginite de clădiri din piatră. Toate storurile erau trase. Zece scutieri îl escortau. Noaptea era imprudent să te aventurezi afară din casă fără a-ţi asigura o pază eficientă.

Jacques avea o destinaţie agreabilă. Casa unei renumite curtezane, instalată la marginea oraşului. Circula zvonul că aceasta acumulase – închiriindu-şi farmecele – peste o sută de mii de florini. Nu era, dealtfel, singura curtezană capabilă să realizeze asemenea beneficii.

O chema Rosalba, era blondă, iar pielea-i catifelată avea o tentă albă-aurie. Se spunea că maică-sa, înainte de a o naşte, admirase o statuie a lui Phidias, înfăţişând o neasemuit de frumoasă Veneră. Impresia lăsată asupra mamei fusese atât de puternică, încât Rosalba devenise replica faimoasei statui.

Jacques bastardul era un client statornic al curtezanei. O acoperea cu daruri, cerându-i în schimb o discreţie absolută. Rosalba îi respectase dorinţa. Slugile ei fuseseră însă mai guralive, aşa că destul de repede întreaga capitală a Ciprului începuse să comenteze escapadele tânărului arhiepiscop.

Străzile pe care Jacques le străbătea spre a ajunge la locuinţa curtezanei erau îndeobşte pustii, căci, după ce se întuneca, bandiţii bântuiau oraşul, silindu-i pe burghezii timoraţi să se încuie în casele lor. Arhiepiscopul avea însă încredere în propria-i stea şi în braţul oamenilor săi.

Nu se îndepărtase prea mult de reşedinţa lui. Aproape de capătul unei stradele ce se îngusta ca şi gura unei pâlnii, văzu ţâşnind din întunericul unor ganguri câteva umbre. Tresări. I se întinsese o capcană? În urmă apăruseră alte umbre. Jacques bastardul îşi struni calul şi îşi pipăi mânerul săbiei. De undeva o căruţă fu împinsă în calea călăreţilor. Bariera improvizată le tăie drumul. Se opriră. Altă căruţă hurui în urmă, tăindu-le retragerea. Călăreţii din escortă făcură cerc în jurul tânărului episcop. De sub pelerinele negre răsăriră lamele săbiilor şi ale pumnalelor. Îi împresuraseră treizeci sau patruzeci de haidamaci, pedestraşi şi călăreţi.

Lupta se angajă rapid, stârnind tumult. Săbiile se ciocneau

scoţând scântei. Copitele cailor ropoteau pe caldarâmul colţuros.

Câteva obloane de la clădirile învecinate se deschiseră timid, apoi se închiseră repede. Localnicii ştiau că este mai cuminte să nu se amestece în treburi care nu-i privesc.

În ciuda inferiorităţii numerice, oamenii bastardului se descurcau admirabil. Mânuiau armele cu calm şi uşurinţă. Nici atacanţii nu erau novici. Lupta continua cu furie, înjurături, blesteme, chiuituri. Îndemnuri se împleteau cu clinchetul săbiilor şi cu bocănitul copitelor. Se auzi un strigăt. O umbră se rostogoli de pe cal şi rămase întinsă pe caldarâm. Mai căzu una. Şi încă una. Doi inşi din escorta bastardului se prăbuşiră din şa, străpunşi de lamele adversarilor. Ceilalţi profitau de îngustimea străzii, care nu permitea să fie atacaţi de prea mulţi duşmani deodată. Măiestria lor prinse în curând să-şi dea roadele. Rândurile agresorilor se răreau cu iuţeală. Conducătorul lor îşi dădu seama că săvârşise o greşeală tactică alegând acest loc îngust. Înjurând furios, îşi îndemna oamenii să îşi sporească vigoarea atacurilor. Bastardul nu îşi pierduse calmul. Mânuia cu dreapta sabia, iar cu stânga pumnalul, dirijându-şi din genunchi calul. Doborâse deja trei sau patru adversari. O lovitură de sabie bine plasată îi sfâşie capa neagră şi tunica în dreptul inimii, dar alunecă pe cămaşa de zale. Vârful unei rapiere lucitoare i se repezi spre frunte, dar Jacques plecă la iuţeală capul, astfel încât numai pălăria cu boruri largi fu luată ca în frigare. În acelaşi timp fandă, vârându-şi sabia în gâtlejul vrăjmaşului, care se rostogoli de pe cal vărsând sânge.

Şeful bandei, un ins îndesat, cu coiful adâncit pe frunte, se avântă chiuind asupra arhiepiscopului. Ciocnirea, deosebit de violentă, se prelungi printr-un schimb de lovituri oarecum echilibrate. Bastardul îşi tatona adversarul, spre a-i ghici jocul. Când avea de a face cu un duelist de forţă, folosea în prima fază un sistem de luptă defensiv. Îl lăsa să se obosească în atacuri viguroase şi repetate, blocate însă de o apărare surprinzător de eficace. Abia mai târziu, când socotea că energia rivalului a început să scadă, trecea la contraatac.

Şi de data aceasta folosi aceeaşi tactică. O eschivă, urmată de o fandare fulgerătoare îl făcură să simtă vârful săbiei pătrunzând adânc în carnea adversarului. Acesta scăpă arma din mână, vâsli cu braţele aerul, lăsând să i se vadă gâtul descoperit, din care ţâşnea sângele, apoi se nărui din şa, rostogolindu-se printre picioarele cailor. Casca de metal îi sărise din cap. În acea frântură de secundă

bastardul recunoscu chipul individului care-l privise cu atâta insolenţă de dimineaţă, la ieşirea din palat.

„Omul şambelanului reginei, reflectă încântat Jacques. Am să le-o plătesc şi lui de Morée şi protectoarei lui.”

Când se văzură lipsiţi de conducător, agresorii încetară lupta. Cei scăpaţi teferi o luară la fugă, topindu-se în noapte. Pierduseră doisprezece oameni. Rămas stăpân pe câmpul de luptă, bastardul îşi numără slujitorii. Şase se mai aflau în viaţă. Coborî de pe cal, îşi şterse lama mânjită de sânge cu pulpana pelerinei unuia dintre cei ucişi şi o vârî apoi în teacă.

— Daţi căruţa la o parte! porunci.

Se mai uită o dată la cadavre, făcu un rapid semn al crucii şi încălecă. Incidentul nu-i stricase buna dispoziţie. Era mai nerăbdător ca oricând să ajungă la Rosalba.

Ridică braţul, făcând semn escortei să-l urmeze, dădu pinteni calului şi se avântă în galop spre marginea oraşului, pe drumul rămas acum liber…

* * *

Un curier imperial turc, cu turbanul şi cu hainele îmbibate de sudoare şi de praf, se îndrepta în galopul întins al calului spre Magnesia. Purta un mesaj de cea mai mare însemnătate, destinat prinţului moştenitor Mehmed. I-l încredinţase însuşi marele vizir Khalil, cu straşnică poruncă:

— Până la Magnesia n-ai să cobori din şa. Caii de schimb te aşteaptă la locurile ştiute. Să zbori până la Măria-Sa Prinţul!

Khalil ştia că se putea bizui pe Mustafa, sclavul nubian vestit prin rezistenţa-i fizică. Omul acesta era capabil să călărească zile şi nopţi, mulţumindu-se doar cu câteva înghiţituri de apă şi cu un pumn de orez înfulecat la repezeală în timpul scurtelor popasuri când schimba caii. I se întâmpla câteodată să aţipească în şa, dar odihna aceasta furată nu dura decât câteva clipe. Pentru nubian, marele vizir Khalil era întruparea lui Dumnezeu pe pământ. Mustafa, deşi era răbdător şi supus până la anihilarea propriei lui personalităţi, avea momente când izbucnea în crize de o violenţă necontrolată, atingând demenţa. În copilărie fusese luat în sclavie de o bandă de arabi, care făcuseră o razie prin satul lui natal. Împreună cu mama şi cu fraţii lui, fusese dus, în lanţuri, până la Alexandria. Acolo, la târgul de robi, îl cumpărase un neguţător turc şi îl adusese la Brussa. Neguţătorul, un sadic, încerca o exaltantă

desfătare când îşi chinuia sclavii, când îi vedea smucindu-se sub loviturile de bici, când le citea suferinţele întipărite pe chip. Pe Mustafa îl tortura cu rafinament şi cu voluptate pentru nişte păcate imaginare. Stoicismul bietului rob îi înzecea plăcerea. Şi astăzi se mai vedeau pe spinarea nubianului cicatricele lăsate de loviturile bicelor cu noduri, ce-i sfâşiau nu numai pielea, ci şi muşchii. Patru ani îndurase Mustafa cumplitele cazne. Dar într-o dimineaţă, pe când stăpânul său îi aplica porţia săptămânală de lovituri de bici, se repezise ca o panteră asupra lui, îi smulsese pumnalul de la brâu şi i-l împlântase în piept. Totul se petrecuse cu atâta iuţeală, încât slugile şi robii aflaţi în curte nu avuseseră timp să intervină.

Mustafa fusese judecat de kadiu şi condamnat la moarte prin spânzurătoare. Sentinţa urma să fie executată în piaţa publică, pentru a sluji drept pildă. În ziua sorocită îl duseseră cu alai la locul execuţiei. Gâdele îi petrecea tocmai laţul în jurul gâtului, când marele vizir Khalil trecuse întâmplător pe acolo. Bătrânul demnitar, izbit de atitudinea mândră, dispreţuitoare a tânărului sclav, oprise calul şi ceruse lămuriri kadiului asupra celui condamnat. Kadiul îi explicase cazul, fără să omită partea de vină a neguţătorului.

Marele vizir se gândise câteva clipe, apoi ordonase ca execuţia să fie amânată în vederea unui supliment de anchetă, care să stabilească precis vinovăţiile. Kadiul era un funcţionar abil, care se pricepea să profite de ocaziile favorabile. Concluziile lui atribuiseră neguţătorului cea mai mare parte din vină. Martorii audiaţi relevaseră cruzimile lui gratuite. Autorităţile ar fi fost obligate să pună capăt acestor abuzuri, dar decedatul avusese legături sus-puse, fiind ferit de orice neplăceri. Kadiul îşi justificase noua hotărâre arătând că la prima judecată nu dispusese de toate probele.

Marele vizir analizase dosarul nubianului, apoi ordonase să fie scos din închisoare. De atunci îl luase în slujba sa. Tânărul i se arătase recunoscător fiindcă i se făcuse dreptate. Dacă noul stăpân i-ar fi poruncit să-l ucidă pe sultan, ar fi făcut-o fără şovăire. Khalil avusese în mai multe rânduri prilejul să-i verifice devotamentul.

Acum îi încredinţase un mesaj sigilat pentru prinţul moştenitor. În afară de acesta, nu avea voie să-l deschidă nici beylerbeyul Anatoliei. Pe umerii lui Mustafa atârna o mare responsabilitate. Trebuia să călărească singur. O escortă ar fi atras atenţia autorităţilor.

Mustafa ajunse la Magnesia târziu, după miezul nopţii.

Comandantul gărzii avea ordin să vestească prinţului moştenitor fără zăbavă sosirea oricărui curier trimis de marele vizir. La nevoie, putea să-l trezească din somn.

Comandantul gărzii şi şambelanul de serviciu îl escortară pe Mustafa până în apartamentul lui Mehmed, care abia se culcase după o straşnică vânătoare cu şoimi, încheiată cu un praznic sardanapalic. Ochii prinţului erau tulburi de somn. Mustafa îngenunche şi îi întinse mesajul. Şambelanul vru să-l ia spre a-l preda lui Mehmed, potrivit ceremonialului, dar nubianul îşi trase repede mâna.

Prinţul zâmbi. Îi plăcuse zelul sclavului. Luă personal mesajul, îl desfăcu şi îşi aruncă maşinal privirile asupra lui. Deodată obrazul i se înăspri, iar ochii-i aruncară scântei. Somnul îi pieri ca prin farmec. Simţi că sângele începe să-i circule viforos prin vine. Marele vizir îi anunţa moartea subită a sultanului Murad şi îl implora să vină în zbor până la Adrianopole, spre a prelua însemnele domniei mai înainte ca popoarele conlocuitoare pe teritoriul imperiului să afle vestea decesului. Nu omise a-l informa că ienicerii manifestau un neastâmpăr de rău augur şi că duşmanii dinastiei nu ar întârzia să ridice capul spre a profita de acest interregn care nu trebuia să se prelungească.

Prinţul sări din pat şi, ajutat de un stol de slujitori, începu să se îmbrace. Dădu ordin şambelanului să convoace imediat pe principalii demnitari ai Curţii.

— Şi să mi se înşeueze calul. Peste o jumătate de oră plec la Adrianopole, rosti cu glas aspru, metalic. Escorta să fie gata de drum. Executarea!

Porunci unui eunuc să alerge la Franco Acciaiuoli.

— Să vină îmbrăcat de călătorie. Fugi!

Tânărul florentin îşi făcu în curând apariţia. Purta un costum european, care-i reliefa formele de o supleţe sculpturală, părul răvăşit îi cădea pe frunte în neorânduială, sporindu-i farmecul.

Mehmed îl mângâie cu afecţiune pe obraz.

— S-a terminat cu exilul, Franco. Plecăm la Adrianopole. Înainte, însă, îmbrăţişează-mă!

Florentinul îl sărută tandru.

— Ştii pe cine ai sărutat tu acum, Franco? Pe sultanul Mehmed-Khan, Padişahul Imperiului Otoman.

În acelaşi moment şambelanul intră solemn.

— Demnitarii Curţii aşteaptă în sala Divanului poruncile

Măriei-Tale.

Franco se uită uluit la Mehmed.

— Da, da! Ăsta e adevărul, îi spuse prinţul. De acum înainte vom trăi altă viaţă. Vino după mine!

Urmat de Franco, de şambelan şi de comandantul gărzii, părăsi apartamentul său, străbătu câteva coridoare slab luminate, străjuite de spahii înarmaţi cu lănci şi iatagane – lui Mehmed îi plăcea să fie bine păzit – şi pătrunse în sala Divanului. Un grup alcătuit din şaisprezece bărbaţi, în costume de Curte, aştepta curios. Hotărâse oare prinţul moştenitor să dea o lovitură de stat? Intenţiona să preia puterea din mâna sultanului? Convocarea aceasta în plină noapte părea să vestească evenimente mari.

Mehmed se urcă pe treptele estradei imperiale, dar nu se aşeză pe tron. Aruncă asupra curtenilor o privire atât de mândră, de autoritară, încât aceştia se simţiră striviţi. Cu voce clară, vibrantă, vorbi sacadat:

— Înălţimea-Sa Sultanul Murad al II-lea, imperialul meu părinte, a murit. În virtutea drepturilor conferite de primogenitură, de tradiţia sfântă şi de legile acestei ţări, preiau sabia lui Osman şi mă proclam Padişah al Imperiului Otoman.

Deopotrivă cu toţi cei prezenţi, Iusuf-Pasa, şeful casei militare a lui Mehmed, simţi un fior străbătându-i fiinţa. Îl zguduise nu numai tonul, dar şi calitatea vocii noului sultan: „Glasul lui răsună ca şi când ar vesti Judecata de Apoi. Ceva îmi spune că ne aflăm în pragul unei mari domnii”.

Majoritatea demnitarilor prezenţi, partizani convinşi ai lui Mehmed, întrezăriră funcţii înalte, recompense regeşti, satisfacţii necuprinse. Se socoteau îndrituiţi să le aştepte. Nu-şi manifestaseră ei devotamentul, urmându-l pe prinţ în acest deghizat exil? Nu-i satisfăcuseră toate dorinţele, nu-i împliniseră toate poruncile, nu i se închinaseră ca unui Dumnezeu?

Plini de teamă erau doar acei demnitari care acceptaseră să joace rolul unor spioni pe lângă tânărul Mehmed, pândindu-i mişcările, încercând să-i tălmăcească gândurile, spre a preveni pe divaniţii din Adrianopole în cazul că aici, la Magnesia, s-ar unelti împotriva autorităţii imperiale. Se întrebau acum dacă partizanii prinţului nu le descoperiseră jocul, dacă Mehmed însuşi nu-şi ascundea resentimentele, amânând ceasul răfuielilor, după ce va fi preluat oficial puterea?

Căpetenia spionilor era Güneyt-Aga, unul dintre cei şase

comandanţi ai spahiilor şi aghiotant personal al lui Mehmed. Marele vizir Khalil îi încredinţase această însărcinare delicată din ordinul suveranului defunct. Pe Aga Güneyt îl fulgeră un gând înspăimântător. Nu cumva prinţul anunţase moartea sultanului Murad spre a se proclama padişah, deşi tatăl său domnea încă la Adrianopole? Se pregătea oare un nou război civil, şi el, Güneyt, era luat prin surprindere? De ce nu-i trimisese marele vizir şi lui instrucţiuni, în caz că Murad murise cu adevărat? Nu-i rămânea decât să-l urmeze pe Mehmed, şi pe drum să avizeze asupra măsurilor necesare. La nevoie să-l şi aresteze.

Mehmed îşi încheie scurta cuvântare grăind cu fermitate:

— În clipa aceasta plec la Adrianopole. Cine mă iubeşte mă urmează!

Curtenii îl ovaţionară. Güneyt-Aga îi imită, dar numai cu jumătate de gură.

Când Mehmed ieşi în curtea palatului, zorii mijeau, argintând zarea. Caii erau pregătiţi de drum. Tânărul sultan se aruncă în şa. Înfipse pintenii în flancurile armăsarului său arab, care cabra nechezând, apoi se avântă spre porţile larg deschise. Şi Franco Acciaiuoli încalecă, repezindu-se încotro o luase protectorul său.

Güneyt-Aga se strâmbă dezgustat.

— Nici în asemenea momente Mehmed nu se poate lipsi de histrionii săi!

Se aruncă la rândul lui în şa, odată cu spahiii din escortă şi cu ceilalţi demnitari. Porniră cu toţii în galop pe urmele sultanului. Dar acesta se şi depărtase. Armăsarul lui fugea ca lumina.

Mehmed exulta. În sfârşit, era padişah. Tatăl său nu se va mai întoarce din mormânt spre a-i relua tronul. Într-o vreme îl stimase. Nu-i putea însă ierta căsătoria pe care i-o impusese. El, Mehmed, se ataşase de o sclavă, Gülbehar, care-l captivase cu fineţea trupului ei cu linii ceva mai suple. Nu-i plăceau formele femeieşti ultrapline, atât de apreciate de turci. Nu înţelesese niciodată concepţia celor ce preţuiau frumuseţea în funcţie de amploarea şoldurilor şi de masivitatea rotunjimilor subdorsale.

Tatăl său hotărâse să-l însoare cu Sitt Hatun, fiica prinţului turkoman Suleiman Zulkadroglu, personaj influent şi cu mari avuţii. Sânii îi erau voluminoşi ca două pepenoaice, iar pântecele, dolofan şi rotund ca o cupolă de moschee, tremura la fiecare mişcare ca un imens aspic. Pulpele, mai groase decât coloanele de la Baalbeck, susţineau şolduri atât de masive, încât lăsau în umbră până şi

frontonul monumentalului mormânt roman din Milas.

Când o văzuse pentru întâia dată, Mehmed avusese impresia că se află la picioarele muntelui Ararat; dar un munte de piftie. Serbările organizate la Adrianopole în cinstea nunţii princiare duraseră trei luni de zile. Turcii de toate rangurile şi de toate vârstele îl fericeau pentru norocul de a fi fost blagoslovit cu o mireasă atât de planturoasă. Pentru Mehmed fusese o epocă neagră. Tatăl său o privea cu încântare pe Sitt Hatun, zicându-şi că făcuse mare ispravă dăruind fiului său o soţie atât de plină, care avea să-l dezbare cu siguranţă de preferinţele lui pentru amorul grec.

Spre mijlocul lui decembrie, Murad îşi lăsase feciorul să se înapoieze cu soţia la Magnesia. De îndată ce se văzuse în oraşul său de reşedinţă, Mehmed îşi zăvorâse nevasta în harem şi de atunci n-o mai chemase în prezenţa sa.

S-ar putea spune că Sitt Hatun îi purtase într-un fel noroc. Foarte curând după nuntă, sultanul Murad plecase în călătoria cea mare, de unde nu se mai întoarce nimeni, lăsând tronul liber pentru fiul său. Mehmed zâmbi cu răutate. Are s-o păstreze pe Sitt Hatun în harem, aşa cum îşi păstrează ghiaurii moaştele în racle de sticlă. Departe de el, în siguranţă şi izolare deplină.

Vântul stârnit de galopul calului îi şuiera pe la urechi. Gusta goana aceasta ca pe un elixir. În urma lui nu mai auzea ropot de cai. Armăsarul se distanţase de escortă. Mehmed îşi dădea seama că săvârşise o imprudenţă avântându-se de unul singur pe drumurile Anatoliei. Sultanii nu erau iubiţi de supuşi şi un atentat ar fi fost oricând posibil. El avea însă credinţa că o forţă superioară îi călăuzea paşii, apărându-l de primejdii.

Pintenii lui de argint se înfipseră adânc în pântecele armăsarului, care îşi spori iuţeala. Goana drăcească dură până aproape de prânz, când Mehmed se opri într-un sat de pe ţărmul mării, spre a-şi lăsa puţin calul să se odihnească. Descălecă în faţa unui han lăsat pe-o rână, cu pietre răspândite pe acoperiş, ca să nu-l ia vântul. Pătrunse într-o încăpere scundă, unde se înghesuiau vreo douăzeci de ţărani bărboşi, beau ceai şi sporovăiau pe întrecute. La intrarea lui Mehmed, învăluit într-o amplă manta de zibelină, sub care se vedeau veşminte brodate cu aur, clienţii şi hangiul amuţiră. De bună seamă, tânărul era un personaj important, nu numai după frumuseţea îmbrăcăminţii, ci şi după privirea-i imperioasă, vulturească. Mehmed se aşeză la o masă, pe un scăunel liber,

alături de trei bătrâni cu bărbi albe, puţind cumplit a capră.

— Un ceai! ordonă.

— Imediat, efendi, răspunse cu umilinţă hangiul, precipitându-se spre a executa comanda.

Se întoarse cu o ceaşcă de ceai fumegând şi o aşeză atent pe masă.

— Ai grijă să-mi buşumeze careva armăsarul! porunci iarăşi Mehmed. Du-i şi ceva grăunţe.

Hangiul zâmbi sărman.

— N-am decât puţin fân, efendi. Recolta n-a fost bogată anul ăsta.

Mehmed încuviinţă cu o scurtă înclinare a capului. Îşi muie buzele în ceaiul fierbinte. Nu îi era frig, fiindcă îl încălzise zdravăn cursa. Dorea însă a-şi astâmpăra setea cu o băutură caldă. Dar ceaiul era fad, iar ceaşca, de o curăţenie îndoielnică

Tânărul sultan îşi plimbă privirile asupra oamenilor din sală. Îşi zise că toţi aceştia, ca şi celelalte milioane de supuşi răspândiţi pe întreg cuprinsul imperiului, erau robii lui. Cu un singur cuvânt îi putea expedia pe lumea cealaltă. Cu un singur cuvânt putea face dintr-un vizir un om de rând şi dintr-un om de rând un vizir. Înţelegea acum mai bine ca oricând imensa-i putere, o putere care-l punea oarecum pe picior de egalitate cu Allah. Firesc ar fi fost ca un personaj învestit cu asemenea privilegii să posede şi imortalitatea. Într-un fel se bucura şi de această favoare. Numai faptul că figura pe lista împăraţilor îi asigura atenţia posterităţii.

Reflecţiile-i dulci-amare fură întrerupte de intrarea în ceainărie a lui Franco Acciaiuoli şi a câtorva demnitari din suită. Gâfâiau cu toţii şi aveau obrajii înroşiţi de biciuirea frigului.

— De ce aţi întârziat? întrebă Mehmed.

— Escorta este înşiruită pe tot drumul, Mărite Doamne, replică eunucul Hrisafi, secretarul său personal. Nimeni nu s-a putut ţine după armăsarul Măriei-Tale.

Bărbia şi obrajii lui Hrisafi erau văduviţi de pilozităţi. Avea forme pline ca femeile şi glas cu modulaţii de falset.

Un zâmbet îmblânzi chipul lui Mehmed

— Da, am un cal bun. Un cal foarte bun. Vezi să i se dea fân mult.

Eunucul plecă genunchiul, salută ducându-şi mâna la inimă, la gură şi la frunte, apoi părăsi încăperea.

— Ceaiuri pentru toată lumea, hangiule! ordonă din nou

Mehmed.

Ţăranii din preajma lui se ridicară temători, spre a face loc mărimilor din anturajul acestui tânăr, căruia eunucul îi spusese „Mărite Doamne”. Hangiul se făcuse mai galben decât dovlecii atârnaţi pe sfoară în preajma cuptorului. Picioarele-i dârdâiau în şalvarii peticiţi. Deşi în ceainărie nu era prea cald, broboane de sudoare i se scurgeau de sub turbanul jegos.

Mehmed zăbovi cam un sfert de oră, apoi se ridică, poruncind să i se aducă armăsarul. Când ieşi din sală, urmat de curteni, localnicii respirară uşuraţi.

— Cine să fi fost? întrebă unul din ei, fără să se adreseze cuiva anume.

— Aş pune rămăşag că este un mufetih trimis de la Adrianopole, opină hangiul.

Se mai liniştise după plecarea neobişnuiţilor oaspeţi.

Ţăranii din regiune trimiseseră de multă vreme jalbe la Curte, spre a se plânge de abuzurile săvârşite de autorităţi şi de către mărunţii tirani locali. Când plângerile se înmulţeau, marele vizir trimitea de la Adrianopole un mufetih, un inspector, care verifica temeinicia sesizărilor. Dacă nu erau gros mituiţi de funcţionarii anchetaţi, întocmeau rapoarte severe, recomandând destituirea celor învinuiţi, sau chiar sancţionarea lor penală. Dacă bacşişurile primite erau satisfăcătoare, redactau rapoarte elogioase, scoţând basma curată pe funcţionarii abuzivi.

Mehmed îşi continua frenetica-i cavalcadă, urcând spre nord de-a lungul ţărmurilor Anatoliei, până ce ajunse în dreptul Dardanelelor. Traversă strâmtoarea şi îşi îngădui un popas de o zi la Gallipoli, unde garnizoana i se alătură numaidecât. De acolo expedie curieri la Adrianopole, anunţând Divanul că în următoarele douăzeci şi patru de ore îşi va face intrarea solemnă în capitală. Mesajele primite de la marele vizir, îndată după debarcarea în Europa, nu erau liniştitoare. Ienicerii ameninţau cu răzmeriţa. În câteva unităţi militare fuseseră semnalate adunări de ostaşi ce îşi ridicaseră glasul împotriva ofiţerilor şi a ocârmuirii statului.

De la Gallipoli până la Adrianopole, Mehmed mai avea de străbătut o distanţă bună. Zorind caii şi reducând haltele la minimum, putea ajunge la destinaţie în timp util. Nu-l înspăimântau dificultăţile. Văpaia lui lăuntrică se transmisese pe căi nevăzute şi însoţitorilor, care-şi mânau caii dându-le parcă aripi.

Locuitorii satelor străbătute ca un vifor de Mehmed îşi iţeau cu

teamă capul şi se trăgeau înapoi de îndată ce vedeau şirul de călăreţi cu mantii fluturând în vânt şi cu arme bogate atârnând la oblâncul şeilor. Se pornise o lapoviţă urâtă.

Când drumul se alipi de albia râului Maritza, Mehmed acceleră galopul. Se apropiau de Adrianopole. Minaretele oraşului, coloane albe sprijinind cerul cenuşiu, se iviră în zare aproape de ora prânzului. În preajma capitalei, Mehmed fu întâmpinat cu mare alai de căpeteniile militare, politice şi religioase ale imperiului. Toţi înalţii demnitari purtau veşminte cernite. Îndoliate le erau şi chipurile.

Când Mehmed ajunse în dreptul lor, îngenunchează în ţărână, îi sărutară mâna şi îl implorară să se milostivească asupra lor. În genunchi stăteau şi soldaţii, şi mulţimea de locuitori ai capitalei, gătiţi în straie de sărbătoare spre a-l primi pe noul stăpân. Toţi voiau să-i câştige bunăvoinţa cu un ceas mai devreme. Până şi ienicerii se arătară supuşi.

Străbătând în pasul calului viermuiala de oameni prosternaţi, Mehmed pătrunse în oraş. Cu fruntea sus, cu pieptul scos înainte, dominând cu privirile norodul, ridica din când în când braţul în semn de salut, asemenea împăraţilor romani primiţi în triumf. La palat toate fuseseră orânduite spre a fi găzduit aşa cum se cuvine.

În noaptea aceea Mehmed porunci să fie lăsat singur, cu gândurile şi cu durerea sa. Regimentul lui de gardă preluă paza palatului. Punctele strategice ale oraşului – pieţe publice, instituţii, bazaruri – fură ocupate de trupele sosite de la Gallipoli odată cu noul suveran.

Printre căpeteniile împărăţiei domnea neliniştea. Nimeni nu cunoştea adevăratele intenţii ale lui Mehmed. Îndeobşte, în prag de domnie cădeau multe capete. Noul stăpân al ţării îşi afirma autoritatea, îşi consolida puterea exterminând pe toţi cei care nu-i conveneau. Piereau atunci vinovaţi, dar şi mulţi nevinovaţi.

A doua zi de dimineaţă urma să aibă loc ceremonia învestiturii noului padişah. Dregătorii Curţii, membrii Divanului, căpeteniile militare, religioase şi judecătoreşti, agenţii diplomatici, personalităţile străine se adunară iarăşi sub cupola căptuşită cu mozaicuri multicolore a sălii tronului. Acum însă nimeni nu mai purta veşminte de doliu. Toţi arborau costume de ceremonie în cinstea noii domnii. „Padişahul a murit! Trăiască padişahul!”

Contrar obiceiului, solemnitatea nu dură mult. Mehmed era nerăbdător să-şi atârne la brâu sabia lui Osman. Onorurile îl

interesau mai puţin decât realitatea puterii. Se urcă pe treptele tronului în uralele asistenţei, şi de acolo, de sus, o privi cu aspră îngândurare. Băgă de seamă că în dreapta estradei tronului se afla numai marele eunuc Şehab-ed-Din, omul său de încredere, şi Iusuf-Paşa, generalul care-l urmase la Magnesia. Vizirii decedatului sultan stăteau umili deoparte. Printre ei se afla marele vizir Khalil, Sarudja-Paşa, Işak-Paşa, Zaganos-Paşa, cei mai apropiaţi şi preţuiţi sfetnici ai lui Murad al II-lea.

Mehmed nu uitase că marele vizir Khalil contribuise odinioară la înlăturarea lui de la domnie şi la revenirea în fruntea treburilor statului a sultanului Murad, dar mai ştia că acelaşi mare vizir i-l lăsase mai târziu pe Franco şi i se arătase credincios. Khalil cunoştea bine treburile împărăţiei şi avea puzderie de partizani, gata să-l urmeze orbeşte. Trebuia încă menajat. Noul padişah se întoarse spre Şehab-ed-Din.

— De ce stau deoparte vizirii tatălui meu? Cheamă-i aici, în dreapta mea. Locul marelui vizir Khalil este în preajma tronului.

Divaniţii răsuflară uşuraţi. Tânărul padişah nu voia să rupă cu trecutul.

Khalil se apropie de treptele tronului, se prosternă, atingând cu fruntea pământul, apoi sărută vârful cizmei aurii a padişahului. Mehmed îl ajută – simbolic – să se ridice în picioare.

În aceeaşi zi avu loc prima şedinţă a Divanului. Deşi confirmase pe Khalil în funcţia de mare vizir, făcu schimbări printre ceilalţi viziri. Pe Işak-Paşa, prietenul de casă al lui Khalil şi unul dintre cei mai credincioşi sfetnici ai defunctului sultan, îl numi beylerbey – guvernator – al Anatoliei, post de mare însemnătate în ierarhia demnităţilor statului. Şehab-ed-Din, Zaganos-Paşa şi Sarudja-Paşa fură numiţi viziri în cabinetul prezidat de Khalil. Padişahul mai încredinţă lui Işak-Paşa onoarea de a transporta la Brussa trupul neînsufleţit al lui Murad al II-lea şi a-l depune în mausoleul ridicat din ordinul sultanului însuşi înainte de a muri. Divanul trecu apoi la rezolvarea treburilor curente.

După şedinţă, Mehmed chemă pe marele vizir în apartamentele sale. Ascultă complimentele ditirambice ale lui Khalil, fixându-l cu ochii-i sfredelitori, ce păreau să pătrundă până în adâncul sufletului.

— Destul cu vorbele umflate, Khalil! Să trecem la lucruri mai serioase. Aş vrea să ştiu cum a murit tatăl meu.

— A avut un sfârşit blând, Mărite Doamne. Obosit de ceremoniile

nunţii Măriei-Tale, s-a retras la vila sa din apropierea Adrianopolelui, spre a se odihni.

— Vila pe care şi-a construit-o pe insulă?

— Da. Acolo unde Maritza se desface în mai multe braţe. Era însoţit doar de câţiva curteni şi de o gardă restrânsă. Îi plăcea mult liniştea de pe insulă. Într-o seară, după o masă poate prea copioasă, a fost lovit de un atac de apoplexie. Medicii îi recomandaseră un regim alimentar strict, indicat pentru afecţiunea circulatorie de care suferea Înălţimea-Sa. N-a bolit decât patru zile, fără să se chinuiască. În ciuda strădaniilor depuse de medici, şi-a dat obştescul sfârşit. Allah l-a blagoslovit cu o moarte uşoară, fiindcă sultanul Murad-Khan a fost cucernic, milostiv faţă de cei săraci, drept faţă de cei obidiţi, viteaz în războaie şi respectuos faţă de cuvântul dat. Un împărat mare, iubit de supuşii săi şi temut de duşmani.

Mehmed clătină din cap.

— Allah să-l primească la dreapta lui.

— În privinţa haremului său ai luat vreo hotărâre, Măria-Ta?

— M-am gândit şi la asta. Mâine am să-ţi spun hotărârea mea. Acum poţi să pleci, Khalil. Trebuie să fii obosit după o zi atât de grea.

— În slujba Înălţimii-Tale nu îmi este îngăduit a mă lăsa pradă măruntelor slăbiciuni omeneşti.

„Dar cu lăcomia de arginţi cum stai?” replică mintal padişahul.

Khalil salută, rupându-se de mijloc, apoi se retrase.

Rămas singur, sultanul izbucni în râs. Cât de vicleni erau oamenii aceştia. Dar el, Mehmed, îi întrecea pe toţi.

Bătu din palme. Un slujitor se ivi ca din pământ.

— Cina! Cu tot ce trebuie! ordonă Mehmed.

Slujitorul ştia că „tot ce trebuie” era un eufemism care îmbrăca într-o formulă vagă şi de neînţeles pentru neiniţiaţi băuturile alcoolice, foarte apreciate de Mehmed, în ciuda opreliştilor *Coranului*. Îi mai porunci să cheme pe Franco Acciaiuoli şi pe toţi acei tineri prinţi ce-i ţineau companie când era înclinat spre petrecere şi veselie.

Franco sosi cel dintâi. Purta un costum de brocart foarte scurt şi strâns pe corp, după moda veneţiană.

Mehmed îl primi zâmbind şi îl pofti să se aşeze pe sofa, în preajma lui.

— Ce arătos eşti azi! exclamă padişahul îmbrăţişându-l lacom cu

privirea.

— Mă gândeam să-ţi solicit o favoare, Doamne, şi ţineam mai întâi să te cuceresc cu înfăţişarea mea.

Mehmed râse cu poftă.

— Cinismul tău este irezistibil, Franco. Spune ce doreşti.

— Ducatul de Athena, Sire. Mi l-ai făgăduit de multă vreme.

Veselia pieri de pe chipul sultanului.

— Eşti atât de nerăbdător să te depărtezi de mine?

— N-am vrut să spun asta, Mărite Doamne, se grăbi tânărul florentin să răspundă. Exemplul oferit de Înălţimea-Ta m-a stimulat şi pe mine. Splendoarea tronului Măriei-Tale mi-a adus aminte că am şi eu drepturi asupra tronului ducal al Athenei, mai modest, ce-i drept, dar foarte valoros pentru umilul tău serv, Franco Acciaiuoli.

Sultanul îi puse mâna pe umăr.

— Ţi-am făgăduit ducatul Athenei şi îl vei avea. Dar nu te grăbi. Ţi s-a urât să-mi fii prieten? Nu eşti înconjurat de un lux imperial? Nu ţi se împlinesc toate capriciile? O lume întreagă ţi se închină. Crezi că ai să te mai bucuri de asemenea privilegii când ai să te întorci la Athena? Ai să te urci pe treptele unui tron sărăcăcios, administrat acum pentru tine de unchiul tău Nerio.

— Nerio are un copil nevârstnic. Potrivit legilor, acesta îi va moşteni ducatul.

Mehmed făcu un gest de nepăsare.

— Ştii cât de puţin importante sunt pentru mine legile succesorale ale vasalilor. Nerio va părăsi tronul Athenei când voi socoti eu de cuviinţă. Tu ai să-i fi succesor. Dar în ziua când vei pleca la Athena, să nu te bucuri prea mult.

— De ce, Înălţimea-Ta?

— Va însemna că prietenia mea pentru tine a început să se răcească, de vreme ce am putut să mă lipsesc de prezenţa ta.

Franco îşi dădu seama că insistase prea mult. Trebuia să-şi atingă scopul pe alte căi.

— Atunci, Mărite Doamne, prefer să nu mă mai întorc niciodată la Athena. N-aş putea supravieţui pierderii prieteniei Înălţimii-Tale. Amărăciunea m-ar ucide.

Padişahul zâmbi enigmatic. Atât de enigmatic, încât Franco simţi că îl trec răcorile.

— Vrei să fii abil, Franco, dar pentru mine eşti mai transparent decât sticla. Din fericire pentru tine, îmi plac şi cusururile tale.

— Iertare, Mărite Doamne! rosti florentinul, surâzând cu forţată

veselie.

— Greşelile tale sunt iertate anticipat. Dar cât timp vor mai fi iertate? murmură Mehmed, privindu-l cu şiretenie.

Sosiră şi ceilalţi prinţi. Toţi erau tineri, frumoşi şi supli ca nişte lame de spadă. Regii şi emirii vasali, dornici să capteze bunăvoinţa lui Mehmed, îi trimiteau ostatici pe cei mai superbi adolescenţi.

Înainte de cină, slujitori dirijaţi de bagheta marelui pivnicer – ciaşneghirbaşi – aduseră în cupe de aur, încrustate cu pietre scumpe, cele mai alese vinuri. Mehmed ridică cea dintâi cupă:

— Prieteni, în noaptea aceasta n-am să jelesc. Mă voi reculege, prefirând amintiri legate de viaţa nepreţuitului meu părinte, răposatul padişah, când voi fi singur cu gândurile mele. Acum să ne veselim, să cinstim cu fruntea senină şi cu sufletul deschis zorii domniei mele. Să vă bucuraţi cu toţii alături de mine şi să fiţi vrednici şi mai departe de prietenia mea!

Vorbele bune ale lui Mehmed erau întotdeauna dublate de aluzii obscure, de insinuări cu tâlc, ce băgau frica în interlocutori.

Abdul Rahman, marele mareşal al Curţii – kislar agasi – şi şef al eunucilor, intră în sală călcând uşor, catifelat. Îngenunche în faţa padişahului.

— Ce vrei? îl repezi Mehmed.

Mai-marele haremului imperial îşi plecă repede capul, ca şi când ar fi încercat să se ferească de o lovitură. Ştia că zilele funcţiunii sale erau numărate. Noul sultan avea să numească pe oamenii săi de încredere în toate posturile-cheie. Mai-marele haremului imperial deţinea o demnitate de cea mai mare importanţă, iar pe Abdul Rahman îl durea iminenta lui trecere în anonimat.

— Sultana Kasseki Büllbül solicită favoarea de a prezenta Înălţimii-Tale felicitări cu prilejul urcării pe tron…

Mehmed se înnegri la faţă. Abdul Rahman săvârşise o mare gafă atribuind sultanei Büllbül titlul de Kasseki, acordat numai acelor soţii ale padişahului care aduceau pe lume prinţi. Mehmed nu putea să ierte tatălui său intenţia exprimată odată în prezenţa lui Khalil, potrivit căreia fiul său mai mare – rezultat dintr-o legătură cu o sclavă – urma să fie înlăturat de la succesiunea tronului în favoarea copilului dăruit de Büllbül, această foarte onorabilă fiică de emir. Planul nu fusese pus în practică, fiindcă Murad al II-lea murise prea repede. Abdul Rahman sosise într-un moment puţin prielnic. Mehmed îşi adorase mama. Biata sclavă murise de inimă rea fiindcă Murad o neglijase, înlocuind-o cu Büllbül.

— Mâine de dimineaţă, după şedinţa Divanului, am s-o primesc în audienţă, Abdul Rahman. Tot mâine de dimineaţă am să stau şi cu tine de vorbă.

Şeful eunucilor atinse cu fruntea podeaua acoperită cu covoare.

— Mă supun poruncii Înălţimii-Tale.

Ieşi tot atât de tăcut şi de umil precum intrase.

În noaptea aceea padişahul bău vin şi alte alcooluri tari, savură cele mai fine şi mai savant elaborate mâncăruri, se desfrână în impudice şi nefireşti îmbrăţişări şi se culcă, stors de vlagă, abia la al doilea cântat al cocoşilor…

Când se trezi din somn, soarele se ridicase cam de-o suliţă. Deşi se afla după o noapte de orgii, se simţea mai proaspăt, mai odihnit ca niciodată. Capul îi era limpede şi mişcările vioaie. După ce i se făcu toaleta de dimineaţă, potrivit ceremonialului complicat de la Curte, îşi luă micul dejun, apoi chemă la sine pe Ali, marele portar.

Ali, fiul lui Efrem, era un colos înzestrat cu o forţă herculeană. Fiindcă îi cunoştea devotamentul, Mehmed îl folosea în misiuni tainice de mare importanţă. Padişahul îi dădu câteva instrucţiuni şi îi încredinţă un ordin scris prevăzut cu sigiliul imperial, apoi, urmat de alai, plecă spre sala Divanului. Şedinţa dură mult. Mehmed participă activ la dezbateri. Asculta opinia consilierilor, dar lua hotărâri independente de punctul lor de vedere. Spre deosebire de Murad, care dădea mână liberă marelui vizir în conducerea treburilor împărăţiei, Mehmed îşi anunţă sfetnicii că deciziile definitive îi reveneau numai lui. Vizirii înţeleseră că îşi găsiseră un stăpân incomod, că puterile lor discreţionare îşi aflaseră stavilă, că epoca de huzur şi de îmbogăţiri uşoare, caracteristică domniei lui Murad, se încheiase.

După şedinţă, sultanul se înapoie în camera sa de lucru. Avea acolo o masă lungă cu tot felul de hărţi şi de documente, un mare glob pământesc confecţionat de un specialist din Florenţa, un dulap cu tomuri groase, frumos legate în piele de viţel, şi, drept podoabe, câteva arme scumpe, aninate pe pereţi. Încăperea şi-o amenajase după gustul său încă de pe vremea când tatăl lui îi predase temporar conducerea împărăţiei.

Aici primi Mehmed pe sultana Büllbül. Îi manifestă cea mai mare prietenie şi o asigură că îi va purta şi pe viitor de grijă, astfel încât să nu simtă prea greu pierderea soţului ei Murad.

— Eşti încă tânără, sultană Büllbül, îi vorbi cu blândeţe. Ai toată viaţa înaintea ta. S-o trăieşti din plin. Să nu te privezi de bucuriile

ei, afundându-te într-o sihăstrie prostească. Nu înseamnă că moartea soţului tău, care este şi tatăl meu, te obligă să fii o moartă printre cei vii. Ştii, sultană Büllbül, m-am gândit să contribui la refacerea vieţii tale, găsindu-ţi un soţ potrivit cu rangul şi meritele tale.

Sultana tresări înspăimântată.

— Mulţumesc cu recunoştinţă Înălţimii-Tale, dar am hotărât să mă dedic creşterii fiului meu şi operelor de binefacere.

Evitase să spună „fiul sultanului Murad”, spre a nu-l indispune pe Mehmed. Îi cunoştea gelozia, căci Murad o prevenise.

— Voi avea grijă şi de fiul tău, sultană Büllbül. În ceea ce priveşte căsătoria ta, te anunţ că am luat o hotărâre irevocabilă. Vreau să te fac fericită, la nevoie chiar împotriva voinţei tale.

Sultana înţelese că orice opunere ar fi fost inutilă. Continuă totuşi să lupte, sperând, în chip absurd, că va reuşi să-l clintească.

— Implor pe Înălţimea-Ta să mă lase a-mi încheia zilele veghind la căpătâiul mormântului soţului meu. Mă lipsesc de măriri, de fericire…

— Le vreau eu pentru tine! rosti domol padişahul.

Glasul lui exprima o nestrămutată hotărâre, în ciuda aerului patern pe care-l adoptase.

— Ţi-am şi găsit un soţ. Te va venera, îţi garantez acest lucru. De fericirea ta va răspunde faţă de mine.

Sultana i se aruncă la picioare.

— Îndurare, stăpâne!

— Soţul tău, continuă tânărul padişah fără să ridice tonul, va fi Işak, beylerbeyul Anatoliei. Veţi conduce împreună la Brussa trupul neînsufleţit al defunctului padişah. Vezi, sultană Büllbül, ţi-am îndeplinit până şi dorinţa de a veghea lângă mormântul fostului tău soţ. Evident, n-ai să-ţi petreci tot timpul în umbra rece a mausoleului. Vei avea îndatoriri şi faţă de noul tău bărbat. Să i te supui şi să-i fii soţie iubitoare!

Cu capul îngropat în mâini, sultana plângea încet.

— Acum şterge-ţi lacrimile, sultană Büllbül. Pregăteşte-te de căsătorie şi de drum. Mâine în zori ai să pleci cu soţul tău în Anatolia…

În aceeaşi clipă, Ali, fiul lui Efrem, se înfăţişa la poarta haremului imperial şi cerea să fie primit de mai-marele eunucilor. Abdul Rahman îi ieşi în întâmpinare. Tremura, convins că Ali venise să-l aresteze.

— Cu ce te pot servi, mare portar? întrebă cu glas stins.

Picioarele i se înmuiaseră şi inima îi bătea tare, mai să-i spargă pieptul.

— Să mă duci de îndată în prezenţa prinţului imperial Kuciuk Ahmed, fiul răposatului padişah şi al sultanei Büllbül.

— Prinţişorul se află în apartamentul din harem al sultanei. Nu pot să te duc acolo, se bâlbâi Abdul Rahman. Ştii prea bine că datina nu îngăduie bărbaţilor străini…

Ali exhibă ordinul scris al padişahului.

— Documentul ăsta îţi ajunge, kislar agasi Abdul Rahman?

Mai-marele eunucilor îşi aruncă privirile asupra pergamentului prevăzut cu sigiliul sultanului. Ochii i se împăienjeniră, glasul i se împuţină:

— Îmi ajunge… Pofteşte înăuntru…

— Să mă conduci până la apartamentul prinţului.

— Cum ţi-e voia, mare portar. Dacă binevoieşti să mă urmezi…

— Lasă vorba şi ia-o înainte!

Abdul Rahman plecă fruntea şi se îndreptă spre adâncurile haremului. Paşii lui nu se auzeau, dar călcătura masivă a lui Ali stârnea ecouri în sălile înmiresmate, căptuşite cu mozaicuri şi înfrumuseţate de fântâni arteziene, cu ape cristaline. La apariţia lui Ali, femeile întâlnite în drum îşi acopereau speriate faţa şi fugeau în camerele învecinate. Ali nu le acorda o privire. Mergea înainte ca un automat. Chipul îi era împietrit.

Străbătură un şirag de săli şi de coridoare, unele mai încântătoare şi mai ornate decât altele, şi ajunseră în faţa unei uşi de abanos încrustat cu flori de sidef.

— Aici, rosti laconic Abdul Rahman, oprindu-se.

Avea înfăţişarea jalnică a unui câine bătut.

— Aşteaptă-mă! zise Ali. Apoi să mă îndrumezi până la ieşirea din harem. E greu să mă descurc singur prin labirintul ăsta.

Abdul Rahman încuviinţă, plecând posomorât capul.

Ali intră în apartament şi închise uşa în urma lui. Se afla într-un vestibul încăpător din marmoră verde. Era cald şi bine. De undeva îi ajunseră la ureche trilurile vesele ale unor canari. O uşă cu două canaturi deschise răspundea într-o încăpere îmbrăcată în plăci minuscule de faianţă, feeric colorate. În a treia cameră, cu uşi de asemenea deschise, văzu o slujnică negresă, care se agita în jurul unui leagăn, pregătind pentru baie pe pruncul princiar.

La vederea lui Ali, femeia scăpă un strigăt. O înspăimântase

chipul lui întunecat ca noaptea.

— Ce cauţi aici? îl apostrofă ea. Ieşi afară! Acum chem eunucii…

Se aşezase ca o barieră între Ali şi leagăn. Încerca să apere cu trupul ei pruncul. Ali o îmbrânci, izbind-o de perete. Negresa icni, prăvălindu-se pe pardoseala de marmoră, dar se ridică repede de jos şi se avântă furioasă ca o tigresă asupra lui Ali. Acesta cuprinse într-o singură privire şi pe pruncul cu obraji trandafirii din leagăn, şi putina cu apă călduţă pregătită pentru spălat. Mâna dreaptă şi-o înfipse în gâtlejul femeii, ţinând-o departe de el, astfel încât aceasta să nu-l împiedice a-şi îndeplini misiunea, iar cu stânga înşfăcă de ceafă pruncul din leagăn şi, ridicându-l în aer ca pe un căţel, îl plimbă până deasupra putinei, apoi îl vârî cu capul sub apă. Trupul micuţ se zbătu de câteva ori spasmodic, îşi închirci picioarele, braţele plăpânde, apoi încetă să se mai mişte. După ce îl mai ţinu cu capul sub apă încă un timp, spre a se asigura că orice pâlpâire de viaţă din trupul micuţ dispăruse, Ali îi dădu drumul în putină, apoi se întoarse spre negresă. Îi cuprinse cu amândouă mâinile gâtul şi strânse, strânse cu putere, până ce simţi vertebrele sfărâmându-se sub degetele lui. Horcăind, femeia se prăbuşi.

Ali o lăsă nepăsător să cadă şi, după ce verifică încă o dată moartea copilului, părăsi încăperea. Kislar agasi îl aştepta, cutremurat de spaimă. Auzise urletele disperate ale negresei şi le pătrunsese înţelesul. Năucit de emoţie şi de frică, îl conduse pe Ali până la ieşirea din harem.

— Să spui Înălţimii-Sale că nu am şovăit să-i execut porunca, bâigui, uitându-se umil la colos.

— Bine, am să-i spun, rosti acesta cu superioritate.

Ali se îndreptă spre apartamentul padişahului, spre a raporta îndeplinirea sarcinii. Mergea apăsat, triumfător, sigur că stăpânul său îi va încredinţa o funcţie corespunzătoare devotamentului său. Ostaşii care făceau de gardă la uşă îl lăsară să intre în anticameră. Acolo domnea o lumină slabă, roşiatică, izvorâtă dintr-o lampă de argint cizelat. Ali străbătu anticamera, apropiindu-se de uşa care răspundea în încăperea de primire a sultanului. Deodată simţi o frânghie strângându-se în jurul gâtului. Din umbra anticamerei apăruseră nişte namile înveşmântate în negru, ce-l imobilizară, în pofida împotrivirii lui înverşunate. Laţul din jurul gâtului se strângea înăbuşindu-l. Ar fi vrut să tragă aer în piept, dar nu-i fu cu putinţă. Văzu miriade de stele, în vreme ce o suferinţă mistuitoare, incredibilă, îi potopea fiinţa. Braţele, gâtul, picioarele, capul îi erau

prinse parcă în chingi de fier… Infernala tortură dură – pentru el – o eternitate… Apoi totul se făcu negru în jur şi nu mai simţi nimic…

În miez de noapte, cadavrul unui bărbat uriaş, neobişnuit de greu, fu aruncat dintr-o barcă în apele tulburi ale Maritzei. Pietroiul, legat cu un lanţ de grumaz, îl trase repede la fund…

A doua zi de dimineaţă, după şedinţa Divanului, Işak, noul guvernator al Anatoliei, veni să-şi ia rămas bun de la Khalil, bunul lui prieten. Pe marele vizir îl frământau gândurile. Işak era încă buimac după intempestiva-i nuntă cu fosta sultană Büllbül.

— Ar trebui să te felicit, Işak, pentru funcţia pe care ţi-a încredinţat-o tânărul nostru sultan, zise Khalil, dar mai ales pentru frumoasa-ţi soţie. Dar mă reţine ceva. Ce anume, n-aş putea să-ţi spun.

— Te muncesc presentimente rele?

Khalil ridică braţele către cer.

— N-aş vrea să stârnesc mânia lui Allah cu jelaniile mele. Pe tine Mehmed te-a ridicat la rangul de beylerbey. Pe mine m-a reconfirmat mare vizir. Nu ne putem plânge, Işak. Ceva îmi spune însă că lucrurile nu merg tocmai bine.

— Ştiu la ce te gândeşti, Khalil. După o colaborare strânsă şi fructuoasă de aproape două decenii, ne despărţim. Tu rămâi la Adrianopole, eu plec la Brussa… Alcătuiam o echipă puternică…

— Prea puternică, Işak, zise marele vizir, mângâindu-şi cu gesturi automate barba moale, uşor ondulată. Atât de puternică, încât a deranjat anumite cercuri. De acum înainte va trebui să colaborez cu Zaganos-Paşa şi cu Sarudja-Paşa. Deşi amândoi l-au slujit cu credinţă pe fostul nostru stăpân – Allah să-l odihnească – pe mine nu m-au simpatizat niciodată.

— Antipatia a fost reciprocă, zise Işak.

Marele vizir suspină.

— Voi avea doi spini în coastă. Ehe, este foarte iscusit tânărul nostru padişah.

Işak replică, scăzându-şi timorat glasul:

— Să nu te audă cineva, Khalil. Şi pereţii au urechi.

— Ai aflat de moartea marelui portar Ali?

— Am aflat. Dar n-am căutat să pătrund misterul morţii lui. E mai prudent.

— Nu crezi că există o legătură între dispariţia lui şi tragicul sfârşit al micului prinţ Ahmed?

— Nu mă ispiti, Khalil.

Marele vizir zâmbi trist.

— Ai devenit un perfect curtean, Işak. Mai ales acum, după ce te-ai înrudit cu familia domnitoare.

— De ce mă ironizezi, Khalil?

Guvernatorul Anatoliei îşi îmbrăţişă prietenul.

— Trebuie să plec, Khalil. Cortegiul funebru se va pune curând în mişcare.

— Drum bun, Işak. Ţie şi soţiei tale. Ah, să nu uit. Dacă ai să-l întâlneşti la Brussa pe Abdul Rahman, să-i transmiţi complimentele mele.

— Ce caută Abdul Rahman la Brussa?

— Azi de dimineaţă i-am semnat ordinul de exilare.

— A cui a fost iniţiativa?

— A marelui nostru padişah Mehmed. Nici n-am avut timp să-l salut pe fostul nostru kislar agasi. L-au luat pe sus. Astă-noapte.

Işak-Paşa vru să spună ceva, dar se abţinu. Rosti apoi sec:

— Te las cu bine, Khalil.

— La bună vedere, Işak. La bună vedere…

În aceeaşi noapte marele vizir primi la reşedinţa sa o vizită simandicoasă. Dar nu pe uşa din faţă, aşa cum s-ar fi cuvenit, ci printr-o intrare dosnică. Vizitatorul, învăluit într-o capă amplă, ce-i lăsa numai ochii descoperiţi, era senatorul Andreas Gudelis, ambasadorul împăratului Constantinos al XI-lea Paleologos al Bizanţului. Diplomatul fu introdus de un slujitor surd şi mut într-o cămăruţă legată printr-un culoar secret de apartamentul marelui vizir.

Focul din cămin încălzea plăcut încăperea, aruncând reflexe roşietice peste mozaicurile aşternute pe ziduri. Când se văzu în prezenţa lui Khalil, musafirul îşi scoase gluga şi salută ceremonios.

— Bine ai venit, Excelenţă, rosti marele vizir. Dezbracă-ţi pelerina. Aici e destul de cald.

Ambasadorul îşi lepădă capa pe o ladă florentină lipită de perete. La invitaţia lui Khalil, se aşeză pe unul din jeţurile libere din preajma căminului.

În loc de orice alt preambul, ambasadorul scoase din buzunarul dinăuntru al tunicii cenuşii o punguţă de piele şi o deşertă pe cuvertura de catifea aşternută pe masa pătrată din apropierea sa. Un pumn de diamante, cu ape scânteietoare şi dimensiuni prodigioase, atrase privirea interesată a marelui vizir.

— Din însărcinarea împăratului meu, vă ofer acest modest dar,

cu prilejul înnoirii mandatului de mare vizir.

Khalil râse:

— Fii sincer, Excelenţă! Dacă Zaganos-Paşa ar fi fost numit mare vizir, lui i-ai fi dus aceste nestemate?

— Legăturile mele cu Zaganos-Paşa nu sunt atât de strânse ca prietenia dintre noi doi.

Khalil îşi plimbă degetele subţiri şi uscate peste pietrele strălucitoare ca jăraticul.

— Sunt frumoase, ambasadorule. Foarte frumoase. Ce-mi cere împăratul tău, de vreme ce mi-a trimis acest dar? Presupun că nu mi le-a oferit pe gratis.

— Pietrele sunt doar un omagiu…

— Bine, bine! Dacă aşa cere jocul, să ne supunem regulilor lui. Ce ar *dori* împăratul Constantinos?

— Amânarea *ad calendas graecas* a unei confruntări între Bizanţ şi Imperiul Otoman. Cred că nu va fi prea greu. Noul padişah e tânăr şi înclinat spre desfătări…

Marele vizir avea senzaţia că focul diamantelor îi încălzea mâna bătrână.

— Înclinarea spre desfătări e numai o faţadă, ambasadorule. Noul stăpân al Imperiului Otoman este un om care ştie ce vrea. Îi place să se distreze, dar nu şi-a pierdut vremea în petreceri. Are o pregătire intelectuală solidă. Răposatul sultan a vrut să asigure fiului său o educaţie desăvârşită. Şi a reuşit. Ştii câte limbi cunoaşte tânărul nostru stăpân? Pe lângă turcă, limba maternă, vorbeşte curent greaca, franceza, latina, araba, persana şi ebraica. A studiat temeinic literaturile greacă, latină şi persană, iar ştiinţele pozitive şi filozofia nu mai au pentru el nicio taină. Nu ştiu dacă i-a plăcut să înveţe, ori dacă şi-a însuşit aceste cunoştinţe fiindcă se temea de părintele său. Importante sunt rezultatele. Am uitat ceva. Este expert în arta militară. Principiile de tactică şi de strategie le stăpâneşte în teorie, dar le-a aplicat şi pe teren. Nu trebuie să uiţi că defunctul sultan îşi lua cu el fiul ori de câte ori pleca la război. În ultimele campanii împotriva lui Iancu de Hunedoara, actualul padişah a făcut parte din statul-major al părintelui său. A lucrat sub ordinele celor mai vestiţi generali turci, dobândind o experienţă pe care mă tem, ambasadorule, că o va folosi cu efecte nimicitoare pentru duşmanii lui.

Khalil se uită iarăşi la diamantele care-l fascinau cu focul lor lăuntric.

— Voi încerca să fac totuşi ceva pentru împăratul tău, spre a amâna scadenţa.

Andreas Gudelis îşi frecă gânditor bărbia. „Exagerezi însuşirile războinice ale suveranului tău, spre a-ţi spori meritele faţă de noi”, reflectă. Întrebă apoi cu glas tare:

— Scadenţă? Care scadenţă?

— Căderea Constantinopolelui.

Ambasadorul îşi împreună mâinile pe masă.

— Nu ne temem, Excelenţă, că ar putea să cadă Constantinopolele, vorbi cu neroadă vanitate. Capitala imperiului nostru a cunoscut nenumărate asedii, şi de fiecare dată le-a înfrânt. Constantinopolele romaic are o existenţă milenară.

— Toate au un sfârşit, ambasadorule. Odinioară nu existau tunuri. Făcu o pauză, apoi ridică privirile spre vizitator: Dacă dublaţi cantitatea de diamante, declanşez un război de diversiune la fruntariile răsăritene ale imperiului nostru. Vă acord un respiro, ca să vă pregătiţi alianţe şi să vă reparaţi fortificaţiile.

Ambasadorul rosti stânjenit:

— Mă tem, Excelenţă, că nu vom putea adăuga nimic la darul acesta. Diamantele pe care le vedeţi sunt printre ultimele bijuterii ale Coroanei.

Marele vizir oftă, luă diamantele în pumn şi le strecură în buzunarul caftanului.

— Nu vreau să ziceţi că sunt hapsân. Mulţumesc împăratului Constantinos pentru darul său şi îl rog să fie încredinţat că voi face totul spre a-l servi.

După plecarea ambasadorului, Khalil scoase diamantele din buzunar şi le întinse iarăşi pe masă. Ochii lui bătrâni scăpărau ca şi pietrele preţioase de pe cuvertura de catifea. Erau într-adevăr magnifice diamantele. Împăratul Constantinos sângerase vistieria spre a-i oferi aceste splendori. Khalil îi cunoştea bine posibilităţile financiare, fiindcă avea agenţi iscusiţi la Constantinopole, care-i raportau totul. Cunoştea până şi numele femeilor cu care basileul burlac se culca din când în când. Avea agenţi şi în celelalte ţări vecine. Aşa după cum el, Khalil, era plătit spre a face unele servicii, în acelaşi chip plătea şi el pe alţii, spre a obţine alte servicii. De data aceasta alese din grămăjoara de diamante patru pietre de mărime mijlocie, dar excepţional de limpezi, destinate să ajungă în mâna marelui vizir al turbulentului emir din Karamania. Regreta că trebuia să se despartă de aceste nestemate, dar jocul viclean al

politicii înalte cerea sacrificii. Va semăna sămânţa răscoalei printre emiratele Aydin şi Sermyon. Va atrage în vârtej şi emiratul Mentese. Va aprinde astfel la fruntariile orientale ale Imperiului Otoman focarul unui război de uzură, a cărui stingere va cere timp şi multe jertfe umane. Khalil cunoştea firea noului său stăpân. Mehmed nu se va mulţumi să lâncezească la Adrianopole, în vreme ce generalii săi se vor bate la graniţă. Îşi va asuma comanda supremă a armatei şi va pleca să se lupte împotriva emirilor rebeli. El, Khalil, se va strădui ca războiul să dureze mult şi să-l reţină pe Mehmed departe de capitală. Între timp, al său mare vizir va avea libertatea să tragă sfori. Dacă Mehmed se va arăta incomod, cine ştie, va pieri poate otrăvit sau înjunghiat… Căi erau o mie. Iar viitorul padişah va fi o creatură a lui Khalil. Din clipa aceea, el, marele vizir, va fi adevăratul stăpân al imperiului…

Manevrele lui Khalil avură efectul aşteptat. Anatolia orientală luă foc. Flăcările se întinseră cu repeziciune, ca şi când ar fi cuprins un depozit cu pulbere detonantă. Explozia făcu să se cutremure din temelii Turcia asiatică. Isa-Bey, comandantul militar al regiunii, luat prin surprindere, nu fu în stare să facă faţă atacurilor venite din afara graniţelor, concertate cu răscoalele dinlăuntru. Trupele lui, debordate de răbufnirea violentă a ofensivei inamice, se repliară spre vest, suferind mari pierderi. Trebui să intervină însuşi Işak-Paşa, guvernatorul Anatoliei, cu grosul armatelor turceşti din Asia Mică, spre a frâna înaintarea inamicului. Informat de neaşteptata criză, Mehmed părăsi Constantinopolele în fruntea unui important corp expediţionar, alcătuit din infanterie, cavalerie şi unităţi de artilerie, şi se îndreptă în marş forţat spre teatrul operaţiunilor.

În capitală, Khalil îşi freca încântat mâinile. Maşinaţiile lui dădeau rezultate excelente. Mehmed avea să se afunde în nisipurile mişcătoare ale Asiei, care veniseră de hac atâtor cuceritori. Vulpea reuşise să-l manevreze pe leu.

Khalil îşi dovedise încă o dată dibăcia politică. Mulţumirea lui ar fi fost deplină dacă nu l-ar fi avut în coastă pe Zaganos-Paşa, rămas la Adrianopole…

Zaganos era kihayabeg – ministru al afacerilor interne – având şi titlul de mareşal al imperiului. Graţie acestei înalte funcţiuni, putea desfăşura în taină operaţii de „contramină”, îndreptate împotriva marelui vizir. Eunucul Şehab-ed-Din, care preluase atribuţiile exilatului Abdul Rahman, îi acorda tot sprijinul. Cei mai apropiaţi colaboratori ai lui Zaganos proveneau din rândurile armatei.

Familiarizaţi cu stricta disciplină militară, executau ordinele fără a cere explicaţii. În asemenea condiţii, lupta surdă angajată între marele vizir şi Zaganos-Paşa ameninţa să fie mai spectaculoasă decât o încăierare între două monstruoase reptile antediluviene. Peripeţiile ei n-aveau să fie cunoscute decât într-un cerc foarte restrâns de iniţiaţi. Şi aceasta doar în preajma răfuielii celei mari…

* * *

Leandru Melissenos Comnen privea lumea şi evenimentele prin prisma celor 16 ani ai săi. Lipsa de experienţă, tradusă printr-o ingenuitate adeseori înduioşătoare, dar mai ales acea înflăcărare entuziastă, rod al unei imaginaţii debordante şi al unor visări pline de fascinaţie, făceau ca raţionamentele lui să fie de o originalitate socotită de adulţi cel puţin barocă.

Nu numai în sânul familiei, dar şi în casele prietenilor, la şcoală ori pe stradă, Leandru auzise tot felul de comentarii în jurul schimbării sultanilor de la Adrianopole. Răsăritul domniei adolescentului Mehmed al II-lea fusese primit cu un simţământ de uşurare de întreaga creştinătate. Îndeobşte ocârmuirile nevârstnicilor încoronaţi sunt plăcute ţărilor vecine. Tinerii suverani cărora abia le-a mijit mustăcioara preferă plăcerile trupeşti sâcâitoarelor treburi politice, lăsate îndeobşte pe seama sfetnicilor. Marele vizir Khalil, cunoscut pentru moderaţia sa, făcuse mare propagandă înclinărilor paşnice ale tânărului său stăpân. Campania din Anatolia – explicase el diplomaţilor străini acreditaţi la Adrianopole – nu era decât un incident de politică internă, emiratul Karamaniei având caracterul unui stat satelit.

Leandru fusese întâmplător de faţă la câteva discuţii purtate de părintele său, patricianul şi senatorul Constantinos Melissenos Comnen, cu diverşi bărbaţi politici veniţi în vizită. Toţi erau de părere că Imperiul Bizantin se va bucura de o perioadă de pace care va dura cel puţin zece ani. Leandru aprecia altfel evenimentele. Îşi împărţise prietenii de joacă în două tabere – bizantinii şi turcii – care se băteau, folosind în joacă arme adevărate. Se întâmpla să cadă şi câte un rănit. Dar asemenea incidente erau repede date uitării şi încăierările reîncepeau cu sporită înverşunare. Vastul parc al palatului Comnen din Constantinopole era teatrul acestor repetate bătălii.

Odată, pe când se afla în mijlocul prietenilor, Leandru începu să peroreze cu însufleţire:

— Dacă ar fi să urc pe tron, aşa ca Mehmed al II-lea, mi-aş aduna soldaţii şi aş porni în iureş nebun de la un capăt la celălalt al lumii. Nu m-aş lăsa până nu mi-aş făuri un imperiu mai mare decât imperiul lui Alexandru Macedon.

— Dacă ai avea un mare vizir iubitor de pace, ca bătrânul Khalil, ce-ai face? îl întrebă un camarad de joacă pistruiat, cu părul numai inele.

— L-aş lăsa acasă la gura sobei, să-şi încălzească bătrâneţile, şi l-aş îndemna să-i ţină de vorbă pe diplomaţi, în vreme ce eu m-aş pregăti în taină de război…

Vorbele-i ajunseră până la urechea tatălui său, care stătea pe o terasă din apropiere, în compania unor prieteni din Senat.

— Aţi auzit cum judecă tinerii? se adresă Comnen senatorilor. Mehmed e aproape de aceeaşi vârstă cu fiul meu. Nu greşim oare când îi atribuim intenţiile paşnice anunţate cu atâta zgomot la Adrianopole?

Leandru nu avea să afle niciodată că vorbele lui hrăniseră – pentru câteva momente – gândurile unor importanţi demnitari ai imperiului. Căci trâmbiţatele asigurări de pace, împrăştiate cu dărnicie în lume de sultanul Mehmed şi de marele său vizir, îşi făceau efectul. Până şi la biserica Sfânta Sophia, Leandru şi prietenii lui auzeau aproape în fiecare duminică predici despre harul dumnezeiesc coborât asupra popoarelor însetate de pace.

Este adevărat că Leandru nu acorda decât o atenţie marginală acestor înalte probleme politice. Preocupările lui se concentrau asupra altor chestiuni, mai arzătoare pentru el. Încurcăturile cu dascălii de la şcoală, îngrijirea celor doi cai arabi primiţi în dar de la bătrânul său tată, sfadele-i fără de sfârşit cu copiii din cetele rivale, jocurile de circ, alergările de cai, dar, mai presus de toate, iubirea-i tainică pentru Irina, gingaşa fiică a senatorului Evghenis Chrisolora-Kalamides, fost logotet al tezaurului public.

Era într-o duminică. În vreme ce arhiepiscopul constantinopolitan revărsa din înaltul amvonului izvor de cuvinte mângâietoare pentru auzul şi inima enoriaşilor smeriţi, Leandru se rupse din ambianţa cucernică. Într-una din stranele bogat sculptate stătea Irina. O rază de soare se strecura printr-una din ferestrele înalte, strălucitor colorate, şi îi învăluia chipul gingaş într-un nimb de aur, cum aveau doar sfintele de pe icoane. Irina era mai frumoasă decât Maica Domnului însăşi. Gândul acesta păcătos – era o blasfemie să compari o biată muritoare cu Neprihănita Fecioară – îl făcu pe

Leandru să se cutremure. Ceru iertare Divinei Imaculate, dar chipul angelic al Irinei îl îndepărtă iarăşi de la drumul cel drept. Era atât de minunată, încât şi sfinţii din icoane rămâneau cu ochii aţintiţi asupra ei.

Tulburată de intensitatea privirilor lui, Irina tresări şi îşi întoarse ochii spre el. Nu-i fu greu să-l desluşească în mijlocul norodului înveşmântat de sărbătoare. Deşi varietatea de chipuri şi de culori ar fi trebuit s-o zăpăcească, obrazul lui trandafiriu, nasul fin, bărbia frumos modelată, părul ondulat se singularizau. Câteva momente lumea din jur se pierdu într-o ceaţă închipuită şi numai ei doi rămaseră să se soarbă din ochi. Un surâs plin de dulceaţă se aşternu pe buzele ei, iar în obraji îi apărură gropiţe.

Deodată Irina îşi aminti că se afla în biserică şi că nu se cuvenea a-şi lăsa gândurile să o ia razna. Dacă ar fi bănuit ce se petrece în capul ei, maică-sa i-ar fi făcut o aspră observaţie. Irina îşi întoarse iarăşi ochii către amvon. Vraja privirilor ei ţesute minunat cu privirile lui Leandru se rupse. Tânărul îndrăgostit se uită cu vădit resentiment la Cleopé Kalamides şi se întrebă cum de era posibil ca o femeie atât de ţeapănă, de urâtă, cu pieptul scos înainte ca un cocoş fudul, să fie mama Irinei. Irina nu semăna nici cu tatăl ei, senatorul. Bătrânul Chrisolora-Kalamides era slab ca o undrea, avea ochiul aspru, buzele strânse, chipul anost, expresia înţepată, mersul ţanţoş şi verbul sonor. Tipul omului trufaş, care se socoteşte alfa şi omega într-o lume de neisprăviţi. Lângă Kalamides se aflau cei trei fii ai săi. Prâslea, Andreas, împlinise de curând 17 ani şi era cel mai înverşunat duşman al lui Leandru. Elevi la aceeaşi şcoală, egal de ambiţioşi, se băteau pe aceleaşi premii şi distincţii. În lupta lor pentru întâietate îşi târâseră şi colegii, împărţindu-i în două tabere. Conflictele erau dese, iar după fiecare încăierare, combatanţii se înapoiau acasă plini de vânătăi şi de zgârieturi. Părinţii celor doi rivali nu se amestecau în certurile copiilor. Se mărgineau să le recomande moderaţie, să-i mustre dacă încăierările depăşeau anumite limite, deşi în sinea lor erau mândri fiindcă odraslele se arătau pline de temperament războinic, aşa cum se cuvine unor tineri nobili destinaţi să-şi facă din cariera armelor supremul scop în viaţă. Relaţiile dintre cei doi senatori erau încordate. Membri ai Consiliului imperial, se plasau îndeobşte pe poziţii diametral opuse, disputele lor luând adeseori proporţii nedorite. Basileul, dornic să păstreze armonia între sfetnici, intervenea, poruncindu-le să îşi tempereze avânturile. În mai multe

rânduri încercase să-i concilieze, dar tentativele lui dăduseră de fiecare dată greş.

După încheierea serviciului religios, Leandru se plasă aproape de ieşire, astfel ca Irina să treacă prin preajma lui când va părăsi biserica, însoţită de părinţii şi de fraţii ei. Enoriaşii erau într-o foarte optimistă stare de spirit. Comentau cu interes predica, făceau glume, râdeau, vorbeau cu glas tare, potrivit importanţei pe care fiecare şi-o atribuia cu mai mult sau mai puţin temei.

Leandru îşi expediase prietenii în piaţa din faţa catedralei, recomandându-le să-l aştepte acolo. Flăcăiandrii nu încercaseră să-l descoasă. Ştiau că cel mai sigur mijloc spre a-l face să se închidă în sine şi să păstreze o tăcere încăpăţânată era să-i pună întrebări indiscrete.

Leandru scoase un boboc de trandafir de la butoniera tunicii scurte, cu mâneci despicate de la umăr şi până la cot, şi se uită spre interiorul bisericii, pentru a descoperi pe Irina în şuvoiul compact de oameni ce se scurgeau spre ieşire. Deodată o zări. Inima începu să-i bată cu putere. Ochii îi străluciră. Emoţionat, îşi umezi cu vârful limbii buzele uscate. Şi Irina îl văzuse. Mironosiţă, plecase capul, mărginindu-se a-i arunca pe sub sprâncene priviri şăgalnice, neobservate de ai ei.

Când trecu pe lângă Leandru, acesta profită de îmbulzeală şi îi strecură în mână bobocul de trandafir. Mâinile lor tinere se atinseră o frântură de secundă. Când Irina luă floarea, băiatul simţi că îl îmbată fericirea. Nimeni în afară de ei doi nu surprinsese subtila manevră. Tânărul îndrăgostit rămase lângă uşă până ce Irina şi cu ai ei se pierdură în mulţime, apoi se îndreptă agale spre prietenii care-l aşteptau în piaţă. Stăteau lângă o fântână de piatră şi chicoteau.

— Iubire, iubire, iubire! începu să fredoneze cel mai înalt dintre ei, un pistruiat cu părul roşu-foc.

— Nu tachinaţi băiatul! interveni al doilea, vârându-şi mâna în cârlionţii lui Leandru în semn de mângâiere.

— Unde scrie că oamenii n-au voie să iubească? supralicită al treilea, scuturându-şi chica neagră şi creaţă.

Avea o tipică înfăţişare de armean.

În jurul lor se foiau tot felul de plimbăreţi duminicali, de toate vârstele, neamurile şi rasele. Făcându-şi loc printre lume, Andreas, fratele Irinei, se apropia bătăios de Leandru, urmat de unul din fraţii săi şi de patru prieteni cu mutre încruntate.

— Fraţilor, miroase a păruială! exclamă pistruiatul, ducându-şi instinctiv mâna la stiletul prins în centură.

— Sunt şase contra noi patru, replică negriciosul, uitându-se plin de sfidare spre grupul lui Andreas. N-avem ce alege din ei!

Leandru îşi îngustă ochii. Apariţia neaşteptată a fratelui Irinei nu prevestea nimic bun.

Andreas se opri în faţa lui Leandru. Ochii îi scăpărau. Mâna stângă se încleştase pe mânerul săbiei atârnate la şold. Scoase cu dreapta – din buzunarul dinăuntru al tunicii cu mâneci bufante – bobocul de trandafir pe care Leandru îl strecurase Irinei şi i-l aruncă la picioare.

— Păstrează-ţi zarzavatul! rosti cu aroganţă. Iar pe viitor să nu te mai apropii de sora mea. În familia mea nu sunt iubiţi cei vânduţi papistaşilor.

Leandru se făcu vânăt. Tot sângele i se urcase în cap. Dădu să se repeadă asupra lui Andreas, dar pistruiatul şi armeanul îl prinseră de braţe.

— Linişteşte-te, Leandru! Suntem în faţa bisericii, ce Dumnezeu! îl preveni cu seriozitate pistruiatul. Nu se cade să vă bateţi tocmai aici.

Leandru se eliberă cu o smucire bruscă. Duse mâna la garda săbiei.

— Insulta asta ai s-o plăteşti cu sângele tău, Andreas!

Lamele săbiilor lor ţâşniră brusc la lumină, încrucişându-se ca nişte şerpi de foc. În ochii tinerilor combatanţi se citea o mânie ucigaşă. Clinchetul săbiilor atrase la repezeală lumea, care făcu cerc.

— De ce se bat?

— Derbedeii ăştia nu mai respectă nici sfânta duminică!

— Tocmai aici şi-au găsit să se ia la harţă!

— Blasfemie!

— Să-i dăm pe mâna străjilor!

— Nu le-a mijit bine mustaţa, şi se bat cu săbiile! Ruşine!

— Edictele imperiale interzic duelurile!

— Ruşine!

— Ar trebui să li se dea o lecţie!

— Din ce se luară?

Exclamaţiile curioşilor ţâşneau ca nişte fuzee.

Unul dintre însoţitorii lui Andreas, îngrijorat de ostilitatea privitorilor, dădu o explicaţie perfidă:

— Andreas, fiul senatorului Kalamides, apărătorul adevăratei noastre credinţe ortodoxe, se bate cu fiul papistaşului Melissenos-Comnen.

Murmure de mânie se ridicară din rândurile spectatorilor.

— Ruşine papistaşilor!

— Jos cu papistaşii eretici!

— Jos cu vânduţii Papei!

O bâtă răsucită prin aer se abătu asupra săbiei lui Leandru, smulgându-i-o din mână. Prietenii lui, deşi speriaţi de întorsătura gravă pe care o luase incidentul, îi săriră în ajutor. Şi însoţitorii lui Andreas se aruncară în învălmăşeala stârnită din senin. Câţiva partizani ai unirii cu Roma interveniră la rândul lor. Se iscă o mare busculadă. Profitând de confuzia creată, pistruiatul îl înşfăcă de braţ pe Leandru şi, cu prezenţă de spirit, izbuti să-l smulgă din îngrămădeală. Alergară spre o stradă laterală, urmaţi de ceilalţi doi prieteni, scăpaţi şi ei din încăierare.

Micşorară pasul abia după ce se îndepărtară bine de piaţă.

— Ticăloşii! exclamă Leandru gâfâind. Am să i-o plătesc lui Andreas!

— Bizuie-te pe noi, Leandru! replică negriciosul. N-o să ne scape el din mână! Dar acum să ne risipim pe la casele noastre. Ai mei mă aşteaptă cu masa. Dacă întârzii, îmi aplică tata o corecţie zdravănă, indiferent de opiniile mele religioase.

Flăcăiandrii izbucniră în râs.

— De data asta am scăpat uşor, zise pistruiatul, scărpinându-se în cap.

— Am tras o mare spaimă pentru tine, Leandru, spuse al doilea prieten, ştergându-şi cu dosul palmei sudoarea de pe frunte. Erau să te jupoaie de viu energumenii…

— Iubire, iubire, iubire! fredonă iarăşi pistruiatul.

— Dacă nimereau străjile peste noi, dădeam de dracul! opină armeanul.

Îşi luară rămas bun, apoi plecară care încotro. Leandru se înapoie trist acasă. Ce se întâmplase cu Irina? Cum de ajunsese floarea în posesia lui Andreas?

Nu suflă un cuvânt fraţilor săi despre neplăcuta-i aventură. Ar fi tare rău dacă arhontele imperial – şeful poliţiei constantinopolitane – ar afla că feciorii senatorilor Comnen şi Kalamides s-au bătut pe stradă, ca nişte zurbagii de rând. Ar aduce cazul la cunoştinţa marelui logotet, iar acesta ar chema pe cei doi senatori şi le-ar

reproşa proasta educaţie a tinerilor, prevenindu-i totdeodată că pe viitor va lua aspre măsuri împotriva vinovaţilor, fără a ţine seamă de originea lor nobilă. Leandru ştia că tatăl său va muşamaliza şi acest scandal. Se va alege însă acasă cu o săpuneală penibilă. Leandru îşi iubea mult părintele, dar îi ştia şi de frică. Constantinos Comnen nu şovăia să pună mâna pe cravaşă şi să aplice corecţii usturătoare nărăvaşilor săi copii.

După cină, băieţandrul trecu în camera lui şi se aşternu pe lucru. Avea de învăţat pe dinafară cincizeci de versuri din *Iliada* şi nişte plictisitoare teorii matematice ale lui Pitagora. Dar Leandru nu prea avea acum poftă de studiu. Gândul îi fugea fără voie la Irina.

Odată Constantinos Comnen îl luase deoparte şi îi vorbise molcom, ca de la bărbat la bărbat: „Eşti cel mai mic dintre copiii mei. Fraţii tăi mai vârstnici mânuiesc cu dibăcie armele şi au dat în repetate rânduri dovadă de îndrăzneală, tenacitate şi spirit de iniţiativă. Pe scurt, sunt nişte buni executanţi. Ţie, Leandru, ţi-a dăruit Dumnezeu o inteligenţă vie, superioară fraţilor tăi. Vreau să te ridici prin ştiinţă. Avem în familie un mare învăţat: pe episcopul Macarios Melissenos. Îţi urez să-l depăşeşti. Apoi să nu uiţi că descinzi dintr-un neam de împăraţi. Strămoşii tăi au domnit pe tronul Bizanţului...”

Leandru n-ar fi conceput să îşi dezamăgească părintele. Îi şi plăcea învăţătura. Până a nu o cunoaşte pe Irina, treburile merseseră foarte bine. Dar din ziua când o văzuse la serbarea din casa unchiului său, Demetrios Cantacuzino, îşi pierduse liniştea şi echilibrul sufletesc. Dacă studia *Apologia împotriva Islamului* sau analiza *Consideraţiunile asupra educaţiei unui împărat,* vedea apărând printre rândurile scrise chipul surâzător al Irinei. O visa noaptea în somn, o vedea şi ziua, treaz, conturându-se peste chipurile interlocutorilor lui. Cea mai năstruşnică păţanie i se întâmplase cu câteva săptămâni în urmă. Se afla în plin examen. Deodată avusese impresia că peste obrazul aspru, ridat, ciupit de vărsat al rectorului – care prezida comisia de examinare – se suprapusese umbra chipului Irinei. Pierduse atunci şirul raţionamentului şi bâiguise câteva vorbe neînţelese. Rectorul îl privise cu mirare şi cu vagă compătimire: „Mă tem că ai învăţat prea mult în ultima vreme, băiatule. Ar trebui să te mai odihneşti, să schimbi puţin aerul. Eşti palid. Nu-mi place. Să faci sport, să-ţi întăreşti şi trupul, nu numai spiritul.”

Leandru simţise atunci că îl copleşeşte ruşinea. Niciodată nu-i

vorbise un profesor cu atâta solicitudine. După o scurtă întrevedere cu rectorul, bătrânul Melissenos Comnen îl chemase în cabinetul său de lucru: „Te oboseşte învăţătura, fiul meu? Rectorul mi-a spus că eşti obosit. Eu n-am impresia asta. Dacă mă uit mai bine la tine, văd că ai culoare în obraji, ochii îţi sclipesc… Ia dă mâna, nu ai cumva fierbinţeală?… Hm, eşti rece! Rece ca o şopârlă. Ar trebui să te examineze medicul”.

Băieţandrul se roşise ca o tomată straşnic coaptă. Spusese că n-are nimic şi că niciodată nu se simţise mai bine. Se ferise, totuşi, să-i vorbească despre Irina…

Conflictele lui Leandru cu Andreas îşi aveau obârşia într-o rivalitate firească. Întâietatea şi-o disputau nu numai la învăţătură, dar şi în întrecerile sportive. Andreas era un adolescent armonios construit, cu un chip extrem de agreabil şi cu ochii de un albastru limpede ca apele Bosforului. Îl urâţea însă o expresie de aroganţă şi de trufie. „Aerul familiei”, rostea persiflant pistruiatul, care nu-i putea suferi pe cei din neamul Kalamides.

Câteva zile după incidentul din Piaţa Bisericii Sfânta Sophia, un servitor se înfăţişă în camera lui Leandru şi îi spuse că este chemat de stăpân. Leandru simţi o vagă nelinişte. Bătrânul Melissenos Comnen îl primi stând în jeţul său cu spătar înalt, împodobit cu stema imperială a Comnenilor. Chipul îi era întunecat. Degetele mâinii drepte băteau darabana în braţul jilţului.

— Azi de dimineaţă, Leandru, am avut o foarte penibilă convorbire cu arhontele imperial. Se pare că te-ai încăierat în mijlocul unei pieţe cu fiul lui Kalamides. Este adevărat?

Băiatul plecă fruntea.

— Adevărat.

— Ştii că legile pedepsesc asemenea fapte?

— Ştiu

— Aţi încrucişat săbiile?

— Da.

— De ce?

— Copilării… Mai mult în joacă… Nu ştiu de ce s-a dat atâta importanţă unui fleac.

— Sunt informat că ţi-a adresat cuvinte grele.

— N-am reţinut bine…

— Ţi-a spus că în familia lui nu sunt iubiţi cei vânduţi papistaşilor. Aşa este?

— Aşa.

Constantinos Comnen rămase câteva clipe tăcut, îşi muşcă buzele, apoi ridică privirile asupra fiului său.

— Eşti destul de mare, Leandru, ca să afli anumite adevăruri. În primul rând nu este o ruşine să doreşti o apropiere între noi, bizantinii, şi Biserica Romei. Militez pentru unirea cu Roma fiindcă apreciez că numai Apusul ne poate salva. Dacă rămânem singuri în faţa Islamului, suntem pierduţi.

— Îţi împărtăşesc convingerile, tată.

— Bun. Kalamides şi cei care gândesc ca el nu sunt în stare să vadă mai departe de lungul nasului… Şi acum spune-mi adevărul, Leandru. Convingerile religioase au provocat conflictul tău cu fiul lui Kalamides? Sau acestea n-au fost decât un pretext?

În clipa aceea Leandru se simţi foarte apropiat sufleteşte de părintele său. Fu ispitit să-i destăinuie iubirea lui pentru Irina. Îşi zise însă că era prea tânăr spre a-şi permite să vorbească tatălui său despre dragostea lui pentru o fată. Mai ales când această fată era fiica lui Kalamides, unul dintre cei mai înverşunaţi duşmani ai familiei Comnen.

— Există o veche rivalitate între mine şi Andreas…

— Ştiu. Asta e tot?

— Tot.

— Atunci am să-ţi dau un sfat, fiul meu. Când ai să te mai baţi cu Andreas, să n-o mai faci în locuri publice, căci riscaţi să nimeriţi amândoi în închisoarea Blachernelor. Găsiţi un teren mai retras, cu martori puţini, care să ştie a-şi ţine gura în caz că vreunul din voi ar cădea rănit. Asta nu înseamnă că trebuie să cauţi cu lumânarea motive de ceartă. Dar dacă onoarea ta şi a familiei tale sunt în joc, nu ezita să te baţi. Nu există o moarte mai frumoasă decât cu arma în mână pentru apărarea unei cauze drepte.

În ziua aceea Leandru avu senzaţia că între el şi tatăl său se statorniciseră alte relaţii decât cele obişnuite între părinte şi fiu. Deşi nu împlinise încă 17 ani, trecuse pragul bărbăţiei şi i se acorda cu încredere acest statut.

În acelaşi an Leandru termină *con brio* şcoala superioară de pe lângă monastirea Pantocratorului şi, potrivit voinţei tatălui său, se înscrise la Universitatea imperială constantinopolitană, secţia de filozofie. Ar fi putut să urmeze dreptul, dar nu avea de gând să se facă om de legi. Cunoaşterea filozofiei deschidea perspective promiţătoare unui tânăr. „Aici, în Bizanţ, îi spusese odată părintele său, cariera armelor nu mai are viitor. De când imperiul şi-a pierdut

cea mai mare parte din teritorii, forţele noastre armate s-au redus la efective derizorii. Comandamentele militare, puţine la număr, sunt suprasolicitate. Nobilii, lipsiţi de venituri funciare, în urma pierderii domeniilor, au ajuns a se mulţumi cu cele mai umile funcţii militare şi administrative, rezervate altădată burgheziei mărunte. Nu se ştie ce ne pregăteşte viitorul. Poate că într-o zi va trebui să părăseşti Constantinopolele şi să-ţi cauţi norocul aiurea… Cine ştie? …

Andreas se înscrisese la secţia de drept. „Îmi pregătesc fiul pentru cele mai înalte demnităţi politice”, trâmbiţa senatorul Kalamides. „Vreau să dăruiesc acestei ţări un legislator înţelept. Şi mai năzuiesc ceva”, adăuga el cu subtilitate. „În visurile mele îl văd pe Andreas compunând un «Tratat al Ceremonialului Curţii», care să lase în umbră *Cartea Ceremonialului* a lui Codinos. În anexă să enumere cele mai ilustre şi mai nobile familii, atribuind un loc de cinste familiei Chrisolora-Kalamides.”

Câteodată venea în vizită la palatul Comnen episcopul Macarios Melissenos, savantul familiei. Toţi îl ascultau cu desfătare pe înaltul prelat vorbind cu nesecată vervă şi doctorală autoritate despre cele mai năzdrăvane şi complicate subiecte. Ştia, de pildă, cu precizie anul naşterii lui Abraham, discursul ţinut de Noe vietăţilor necuvântătoare înainte de a le îmbarca pe arca ce avea să le scape de la înec, numărul exact al penelor din aripile Sfântului arhanghel Mihail, sau vârsta lui Barac, feciorul lui Abinoam, când s-a suit pe muntele Tabor.

În urma reducerii hinterlandului constantinopolitan la o fâşie de teritoriu cu câteva localităţi lipsite de importanţă, populaţia capitalei nu mai avea posibilitatea să îşi petreacă vilegiatura în staţiunile climaterice altădată foarte apreciate, dar astăzi aflate sub stăpânirea turcilor. Insulele Prinkipo nu puteau oferi un spaţiu îndestulător amatorilor de excursii în aer liber. Bogătaşii – împuţinaţi şi ei – îşi permiteau să facă unele călătorii în insulele Egeii ori în Italia. Sărăcimea – îngroşată de numeroşi nobili decăzuţi – era nevoită să îşi petreacă vara la Constantinopole, într-o atmosferă fierbinte, de etuvă. În palatele căzute în paragină, tineretul petrecea organizând baluri, la care trataţia se reducea la o tavă mare cu pesmeţi, la câteva felii de pepene şi la o balercuţă cu vin ieftin. Aceasta era tot ce-şi mai îngăduiau latifundiarii de ieri.

Reşedinţa constantinopolitană a Comnenilor îşi păstra grandoarea de odinioară. Slugile erau mai puţine la număr, dar

atâtea câte mai rămăseseră se întreceau a face încăperile să strălucească de curăţenie. Helena Melissenos Comnen, mama lui Leandru, era o femeie pricepută a-şi dirija autoritar gospodăria şi copiii. Relaţiile cu soţul ei nu se remarcau printr-o mare cordialitate. În primii ani după căsătorie se iubiseră cu pasiune. Dar vârsta le potolise treptat elanurile, făcându-i să-şi piardă nu numai ingenuitatea tinereţii, ci şi iluziile. Grijile, tot mai numeroase, mai apăsătoare, îi înăcriseră înainte de vreme. Voluntari, irascibili, posomorâţi, se ciocneau ca două pietre egal de tari, scoţând scântei, spre spaima copiilor şi a servitorimii.

Nici relaţiile dintre părinţii Irinei nu erau mai călduroase. Cleopé Kalamides, fiică de neguţători genovezi înnobilaţi cu un secol în urmă, adusese o zestre apreciabilă, pe care Evghenis Kalamides o folosise spre a-şi redobândi echilibrul financiar, într-o vreme foarte compromis. Despotică, arţăgoasă, trufaşă, nu pierdea ocazia să-i amintească rolul de înger salvator pe care-l jucase în primii ani ai căsniciei. De atunci Kalamides îşi înzecise averea, reuşind să devină unul dintre cei mai bogaţi oameni nu numai din Constantinopole, dar şi din Mediterana Orientală.

Cleopé Kalamides îşi crescuse odraslele insuflându-le aceeaşi imensă încredere în propriile lor calităţi. Inteligenţa strălucitoare a lui Andreas, de pildă, era precumpănită de un orgoliu şi de o impertinenţă insuportabile. Ceilalţi fraţi ai lui erau şi mai goi sufleteşte. Plini de ifose, capricioşi, violenţi, socoteau că totul li se cuvine. Numai Irina îşi păstrase simplitatea, simţul măsurii, delicateţea şi o ingenuitate cu totul deosebită. Idila ei cu Leandru, surprinsă de Andreas, stârnise mare furtună în sânul familiei Kalamides.

— Cum ai putut să primeşti o floare de la fiul lui Comnen? îi reproşă, plin de indignare, bătrânul ei părinte. De la fiul unui romeu care şi-a trădat credinţa ortodoxă!

Irina se uită mânioasă la Andreas, prezent la această scenă.

— Faci rău, tată, că te iei după intrigile lui Andreas.

— Îndrăzneşti să spui că nu e adevărat?

Irina îi aruncă o privire plină de sfidare.

— Şi dacă ar fi aşa?

Senatorul izbi cu pumnul în masă.

— Renunţă la tonul ăsta! Nu-l tolerez!

Ochii fetei se umplură de lacrimi.

— Leandru mă iubeşte.

— Da? Te iubeşte? replică sarcastic Kalamides. Îşi închipuie poate că am să i te dau de soţie… Află de la mine, fetiţo, că n-am de gând să aduc în familie un sărăntoc. Foarte curând, toţi cei din neamul Comnenilor nu vor mai avea niciun blid cu linte spre a-şi astâmpăra foamea. Crezi că sunt atât de prost încât să-i hrănesc pe toţi din munca mea? Crezi că am să plătesc cu aur greu mângâierile cu care va binevoi să te desfete fiul ereticului? Tonul lui persiflant se transformă brusc în furie: Dacă ţi s-a făcut de bărbat, am să-ţi găsesc eu soţul potrivit. Nu m-am gândit până acum la asta, deşi peţitorii n-au lipsit. Te-am socotit nevârstnică. Dar constat că eşti mai precoce decât mi-am închipuit. Trebuie să-i mulţumesc mamei tale, fiindcă ţi-a dat prea multă libertate.

— Acum te legi de mine! exclamă vexată Cleopé. Ca şi când n-aş fi destul de nefericită. Irina ar putea să năzuiască la un prinţ dintr-o casă domnitoare.

Andreas râse batjocoritor. Chipul lui frumos se urâţise, reflectând tot veninul din suflet.

— Prinţ? Irina a preferat să se înhăiteze cu un derbedeu.

Bătrânul Kalamides schimbă brusc frontul:

— Cum îţi permiţi să foloseşti un limbaj atât de vulgar în prezenţa părinţilor tăi? Pentru asta ţi-am dat educaţie? Pentru asta te-am trimis în cele mai înalte şcoli? Ca să vorbeşti ca un hamal din port?

Cleopé ridică deznădăjduită ochii spre cer.

— Oh, Doamne! Cu ce-am păcătuit ca să mă pedepseşti dându-mi copii atât de nevolnici? Oh, nenorocire mie!

Accentele ei teatrale atingeau grotescul. Kalamides hotărî să pună capăt acestei discuţii.

— Pe viitor să nu mai aud un cuvânt despre Leandru Comnen. Consider chestiunea definitiv închisă… Cleopé, să te ocupi de trusoul fiicei tale. La toamnă o mărit. Zilele acestea îi voi prezenta logodnicul pe care i l-am ales. Până atunci să o ţii sub cea mai strictă supraveghere. Şi cu asta am terminat.

Părăsi demn încăperea, trântind uşa în urma lui şi lăsând-o pe Irina pradă unei crize de plâns…

A doua zi Andreas se grăbi să istorisească scena prietenilor săi. În curând povestea făcu ocolul oraşului. Printre cancanurile banale aflate în circulaţie, noul scandal făcu vâlvă.

Supărat la culme, Leandru se înfăţişă tatălui său şi îi repetă versiunea difuzată în public de Andreas.

Bătrânul senator nu păru deloc impresionat.

— Fiul meu, adevărul nu trebuie să te supere. Andreas şi tatăl său, nişte parveniţi care văd totul prin prisma banului, n-au făcut decât să repete ceea ce se ştie de multă vreme. Familia noastră trece printr-o criză financiară, consecinţă directă a marasmului economic abătut asupra lumii bizantine. Crezi că suntem singurii?... Domeniile noastre din Anatolia ocupată de turci sunt definitiv pierdute. Mai avem ceva pământuri în Peloponez, dar toate puţin productive. Maică-ta dispune încă de bijuteriile ei de familie. Dacă situaţia politică se va complica, vom apela la această ultimă resursă, vânzându-le pe un preţ acceptabil... Maică-ta şi cu mine facem adevărate scamatorii financiare spre a păstra aparenţa traiului îmbelşugat de odinioară. Faţada este încă arătoasă. Nu mă întreba însă ce se ascunde dincolo de ea. Se uită la splendidele tapiserii de pe pereţi, ameninţate a fi scoase la mezat dacă situaţia nu se va ameliora. Nu ţi-am vorbit până acum despre încurcăturile noastre băneşti, fiindcă am socotit că ai nevoie de linişte spre a putea învăţa. Fraţii tăi mai mari ştiu că nu stăm pe roze. Sperăm că lucrurile se vor îndrepta. Din nefericire, mersul evenimentelor nu ne îngăduie să privim cu seninătate viitorul. Suntem pândiţi de o lentă şi iremediabilă sufocare.

Leandru vru să spună ceva, dar era atât de emoţionat, încât i se încurcau vorbele în gâtlej.

— Tată, sunt alături de dumneata şi de mama. Dacă va fi nevoie, sunt gata să pun umărul, să fac orice...

— Tu vezi-ţi de învăţătură. Lasă celelalte griji pe seama noastră. O să ne descurcăm noi, zâmbi senatorul.

Leandru ieşi din cabinetul de lucru şi închise încetişor uşa în urma lui. Comnen îi auzi paşii îndepărtându-se pe coridor.

„Bun băiat, murmură el. Bun băiat. Trebuie să-i mulţumesc lui Dumnezeu fiindcă m-a fericit cu trei vlăstare de nădejde.”

* * *

Nerio al II-lea, duce de Athena, era înspăimântat. Bunăvoinţa stranie pe care i-o arătau turcii după urcarea pe tron a lui Mehmed al II-lea nu-l lăsa să doarmă. „Când duşmanul îţi declară iubire, să te fereşti mai mult ca oricând”, cugeta, încolţit de presimţiri rele.

Îndată după înscăunarea noului sultan, îi trimisese în dar o lădiţă cu ducaţi, şaluri şi covoare orientale, obiecte de artă din sticlă de Murano şi un set de volume cu isprăvile lui Alexandru cel Mare.

Tânărul padişah îi răspunsese printr-un mesaj plin de bunăvoinţă, asigurându-l de dorinţa sa de a vedea statornicindu-se între Imperiul Otoman şi Ducatul Athenei relaţii de veşnică prietenie. Nerio cunoştea valoarea acestor legăminte. Perfidia turcilor întrecea până şi perfidia florentinilor.

Lui Nerio i se năzărise că fiul său nu va apuca să moştenească ducatul. Se vor ivi piedici care-l vor face să se poticnească înainte de a pune mâna pe însemnele puterii. O ghicitoare tuciurie îi citise în palmă, şi acolo, în urmele numai de ea ştiute, văzuse silueta descărnată a Doamnei cu Coasa călcând peste un spic retezat de la pământ. Ce semnificaţie avea spicul? se întreba Nerio. Simboliza oare viaţa lui? Ori a dinastiei? După ce terminase cititul în palmă, ţiganca îi şoptise repede:

— Să te fereşti de otrăvuri, Măria-Ta.

Nerio îngheţase. De atunci îşi pierduse şi bruma de linişte. Spre a se feri de surprize, angajase serviciile unui degustător care punea pe limbă orice aliment destinat mesei ducale. Omul, adus tocmai din Italia, acceptase primejdioasa slujbă în schimbul unui salariu foarte gras.

Nerio se simţea singur, îngrozitor de singur. Curtenii lui, originari din Italia şi din Spania, nu pierdeau ocazia să-i manifeste loialitatea. Dar Nerio mai ştia că toţi veniseră în Grecia numai spre a se căpătui şi că ar fi fost oricând gata să-l trădeze dacă s-ar fi ivit un candidat la tron dispus să le acorde avantaje mai mari. Nu se putea bizui nici pe mercenarii din garda sa personală, fiindcă le cunoştea mercantilismul. Funcţionarii din aparatul de stat, de asemenea străini de Grecia şi preocupaţi numai de propria îmbogăţire, jupuiau şapte piei de pe spinarea localnicilor. Nerio nu înţelegea cum reuşise înaintaşul său, bastardul Antonio, să-şi ataşeze populaţia grecească. Ar fi fost o explicaţie. Antonio fusese concesiv în colectarea impozitelor. El, Nerio, trebuia să dea dovadă de intransigenţă, fiindcă mercenarii se arătau nesăţioşi. În repetate rânduri pretinseseră cu aroganţă sporirea lefurilor şi a avantajelor făgăduite prin contract. Strâns cu uşa, ducele le satisfăcuse de fiecare dată pretenţiile.

Nerio îşi găsise un sprijin moral – destul de fragil dealtfel – în soţia sa, Chiara. Ducesa, intuindu-i parcă frământările – pe care el nu i le împărtăşise spre a nu o înspăimânta – era mai atentă, mai binevoitoare ca niciodată. Recunoscător, ducele o acoperea cu daruri scumpe. Căsnicia lor – clădită pe temeiuri politice – nu fusese

fericită. Ducesa îi dăruise un copil, asigurând continuarea dinastiei în linie bărbătească. Nerio, absorbit de problemele de stat, îşi neglijase soţia. Când simţea nevoia să se destindă, prefera compania unor femei tinere, puţin complicate, recrutate de majordomul său dintr-un mediu cât mai obscur. De la o vreme nu-i mai făceau plăcere nici aceste rare aventuri amoroase.

Era pur şi simplu obsedat de ameninţarea întruchipată de Franco. De ce întârzia nepotul lui să atace? Era imposibil ca tânărul ostatic de la Curtea otomană să nu fi aflat că moartea tatălui său, Antonio uzurpatorul, intervenise în condiţii suspecte şi că lui Nerio i se atribuia un rol dubios. Ce lovitură de teatru pregătea Franco? Îl instiga desigur pe sultan… Iar la momentul oportun se va răzbuna…

Nerio nu era muncit de remuşcări, deşi dirijase din umbră asasinarea fratelui său. Deghizase însă cu abilitate crima într-un plauzibil accident de vânătoare. Acum aştepta… Aştepta inevitabilul…

Dacă ar fi fost deplin sănătos, poate că nu ar fi privit cu atâta nelinişte viitorul. Îl submina însă boala, surpându-i moralul, slăbindu-i puterea de rezistenţă. Suferea de o veche afecţiune la rinichi, agravată în ultima vreme. Medicul său personal, un şarlatan originar din Pistoia, îi prepara tot felul de ceaiuri şi de poţiuni menite să-l însănătoşească. Rezultatele se lăsau aşteptate. Medicul avea însă talentul de a-l îmbrobodi cu tot felul de explicaţii elucubrante. Calmante tari, administrate în timpul crizelor, potoleau temporar suferinţele bolnavului, care îşi închipuia că medicul său este cel mai strălucit urmaş al lui Aesculap.

Boala făcea progrese. Când se deplasa, Nerio era nevoit să folosească o litieră purtată de doi sclavi abisinieni, nişte coloşi capabili să-l care pe distanţe mari, fără să resimtă oboseala. Deşi rinichii îl supărau tot mai tare, Nerio ieşea adeseori din palat spre a aspira aerul curat, dar mai ales spre a contempla templele de pe Acropole. Când vremea rea sau boala îl împiedicau să le viziteze, încerca o suferinţă fizică. Îndeobşte era însoţit de ducesa Chiara, de câţiva curteni şi de un detaşament restrâns, alcătuit din mercenari din garda ducală.

Într-o sâmbătă după-amiază, pe când străbătea în litieră o stradă din centrul Athenei, un ţăran înfăşurat într-un cojoc miţos se repezi spre el. Luat prin surprindere, Nerio scăpă un strigăt de spaimă. Cu prezenţă de spirit, Bartolomeo Contarini, care călărea în preajma

litierei, îşi smulse din teacă sabia şi îl trăsni în creştet pe ţăran, despicându-i ţeasta şi risipindu-i creierii.

Urmă o anchetă. Unii curteni din suita lui Nerio fură de părere că ţăranul intenţionase să prezinte ducelui o suplică, pe care tocmai voia să o scoată de la brâu. Contarini pretinse însă că fusese vorba de o tentativă de asasinat. Argumentele lui părură să capete oarecare temei când soldaţii găsiră la brâul mortului, pe lângă suplică, şi un cuţit de vânătoare.

Incidentul îl zgudui pe Nerio. Atribui atentatul nereuşit maşinaţiilor lui Franco. Ducesa Chiara, entuziasmată de gestul providenţial al tânărului veneţian, propuse soţului ei să-l recompenseze. Impresionat, Nerio oferi nobilului veneţian comanda gărzii ducale. Contarini mulţumi pentru onoarea care i se făcea, dar refuză postul, deoarece operaţiunile sale comerciale cu Levantul îi răpeau tot timpul. Atunci ducele îi propuse să deschidă o reprezentanţă permanentă la Athena, asigurându-l totdeodată că îi va acorda sprijinul. Solicitat şi de ducesa Chiara, Contarini acceptă.

Curând după acest eveniment, starea ducelui se înrăutăţi. Îl mistuiau dureri intestine atroce, însoţite de vărsături repetate. Deşi degustătorul mâncărurilor ducale nu manifestă tulburări gastrice, Nerio se plânse lui Contarini – care era văzut tot mai des la palat – că i se administra o otravă cu efecte lente, dar sigure.

— Asta e opera nepotului meu Franco. Mi-a cumpărat servitorii, curtenii. Nu mai am încredere în nimeni. Sunt convins că urmăreşte de acolo, de la Adrianopole, agonia mea şi îşi freacă satisfăcut mâinile. Am să-i cer cu limbă de moarte fiului meu să mă răzbune.

Leacurile şarlatanului din Pistoia nu mai reuşeau să-i uşureze durerile. Exasperat, Nerio îşi concedie medicul, înlocuindu-l cu altul, adus de Contarini de la Veneţia.

În aceste împrejurări, ducesa Chiara manifestă soţului ei un devotament exemplar. Ore întregi stătea la căpătâiul lui, străduindu-se să-l reconforteze cu prezenţa şi afecţiunea ei. Arta medicală a noului specialist se dovedi neputincioasă faţă de progresele rapide ale bolii. Dându-şi seama că i se apropia sfârşitul, Nerio îşi făcu testamentul, desemnând-o pe ducesa Chiara regentă pe tot timpul minoratului fiului lor. Îi recomandă apoi să se ferească de Franco şi de turci, protectorii lui. La nevoie, să se alieze cu Bizanţul împotriva otomanilor. În noaptea următoare îşi dădu sufletul, torturat până în ultima clipă de dureri care-i smulgeau urlete animalice.

După înmormântare, ducesa Chiara Giorgi luă în primire însemnele regenţei, în cadrul unei ceremonii solemne. Cu această ocazie, curtenii remarcară prezenţa lui Bartolomeo Contarini în stânga noii stăpâne a ducatului Athenei…

* * *

La Constantinopole, consiliul imperial avea să se întrunească spre a analiza complicaţiile de ordin politic şi militar semnalate la hotarele sud-estice ale Anatoliei otomane. Şedinţa ar fi trebuit să aibă loc în cursul dimineţii, dar suferise o amânare, datorită sosirii în ultimul moment a unui mesaj cifrat, trimis din Adrianopole de un agent secret bizantin, Stavros Kakulia, care, sub paravanul unor afaceri de import-export, izbutise să se strecoare în intimitatea câtorva înalţi funcţionari turci din Departamentul Afacerilor Externe.

În aşteptarea descifrării şi a transcrierii mesajului, împăratul Constantinos se plimba gânditor prin parcul palatului Blachernelor, urmat în tăcere de aghiotanţii săi şi de câţiva paji. Îl preocupau frământările din Imperiul Otoman, căci în funcţie de ele trebuia să adopte o atitudine cât mai potrivită intereselor Bizanţului. Se opri în dreptul unui bazin de marmoră, cu măiestrite fântâni arteziene. Razele soarelui străbăteau snopurile de apă ţâşnitoare, deschizând evantaie feerice în care se contopeau toate culorile curcubeului. Spectacolul ar fi fost magnific, dacă nu l-ar fi ştirbit întrucâtva postamentele din jur, văduvite de statui, toate furate încă de pe timpul cotropirii latine. Grădinarul-şef încercase să împlinească această lacună instalând, în locul sculpturilor dispărute, vase cu flori. Combinaţia, în ciuda unui oarecare exotism, rămânea hibridă. Câteva lebede negre, de o imperială eleganţă, îşi plimbau siluetele graţioase peste undele apelor.

Deodată împăratul fu trezit din reflecţiile sale de un zgomot de glasuri iritate, ce se ciocneau după un pâlc de rododendrii.

— Du-te şi vezi ce se întâmplă! porunci unui paj cu bucle negre lăsate pe umeri.

Peste câteva momente pajul se înapoie însoţit de grădinarul-şef şi de ajutoarele acestuia.

— Ce e tărăboiul ăsta? întrebă Constantinos enervat.

Grădinarul-şef, un bătrân albit de ani, i se aruncă în genunchi. Supărarea îi umezise ochii.

— Mărite Doamne, iertare! S-a întâmplat o nelegiuire pe care nici

nu îndrăznesc să o aduc Măriei-Tale la cunoştinţă.

Constantinos făcu un gest de nerăbdare.

— Vorbeşte, omule!

— Am găsit după un tufiş pene de lebădă neagră. Fulgerat de o bănuială, am numărat păsările. Lipsesc trei.

Împăratul se făcu palid de mânie.

— Cine a cutezat să se atingă de lebedele mele?

— N-am aflat încă. Deşi nu stă în căderea mea să fac anchete, Mărite Doamne, mi-am descusut oamenii. Se pare că varegii din garda imperială le-au capturat şi le-au sugrumat spre a le mânca.

— Lebede? rosti împăratul uluit. Cine a mai auzit aşa ceva? Lebedele nu sunt bune de mâncat.

— Varegii au înjumătăţit şi căprioarele din parc, Mărite Doamne. M-am plâns clarissimului mareşal al palatului, dar bag de seamă că până acum nu a luat nicio măsură.

Basileul îşi încleştă pumnii. I se părea de neconceput. Varegii din gardă cutezau să se dedea la asemenea vandalisme în însăşi incinta palatului imperial. Nu mai exista disciplină militară. Dispăruse respectul faţă de autoritatea augustă a basileului… Se întoarse spre grupul de aghiotanţi.

— Să vină la mine Theophilactos! Şi comandantul gărzii varegilor să vină!

În vreme ce i se executa porunca, împăratul se adresă cu forţat calm grădinarului-şef:

— Am să fac lumină în chestiunea aceasta. Poţi să pleci.

Bătrânul grădinar se ridică anevoie în picioare şi, după ce se ploconi de nenumărate ori, plecă împreună cu oamenii săi.

Rămas pe marginea bazinului, împăratul urmărea întunecat cu privirile evoluţiile lebedelor pe învelişul apei.

După un răstimp, mareşalul palatului îşi făcu apariţia. Gâfâia fiindcă era gras şi mersese repede spre a răspunde neîntârziat la chemarea stăpânului. Comandantul gărzii varege, căpitanul Reynaud de Brienne, venea în urma lui Theophilactos, păşind ţanţoş, fără să se grăbească.

Când ajunseră în preajma împăratului, cei doi bărbaţi salutară fiecare în felul lui. Mareşalul palatului frângându-se de mijloc, căpitanul înclinându-se şi rotindu-şi cu eleganţă toca împodobită cu pene.

— V-a spus aghiotantul meu ce ispravă au făcut varegii? îi întâmpină basileul.

— Ne-a spus, Majestate, replică demn căpitanul. Există însă probe certe cum că oamenii mei ar fi de vină?

Mareşalul palatului ridică nerăbdător mâna.

— Au mai făcut ei şi altele. Au mâncat şi nişte căprioare.

Sudoarea i se scurgea pe frunte şi pe obrajii bucălaţi. Colanul de aur cu stema imperială, purtat la gât – semn al înaltei sale funcţii – se agita în ritmul respiraţiei.

— Cum îţi explici aceste acte de indisciplină? se adresă Constantinos căpitanului.

Reynaud de Brienne schiţă un gest de neputinţă.

— Dacă oamenii mei sunt într-adevăr autorii faptelor incriminate, este desigur foarte grav. Au însă o scuză. Nu şi-au mai primit leafa de opt luni, iar mâncarea de la cazan este foarte proastă. O ciorbă lungă, în care abia dacă se găsesc câteva ciozvârte de carne. În condiţiile acestea, Sire, actele lor de indisciplină capătă altă coloratură.

Mareşalul palatului se făcu verde.

— Frumos! Le găseşti justificări…

Căpitanul îl privi de sus.

— Aţi prefera să dezerteze? Să se dedea la dezordini? Nu cred că v-ar conveni dacă vi s-ar înfăţişa ameninţători şi v-ar pretinde achitarea imediată a sumelor la care au dreptul.

— Sunt eu vinovat dacă vistieria este goală? se zborşi Theophilactos. Să mă vând pe mine?

— Nu cred că aţi găsi cumpărător, replică ironic Reynaud de Brienne.

Adoptase o atitudine dispreţuitoare. Deşi nu-şi încasase nici el leafa luni de-a rândul, purta veşminte de o rafinată eleganţă. Armele-i damaschinate erau extrem de valoroase.

— Cred că dumneata ai găsi uşor amatori, replică ţâfnos mareşalul palatului, făcând aluzie la reputaţia de seducător de profesie a francezului.

Se zvonea – nu fără oarecare temei – că Brienne nu respingea darurile femeilor cucerite de virila-i frumuseţe.

— Nu e momentul şi nici locul să vă împungeţi cu răutăţi ieftine, interveni împăratul, spre a îndepărta o înveninare nedorită a relaţiilor dintre cele două personaje.

Se simţea oarecum vinovat de cele întâmplate. Dacă ar fi transformat în bani diamantele trimise marelui vizir Khalil, ar fi acoperit pe câteva luni lefurile varegilor. Înaltul demnitar turc

reprezenta însă o investiţie necesară. Oricum, criza financiară a imperiului era atât de serioasă, încât el, Constantinos, se întreba adeseori dacă va mai putea asigura în viitorul apropiat subzistenţa celor mai indispensabili slujitori.

— Brienne, voi da dispoziţie marelui trezorier să procure fondurile necesare achitării lefurilor, cel puţin pe trei sau patru luni.

— Cu ce bani, Mărite Doamne? exclamă cu parapon Theophilactos.

— Există soluţii. Să se pună în vânzare tapiseriile din apartamentele imperiale.

Mareşalul palatului clătină din cap descurajat.

— Vom căuta alte expediente, Sire…

Basileul se întoarse spre căpitanul gărzii.

— Până atunci, Brienne, ţine-ţi oamenii în frâu! Dacă va fi necesar să sacrificăm animalele din parc, o vom face. Dar asta n-ar rezolva criza.

Căpitanul salută.

— Am înţeles, Sire. Voi lua măsuri. Cred însă că o severitate excesivă nu este de recomandat. Nu trebuie să învrăjmăşim spiritele, şi aşa destul de încordate.

— Sunteţi liberi, li se adresă împăratul, îndreptându-şi privirile spre fântânile arteziene.

Era scârbit. Profund scârbit. Voia să facă faţă puterii otomane, când vistieria nu-i garanta nici cel puţin hrana ostaşilor din garda imperială.

Theophilactos şi Brienne se îndepărtară, mergând la distanţă unul de celălalt.

Împăratul simţi o grea tristeţe. Sufletul îi era tot atât de cernit ca şi penele graţioaselor lebede negre.

Auzi deodată înapoia sa paşi călcând cu autoritate pietrişul de pe alee. Întoarse capul. Avu surpriza să-l vadă pe fratele său, Demetrios, fluturându-şi de departe mâna în semn de salut. În acelaşi timp îi ajunseră la ureche şi hohotele lui de râs. Istorisea probabil vreo glumă piperată celor doi aghiotanţi ai săi şi râdea cu poftă de propriile-i glume. De când îl ştia departe, împărţind cu celălalt frate, Thomas, ocârmuirea Despotatului Moreii, el, Constantinos, respira mai în voie.

Ajuns în preajma împăratului, noul-venit trase un salut larg, după moda spaniolă.

— Te aşteptam abia la sfârşitul lunii, îl întâmpină Constantinos.

— Am profitat de vânturile favorabile, ca să vin mai repede. Sper că nu te-am indispus, rosti despotul cu dublu înţeles.

— Cum poţi să spui una ca asta? Mi-ai făcut o mare bucurie.

Demetrios îşi zise că fratele său nu era un bun actor. Basileul nu reuşea să-şi ascundă supărarea provocată de sosirea fratelui său.

— Eram nerăbdător să revăd Constantinopolul, vorbi cu înflăcărare despotul Moreii. Să petrec câteva zile în ambianţa acestei incomparabile metropole. Viaţa de provincie mă rugineşte.

Îşi trase fratele deoparte, spre a nu fi auzit de persoanele din suită:

— La Mistra sunt silit să mă limitez la compania nevestei şi a câtorva femei fade. Dar aici am de gând să mă despăgubesc, destrăbălându-mă ca în tinereţe. Îţi mai aduci aminte, Constantinos, cum fugeam împreună din palat, furişându-ne ca să nu ne prindă santinelele, şi cum colindam cârciumile şi bordelurile, dându-ne drept studenţi? Ah, ce viaţă minunată! Îşi lăţi gura până la urechi într-un zâmbet şmecher: I-ascultă, Constantinos, nu te-ar ispiti să ne travestim la noapte – în negustori, să zicem – şi să facem o escapadă tainică prin bordeluri? Ce plăcut ar fi! Ei, nu te ispiteşte?

Împăratul surâse cu indulgenţă.

— Demetrios, eram cu douăzeci de ani mai tineri, nu uita! Ştrengăriile de atunci nu ni s-ar mai potrivi acum.

— De ce? Îţi închipui că am îmbătrânit? Că mi s-a tocit pofta de viaţă, de femei? Poate că tu eşti în situaţia asta. Să ne veselim, Constantinos, cât mai e timp. Se plecă la urechea basileului: Am luat cu mine şi bani pentru femei. Nu prea mulţi, căci şi noi o ducem greu, dar îndeajuns ca să trăim bine câteva zile.

— Prefer să folosesc banii pentru plata parţială a lefurilor.

Îi vorbi pe scurt despre lipsa de fonduri şi despre braconajul varegilor.

Demetrios făcu o schimă dezgustată.

— Cum vrei. Dar n-ai să poţi plăti – cu ce ţi-am adus eu – decât lefurile pe o lună, cel mult două. Iar noi vom rămâne cu buza umflată. Am venit aici să mă distrez. O săptămână, două, în sfârşit, cât voi beneficia de ospitalitatea ta.

Împăratul ridică din umeri.

— Cum ţi-e voia. Nu te împiedic. Eu am alte griji.

Unul dintre secretarii împăratului se apropie în grabă.

— Mărite Doamne, documentul a fost descifrat. Clarissimul

Demetrios Cantacuzino aşteaptă să ţi-l supună.

— Bine, vin îndată. Consilierii s-au adunat?

— Da, Mărite Doamne. Sunt cu toţii în sala de consiliu.

Constantinos îşi luă de braţ fratele.

— Să mergem. Ai să asişti împreună cu mine la o şedinţă de mare însemnătate.

— Ah, nu! se feri Demetrios. Sunt obosit de drum…

— După şedinţă ai să te culci, sau ai să te duci la femei. Trebuie să auzi şi tu ce se discută. Suntem la răscruce, Demetrios. Vom avea poate nevoie de povaţa ta. Eşti despot al Moreii. O demnitate care implică şi obligaţii, nu numai drepturi.

Constantinos avu brusc revelaţia că îl despărţea o lume de fratele său. Ciudat, la vârsta adolescenţei se înţeleseseră foarte bine. Demetrios era pe atunci capricios, fantasc, orgolios, senzual. Păstrase aceleaşi trăsături de caracter şi mai târziu.

Şi el, Constantinos, fusese un tânăr aprins, extravagant, uşuratic. Avusese nenumărate aventuri sentimentale şi înainte de a se însura şi după aceea. Dar din clipa în care i se încredinţase sceptrul domniei, devenise alt om. S-ar fi zis că în sufletul lui se îngrămădiseră toate virtuţile înaintaşilor. Câteodată avea senzaţia că personalitatea i se anihilase, că fiinţa lui ajunsese receptacolul unor fluide ancestrale, că existenţa lui se contopise cu alte existenţe, venite de undeva, de dincolo de lume. Devenise auster şi în acelaşi timp tolerant, sever, dar omenos, cumpătat, însă nu zgârcit, prudent, dar totdeodată hotărât, calităţi într-un fel cenuşii, însă indispensabile unei firi calme, echilibrate. Se schimbase atât de mult, încât nu se mai recunoştea.

Acum, când se îndrepta spre sala de şedinţe, simţea aproape material apăsarea responsabilităţilor legate de prerogativele-i imperiale. Aproape că încetase să mai fie un om, cu toate bucuriile, durerile, slăbiciunile lui. Poate că aceleaşi simţăminte le încercau şi împăraţii Romei când se socoteau semizei. Coroana imperială îi rupea de restul umanităţii. Spre deosebire însă de iluştrii săi înaintaşi, el, Constantinos, nu mai păstra decât umbra puterii, a autorităţii…

În marea sală a Consiliului, dregătorii imperiali aşteptau apariţia basileului. Purtau costume de ceremonie, aşa cum impunea tradiţia. Unii căscau discret. Se simţeau obosiţi. Abia se ridicaseră de la masa de prânz. O siestă odihnitoare, într-o cameră răcoroasă, cu perdelele trase, ar fi fost mai indicată decât nişte discuţii sterile

şi plictisitoare. „Marele Consiliu al imperiului a ajuns să aibă atribuţiile unui simplu consiliu municipal, rostise odată Alexios Lascaris, preşedintele Senatului. Primul-ministru al Bizanţului nu este cu nimic mai presus de primarul unui oraş”... „În cazul acesta, de ce mai avem nevoie de un împărat?” ar fi răspuns marele amiral Notaras.

Intrarea basileului în sală îi trezi din amorţire pe consilieri. După ploconelile de rigoare, se aşezară cu toţii în jurul mesei lungi, la care ar fi încăput uşor cincizeci de persoane.

Împăratul prezida adunarea, stând drept, neclintit, ca o coloană de marmoră. Gânditor, privea razele de soare ce se strecurau prin vitraliile colorate, aruncând pete de lumină policromă peste penele de gâscă din preajma călimării monumentale de onix din faţa sa.

Marele drongar Lucan Nichiforos, deţinătorul portofoliului Marinei, îşi mângâia bărbia lată, lăsând gândurile să-i fugă la tânăra şi frumoasa-i soţie. Începuseră să-l contrarieze de la o vreme vizitele prea dese pe care i le făcea căpitanul gărzii varegilor. Dacă nu i-ar fi fost teamă de consecinţe, i-ar fi interzis accesul în casa sa. Reynaud de Brienne era însă un tip de o violenţă proverbială. Zevzecul ăsta n-ar fi ezitat să-l provoace la duel dacă el, Lucan, i-ar fi făcut vreun afront...

Reflecţiile senatorului Alexios Iagros se învârteau tot în jurul căpitanului francez. Fiica lui, Marula, rămăsese nemăritată, deşi trecuse de 35 de ani. Nu-i găsise partide corespunzătoare pentru că toţi candidaţii la însurătoare, coborâtori din familii nobile, pe care el, Iagros, i-ar fi socotit potriviţi pentru Marula, preferaseră să-şi îndrepte privirile spre alte fete de măritat, mai frumoase. Iar tinerii cu origine modestă, ce ar fi acceptat-o pentru zestrea, dacă nu pentru fizicul ei, fuseseră respinşi fiindcă nu corespundeau din punct de vedere social. Brienne era sărac, dar nobil, şi, pe deasupra, frumos ca un arhanghel. Marula suspina după el în tăcere, uscându-se ca o floare nestropită la timp. Iagros plănuia să forţeze lucrurile, propunându-i deschis căpitanului o alianţă matrimonială avantajoasă şi pentru el şi pentru Marula...

Stavros Pavlidis, marele trezorier, era muncit de pierderile mai mult decât serioase înregistrate la mesele de joc. Dacă la aceasta se mai adăuga şi întreţinerea costisitoarei lui amante, Leila, o curtezană rafinată, perspectivele deveneau foarte sumbre. Îl pândea ruina. Dacă vistieria statului ar fi fost plină, el, Pavlidis, n-ar fi ezitat să vâre mâinile în sacii cu aur şi să scoată de acolo atâţia

bani cât i-ar fi trebuit. Din nefericire, sipetele vistieriei serveau drept adăpost păianjenilor…

Şi ceilalţi demnitari, printre care marele amiral Notaras, senatorii Kalamides şi Comnen, erau preocupaţi de felurite chestiuni, mai mult sau mai puţin personale. Veniseră la consiliu din obişnuinţă. Ştiau că vorbăria care avea să se încingă nu le va aduce niciun folos. Imperiul evoca o corabie cu pânzele sfâşiate şi cu roata cârmei sfărâmată. Vânturi năprasnice o împingeau încolo şi încoace pe întinderile unui ocean dezlănţuit. Echipajul se agita în van, sperând într-o minune care să-i salveze de la pieire…

Demetrios Cantacuzino, primul locţiitor al marelui logotet şi titular al portofoliului Afacerilor Externe, se ridică din jeţ şi ceru împăratului îngăduinţa de a da citire mesajului descifrat.

— E lung? întrebă nerăbdător despotul Moreii.

— Câteva pagini scrise rar, Înălţimea-Ta.

— Prea mult. Rezumă-le!

Împăratul fu ispitit să-l pună la punct pe fratele său, amintindu-i că dirijarea şedinţei nu-i aparţinea. Dar se abţinu, spre a nu da naştere la discuţii supărătoare.

— Rezumă-l, Cantacuzino! confirmă Constantinos, spre a avea ultimul cuvânt.

Demetrios Cantacuzino tuşi, dregându-şi glasul, apoi anunţă laconic:

— Agentul nostru secret din Rumelia otomană semnalează grave tulburări la Adrianopole. Unităţi de ieniceri s-au răsculat, angajând lupte cu trupele din capitală, rămase credincioase guvernământului. Circulă zvonul că sultanul Mehmed-Khan se va înapoia de pe frontul oriental, spre a înăbuşi personal răzmeriţa.

— Spune ceva şi despre luptele din Karamania?

— Da. Dar foarte puţin şi cu toate rezervele, datorită faptului că nu sunt veşti de prima mână. Se pare că armatele turceşti întâmpină dificultăţi.

— Nu m-ar mira să-l vedem pe Mehmed sfârşindu-şi zilele într-o cuşcă zăbrelită, ca şi străbunul său Baiazid, zise Lucan Nichiforos, clămpănindu-şi fălcile late şi proeminente ca un cioc de pelican. Faţă de desfăşurarea evenimentelor din ţara vecină, socotesc că n-ar fi rău să păşim la o mobilizare a forţelor noastre militare.

— Mobilizare? exclamă cu tristă ironie Iagros.

— Da! De ce nu? ripostă agresiv Lucan. Dacă puterea militară a Imperiului Otoman intră în eclipsă, nu înţeleg de ce nu am interveni

pentru a recupera teritoriile bizantine vremelnic ocupate de turci?

Nu i-ar fi displăcut declanşarea ostilităţilor între Bizanţ şi Imperiul Otoman. În acest caz, căpitanul de Brienne ar fi fost trimis să se bată în linia întâi. Poate că acolo şi-ar găsi moartea.

— Mă tem că optimismul dumneavoastră debordant este prematur, vorbi iarăşi Iagros. Mi-a căzut de curând în mână o copie a unui raport întocmit de agentul diplomatic veneţian din Adrianopole. Potrivit părerii lui, dificultăţile întâmpinate de sultanul Mehmed-Khan sunt trecătoare.

Senatorul Kalamides urmărise cu interes duelul verbal dintre cei doi consilieri. Găsi necesar să intervină ritos:

— Mă tem, *Clarissime*, se adresă lui Iagros, că de data aceasta vă înşelaţi şi dumneavoastră şi agentul veneţian. Mă asociez părerii senatorului Lucan. Imperiul Otoman se află în pragul unei mari crize. N-ar fi exclus să se reediteze situaţia din 1402. Depinde numai de noi ca să contribuim la grăbirea surpării atotputerniciei osmanlâilor.

Lucan aprobă intervenţia lui Kalamides, clătinând viguros din cap.

— Aveţi dreptate, nobile senator. Când un obiect se află în echilibru nestabil, este de-ajuns un bobârnac spre a-l răsturna,

Kalamides, încurajat de sprijinul lui Lucan, se lansă în enunţarea unei teorii îndrăzneţe, preconizând o intrare în acţiune a trupelor din Constantinopole, conjugată cu o ofensivă declanşată spre nord de forţele militare ale Despotatului Moreii. După ce se vor reuni, cele două armate vor ataca Adrianopolele.

— Absurd! exclamă marele amiral Notaras. E absurd să vorbim despre un război pornit de noi împotriva turcilor. Nobilii senatori Lucan şi Kalamides nu ţin seamă de trei factori. În primul rând, nu cunoaştem cu precizie întinderea înfrângerilor suferite de Mehmed în Karamania. În al doilea rând, Bizanţul nu dispune de trupe suficiente spre a se angaja într-un război de asemenea proporţii, fără a-şi asigura alianţe puternice. În al treilea rând, vistieria e goală. Un război nu se poate face fără aur, fără mult aur. Flota militară trebuie refăcută. Cu ce bani? Armata de uscat necesită un armament nou. Cu ce bani? Noi nu avem nici cu ce plăti lefurile soldaţilor aflaţi sub arme.

— Nu ne vom mai întâlni prea curând cu ocazia de acum, stărui Kalamides. Propun o sporire a impozitelor şi a taxelor de import.

Pavlidis ridică privirile spre cer.

— Oh, *sancta simplicitas!* Impozitele sunt concesionate pe cinci ani. Cât despre taxe, să nu mai vorbim. Exportul este ca şi inexistent, iar importul s-a redus la cereale şi la vite. Constantinopolele are stomacul mare şi nesăţios.

Pe chipul lui Kalamides se aşternu un zâmbet mefistofelic.

— Vreţi bani? Nimic mai simplu.

— Să te auzim, rosti cu neîncredere Pavlidis.

— Îndată după urcarea sa pe tron, reluă Kalamides, sultanul Mehmed a făgăduit un tribut de trei sute de mii de aspri pentru întreţinerea lui Orkhan. Acest pretendent la tronul otoman, care şi-a găsit refugiul între zidurile capitalei noastre, reprezintă un pion preţios pe tabla de şah a relaţiilor noastre cu turcii.

— *Tribut* este un termen nepotrivit, îl întrerupse Comnen. *Contribuţie* ar fi o noţiune mai apropiată de realitate. Să păstrăm sensul proporţiilor.

— *Contribuţie* să-i zicem, acceptă concesiv Kalamides. Să-i cerem lui Mehmed să o sporească, ameninţându-l că, în cazul unui refuz, vom permite lui Orkhan să pornească la luptă spre a-şi cuceri tronul, la care are, dealtfel, tot dreptul.

— Treaba asta miroase a şantaj, rosti cu repulsie Iagros.

— Facem o simplă încercare, stărui senatorul Kalamides. Dacă Mehmed cedează, înseamnă că este la mare ananghie.

— Şi dacă refuză? întrebă Pavlidis.

— Examinăm atent situaţia. Dacă vom constata că Mehmed nu este încă la pământ, propunem o soluţie de compromis. În acelaşi timp activăm campania pentru închegarea unei coaliţii anti-turceşti.

— Ideea nu e rea, conveni Pavlidis.

Îl încânta perspectiva intrării în tezaur a unor sume de bani susceptibile a fi dijmuite.

— Formulând pretenţia sporirii contribuţiei, nu facem decât să tatonăm terenul, interveni Cantacuzino. Suplimentul obţinut de la Mehmed l-am folosi pentru întărirea armatei.

— Felicitări, *Clarissime*, se adresă Lucan lui Kalamides.

Senatorul Comnen făcu notă discordantă.

— Vă îmbătaţi cu apă rece, *Clarissimi*. Dacă ridicăm o asemenea pretenţie, înseamnă că declarăm caduc tratatul încheiat cu Mehmed. Îi dăm prilejul să ne acuze că ne-am încălcat angajamentele.

— Mă asociez nobilului senator Comnen, interveni Iagros. Nu putem accepta riscul de a ne vedea târâţi, mai ales acum, într-un

război cu turcii.

— Război? râse ironic Kalamides. Mehmed este într-o situaţie atât de precară, încât nu va şti cum să ne împlinească mai repede pretenţiile.

— Detest defetismul! declară cu vădit dispreţ Lucan Nichiforos.

— Resping hotărât această expresie jignitoare! ripostă Iagros cu violenţă.

Comnen aruncă o privire aspră spre grupul beliciştilor.

— Nu mă surprinde faptul că senatorii Kalamides şi Lucan acceptă cu atâta uşurinţă perspectiva unui război. N-au pus niciodată mâna pe sabie. În timpul ultimului asediu al capitalei noastre, au fugit cu familiile în Italia. S-au înapoiat abia după încetarea ostilităţilor.

Lucan se ridică brusc de pe scaun:

— Mă acuzaţi de laşitate? Am să vă cer reparaţii! bolborosi furios.

— Vă stau oricând la dispoziţie, spuse Comnen fără să se tulbure.

Împăratul Constantinos era consternat. Consilierii ajunseseră să se certe în prezenţa lui, uitând respectul pe care i-l datorau.

Notaras susţinu punctul de vedere al lui Comnen, atacând cu violenţă pe belicişti:

— Sunteţi gata să jucaţi existenţa Bizanţului pe o singură aruncătură de zaruri? Ce inconştienţă! Nu înţelegeţi că nu suntem pregătiţi de război?

— Nici nu e de mirare, ripostă Lucan. Ce-aţi făcut dumneavoastră spre a stăvili incuria din sânul flotei militare?

Socotindu-se ofensat, Notaras îşi duse mâna la sabie.

— De data asta eu am să vă cer satisfacţie. Aţi făcut afirmaţii jignitoare la adresa mea personală.

Împăratul socoti că sosise clipa să arunce în balanţă toată greutatea autorităţii sale. Ridică mâna, cerând să se facă linişte.

— În aceste momente cruciale sunt gata să ascult şi opiniile unora şi ale altora. Dar nu sunt dispus să asist la o gâlceavă care ştirbeşte prestigiul acestui for. Vreau să consider că expresiile dure şi aluziile nelalocul lor, formulate în cursul discuţiilor, n-au fost rostite. Şi acum vă invit să ascultaţi concluziile mele. Demersul propus de nobilul senator Kalamides merită toată atenţia. Dar nu-l putem pune în practică mai înainte de a ne asigura spatele. Ambasadorii noştri vor cere din nou sprijinul suveranilor din Apus,

al Papei şi al republicilor italieneşti. Dacă vom obţine garanţii, vom trece la fapte, înăsprindu-ne atitudinea faţă de turci. Primul locţiitor al marelui logotet va duce la îndeplinire cu cea mai mare grabă hotărârea mea.

Constantinos îşi întoarse privirile spre fratele său, spre a-i cere avizul, însă Demetrios adormise cu capul rezemat de spătarul jilţului. Gura i se deschisese şi un fir de salivă i se prelingea pe bărbie. Basileul suspină şi se ridică de la masă.

Urmat de fratele său, pe care-l trezise un secretar, părăsi sala consiliului. Se întrebă dacă nu greşise acceptând în principiu soluţia prezentată de Kalamides. Bizanţul se afla însă într-o situaţie atât de grea, încât orice formulă era preferabilă unui imobilism care-l conducea la o dezagregare lentă, iremediabilă. Poate că domnia lui, inaugurată cu acţiuni eroice, va deschide o eră nouă…

Curtenii din anticameră se frângeau servil de mijloc. Împăratul salută cu bunăvoinţă şi trecu mai departe…

* * *

În aceeaşi seară, consilierii imperiali se întâlniră din nou. De data aceasta, la o serbare oferită de Girolamo Minotto, bailul veneţian, în magnifica lui vilă de pe ţărmul Cornului de Aur. Nobilimea bizantină răspundea cu plăcere la invitaţiile lui, fiindcă Minotto era foarte bogat şi îşi etala bogăţia.

Romeii avuţi îşi ascundeau buna stare, fiindcă i-ar fi jupuit fiscul. Minotto, ca şi ceilalţi membri ai coloniei veneţiene, se bucurau de întinse privilegii, scăpând controlului autorităţilor bizantine.

Bailul, încadrat de soţia şi de fiii lui, îşi primea oaspeţii în capul scării de onoare. Îmbrăcămintea lor era de o somptuozitate princiară, reflectând prosperitatea Serenissimei Republici şi a cetăţenilor ei.

Bizantinii priveau cu neputincioasă invidie luxul veneţienilor, belşugul din casele lor, echipajele splendide, libertatea de care se bucurau înlăuntrul zidurilor Constantinopolelui. „În propria noastră ţară străinii sunt trataţi mai bine decât noi”, spuneau cu obidă romeii. Tinerele fete bizantine se socoteau fericite când erau cerute în căsătorie de veneţieni. Devenind cetăţene ale Serenissimei Republici, îşi schimbau nu numai statutul, ci şi felul de viaţă. Duceau un trai mai bun, îşi puteau ajuta părinţii şi fraţii, erau invidiate de prieteni, de cunoscuţi.

Minotto îşi câştigase simpatii în sânul lumii bizantine, fiindcă,

spre deosebire de alţi veneţieni şi genovezi din Constantinopole, nu-i privea de sus pe romei. Comnenii, Paleologii, Cantacuzinii, Pavlizii îl acceptau în intimitatea lor, acordându-i toată preţuirea.

Oaspeţii, în caleşti sau călări, escortaţi de slujitori cu făclii aprinse, soseau într-un neîntrerupt şirag la serbarea bailului. Printre ei se afla şi senatorul Alexios Iagros, cu fiica sa Marula. Veniseră cu o caleaşca vetustă, trasă de doi cai bătrâni. Iagros nu era sărac. Făcea însă economii, spre a rotunji zestrea fetei. Spirit practic, realiza cu luciditate şi oarecare amărăciune că nu va reuşi să-şi mărite fiica dacă nu-i va asigura un suport material, menit să închidă ochii candidaţilor asupra imperfecţiunilor ei fizice. Căci Marula era urâtă. Pe cât de fin construit era tatăl, pe atât de masivă, de osoasă arăta fiica. Înaltă cât un vareg din garda imperială, avea fălci greoaie, pometi proeminenţi, umeri laţi de luptător şi şolduri strâmte. Părul era distribuit din belşug pe această carcasă colţuroasă, dar nu în locurile cele mai potrivite. În afara sprâncenelor stufoase, îmbinate într-un fel de streaşină bogată deasupra nasului lung, firele de păr avuseseră fantezia să apară în aglomerări vârtoase şi deasupra buzei superioare, şi pe bărbia puternică, şi pe braţele vânjoase, şi pe picioarele zdravene. Babele pricepute în leacuri îi recomandaseră tot felul de unguente, spre a o scăpa de pacostea-i piloasă. Zadarnic! În disperare de cauză, Marula apelase la bărbierul tatălui ei, un bătrânel care îşi epuizase de multă vreme apetitul sexual, şi care îi rădea pilozităţile nedorite fără a fi stârnit de luxură.

Numai ochii Marulei erau frumoşi. Negri, scânteietori ca jăraticul, oglindeau din nefericire o amărăciune adâncă, pricinuită de respingătoarea urâţenie a chipului.

La serbarea lui Minotto arbora o colecţie de diamante. Tinerii candidaţi la însurătoare îi admirau cu jind nestematele, regretând cu toată sinceritatea înfăţişarea anti-afrodisiacă a fetei.

Alexios Iagros se deprinsese cu urâţenia fiicei lui. Nedumerirea sa faţă de abţinerea tinerilor era cu atât mai mare, cu cât făgăduise – prin intermediul peţitoarelor – pe lângă o zestre apreciabilă, şi un puternic sprijin politic.

Când senatorul şi fiica lui intrară în sala balului, privirile Marulei căzură asupra căpitanului de Brienne, care dansa cu frumoasa Chrisanta, soţia senatorului Lucan Nichiforos. Respiraţia i se acceleră, obrajii uscaţi i se îmbujorară şi în piept simţi o apăsare surdă. Se cramponă de braţul tatălui. Acesta, înţelegându-i

frământarea lăuntrică, îi mângâie duios mâna.

Alexios Iagros se apropie de grupul senatorilor, evitându-l însă pe Lucan, care stătea în primul rând şi privea întunecat evoluţiile dansatorilor. Chiar dacă Iagros s-ar fi aşezat în preajma sa, Lucan nu i-ar fi observat prezenţa. Atenţia lui se concentra numai asupra căpitanului francez, care profita din plin de prilejul prielnic oferit de măiestritele figuri ale dansului, spre a-i cuprinde soţia de mijloc, mai aproape decât îngăduia buna-cuviinţă. Lucan fierbea. Îl încolţise de multă vreme gândul răzbunării. Nu aştepta decât ocazia potrivită.

Chrisanta, deşi se simţea foarte bine în compania ofiţerului francez, simţea pe ceafă ca o arsură privirile soţului ei.

— Iubitule, se adresă în şoaptă lui Reynaud, arată-te mai rece faţă de mine. Nichiforos e cu ochii pe noi.

Căpitanul răspunse cu sfidare:

— Nu-mi pasă! Să sufere! N-are decât. De ce s-a însurat cu o femeie atât de frumoasă? Ascultă-mă, Chrisanta! Suntem făcuţi pentru a ne iubi. Numai asta contează. Pentru tine aş fi în stare să-l înfrunt nu numai pe Lucan, ci şi pe toţi bizantinii care te importunează cu omagiile lor.

— Eşti gelos, Reynaud? îi zâmbi ea cochet.

— Gelos ca un maur.

— E frumos ce-mi spui. Dar situaţia actuală nu mai poate dura. Lumea a început să bârfească pe seama noastră. Dacă te-ai însura, ar fi mult mai bine. M-aş împrieteni cu soţia ta, am deveni inseparabile, şi în chipul acesta am fi şi noi în permanenţă împreună. Aparenţele ar fi salvate.

— Cu cine să mă însor?

— Marula Iagros te adoră, întreg Constantinopolele ştie.

— Marula? exclamă dezgustat Brienne. Cămila aceea?

— Urâţenia ei îmi convine. Ştiu că n-ai să te îndrăgosteşti niciodată de ea.

Reynaud de Brienne clătină din cap în semn de refuz.

— Iartă-mă, divino, dar nu pot să fac acest pas. Gândeşte-te şi la mine! La scârba pe care aş încerca-o când aş găsi-o pe Marula în patul conjugal, după ce m-aş întoarce de la tine. Hotărât lucru! Marula e în afara oricărei discuţii.

— Trebuie totuşi să te însori.

— Găseşte-mi altă candidată.

Chrisanta aruncă o privire circulară asupra dansatoarelor.

— Fata lui Chiscasis nu te ispiteşte? Priveşte-o! E brună, zveltă, apetisantă…

— Dar atât de săracă… Cu ce s-o întreţin? Cu nenorocita mea de leafă, încasată cu atâtea întârzieri? Ori cu banii primiţi de la tine?

— Ce ai de spus despre fiica lui Chiminas?

— Prea grasă.

— Nu cer să-ţi placă. O candidată prea frumoasă mi-ar strecura temeri în suflet.

— Pentru mine, Chrisanta, nu există femeie în afara ta. Dar nu-mi poţi pretinde să stau în casă cu o fiinţă care să-mi fie odioasă.

Chrisanta oftă.

— Eşti atât de dificil, Reynaud. Te-ar tenta poate fata lui Kalamides? Frumoasa Irina, adăugă ea cu şiretenie.

— *Frumoasa* Irina? replică de Brienne, răscolindu-şi vizibil memoria. Nu ştiu să existe în întregul Bizanţ vreo femeie care să poată pretinde calificativul de *frumoasă*. Tu l-ai monopolizat.

— Şi Irina ţi-ar ofensa simţul estetic?

De Brienne ridică din umeri.

— Ştiu eu? În orice caz, e mai acceptabilă decât celelalte.

Chrisanta făcu o strâmbătură gingaşă.

— Vezi? Irina îţi place! Pentru ea ai fi în stare să-mi trădezi iubirea…

— Eşti un copil, Chrisanta! Tu mi-ai propus-o de nevastă. Dacă ar fi după mine, m-aş lipsi cu dragă inimă de asemenea expediente.

Tânăra-i parteneră suspină resemnată.

— Va trebui să accept riscul. Am să arunc o nadă fetei. S-o pregătesc sufleteşte. Am să-i vorbesc despre tine şi senatorului Kalamides.

— Îmi încredinţez soarta în mâinile tale, Chrisanta, rosti de Brienne cu supunere.

O căsnicie cu Irina Kalamides i-ar surâde, desigur. Fata era nu numai superbă, ci şi fabulos de bogată.

Flavia, nepoata lui Girolamo Minotto, o luase pe Marula într-un grup de prietene. Rămas singur, Alexios Iagros se apropiase de senatorul Chiscasis. Îi înfrăţea aceeaşi durere. Imposibilitatea de a-şi căpătui fiicele.

Chiscasis băuse câteva pahare cu vin şi – uşor turmentat – se simţea înclinat spre confidenţe.

— Fata mea îmbătrâneşte, Alexios, se văită aproape în şoaptă,

îmbătrâneşte fără să-i pot găsi un soţ. E drăgălaşă, vrednică, afectuoasă, veselă… Ar fi o podoabă la casa bărbatului…

— Marula mea a îmbătrânit demult, înclină din cap, cu tristeţe, Iagros.

— N-am găsit până acum decât un singur candidat, reluă Chiscasis.

— Ei? exclamă plin de curiozitate interlocutorul.

— Un turc, grăi posomorât Chiscasis. Un comandant de spahii în trecere prin Constantinopole. Mi-a trimis vorbă că o place, că n-are nevoie de zestre…

— Şi ce i-ai răspuns?

— Fata mea nu va deveni niciodată turcoaică. Nu-şi va lepăda credinţa strămoşească, căsătorindu-se cu un necredincios, şi nici nu se va spurca lăsându-se pângărită de un circumcis.

Iagros clătină din cap cu îndoială.

— Poate că te-ai grăbit, Chiscasis. Dacă mi-ar cere-o pe Marula un comandant de spahii, cred că i-aş da-o. Aş prefera să i-o dau de bunăvoie decât să mi-o ia fără voie.

— Ce vrei să spui, Alexios?

— Am participat astăzi la o şedinţă a consiliului imperial. M-a îngrozit. Dacă nişte descreieraţi vor izbuti să-şi impună punctul de vedere, prăpădul se va abate asupra noastră. Iagros îşi trecu mâna prin păr, apoi îşi stăpâni un oftat: Mă tem că va sosi o zi în care vei regreta că nu ţi-ai dat fata după spahiul turc.

* * *

Duelul politic angajat între marele vizir Khalil şi Zaganos-Paşa nu putea avea decât un singur final: nimicirea unuia dintre adversari. Khalil cobora dintr-o familie cu autentic sânge otoman. Tatăl său, Ibrahim-Paşa, îndeplinise sarcina de mare vizir. Mare vizir fusese şi bunicul său, Kara Khalil-Paşa. Păstrător sever al tradiţiilor şi virtuţilor străvechi, vedea cu nemulţumire şi nelinişte ascensiunea renegaţilor creştini, care reuşeau treptat să ocupe cele mai înalte demnităţi în stat, înlăturând pe reprezentanţii vechilor familii turceşti. Exponent al unei politici de pace, socotea că imperiul trebuie să se consolideze înainte de a se lansa în noi expediţii militare. „Când apele sunt liniştite, mâlul stă la fund”, spunea el referindu-se la aventurierii şi ariviştii oricând gata să profite de pe urma vremurilor tulburi.

Zaganos-Paşa, grec de origine, făcea parte din tagma ostilă

turcilor tradiţionalişti. Deşi descindea dintr-o familie de creştini, îmbrăţişase cu atâta fervoare cauza Islamului, încât nu visa decât să cuprindă în umbra steagului verde al Profetului întreaga Europă. Când Mehmed al II-lea îl numise al doilea vizir, înhămase – cu bună-ştiinţă – în acelaşi tandem doi duşmani de moarte. Ştia că în chipul acesta interesele lui vor fi bine apărate. Cei doi bărbaţi de stat se deosebeau tot atât de mult ca şi ziua de noapte.

Khalil, marele vizir, era deprins cu rezolvarea treburilor publice. Mare amator de comoditate, nu se întrecea cu firea în îndeplinirea îndatoririlor de serviciu şi îşi rezerva destul timp liber spre a se bucura de ambianţa oferită de magnificul său palat, în care erau acumulate obiecte de artă, manuscrise vechi, colecţii de pietre preţioase.

Zaganos-Paşa avea un caracter diametral opus. Ferestrele camerei sale de lucru din palatul guvernamental erau luminate până târziu noaptea. Adeseori i se întâmpla să-l prindă zorile rezolvând hârtii oficiale, împărţind ordine, redactând mesaje. Excesul lui de zel îl făcea pe Khalil să strâmbe dispreţuitor din nas. „Parvenitismul lui Zaganos pute de la depărtare, declara intimilor. Mare minune dacă într-o zi nu are să-şi frângă gâtul.”

Până atunci, Zaganos-Paşa se pregătea în taină să frângă gâtul lui Khalil. Spre a-şi atinge scopul, începuse să lupte folosindu-se de armele marelui vizir. Khalil, consecvent politicii sale de pace, încheiase – îndată după instaurarea noului padişah – tratate de bună înţelegere cu Veneţia, cu Ungaria, cu genovezii din Galata, cu seniorii din Chios şi Mitilene, cu marele maestru din Rhodos, cu Muntenia, cu Ragusa şi cu Serbia. Mehmed al II-lea, îndemnat de Khalil, se arătase prietenos şi faţă de Bizanţ. Jurase pe Allah, pe Profetul său, pe *Coran*, pe îngeri şi pe arhangheli că nu se va atinge în tot cursul vieţii de Constantinopole ori de celelalte posesiuni ale basileului Constantinos al XI-lea, căruia îi mai acorda şi o rentă anuală de 300.000 de aspri, provenită din veniturile oraşelor de pe Struma, pentru întreţinerea prinţului Orkhan.

Din umbră, Zaganos-Paşa manevra astfel încât să-i provoace pe greci a denunţa tratatul încheiat cu Imperiul Otoman, spre a permite stăpânului său sultanul să lovească Bizanţul la momentul oportun, fără a i se putea reproşa reaua-credinţă.

În fiecare noapte Zaganos îl primea pe Yakub-Paşa, şeful serviciului secret, şi împreună lucrau până în primele ore ale dimineţii. Zaganos era un bărbat înalt, frumos, cu umeri laţi şi

şolduri strâmte. Se îmbrăca întotdeauna cu eleganţă, distonând cu simplitatea marţială a turcilor tradiţionalişti. Şi Yakub-Paşa era renegat. Vârsta şi rănile primite în bătălii îl sluţiseră, lăsându-i obrazul brăzdat de cicatrice. Îi lipseau braţul stâng şi trei degete de la mâna dreaptă. Invaliditatea nu-l împiedica să dirijeze cu pricepere şi eficienţă o reţea de spioni folosiţi nu numai dincolo de hotare, ci şi înlăuntrul lor. Teoretic, şeful serviciului secret ar fi trebuit să lucreze numai cu şeful cancelariei imperiale şi cu marele vizir. În mod practic, acţiona însă mână în mână cu Zaganos-Paşa, ascunzându-se de Khalil. Jocul său era primejdios. Dacă marele vizir ar fi izbutit să-l demaşte, Yakub-Paşa şi-ar fi încheiat cariera. Khalil avea încă destulă putere spre a zdrobi pe cei de o seamă cu şeful serviciului secret. Pe Zaganos-Paşa era mai greu să-l dărâme, fiindcă acesta se bucura de încrederea sultanului. Aduna însă cu sârg piese scrise şi mărturii de tot felul, înainte de a-l discredita pe al doilea vizir.

Yakub-Paşa se înfăţişă în camera de lucru a lui Zaganos, ca de obicei, aproape de miezul nopţii. Al doilea vizir se asigură că toate uşile cabinetului său erau închise.

— Ce veşti ai mai furnizat grecilor?

— Ultima este cea mai gogonată minciună dintre toate. Oştirile sultanului au fost măcelărite de forţele militare reunite ale emirului Karamaniei şi ale aliaţilor săi. Mă tem să nu dăm de bănuit bizantinilor că îi jucăm, zise Yakub.

— Kalamides şi Lucan sunt oamenii noştri. Au ei grijă să-l convingă pe autocratorul Constantinos că Imperiul Otoman este pe ducă. Cum a reacţionat basileul la această veste?

— A acceptat să ceară sporirea rentei de 300.000 de aspri.

Entuziasmat, Zaganos izbi cu palmele în masă.

— Bravo! Şi când va face demersul?

— În curând. Aşteaptă unele asigurări din Occident.

— Oh, interesant! Foarte interesant! Înălţimea-sa împăratul Mehmed va rămâne neplăcut surprins când va afla că basileul se pregăteşte a ne lovi. Apelurile lansate Apusului sunt destul de compromiţătoare?

Yakub-Paşa scoase din buzunarul tunicii patru documente şi le aruncă pe masă.

— Primul, explică el, copia mesajului semnat de Francesco Filelfo de Tolentino, a fost expediat direct regelui Charles al VII-lea al Franţei. Filelfo este unul dintre agenţii secreţi ai împăratului

Constantinos. S-a stabilit de câţiva ani în Italia şi de acolo asigură o comunicare permanentă între Occident şi Bizanţ.

Zaganos luă copia mesajului redactat în franţuzeşte şi începu să-l citească. Întrerupse lectura.

— Cum l-ai obţinut?

Yakub-Paşa zâmbi viclean.

— Mi l-a furnizat însuşi Jacques Coeur, trezorierul regelui Charles.

— Ciudat om şi acest Jacques Coeur! Se spune că este cel mai bogat om din Franţa.

Yakub-Paşa începu să râdă.

— Din Franţa? Flota lui comercială este mai numeroasă decât flotele Franţei şi Angliei reunite. Coeur ne-a făcut numeroase servicii. Ar fi înţelept să-l aveţi în vedere.

— Bineînţeles, ne vom revanşa.

Zaganos reluă lectura. Trecu repede peste formulele de politeţe de la început şi îşi concentră atenţia asupra pasajelor esenţiale. „Otomanii, scria Filelfo, nu dispun de mai mult de 60.000 de soldaţi nepregătiţi pentru o campanie de mari proporţii. La aceasta se adaugă incapacitatea noului sultan, un tânăr superficial, de o inteligenţă mediocră, lipsit cu desăvârşire de experienţă şi înrobit patimilor. Femeile, vinul, dezmăţul constituie singurele lui preocupări.”

La acest pasaj, Zaganos izbucni în râs.

— Înălţimea-Sa sultanul va fi neplăcut impresionat de rândurile astea. Exact ceea ce ne trebuia.

Îşi aruncă iarăşi ochii asupra mesajului. Filelfo îndemna pe regele Franţei să pornească în cruciadă împotriva Islamului. Va fi un joc pentru armata franceză să sfărâme rezistenţa turcilor şi să-i izgonească din Europa. Poate chiar şi din Asia Mică. Astfel sarazinii vor dispărea de pe harta lumii civilizate.

— Pasajul ăsta e savuros! exclamă Zaganos. Ascultă-l, Yakub! „Rege Charles, dedică-ţi întreaga fiinţă acestui război atât de necesar, de onorabil, de glorios. Nu vei avea să te lupţi decât cu nişte sălbatici inculţi, cu o ceată de briganzi, cu o adunătură de robi ticăloşi şi abjecţi.”

Yakub îşi schimonosi obrazul într-un fel de zâmbet care voia să fie vesel, dar arăta fioros.

— Dacă am fi ticluit-o noi, n-am fi potrivit-o mai bine.

Zaganos puse documentul pe masă. Luă a doua copie.

— Asta ce mai e?

— Copia unei scrisori adresate de împăratul Constantinos Veneţiei. Roagă a fi autorizat să recruteze arcaşi din Creta, necesari completării unităţilor sale de infanterie. Mesajul a fost încredinţat ambasadorului Andronicos Bryennios Leontaris, care, după încheierea vizitei sale la Veneţia, va pleca la Roma cu o scrisoare a basileului către Papă. Iată şi această copie. Basileul se declară gata să păşească la unirea Bisericii ortodoxe cu cea din Roma.

— Ce cere în schimb?

— Sprijinul Papei în lupta pe care o va angaja fără îndoială cu Islamul pus pe cuceriri.

— Cunoaştem formula. N-aş crede totuşi că basileul va izbuti să convingă pe ortodocşii habotnici să accepte unirea cu Roma.

— Frica va realiza poate şi acest acord.

Zaganos citi cu atenţie cele două documente.

— Extraordinar! Duplicitatea Bizanţului reiese din plin. Dar copiile astea cum le-ai procurat?

— Prin intermediul lui Kalamides.

— L-ai plătit bine?

— Deşi e foarte bogat, lăcomia lui de arginţi n-are margini.

— Crede în victoria noastră?

— Crede. Aşteaptă să-i recompensăm complicitatea, încredinţându-i un înalt post în Constantinopolele stăpânit de noi.

— Întăreşte-i speranţele, Yakub. Promisiunile nu costă nimic. Ce e cu al patrulea mesaj? Tot atât de interesant?

Yakub-Paşa se scarpină în barbă.

— Basileul cere regelui Jean al II-lea al Ciprului ajutor militar.

— În plină pace! râse ironic Zaganos.

— În plină pace! replică Yakub. Mai interesant este modul cum l-am procurat.

— Să nu-mi spui că ţi l-a trimis regele însuşi!

— Nu. Nu mi l-a trimis regele, l-am obţinut prin intermediul unui personaj poate tot atât de important: arhiepiscopul Jacques de Lusignan.

— Bastardul? Fiul din flori al regelui?

— Exact.

— Şi ce vrea în schimb? Nu presupun că gestul său e dezinteresat.

— Evident. Are şi el năzuinţele lui.

— Anume?

— Tronul Ciprului. În schimbul ajutorului nostru, este gata să ni se vândă trup şi suflet.

Zaganos izbucni în râs. Un râs zgomotos, homeric, ce-i zguduia tot corpul. Yakub-Paşa îl privea imperturbabil. După ce se mai linişti, Zaganos exclamă într-o nouă explozie de veselie:

— Ce ne-am fi făcut noi dacă nenorociţii aceştia de creştini nu s-ar fi mâncat între ei? Proşti mai sunt oamenii, Yakub!

— Dacă n-ar exista oameni proşti pe lume, ce s-ar face deştepţii? …

A doua zi de dimineaţă, înainte de întrunirea Divanului, Zaganos-Paşa convocă la o conferinţă secretă pe eunucul Şehab-ed-Din şi pe Turahan-Paşa, căpetenii ale partidei beliciştilor şi duşmani de moarte ai marelui vizir. La reuniune participă şi Yakub-Paşa. Documentele furnizate de acesta aveau să constituie subiectul conferinţei. După lectură, Şehab-ed-Din şi Turahan-Paşa conveniră că piesele erau de o valoare uriaşă.

— Ce facem? întrebă Zaganos. Le înfăţişăm Înălţimii-Sale Sultanul?

Eunucul îşi adânci în pernele sofalei corpul uriaş, îngropat în grăsime.

— Cred că ar fi cuminte să mai aşteptăm. Înălţimea-Sa Sultanul are sângele iute. Se va aprinde şi va ordona asedierea capitalei bizantine. Scrisorile acestea, procurate prin mijloace nu tocmai ortodoxe, nu justifică deplin o acţiune militară. Împăratul Constantinos s-ar putea apăra susţinând că a prevăzut agresiunea noastră şi că şi-a luat măsuri de protecţie. Trebuie să mai aşteptăm. Bizantinii să facă primul pas, astfel ca Europa să nu ne poată învinui că am provocat războiul.

— Crezi că Europa creştină se va ridica împotriva noastră dacă atacăm Constantinopolele? întrebă Turahan-Paşa, mângâindu-şi nervos mustaţa ţepoasă.

— Când opinia publică se montează, nu ştii niciodată la ce te poţi aştepta. Dacă bizantinii vor provoca războiul, suveranii din Apus vor fi bucuroşi să se spele pe mâini.

Zaganos se întoarse spre Yakub-Paşa.

— Oamenii tăi din Constantinopole vor fi în stare să-l determine pe basileu a săvârşi primul gest care să justifice o reacţie din partea noastră?

— Voi face tot ce-mi va sta în putinţă spre a crea o astfel de situaţie.

Zaganos se uită la clepsidra de pe masa lui de lucru.

— E timpul să mergem la şedinţa Divanului. Zâmbi mefistofelic: Nu se cuvine să-l lăsăm pe marele vizir să aştepte.

Cei patru bărbaţi părăsiră încăperea, ieşind pe un coridor cu uşi multe, păzite de soldaţi înarmaţi cu suliţe. Toţi purtau cămăşi de zale, căşti de fier cu un fel de limbă metalică între ochi, spre a le proteja nasul. La trecerea lui Zaganos-Paşa şi a însoţitorilor lui, soldaţii plecau lateral suliţele, în semn de salut. Funcţionarii care umblau aferaţi încolo şi încoace, ţinând sub braţ genţi de marochin roşu, se lipeau de perete spre a face loc înaltelor personaje.

Clădirea Sublimei Porţi, sediul celei mai înalte autorităţi administrative a statului, nu se remarca printr-o somptuozitate deosebită. Murad al II-lea şi înaintaşii lui se preocupaseră mai mult de bunul mers al treburilor ţării decât de luxul reşedinţelor imperiale şi de măreţia edificiilor publice. Mai puţin modest, Mehmed al II-lea, îndată după urcarea pe tron, îşi exprimase intenţia de a dura construcţii de o splendoare neegalată. Poruncise chiar arhitecţilor să-i supună planuri în vederea ridicării unui magnific palat pe insula Tundja, acolo unde îşi dăduse sfârşitul părintele său, padişahul Murad.

Sala şedinţelor Divanului era împodobită cu mozaicuri de faianţă policromă şi cu numeroase colonete de marmoră subţiri ca nişte liane. Când Zaganos îşi făcu intrarea laolaltă cu însoţitorii lui, majoritatea demnitarilor îşi şi ocupaseră locurile, atribuite potrivit unei imuabile etichete. Rangul şi funcţia fiecărui înalt funcţionar puteau fi identificate nu numai după croiala veşmintelor, după lărgimea mânecilor sau după bogăţia garniturilor de blană, ci şi după forma turbanului sau tăietura bărbii. Un criteriu tot atât de important îl alcătuia culoarea hainelor. Vizirii se îmbrăcau în verde, muftiii în alb, şambelanii în roşu, molahii în albastru-deschis, ulemaşii în violet, căpeteniile grajdurilor imperiale în verde-deschis. Funcţionarii Sublimei Porţi purtau cizme galbene, în vreme ce personalul afectat palatului imperial avea rezervată culoarea roşie.

Când marele vizir Khalil apăru, precedat de secretari, demnitarii din sală se ridicară în picioare, apoi se ploconiră adânc. Khalil se aşeză în jilţul său, făcând semn şi celorlalţi membri ai consiliului să ia loc. Marele vizir era primul personaj al imperiului după sultan şi reprezentantul personal al acestuia în rezolvarea treburilor administrative. Păstrător al sigiliului imperial, dispunea de puteri discreţionare. Nu avea de dat socoteală decât padişahului, care-i

acorda din principiu întreaga sa încredere. Se bucura de cele mai înalte onoruri. Reşedinţa lui personală nu era mai prejos de a sultanului. Două mii de slujitori îl serveau în permanenţă, iar o gardă militară îi asigura paza. Medalia avea şi revers. Puteau fi număraţi pe degetele unei singure mâini marii viziri ce-şi încheiaseră mandatul fără a fi strangulaţi sau decapitaţi din ordinul sultanului. Cei care se alegeau cu o destituire bruscă, urmată de un lung surghiun, se puteau socoti fericiţi, fiindcă scăpau cu viaţă. În ciuda riscurilor, funcţia de mare vizir avea căutare. Amatorii de măriri uitau de primejdii şi se lansau orbeşte în gura aurită a lupului.

Khalil desfăcu portofoliul de piele roşie şi scoase câteva documente. Îşi aruncă privirile asupra vizirilor din dreapta sa şi asupra căpeteniilor magistraturii, trezoreriei şi cancelariatului imperial, plasaţi în stânga.

Jilţul padişahului, neocupat în acel moment, amintea tuturor celor de faţă că nu erau decât slujitorii acestuia.

— Vă anunţ o veste bună, rosti bătrânul Khalil, întinzând mâna peste documentul dinaintea sa. Suntem în preajma semnării unui armistiţiu de trei ani cu Iancu de Hunedoara. Tratativele se desfăşoară mulţumitor şi sper în curând să le încheiem spre deplina noastră satisfacţie. Sunt bucuros că vom putea vesti Înălţimii-Sale Padişahul – Allah să-l aibă în pază – închegarea unor relaţii pacifice cu toate popoarele învecinate cu imperiul nostru.

Consilierii, cu excepţia lui Zaganos-Paşa, a lui Şehab-ed-Din şi a lui Turahan-Paşa, înclinară din cap în semn de mulţumire. Khalil se uită pe sub sprâncene la cei trei bărbaţi care păstrau imobilitatea.

— Dacă evoluţia politicii noastre externe înregistrează succese remarcabile, nu pot spune acelaşi lucru despre situaţia internă.

Printre consilieri se stârni un uşor neastâmpăr. Marele şambelan tuşi semnificativ. Şehab-ed-Din îşi împreună placid mâinile peste pântecele-i rotund.

— În sânul corpului ienicerilor se manifestă o agitaţie de rău augur. Nu este pentru prima oară că aceste trupe dau dovadă de lipsă de disciplină. Am convocat pe aga ienicerilor, Kurci Doghan, spre a ne furniza explicaţii.

Bătu din palme. Unul dintre secretari se îndreptă spre uşă, o deschise şi făcu un semn celor de afară. Peste câteva clipe, generalul Kurci intră în sală călcând apăsat, autoritar, conştient de importanţa sa. Avea obrazul negricios, aproape tuciuriu, pleoape

grele, mustaţă cu colţuri căzute, bărbuţă scurtă, neagră, ce-i dădea un aer drăcesc. Se proţăpi în mijlocul sălii, aşteptând să i se ofere un jilţ. Marele vizir stătea cu privirile plecate asupra hârtiilor din faţa sa. Zaganos-Paşa era calm. Evenimentele nu-l prinseseră nepregătit. Dacă ienicerii ar fi provocat dezordini serioase în capitală, Khalil ar fi scos împotriva lor gărzile imperiale – acei 2000 de *bostangii* care asigurau poliţia palatului – precum şi cei 7000 de slujitori ai vânătorilor imperiale. Pe toţi aceştia îi înarmase în eventualitatea unei crize, pe care deocamdată nu o socotea iminentă. Se uita pe sub sprâncene la Kurci Doghan şi se întreba dacă acesta nu se pregătea să ia cu asalt puterea, imitând isprăvile prefecţilor gărzii pretoriene din Roma Imperială. Poate că cel mai înţelept lucru ar fi să-l aresteze acum, profitând de faptul că îl aveau în mână. Rămaşi fără conducător, ienicerii ar depune armele. Exista însă primejdia ca aceştia, exasperaţi de întemniţarea generalului lor, să grăbească izbucnirea unor ostilităţi deschise.

Khalil ridică privirile asupra comandantului ienicerilor.

— Kurci-Aga, te-am chemat aici spre a căuta împreună o soluţie în vederea liniştirii agitaţiei manifestate de trupele de sub comanda dumitale.

— Soluţia este una singură, ripostă înţepat generalul. Sporirea soldei ienicerilor.

— Socoteşti această sporire întemeiată, Kurci-Aga? interveni Şehab-ed-Din.

Comandantul ienicerilor îl privi pieziş. Întrebarea ascundea o cursă: încercau să-l facă răspunzător de nemulţumirea trupelor de sub comanda sa.

— Nu este de competenţa mea să apreciez dacă cererea lor este sau nu întemeiată. O constat însă şi socotesc că trebuie să facem ceva spre a linişti spiritele.

— Socoteşti solda lor insuficientă? întrebă iarăşi Şehab-ed-Din.

Comandantul ienicerilor îl privi câteva clipe cu făţişă duşmănie.

— Trebuie să recunoşti, Luminate Vizir, că puterea de cumpărare a monetei noastre a scăzut apreciabil în ultimii ani. Ienicerii alcătuiesc un corp de elită. Le pretindem sacrificii. Trebuie să le acordăm în schimb unele satisfacţii.

Zaganos-Paşa îşi netezi barba pătrată.

— Nu crezi, Kurci-Aga, că sporirea soldei ienicerilor, acum, în zorii unei noi domnii, ar constitui un precedent primejdios?

Kurci îl fixă cu insolenţă.

— Ar fi şi mai primejdios dacă le-aţi refuza sporirea cerută.

Khalil ridică mâna albă, cu vine albastre vizibile.

— Ienicerii primesc o soldă zilnică de 3 până la 5 aspri, la care se adaugă 32 de aspri pentru întreţinerea uniformei. În plus, li se mai furnizează stofă albastră pentru uniformă, câte un caftan de lână şi câte o cămaşă în fiecare an.

Kurci-Aga încreţi ironic sprâncenele.

— Ştiţi la cât se ridică totalul acestor sume, inclusiv obiectele de îmbrăcăminte? Exact 2500 de aspri anual. În vreme ce un mare vizir primeşte 1.600.000 de aspri, vizirii, trezorierii şi cancelarii, câte 600.000 de aspri, ceilalţi demnitari în jur de 400.000 de aspri. Comandanţii militari primesc sume corespunzătoare.

Khalil se cutremură. Omul acesta sfida consiliul, făcându-se vinovat de rebeliune.

— Socoteşti că salariile noastre sunt prea mari? întrebă fără să ridice tonul.

— Nu le socotesc prea mari. Soldele ienicerilor sunt prea mici. Şi fiindcă m-aţi chemat aici pentru a-mi cere părerea, am să vă spun ceea ce cred că ar trebui să faceţi.

— Ascultăm, Kurci-Aga.

— Acordaţi-le un spor care să nu reprezinte un sacrificiu prea mare pentru tezaur. Soluţia aceasta este preferabilă unor excese care ar provoca pagube materiale mult mai mari, primejduind în acelaşi timp ordinea internă.

Marele vizir înclină din cap. Expresia chipului său nu spunea nimic.

— Kurci-Aga, consiliul va discuta propunerea dumitale şi va lua hotărâri corespunzătoare.

— Pot să mă retrag? întrebă comandantul ienicerilor.

— Te rog, replică marele vizir cu aceeaşi linişte. Îşi plimbă privirile asupra consilierilor: Ce părere aveţi? Să începem cu marele defterdar.

Ministrul de Finanţe se ridică încet din jilţ.

— Tezaurul nu poate suporta în clipa de faţă o amputare serioasă. Războiul din Anatolia a necesitat cheltuieli extraordinare. Cifrele precise pot să vi le spun.

— Le cunoaştem, replică marele vizir.

Marele judecător al armatei ceru cuvântul:

— Corpul ienicerilor din Adrianopole cuprinde, după câte ştiu, 7000 de oameni. Chiar dacă le-am dubla solda, suma respectivă

n-ar fi deloc fabuloasă.

— Cedăm şantajului? întrebă mânios un vizir cu barba cenuşie şi nas încovoiat ca ciocul unei păsări de pradă. Este vorba de principiu, nu de cuantumul sumei.

Al doilea defterdar interveni prudent:

— Trebuie să ştim mai întâi dacă sunt atât de stârniţi încât să devină primejdioşi în cazul că nu le-am încuviinţa sporirea pretinsă.

— Te temi să nu fim cu toţii traşi în ţeapă? rosti ironic Şehab-ed-Din. N-ar fi imposibil.

— Pentru liniştea lăuntrică a ţării, mă întreb dacă n-ar fi mai înţelept să cedăm, reveni al doilea defterdar.

— Ce părere au divaniţii? întrebă marele vizir, aruncând o privire circulară.

— Nici nu poate fi vorba de cedare! vorbi răspicat Zaganos-Paşa, ridicându-se în picioare şi descriind lateral cu braţul un hotărât gest negativ. Divanului nu-i este îngăduit a-şi asuma răspunderea stabilirii unui precedent cu care Înălţimea-Sa Padişahul ar putea să nu fie de acord. Vreţi să-l punem în faţa faptului împlinit? Nu cred că ne-ar mulţumi.

Khalil suspină imperceptibil. Ar fi fost favorabil sporirii soldei ienicerilor, căci şi-ar fi atras simpatia lor. Zaganos, acest renegat blestemat, îi dădea însă o asemenea interpretare, încât făcea imposibilă orice soluţie de compromis.

— Nu ne rămâne decât să câştigăm timp până la înapoierea Înălţimii-Sale Padişahul de pe front. El să hotărască.

Majoritatea consilierilor îmbrăţişară părerea lui, căci îi ferea de riscul dezavuării de către sultan.

— Până atunci îmi iau obligaţia să-l ţin în frâu pe Kurci-Aga, făgădui Zaganos-Paşa.

Îşi şi făcuse un plan de bătaie. Va promite comandantului ienicerilor un vizirat şi rangul de paşă cu două cozi de cal. Zaganos surâse în sinea sa. Ce nu făceau bieţii oameni pentru onoarea de a fi însoţiţi de un ostaş care să poarte în permanenţă acest simbol al celor mai înalte grade militare. Paşă cu o coadă de cal, cu două cozi de cal, cu trei cozi de cal… El, Zaganos, obţinuse patru cozi de cal, onoare acordată de sultan doar câtorva generali. Îl rodea însă o invidie tenace la gândul că marele vizir dispunea de cinci cozi de cal, cel mai înalt simbol al puterii în stat, cu excepţia – bineînţeles – a padişahului. Dacă îşi va manevra cu dibăcie barca, va reuşi poate să ia locul şi cozile de cal ale lui Khalil…

* * *

Acakios, monahul, se trezi din somn, tulburat de un vis îngrozitor. Se făcea că fraţii săi de călugărie îl îngropaseră de viu, socotindu-l mort. El se aflase însă într-o stare de catalepsie. În vreme ce i se oficia slujba morţilor, iar corul cânta *Veşnica pomenire*, încerca să se smulgă din amorţeala-i profundă şi să strige cu glasul lui, care făcea să se cutremure biserica: „Fraţilor, sunt viu! Nu mă băgaţi în pământ! Nu mă lăsaţi pradă viermilor! Viaţa nu mi-a părăsit încă trupul. Sunt tot atât de viu ca şi voi, ca şi părintele protopop, care citeşte din *Evanghelie*!" Slujba morţilor continuase însă netulburată, fiindcă Acakios nu găsise puterea să rostească vorbele dorite. Îl duseseră apoi la groapă. Prin pleoapele uşor deschise, Acakios văzuse bolta de ramuri înfrunzite, aşternută deasupra aleii principale a cimitirului, defilând în ritmul paşilor rari ai monahilor ce-i purtau pe umeri sicriul. Auzea răsuflarea grea a lui Pafnutios, astmaticul, simţea mirosul de usturoi al respiraţiei lui Christodulos, mâncăciosul, şi auzea mormăiala lui Nikiforos, care nici în somn nu înceta să sporovăiască încetişor despre lucruri numai de el ştiute. Pe al patrulea monah nu-l putuse identifica. Poate că era Satana însuşi. Urechile-i ascuţite erau ascunse sub potcap, iar coada stătea vârâtă printre cutele rasei negre. Îl coborâseră apoi în groapă. Auzise frânghiile frecându-se de fundul sicriului şi icnirile fraţilor ce-l lăsau încet spre fundul locaşului care-i va adăposti carcasa omenească până ce i se va slei suflul vieţii, cărnurile îi vor putrezi şi oasele vor rămâne albe şi curate, aşa cum li se cuvine când urmează a fi dezgropate şi mutate în osuarul monastirii. Capacul sicriului îl izolase de lume, de cer, de aer, de gâzele zglobii. Rămăsese în beznă, în vreme ce bulgării de pământ aruncaţi de lopeţile sârguincioase se prăvăleau cu zgomot lugubru peste coşciug. Apoi deodată se făcuse linişte. O linişte adâncă, înfiorătoare, neagră, anticamera obligatorie a Raiului, sau – Doamne fereşte! – a imperiului blestemat al lui Belzebut.

Pe Acakios îl străbătu un fior rece, ca de moarte. Fusese un vis, sau trăia cea mai îngrozitoare realitate? În jur domnea un întuneric adânc.

Monahul îşi mişcă plin de teamă mâna dreaptă, apoi pe cea stângă. Băgă de seamă că acestea executau porunca, încleştându-se şi descleştându-se ritmic. Mişcă şi degetele de la picioare, dar acestea se aflau întemniţate în încălţările de iuft, aşa

că nu putu săvârşi mare treabă. Însemna că ieşise din starea de catalepsie. Sau se trezise din vis.

Ridică încet mâna şi deodată sughiţă, fulgerat de o spaimă cumplită. Deasupra lui, cam la două palme, se afla un înveliş de lemn. Era oare capacul sicriului? Încercă să-l împingă în sus, dar nu răzbi. Învelişul de lemn era greu ca plumbul. De ce? Îl apăsa pământul? Într-o frântură de secundă Acakios asudă de spaimă. Simţi cum i se udă cămaşa pe spinare şi cum broboanele de transpiraţie pornesc în pârâiaşe pe gât, pe frunte, la colţurile ochilor… Scăpă un oftat adânc şi începu să plângă. Apoi îşi aduse aminte că în împrejurări grele cel mai potrivit lucru este să înalţi o rugăciune către Dumnezeu atotputernicul. Poate că se va milostivi de Acakios păcătosul şi-l va slobozi din temniţa coşciugului. Plânsul făcea să i se zguduie tot trupul. Disperarea creştea ca pâinea la dospit. Împinse din nou învelişul de lemn de deasupra. Îşi încorda toate puterile! Zadarnic!

Auzi un scârţâit şi paşi greoi călcând apăsat pe lespezi de piatră. Venea Lucifer să-l înşface de ceafă spre a-l arunca în cazanul cu smoală.

Un glas răcni, vestind parcă Judecata de Apoi:

— Binecuvântează, cuvioase!

În clipa aceea Acakios simţi o mare fericire. O fericire atât de intensă, încât îi veni să urle şi să joace tontoroiul. Se abţinu însă, şi bine făcu. Recunoscuse timbrul vocii de stentor a părintelui epistomonarc, care în fiecare noapte colinda chiliile monastirii, spre a trezi din somn pe călugării leneşi şi a-i trimite la slujba utreniei. Când vreunul din monahi nu se trezea nici la auzul acestui apel mai răsunător decât trompetele Ierihonului, părintele epistomonarc îi turna în cap o oală cu apă rece, smulgându-l brusc din dulcele regat al lui Morfeu.

Acakios îl auzi pe părintele epistomonarc ieşind din chilie şi închizând uşa în urma lui. Cuprins de un avântat extaz religios, ieşi de sub pat, îngenunche şi ridică o rugă de mulţumire Atotputernicului şi Sfintei Fecioare, fiindcă spaima prin care trecuse nu fusese decât rodul unui coşmar datorit praznicului prea copios din ajun. Îndeobşte, hrana monahilor de rând de pe Muntele Athos era săracă. „Sfânta supă”, nelipsită la fiecare masă, era preparată din vreo treizeci de cepe fierte într-un cazan de apă, peste care se mai turnau şi câteva picături de untdelemn. Al doilea fel era pregătit dintr-un peşte atât de sărat, încât monahii beau la apă de

li se umflau burţile ca nişte cimpoaie.

Dar Acakios era bun prieten cu Afanasios, ajutorul mult temutului şi respectatului părinte Iosif, *horearios*, sau, în termeni laici, păstrător al proviziilor monastirii, inclusiv al celor destinate egumenului şi consilierilor săi. Afanasios îl folosea la curăţatul cartofilor, al cepei, al prazului şi al celorlalte zarzavaturi ieftine destinate călugărilor mărunţi, dar îl chema şi când avea de pregătit praznicele mai-marilor monastirii. Atunci se înfrupta în taină şi modestul Acakios din boabele icrelor negre, din nisetrii, curcanii, căprioarele şi fazanii rezervaţi meselor egumenului. De la o vreme, Acakios începuse să se îngraşe, minunându-şi fraţii întru Domnul, care nu se puteau dumiri cum de reuşea el să se rotunjească de pe urma anemicului regim alimentar. Pe ceilalţi monahi, „sfânta supă” îi uscase mai straşnic decât peştii puşi la afumat în podurile monastirii.

După plecarea părintelui epistomonarc, care îşi încerca tunătoarele coarde vocale şi în celelalte chilii ale monahilor, Acakios se urcă în pat şi se culcă din nou, încântat că toate se încheiaseră cu bine.

Se trezi doar după răsăritul soarelui, când motanul său, botezat în duşmănie Christodulos, se înapoie obosit după o aventuroasă expediţie nocturnă şi se urcă în pat, torcând tacticos. Îşi plimbă coada pe sub nasul cuvioşiei-sale, care strănută cu poftă, deschizând, în sfârşit, ochii cârpiţi de somn. Lumina pătrundea zgârcit prin fereastra îngustă a chiliei. Acakios îşi dădu totuşi seama că soarele ajunsese sus şi că el trebuia să se grăbească dacă nu voia să întârzie la curăţatul cartofilor şi al cepei. De la această îndatorire n-ar fi tras chiulul, cum făcea, de pildă, cu utrenia. Lipsa hranei spirituale este mai uşor de îndurat decât lipsa hranei lumeşti, mai ales când aceasta e nu numai îmbelşugată, dar şi de un mare rafinament. Papilele gustative ale lui Acakios, un biet ţăran născut şi crescut în sărăcie, se deprinseseră uluitor de repede cu mâncărurile fine, cu vânatul fraged şi fezandat, cu dulciurile pregătite după cele mai fantasmagorice reţete. Dacă hrana nu mai constituia de multă vreme o problemă pentru Acakios, nu se putea spune acelaşi lucru despre plăcerile trupeşti. Nu vedea chip femeiesc cu anii. Canoanele monastireşti hotărâte de Sfântul Christodulos erau severe. Niciunei fiinţe de sex feminin nu-i era îngăduit să calce pragurile unei monastiri de călugări. Opreliştea se extindea şi asupra necuvântătoarelor, fie ele pisici, vaci, capre,

iepe sau măgăriţe. Acakios avea sânge potolit. Rareori îl năpădeau poftele păcătoase. Atunci însă îl afurisea cu mare ciudă pe Sfântul Christodulos. Acesta era şi motivul pentru care îl botezase cu numele sfântului pe motan – socotit de credinţa populară delegatul lui Satana pe pământ.

În vreme ce se îmbrăca şi îşi pieptăna pletele şi barba, aflate în permanentă sfadă cu apa şi cu săpunul, Acakios se întreţinea cu motanul:

— Bine de tine, Christodulos, că noaptea poţi să sari zidurile monastirii şi să umbli ca un bezmetic după pisici. Hai să facem schimb! Tu să fii călugăr, iar eu, motan!

Entuziasmat de această idee, Acakios scoase un miorlăit cu tremolo, care îl indispuse probabil pe Christodulos, pisoiul, căci acesta se ridică în patru labe şi îşi ascuţi spinarea în formă de accent circumflex.

— Nu-ţi place! clătină spăşit din cap călugărul. Te pomeneşti că am miorlăit fals! Nici cu cântul nu mă prea întrec. Aşa că fii şi tu mai îngăduitor, Christodulos!

Acakios resimţea dimineaţa lipsa unei oglinzi. Odată, când fusese chemat în casa părintelui epistomonarc pentru nişte treburi, văzuse oglinda în care acesta îşi potrivea barba şi mustăţile. Când se văzuse în apa aceea de sticlă, mai lucie decât cel mai limpede lac de munte, se întrebase dacă este el sau altul. Până la urmă se lămurise cum stau lucrurile, fiindcă apăruse Afanasios, care se uitase la rândul său în oglindă, descoperind acolo un Afanasios identic cu originalul. Cu această ocazie Acakios îşi dăduse seama cu mândrie că nu este urât şi că, deşi sărise pragul celor 40 de ani, nu arăta deloc îmbătrânit, ca atâţia călugări de o vârstă cu el.

Mângâie motanul ce-şi încovoie încă o dată spinarea – de data aceasta de plăcere – apoi părăsi chilia. Când ieşi pe coridor, constată că monahii însărcinaţi cu măturatul şi cu spălarea podelelor se şi puseseră pe lucru. Grădinarii trebăluiau deja printre straturile de flori, iar grăjdarii duceau vitele şi caii la adăpost, îngrijitorii de păsări curăţau coteţele în care nu vieţuiau decât cocoşi şi alte necuvântătoare înaripate de sex bărbătesc, răţoi, gâscani, păuni, care se împăcau destul de greu cu celibatul. Cocoşii, de pildă, se încăierau uneori cu atâta furie, încât mulţi dintre ei mureau de pe urma rănilor, spre disperarea îngrijitorilor, care vedeau cum li se împuţinează orătăniile.

Acakios trecu pe lângă biserica înconjurată de schele, pe care

doi pictori stăteau căţăraţi ca nişte maimuţe şi renovau sfinţii zugrăviţi pe pereţi, coti pe lângă arhondărie şi se îndreptă spre pavilionul bătrânului *horearios*, unde Afanasios îl aştepta desigur cu nerăbdare. Socotind după soarele înălţat de două prăjini pe cerul limpede ca o imensă căldare de sticlă albastră, Acakios conchise că nu întârziase prea mult. Lăsă în urmă clădirea părintelui epiteret, supraveghetorul ordinii în monastire, care se mai îndeletnicea şi cu educaţia religioasă a tinerilor monahi. Pe ferestrele deschise răbufneau până afară glasurile tinere ale unor călugări ce executau sub supravegherea părintelui Visarionos coruri bisericeşti.

Lui Acakios îi plăceau mult aceste voci angelice, ce se împleteau în imnuri pline de farmec şi de măreţie. Ar fi fost în stare să le asculte ore întregi. Îi părea tare rău că glasul lui behăit nu-i îngăduia să se alipească heruvimilor din cor. Dar pe lumea asta nu poţi avea tot ce-ţi doreşti!

Afanasios îl întâmpină cu nerăbdare. Barba-i neagră, ascuţită, ochii oblici, faţa prelungă îl făceau să semene cu un ţap. În ciuda înfăţişării lui aspre, urâte, ascundea un suflet bun şi o înţelegere creştinească pentru nevoile şi durerile altora.

— Acakios, ştii să slujeşti la masă? îl întrebă Afanasios grăbit.

— Cum adică?

— Inochentios, monahul care slujeşte pe părintele econom, s-a îmbolnăvit de pojar. Şi părintele econom i-a poftit astăzi la masă pe părintele epistomonarc, pe părintele *trapezarios*, pe părintele *chartophilax* şi pe părintele *horearios*.

— Oho, numai consilieri!

— Se pare că are să vină şi părintele egumen.

— Şi vrei să mă bagi pe mine între mărimile astea?

— Unde dă Dumnezeu să te ia slujitor vreuna din mărimi! Ai trăi ca în sânul lui Abraham.

— Şi la masă ce trebuie să fac?

— Mergem la Inochentios. Are să te lămurească. Eu nu sunt decât magazioner.

— Crezi că e bine să-mi vâr nasul unde nu-mi fierbe oala? întrebă cu îndoială Acakios.

— Să faci cum îţi spun eu. Să te smulgi odată din gloata asta de monahi proşti şi umili.

— Dacă zici tu, frate Afanasios, am să te ascult.

— Ei, aşa îmi placi. Haidem la fratele Inochentios.

Afanasios închise grijuliu uşa magaziei cu provizii, încuind-o cu

un lacăt mare cât o varză. Băgă cheia în buzunar.

Acakios îl privi cu uşoară invidie. Zâmbi sfios:

— Parc-ai fi Sfântul Petre, cu cheile Raiului.

— Mare adevăr ai grăit, fratele meu. Magazia asta e pentru mine raiul pe pământ.

— Amin, rosti Acakios.

Îşi făcură drum printre monahii care măturau curtea, până la infirmerie. Îl găsiră pe Inochentios izolat într-o cămăruţă cu două paturi. Al doilea pat era liber. Ca şi Acakios, Inochentios era un bărbat între două vârste. Canoanele monastireşti, stabilite de Sfântul Christodulos, nu îngăduiau egumenului şi sfetnicilor lui să îşi aleagă slujitori din rândurile monahilor tineri, ca nu cumva Diavolul să le stârnească pofte neruşinate. Cum de îl lovise pe Inochentios pojarul, era greu de înţeles. Boala asta păcătoasă cădea îndeobşte pe capul celor nevârstnici. Inochentios era roşu ca un rac fiert. Fruntea, obrajii, gâtul nespălat, mâinile îi erau pline de broboane mărunte ca nişte boabe de mărgean. În camera supraîncălzită domnea un miros greu de ţap, care nu-i stânjenea deloc pe Acakios şi pe călugărul magazioner. Era un miros natural între zidurile monastireşti. Apa, puţină şi anevoie de adus, era cheltuită cu economie. Numai egumenul şi consilierii aveau îngăduinţa să se spele după pofta inimii. Este adevărat că cei mai mulţi profitau destul de rar de acest privilegiu. La vârsta lor înaintată nu-i mai preocupa cochetăria.

— Ţi-am găsit un înlocuitor pe timpul cât ai să fii bolnav, spuse Afanasios.

Inochentios mormăi ceva neutru, apoi rosti posac:

— Să-i fie de bine.

— Părintele econom dă astăzi o masă. A poftit pe mai toţi consilierii monastireşti. Învaţă-l pe Acakios cum să slujească la masă. Şi mai învaţă-l cum să-l slujească pe părintele econom. Bietul bătrân, nu se mai poate ajutora singur.

— Bătrân? se oţărî Inochentios. E Diavolul împieliţat. Toată ziua îmi scoate sufletul. „Adu lemne!... Fă focul!... Pregăteşte-mi apă caldă! Şi cada de lemn a mare, ca să încap în ea!... Spală-mă pe spate!... Freacă mai bine!... Dă şi cu săpunul, nu numai cu labele tale păroase!... Adu-mi prosopul să mă usuc!... Şi cămaşa!... Şi hainele!... Potcapul! Ai uitat potcapul, nătărăule!... Acum mă duc la metoc. Când mă întorc, să găsesc masa pusă! Am musafiri. Pe părintele epiteret şi pe părintele *trapezarios*. Să nu uiţi vinul! Să-l

pui la gheaţă!… Şi pepenii, şi perele, şi strugurii să stea la gheaţă! … Mi-ai cârpit patrafirul? Da' ciorapii?… Nu-mi place cum mi-ai călcat cămaşa!… Farfuria asta nu e spălată bine!… Paharul are urme de degete!… Brrr! Am răcit!… Să mă freci pe spate!… Mai cu inimă, mai cu inimă, prea eşti mototol!… Adu-mi cartea de rugăciuni!… Unde-s ochelarii?… Aleargă la părintele *epistomonarc!* Cred că i-am uitat pe masa lui de lucru!… Nu i-ai găsit acolo? Aleargă atunci la părintele *scenophilax!* Dacă nu-i găseşti la el, fugi la părintele *taxiarc!*… Deschide fereastra!… Închide fereastra!… Las-o întredeschisă!… Du biletul ăsta la părintele *horearios!*… N-ai făcut curăţenie în casă! Pe scrin praful e de un deget! Uite şi o pânză de păianjen!… Au, mă dor şalele!… Ah, mă doare ficatul!… Mă împunge ceva în inimă!… Pcé, pcé, pcé, pârdalnică tuse! Adu-mi şalul de lână!… Nu pe ăsta, idiotule, pe ăl gros!… Să-mi împleteşti o pereche de mănuşi!… Cheamă frizerul!… Cheamă pe părintele casier!… Mi-e somn! Fă-mi patul! Când mă întorc de la vecernie, să găsesc cearşafurile calde! Nu cumva să sară dopul de la sticla cu apă caldă şi să-mi uzi salteaua, ca data trecută!… Puiul de pe măsuţa de noapte să fie bine rumenit! Iar sticluţa de vin negru să aibă temperatura camerei!… La noapte să mă veghezi, fiindcă nu mă simt bine! Mă trec fiori!… Fir-ai să fii de bătrâneţe!

Inochentios se uită încruntat la Acakios.

— Poate vrei să-mi iei locul! Ţi-l dau cu dragă inimă! Mai bine spălător de rufe murdare la infirmerie decât slugă la părintele econom!

Acakios se ridică de pe scaun.

— Am plecat!

Afanasios îl privi alarmat.

— Unde te duci?

— La Necuratu'!

— Vai, Acakios, ce blasfemie! Stai să te înveţe cum să serveşti la masă!

— Plec!

— Ba n-ai să pleci!

— Ba am să plec!

Exasperat, Afanasios lansă un ultimatum:

— Dacă pleci, porţile magaziei nu ţi se vor mai deschide niciodată! Să te mulţumeşti cu „sfânta supă” şi cu peştele sărat.

Argumentul atârnă greu în balanţă. Oftând, Acakios se lăsă pe scaun. Afanasios se lumină la faţă.

— Aşa te vreau! După lecţie, să vii să te mulţumesc cu o duşcă de *raké.* Din cel mai bun. Rezervat pentru masa egumenului.

— Am să vin, fornăi cu năduf Acakios.

Afanasios plecă la treburile lui, lăsându-i pe cei doi monahi să se descurce cum vor şti. Era încântat că executase porunca părintelui *horearios*. Părintele *horearios* îl ameninţase cu expulzarea definitivă din magazie dacă nu va găsi un înlocuitor lui Inochentios. „Dar să fie un om de nădejde, nu un dobitoc!”

Acakios stătu două ore la dascălul său. Plecă de acolo năuc. Inochentios îi dăduse atâtea instrucţiuni, încât făcuse să-i vâjâie capul. De la infirmerie nimeri direct la magazia cu provizii. Avea nevoie mai mult ca oricând de un păhărel de *raké,* spre a-şi mai limpezi mintea. Afanasios îşi respectă făgăduiala. Îi umplu trei păhărele, iar Acakios le dădu pe gât la repezeală. Băutura îi încălzi măruntaiele şi îi linişti agitaţia lăuntrică.

— Ţi-a luat cu mâna neliniştea, nu-i aşa? îl întrebă Afanasios.

— Mi-a luat, conveni Acakios.

— Atunci să mergem la părintele econom. Are să te întrebe ce ştii. Să-i torni tot ce te-a învăţat Inochentios.

— Am înţeles.

Ajunseră la părintele econom. Când se văzu în faţa ursuzului adjunct al egumenului monastirii, Acakios simţi că i se taie picioarele. Alcoolul, care pornise să-i umble prin vine, îl sprijini însă miraculos, aşa cum îi sprijină cârjele pe ologi.

— Ştii să serveşti la masă? îl întrebă părintele econom.

Acakios repetă lecţia învăţată pe de rost.

— Mâinile ţi-s cam murdare, reluă părintele. Să le speli şi să-ţi tai unghiile. Au crescut ca nişte copite.

Acakios îşi făcu semnul crucii cu limba în cerul gurii. Afurisit mai era la vorbă părintele econom. După câte ştia Acakios, copite nu aveau decât fiinţele necuvântătoare şi Ucigă-l-Toaca. Iar el nu era decât un biet monah cu frica lui Dumnezeu.

— Ai să mă slujeşti până se face bine Inochentios.

Acakios plecă smerit ochii.

— Am înţeles, cuvioase.

— Acum du-te la bucătărie. Afanasios are să-ţi arate ce mai ai de făcut.

Acakios se frânse de şale.

— Binecuvântează, cuvioase!

— Să fii binecuvântat, fiule! rosti cu onctuozitate părintele

econom. Şi la treabă. Diseară am musafiri.

Acakios şi prietenul său traversară câteva încăperi împodobite cu tot felul de covoare şi obiecte de artă. Pe un dulap scund şi cu sertare se afla chiar o statuie a Sfintei Fecioare, dar fără Sfântul Prunc în braţe, şi cu o privire lascivă, puţin potrivită cu ascetismul monahal. Acakios o arătă stingherit lui Afanasios.

— Unde o fi pruncul?

— Care prunc?

— Pruncul dumnezeiesc.

Afanasios râse.

— Asta nu-i Sfânta Fecioară, slăvit să-i fie numele!

— Ah, o fi sfânta Maria-Magdalena înainte de a se cuminţi!

— Ai uitat învăţătura din Scripturi. Să nu-ţi faci ţie chip cioplit! Asta e o zeitate păgână.

— Şi ce caută aici?

— Ştiu eu? Întreabă-l pe părintele econom.

— Nu mă împinge la cele rele, Afanasios, îi reproşă monahul cu blândeţe.

Când ajunseră în bucătărie, Acakios se puse pe lucru. Pe o masă erau aliniate multe pahare de sticlă fină, pe care nu avusese cine să le spele, şi câteva stive de farfurii murdare.

— Să le faci lună până vine bucătarul cu mâncărurile, îi recomandă Afanasios. Eu am să aduc vinurile. Bagă de seamă, să serveşti o cină ca la Nunta din Canaan. Am plecat.

Rămas singur, Acakios îşi blestemă clipa când se lăsase târât în treaba asta. Ce bine s-ar fi simţit acum la el în chilie, cu Christodulos torcându-i pe genunchi. Eh, ceasul rău!

Tot făcând orânduială prin bucătărie, Acakios descoperi într-un dulap cu multe rafturi câteva sticle cu băuturi tari, frumos colorate. Curiozitatea fu mai tare decât scrupulele. Cerând iertare îngerului păzitor fiindcă se lăsa târât în ispită, gustă lichidul dintr-o sticlă. Îi păru foarte bun. Trase o duşcă şi dintr-alt clondir. Îi păru şi mai bună.

— Iertaţi, Sfinţilor părinţi, pe Acakios păcătosul! ridică o scurtă rugă către cei de sus.

Încercă şi a treia sticlă. Straşnică. Alcoolurile îl dispuseră grozav. Când se înfăţişă bucătarul, împreună cu Afanasios, încărcaţi cu provizii şi cu balercuţe rotofeie, Acakios cânta pe nas prohodul, cântarea lui favorită.

— Să ne grăbim, fraţii mei! îi atenţionă magazionerul. Acuşi se

întunecă şi vin musafirii.

Acakios şi Afanasios întinseră masă lungă, acoperită cu faţă albă ca neaua proaspătă, orânduiră şervete scrobite, farfurii, cuţite, linguri, solniţe de argint, pahare strălucitoare ca giuvaerurile ce împodobeau icoana făcătoare de minuni a Sfintei Fecioare din biserica monastirii, aşezară pe tăvi, tot de argint, pâine caldă, rumenă, abia scoasă din cuptor de monahul pitar, în vreme ce monahul bucătar punea pe soba din bucătărie mâncărurile la încălzit. Şi ce de bunătăţi mai erau acolo! Acakios simţi saliva mustindu-i sub limbă. Afanasios făcu semn cu ochiul fratelui bucătar, care, fără să se lase rugat, îi servi cu câte o ciozvârtă bună de friptură de curcan şi cu nişte plăcinte calde, rotunde ca nişte coapse de femeie. Comparaţia o făcu Afanasios însuşi. În timp ce fraţii întru Domnul se înfruptau la repezeală, bucătarul făcea de pază, uitându-se pe fereastră, ca nu cumva părintele econom, care se afla la părintele *scenophilax*, să vină pe neaşteptate şi să-i prindă dijmuind bunătăţile rezervate mai-marilor monastirii.

După lăsatul nopţii, apărură şi musafirii, îndrumaţi chiar de părintele econom. Clopotele vestind vecernia prinseră să bată tocmai când venerabilii părinţi călcau pragul sufrageriei. Spre marea lui spaimă, Acakios recunoscu printre oaspeţi pe însuşi preacuvioşia-sa egumenul. Spaimă nu fiindcă bătrânul acesta cu barbă albă şi nas roşcovan ar fi fost biciul lui Dumnezeu, ci datorită pur şi simplu tradiţiei care învăluia pe conducătorul monastirii într-o aură de autoritate şi prestigiu, ridicându-l – în ochii umililor săi păstoriţi – la un nivel cel puţin egal cu al Sfântului Petru.

Venerabilii părinţi se aşezară în jurul mesei. Afanasios şi Acakios aduseră pe tăvi icre moi, asemenea unor grămăjoare de minuscule perle negre, plăcinte fumegânde, mâncăruri savuroase, vânat rar şi de o frăgezime potrivită cu gingiile văduvite de dinţi ale cuvioşilor oaspeţi, fripturi înmiresmate de mirodenii, dulciuri de tot felul, începând cu baclavalele zemoase şi terminând cu fructele zaharisite, apoi vinuri vechi, albe şi negre, brânzeturi şi fructe zemoase, parfumate.

Musafirii părintelui econom îşi desfăcură brâiele, căci burţile sporite, ca şi cozonacii puşi la crescut, nu mai încăpeau în veşminte. Se deschiseseră şi la piept, lăsând să li se vadă cămăşile de borangic fin, prin care răzbăteau rebele fire de păr din periile ţepoase de pe piepturile cu piei lăbărţate şi căzute.

La primele feluri comesenii vorbiră despre treburile monastirii,

apoi prinseră să facă glume şi să povestească snoave, din care partea femeiască era riguros exclusă. Către sfârşitul cinei, prinseră să cânte pe nas, popeşte, dar la fructe începură să discute iarăşi despre lucruri serioase.

— Cum de nu s-au îmbătat după atâta vin? întrebă cu mirare Acakios pe prietenul său, în vreme ce se aflau în bucătărie, unde veniseră după tăvile cu rahat şi cu halva.

— Au burţile tăbăcite, nu ca noi, Acakios. Abia spre dimineaţă, când va bate clopotul de utrenie, îi vor cuprinde ameţelile, aşa că va trebui să-i ducem pe rând, de subsuori, până la casele lor.

Mai-marii monastirii vorbeau cu voce joasă, aproape pe şoptite. Când călugării slujitori intrau în sufragerie, comesenii îşi întrerupeau conciliabulul, spre a-l relua după ieşirea celor doi monahi. Acakios surprinse la un moment dat un fragment de discuţie.

— Cred că ar fi bun, spunea părintele egumen. Are o mutră nevinovată.

— Oamenii ăştia săraci cu duhul au un fel al lor de a fi, încât nu dau niciodată de bănuit, adăugă părintele *chartophilax*.

Până şi părintele epistomonarc, care, credea Acakios, nu scădea niciodată puterea glasului mai jos de răget, vorbea acum abia auzit.

— Da, da. Pe el să-l trimitem. Curierul monastirii ar putea să fie urmărit. E prea cunoscut.

Acakios nu-şi bătu capul să dezlege enigmele mai-marilor săi. La urma urmei, rostul lor era să-şi facă griji. De aceea erau conducătorii monastirii…

Prezicerea lui Afanasios se îndeplini întocmai. În preajma zorilor, oaspeţii părintelui econom plecară pe rând pe la casele lor. Afanasios şi Acakios îi sprijineau de subsuori, ca să nu cadă bieţii oameni şi să-şi rupă cumva vreun mădular. Îl dezbrăcară apoi pe părintele econom şi îl culcară. Stinseră toate luminile, lăsând aprinsă doar candela de sub icoana Sfintei Varvara. Monahii se înapoiară în bucătărie. Laolaltă cu bucătarul, se mai cinstiră cu ceva trufandale stropite cu vin negru de Chios, apoi plecară la rândul lor să se culce. Potrivit instrucţiunilor lui Afanasios, care-l lăudă pentru chipul cum se descurcase, Acakios rămase să doarmă în bucătăria părintelui econom. După un dulap, găsi un pat de campanie, o salteluţă de puf, perne moi, cearşafuri şi două pături groase şi de bună seamă foarte călduroase.

Când clopotele prinseră să vestească utrenia, Acakios se trezi din somn, clipi speriat, fiindcă uitase să se ascundă sub pat, apoi îşi aminti că se află în siguranţă, în bucătăria părintelui econom, aşa că se întoarse pe partea cealaltă şi adormi din nou…

Când somnul îi era mai dulce, îl trezi clopoţelul părintelui econom. Sări din pat, îşi îmbrăcă la repezeală rasa, îşi puse brâul şi, după ce îşi trecu degetele prin barbă şi prin plete în chip de pieptene, alergă să răspundă la apel. Părintele econom era gata îmbrăcat şi stătea în faţa mesei de lucru.

— Pot să pregătesc ouăle fierte, Cuvioşia-Ta? întrebă Acakios, plin de sârg.

— Nu. Avem altă treabă. Ia-ţi potcapul şi mergi cu mine. Şi mai piaptănă-te! Îţi stă părul ca o claie de fân.

— Mă pieptăn, Cuvioşia-Ta, şi îmi iau potcapul.

Bătrânul clătină din cap.

— Bun. Grăbeşte-te!

Câteva minute mai târziu, Acakios îl urma pe părintele econom, care mergea zorit pe poteca pardosită cu piatră spre locuinţa preacuvioşiei sale egumenul.

— Fratele curier nu se simte prea bine şi am vrea să-l înlocuieşti o bucată de vreme.

„Încă unul care s-a îmbolnăvit, reflectă Acakios. A dat tignafesul printre monahi.”

Păşi emoţionat pragul locuinţei părintelui egumen. Călca pentru întâia dată în acest lăcaş care adăpostea bătrâneţile mai-marelui monastirii. Şi aici văzu covoare, icoane multe, candele mobile grele, frumos lustruite. Mirosea a ceară şi a fructe proaspete. Îl găsiră pe părintele egumen într-o încăpere largă, plină cu cărţi, ce-i servea drept cameră de lucru. Stătea la o masă şi scria ceva. La intrarea părintelui econom şi a lui Acakios, făcu sul documentul din faţa sa şi îl pecetlui cu ceară roşie, peste care apăsă piatra cu monogram a inelului său.

— Binecuvântează, Preacuvioşia-Ta, rosti umil Acakios.

— Să fii binecuvântat, fiule, grăi solemn părintele egumen. Ţi-a spus, cred, părintele econom că vreau să te trimit cu o scrisoare.

— Mi-a spus, Preacuvioase.

— Tocmai la Constantinopole.

Acakios făcu o mutră tâmpă.

— La Constantinopole, Preacuvioase? N-am fost niciodată până acolo.

— Nu-i nimic. Ai să te descurci. Toate drumurile duc la Constantinopole. Asta e scrisoarea.

Acakios o luă cu mâini tremurânde.

— Bag-o în sân! îi porunci părintele egumen. Nimeni să nu afle că ţi-am încredinţat acest mesaj. Ai înţeles?

— Am înţeles, Preacuvioase.

— Nici dacă te arde, să nu scoţi vreun cuvânt. Bagă de seamă. Te leg cu straşnică afurisenie.

— Am să fiu mut, Preacuvioase.

— Când ajungi la Constantinopole, te înfăţişezi la catedrala Sfânta Sophia şi ceri să vorbeşti cu Înaltpreasfinţia-Sa Patriarhul Alexandriei. Numai lui personal îi predai mesajul pe care ţi l-am încredinţat.

— Numai Înaltpreasfinţiei-Sale, Preacuvioase, repetă Acakios, plin de supunere.

— Apoi te înapoiezi la monastire.

— Mă înapoiez, Preacuvioase.

— Dacă Înaltpreasfinţia-Sa Patriarhul îţi predă un mesaj pentru mine, mi-l aduci în cea mai mare taină.

Acakios făgădui că aşa va face.

— Părintele econom, reluă bătrânul egumen, îţi va da ceva bani ca să ai pe drum. Are să-ţi ajungă şi la întoarcere.

— Are să-mi ajungă, Preacuvioase.

— Dumnezeu să-ţi călăuzească paşii, fiule. Fii binecuvântat!

După ce Acakios ieşi de la părintele egumen, părintele econom îi mai dădu câteva instrucţiuni.

— Dacă te întreabă cineva unde te duci, spui că ai o rudă la Constantinopole care este pe moarte. Te-a chemat să o veghezi în ultimele clipe. Nicio vorbă despre mesaj. Plecarea mâine în zori…

Când fraţii monahi aflară că Acakios pleacă la Constantinopole se minunară foarte.

— Habar n-aveam că ai rude acolo! se cruci Afanasios.

— Bărbat sau femeie? întrebă Pafnutios, clipind cu şiretenie şi zâmbind echivoc.

— Dacă moare, îţi lasă bani mulţi? se interesă, plin de curiozitate, Kirilos, despre care se spunea că ar fi adunat ban cu ban o adevărată comoară ascunsă în zidul chiliei sale.

— Îmi lasă o sărăcie lucie, scorni Acakios, în vreme ce îşi strângea într-o legăturică puţinele şi sărmanele lui bagaje.

O cămaşă de schimb, din pânză de in, purtată numai la sărbători,

o pereche de ciorapi de lână, o basma colorată cu care se lega la gât când îl potopea tusea, pieptenul, ceva provizii furnizate de Afanasios şi o sticluţă cu agheasmă, să-l apere pe drum de rele şi mai ales de ispite. În privinţa aceasta, Acakios îşi făcuse o idee năstruşnică despre lumea din afară. Fiindcă nu ieşise din monastire de mai bine de douăzeci de ani, îşi închipuia că dincolo de zidurile ei se petreceau orgii de ţi se ridica părul în cap perie. Fecioarele umblau legănându-şi şoldurile şi poftindu-te cu ocheade să le urmezi prin ascunzişuri, tineri frumoşi se învârteau de colo până colo, ispitindu-te la scârbavnice împerecheri, iar femeile mai coapte se arătau atât de îndrăzneţe, încât te trăgeau de mână prin hăţişuri. De hoţi nu-i era frică lui Acakios. Rasa lui era atât de tocită la coate şi în alte părţi expuse frecărilor, iar soarele o decolorase cu atâta sârg, încât din neagră ajunsese să bată în maroniu. Cu o asemenea înfăţişare nu risca să stârnească lăcomia furilor. Puţinii bani primiţi de la părintele econom îi cususe în tivul veşmântului monahal.

Înainte de a pleca la drum, Acakios ceru binecuvântarea fraţilor săi întru Domnul, care-l însoţiră buluc până la poarta monastirii. Îşi luă rămas bun, strivind o lacrimă în colţul ochiului, de parcă ar fi plecat la capătul lumii, apoi, chemând în ajutor pe toţi îngerii şi arhanghelii, se avântă în necunoscut.

După claustrarea din monastire, spaţiile largi şi libere din afara ei îi părură ameţitor de vaste şi mai ales încărcate de ameninţări momentan invizibile, dar care nu aşteptau decât să se dezlănţuie asupra lui, asemenea diavolilor asmuţiţi asupra păcătoşilor trimişi în Iad. Inima începea să i se zbată în piept ori de câte ori se întâlnea cu vreun mirean. Dacă vedea însă o femeie, îşi scuipa în sân şi se ruga de Sfântul Pafnutios, protectorul lui, să-l ferească de păcat. Când observă însă că oamenii cu care se încrucişa pe drum nici nu-l luau în seamă, se mai linişti. La un moment dat începu chiar să se simtă vexat de această lipsă de atenţie.

Trase o spaimă cumplită când se întâlni cu primul turc. Îi zărise de la depărtare turbanul roşu şi iataganul atârnat de brâu. Se întrebă cu groază dacă nu-i sunase ceasul din urmă. Dar şi turcul trecu pe lângă el de parcă nici nu l-ar fi văzut. Acakios îşi aminti ceea ce le spusese odată preotul din amvon, că monastirile de pe muntele Athos se aflau pe pământurile Imperiului Bizantin cucerite de turcii hapsâni. Acolo, sus, între zidurile monastirilor, aproape că nici nu ajungeau ecourile frământărilor din afară. Sultanul îngăduise

monahilor să-şi depene existenţa molcomă într-o cvasi-autonomie. Se zvonea că va veni totuşi o oprelişte. Creştinilor nu li se va mai permite să sune din clopote. Vor avea însă voie să se folosească de toacă spre a vesti credincioşilor slujbele religioase. Dar zvonurile sunt zvonuri. Le dai crezare şi nu le dai. Abia când se înfăptuiesc bagi de seamă că nu e de joacă.

Acakios merse şi iar merse, străbătu ţinuturi muntoase, cu stânci multe şi golaşe, încinse de soare, trecu peste râuri împuţinate de arşiţa verii şi prin sate lipsite parcă de viaţă. Bău apă din fântâni cu undă limpede ca sticlele de pe masa părintelui econom, se odihni la umbra zgârcită a măslinilor cu tulpina mai noduroasă decât genunchii unui bătrân şi reumatic călugăr, se culcă odată cu lăsatul serii, adăpostindu-se prin căpiţe de fân ori prin colibe părăsite, cu acoperişul desfundat, se înfruptă din proviziile dăruite de Afanasios – brânză, peşte afumat, măsline, pastramă, pâine – dar cu drămuială riguroasă, ca să ţină cât mai mult. Se găsiră oameni milostivi care, din toată sărăcia lor, îi strecurară în palmă câte-o băncuţă sau de-ale gurii. Intra prin biserici, se ruga în faţa icoanelor cu sfinţi hieratici, apoi pornea iarăşi la drum, împăcat cu sine însuşi şi încântat de lumea largă, descoperită parcă pentru întâia oară. Ispitele atât de temute nu se buluceau spre a-i fura castitatea, aşa cum i se întâmplase Sfântului Antonios. Acakios ajunsese chiar să regrete că nu i se oferea prilejul de a se lupta cu ademenirile vreunei urmaşe a Evei, trimisă de Necuratul spre a-l îmbia cu mărul păcatului. Ar fi rezistat victorios ispitei, dar şi-ar mai fi distrat puţin ochiul cu goliciunea rotunjimilor femeieşti. Când îşi dădu seama că îl năpădesc tot mai stăruitor gândurile păcătoase, făcu semnul crucii şi îngenunche acolo, în ţărâna drumului, închinând metanii Celui-de-Sus…

Când ajunse în preajma zidurilor înconjurătoare ale Constantinopolelui, îl apucă ameţeala. Erau înalte şi măreţe ca nişte munţi, cu turnuri cenuşii în loc de piscuri. Pe drum se îmbulzeau acum tot felul de oameni, călări sau pietoni, în lectici sau căruţe, în veşminte ponosite ori bogate, bătrâni şi tineri, unii frumoşi, alţii urâţi, copii, ostaşi, femei cu poveri pe cap, măgăruşi, cai nervoşi, înaripaţi, ţigani, turci, romei, arapi, în sfârşit, tot felul de chipuri şi de porturi, iar pe deasupra o gălăgie asurzitoare, de bâlci. Praful plutea în volute peste neîntreruptul şuvoi de oameni, aşa după cum pluteau şi cele mai felurite mirosuri, din nenorocire mai mult greţoase decât plăcute.

Împins de puhoiul uman, Acakios se trezi trecând pe sub o arcadă vastă, străjuită de canaturile deschise ale unei porţi atât de înalte, încât evocau catapeteasma despicată în două a unei biserici. De o parte şi de alta stăteau soldaţi cu chivăre strălucitoare, cămăşi de zale şi lănci mai ascuţite decât frigările folosite la monastire de fratele bucătar.

Uliţele oraşului, despre care Acakios auzise atâtea minunăţii, îl lăsară fără glas. Ce-i drept, casele nu erau de cleştar, iar bolovanii pe care călca nu străluceau ca pietrele preţioase. Dar palatele, statuile, arcurile de triumf, fântânile monumentale erau din marmoră albă sau trandafirie şi luceau în soare de îţi luau ochii. Dar bisericile... bisericile întreceau toate visurile lui Acakios. Erau mândre, impunătoare şi acoperite cu aur. Da, cu aur! Acoperişurile de aur răsfrângeau razele soarelui, învăpăind văzduhul.

Şi iarăşi lume, multă lume, atât de multă, încât Acakios se simţea printre oamenii aceştia ca un grăunte de nisip printre miriade de grăunţe de nisip răspândite pe o plajă fără sfârşit.

Văzu prăvălii multe, cu tot felul de covoare, cu pietre scumpe, cu veşminte bogate, cu mătăsuri, cu statuete de bronz şi de jad, cu vase de argint şi de aur, apoi fructe, fructe multe, de tot felul, parfumate, cărnoase, ce nu aşteptau decât să fie muşcate.

Iar printre toate minunăţiile astea se mişcau aerian femei tinere şi frumoase, atât de frumoase şi de încântător împodobite, încât păreau nişte sfinte desprinse din icoane şi coborâte printre drept-credincioşi. Este adevărat că rotunjimile sânilor şi ale şoldurilor, contururile coapselor şi fineţea braţelor nu inspirau gânduri tocmai cucernice. Dar Maria-Magdalena nu fusese oare o păcătoasă înainte de a deveni sfântă? Pe Acakios îl fulgeră un gând. Păcatele nu deschideau oare mai sigur drumul către sfinţenie decât metaniile, castitatea şi canonirea trupului însetat de luxură?

Acakios îşi scutură înspăimântat fruntea. Desigur că Belzebut se aciuase în mintea-i păcătoasă, împingându-l la necurăţenii trupeşti. „Fugi, Satană! Fugi! Iar voi, îngeri păzitori, feriţi-mă! Să nu păcătuiesc nici cu trupul, nici cu graiul, nici cu gândul!”

Tot umblând zăbăuc pe străzi şi luptându-se cu sine însuşi, Acakios băgă de seamă deodată că soarele dimineţii, care-l întâmpinase la intrarea în oraş, o pornise acum la vale şi se pârguise gata să apună, fără ca el, nevrednicul, să fi întrebat măcar unde se află biserica Sfântă Sophia, ţinta călătoriei lui.

Se apropie de un bărbat ce stătea în pragul unei prăvălii şi se

uita mohorât la forfota mulţimii. Lumea se scurgea în susul şi în josul străzii, fără a arunca cel puţin o privire asupra mărfurilor orânduite în toate chipurile pe taraba din faţa prăvăliei.

— Aveţi bunătatea să-mi spuneţi încotro se află biserica Sfânta Sophia? îl întrebă Acakios cu politeţe.

— Cobori drept înainte, spre mare. Ai să dai de o piaţă întinsă. Acolo, la capătul pieţei, se află Sfânta Sophia, îl îndrumă neguţătorul. Nu eşti de pe aici, părinţelule?

Acakios simţi în creştet sunetul unui clopoţel de alarmă. De ce îl descosea prăvăliaşul?

— Nu sunt de pe aici, fiule. Am venit să-mi văd o rudă bolnavă, foarte bolnavă. Locuieşte aproape de Sfânta Sophia.

Fără să mai aştepte replica interlocutorului, o zbughi, vârându-se acolo unde era îmbulzeala mai aprigă, spre a i se pierde urma. O luă spre mare, făcându-şi loc prin mulţime.

Soarele în asfinţit arunca o lumină purpurie asupra oraşului, muindu-l parcă în sânge. Sângerii erau bolovanii de pe stradă, şi casele erau sângerii, şi oamenii, şi cerul…

Acakios ieşi într-o arteră largă, foarte umblată, pavată cu marmoră şi străjuită de statui uriaşe, obeliscuri, colonade şi palate. Din loc în loc, calea aceasta se strecura pe sub arcuri de triumf, închinate împăraţilor. Acakios străbătu Forul lui Arcadius, Forul lui Theodosius şi Forul lui Constantinos cel Mare, înfricoşat de coloşii de marmoră şi de basoreliefurile gigantice, cu personaje necunoscute lui, care dominau fluviul de oameni.

Tocmai când începuse să se întrebe exasperat dacă nu cumva se rătăcise, văzu că se deschide înaintea lui o piaţă enormă, mărginită de clădiri majestuoase. Dintre ele se desprindea ca luceafărul între stele un edificiu grandios, încoronat cu o cupolă centrală uriaşă, flancată de patru semicupole, încadrate la rândul lor de alte cupole mai mici. Atât de mare era această construcţie, încât, văzută de departe, putea fi comparată cu muntele Ararat.

Fără să mai întrebe pe nimeni, Acakios ştiu că aceasta era biserica pe care o căuta. Cupolele erau învăluite în lumină. Vitraliile înalte străluceau aşa cum străluceşte lava ce se revarsă incandescentă pe povârnişurile vulcanilor. Slujba de noapte, oficiată la catedrală, atrăgea mulţime de credincioşi.

Antrenat de puhoiul de oameni, Acakios se pomeni luat aproape pe sus şi dus pe sub arcada unei intrări în interiorul lăcaşului dumnezeiesc. Auzise atât de multe laude despre frumuseţea Sfintei

Sophia, încât era pregătit sufleteşte să vadă nişte minunăţii de neuitat. Realitatea depăşea însă închipuirile lui cele mai înaripate. Era atâta strălucire acolo înăuntru, atâta măreţie, încât Acakios simţi că i se curmă răsuflarea. Marmoră şi aur, aur şi marmoră, efluvii de tămâie şi de parfumuri, glasuri calde şi cristaline de heruvimi, lume multă, îngenuncheată, prosternată spre altarul muiat în lumină orbitoare, pe care se proiectau siluetele ecleziaştilor înveşmântaţi în odăjdii parcă şi mai luminoase. Pietre preţioase se revărsau cascadă peste icoanele scânteietoare. Iar vocile mângâietoare răscoleau sufletul mirenilor…

Acakios îşi zise că aşa trebuia să arate Raiul. Convingerea îi era întărită şi de vălurile sidefii ce pluteau în aer, dând impresia că zidurile îmbrăcate în onix, coloanele de marmoră cupolele imense se dematerializau, căpătând o fluiditate aeriană, magică, de vis.

Acakios simţi că îl podideşte plânsul. Acel plâns purificator, rod al extazului celui mai profund. Se lăsă în genunchi, alături de sutele de oameni, şi începu să se izbească în piept cu pumnii, rostind ca o incantaţie numele Atotputernicului.

Apoi Acakios îşi aminti scopul venirii sale aici, la Constantinopole. Se uită peste capetele mulţimii spre locul unde stăteau grupaţi principii Bisericii ortodoxe. Îi deosebi de îndată, fiindcă purtau pe piept cruci împodobite cu nestemate.

După încheierea minunatei slujbe religioase, Acakios se îndreptă spre grupul venerabililor ecleziaşti. Curentul drept-credincioşilor ce părăseau catedrala îl împiedică să ajungă la ilustrele figuri bisericeşti mai înainte ca acestea să fi ieşit pe o uşă scundă, laterală.

Când ajunse acolo, îl întâmpină un diacon tânăr, frumos, dar cu o expresie aspră pe chip. Părea un arhanghel mâniat de îndrăzneala bietului călugăr, care bătea la poarta Paradisului.

— Ce pofteşti, cuvioase? îl întrebă diaconul cu superioritate.

— Trebuie să vorbesc Înaltpreasfinţiei-Sale Patriarhul Alexandriei, replică sfielnic Acakios.

— Ce vrei să-i spui Înaltpreasfinţiei-Sale? Înaltpreasfinţia-Sa nu poate primi pe oricine.

Acakios simţi deodată imboldul răzvrătirii. Făcuse atâta drum ca să se poticnească tocmai acum de un tinerel atât de sclivisit, încât părintele egumen nici nu l-ar fi primit între zidurile monastirii.

— Am ceva de seamă să-i spun, stărui el, uitându-şi timiditatea.

— Voi încerca să-l anunţ pe vicarul Sfintei Patriarhii…

— Nu-l vreau pe vicar! izbucni el furios, apropiindu-se ameninţător de tânărul diacon. Pe Înaltpreasfinţitul îl vreau!

Diaconul ridică instinctiv mâna, ca şi când ar fi încercat să se ferească de o lovitură ce întârzie însă a se materializa.

— Bine, bine, aşteaptă, rosti speriat.

Ieşi pe uşă şi o trase după el.

Acakios zâmbi încântat de succesul repurtat asupra cochetului serv al bisericii. În aşteptarea patriarhului, începu să-şi scuture cu palma rasa prăfuită. Se mai uită pe la minunăţiile din jur, aşa, ca să mai treacă timpul. Catedrala se golise. Un stol de monahi stingeau cu mare grabă mănunchiurile de lumânări înfipte în înalte sfeşnice de argint. Diaconul nu mai apărea. Acakios se încruntă. Dacă ar şti tinerelul acela că el, Acakios, era purtătorul unui mesaj semnat de Preacuviosul Egumen, desigur că n-ar mai face atâtea fasoane. Se gândea tocmai să bată la uşă, când aceasta se deschise.

— Pofteşte, cuvioase! rosti diaconul, dându-se la o parte spre a-i îngădui să treacă pragul.

Strâmbă din nas când simţi mirosul acru al călugărului, îl conduse printr-un coridor lung, luminat de câteva lumânări, şi îl invită să intre într-o încăpere alăturată.

Acakios pătrunse într-o cameră îmbrăcată în lambriuri de stejar, în care se aflau câţiva ecleziaşti bătrâni, cu strălucitoare cruci aninate de grumaz.

Purtau bărbi albe şi aveau în ochi acea expresie severă a bărbaţilor obişnuiţi să poruncească.

— Ce vrei cu mine, fiule? îl întrebă un cleric înveşmântat în alb. Eu sunt Patriarhul Alexandriei.

Acakios se lăsă să cadă în genunchi şi sărută pulpana veşmântului alb. Patriarhul îl pofti să se ridice. Sugrumat de emoţie, Acakios scoase dinăuntrul anteriului preţiosul mesaj. Sulul se turtise şi arăta jalnic. Îl înmână patriarhului. Acesta îl desfăcu fără să se grăbească. După ce îl citi, se întoarse spre însoţitorii lui.

— Athosul se pronunţă împotriva unirii. Athosul este alături de noi!

Patriarhul îşi încleştă mâna pe măciulia de aur a toiagului păstoresc:

— Decât să supravieţuiască Imperiul Bizantin datorită sacrificării ortodoxismului, prefer să supravieţuiască ortodoxismul şi să fie sacrificat Imperiul Bizantin.

Vorbea cu atâta patimă, încât îi vibra glasul de parcă s-ar fi aflat

în amvon:
— Conciliul trebuie să condamne definitiv şi irevocabil unirea! Cu orice risc!
Tresări, ca şi când s-ar fi smuls din transă. Se uită lung la Acakios, de parcă în clipa aceea l-ar fi văzut pentru întâia dată, apoi se întoarse spre suita sa:
— Să fie găzduit la monastirea Sf. Evdokimos cât timp va rămâne la Constantinopole. Fiule, se adresă el lui Acakios, îţi voi încredinţa o scrisoare către Preacuviosul Egumen al monastirii tale. Până atunci ai să rămâi în oraşul acesta. Să vizitezi bisericile cele mai frumoase şi să înalţi rugi Domnului, spre a apăra ortodoxismul de urgia împăratului.
Înclină capul, apoi făcu un semn lui Acakios că poate să plece. Acesta căzu iară în genunchi. Avusese senzaţia bizară că în tot acest timp stătuse de vorbă cu un trimis al lui Dumnezeu pe pământ…

* * *

Senatorul Evghenis Chrisolora-Kalamides zdrobi între dinţi o smochină cărnoasă, savurându-i aroma, apoi îşi spălă degetele acoperite cu inele în apa parfumată cu esenţă de trandafiri din bolul de sticlă plasat în stânga sa.
Suspină satisfăcut. Cina fusese delicioasă. Bucătarul, adus tocmai din Alexandria, nu-şi dezminţise reputaţia. Lui Kalamides îi plăcea să se spună că în casa lui se mânca mai bine ca oriunde, că el însuşi era un sibarit cu gusturi ultrarafinate. Imita pe Lucullus şi pe Petronius, fără să-şi dea seama că în realitate căzuse într-o vulgară contrafacere. Luxul orbitor al reşedinţei sale constantinopolitane oglindea un parvenitism de prost gust.
Slujitorii, îmbrăcaţi în livrele de catifea mov, serviseră cina, apoi se retrăseseră în vârful picioarelor. În sufrageria imensă, dominată de o cupolă cu mozaicuri viu colorate, înfăţişând scene cinegetice, rămăseseră numai senatorul Kalamides şi soţia sa, Cleopé. Copiii primiseră îngăduinţa să plece în camerele lor îndată după desert.
— I-ai vorbit Irinei despre proiectele mele?
Cleopé îşi muie la rândul ei degetele în apa parfumată.
— I-am vorbit. Nici n-a vrut să mă asculte. Mi-a spus că preferă să intre la monastire decât să se mărite cu de Brienne.
Kalamides se încruntă.
— I-a rămas gândul la feciorul lui Comnen. Mă întreb ce-o fi găsit

la neisprăvitul ăsta?

Cleope schiţă un gest de nerăbdare.

— De ce neisprăvit? Leandru Comnen e un băiat drăguţ, manierat, cu multă carte, şi pe deasupra şi de o familie aleasă.

— Dar sărac lipit pământului. Ei, nu cumva ai început să ţii cu fiică-ta? se zborşi senatorul.

S-ar fi zis că întreaga familie, cu excepţia fiului său Andreas – un băiat într-adevăr de nădejde – se coalizase împotriva autorităţii lui. Culmea este că la un moment dat şi Cleopé se arătase favorabilă căsătoriei fiicei lor cu Reynaud de Brienne. Ce o determinase să îşi schimbe optica?

Cleopé îşi flutură prin aer mâinile albe, spre a-şi usca degetele ude încă.

— Spui că Leandru Comnen este sărac. Nu te contrazic. Dar ce avere are de Brienne, în afară de solda gradului?

Kalamides tuşi, spre a-şi masca încurcătura. Întrebarea soţiei lui nu era lipsită de logică. Dar Cleopé nu cunoştea şi nici nu trebuia să cunoască adevăratele motive ale alegerii făcute de el. Căpitanul de Brienne, în calitatea lui de comandant al gărzii imperiale, era destinat să joace un rol important în înfăptuirea planurilor puse la cale de el, Evghenios.

— De Brienne e un stricat, stărui Cleopé, încreţindu-şi buzele. Am aflat deunăzi, din sursă sigură, că trăieşte cu Chrisanta Lucan în văzul lumii.

— Dacă ar fi aşa, bărbatul Chrisantei n-ar sta cu braţele încrucişate. Şi, mă rog, care este această faimoasă sursă?

— Propria ta soră, Glafira.

— Ce se amestecă Glafira în treburile mele? ripostă Kalamides iritat. Mai bine şi-ar vedea de educaţia copiilor ei. Nişte descreieraţi… Ascultă, Cleopé, am hotărât s-o mărit pe Irina cu de Brienne, şi cu asta, basta!

Soţia lui ridică din umeri.

— Vrei să-ţi nenoroceşti fiica.

Senatorul nu răspunse. Vedea mult mai departe decât Cleopé. Cu sprijinul comandantului gărzii imperiale putea oricând să încerce o revoluţie de palat. Dacă aranjamentele lui cu turcii n-ar da rezultatele aşteptate, s-ar folosi de de Brienne spre a pune mâna pe putere.

— Să pregăteşti degrabă trusoul Irinei, vorbi cu hotărâre Kalamides. La primăvară facem nunta.

Glasul lui exprima o finalitate atât de categorică, încât Cleopé renunţă să-l mai contrazică. De la o vreme încoace se simţea foarte obosită. Ciudat! În tinereţe fusese un pachet de nervi, o sursă inepuizabilă de energie. Apoi corpul începuse să i se îngreuneze, puterile să o părăsească. O rodea ceva insidios înăuntru, în pântece. Ceva care o storcea de vlagă. Medicii consultaţi şi babele pricepute în descântece nu fuseseră în stare să o uşureze. Aproape că se deprinsese cu durerea aceea vagă, difuză, aşa cum te deprinzi şi cu binele, şi cu răul.

Kalamides se ridică de la masă.

— Mi-am angajat cuvântul faţă de de Brienne şi nu concep să mă dezic.

— Prostii! exclamă plictisită Cleopé.

De când era bolnavă, devenise mai îngăduitoare, mai bună. Nu se mai recunoştea.

— Am să ies puţin în oraş, zise Kalamides. Am nişte treburi urgente.

— Acuma, noaptea?

— Acuma, noaptea! ripostă el sec.

Nu-i plăcea să i se ceară socoteală. Bătu din palme. Apăru un slujitor, împreunându-şi umil mâinile, ca şi când s-ar fi aflat la rugăciune.

— Porunceşte, stăpâne!

— O pelerină. Iar Manoli să-şi ia un felinar. Are să mă însoţească în oraş.

— Ce idee! exclamă Cleopé. Să umbli noaptea cu un singur slujitor după tine. Eşti de o imprudenţă…

Senatorul o salută cu o înclinare a capului şi părăsi încăperea…

Kalamides trecu prin faţa catedralei Sf. Sophia când lumea ieşea tocmai de la slujba de seară şi se revărsa şuvoaie în Forum Augusteum. Se învăluise în ampla sa pelerină, lăsându-şi numai ochii descoperiţi, asemenea tuaregilor. Îşi luase acest lux de precauţiuni fiindcă nu voia să fie recunoscut. Avea o ţintă precisă. Cartierul veneţian din preajma portului. Trebuia să ajungă acolo cât mai repede.

Când ieşi din Forum Augusteum şi se adânci în labirintul de străduţe de pe versantul nordic al oraşului, trecătorii – atât de numeroşi pe Calea Triumfală – se răriră, apoi, treptat, dispărură. Cleopé, îşi zise el, avusese dreptate când îl prevenise asupra primejdiilor ce-i pândeau pe toţi aceia care circulau prin oraş

noaptea fără o pază sigură. Se întunecase. Străzile nu mai erau luminate decât de razele lunii şi de licărul stelelor. Kalamides ştia că oraşul era împânzit de jefuitori, de ucigaşi, de vagabonzi, dar mergea însoţit numai de Manoli fiindcă se temea de indiscreţiile celorlalţi servitori, îndeobşte foarte limbuţi.

Manoli îl preceda purtând un felinar cu opaiţ, ce lumina palid pavajul din bolovani de râu, pereţii albi ai caselor, cu uşi şi ferestre ferecate.

La un moment dat, Kalamides încercă o emoţie puternică. O ceată de beţivani, ieşiţi dintr-o uliţă laterală, se înfipseră în mijlocul drumului şi începură să-l înjure pe Manoli, fiindcă, pretindeau ei, îi orbea cu felinarul. Era limpede, căutau gâlceavă. Poltron, Kalamides simţea că i se taie picioarele. Dar Manoli îl scoase din încurcătură smulgându-şi de la brâu o toporişcă pe care începu s-o rotească ameninţător prin aer. Intimidaţi, scandalagiii se potoliră brusc, topindu-se în întuneric.

Răsuflând uşurat, senatorul îşi continuă drumul. În curând ajunse la destinaţie. Clădirea în faţa căreia se opri avea la parter ferestre mici, cu grile de fier. Un balcon lung, cu colonete, se întindea de-a lungul întregii faţade la nivelul primului etaj. Kalamides bătu într-o uşă înaltă, de stejar, straşnic ghintuită, spre a putea, la nevoie, înfrunta un asediu. Auzi un zgomot de zăvoare metalice puse în mişcare, apoi o uşă scundă, practicată într-unul din canaturi, se deschise cu precauţie.

— Ai întârziat, rosti în greceşte un glas cu puternic accent străin.

— Ştii bine că trebuia să aştept noaptea ca să pot veni, Leone, replică în şoaptă Kalamides.

— Bine, intră.

Precedat de gazdă şi urmat de slujitor, senatorul pătrunse într-un coridor luminat de un opaiţ. Bărbatul care-i deschidea drumul era înalt, spătos, pletele îi cădeau pe umeri, iar hainele-i scumpe de brocart aveau luciri discrete.

— Înseamnă că n-am să pot pleca decât mâine de dimineaţă la Adrianopole, spuse gazda, aruncând o privire bănuitoare asupra servitorului. Omul tău nu are obiceiul să pălăvrăgească?

— E surd şi mut. Ştiu să-mi aleg oamenii.

Îl lăsară pe Manoli într-un vestibul, apoi intrară într-o încăpere mobilată sobru, dar cu piese de o reală frumuseţe. O ladă bizantină încrustată cu fildeş avea săpat pe capac cifrul imperial.

Kalamides, mare amator de obiecte rare, se uită lung la

magnifica mobilă.

— De unde ai procurat-o?

— Taina mea, zise Leone.

— Dacă află împăratul că ţii în casă un obiect cu cifrul său, n-are să-ţi meargă bine.

— Cine să-l informeze? Tu?

— Să mă ferească Dumnezeu!

— Atunci n-am de cine să mă tem. Şi oamenii mei ştiu să-şi ţină gura. Ai adus mesajul?

— Copia mesajului.

— S-o văd!

Kalamides îşi lepădă pelerina şi o aruncă pe o ladă. Scoase dinăuntrul tunicii un pergament făcut sul. Îl înmână gazdei, care îl desfăcu şi îl citi cu atenţie.

— Straşnic! exclamă admirativ. Zaganos are să fie încântat, îi dai grozav apă la moară.

Kalamides se lăsă să cadă pe un scaun în formă de „X”.

— Dacă ai şti cât m-am luptat cu imbecilii din consiliul imperial ca să obţin redactarea asta îndrăzneaţă…

— Khalil are să înnebunească.

— Cred şi eu. Îi dărâmăm eşafodajul combinaţiilor politice.

Leone făcu sul pergamentul şi îl vârî într-o geantă de piele.

— Mă întreb dacă Zaganos îmi va răsplăti serviciile aşa cum mi-a făgăduit, rosti senatorul.

— Până acum nu mă pot plânge, zise Leone. Am încasat de la el sume frumoase.

— Pe mine nu mă interesează banii, grăi Kalamides.

Gazda ridică mâinile cu palmele în sus şi zâmbi.

— Nu au toţi averile tale, Evghenis. Tot ce pot să spun este că mesajul ăsta are să facă minuni.

— Meritul meu! se împăună Kalamides.

— Şi al meu, fiindcă ţi-am dat prilejul, rosti sec Leone.

— Ţi-am contestat vreodată aportul? replică uşor iritat senatorul.

— Nu. Până acum, nu. Dar ţin să nu am surprize.

— Am hotărât să lucrăm în tovărăşie. Nu m-am dezis şi n-am să mă dezic nici de acum înainte.

— Prea bine. Nu uita că Zaganos este omul meu.

— Nu înţeleg aceste precauţii, se încruntă Kalamides.

Câteodată îl indispuneau libertăţile de limbaj pe care veneţianul şi le îngăduia faţă de el, un senator al imperiului.

Leone râse.

— Mi-au plăcut întotdeauna situaţiile limpezi. Te supără?

— Nu mă supără. Dar mi-ar plăcea să fii mai puţin bănuitor.

— Bine. Şi ca să pecetluim înţelegerea noastră, să bem un pahar cu vin.

Leone aduse o carafă cu „Lacrima Christi” şi două cupe. Le umplu.

— În cinstea lui Zaganos-Paşa şi a succesului nostru comun! ridică un toast Leone.

Vinul aromat şi foarte tare risipi indispoziţia lui Kalamides. Reuşita lui Zaganos ar fi fost şi reuşita lui. Îl aşteptau onoruri mari. *Do ut des!* Dă-mi ca să-ţi dau! În ceea ce-l priveşte, îşi îndeplinise angajamentele. Acum nu-i mai rămânea lui Zaganos decât să şi le îndeplinească pe ale lui.

Plecă de la Leone într-o stare de euforie. Dar aerul rece de afară risipi fumurile sidefii ale vinului. Veneţianul era un tip periculos, îşi zise. Ar fi fost în stare să-l vândă şi pe Dumnezeu, numai să-i fie bine. Dacă el, Kalamides, ar fi lucrat direct cu Zaganos-Paşa, alta ar fi fost situaţia. Din nefericire, împrejurările îl obligau să folosească serviciile unui intermediar cu pretenţii excesive.

Kalamides se înfăşură şi mai strâns în pelerină. Îl pătrunsese deodată un fior. Ce s-ar întâmpla dacă preţioasa copie ar cădea în mâna autorităţilor bizantine mai înainte ca Leone să o fi putut preda lui Zaganos? El, Kalamides, va fi somat să se explice. Dacă nu va reuşi să-i înşele pe anchetatori cu minciunile lui – şi este greu să minţi când te supun torturilor – nu-i va rămâne decât să-şi încredinţeze trupul şi sufletul lui Hades… Nu! N-avea rost să-şi facă gânduri negre. Leone va trece nestingherit documentul pe sub nasul autorităţilor bizantine şi îl va preda lui Zaganos. El, Kalamides, avea presimţirile lui… Apoi zarurile fuseseră aruncate… Ce-o fi, o fi!

Leone Storlato părăsi în zori Constantinopolele. Deasupra Bosforului plutea o pâclă lăptoasă. Părţile înalte ale oraşului se desprindeau din masa compactă de ceaţă, evocând o imensă corabie navigând pe un ocean de nori. Spectacolul era măreţ şi bizar totdeodată. Leone Storlato nu avea însă timp să admire peisajul. În vreme ce calul îl purta în trap întins spre capitala Imperiului Otoman, gândurile lui se învârteau în jurul avantajelor pe care le va obţine de la Zaganos-Paşa. Pe Leone nu-l interesa numai aspectul beneficiilor pecuniare. Deşi era un simplu neguţător, avea

nu numai înfăţişarea, dar şi apucăturile unui *condottiere*. Puterea şi mai ales satisfacţiile legate de manifestările ei exercitau asupra lui o atracţie irezistibilă. Grandoman, făcea caz de legăturile lui de rudenie, insistând asupra faptului că Maria Storlato, o soră a străbunicii sale, se căsătorise cu Giacomo Tiepolo, doge al Veneţiei în cel de-al doilea sfert al secolului al XIII-lea.

Din nefericire, calităţile lui nu erau la înălţimea ambiţiilor. Şi el, Leone, ştia acest lucru. Superficial, renunţa la afaceri pe jumătate încheiate, spre a se avânta în altele, care-i stârneau mai vârtos fantezia. Femeile şi jocurile de noroc îl costau mari sume de bani. Spre a-şi acoperi găurile din buget, se lansa în tot felul de operaţii dubioase, cu câştiguri frumoase şi rapide, dar şi cu riscuri considerabile. Spionajul era una din ocupaţiile lui lăturalnice cele mai rentabile. Făcea spionaj şi pentru turci, şi pentru romei. Leone îşi închipuia că numai el îşi cunoştea jocul. În realitate, şi turcii, şi romeii prinseseră a nutri bănuieli.

Într-o vreme lucrase pentru Khalil, apoi fusese recrutat de agenţii lui Zaganos-Paşa, care se străduia să dezorganizeze reţeaua de spioni ai marelui vizir. În această nouă postură intrase în contact cu senatorul Kalamides, colaborator al serviciilor secrete ale lui Yakub-Paşa. Leone spera ca această colaborare să dea rezultate rodnice. În ultimul timp pierduse la zaruri încărcătura unei nave sosite de la Trebizonda. Dacă asociaţii săi din Veneţia ar fi aflat ce ispravă făcuse, l-ar fi jupuit. În cazul că ar fi ajuns a i se cere socoteală, ar fi dat foc unui antrepozit, pretinzând că acolo fuseseră descărcate mărfurile în cauză. Aroganţa lui ar fi impus poate asociaţilor.

Folosindu-se de cai cu schimbul, Leone parcurse în mai puţin de două zile distanţa dintre Constantinopole şi capitala Imperiului Otoman. Ajuns la Adrianopole, se opri la caravanseraiul unde era găzduit de obicei, iar după ce se bărbieri şi îşi schimbă hainele de călătorie, se înfăţişă la Sublima Poartă. Zaganos-Paşa îl primi de îndată. Lectura copiei aduse de Leone îl umplu de bucurie. Oferi veneţianului o pungă de aur, făgăduindu-i mari recompense în viitorul apropiat.

Zaganos exulta. Îndată ce rămase singur, reciti documentul. Nu numai conţinutul, dar şi redactarea erau explozive. Basileul Constantinos căzuse, în sfârşit, în cursă, formulând într-o notă ultimativă sporirea alocaţiei de întreţinere a prinţului Orkhan. Zaganos voia să fie de faţă când ambasadorii bizantini o vor supune sultanului. Va fi un spectacol inegalat. Porunci deci

aghiotanţilor şi slujitorilor săi să se pregătească fără zăbavă de călătorie. Fiindcă nu putea părăsi capitala fără îngăduinţa marelui vizir, îi strecură o explicaţie credibilă. În calitatea sa de conducător al Departamentului Armatei, dorea să inspecteze trupele de pe frontul oriental şi să facă totdeodată investigaţii asupra stării de spirit a ienicerilor încadraţi în armata expediţionară.

Marele vizir îi încuviinţă plecarea. Dar subita hotărâre a lui Zaganos de a se deplasa în Anatolia îi dădu de gândit. Ce punea la cale renegatul? Khalil ştia că se făcuse odinioară util lui Mehmed, dar mai ştia că pe recunoştinţa celor mari nu te poţi bizui.

A doua zi după plecarea lui Zaganos pe front, Khalil îşi anunţă colaboratorii că va face o călătorie de inspecţie la Brussa. De acolo nu-i va fi greu să găsească un pretext spre a se înfăţişa la cartierul general al sultanului. Simpla sa prezenţă va îngrădi libertatea de manevră a lui Zaganos şi va impune lui Mehmed, care se va gândi de două ori înainte de a lua vreo hotărâre fără să-l consulte.

Neaşteptata plecare a lui Khalil la Brussa iscă frământare şi temeri în rândurile divaniţilor. „Se pregătesc evenimente mari!” şopteau ei, înfricoşaţi de schimbările ce s-ar putea ivi. Khalil porni la drum, fără a părea să se grăbească. Făcea scurte popasuri prin localităţile mai însemnate şi stătea de vorbă cu dregătorii locali, ascultându-le cu răbdare păsurile. La Brussa îl ajunse din urmă delegaţia bizantină, aflată în drum spre cartierul general al sultanului. Când i se aduse la cunoştinţă hotărârea împăratului Constantinos de a trata cu padişahul, trecând peste capul său, Khalil se supără foarte. Îndeobşte, basileul îl informa dinainte ori de câte ori voia să poarte negocieri cu Sublima Poartă. De ce îşi schimbase tactica? Nu mai avea încredere în căpetenia Divanului? Ce intrigi se ţeseau? Ambasadorii, somaţi de Khalil, îi supuseră spre citire cererea adresată sultanului.

După ce parcurse cu privirile mesajul imperial, marele vizir simţi că i se urcă sângele în cap. Ridică mânios ochii asupra delegaţilor bizantini – nişte figuri şterse, aproape necunoscute – care stăteau în picioare în faţa sa.

— O, romei nesocotiţi şi fără de minte, cunosc de multă vreme viclenia cugetului vostru! Aţi pornit pe drumul pierzaniei. Întoarceţi-vă cât mai e timp! Răposatul Sultan Murad-Khan era blajin şi prieten neprefăcut al tuturor celor de bună-credinţă. Sultanul Mehmed-Khan, stăpânul nostru de azi, nu este un om slab, aşa cum îl credeţi voi. Are o fire îndrăzneaţă, sălbatică, impulsivă.

Dacă vă veţi duce misiunea la capăt şi Constantinopolele va scăpa nevătămat, înseamnă că Dumnezeu are milă de făţarnici şi de proşti. Oameni fără de minte, cerneala de pe tratatul încheiat cu voi nu s-a uscat încă, dar fiindcă vă închipuiţi că suntem la ananghie în Karamania, încercaţi să ne speriaţi cu momâile pe care le-aţi pregătit în taină. Credeţi că aveţi de a face cu nişte copilandri slabi şi lipsiţi de minte? Dacă v-a intrat în cap că ne puteţi înfrunta proclamându-l pe Orkhan sultan în Tracia, n-aveţi decât să o faceţi. Poate că aţi uneltit cu ungurii să treacă Dunărea şi să se arunce asupra noastră. Să încerce numai! Poate că aţi hotărât să porniţi război împotriva noastră, spre a recuceri teritoriile pierdute. Atacaţi-ne! Dar vă previn! Nu numai că nu veţi câştiga nimic, dar veţi pierde şi bruma care v-a mai rămas.

Khalil înclină fruntea şi îşi încleştă mâinile. Se uită la documentul desfăşurat în faţa lui, apoi ridică din nou privirile asupra trimişilor Bizanţului.

— Stăruiţi să vă înfăţişaţi Înălţimii-Sale Sultanul după toate cele ce v-am spus? Sau lăsaţi înţelepciunea să vă îndrumeze paşii înapoi spre casă, uitând că aţi purtat vreodată un astfel de mesaj nesocotit?

Şeful delegaţiei desfăcu neputincios mâinile.

— Mulţumim Luminăţiei-Tale pentru povaţă. Dar mandatul nostru este imperativ. Trebuie să executăm porunca împăratului Constantinos.

Khalil făcu un gest ca şi când s-ar fi spălat pe mâini.

— Dacă vă trage aţa la nenorocire, n-aveţi decât să mergeţi înainte. Voi raporta cererea voastră puternicului meu stăpân. Cum va hotărî el, aşa va fi!

Îngădui trimişilor Bizanţului să plece, apoi dădu poruncă slujitorilor să pregătească trăsurile şi caii pentru drum.

La cartierul general al sultanului domnea neliniştea. Sosirea neaşteptată de la Adrianopole a lui Zaganos-Paşa, şi apoi a marelui vizir, urmate la scurt interval de apariţia ambasadei bizantine, stârni vii comentarii printre căpeteniile militare şi dregătorii civili aflaţi în preajma sultanului.

Zaganos-Paşa se afla în cortul purpuriu, în tainice discuţii cu padişahul, când Khalil ceru să fie primit spre a aduce la cunoştinţa puternicului stăpân demersul diplomatic al bizantinilor. Înainte de a-i acorda audienţă, Mehmed chemă în preajmă pe Işak-Pasa, guvernatorul general al Anatoliei, pe ofiţerii săi de stat-major şi pe

principalii demnitari ai Curţii.

Khalil îşi zise că nu era de bun augur refuzul sultanului de a-l primi între patru ochi. Când intră în cort, îl văzu pe Zaganos-Paşa stând în dreapta tronului şi savurându-şi triumful. Însemna că acesta ştia ce avea să urmeze. Poate că el însuşi trăsese din culise sforile, spre a se ajunge la această situaţie explozivă. Privirile marelui vizir şi ale lui Zaganos se ciocniră scurt, aşa cum se ciocnesc două săbii.

Khalil plecă genunchiul în faţa tânărului sultan, îi expuse elaborat doleanţele trimişilor basileului, străduindu-se a le înfăţişa într-o lumină mai puţin gravă.

Mehmed îl ascultă cu atenţie, apoi zâmbi ciudat, etalându-şi dinţii albi şi atât de regulaţi.

— Mesajul împăratului Constantinos aduce a ultimatum, Khalil.

Marele vizir îşi zise că sultanul îl lăsase să-şi descarce sacul veştilor, deşi ştia ce avea să i se spună.

— Nu i-aş acorda atâta importanţă, Mărite Doamne, grăi noul-venit. Mârâitul unor căţelandri arţăgoşi nu poate schimba mersul istoriei.

— Numai atât, Khalil? Nu ai impresia că eşti prea indulgent faţă de ei?

— Am iubit întotdeauna pacea, Mărite Doamne.

— Poţi ierta cu atâta uşurinţă pe duşmanii noştri care vor s-o încalce?

— Copiii obraznici trebuie pedepsiţi, interveni cu asprime Zaganos-Paşa.

— Ambasada bizantină a sosit? întrebă Mehmed.

— A sosit şi aşteaptă afară, Mărite Doamne, raportă mareşalul palatului.

— Atunci să intre! ordonă sultanul.

Marele şambelan se grăbi să introducă în cort pe ambasadori. Mehmed răspunse impasibil la salutul lor, abia ridicând mâna.

Şeful delegaţiei bizantine citi cu glas tare conţinutul mesajului, înmânându-l apoi marelui şambelan. Acesta îngenunche spre a-l preda sultanului. Mehmed aruncă documentul fără să îşi coboare privirile asupra lui.

Toţi cei de faţă îi aşteptau cu răsuflarea tăiată răspunsul. Trimişii Bizanţului nu se îndoiau că vorbele rostite de el vor fi grele şi încărcate de mânie. Spre uimirea tuturora, Mehmed zâmbi cu bunăvoinţă.

— Spuneţi împăratului vostru că am să examinez cu toată atenţia mesajul său. Îndată după înapoierea mea la Adrianopole – şi aceasta se va întâmpla cât de curând, deoarece emirul Karamaniei s-a predat cu toate armatele lui, cerşindu-mi mila – voi discuta cu împuterniciţii Imperiului Bizantin chestiunea sporirii apanajului acordat prinţului Orkhan. Vă rog să asiguraţi pe suveranul vostru de toată bunăvoinţa şi prietenia mea.

Tonul măsurat, calm, diplomatic al lui Mehmed era nu numai neobişnuit, dar în această situaţie, cu totul neaşteptat. Zaganos-Paşa şi intimii padişahului ştiau însă că liniştea acestuia era numai de faţadă şi că în sinea lui sultanul spumega. Doar muşchii feţei îi tresăltau uşor, exteriorizând mânia-i ascunsă. Însă bizantinii nu cunoşteau acest semn. Încântaţi de primirea făcută şi de cuvintele pline de înţelegere ale sultanului, îşi ziceau că misiunea lor se încheiase surprinzător de bine. Un singur element îi nedumerea, îi nelinişte a chiar. Înainte de a părăsi Constantinopolele, li se spusese că armatele lui Mehmed fuseseră puse pe fugă de neînvinşii călăreţi ai emirului Karamaniei. Acum aflau cu mirare că tot ceea ce ştiuseră ţinea de domeniul născocirilor şi că turcii câştigaseră o victorie deplină. Minţea sultanul? Cert este că atmosfera de la cartierul general nu reflecta starea de spirit a unor militari învinşi. Dacă şi versiunea cu nemulţumirile ienicerilor era tot atât de fantezistă, atunci lucrurile puteau lua o întorsătură nedorită.

Diplomaţii bizantini se retraseră. Mehmed îi urmări cu privirea până ce draperiile cortului fură lăsate după ei. Abia atunci se întoarse spre marele vizir.

— Khalil, Khalil, romeii tăi sunt nişte ticăloşi. Au crezut că ne-a sosit sfârşitul. Vor constata la timpul potrivit că s-au înşelat amar. Îşi plimbă privirile asupra celor prezenţi: Mă întreb dacă printre voi nu se află oameni care vorbesc mai mult decât trebuie.

O tăcere de mormânt coborî asupra tuturor. Fiecare îşi auzea bătăile propriei inimi. Tăcerea aceea grea ca o lespede dură un timp care le păru nemăsurat de lung. Mehmed se uită iarăşi la marele vizir.

— Khalil, vei acorda condiţii de pace moderate Karamaniei. Emirul Ibrahim îmi va jura credinţă veşnică şi va recunoaşte că deţine stăpânirea ţării lui în temeiul unei donaţii făcute de cumnatul său, răposatul Sultan Murad al II-lea. Vei accepta în numele meu mâna fiicei sale, care va intra de îndată în haremul imperial. Toţi ceilalţi emiri care l-au sprijinit pe Ibrahim Beg vor fi

izgoniţi din emiratele lor. Am zis!

Încheierea tratatului – redactat în grabă şi semnat cu şi mai mare grabă – readuse liniştea la fruntariile răsăritene ale imperiului. Mehmed îşi putea acum îndrepta – în toată libertatea – atenţia spre Europa.

Călătoria sa de întoarcere spre capitală avea să fie tulburată însă de o răbufnire a nemulţumirilor manifestate dealtfel de mai multă vreme de ieniceri. O unitate a acestui corp, amplasată la Brussa, ieşi în întâmpinarea sultanului, agitându-şi armele în chip ameninţător şi făcând larmă. Mehmed fusese prevenit de Şehab-ed-Din şi de Zaganos-Paşa asupra tulburărilor care se pregăteau. Nu uitaseră să-i strecoare în ureche veninul unor calomnii subtile. Incapacitatea lui Khalil şi favoritismele lui dăduseră naştere acestei grave situaţii.

Tânărul padişah nu era lipsit de îndrăzneală. Îşi dovedise nu numai abilitatea, dar şi curajul, când preluase tronul imperial şi îşi manifestă temeritatea şi de data aceasta. În loc să se lase intimidat de vociferările ienicerilor, dădu pinteni calului şi se avântă în mijlocul lor. Gestul său de bravadă făcu impresie. Îndrăzneala acestui tânăr, care, fără a se teme că ar putea fi lapidat, înainta calm printre nişte rebeli, provocă un reviriment surprinzător. Când Mehmed ridică braţul, prevenindu-i că dorea să le vorbească, zarva încetă.

— Credeţi că era nevoie să strigaţi, să vă agitaţi, să ameninţaţi, pentru ca părintele vostru să vă asculte păsul? Să vorbească unul dintre voi! Un ostaş care v-a câştigat încrederea datorită vitejiei, rănilor primite în luptă, camaraderiei sale. Vă ascult! Pe cine îl desemnaţi să vorbească?… Hai!… Nu vă sfiiţi!

Se auzi un glas din mulţime:

— Ibrahim să vorbească!

Alte glasuri repetară:

— Ibrahim! Da! Ibrahim! Ibrahim să spună ce ne doare!

Dintre ieniceri se desprinse un colos mai înalt cu un cap decât camarazii săi. Avea mustăţi cu colţurile lăsate, ochi tulburi, înroşiţi, braţe puternice de gorilă.

— Vorbeşte, Ibrahim! porunci cu voce clară sultanul.

Colosul se iţi pe picioarele lui masive ca nişte trunchi de copaci.

— Vreau, Mărite Doamne, un semn de bunăvoinţă din partea ta, acum, la început de domnie. Semnul ăsta l-au făcut şi înaintaşii tăi. Acum ţi-a venit rândul.

Tonul vlăjganului ascundea o ameninţare abia deghizată. Mehmed zâmbi cu paternă îngăduinţă. Atât de caldă, de sinceră era expresia ochilor săi, încât ienicerii din preajma lui începură a-l privi cu simpatie.

— Dacă aceasta este datina, vorbi răspicat sultanul, eu sunt cel dintâi care trebuie să o respect. Ieniceri, strigă el, părintele vostru, padişahul, este bucuros să vă dăruiască zece pungi cu aspri, spre a vă bucura din toată inima.

Ochii colosului scânteiară.

— Bine ai grăit, Mărite Doamne! Allah să-ţi dea putere! Se întoarse spre ieniceri, lăsând privirile să plutească asupra lor: Să trăiască stăpânul şi părintele nostru, Sultanul Mehmed-Khan!

— Trăiască! Trăiască! Trăiască! se ridicară glasuri, umflându-se într-o vijelie de urale care făcu să vibreze cerul.

Mehmed se uită la gloata de ieniceri, care trecuseră de la potop de vociferări la cel mai delirant entuziasm, şi zâmbi cu prefăcută afecţiune.

„Turmă, turmă de animale meschine şi nesocotite!” rosti pentru sine.

Când dădu iarăşi pinteni calului, îndreptându-se spre porţile Brussei, ienicerii îşi despicară rândurile, deschizându-i o cale triumfală. Ovaţiile nu mai conteneau. Generalii respirară uşuraţi şi porniră pe urmele sultanului.

După ce intră în oraş şi se instală în palatul imperial, Mehmed convocă pe ofiţerii superiori ai ienicerilor, în frunte cu Aga Kurci Doghan, care sosise în Anatolia, însoţindu-l pe Khalil. Ofiţerii răspunseră bucuros la apel. Erau siguri că vor primi daruri proporţionale cu gradul fiecăruia.

Mehmed anunţase că îi va primi în sala tronului, în cadrul unei audienţe festive. Căpeteniile imperiului îl încadrau în semicerc. La porţi făceau de strajă soldaţi din garda imperială, înveşmântaţi de paradă.

Ofiţerii îşi făcură intrarea, zornăindu-şi pintenii. Se opriră în mijlocul sălii şi se prosternară în faţa sultanului. Gestul acesta nu exprima însă umilinţa sclavului faţă de stăpân, ci acceptarea – fără tragere de inimă – a unei corvezi. Mehmed prinse nuanţa, dar se prefăcu a o ignora. Îi privea printre pleoapele îngustate, astfel încât să nu lase a se vedea scăpărarea mânioasă a ochilor. Pe chipul lui se aşternu un zâmbet binevoitor la început, dar care se schimbă treptat într-un fel de rictus rău. Ofiţerii din primele rânduri se

înfiorară. Unii se uitară cu coada ochiului în dreapta şi în stânga, spre a-şi da seama de ceea ce se petrece. Uşile păzite de soldaţii din gardă, înarmaţi de luptă, făcură să le strecoare în suflet o teamă nelămurită. Ce se pregătea? Li se întinsese o cursă? Fuseseră atraşi departe de ieniceri spre a fi pedepsiţi? Îngrijorarea oglindită pe chipurile lor dădu de înţeles sultanului că atinsese acel punct psihologic care trebuia să fie urmat de fapte.

Pleoapele lui se ridicară, lăsând să i se vadă ochii mari, adânci şi limpezi. Ochii aceştia reflectau însă asprimea rece, implacabilă, a destinului care nu iartă. Privirile lui ascuţite se înfipseră asemenea unor pumnale în ochii lui Aga Kurci, care se strădui să le înfrunte fără să clipească. În clipa aceasta regreta cumplit că nu dăduse amploare răzmeriţei ienicerilor, canalizând-o împotriva sultanului. Acum pierduse partida.

— Ţi-am încredinţat comanda ienicerilor, Aga Kurci, rosti Mehmed în surdină, obligând pe ofiţerii din ultimele rânduri să-şi încordeze auzul spre a prinde înţelesul cuvintelor lui. Comanda unui corp de elită. Comanda celor mai viteji ostaşi din armata mea. Am avut încredere în tine... Ridică glasul, adresându-se şi celorlalţi ofiţeri: încredere am avut şi în voi. V-aţi arătat însă demni de misiunea ce v-a fost încredinţată? Şi tu, Aga Kurci, şi voi aţi făcut din ienicerii mei nişte precupeţi lacomi de bani, nişte mercenari gata oricând să îşi vândă braţul celui mai bun platnic... Aţi merita să vă retez capul. Dar n-am s-o fac. Ar fi o moarte onorabilă. Vă rezerv altă pedeapsă. Mai ruşinoasă. Veţi fi biciuiţi în faţa trupelor pe care le-aţi comandat, după ce vi se vor smulge însemnele gradelor. Apoi veţi fi plimbaţi prin faţa tuturor unităţilor militare de pe cuprinsul imperiului meu, spre a fi pildă celor ispitiţi să vă imite indolenţa, incapacitatea, reaua-credinţă. Soldaţii vă vor scuipa în obraz, unul câte unul, ca să aflaţi cât este de grea povara ruşinii, a batjocurii. Până la moarte nu veţi mai avea dreptul să purtaţi arme. Ostaşi, luaţi-i!

Soldaţii din gardă se năpustiră cu iataganele scoase asupra ofiţerilor, înconjurându-i. Dacă vreunul din aceştia ar fi făcut vreo mişcare, l-ar fi ucis pe loc. Nu întâmpinară însă nicio împotrivire.

Aga Kurci se uită năuc la soldaţii care făcuseră zid între el şi sultan. Căzu în genunchi.

— Iertare, Mărite Doamne! Iertare!

Mehmed îi aruncă o privire plină de dispreţ, apoi părăsi sala, urmat de demnitari. Era mulţumit. Reacţionase aşa cum ar fi trebuit

să reacţioneze împăraţii Romei faţă de presiunile crescânde ale pretorienilor. De azi înainte, toţi supuşii lui, începând cu marele vizir şi terminând cu ultimul cerşetor, vor şti că au un stăpân. Un stăpân care nu uită şi nu iartă.

În aceeaşi noapte, Mehmed convocă Divanul în şedinţă extraordinară. Potrivit hotărârii lui, dezbaterile urmau să înceapă la trei ceasuri după ultima cântare a muezinului. În cursul zilei avusese o lungă convorbire cu Zaganos-Paşa, care subliniase perfidia romeilor, încheind cu faimoasele cuvinte puse de Virgiliu în gura marelui preot Laocoon al troienilor: *„Timeo Danaos et dona ferentes”.* Insinuase că Bizanţul n-ar fi fost străin de răzmeriţa ienicerilor şi de anumite curente nesănătoase manifestate în sânul Divanului. Nu rostise numele lui Khalil, dar sultanul înţelesese aluziile lui Zaganos.

Apoi Mehmed cină însingurat în gândurile lui. Nu schimbă o vorbă cu favoriţii din jur. În asemenea momente, până şi Franco Acciaiuoli stătea prudent deoparte, căutând a se face cât mai puţin remarcat.

Mehmed era atât de preocupat, încât mânca bucatele fără a le simţi gustul. Din când în când îşi muia buzele în cupa cu muscat de Samos. De multă vreme îşi luase obiceiul de a încălca preceptele *Coranului*, referitoare la interzicerea consumului băuturilor alcoolice. Un venerabil *ulema* îndrăznise să înfiereze abuzul sultanului, folosind un limbaj tare. Informat, Mehmed ordonase biciuirea bătrânului cenzor, apoi îl exilase în fundul Anatoliei. Asemenea gesturi de autoritate despotică le săvârşea cu premeditare, spre a-i face să înţeleagă pe supuşi că persoana padişahului era deasupra tuturor legilor, chiar şi a *Coranului*. Avea de gând să-l întreacă în asprime pe Baiazid Ildirim. Idealul lui nemărturisit încă era să obţină din partea posterităţii supranumele de „Cuceritorul”. Dar pentru asta trebuia să-şi dovedească însuşirile de neînvins conducător de oşti. Alexandru cel Mare plecase din Occident în fruntea unui pumn de oameni şi cucerise Orientul. El, Mehmed, va porni din Orient şi, cu uriaşele sale armate, va supune Occidentul. Niciun rege sau împărat din Europa nu dispusese vreodată de atâţia soldaţi.

Evident, primul său obiectiv va fi cucerirea Constantinopolelui. Îl reţinea însă o temere. În timpul vieţii tatălui său, când i se încredinţaseră frâiele imperiului, iscase o nemulţumire atât de mare printre turci de îndată ce îşi dezvăluise intenţia de a asedia

capitala romeilor, încât nu numai că se răsculaseră trupele în cap cu ienicerii, ci el însuşi fusese înlăturat de la ocârmuirea statului. Dacă va ordona acum împresurarea Constantinopolelui, nu s-ar expune pericolului de a provoca aceeaşi reacţie? Este adevărat că acum partizanii păcii, în cap cu Khalil, nu se mai puteau folosi de autoritatea lui Murad. Partida războinică era astăzi mai puternică. El, Mehmed, nu va grăbi lucrurile, dar nici nu va renunţa la ţelurile lui. Va acţiona însă pe etape. În final, Constantinopolele trebuia să fie al lui. Ar fi preferat să îşi piardă tronul decât să abandoneze această idee. I se înrădăcinase straşnic în minte credinţa că turcii erau moştenitorii de drept ai Imperiului Roman şi că bizantinii nu fuseseră decât nişte intermediari nevolnici între cezarii Romei şi conducătorii Islamului.

După cină îşi mai limpezi mintea urmărind evoluţiile pline de graţie ale unor dansatoare circaziene. Dar nici spectacolul de balet nu reuşi să-l smulgă multă vreme din vârtejul preocupărilor. Şedinţa Divanului pe care avea să o prezideze îl frământa, fiindcă acum urma să se ia o hotărâre definitivă: pacea sau războiul.

Când şambelanul îl vesti că sosise timpul să treacă în sala de consiliu, Mehmed se ridică de la masă. La un semn al lui, dansatoarele se risipiră, topindu-se după o vastă draperie.

La apariţia sa în marea sală, sfetnicii se înghesuiră unii într-alţii, ca nişte animale speriate. Sultanul surâse. Reuşise, în sfârşit, să-i stăpânească. Se aşeză la locul său. În dreapta lui se plasă Khalil, iar în stânga, Zaganos-Paşa. Padişahul şi Zaganos schimbară rapid priviri complice. Dintre toţi cei de faţă, numai generalul renegat ştia ce avea să urmeze, căci Mehmed îi dezvăluise dinainte intenţiile.

— Harta imperiului! porunci scurt Mehmed.

Cu mişcări tăcute, secretarii întinseră pe masa lungă foile de pergament bine lipite cap la cap, peste care cartografii trasaseră în culori semnele convenţionale topografice, reproducând fruntariile, oraşele, munţii şi râurile imperiului. Erau înfăţişate acolo şi pădurile, şi înălţimile, şi deşerturile, şi trecătorile, şi coastele sfâşiate de apele mărilor. Mehmed trecu în faţa hărţii, lungă de peste cinci metri. Arătă cu degetul un desen care înfăţişa în câteva linii rudimentare o fortificaţie instalată pe malul asiatic al strâmtorii.

— Aici se află fortăreaţa Güzel Hissar, rosti el apăsat, construită de bunicul meu, Sultanul Baiazid, Allah să-i ocrotească somnul! Dincoace, pe ţărmul european, vreau să durez altă fortăreaţă, care

să poarte numele de Boghaz Kessen.

Sfetnicii se priviră nedumeriţi şi uşor alarmaţi. Khalil luă cel dintâi cuvântul, exprimând obiecţiile formulate mintal de cei mai mulţi consilieri.

— Îmi îngădui a-ţi aminti că ţărmul european al Bosforului este cuprins în graniţele Imperiului Bizantin.

Mehmed zâmbi acru.

— Crezi că nu ştiam acest lucru, Khalil? Îl ştiam nu numai din lecţiile de geografie, ci şi datorită tristelor păţanii ale înaintaşilor mei. Ori de câte ori voiau să treacă Bosforul cu armatele lor, spre a se apăra de duşmanii care încălcau hotarele imperiului, se pomeneau că bizantinii le închideau strâmtoarea, silindu-i să facă un mare ocol, spre a traversa marea tocmai prin Dardanele. Astfel, concentrarea trupelor se făcea anevoie, dând posibilitatea duşmanului să ne găsească nepregătiţi şi să ne lovească din plin. Cunoşti asemenea cazuri, Khalil, nu-i aşa? îl întrebă sultanul cu falsă ingenuitate.

— Cunosc, Înălţimea-Ta. Pentru moment nu avem însă a ne teme de opreliştile Bizanţului. Ne aflăm în pace cu toţi vecinii noştri. Cât priveşte Imperiul Bizantin, suntem legaţi de un tratat semnat de curând...

Mehmed îl întrerupse tăios:

— Împăratul Constantinos l-a încălcat. Ai uitat acest lucru?

Marele vizir se făcu vânăt. Riposta padişahului era nu numai dură, dar şi îndreptăţită. „Romei nesocotiţi, reflectă Khalil cătrănit, singuri v-aţi săpat groapa!”

— Sunt încredinţat, Mărite Doamne, că împăratul Constantinos va renunţa la cererea lui nechibzuită dacă îi vom da un răspuns aspru, prevenindu-l de primejdiile la care se expune în cazul că va continua să încalce prevederile tratatului.

Sultanul, care se sprijinea cu mâinile pe masă, încadrând cu degetele lui răsfirate Bosforul, ridică încet privirile asupra marelui vizir.

— Să-l previn că are obligaţia să respecte tratatele? vorbi rar, rostind răspicat fiecare cuvânt. Frazele următoare le debită rapid, ca nişte şuierături de bici: Nici nu mă gândesc, Khalil. Prin cererea sa nesăbuită, Constantinos a denunţat tratatul. Denunţat să rămână! Înţeleg să-mi reiau libertatea de acţiune. Cea mai deplină libertate, Khalil. M-ai înţeles, nu-i aşa?

Marele vizir zări în clipa aceea privirile triumfătoare ale lui

Zaganos-Paşa şi ale lui Şehab-ed-Din. „M-aţi lucrat, tâlharilor!” cugetă furios şi înfricoşat totdeodată. Era furios fiindcă adversarii politici îl jucaseră în chip atât de perfid, şi mai ales înspăimântat de perspectivele care se deschideau dacă Mehmed, acest tânăr imberb, avea să-şi ducă la îndeplinire gândurile.

Se ploconi, deschizând braţele în semn de supunere.

— Înţeleg indignarea ta, Mărite Doamne, grăi cu umilinţă. Dar ţara noastră mai are nevoie de câţiva ani de pace spre a se consolida după frământările de până acum. Suntem în zori de domnie, Înălţimea-Ta. Pescuitorii în apă tulbure abia aşteaptă un prilej spre a-şi face jocul.

— Ce vrei să spui, Khalil? întrebă sultanul, încreţindu-şi fruntea.

— Înălţimea-Ta abia a izbutit să înfrângă răscoala ienicerilor. Suntem siguri că nu mai există şi alte focare de nemulţumire în armată?

Mehmed izbi cu pumnul în masă:

— Sunt sătul de răzvrătiri! Lumea trebuie să înţeleagă odată pentru totdeauna că în Imperiul Otoman există un singur creier, creierul meu, şi o singură voinţă, voinţa mea. Toţi trebuie să se supună fără crâcnire. Iar cei care nu vor înţelege vor trebui să piară!

Aruncă o privire cruntă asupra divaniţilor consternaţi:

— Supunere sau moarte! vorbi şuierat. Nu voi şovăi să retez capetele cele mai sus puse dacă se vor împotrivi politicii mele. Voi construi fortăreaţa de pe malul apusean al Bosforului, indiferent dacă teritoriul respectiv se află sub stăpânirea bizantinilor. Avem nevoie de această strâmtoare spre a ocroti interesele superioare ale imperiului nostru. Dacă romeii se vor opune, cu atât mai rău pentru ei. Astăzi sunt în situaţia de a pune condiţii, nu de a le primi. Luaţi aminte! reluă, cuprinzând într-o privire circulară pe toţi sfetnicii. Ordon ridicarea cetăţii Boghaz Kessen pe ţărmul european al Bosforului! Lucrările de construcţie vor începe la primăvară, de îndată ce condiţiile atmosferice vor permite punerea fundaţiilor. Până atunci, guvernatorii provinciilor din Europa şi din Asia vor aduna materiale şi vor recruta meşteri constructori, astfel ca programul lucrărilor să nu sufere întârziere. Khalil-Paşa, Zaganos-Paşa şi Ţariţias-Paşa vor conduce personal execuţia construcţiei, sub directa mea supraveghere.

Ochii sultanului aruncau văpăi. Se uită plin de sfidare la marele vizir, ca şi când ar fi aşteptat o nouă obiecţie, spre a-l zdrobi. Khalil

era însă prea diplomat spre a face jocul adversarilor, continuând politica de frânare a avânturilor războinice ale sultanului. Plecă fruntea şi rosti recules:

— Poruncile tale, Mărite Doamne, sunt sfinte pentru toţi supuşii tăi. Sfinte sunt şi pentru mine, cel mai umil slujitor al tău, Doamne.

Mehmed era încântat că izbutise să-şi impună voinţa. Hotărî să exploateze succesul, reducând anticipat la zero argumentele pe care pacifiştii ar fi fost poate ispitiţi să le mai ridice.

— Am chibzuit temeinic. Cele două fortăreţe, durate în cea mai strâmtă porţiune a Bosforului, îşi vor combina tirul de artilerie, împiedicând navigaţia corăbiilor aflate sub pavilionul duşmanilor noştri. Sugrumând Bosforul, stăvilim aprovizionarea Constantinopolelui. Îl izolăm de ţările limitrofe Mării Negre. Blocat, se va stinge prin sufocare şi ne va cădea apoi în palmă, aşa cum cade din pom un fruct putred. Stăpânind Bosforul, ne asigurăm un nou punct de trecere de pe un continent pe altul. Apele veşnic învolburate ale strâmtorii nu vor mai fi o piedică.

Mehmed ştia că vorbele lui vor ajunge foarte repede la urechile bizantinilor. Fusese prevenit că printre consilierii lui se aflau câţiva vânduţi creştinilor. Zaganos pretindea că şi marele vizir s-ar număra printre aceştia. Dar nu fusese în stare să furnizeze dovezi. Lui Mehmed îi era indiferent dacă chestiunile discutate în consiliu vor ajunge la cunoştinţa constantinopolitanilor. Ar fi chiar indicat să se întâmple acest lucru. Cuprinşi de panică, bizantinii vor încerca să intervină spre a împiedica lucrările, dându-i prilejul de a trece la represalii. Romeii vor apărea astfel în postură de provocatori. Raţionamentele lui erau oarecum specioase, dar ce importanţă avea, de vreme ce de partea lui era puterea?

— Vom păstra secretul operaţiilor, spre a le asigura succesul, rosti Khalil, dornic să-şi dovedească zelul.

— Secretul? exclamă Mehmed cu mirare. Nu putem păstra secretul. Depozitarea materialelor şi deschiderea lucrărilor vor da alarma în tabăra duşmanilor. Şi încă ceva, Khalil. Sistezi imediat alocaţia fixată pentru întreţinerea prinţului Orkhan. Protestele bizantinilor vor fi respinse fără discuţii.

— Aşa vom face, Mărite Doamne, făgădui cu slugărnicie marele vizir.

Sufletul lui era îndoliat. Edificiul politicii paşnice pe care se străduise să-l consolideze în ultimii ani se năruia acum, fiindcă acest tânăr înfumurat şi temerar voia să cucerească Bizanţul, fără a

se teme că ar putea ridica Europa împotriva sa.

— În zilele care vor urma, privirile întregii omeniri se vor aţinti asupra noastră, continuă Mehmed cu tenacitate. Trebuie să-i arătăm că suntem tari, că nu ştim ce înseamnă frica. Orice şovăială va fi socotită slăbiciune, iar duşmanii noştri vor încerca să profite. Deci, îndrăzneală! Îndrăzneala în acţiunile diplomatice dă rezultate mai bune decât o campanie militară. Să te arăţi întotdeauna mai hotărât, mai violent, mai rigid decât adversarul, spre a-l intimida.

Se întoarse spre marele vizir şi îi zâmbi cu afectată bunăvoinţă:

— Treburile curente ale împărăţiei le vom discuta mâine. În noaptea asta să te culci devreme. Eşti vârstnic şi ai nevoie de odihnă. Doresc să te bucuri de sănătate, spre a mă sluji cu folos. Divaniţi, mâine în zori plecăm la Adrianopole. Acolo vom avea mult de lucru. Zaganos-Paşa, mă urmezi! În noaptea asta vreau să desăvârşesc planurile reformei ienicerilor. Vreau să încadrez în unităţile lor pe cei şapte mii de slujitori ai vânătorilor. N-am nevoie de atâţia purtători de şoimi, ca să dobor din zbor câteva păsări paşnice şi laşe. Prefer să am soldaţi cu însuşiri de şoimi… Şi încă ceva. Trupele noastre de pe frontul Karamaniei, care se înapoiază în garnizoanele lor din Europa, nu vor mai face ocol spre a traversa Dardanelele. Vor trece peste Bosfor, folosind cel mai scurt drum dintre Brussa şi Adrianopole.

Khalil simţi un nou fior în inimă. Sultanul grăbea deliberat confruntarea cu Bizanţul.

— Voi transmite de îndată ordinul Înălţimii-Tale comandanţilor de mari unităţi, zise Zaganos-Paşa, manifestându-şi adeziunea deplină faţă de hotărârea sultanului.

Khalil înţelese rostul acestei intervenţii. Rivalul său îl avertiza că armata era alături de sultan, că epoca în care comandanţii militari erau ostili politicii de cuceriri a lui Mehmed apusese pentru totdeauna.

— Vom executa cu supunere ordinele Înălţimii-Tale, îşi plecă marele vizir grumazul în faţa tânărului suveran.

Mehmed râse iarăşi, îl bătu uşor cu palma peste umăr, gest de o intimitate şocantă, pe care nu şi-l permisese până acum, apoi părăsi cu pas vioi încăperea consiliului.

* * *

— Unirea cu Roma? Niciodată!

Braţul lui Ghenadios Scholarios, cea mai temută figură monahală

din întregul Bizanţ, descrise un violent arc de cerc, însoţindu-şi vorbele neînduplecate de un gest tot atât de neînduplecat.

— Dealtfel, recentul conciliu, prezidat de Patriarhul Alexandriei, chiar aici în Constantinopole, şi-a afirmat în termeni categorici ostilitatea faţă de Roma şi faţă de ideea unui compromis cu reprezentanţii catolicismului, adăugă Ghenadios cu intransigenţă.

Vorbele lui, debitate în prezenţa unor înalţi ierarhi şi a marelui amiral Lucas Notaras, aveau drept cadru o umilă chilie din monastirea Pantocratorului. Acolo se retrăsese Ghenadios Scholarios – în semn de protest – după ce „ereticul" patriarh Gregorios Mammas hotărâse să accepte unirea Bisericii ortodoxe cu cea catolică.

— Niciodată! Niciodată! repetă cu neclintită încăpăţânare Ghenadios. Nu voi trăda niciodată ortodoxismul. Imperiul lumesc al Bizanţului poate să dispară. Tot ceea ce se naşte trebuie să şi piară. Este în ordinea firească a lucrurilor. Nu numai fiinţele grăitoare sau negrăitoare sunt supuse acestei legi, ci şi statele, oricât ar fi ele la un moment dat de mari şi de puternice. Se prea poate ca misiunea încredinţată de Dumnezeu Bizanţului să se fi apropiat de sfârşit. Ortodoxismul este însă un imperiu spiritual, destinat să dăinuie atât cât va dăinui şi dumnezeirea veşnică.

Marele amiral îşi bătu nervos cu cravaşa cizma din piele fină, roşie.

— Înţeleg scrupulele Cuvioşiei-Tale şi mă alătur lor. Mai ştiu însă că avem o datorie şi faţă de poporul acestei ţări. Dacă Bizanţul se va prăbuşi şi va fi strivit sub călcâiul Islamului, suferinţele pe care le vor îndura milioane de creştini ne vor împovăra conştiinţa până dincolo de mormânt. Trebuie să găsim o soluţie de compromis, Cuvioşia-Ta. Trebuie! Soarta imperiului nu ne poate lăsa indiferenţi!

Marele amiral îşi lipi spinarea de spătarul tare al jeţului şi îşi ridică privirea asupra feţelor bisericeşti prezente la aceste discuţii. Se aştepta la un sprijin moral, cel puţin din partea moderaţilor, întâlni însă numai expresii întunecate, aspre.

— Ortodoxismul pur, iubit de Dumnezeu şi de oameni, nu poate şi nu trebuie să îngenunche în faţa catolicismului eretic, rosti cu aceeaşi înverşunare călugărul Ghenadios. Memoria ecleziaştilor ortodocşi înclinaţi să accepte o asemenea ticăloşie va fi stigmatizată în vecii vecilor.

— Să nu fim atât de necruţători, interveni Lucas Notaras. Patriarhul Gregorios Mammas a avut un rol ingrat.

Ghenadios se ridică brusc din jeţ. Ochii lui negri, umbriţi de sprâncene groase, cenuşii, scânteiară.

— Să nu mai pomeneşti în prezenţa mea numele acestui trădător al ortodoxismului. Ruşinoasa lui fugă la Roma a demonstrat cu prisosinţă lipsa de temeinicie a argumentelor lui şi scârba cu care au fost primite de întreaga suflare ortodoxă.

Marele amiral schiţă un gest care-i oglindi îndoielile.

— Termenul *fugă* nu este cel mai potrivit. Patriarhul Gregorios Mammas şi-a ales singur şi nesilit de nimeni calea surghiunului.

— Desigur! Rămânerea lui în scaunul patriarhicesc al Constantinopolelui nu mai era cu putinţă după ce se declarase sluga Romei. Mă surprinde, *Ilustrissime*, că îi iei apărarea, clamă Ghenadios.

Şi ochii lui Lucas Notaras căpătară ascuţiri de sabie.

— Cred, Cuvioşia-Ta, că n-ai să mă acuzi şi pe mine de trădare a cauzei ortodoxismului.

— Nu! Ştiu că eşti un vrednic fiu al Bisericii noastre.

— Am însă în vedere, Cuvioşia-Ta, viaţa milioanelor de creştini ortodocşi, pe care trebuie să-i apărăm de urgia Islamului. Când am primit demnitatea de mare amiral, am jurat credinţă împăratului şi Imperiului nostru. Păcătuiesc dacă îmi respect jurământul? Tu, Cuvioase, vei păcătui dacă vei accepta, de formă, o împăcare cu Roma? Însuşi apostolul Petru s-a lepădat de Isus Hristos când interese înalte…

— Nu sunt apostolul Petru! ripostă aprig călugărul.

— Trebuie totuşi să găsim o cale! stărui cu răbdare Lucas Notaras. Miza este atât de mare în acest tragic joc politic, încât nu ne este îngăduit să scutim nicio strădanie pentru a obţine un rezultat cât de mic, în stare însă a uşura într-o oarecare măsură povara ameninţării cu nimicirea totală, povară care în clipa aceasta apasă atât de greu pe umerii tuturor. Lasă-mă, Cuvioase, să-ţi formulez propunerile mele. Dacă ai să le socoteşti demne a le acorda atenţia ta…

— Vrei să-ţi pierzi timpul?

— Dacă lupta pentru salvarea Bizanţului reprezintă o pierdere de timp, îngăduie-mi, Cuvioase, să nu mă simt deloc ruşinat că îmi pierd în acest chip vremea.

Expresia ochilor lui Ghenadios se îndulci. Îndrăzneala marelui amiral nu-i displăcuse.

— Vorbeşte, *Ilustrissime*! Te ascult. Asta nu înseamnă că am

să-ţi îmbrăţişez opiniile.

— N-am cerut niciodată semnături în alb, Cuvioşia-Ta. Doresc numai să urmăreşti cu atenţie cuvintele mele şi abia după aceea să le judeci.

Domolit, călugărul se instală din nou în jeţ. Îşi netezi barba mătăsoasă, albă, în contrast cu roşul buzelor cărnoase.

— Zilele acestea va părăsi capitala Andronic Bryennios Leontaris, ambasador extraordinar al Majestăţii-Sale împăratul. Se va opri mai întâi la Veneţia, spre a cere dogelui ajutoare în oameni, în vederea întăririi garnizoanei constantinopolitane, apoi îşi va continua drumul până la Roma, spre a preda Papei un mesaj prietenesc din partea Majestăţii-Sale.

— Mai era nevoie? rosti cu ironie amară Ghenadios. Papa ştie că basileii din stirpea Paleologilor sunt slugi preaplecate ale Romei.

Buzele lui Lucas Notaras se strânseră câteva clipe, exteriorizându-i contrarietatea. Se stăpâni însă a-şi manifesta nemulţumirea şi se mărgini să îşi continue raţionamentul.

— Cred că n-ar suferi cu nimic ortodoxia dacă un sinod alcătuit din personalităţi potrivnice unirii…

— Mă ierţi că te întrerup, *Ilustrissime*, interveni vicarul bisericii Sf. Sophia. Un *sinod* nu poate lua hotărâri legale în absenţa patriarhului. O astfel de adunare, cum o preconizezi dumneata, nu şi-ar putea atribui decât denumirea de *synaxis*.

— Atunci să folosim cuvântul *synaxis*, grăi concesiv Lucas Notaras. Pentru a demonstra Papei că avem totuşi bunăvoinţă şi că nu respingem *ab initio* orice discuţii cu Roma, am propune convocarea unui nou conciliu – dar nu în Italia, ca în trecut, ci la Constantinopol – un conciliu cu caracter ecumenic, deoarece şi-ar asigura participarea tuturor patriarhiilor răsăritene. La dezbateri ar asista şi o delegaţie de prelaţi catolici, desemnaţi de Papă. Înalta adunare ar urma să discute posibilitatea găsirii unei înţelegeri între catolici şi ortodocşi.

Ghenadios clătină din cap cu îndoială.

— Şi care ar fi folosul imediat al acestui conciliu?

— Un folos triplu. Ar acorda un răgaz clerului ortodox spre a-şi formula în linişte condiţiile, ar anula angajamentele luate de delegaţii noştri în conciliul de la Florenţa şi i-ar îngădui Papei să ne sprijine pe tărâm politic şi militar, fără a-şi pierde faţa.

Ghenadios râse cu neîncredere.

— Îl crezi prea naiv pe Papă, *Ilustrissime*. De ce ar renunţa la

nişte avantaje câştigate, în vederea obţinerii altor avantaje ipotetice? Pentru Roma, conciliul de la Florenţa reprezintă un punct câştigat.

— Hotărârile luate la Florenţa n-au fost urmate de rezultate practice. Sau dacă au existat oarecare efecte, acestea au fost iluzorii. În orice caz, am face o încercare. Suntem într-o situaţie atât de grea, încât o concesie măruntă nu este de lepădat. Trebuie să recunoşti, Cuvioşia-Ta, că impasul actual nu ne foloseşte câtuşi de puţin.

Ghenadios aspiră adânc aerul. Privirile lui rămaseră câteva clipe aţintite în gol.

— Argumentele tale, *Ilustrissime*, nu par lipsite de temei. Nu cred însă că veţi ajunge la vreun rezultat. În ceea ce mă priveşte, nu mă voi împotrivi constituirii unui *synaxis*, dar nici nu voi participa la dezbaterile lui. Semnătura mea pe mesajul adresat Papei rămâne bineînţeles în afara oricărei discuţii. Poziţia mea nu se schimbă.

Înalţii prelaţi, care abia îndrăzneau să scoată câte un cuvânt în prezenţa lui Ghenadios, se priviră întrebători. Cum de izbutise marele amiral să-l clintească? Dominaţi de puternica personalitate a călugărului, de reputaţia lui de savant, de intransigenţa-i nebiruită, de fanatismul său dus până la extremele limite, nu le venea să creadă că li se dădea posibilitatea să adopte o atitudine de mijloc în cadrul *synaxis*-ului.

Marele amiral înţelese că repurtase un prim succes. Îl exploata jucându-şi a doua carte.

— Dacă vreunul dintre Sfinţiile-Voastre mai are vreo îndoială în ceea ce priveşte politica duşmănoasă a turcilor faţă de noi, este de-ajuns să vă aduc la cunoştinţă că trupele sultanului Mehmed, aflate în drum spre Adrianopole, au trecut Bosforul, traversând teritorii bizantine, fără a cere autorizaţia împăratului nostru.

Câţiva clerici se mişcară stingheriţi în jilţurile lor. Una era să bravezi Curtea şi pe împărat, deoarece cochetau cu Roma, şi alta era să aştepţi pasiv prăbuşirea Bizanţului, ultima fortăreaţă a creştinismului grec în calea formidabilei presiuni exercitate de Islam în Europa sud-estică.

— Dar sultanul nu s-a mulţumit cu atât, continuă Notaras cu pasiune. Am fost informaţi că în ultimele zile a ordonat trupelor lui să izgonească populaţia romaică de pe valea inferioară a Strumei, aflată încă în stăpânirea noastră. În momentul de faţă, detaşamente de ieniceri execută porunca lui Mehmed, expulzând

sau luând în robie supuşi ai împăratului Constantinos, confiscându-le averile, ridicându-le copiii nevârstnici spre a-i turciza cu forţa. Cunoşteaţi aceste fapte sau nu le cunoşteaţi?

— Nu le cunoşteam, rosti cu glas slab vicarul bisericii Sf. Sophia.

— Nu va întârzia ceasul când sultanul va bate la porţile Constantinopolelui, dar nu pentru a fi autorizat să intre ca orice vizitator paşnic, ci pentru a ne soma să predăm oraşul turcilor, rosti sumbru marele amiral.

Glasul lui, cu sonorităţi adânci, căpăta accente sepulcrale, strecurând fiori în inimile prelaţilor.

— Avem nevoie de ajutoare din afară. Altfel suntem pierduţi. La ora actuală Papa este singurul personaj capabil şi în acelaşi timp dornic să ne ajute.

Discuţiile continuară până la miezul nopţii. Intransigenţii păreau să piardă teren. Ghenadios păstra o tăcere încăpăţânată. Tratativele fură reluate în ziua următoare. În cele din urmă, câţiva antiunionişti moderaţi trecură la redactarea unei scrisori adresate Papei, formulând – cu uşoare modificări – propunerile inspirate de Lucas Notaras. Rămânea ca *synaxis*-ul să o aprobe. Adunarea convocată de vicarul Patriarhiei constantinopolitane la monastirea Pantocratorului frământă trei zile chestiunea reluării discuţiilor cu Roma şi a formei definitive pe care urma să o aibă mesajul destinat Suveranului Pontif. După discuţii furtunoase, se ajunse la un acord. Ultima şedinţă se încheie în zori, după douăzeci de ore de dezbateri neîntrerupte.

Încăperile ce adăpostiseră adunarea erau încă luminate de flăcăruile gălbui ale lumânărilor, când Lucas Notaras părăsi monastirea, având asupra sa preţiosul document, semnat şi sigilat. Se simţea copleşit de oboseală. Mergea călare, la pas, aspirând aerul proaspăt al dimineţii. Lumea, mânată de treburi, împânzise deja străzile şi forumurile.

În drum spre palatul Blachernelor, marele amiral trecu pe lângă una din pieţele unde se ţineau târgurile de sclavi. Câţiva neguţători turci se agitau pe estradele înalte, lăudându-şi „marfa” umană, examinată atent de amatorii cu parale multe. Puzderie de gură-cască făcea galerie. Se distrau gratuit la un spectacol cu femei goale şi cu bărbaţi de asemenea goi. Cumpărătorii erau autorizaţi să cerceteze „marfa”, s-o pipăie, să se convingă de calităţile ei.

Lucas Notaras se simţi nu numai îndurerat, dar şi profund scârbit

de această lume care tolera ca nişte bieţi robi creştini să fie expuşi spre vânzare într-o piaţă creştină de către neguţători turci.

Dădu pinteni calului spre a scăpa mai repede de acest spectacol, mai degradant decât luptele de gladiatori din circ. Când ajunse la palat, se înfăţişă şambelanului de serviciu. Fiindcă era prea devreme spre a fi primit în audienţă de împărat, îi încredinţă mesajul semnat de membrii *synaxis*-ului, recomandând ca după ce-l va supune aprobării basileului, să-l predea ambasadorului Andronic Bryennios, aşa cum fusese convenit.

Lucas Notaras plecă apoi spre locuinţa lui. Îşi încheiase cu bine misiunea încredinţată de împărat. Nu i se putea cere mai mult. În ceea ce-l privea, rămăsese un convins antiunionist.

Marele amiral avea o înfăţişare mândră, nobilă, ce inspira respect. Militarii şi chiar trecătorii anonimi îl salutau cu plăcere. „E falnic cum numai un împărat poate fi!” spuneau ei, împărtăşindu-şi impresiile. Vorbele lor ajunseseră la cunoştinţa lui Notaras. Flatat, se întreba adeseori dacă n-ar fi fost un împărat mai înţelept, mai capabil decât Ioannos al VIII-lea sau decât acest Constantinos, care nu fusese în stare nici măcar a face copii, spre a asigura o succesiune imperială normală. În cazul morţii lui, Coroana ar trece la vreunul din fraţi. Din nefericire, nici Demetrios şi nici Thomas nu erau demni să urce treptele tronului. Notaras nu se gândise niciodată cu tot dinadinsul să ajungă basileu. Dar dacă împrejurările ar fi impus-o, evident, nu s-ar fi dat înapoi…

Când ajunse la locuinţa lui – unul dintre cele mai somptuoase palate din Constantinopole – constată că oboseala îi trecuse ca prin farmec. Poate că aerul curat şi rece al dimineţii îi făcuse bine.

Soţia sa, Maria, îl întâmpină în capul scării.

— Toată noaptea ţi-am purtat de grijă. Vremurile sunt tulburi şi oamenii tare câinoşi.

Notaras o mângâie tandru pe obraz.

— Cine să-mi dorească răul, Maria? Apoi sunt întotdeauna înconjurat de slujitori înarmaţi. Crede-mă, nu mă expun pericolelor, colindând noaptea Constantinopolele. Îi zâmbi cu căldură: Nu risc decât să întâlnesc o femeie frumoasă…

Maria Notaras râse cu veselă nepăsare.

— De concurenţa femeilor întâlnite în miez de noapte pe stradă nu mă sinchisesc. Mai de temut sunt respectabilele doamne de la Curte.

Notaras zâmbi.

— Nu uita că a existat cândva o femeie de stradă, pe nume Theodora.

— Asemenea exemplare abia dacă apar o dată la un mileniu. Afară de asta, tu nu eşti Justinian.

— Nu am stofă de basileu? se prefăcu supărat marele amiral.

— Nu ai gusturile lui Justinian, preciză ea. Eşti mai rafinat. Dar să lăsăm discuţiile frivole. Te-am aşteptat cu un mic dejun care să te refacă după oboseala de astă-noapte. Stropit – ghici – cu Salern şi cu Mamertin. Am primit chiar acum câteva butoiaşe aduse din Italia de Leone Storlato.

— Bravo! Să le încerc. Copiii ce fac?

— Învaţă. I-am sculat devreme.

— Foarte bine.

Un servitor în livrea albastră cu verde – culorile familiei Notaras – intră afectat.

— Senatorul Evghenis Kalamides vă roagă să-l primiţi.

— La ora asta? se miră marele amiral.

— Mi-a ordonat să vă aduc la cunoştinţă că doreşte să vă vorbească despre o chestiune importantă.

Notaras se întoarse spre soţia lui.

— Mă tem, Maria, că micul dejun va trebui să mai aştepte.

— Prefer să aştepte Kalamides până ai să mănânci ceva.

— Nu se poate. Trebuie să-l primesc. Kalamides este un personaj de seamă chiar şi pentru mine.

— L-au făcut mare logotet?

— Ar vrea el. E un ambiţios fără pereche. Se bucură de influenţă în anumite cercuri antiunioniste. Nu strică să îngroş rândurile partizanilor mei dacă vreau să devin mare logotet trecând chiar peste voinţa împăratului.

— Ioannos al VIII-lea îţi făgăduise funcţia asta. Mă întreb de ce Constantinos nu-i respectă recomandările făcute pe patul de moarte.

— Constantinos are oamenii lui, suspină marele amiral.

Maria Notaras făcu o mutră dezgustată.

— Chrisanta Lucan declara într-o societate că împăratul intenţionează să-l facă pe Sphrantzes mare logotet.

— Nu m-ar mira. Sphrantzes este omul de casă al împăratului.

— Ar săvârşi o nedreptate.

— Nu ar fi nici prima şi nici ultima. Paleologii şi recunoştinţa sunt două noţiuni care se exclud. În sfârşit, să-l primesc pe Kalamides.

Vorbi servitorului:

— Pofteşte-l pe senator în camera de porfir. Vin imediat.

Servitorul ieşi.

— Să nu fii prea deschis cu senatorul ăsta, îl povăţui Maria. Se spune că e un personaj dubios.

— Nu ştiu dacă este chiar aşa. Se pricepe însă a trage sfori. Îţi promit că n-am să zăbovesc în compania lui. Am să discut doar despre vreme.

Maria îl sărută cu afecţiune.

— Săruţi ca o îndrăgostită.

— O îndrăgostită cu păr alb.

— Ai dreptate, draga mea. Cine ar crede că avem cinci copii mari?!

— Anii nu au reuşit să ne biruie, Lucas.

În sala de porfir, senatorul Kalamides se plimba îngândurat, cu mâinile la spate. Parcurgea zece paşi la dus şi zece la întors. Încerca o ciudată agitaţie lăuntrică de când evenimentele începuseră să se precipite. Prezenţa sa în consiliul imperial şi colaborarea ascunsă cu turcii îi îngăduiau să urmărească desfăşurarea jocului ambelor tabere. Se apropia deznodământul, ca într-o piesă antică bine regizată. Bizantinii se comportau de parcă o mână nevăzută i-ar fi împins încet, dar irezistibil spre prăpastie. El, Kalamides, interpreta rolul destinului. Nu-l determinase oare pe Constantinos să facă acel fatal demers pe lângă Mehmed, declanşând o serie de forţe menite să-l ducă la dezastru? Este drept că operaţia îl costase scump. Împăratul şi consilierii imperiali nu-i iertau rolul jucat în cazul Orkhan. Aici, în Constantinopolul bizantin, atmosfera devenise pentru el aproape irespirabilă. Dar cât va mai dura Constantinopolele bizantin? Când va dispărea această ultimă enclavă a unei lumi perimate, rămasă în coasta vigurosului Imperiu Otoman, Zaganos-Paşa îl va recompensa, oferindu-i cele mai înalte funcţii în Constantinopolele turcesc. În aşteptarea deznodământului, el, Kalamides, ar fi preferat să se retragă într-un colţ unde să fie bine apărat. Turcii erau însă nesăţioşi. După ce le făceai un serviciu, pretindeau un altul şi mai mare. Acceptase noua sarcină, fiindcă intrase într-un joc din care nu se mai putea rupe. Era însă de-ajuns să facă un pas greşit, ca totul să se năruie.

Câteodată, Kalamides se întreba dacă riscurile nu erau mai mari decât miza. Atunci regreta că se angajase în acest *maelstrom,* dar era prea târziu ca să mai dea înapoi.

Intrarea marelui amiral îl făcu să tresară. „Am nervii prea ascuţiţi”, îşi zise. „Trebuie să mă stăpânesc.”

Notaras îi întinse condescendent o mână moale.

— Ce vânt te aduce pe la mine, *Clarissime*?

— Plăcerea de a vedea un om pe care-l preţuiesc îndeosebi.

— Numai pentru asta ai venit? zâmbi Notaras.

Surâsul de pe chipul senatorului se şterse.

— Adevărul este că desfăşurarea evenimentelor m-a adus la dumneata. Ne aşteaptă vremuri grele.

— Ştiu. Toată lumea ştie.

— Trăim pe un vulcan care poate erupe dintr-un moment într-altul.

Kalamides se avântă într-o lungă introducere, relevând prestigiul câştigat de marele amiral în ochii antiunioniştilor, cât şi ai tuturor duşmanilor Romei.

— Paleologii, ploconiţi Papei, au provocat numai zavistie printre supuşii lor, adăugă.

„Unde vrea să ajungă?” se întrebă gazda.

— Din nefericire, sau poate din fericire, continuă Kalamides sibilin, actualul nostru suveran nu are copii. Cine are să-l urmeze la tron? Fraţii lui? Exclus. Romeii ar prefera să-i lapideze…

Kalamides se lansă într-o pledoarie îndrăzneaţă, care-l făcu pe Notaras să-i pună la îndoială buna-credinţă. Să fi fost senatorul un agent provocator? Încerca să-l compromită, smulgându-i declaraţii duşmănoase actualului regim? În favoarea sincerităţii lui Kalamides pleda faptul că şi el se compromisese în ochii basileului.

Vizitatorul se uită pe fereastră la soarele care se ridicase pe cer.

— Ah, cât de repede trece timpul! Ştiu că aţi petrecut o noapte albă. Vă las să vă odihniţi. Dar am să revin în curând. Avem multe de vorbit.

După plecarea senatorului, îl treziră din gânduri chiote vesele, cristaline, ce ţâşneau în parc asemenea apelor dintr-o fântână arteziană. Ieşi pe balcon. Băieţii lui îşi terminaseră probabil lecţiile, căci acum jucau polo pe o vastă peluză. Fluturându-şi pletele în vânt, alergau pe cai arabi vioi ca nişte spiriduşi, manevrând cu dibăcie mingea, într-o întrecere îndrăcită. Câteva minute le urmări încântat jocul, apoi se înapoie la soţia lui şi la micul dejun.

— Ce-a vrut Kalamides? îl întrebă Maria.

— Nu ştiu. A bătut câmpii.

Se aşeză la masă şi decupă artistic calota unui ou fiert. Puse apoi

cuţitul pe masă, rămânând cufundat în gânduri.

— Ce te preocupă, Lucas? îl întrebă ea, plină de solicitudine.

Marele amiral puse cu delicateţe mâna lui mare şi grea peste mâna fină şi subţire a nevestei.

— Kalamides mi-a vorbit despre vremurile grele pe care le trăim.

— Nu ţi-a spus o noutate.

— Nu. Dar asta m-a făcut să meditez şi asupra situaţiei noastre. Trebuie să luăm măsuri de prevedere. Să ascundem banii, bijuteriile, aurul…

— M-am gândit şi eu la asta, Lucas, suspină ea. Dar am tăcut, fiindcă n-am vrut să-mi spui că sunt prăpăstioasă.

— Avem aici în palat tainiţe destule. Rămâne doar să le folosim…

Propuse câteva soluţii, pe care le cântăriră amândoi cu multă băgare de seamă. Absorbit de acest subiect, Notaras uită şi de ouăle fierte, şi de vinul de Salern, şi de celelalte bunătăţi de pe masă. Era şi firesc. Căci marele amiral stăpânea avuţii fără număr. Nici el şi nici soţia lui n-ar fi fost capabili să-şi evalueze comorile.

— Dacă aş vrea să-mi însuşesc cu forţa tronul, îi spusese odată Notaras, aş putea să plătesc numai cu echivalentul colecţiei noastre de diamante treizeci de mii de mercenari.

— De ce să le arunci lor banii, când ai putea să-ţi atingi scopul pe alte căi! replicase ea, practică.

Maria Notaras cobora dintr-o familie nobilă, dar sărăcită. Averea în care intrase, după căsătoria ei cu marele amiral, o ameţise. Giuvaerurile pe care mirele i le înfăţişase a doua zi după nuntă o lăsaseră fără glas. Câteva încăperi cu uşi blindate, din preajma apartamentului lor, ascundeau cea mai superbă colecţie de pietre preţioase din întregul Orient. Se aflau acolo rubine de toate nuanţele, începând cu rozul tandru al petalelor de trandafiri, continuând cu roşul-purpuriu străbătut de ape luminoase şi terminând cu roşul „sânge de porumbel”, atât de preţuit de persani. Unele proveneau din Birmania, altele din Ceylon ori din Africa Centrală. Smaragdele în care tonurile de albastru şi de galben se contopeau, realizând incomparabilul lor verde catifelat, scânteiau ca nişte licurici în noapte. Smulse din adâncurile pământului indian – valea Bhilwara, şi din Egipt – regiunea stâncoasă Kosseir, atingeau mărimi prodigioase. Safirele albastre – frânturi de cer senin oglindite în nestemate – cuprindeau exemplare rarisime, printre care pietre galbene, verzi, trandafirii sau violete, aduse din Ceylon, Birmania, ori din misterioşii munţi ai

Caşmirului. Unul dintre safire, „Frumuseţea albastră a Asiei”, avea patru sute de carate. Diamantele încoronau colecţia, aşa cum Calea lactee încoronează cerul nocturn. Aceste „Fragmente de eternitate”, cum le denumeau indienii, sau „Neîmblânzitele”, cum le caracterizau grecii, scăpărau ca şi când înlăuntrul lor ar fi fost întemniţate razele soarelui. Erau acolo şi diamante albastre, galbene, roze, verzi, roşii, unele mai uluitoare decât celelalte. Cele mai multe îşi aveau obârşia în minele Golgondei. Perlele magnifice şi atât de gingaşe încât trebuiau păstrate în condiţii deosebite, spre a nu se deteriora, înmagazinau strălucirea tandră a lunii. Luminozitatea aceea misterioasă – denumită poetic „Orient” – izvora dinlăuntru, irizându-se la suprafaţă şi creând efecte de o nemaipomenită frumuseţe. Scoase din Marea Roşie şi din Golful Persic, erau de un alb imaculat, străbătut uneori de tonuri roze, jucăuşe. În colecţia marelui amiral se găseau şi topaze, şi granate, şi olivine, şi turcoaze, şi cornaline, până şi acele enigmatice opale, aducătoare de nenoroc. Înaintaşii lui Lucas Notaras fuseseră nu numai mari amatori de nestemate, dar avuseseră şi mijloace aproape nelimitate spre a şi le procura.

Secretul asupra existenţei splendidei colecţii era păstrat cu stricteţe. Împăraţii Bizanţului, uneori mai capricioşi decât femeile, îşi ridicau favoriţii pe culmi, apoi, fără de veste, îi lăsau să cadă în hăurile celei mai negre dizgraţii. Pe de altă parte, schimbările de suverani ori de dinastii se făceau îndeobşte într-o ambianţă de violenţă şi de haos politic şi social. Sfetnicii, încărcaţi cu daruri şi onoruri de către basileii doborâţi fie de moarte, fie de duşmani, erau întemniţaţi şi deposedaţi de averi când alţi autocraţi se instalau la putere.

Era natural ca realista Maria Notaras, crescută în sărăcie, să nu conceapă a înstrăina nici măcar o parte din această avere, spre a *cumpăra* pentru soţul ei tronul Bizanţului. Senatorul Kalamides avea să le ofere o soluţie providenţială, susceptibilă să împace spiritul de economie al Mariei Notaras şi visurile de mărire ale soţului ei.

Vizitele lui Kalamides la palatul Notaras se repetară, manifestările-i de prietenie devenind tot mai calde, mai zgomotoase. Într-o convorbire confidenţială, cu multe ocolişuri preliminare, senatorul îşi dezvălui adevăratele intenţii. Cercuri antiunioniste ar fi văzut cu ochi buni schimbarea dinastiei. Constantinos trebuia înlăturat, fiindcă trădase cauza

ortodoxismului. Kalamides înşirui numele unor personalităţi constantinopolitane care – asemenea lui – îl socoteau pe marele amiral omul desemnat de Pronie spre a prelua sceptrul imperial. Raţionamentul acestora era limpede. O confruntare militară între Bizanţ şi Imperiul Otoman era inevitabilă. Turcii, ostili lui Constantinos – devotat Occidentului şi Romei – s-ar arăta mai binevoitori dacă pe tronul Bizanţului s-ar instala un autocrator prieten al Islamului. Numele marelui amiral Lucas Notaras fusese rostit cu simpatie în anturajul lui Zaganos-Paşa, preciză Kalamides. În continuare, îl rugă pe Notaras să păstreze secretul asupra convorbirilor purtate şi, înainte de a lua o hotărâre, să reflecteze temeinic asupra avantajelor ce vor decurge pentru familia Notaras dacă el, marele amiral, va accepta propunerea. Ceva mai mult, senatorul se oferi să mijlocească o întâlnire cu emisarii lui Zaganos-Paşa, omul de încredere al sultanului. În încheiere, îl preveni să fie reticent faţă de agenţii diplomatici oficiali ai Imperiului Otoman, deoarece aceştia erau partizanii lui Khalil, apărătorul din umbră al intereselor lui Constantinos.

În seara aceea, senatorul şi marele amiral se despărţiră strângându-şi călduros mâinile. Înainte de a-l lăsa să plece, Notaras îl asigură că îi va da un răspuns la momentul potrivit.

Kalamides părăsi palatul marelui amiral frecându-şi încântat mâinile. Notaras muşcase momeala. Desigur că în clipa aceasta se şi vedea purtând pe cap coroana imperială.

Senatorul îşi zise că nu trebuia să mai grăbească nunta fiicei sale cu Reynaud de Brienne. Poate că în cele din urmă o va mărita cu fiul cel mare al lui Lucas Notaras. Băiatul avea 18 ani, vârstă potrivită spre a-şi pune pirostriile pe cap. Poate că marele amiral va face nazuri, apreciind că numai o principesă de sânge regal ar fi bună pentru fiul său.

Kalamides îşi mai spuse că trebuia să negocieze cât mai curând alianţa matrimonială dintre Irina şi feciorul marelui amiral. În orice caz, mai înainte ca acesta să fie încoronat autocrator al Bizanţului.

Zâmbi cu anticipată încântare. Îşi imagina cum se va simţi când va fi primit cu toate onorurile la Curte, în postură de cuscru al basileului. Mai târziu, Irina va ajunge împărătească… Ah, viaţa merita să fie trăită…

* * *

Pe Kosmas îl trezi din somn nevoia de a urina. Îşi coborî de pe

laviţă trupul bolovănos şi, când să iasă pe prispă, se izbi cu creştetul de pragul de sus. Înjură în gând. Era atât de înalt, de masiv, încât trebuia să se frângă de şale ca să iasă din colibă. Dacă îl mâna graba, când în odaia mică şi joasă domnea încă întunericul, se izbea de toate muchiile.

Când se văzu afară, o luă la picior spre buza râpei din dosul colibei. Îndată ce se uşură, Kosmas răsuflă adânc. Se întrebă de unde scotea atâta lichid? Nu mai pusese vin sau *raké* pe limbă de foarte multă vreme, fiindcă nu avea cu ce să le cumpere, iar cu apa nu se prea împăca.

Afară era tare frig, aşa că simţi cămaşa jilăvită de sudoare îngheţându-i la ceafă şi de-a lungul spinării. Deodată, un ţipăt scurt, urmat de un fel de horcăit de pisică strangulată, îl făcu să-şi ascută auzul. Pentru că îşi terminase treaba şi liniştea se lăsa iarăşi adâncă, vru să pornească repede spre casă. Dar ţipătul se repetă, de data aceasta foarte desluşit. Un ţipăt subţire, melodios, de femeie, ţâşnind parcă din adâncul râpei.

Kosmas văzuse atâta suferinţă în jurul lui – în cei cincizeci de ani înscrişi pe răbojul vieţii – încât ţipetele care oglindeau durerea, spaima, disperarea îi sfâşiau sufletul, îi încrâncenau trupul şi îi încleştau fără voie pumnii. Nu mai stătu la gânduri şi se avântă spre fundul râpei. Acolo, după un desiş de tufe jumulite de frunze, văzu un flăcău cu nădragii lăsaţi, prăvălit peste o fată cu fustele ridicate şi braţele răstignite pe pământ de alţi doi tineri. Un al patrulea îi acoperise cu palma gura, spre a o împiedica să ţipe. Mâna îi sângera, căci, în deznădejdea ei, fata îl muşcase.

Kosmas căzu în mijlocul lor ca un erete într-o ogradă cu găini. Apucă de ceafă pe tânărul bulucit asupra fetei, îl ridică în sus ca pe un căţel, apoi îl aruncă de-a rostogolul pe pământul rece. Ceilalţi trei flăcăi, uluiţi de apariţia neaşteptată a lui Kosmas, dădură drumul fetei şi se ridicară în picioare, gata să răspundă atacului. Lamele cuţitelor smulse de la brâu luciră în noapte, adunând parcă pe latul lor toate razele lunii. Fata se ridică de jos plângând şi acoperindu-şi cu poalele fustei picioarele dezgolite, pe care şiruia o aţă de sânge.

Kosmas se încovoie, încordându-şi muşchii şi îndepărtându-şi de trup braţele curbate, în poziţie de luptă. Calculă cu fulgerătoare iuţeală asupra cărui adversar să se abată mai întâi, astfel încât să-l dezarmeze, şi, ridicându-l în aer, să-şi facă din el nu numai un scut, dar şi o armă pe care să o rotească în jur ca pe o uriaşă ghioagă.

Deodată unul dintre flăcăi exclamă înăbuşit:

— Tata!

Flăcăul vârî cuţitul la brâu şi o zbughi, urmat de ceilalţi tineri.

Deşi nu-i desluşise bine chipul în întunericul din fundul râpei, Kosmas îi recunoscuse glasul.

— Haritos! zbieră el, plin de mânie. Haritos! Vii tu acasă, Haritos! Acolo o să stăm noi de vorbă!

Rămase numai cu fata.

— A cui eşti? o întrebă ursuz. Şi ce-ai căutat noaptea prin râpe?

Fata îl privi năucită încă de spaimă.

— Sunt din satul de peste deal, bâigui, ştergându-şi lacrimile cu dosul palmei.

Kosmas se întunecă. Scăpase din mâinile lui Haritos şi ale prietenilor lui pe fiica unuia din ţăranii aceia *pareci*, îmbuibaţi şi graşi, atât de huliţi de sărăcimea din rândurile căreia făcea parte şi el, Kosmas.

— Casa noastră e afară din sat. Ieşisem să… stau de vorbă cu… viitorul meu mire…

— În miez de noapte! rosti cu ton de dojană Kosmas. Uite ce-ai păţit! Să ştie taică-tău…

— M-ar omorî! hohoti fata. Dar acolo n-am făcut nimic rău. Stăteam numai de vorbă… Atunci s-au năpustit băieţii ăştia străini asupra noastră. Nici nu ştiu pe unde au venit. Au căzut ca din cer. Deşi m-am zbătut cât am putut, mi-au pus un căluş la gură şi m-au luat pe sus…

— Logodnicul nu ţi-a sărit în ajutor?

— Ba mi-a sărit. Dar mă tem că l-au înjunghiat cu cuţitele.

— Şi ai ajuns aici, în văgăuna asta!

Fata plecă deznădăjduită capul.

— Marş acasă! porunci Kosmas.

Ea se răsuci pe călcâie, gata să fugă. Se uită peste umăr.

— Dacă mă prind iarăşi băieţii?…

— N-au să-ţi mai facă nimic. Hai! Du-te!

Fata ţâşni din loc, pierzându-se în întunericul râpei.

Kosmas, deopotrivă cu ceilalţi ţărani *eleutheri*, săraci lipiţi pământului, îi ura de moarte pe *parecii* ghiftuiţi din satul de peste deal. Dar nu încuviinţa ca fiicele lor să fie siluite. Avea şi el fete. Nu i-ar fi plăcut să cadă pe capul lor asemenea ruşine…

Se mustră fiindcă nu intervenise mai devreme. Dar de unde era să ştie… La urma urmei, cum i-o fi bietei fete norocul. Taică-său are

destui bani să o mărite, chiar dacă ea nu mai e fată mare. Îi dă o zestre bună, şi gata. Se va găsi un mire mai nevoiaş care să o ia, deşi au început-o alţii.

Atât de tare îl înfierbântase păţania asta, încât uitase şi de frig. Porni spre casă. Era cătrănit fiindcă şi Haritos călca pe urmele fratelui său mai mare. Deşi căzuse în mare sărăcie, Kosmas socotea că fiii lui trebuiau să-şi păstreze demnitatea. Dar unii dintre aceştia îl dezamăgiseră…

Când ajunse la colibă, deschise uşa şi intră precaut în odaie. De data aceasta nu se mai izbi cu fruntea de pragul de sus. Cu mişcări neîndemânatice, de uriaş deprins să mânuiască buzduganul şi uneltele muncii de pe ogoare, aprinse opaiţul şi îl plimbă pe deasupra chipurilor nevârstnice ale copiilor întinşi pe laviţele orânduite de-a lungul pereţilor. Trebuia să fie acolo şase băieţi şi fete, ultimii dintre cei douăzeci şi opt de vlăstari aduşi pe lume. Câţiva muriseră, alţii plecaseră să-şi caute norocul în lume, iar unul – cel mai înzestrat – fusese răpit de turci. Pe acesta din urmă îl căina cel mai mult.

Pe Haritos nu-l văzu pe laviţă. Lipsea şi Manolakis, fiul său mai mare, venit de câteva zile de la Constantinopole.

Kosmas suflă în opaiţ, stingând flăcăruia sfioasă şi plăpândă, fiindcă uleiul – foarte scump – era folosit numai când vreun copil se îmbolnăvea peste noapte. Puse opaiţul la locul lui, pe poliţa de sub icoană, se aşeză pe laviţă şi rămase cu ochii aţintiţi spre uşă, în aşteptare…

Somnul îi pierise. Asculta respiraţiile regulate ale copiilor şi nevestei. Suflul domol şi căldura trupurilor micuţe încropiseră aerul. Deşi focul se stinsese demult în vatră – gătejele erau puţine şi greu de procurat – cei din colibă erau feriţi de frigul aspru de afară.

Kosmas se gândea cu grijă şi teamă la viitorul copiilor lui, atât al celor din preajmă, cât şi al celor despre care mai ştia câte ceva. Unul dintre aceştia era Manolakis. Frumos, isteţ, mândru la înfăţişare şi cu multă trecere la femei, avea sufletul înrăit şi putred. Kosmas se întreba de la ce străbun o fi moştenit Manolakis firea asta răzvrătită, bătăioasă, pătimaşă. Lenea, o lene copleşitoare, adâncă, nevindecabilă, se împletea cu accese de o violenţă turbată, trăsătură de caracter existentă şi la Kosmas, dar care la acesta se manifesta numai în împrejurări justificate.

Când Manolakis sosise de la Constantinopole, Kosmas se întrebase dacă este înţelept să-i deschidă uşa. Se temea că tânărul

acesta neînfrânat va molipsi şi pe fraţii săi, transmiţându-le propria-i nimicnicie. Îl primise în casă numai la stăruinţele Pelaghiei, nevastă-sa. Era încredinţat că Manolakis venise printre ai lui numai fiindcă făcuse vreo năzbâtie la Constantinopole şi jandarmii erau pe urmele lui. Acum regreta că fusese îngăduitor şi nu îi trântise uşa în nas, aşa cum avusese de gând la început. Haritos se arătase foarte receptiv la lăudăroşeniile lui Manolakis. Când îl auzea vorbind despre minunăţiile de la Constantinopole şi despre isprăvile lui de acolo, îi sorbea cuvintele, iar ochii îi scânteiau de plăcere.

Kosmas avea convingerea că Haritos n-ar fi convenit să fie părtaş la răpirea şi la batjocorirea fetei aceleia dacă nu l-ar fi îndemnat Manolakis să-şi manifeste bărbăţia. Haritos era încă un copilandru. Fratele său mai mare se apropia însă de 30 de ani, fără ca în tot acest răstimp să fi făcut vreo treabă bună.

Între Manolakis şi Harilaos – cel de-al treilea fiu – era o deosebire ca de la cer la pământ… Ochii lui Kosmas se umeziră. Ori de câte ori îşi amintea de Harilaos, îl podidea plânsul. Şi, slavă Domnului, nu era o muiercă bocitoare. Dar Harilaos întrunise toate calităţile fraţilor săi, fără să aibă niciunul dintre defectele acestora. Sau poate că el, Kosmas, îl vedea în această lumină fiindcă trecuseră ani mulţi de-atunci. Deşi nu ieşise încă din vârsta copilăriei, Harilaos avea mintea sprinţară şi spunea lucruri cu atâta miez, încât bătrânii care-l ascultau clătinau din cap cu minunare, prezicându-i un viitor măreţ. Lui Kosmas i se urcaseră la cap laudele aduse feciorului. În visele lui îl şi vedea *magister* la vreo şcoală înaltă, egumen, patriarh sau chiar împărat. Autocratorul Mihai al V-lea Calfatul nu fusese un simplu meşter priceput doar să dreagă bărcile?…

Pe vremea aceea Kosmas şi familia lui trăiau într-un sat din apropierea Thessalonikului. Avea gospodărie frumoasă, îndestulată, nevastă vrednică şi iubitoare, copii sănătoşi şi mai presus de toate îl avea pe Harilaos. Thessalonikul, unde Kosmas îşi desfăcea cu mari câştiguri produsele agricole, era pe atunci un oraş prosper, care făgăduia să lase în umbră capitala. Nobilii aveau palate grandioase, neguţătorii erau mai bogaţi decât confraţii lor din Constantinopole, iar în academii predau cursuri savanţi cu faimă europeană. Preotul din sat îl povăţuia pe Kosmas să-şi dea fiul la o astfel de şcoală. Promisese chiar să-i asigure sprijinul financiar al unui neguţător filantrop.

Dar visurile atât de trandafirii n-aveau să se împlinească. În acelaşi an turcii porniseră cu război împotriva romeilor. După un asediu cumplit, luaseră cu asalt Thessalonikul, jefuindu-l şi masacrând cea mai mare parte din populaţie. Nesfârşită este capacitatea de a suferi a oamenilor. În mai puţin de trei secole, acest oraş martir trecuse prin încercări îngrozitoare – asedii, distrugeri, incendieri, cutremure – renăscând de tot atâtea ori din propria cenuşă. Fusese cucerit de normanzi, devenise apoi capitala unui imperiu latin, după aceea a unui minuscul imperiu grec, din nou capitală de regat latin, revenind, după mari frământări, sub stăpânirea bizantină. Fusese zguduit până în temelii de revolta zeloţilor, un despot îl pusese la mezat veneţienilor, ca, în cele din urmă, să cadă în mâinile turcilor. Este de mirare cum de mai rămăsese piatră peste piatră.

Intrarea Thessalonikului şi a ţinuturilor înconjurătoare sub dominaţia Islamului avusese urmări teribile şi asupra familiei lui Kosmas. Detaşamentele turceşti, care bântuiau satele luând în sclavie bărbaţi şi femei, dar mai ales copiii nevârstnici destinaţi să împrospăteze rândurile faimosului corp al ienicerilor, îl smulseseră de lângă ai lui şi pe Harilaos. Kosmas pusese mâna pe bardă într-o disperată încercare de a-şi scăpa fiul. Un turc îl pocnise cu o măciucă în moalele capului, culcându-l la pământ. Apoi, fără să ţină seama de urletele Pelaghiei, l-au luat pe Harilaos şi duşi au fost.

Pe Kosmas toţi îl crezuseră mort. Însă îşi revenise în simţiri, iar îngrijirile devotate ale nevestei şi leacurile unor babe pricepute îl puseseră din nou pe picioare. După însănătoşire, începuse să umble încolo şi încoace în căutarea lui Harilaos. Auzise că băieţii destinaţi corpului de ieniceri erau încredinţaţi spre educare – în anii copilăriei – unor familii de turci, spre a fi crescuţi în legea Islamului. Bătuse la uşile multor case de turci, sperând că la vreuna din ele Harilaos se va ivi în prag. Dar fiul său cel neasemuit de isteţ părea să se fi topit în aer sau să-l fi înghiţit pământul. Odată, înapoindu-se descurajat acasă, Kosmas aflase că peste ai săi căzuse o nouă nenorocire. Într-o seară, cete de turci înarmaţi dăduseră iama prin sat, ridicând din casele creştinilor loviţi de panică tineri şi tinere. Şi familia lui Kosmas îşi plătise tributul, întregind ceata de captivi cu două fete sub 15 ani.

Kosmas înţelesese atunci că nu mai avea ce căuta în satul stăpânit de turci şi că locul lui şi al familiei sale nu era decât sub ocârmuirea bizantină. Într-o noapte fără lună îşi luase nevasta şi

progenitura – redusă pe atunci la şapte copii din unsprezece – şi, ferindu-se de caraule, pornise spre Constantinopole. Ziua stăteau ascunşi prin păduri ori prin văgăuni şi se aşterneau la drum numai după lăsatul serii. Infernala călătorie îi mai costase un prunc mort de epuizare.

Dar calvarul nu încetase nici după ce Kosmas socotise că atinsese limanul, călcând pe pământ bizantin. Târgurile şi satele din preajma Constantinopolelui gemeau de mulţimea refugiaţilor căzuţi în cea mai jalnică mizerie. Latifundiarii nu-i primeau pe domeniile lor, fiindcă nu aveau ce face cu această masivă ofertă de mână de lucru, ce depăşea nevoile reale. Din sate erau izgoniţi de ţăranii localnici, care vedeau în puhoiul de refugiaţi o pacoste asemănătoare invaziilor de lăcuste. Comparaţia nu era exagerată. Mareea de oameni înfometaţi scormoneau pământul în căutarea roadelor lui, despuiau pomii de fructe şi copacii de coajă. Mulţi, foarte mulţi, fierbeau ierburi spre a se hrăni. Cu miile mureau de inaniţie. Alte mii erau secerate de boli.

Deznădăjduiţi, unii băjenari se înapoiaseră în satele lor, preferând robia otomană unei agonii lente, dar inevitabile. Turcii îi primeau cu aparentă bunăvoinţă, fiindcă aveau nevoie de braţe de muncă şi de o repopulare a satelor rămase pustii.

Kosmas nu se mai întorsese la locul său de baştină. După câteva încercări neizbutite de a găsi de lucru la proprietarii agricoli, îşi construise o colibă de chirpici acoperită cu paie, într-o râpă din preajma satului Asomaton, de pe ţărmul Bosforului.

Tot în râpa aceea se mai aciuaseră şi alţi nenorociţi, căzuţi într-un asemenea hal de mizerie, încât ajunseseră să-şi vândă copiii neguţătorilor de sclavi. Dar pe lângă băjenari, îşi mai găseau acolo câte un temporar sălaş şi vagabonzi incapabili să prindă undeva rădăcini. Toţi aceştia umblau aiurea, asemenea ciulinilor uscaţi, împinşi de vânturi. Atât de împovăraţi de sărăcie erau locuitorii râpei, încât până şi fiscul îi scosese din rolurile lui. Calicii aceştia, denumiţi oficial *eleutheri*, erau puşi în afara legilor…

Kosmas avea groază de amintiri. S-ar fi scuturat de ele ca şi câinii de purici. Dar amintirile se agăţau de el neîndurătoare, bântuindu-i până şi visele. Mai toate erau legate de dragostea-i nemăsurată pentru pământ şi pentru copiii aduşi de el pe lume. Dar fusese parcă blestemat să nu aibă parte de pământ şi nici să se bucure de împlinirile vlăstarilor lui.

Într-o vreme crezuse că Haritos va călca pe urmele fratelui său

Harilaos. Se străduise – atât cât se pricepuse – să-i dea o creştere deosebită, să-i insufle patima pentru carte, pentru disciplină, pentru măriri. Dar Manolakis, netrebnicul Manolakis, stricase totul. Fuseseră de-ajuns câteva zile ca Haritos, blajinul Haritos, înţeleptul Haritos, să o ia razna, culminând cu violul colectiv din vădăună. Kosmas încerca o cumplită dezamăgire.

În noaptea aceea somnul nu i se mai lipi de gene. Stătea pe laviţă şi se uita la ferestruica luminată vag de mijirile zorilor. Amintirile îl potopeau, sporindu-i amărăciunea.

Câte sacrificii nu făcuse pentru a-i oferi lui Haritos o viaţă mai bună. Se învoise cu orice fel de munci, oricât de grele şi de prost plătite. Se angajase şi hamal în port, la Constantinopole. Dar îndeletnicirile acestea nu aveau viaţă lungă. Neguţătorii bizantini îşi restrânseseră activitatea, iar armatorii veneţieni, genovezi sau pisani preferau să lucreze cu propriii lor conaţionali. Kosmas se îndeletnicise şi cu braconajul, furase – nu prea mult – grâne sau zarzavaturi din recoltele aflate încă pe câmp, fiindcă, deşi îi repugna necinstea, nu-şi putea lăsa copiii şi nevasta să moară de foame. Când Pelaghia era bolnavă – se mai întâmpla şi asta – Kosmas se pricepea ca nimeni altul să înfeşe pruncii sau să pregătească mâncare pentru numeroasa-i progenitură. Când îi rămânea timp liber, turna copiilor tot felul de poveşti. Fiindcă foamea era senzaţia care-l chinuise cel mai mult, istorisirile lui se învârteau mai ales în jurul ospeţelor şi al ghiftuielilor rămase de pomină. Kosmas povestea cu exaltare minunea Sfântului Benediktus, care numai prin puterea rugăciunilor obţinuse de la Atotputernicul două sute de *modii* de făină pentru îndestularea fraţilor săi din monastire, ameninţaţi de foamete, sau minunea Sfântului Iacob, care făcuse ca un pelerin sărac să găsească atârnată de ramura unui copac sub care dormea o pâine coaptă în spuză. Oricât ar fi mâncat din pâine, pelerinul o afla a doua zi întreagă, în desagă, de parcă nici nu s-ar fi atins de ea. Istorisea cu însufleţire şi minunea Sfântului Ghermanos. Poftit la cină de un porcar sărman, care-şi tăiase singura sa viţică în cinstea vizitatorului, acesta, laolaltă cu învăţăceii săi, mâncase carnea, apoi îndemnase pe gazdă să pună oasele în pielea viţelului, ce căpătase iarăşi viaţă.

Kosmas evoca plin de spaimă şi uscăciunile cumplite, ori invaziile de lăcuste ce nimiceau recoltele, lăsându-i pe oameni fără hrana de toate zilele. Nenorociţii încercau să-şi astâmpere foamea mâncând

pisici, şobolani, câini, şerpi şi tot felul de hoituri. Unii amestecau pământ cu tărâţe. Amintea Kosmas şi foametea care devastase Imperiul Bizantin şi insulele greceşti la începutul secolului trecut. Atât de grozav fusese flagelul, încât latifundiarii îşi împărţiseră proviziile cu populaţia nevoiaşă. N-o făcuseră din generozitate. Îşi dăduseră seama că dacă n-ar fi deschis porţile grânarelor, ar fi murit atât de mulţi ţărani, încât n-ar mai fi avut cine să muncească pământurile, aşa că până la urmă ar fi murit şi bogătaşii pe lângă cei săraci. Se spunea că prin păduri se adunau cete de înfometaţi care atacau pe călători, îi ucideau, îi tăiau bucăţi, puneau carnea la fript, apoi se ghiftuiau de parcă ar fi avut pe masă porci mistreţi sau viţei fragezi. Alţi descreieraţi ademeneau copiii şi, după ce-i atrăgeau în locuri ascunse, îi sugrumau şi le beau sângele. Ştia Kosmas şi o poveste cu nişte săraci pe care bogătaşii îi poftiseră pe o corabie, unde avea să li se distribuie pâine, carne şi brânză. Când nava ajunsese în largul mării, marinarii dăduseră drumul apei să pătrundă înăuntru, apoi trecuseră în bărci, lăsându-i pe calici să piară înecaţi.

Lui Haritos îi istorisea însă întâmplări minunate, în care tineri din pătura cea mai de jos ajungeau, graţie muncii, cinstei şi înţelepciunii lor, patriarhi, comandanţi de armate sau chiar împăraţi. Repeta educaţia pe care i-o dăduse lui Harilaos.

Haritos îi înşelase însă amar aşteptările. Kosmas îşi îngropa capul în mâini. Poate că Dumnezeu îl pedepsise pentru păcatul trufiei.

Uşa colibei se deschise încet, lăsând să pătrundă înăuntru frigul aspru de afară. Manolakis intră în vârful picioarelor, precedându-l pe Haritos, care călca tot atât de precaut. Kosmas îi vedea foarte bine, pe când feciorii lui, deprinşi cu lumina de afară, întrezăreau confuz silueta de pe laviţă a tatălui lor, pe care-l credeau adormit.

— De unde veniţi, Manolakis? întrebă Kosmas cu ameninţătoare linişte.

Tinerii încremeniră în mijlocul odăii.

— De unde veniţi, Haritos? repetă Kosmas întrebarea.

Glasul lui aducea cu mârâitul unui urs.

Manolakis şi Haritos îşi scoaseră căciulile. Pelaghia şi copiii se treziră din somn.

— Am fost să ne plimbăm pe marginea apei, răspunse Manolakis cu prefăcut calm.

— În miez de noapte? stărui Kosmas.

— Aerul este mai curat noaptea, rosti Manolakis cu un ton în care se desluşea o vagă sfidare.

— De ce l-ai luat pe Haritos după tine? vorbi cu aceeaşi linişte de gheaţă Kosmas.

Îl revolta purtarea necuviincioasă a fiului său, care, deşi se ştia vinovat, afecta o atitudine atât de dezinvoltă.

— Haritos e băiat mare, ripostă Manolakis cu îndrăzneală. A sosit vremea să cunoască viaţa.

— Viaţa aşa cum o înţelegi tu, Manolakis! Viaţa unui trântor care umbreşte în van pământul! Eşti un netrebnic! Nu numai că n-ai fost în stare să faci nimic bun pe lumea asta, dar vrei să-l tragi şi pe Haritos după tine în noroiul în care te tăvăleşti ca un porc!

Manolakis simţi că i se urcă sângele în cap. Demult îşi pierduse respectul pentru omul acesta.

— Şi tu ce-ai făcut în viaţă, tată? În casa asta n-am cunoscut decât sărăcia şi foamea. Pentru atâta lucru ne-ai adus pe lume?

Manolakis lovise în punctul cel mai vulnerabil al platoşei bătrânului. Pe Kosmas îl dezorienta atacul necinstit al fiului său.

— Deşi eşti învinuitul, cutezi să mă învinuieşti tu pe mine, rosti cu mânie reţinută.

— Adevărul supără, tată.

— Aş fi putut trăi în huzur la Thessalonik. V-am adus aici ca să vă apăr libertatea.

— Bravo! Suntem liberi să plesnim de foame! Liberi să ne uităm la *parecii* de peste deal cum se îmbuibă! Iar ei ne privesc de sus! Se poartă cu noi ca şi când am fi nişte vagabonzi! Copiii lor îi izgonesc pe ai noştri! Fetele lor strâmbă din nas când ne apropiem de ele!… Ce te supără că am silit-o pe una dintre ele să ne iubească? Să ne ştie de stăpâni?

Kosmas fornăi mânios:

— Nu te-ai gândit că neamurile ei, prietenii neamurilor ei şi toţi *parecii*, care abia aşteaptă o pricină spre a se năpusti asupra noastră, vor căuta să se răzbune? Tu n-ai să prinzi rădăcini aici, în văgăună. Ai să te întorci la Constantinopole, în lumea ta de trântori şi derbedei. Te-ai întrebat vreodată ce se va întâmpla cu Haritos? Nu te-ai gândit că tinerii de peste deal îl vor vâna ca pe o jivină?…

— Ai noştri au să-i ia apărarea…

— Da. Şi se va face vărsare de sânge! Vor curge lacrimi! Vor suferi nevinovaţi de pe urma nesăbuinţei tale! Ascultă-mă bine, Manolakis! Zorii zilei de mâine să nu te mai găsească sub acest

acoperiş! Dacă te mai aflu aici, mâine, la răsăritul soarelui, te trăsnesc în moalele capului cu pumnul ăsta, de n-ai să te mai ridici!

Kosmas ridică în aer pumnul său mare şi greu ca un baros.

Manolakis nu răspunse. Era puternic, dar ştia că n-ar fi fost în stare să reziste tatălui său.

— Lasă băiatul! îl mustră Pelaghia. Ştii bine, Kosmas, că Manolakis a plecat din Constantinopole fiindcă are acolo mulţi duşmani. Îl trimiţi în gura lupului?

— Lupul să stea între lupi, Pelaghia! tună Kosmas.

Manolakis îşi rotea gânditor căciula între degetele-i lungi şi puternice.

— Bine, zise. Mâine în zori plec. Mai înainte am să-mi scutur ţărâna de pe opinci pe pragul colibei ăsteia nenorocite, care n-are să mă mai vadă cât ai să trăieşti tu, tată.

— Amin! rosti scurt Kosmas.

Manolakis se îndreptă spre uşă.

— Unde te duci? strigă Pelaghia. Stai să-ţi dau ceva de mâncare.

Dragostea-i maternă se răscula împotriva sentinţei bărbatului ei, dar nu îndrăznea să îl înfrunte.

Manolakis o privi peste umăr.

— Trebuie să-mi orânduiesc nişte treburi înainte de a pleca, mamă. Diseară poţi să-mi faci o fiertură. Să am ceva cald în burtă când oi pleca la drum.

Îşi puse căciula pe cap şi ieşi bocănindu-şi picioarele. După ce uşa se închise în urma lui, Kosmas se uită cu severitate la Haritos, care stătea pocăit deoparte.

— Ia ceva şi mănâncă, apoi culcă-te!

Coborî de pe laviţă, îşi puse pantalonii, opincile, cojocul, căciula, luă o toporişcă şi porni spre uşă.

— Mă duc după nişte lemne, Pelaghia. S-a făcut frig în casă.

Când se lăsă iarăşi noaptea şi liniştea coborî asupra colibei, Kosmas se întinse pe laviţa lui şi încercă să adoarmă. Îl durea sufletul fiindcă îşi izgonea din casă fiul, dar nu-i rămânea altceva de făcut. În felul acesta îl apăra şi de urgia *parecilor*. Mai greu era cu Haritos. Kosmas se uită la cei doi fii ai lui, ghemuiţi pe laviţa din faţă. Jăraticul din vatră arunca asupra lor o lumină slabă, roşiatică. Cum de se depravase Manolakis? Cine îl învăţase să ia drumul relelor? Cui semăna? Haritos îşi începuse viaţa bărbătească într-un chip care va lăsa urme adânci asupra firii sale. Kosmas înălţă o rugă Atotputernicului să-l ferească pe băiat de deprinderi rele.

Adormi într-un târziu…

Îl trezi brusc din somn un strigăt de femeie, venit de undeva, de prin vecini. Un strigăt lung, ascuţit, mai degrabă un vaiet care nu se mai termina. Mai auzi paşi grăbiţi, agitaţie, tumult…

Kosmas se ridică de pe laviţă şi ieşi pe prispă. Alături de el apărură Manolakis, Haritos, Pelaghia şi copiii mai mărişori.

Vaietele, însoţite de blesteme cumplite, rostite de un glas bărbătesc, veneau dinspre casa lui Barbaianis.

— Mă duc să văd ce se întâmplă acolo, spuse Kosmas Pelaghiei. Tu să stai aici cu copiii.

Se îmbrăcă la repezeală, apoi, urmat la câţiva paşi de Manolakis şi de Haritos, ieşi în uliţă. Şi din alte case se iviră oameni. Când ajunse la bordeiul lui Barbaianis, văzu în curte multă lume făcând cerc în jurul unei mogâldeţe întinse pe jos.

Elefteria, nevasta lui Barbaianis, îşi smulgea părul din cap şi urla ca o lupoaică. Barbaianis, cu pumnii încleştaţi, ridicase braţele spre cer, bolborosind cumplite imprecaţii.

Kosmas se apropie de cercul de oameni, care-i făcură loc. Se uită la mogâldeaţa de jos şi deodată împietri. Andukas, fiul lui Barbaianis, era întins pe pământ fără viaţă. Ochii-i larg deschişi fixau cerul. Din carotidele tăiate se scursese un sânge roşu-vineţiu, năclăindu-i faţa, gâtul, hainele. Era despuiat, iar sub vintre avea o rană adâncă, îngrozitoare. În gura-i căscată era înfipt semnul propriei bărbăţii, retezat de la rădăcină.

Pentru Kosmas, spectacolul nu era nou.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebă pe Mistigri, dulgherul şchiop, care stătea lângă umărul său.

— Curând după miezul nopţii, Barbaianis şi nevastă-sa au fost treziţi din somn de o bătaie în uşă. Când Barbaianis a ieşit pe prispă, să întrebe cine îl caută, l-a văzut pe Andukas aruncat în mijlocul curţii, aşa cum îl vezi şi tu acum.

Kosmas se uită lung la trupul sfârtecat, apoi întoarse capul spre Manolakis şi Haritos, buluciţi la spatele lui. Manolakis era vânăt la faţă. Haritos se albise ca un boţ de cretă.

— Andukas a fost cu voi în noaptea trecută? îşi întrebă fiii, fără să se adreseze vreunuia anume.

Haritos înclină din cap în semn de încuviinţare. Buzele i se subţiaseră ca două fire de aţă. Bărbia îi tremura. Îşi vârâse mâinile sub cojoc, ca să nu li se vadă şi lor tremurul.

Bărbaţii valizi din neamul lui Barbaianis se adunaseră deoparte şi

îşi vorbeau în şoaptă. În mâna unuia luci lama unui cuţit. Kosmas înţelese imediat că puneau la cale răzbunarea lui Andukas. Se apropie de Barbaianis, care stătea acum îngenuncheat lângă cadavrul fiului său:

— Barbaianis, dacă ai să ai nevoie de mine, ştii unde să mă găseşti. Poţi să te bizui pe braţul meu.

Se întoarse spre fiii săi:

— Haidem acasă!

Lăsă pe Manolakis să împărtăşească vestea Pelaghiei. El se adresă sec lui Haritos:

— Zilele astea să nu te depărtezi de casă fără mine. N-aş vrea să împărtăşeşti soarta lui Andukas.

— Da, tată, bâigui Haritos. Dar să ştii că nu mi-e frică.

Kosmas ştiu că fiul său nu minţea. Era doar emoţionat.

— Nu fi tâmpit! îl repezi Kosmas. Acum nu e timpul să faci pe viteazul!

Cătrănit, intră în colibă, îşi luă cele două cuţite de vânătoare de pe o poliţă meşterită dintr-o scândură negeluită, le examină cu atenţie, apoi, mulţumit de starea lor, le aşeză la loc. Se întinse pe laviţă. Intrară în odaie şi Pelaghia cu copiii. Tăcuţi, se aşezară pe păturile lor. Nu-şi vorbeau, fiindcă lui Kosmas nu-i plăcea limbuţia.

Vaietele Elefteriei continuau să scurme adâncurile nopţii. Se mai potoliră abia spre dimineaţă…

Kosmas adormi cu gândul la Haritos. Andukas plătise cel dintâi tributul sângelui. Kosmas va avea grijă ca Haritos să nu fie înscris alături de Andukas pe răbojul neamurilor fetei…

Se crăpa de ziuă când se smulse din ceţurile somnului. Se uită spre laviţa unde dormea de obicei Manolakis. Locul lui era gol. Kosmas respiră liniştit. Bine că plecase Manolakis! Nu-i va mai purta şi lui de grijă. Îşi mută privirile asupra lui Haritos. Dar şi el dispăruse.

Kosmas sări drept în picioare. Se îmbrăcă în grabă şi ieşi afară. Cerul se făcuse vioriu. Bătea un vânt rece, tăios ca o lamă de cuţit. Atât de puternice erau vânzolelile lui, încât sfâşiase şi perdelele de negură care pe vremea aceasta se lăsau îndeobşte asupra Bosforului. Dinspre casa lui Barbaianis se auzea cor de vaiete înăbuşite. Însemna că duseseră cadavrul în casă şi că bocitoarele îşi făceau datoria.

Pe Manolakis sau pe Haritos nu-i văzu. Ieşi în uliţă, coborî în văgăună şi se urcă pe versantul opus. De pe culmea unei movile

putea să desluşească spre miazăzi drumul care ducea la Constantinopole. Nu mai încăpea îndoială. Manolakis îl luase cu el pe Haritos. Să pornească pe urmele lor? Ar fi fost zadarnic. Plecaseră desigur în toiul nopţii, profitând de faptul că el, Kosmas, dormea adânc.

Blestemă pe Manolakis fiindcă îşi nenorocise fratele. Apoi îşi zise că soluţia îndepărtării lui Haritos din văgăună – cel puţin în zilele acestea – era poate cea mai potrivită. Dacă Dumnezeu îi va fi într-ajutor, îi va deschide şi la Constantinopole drumul măririlor visate de tatăl său.

Dinspre miazănoapte ajunse la urechea lui Kosmas scârţâitul unui convoi de căruţe. Se uită într-acolo. Pe drumul Adrianopolelui venea un detaşament de pedestraşi turci. Depărtarea nu era prea mare, aşa că le putea desluşi armele şi sacii cu merinde. Pedestraşii erau urmaţi de o formaţie de călăreţi şi de un lung şir de căruţe trase de câte patru cai. Faptul în sine nu-i făcu prea mare impresie, fiindcă turcii mai trecuseră pe aici cu un an în urmă, când se înapoiaseră din Anatolia.

Turcii îi aminteau însă de răpirea lui Harilaos, şi asta îi sâcâia sufletul. Nu prea înţelegea el cum de îngăduia împăratul Constantinos ca spurcaţii ăştia cu turban să treacă pe pământurile romeilor. Fiindcă nu se pricepea la politica înaltă, acceptă cu mirare această ciudăţenie.

Dar turcii, în loc să coboare versantul trecătorii spre braţul de mare al Bosforului, spre a trece în Anatolia, se opriră pe un câmp, dincolo de măreaţa biserică Sf. Mihail din golful Sostenius, şi începură să-şi instaleze o tabără. Kosmas se înapoie la coliba lui. Nu-l încânta vecinătatea – nici măcar temporară – a bivuacului otoman. Ştia că turcii sunt zurbagii şi nu au niciun respect pentru creştini.

În preajma după-amiezii, împins de curiozitate, se urcă iarăşi pe dâmb, spre a vedea dacă turcii mai sunt acolo. Nu numai că nu plecaseră, dar se şi înmulţiseră. Tabăra amintea un uriaş furnicar. Dinspre Adrianopole veneau alte trupe, în coloane lungi, ce se pierdeau în zare.

Kosmas se uită spre malul turcesc. Pe culmea versantului răsăritean al Bosforului se profilau pe cerul cenuşiu sute şi sute de osmanlâi. Detaşamente izolate coborau povârnişul spre braţul de mare. De pe ţărmul turcesc se desprindeau barcazuri lăbărţate, joase, încărcate până la buză cu mari calupuri de piatră. Câteva

traversaseră deja Bosforul şi acostaseră la ţărmul bizantin. Puzderie de turci descărcau calupurile pe mal, într-un necontenit du-te-vino.

Tulburat, Kosmas o chemă şi pe Pelaghia să-i arate viermuiala de oameni. Pelaghia îşi făcu înspăimântată semnul crucii.

— Ce-o mai fi şi asta, Maică Precistă? Ce caută necredincioşii aici, pe pământ romaic?

Kosmas îşi înfundă căciula pe cap.

— Numai Dumnezeu ştie! Mă duc în sat să-i dau de veste preotului. Poate că n-a aflat încă. Tu să ai grijă de fete. Dacă vin turcii, ascunde-le! Şi pe băieţi să-i ascunzi. Ştii ce-am păţit cu Harilaos.

— Nu se poate să te duci în sat, se împotrivi Pelaghia. După cele ce s-au întâmplat…

— Primejdia turcească e mai mare, femeie.

— Şi copiii? Unde să-i duc?

— În desişurile din râpă. La nevoie, să stea acolo până mă întorc. La noapte om vedea ce-o mai fi.

Se întoarseră acasă. Kosmas îşi puse barda la brâu, luă un toiag noduros şi porni spre bordeiul lui Barbaianis. Acolo se adunase lume multă. Veniseră să-l plângă pe Andukas. Când Kosmas le vorbi despre turci, ochii romeilor se uscară. Îngrijoraţi, îşi duseră instinctiv mâna la cuţitele înfipte la brâu. Îl sfătuiră, ca şi Pelaghia, să nu se ducă în sat. Kosmas nu se lăsă înduplecat.

— Ştiu ce am de făcut!

Porni hotărât la drum. De câteva luni de zile nu mai călcase prin Asomaton. Când avea treabă la Constantinopole, deşi drumul străbătea satul, prefera să facă un ocol, ca să nu dea ochi cu *parecii* duşmănoşi, care se uitau la *eleutheri* ca la nişte reptile.

Vântul se înmuiase şi soarele prinsese să pripească plăcut pământul. Dar Kosmas n-avea timp să se gândească la vreme. Când coborî în sat, înţelese după neastâmpărul oamenilor că şi aceştia ştiau de venirea turcilor. Îl găsi pe preotul Mavrulis în piaţa din faţa bisericii, perorând în mijlocul câtorva zeci de enoriaşi. Apariţia *eleuther*-ului Kosmas nu mai stârni acel val de duşmănie atât de obişnuit în trecut. Oamenii aveau acum alte preocupări.

— Ziua bună, sfinţite! zise Kosmas, ridicând căciula.

Preotul, bondoc, roşcovan, cu barba rară, îl privi lung, dar în acelaşi timp absent. Nici nu-i răspunse la salut, atât era de tulburat.

— Aţi văzut ce se întâmplă pe câmpul de dincolo de biserica mare? întrebă Kosmas.

Preotul Mavrulis ridică mâinile în semn de neputinţă.

— Am văzut. Dar nu ştiu ce vor. Am încercat să mă apropii de tabără, ca să cer lămuriri, dar sentinelele m-au izgonit. Am alergat atunci la primar. Dar şi el părea căzut din lună. Nu primise nicio poruncă de la şefii lui în legătură cu venirea turcilor. Acum o oră a plecat la Constantinopole, să ducă veste şi să întrebe ce are de făcut.

— Suntem în război cu turcii? întrebă un *parec* cu haine curate, arătoase şi chip bucălat, de om bine hrănit.

Clericul ridică din umeri.

— Nu suntem. Dar mai ştii?

— Aş zice să punem clopotele să sune, opină un ţăran cu faţa ciupită de vărsat. Să ne înarmăm cu furci şi cu topoare. Dacă turcii dau năvală peste sat, să le punem stavilă.

Preotul îşi mângâie nervos crucea aninată pe piept cu un lanţ gros de argint.

— Dacă ar fi avut de gând să dea buzna peste noi, ar fi făcut-o până acum.

Un bătrân cu sarică pe umeri zise că oamenii nu trebuiau să treacă la fapte necugetate. Să aştepte şi să vadă ce va urma.

— Să aşteptăm să ne batjocorească femeile şi să ne uităm, stând cu mâinile în sân, cum ne răpesc băieţii! se burzului Kosmas.

— Cine scoate sabia, de sabie va pieri! rosti sentenţios preotul. Afară de asta, ce putem face noi, cu slabele noastre puteri? Prin gura bătrânului a vorbit înţelepciunea. Să aşteptăm poruncile împărăţiei. Până atunci să ne vedem de treabă, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat. Să nu le dăm turcilor prilej de sfadă.

Se auziră glasuri în sprijinul poveţelor ce îndemnau la cuminţenie. Apoi oamenii prinseră să se răspândească. Kosmas părăsi nemulţumit piaţa. Dacă preotul i-ar fi spus să pună mâna pe arme şi să se repeadă asupra turcilor, laolaltă cu ceilalţi ţărani – *eleutheri* şi *pareci*, fără deosebire – ar fi făcut-o, deşi ar fi mers la sinucidere. Îl împresurase o frică grozavă. Nu pentru pielea lui, fiindcă era bătrân şi moartea trebuia să vină într-un fel sau altul. Pentru fetele şi băieţii lui îl sugruma spaima. Pentru cei rămaşi în viaţă şi aflaţi sub ocrotirea sa.

Înapoiat în văgăună, se duse de-a dreptul la Barbaianis acasă, împărtăşi oamenilor adunaţi acolo veştile aduse de la Asomaton. Adică mai nimic.

— Asomaton? zbieră printre suspine Elefteria. Dumnezeu să-l

ardă aşa cum a ars Sodoma şi Gomora! Turcii şi tătarii să-l radă de pe faţa pământului! Să nu scape sământă de om din satul ăsta blestemat! Mi-au omorât băiatul! Ticăloşii!

Kosmas părăsi îndurerat casa lui Barbaianis. Se gândea la bietul Andukas, care zăcea pe năsălie, la Haritos, la Manolakis, la ceilalţi copii ai lui şi la toţi tinerii oploşiţi în văgăună. „Ciudaţi mai sunt şi copiii aceştia, cugeta el. Foarte ciudaţi! Îţi sunt mai scumpi decât ochii, decât sufletul, decât pământul, decât aerul şi decât apa. Te uiţi la ei cu dragoste şi îţi zici că dacă i-ai pierde, n-ai putea să le supravieţuieşti. Simţi că ţi se topeşte sufletul când îi vezi gungurind în pruncie, ori luându-şi aere de bărbaţi în toată firea când le apar tuleiele în barbă. Fetele sunt atât de gingaşe, de frumoase, încât ajungi să te întrebi cum de ai fost în stare să le zămisleşti, tu, un om atât de urât. Şi într-o zi se despart de tine. Unii pleacă pe la casele lor, pe alţii ţi-i fură străinii, sau Bătrâna cu Coasa. Durerea te apasă mai greu decât o lespede de mormânt. Crezi că ai să înnebuneşti. Cu toate astea, suferinţele trec peste tine ca apele unui râu de munte peste bolovani. Vine o vreme când te trezeşti că s-a făcut gol în jurul tău, că nu o mai ai decât pe femeia ta. Uneori o coseşte şi pe ea moartea. Atunci rămâi singur, cum a rămas bietul tata, Dumnezeu să-l odihnească! Îţi târăşti picioarele şi îţi spui că viaţa nu mai merită să fie trăită, că soarele nu mai străluceşte ca altădată, că dimineţile sunt cenuşii, că apusurile de soare şi-au pierdut farmecul. Dacă ai totuşi bucuria de a fi păstrat copiii în preajma ta, deşi ai ajuns la o vârstă înaintată, te potopesc grijile, fiindcă nu ştii cum ai să-i fereşti de răul care-i pândeşte la fiecare pas. Îi invidiezi câteodată pe cei care nu au decât grija propriei lor persoane. Dar simţământul ăsta dăinuie doar câteva clipe. Îţi dai seama că oamenii singuri sunt tot atât de nenorociţi ca şi întemniţaţii ce-şi irosesc viaţa între zidurile unei celule. Te bucuri fiindcă ai copii şi plângi pentru că nu poţi face mai mult pentru ei. Râzi cu un ochi şi plângi cu altul. Dar asta e viaţa. Aşa ţi-a hărăzit-o Dumnezeu. Lui trebuie să-i mulţumeşti şi pentru clipele de bucurie, şi pentru cele pline de amărăciune. Dacă n-ai şti cât de înveninată este tristeţea, n-ai putea să guşti cu adevărat dulceaţa fericirii. Îmi spuneam acum câteva zile că sunt un nenorocit, fiindcă nu am de ale gurii pentru copii. M-a pedepsit Dumnezeu pentru că am cârtit. Acum pluteşte asupra copiilor mei o ameninţare mai cumplită decât foamea. Ştiu ce ne aşteaptă dacă turcii au să ajungă stăpânii noştri. Ceea ce am păţit eu au păţit şi alţii. De ce ne-o fi hărăzit

Dumnezeu atâtea încercări? Ai zice că-i place să ne vadă suferind. Îţi cer iertare, Doamne, fiindcă am păcătuit cu gândul împotriva Ta! Ajută-mă să-mi pot feri copiii şi nevasta de urgie! Dacă trebuie să plătească cineva pentru păcatele bunilor şi străbunilor noştri, apoi eu să fiu acela, nu copiii nevinovaţi! Ajută-mă, Doamne! Ajută-mă, Maică Precistă! Ajutaţi-mă! Ajutaţi-mă!”

Kosmas ajunse năuc acasă. O găsi pe nevastă-sa în uşa colibei. Era palidă şi înfricoşată.

— Ei, ce-ai aflat? îl întrebă.

— Nimic. Popa din sat ne-a spus să aşteptăm în linişte.

Pelaghia râse amar.

— Linişte! Parcă poţi fi liniştit cu turcul la uşă!

— Unde-s copiii? întrebă Kosmas.

— I-am dus în fundul văgăunii. Acolo-s mai feriţi.

— Adu-i încoace. Are să-i pătrundă frigul şi umezeala şi au să se îmbolnăvească. De bine, de rău, aici suntem mai la adăpost decât cei din sat. Apoi monastirea e aproape. Dacă lucrurile se strică şi mai rău, ne refugiem acolo. Păgânii au să respecte lăcaşul lui Dumnezeu.

Kosmas se frânse de mijloc spre a intra pe uşa joasă a colibei. Pelaghia plecă după copii. Când se văzu singur în odaia de chirpici, încălzită zgârcit de câteva găteje sfrijite care ardeau în vatră, îşi zise că clipele acestea puteau fi socotite fericite faţă de ceea ce îi aştepta.

Ziua se scurse urâtă, iar noaptea, populată de spaime, îşi lăsă cortinele de întuneric asupra firii. Kosmas îşi pitise progenitura în podul colibei. Acolo aveau să stea înghesuiţi până se vor mai limpezi lucrurile. A doua zi rămase acasă, fiindcă nu-şi putea lăsa familia lipsită de apărare. Kosmas zâmbi trist. Parcă braţul lui ar face mare ispravă dacă turcii s-ar năpusti asupra lor.

Aproape de ora prânzului se urcă din nou pe colină, ca să vadă ce se mai întâmplă în tabăra turcilor. Îl mânau presimţiri rele şi aştepta fatalist să se împlinească. Ajuns pe coama colinei, îşi roti privirile peste furnicarul turcesc. Erau mai mulţi decât în ajun. Deodată simţi că îi îngheaţă sângele. Osmanii tăbărâseră cu târnăcoapele asupra bisericii Sf. Mihail, îi desfundaseră acoperişul şi descopereau acum clopotniţa.

Kosmas îşi duse mâinile la cap şi gemu înfricoşat: „Spurcaţii! Nimicesc un lăcaş sfânt al creştinilor, în ţară creştină! Pe pământ stăpânit de creştini!” Din străfundul fiinţei lui cutremurate se ridică

un val de fierbinţeală, înzecindu-i puterile, dându-i aripi. O luă la goană pe dâmb în jos, spre văgăună. În colibele *eleutheri*-lor femeile se învârteau pe la treburile lor. Bărbaţii, cei mai mulţi dintre ei, se adunaseră în ograda lui Barbaianis. Niciunul nu se încumetase să se ducă la muncă. În casă, popa Mavrulis oficia slujba morţilor. Bocitoarele se aflau la datorie şi se întreceau să-l jelească pe bietul Andukas.

Kosmas dădu buzna în mijlocul oamenilor. Ochii-i ardeau în fundul capului, iar braţele-i vâsleau zănatic aerul.

— Oameni buni, nu mai e timp de vaiete! zbieră, învârtoşându-şi vinele gâtului. Păgânii dărâmă biserica Sf. Arhanghel Mihail! Săriţi! Săriţi cu toţii! Să împiedicăm nelegiuirea! Săriţi!

Nervii ţăranilor, încordaţi la maximum de ultimele evenimente, explodară. Dacă până acum nu interveniseră, lăsând pe seama stăpânirii să ia măsuri, socotiră că de data aceasta aveau de lichidat o răfuială personală. Profanarea unei biserici creştine privea direct pe orice drept-credincios. În câteva clipe nu numai bărbaţii valizi, dar şi bătrânii şi copilandrii puseră mâna pe tot ce găsiră că le-ar putea folosi drept arme: securi, topoare, furci, coase, ghioage, cuţite, şi porniră înflăcăraţi spre biserică. În fruntea lor se afla însuşi popa Mavrulis, care întrerupsese slujba morţilor. Răsucind o ghioagă pe deasupra capului, alerga fâlfâindu-şi pulpanele negre ale veşmântului său bisericesc. În urma lui venea gloata. În rândurile ei se aflau Kosmas, Barbaianis, Mistigri şchiopul, până şi Hagisava, ciung de braţul stâng. Se avântau la luptă fără a se gândi că un pumn de oameni nu puteau face mare ispravă împotriva unei armate de turci. Fanatismul care-i mâna nu ţinea seama de prudenţă, de raţiune. Cuprinşi de o furie oarbă, ştiau doar că trebuiau să se bată. Erau încredinţaţi că Maica Precistă şi Sfântul Arhanghel Mihail îi vor ajuta, săvârşind minunea de a-i trăsni pe păgâni.

Treizeci şi şase de romei, exaltaţi, dezlănţuiţi, se avântară într-un nebunesc iureş asupra soldaţilor turci care făceau de pază la lucrările de demolare. Luaţi prin surprindere, osmanlâii fură ucişi până la unul, după o luptă scurtă, dar înverşunată. Romeii, stimulaţi de acest prim succes, dădură iama printre oamenii care dărâmau biserica, măcelărindu-i. În tabăra turcească se sună alarma. Comandanţii trupelor otomane, închipuindu-şi că sunt atacaţi de importante forţe militare bizantine, aruncară în luptă unităţi de pedestraşi şi de spahii călări, punând repede capăt

biruinţelor efemere ale romeilor. Împresuraţi de forţe mult superioare, ţăranii căzură seceraţi ca spicele de secară. Popa Mavrulis muri printre ultimii. Scăpară cu viaţă doar patru *eleutheri*, care izbutiră să se strecoare printre dărâmături, ieşind din încercuire. Printre ei se afla şi Kosmas.

Atacul romeilor nu fu urmat de represalii. Isfendiar-Paşa, comandantul trupelor concentrate pe ţărmul european al Bosforului, nu se încumetă să dea urmare incidentului înainte de a căpăta încuviinţarea sultanului. Deşi pierduse douăzeci şi doi de soldaţi şi treizeci şi nouă de lucrători, Isfendiar-Paşa îşi zise că nu era înţelept să alarmeze Apusul, masacrând populaţia creştină a satelor din regiune. Era diplomat. Operaţiile ordonate de padişah trebuiau executate cu cât mai puţin zgomot…

* * *

Vestea pregătirilor făcute de turci pe malul grecesc al Bosforului avea să cadă la Constantinopole tocmai când creştinii ascultau cucernici slujba religioasă în biserica Sf. Sophia.

Corul turna potop de armonii asupra drept-credincioşilor, stârnind ecouri venite parcă de dincolo de lume sub vasta cupolă centrală. Constantinos al XI-lea stătea rigid pe scaunul împărătesc, evocând, prin imobilitatea şi măreţia atitudinii, statuia unei divinităţi. Expresia impasibilă a chipului nu era însă decât o mască înşelătoare, care-i ascundea frământarea lăuntrică. Îl împovărau gânduri amare. Foarte curând, între zidurile acestei biserici vor răsuna acordurile orgilor, iar serviciul religios va fi oficiat în latineşte. Chipurile cioplite ale sfinţilor, adorate de catolici, vor popula nişele, alături de icoanele zugrăvite ori lucrate în mozaic, singurele autorizate de strictul rit ortodox. Unirea celor două biserici era astăzi imperios necesară. Răuvoitorii îl vor acuza de trădarea ortodoxismului. Accepta cu seninătate riscul. Diviziunea actuală a creştinilor nu putea decât folosi otomanilor.

Îl mai îngrijorau şi veştile primite de la Khalil. Marele vizir îl informase că demersul imprudent făcut de bizantini pe lângă sultan nu numai că înveninase atmosfera, dar crease posibilitatea izbucnirii unui nou război între romei şi otomani. Dacă se ţinea seama de extrema anemie a forţelor militare bizantine, se putea prevedea cu uşurinţă care vor fi rezultatele unei confruntări pe calea armelor între un imperiu bătrân, neputincios, căzut într-o senilitate ireversibilă, şi un stat tânăr, viguros, în plină ascensiune.

Era atât de apăsat de gânduri împăratul, încât nu se ridică de pe tron şi nu făcu semnul crucii când arhiepiscopul care oficia slujba, asistat de un sobor de douăzeci de preoţi, îl cădelniţă, înclinându-se în faţa lui. Neglijenţa basileului nu scăpă celor prezenţi, atât laici, cât şi eclezіaşti. „Împăratul nesocoteşte sfânta noastră credinţă! reflectară iritaţi habotnicii. În biserică se stârni rumoare. Abia în clipa aceea Constantinos se trezi din meditări. Îl văzu pe arhiepiscop pendulându-şi cădelniţa şi se ridică repede în picioare, făcând semnul crucii, aşa cum cerea datina ortodoxă. Bigoţii nu-l iertară. „Şi-a dat seama că a făcut o neghiobie şi acum încearcă să o dreagă!”

În clipa aceea intră în biserică un ostaş cu zalele acoperite de colb şi se apropie de împărat, făcându-şi energic loc printre drept-credincioşi. Ajuns la picioarele scaunului împărătesc, plecă genunchiul.

— Mărite Doamne, trupe otomane s-au instalat pe ambele maluri ale Bosforului, încălcând pământurile noastre!

Împăratul se albi la faţă, de parcă tot sângele i s-ar fi scurs din obraji. Se uită la soldatul prosternat, fără să rostească un cuvânt. Oamenii din primele rânduri prinseseră din zbor vorbele ostaşului şi le transmiseră cutremuraţi celor dinapoia lor. În câteva clipe ştirea făcu ocolul bisericii. Un fior de gheaţă împietri toate sufletele. Apoi oamenii se priviră uluiţi. Suspine necontrolate prinseră să agite piepturile. Tineri şi bătrâni se lăsară să cadă în genunchi şi, împreunându-şi mâinile, începură să murmure rugăciuni. Vestea ajunse şi la balcoanele rezervate femeilor. De acolo, de sus, se auziră strigăte de consternare şi hohote de plâns.

Arhiepiscopul îşi întrerupsese înmărmurit cădelniţarea şi schimbă o privire elocventă cu împăratul, în ochii acestuia citi o poruncă fermă: „Slujba continuă!”

Constantinos nu-şi schimbă atitudinea hieratică de mai înainte. Se mărgini să schiţeze un gest aproape imperceptibil soldatului, care înţelese că trebuia să aştepte sfârşitul ceremoniei. Înalţii demnitari schimbau priviri alarmate, dar nu îndrăzneau să scoată un cuvânt. Imobilitatea împăratului le impunea o reţinere care descuraja oricare manifestări de nervozitate.

Basileul aştepta cu sufletul îndoliat încheierea slujbei religioase. În vremurile de mult apuse ale gloriei bizantine, autocratul ar fi întrerupt ceremonia, iar după o scurtă şi bătăioasă cuvântare, ar fi proclamat starea de război pe întreg cuprinsul imperiului. Ar fi

poruncit să se adune oştirile şi, în fruntea lor, ar fi plecat să-l înfrunte pe duşman.

Astăzi graba aceasta ar fi fost tot atât de inutilă ca şi o încercare de a zăgăzui cu simpla putere a braţelor omeneşti o gigantică avalanşă de stânci.

Dacă împăratul îşi făcuse vreodată iluzii asupra dorinţei de pace clamată cu atâta stăruinţă de tânărul sultan Mehmed, avea acum prilejul să constate cât de amar se înşelase. Nu se aşteptase ca deznodământul să vină atât de repede. La actele de război ale padişahului, trebuia să răspundă prin demersuri diplomatice. Constantinos cunoştea însă un mare adevăr. Cine îşi închipuie că poate stăvili tendinţele expansioniste ale unui imperiu folosindu-se de negocieri este un mare naiv. Forţa nu poate fi contracarată decât prin forţă. Din nefericire, Bizanţul, lipsit de o armată puternică proprie, era silit să-şi pună nădejdea numai în sprijinul Papei şi al principilor creştini din Europa.

Când slujba se termină, Constantinos coborî fără grabă treptele tronului. Demetrios Cantacuzino se apropie, plecându-şi grumazul.

— Ce facem, Mărite Doamne?

— Consiliul imperial să se întrunească peste o oră la palatul Blachernelor, replică basileul cu voce scăzută.

În vreme ce Cantacuzino transmitea consilierilor ordinul imperial, Constantinos se îndreptă spre ieşire, încadrat de strălucitoarea-i suită. Simţea aproape material tensiunea privirilor aţintite asupra lui. Mii de ochi îl fixau cu înfrigurare, aşteptând din partea lui salvarea… Basileul simţi o infinită amărăciune. Ce le putea oferi în afară de încurajări platonice?

La un moment dat mulţimea din biserică i se prosternă, cerşindu-i un cuvânt.

Împăratul ridică mâna, binecuvântând-o. Atât!

Când ieşi din biserică, clipi uluit. Piaţa din faţa catedralei fusese invadată de o mare de oameni îngenuncheaţi, care întindeau spre el mâinile într-o mută implorare. Când avusese timp să se adune? Niciodată Constantinos nu simţise mai acut povara propriei sale responsabilităţi. Coroana imperială şi sceptrul nu reprezentau numai însemnele unei puteri discreţionare încredinţate de Dumnezeu şi de oameni unui ales între aleşi. „Imperiul” impunea îndatoriri grele, sacrificii şi mai grele.

În clipa aceea Constantinos avu senzaţia că între el şi poporul său se stabilise nu numai o comuniune sufletească, ci şi una fizică.

Simţea în inimă bătaia inimilor mulţimii, simţea în vine pulsaţia sângelui tuturor acelor oameni care-l venerau ca pe o divinitate.

Constantinos se stăpâni să nu-şi ducă mâinile la frunte, spre a-şi opri zvâcnetul tâmplelor. Nu-i era îngăduit să dea semne de slăbiciune. Avea obligaţia să îşi joace rolul de împărat. Marea de oameni aştepta să fie încurajată, să i se redea încrederea în propriile forţe, să primească asigurări că bărbaţii de stat vor face totul, astfel ca imperiul să supravieţuiască şi acestei crize.

Auzi un cor de plânsete ridicându-se până la el. Afectând o linişte olimpiană, înălţă braţul.

— Tăcere! Tăcere! Împăratul vrea să ne vorbească! Tăcere! ţâşniră voci din mulţime. Vaietele încetară treptat.

Constantinos avu deodată dureroasa revelaţie a neputinţei sale. Să-i mintă, pretinzând că totul se va termina cu bine? Cum ar putea susţine o asemenea teorie, când el însuşi se întreba dacă Bizanţul va supravieţui acestei încercări? Asupra pieţei se lăsase o tăcere adâncă. Se auzeau doar ţipetele unor pescăruşi şi dangătul îndepărtat al unui clopot vestind moartea unui om, sau poate moartea imperiului.

— Dumnezeu este alături de noi! grăi cu patos basileul. Glasul lui părea să exprime, în afară de înţelesul firesc al cuvintelor, o nestrămutată încredere. Constantinopolele nu va pieri! adăugă, silindu-se a se convinge că exprima o realitate. Misiunea noastră milenară nu s-a încheiat încă. Cetăţeni ai imperiului, nu vă pierdeţi speranţele! Să priviţi cu încredere viitorul! Ne aşteaptă încercări grele, dar le vom învinge. Oraşul acesta minunat va dăinui peste veacuri, fiindcă aşa îi este scris. Chiar dacă vom suferi un nou asediu, vom respinge armatele duşmane. Nu uitaţi, Constantinopolele şi-a mai văzut zidurile împresurate de vrăjmaşi mai numeroşi ca nisipul mării. Au reuşit să-l cucerească? Nu! N-au reuşit, fiindcă Dumnezeu este alături de noi!

Încheia scurta cuvântare cu aceleaşi vorbe cu care o deschisese. Mulţimea rosti prin mii de glasuri acelaşi cuvânt:

— Amin!

Constantinos încălecă pe calul ţinut de un vareg din garda imperială, apoi se îndreptă spre palat. Lumea îi deschise drum, binecuvântându-l…

Şedinţa consiliului imperial, întrunit la palatul Blachernelor, nu dură mult. Consilierii erau buimăciţi de evoluţia evenimentelor. Pacifiştii, care se pronunţaseră împotriva cererii de sporire a

alocaţiei lui Orkhan, se dezlănţuiră împotriva beliciştilor. Vorbele pline de mânie aveau mai degrabă semnificaţia unei descărcări nervoase decât a unei discuţii menite să găsească soluţii. Kalamides şi Lucan păstrau o tăcere mohorâtă. Ceilalţi belicişti ripostară cu violenţă, reproşând pacifiştilor insuficienţa creditelor acordate pentru întreţinerea unei armate numeroase şi bine pregătite.

Împăratul îşi zise că reproşurile nu mai aveau niciun rost.

— Este adevărat că am săvârşit cu toţii o greşeală, trimiţând sultanului acel mesaj prost inspirat. Credeţi însă că numai aceasta a determinat declanşarea operaţiilor militare ordonate de Mehmed? Dacă nu l-am fi formulat, turcii ar fi găsit alt pretext. Ne-am întrunit spre a găsi căi de ieşire din impas. Regretele sunt târzii şi zadarnice, iar imputările nu vor aduce lumină, ci numai amărăciune şi duşmănie.

Kalamides ceru cuvântul. Afişând un optimism moderat, susţinu că defetismul acelora care socoteau cauza Bizanţului pierdută merita tot dispreţul. Constantinopolele nu era la primul asediu.

— Războaiele de azi nu se mai potrivesc cu cele de ieri, interveni vehement Constantinos Comnen. Pe câmpul de luptă a survenit un element nou: tunul! Zidurile cele mai puternice se năruiesc sub violenţa şocurilor provocate de tirul artileriei. Sultanul Mehmed acordă o importanţă deosebită acestei arme, care poate juca în cazul nostru un rol hotărâtor.

— Să întărim zidurile de apărare! zise Lucan.

— Să alocăm fonduri extraordinare! adăugă Kalamides, cu o înflăcărare perfect trucată.

Lucas Notaras, care-i cunoştea perfect jocul, se minună de tonul său plin de sinceritate. „*Mascalzone*!” reflectă scârbit, folosind o tipică injurie italienească, învăţată în cursul lungilor sale şederi la Roma. Ar fi putut să-l denunţe. Dar la ce bun? Soarta Constantinopolelui era pecetluită. Afară de asta, el, marele amiral, acceptase să-i devină complice. Dacă oraşul va cădea în mâinile turcilor, trebuia să rămână cineva cu suficientă autoritate spre a apăra interesele creştinilor.

Demetrios Cantacuzino interveni în discuţie:

— Trebuie să tatonăm intenţiile sultanului. Poate că nu are de gând să-şi eternizeze stăpânirea asupra ţărmului bizantin al Bosforului.

— Îţi faci iluzii, Cantacuzino, ripostă Lascaris.

— Propun să trimitem la faţa locului un grup de observatori, zise locţiitorul marelui logotet, ignorând întreruperea lui Lascaris.

Şedinţa consiliului se încheie după desemnarea nominală a observatorilor. Grupul avea să fie condus de Constantinos Comnen însuşi.

Urmară câteva zile de incertitudine. Basileul spera, împotriva evidenţei, că apele se vor linişti. Dar aşteptările lui fură înşelate. Observatorii se înapoiară cu veşti rele. În primul rând, comandantul trupelor otomane, Isfendiar-Paşa, refuzase să-i primească. În al doilea rând, informaţiile adunate duceau la concluzia că turcii nu aveau de gând să plece. Biserica Sf. Arhanghel Mihail şi cele două monastiri din apropiere începuseră a fi demolate. Călugării fuseseră izgoniţi. Avuseseră loc incidente între populaţia localnică şi musulmani, încheiate cu morţi şi răniţi. Situaţia era foarte gravă. Încălcând graniţele Imperiului Bizantin, turcii săvârşeau un act de război. Se impunea un demers diplomatic.

Împăratul îmbrăţişă opinia celor mai mulţi consilieri şi ordonă să se redacteze un protest adresat sultanului. Recomandă a se folosi termeni moderaţi. Delicata misiune diplomatică avea să fie încredinţată aceluiaşi Constantinos Comnen, care îşi câştigase reputaţia unui negociator abil. În cursul carierei sale – curmată temporar în urma unei neînţelegeri cu Paleologii – repurtase câteva succese remarcabile, ce îndrituiau speranţe şi în noua-i însărcinare.

Înaintea încheierii dezbaterilor consiliului, basileul ordonă ca, paralel cu activitatea agentului său Francesco Filelfo di Tolentino, să se intensifice şi intervenţiile diplomatice oficiale pe lângă Papă şi pe lângă celelalte căpetenii ale statelor occidentale, în scopul obţinerii unor ajutoare militare rapide.

— Papa Niccolo al V-lea este prietenul Bizanţului, afirmă el, şi nu ne va lăsa să pierim. Când vor afla ce primejdie ne pândeşte, regii Franţei, Angliei şi Aragonului se vor ridica în apărarea noastră. Nu se poate să fie altfel.

Încerca să-şi încurajeze consilierii, deşi în sufletul lui se oploşise de multă vreme îndoiala asupra solidarităţii Europei creştine cu Bizanţul.

Şedinţa se termină într-o atmosferă funebră. Numeroşi consilieri erau obsedaţi de iminenţa unui dezastru. Vor reuşi oare noile demersuri ale basileului să trezească din amorţire Europa creştină? Vor izbândi ambasadorii lui acolo unde eşuaseră Manuel al II-lea şi Ioannos al VIII-lea? Era greu de presupus. Dar încercarea trebuia

făcută.

* * *

— Pentru câţi arginţi te-ai vândut, Khalil?

Glasul şuierat al sultanului îi biciui obrazul. Marele vizir simţi că îl înăbuşă spaima. În coşul pieptului i se închegase un ghem dureros. Voi să spună ceva în apărarea sa, dar nu reuşi să scoată decât un geamăt înăbuşit.

— Hai, Khalil, vorbeşte! Ţi-a îngheţat glasul?

Pe chipul tânăr al lui Mehmed se aşternuse un zâmbet rău, care-i ridicase colţul stâng al gurii, schimonosindu-i obrazul.

Khalil i se aruncă la picioare, lipindu-şi buzele de vârful cizmei roşii, cu pinteni de aur. Dar Mehmed îşi trase piciorul, ca şi când s-ar fi ferit de atingerea unei reptile.

— Sunt nevinovat, Doamne! bolborosi marele vizir.

Sultanul izbucni în râs. Un râset crud, diabolic, nefiresc pe un chip atât de tânăr.

— Dar astea ce sunt, Khalil? scrâşni cu reţinută mânie.

Marele vizir ridică terorizat privirile.

— Uită-te bine, Khalil!

În mâinile sultanului scăpărau nişte diamante cu ape incandescente. Marele vizir înlemni. Cum de ajunseseră diamantele lui în posesia sultanului? Le ştia la loc sigur. Cine îl trădase?

Mehmed i le azvârli cu violenţă în obraz.

— Preţul trădării, Khalil! Preţul ticăloşiei tale.

Sultanul ridică mâna într-un gest de o implacabilă severitate. De după o perdea apărură doi sclavi abisinieni, două huidume impasibile, cu lanţuri de mătase în mâinile lor puternice. Înspăimântat, marele vizir îşi duse mâna la grumaz.

— Nu, Doamne! Nu! Nu!

Sclavii se năpustiră asupra lui, imobilizându-l. Marele vizir se zbătea ca o vietate prinsă în laţ. Eforturile-i păreau puerile în comparaţie cu irezistibila forţă musculară a brutelor negre. Două mâini cu degete lungi, puternice, îi petrecură rapid pe după gât un laţ fin.

— Nu! horcăi marele vizir, smucindu-se…

Când deschise brusc ochii şi se văzu în patul lui moale, cu cearşafuri trandafirii de mătase, încetă să mai geamă. Odalisca goală din preajmă-i îl privea speriată. Corpul ei, cu unduiri de felină, era poleit de lumina aurie izvorâtă din lumânările de ceară înfipte

în candelabrele din jurul patului.

Tremurând, marele vizir îşi masă uşor cu mâna gâtul care-l mai durea încă. Îi părea rău că se dăduse în spectacol faţă de odaliscă. Arătase tinerei fete că şi pe el, Khalil, cel mal puternic om din imperiu după sultan, îl terorizau spaimele. „Îngrozitor vis!” îşi zise. Îşi va consulta astrologul. Bătrânul tălmăcitor al limbajului tainic al stelelor îi va dezlega enigma acestui vis.

Khalil îşi scutură capul, ca şi când ar fi încercat să-şi elibereze creierii de zgura coşmarului. Se mustră fiindcă avusese slăbiciunea de a lăsa să-i treacă prin minte un gând atât de nătâng. Era de neconceput să-şi dezvăluie visul cititorului în stele. Oricât i-ar fi fost acesta de credincios, ar îi făcut unele legături între plăsmuirile somnului şi realitate. Ar fi destul să scape o vorbă în legătură cu temerile marelui vizir, ca zvonurile să pornească la vale, asemenea avalanşelor, riscând să-l zdrobească sub greutatea lor. Visul acesta trebuia îngropat în cele mai inviolabile tainiţe ale sufletului său.

Încercă să-şi izgonească temerile. Diamantele erau ascunse bine. Atât de bine, încât, în cazul unei morţi accidentale a stăpânului lor, aveau să rămână întemniţate de-a pururi în hruba lor subterană.

Khalil zâmbi, încercând a-şi face curaj. Temerile lui erau neîntemeiate. Niciodată poziţia sa nu fusese mai puternică. Recâştigase încrederea sultanului, căruia îi îndeplinea toate capriciile.

Aseară mâncase prea mult. Bucătarul-şef era neîntrecut în pregătirea unor mâncăruri atât de delicioase, încât îţi era cu neputinţă să le rezişti. Khalil îşi aminti pateurile umplute cu carne şi spanac, sarmalele în foi de viţă sau de alun, umplute cu orez, ficat şi inimă de miel, kebabul fraged fript pe jăratic, chiftelele savuroase din carne de batal, peştele fript, învăluit în jeleuri transparente, puii cu orez şi cu scorţişoară, apoi pilafurile cu migdale şi struguri de Corint. Dar desertul? Ce putea fi mai bun decât kataifurile, sarailiile, lokmalele, baclavalele, gurabieurile, halvalele, toate delicioase şi atât de parfumate?! Khalil îşi zise că, înainte de a se culca, mâncase fără moderaţie şi băuse pahar după pahar de boza, de hidromel şi de *pekmez*. Apoi se desfrânase în braţele odaliscăi. Fata, deşi foarte tânără, era expertă în arta amorului. Îi oferise clipe încântătoare, dar îl şi storsese ca pe o lămâie.

Consecinţele exceselor nu întârziaseră să se facă simţite. După

ce adormise, îl potopiseră coşmarurile.

Făcu semn odaliscăi să plece. Supusă, fata sări din pat, îşi aruncă pe umeri un veşmânt de voal, apoi dispăru după o draperie grea, ce răspundea în harem.

Khalil făcu socoteala femeilor lui – foarte aproximativă, fiindcă i se aduceau adeseori în dar sclave unele mai frumoase decât altele – şi conchise că dispunea de vreo trei sute, dintre care se culcase cu vreo două sute. Restul nu mai contau. Fie că erau prea vârstnice spre a-l mai ispiti, ori prea tinere, şi în acest caz păcătuiau prin lipsă de experienţă. La anii lui avea nevoie de fete foarte primăvăratice, dar în acelaşi timp pricepute să-i trezească simţurile. Pe vremuri era un client asiduu al târgurilor de sclave. Treptat, însă, treburile imperiului îl absorbiseră în asemenea măsură încât rărise desfătările erotice.

Gândul i se întoarse brusc la coşmarul care-i transformase noaptea într-un infern. Nu încerca oare să se adoarmă cu apă de trandafiri când îşi spunea că reuşise să câştige încrederea sultanului? Duşmanii lui îi săpau groapa, făcând tot felul de intrigi, iar Zaganos-Paşa, cel mai neîmpăcat rival al său, se vârâse pe sub pielea sultanului.

Khalil simţi deodată că îl trec sudori reci. Poate că în clipa aceasta Zaganos turna în urechea padişahului, picătură cu picătură, otrava calomniilor. Poate că visul care-i tulburase somnul prevestea destituirea lui din demnitatea de mare vizir! Un val de panică îl făcu să se ridice în capul oaselor. Bătu din palme. Mustafa, nubianul, răspunse la chemare. Noaptea dormea în anticameră, în faţa uşii odăii de culcare a marelui vizir.

— Güneit-Aga să vină la mine! porunci Khalil. Şi slujitorii să vină! Vreau să mă îmbrac.

Deşi zorii nu apucaseră încă să se îngâne cu noaptea, marele vizir îşi făcu toaleta ca şi când ar fi trebuit să se înfăţişeze sultanului.

— Secretarii să-mi aducă mapele, Mustafa!

Îşi puse caftanul îmblănit cu zibelină, apoi îşi părăsi apartamentul. Străbătu câteva săli îmbrăcate în marmură, înfrumuseţate de fântâni ce susurau, împrăştiind jerbe de apă parfumată.

„Dacă Mehmed m-ar scoate din funcţie, aş fi izgonit de aici ca un câine râios”, cugetă plimbându-şi privirile asupra mozaicurilor multicolore, asupra obiectelor de artă orânduite pe măsuţe scunde

de abanos, ori în nişe luminate de candelabre înţesate cu lumânări aprinse în tot cursul nopţii. Avea oroare de întuneric. Din beznă ţâşnesc asasinii…

Intră enervat în camera de lucru şi se adânci în jeţ. Secretarii îl aşteptaseră aliniaţi şi ţinând sub braţ mapele încărcate cu documente. Găzduiţi în palatul marelui vizir, munceau optsprezece ore din douăzeci şi patru – câteodată şi mai mult – iar noaptea dormeau iepureşte, spre a răspunde fără întârziere şi cu mintea limpede la apelurile stăpânului, care se trezea uneori în miez de noapte şi cerea să i se aducă dosare cu diferite probleme de stat.

— Ferhat! ordonă unui tânăr cu bărbuţă ascuţită şi ochi vioi de viezure. Mapa construcţiilor imperiale! Ceilalţi puteţi pleca!

Secretarii concediaţi ieşiră în tăcere. Ferhat îi prezentă mapa cerută, apoi rămase nemişcat, spre a nu tulbura reflecţiile stăpânului.

Marele vizir răsfoi câteva file şi se opri asupra unui deviz privind construcţia noului palat imperial de la Adrianopole, care – în concepţia sultanului – trebuia să oglindească prin măreţia şi operele sale de artă splendoarea statului otoman. Sumele cheltuite în ultimul trimestru depăşiseră cu mult intenţiile şi planurile arhitecţilor. Mehmed ordonase o serie de modificări costisitoare. Khalil se executase fără crâcnire, acoperind cu dărnicie cheltuielile suplimentare, impuse de extravaganţele padişahului. Împlinindu-i fanteziile, îşi realiza propriul plan. Sumele tot mai mari necesitate de continuarea construcţiei erau rupte din bugetul destinat armatei. O deturnare de fonduri destinată să slăbească potenţialul militar al imperiului. Mehmed nu va cuteza să pornească o campanie împotriva Constantinopolelui înainte de a fi sigur că dispune de o armată numeroasă, perfect antrenată şi bine utilată. Este însă greu să-ţi durezi în acelaşi timp palate costisitoare şi să-ţi sporeşti numărul soldaţilor.

El, Khalil, nu făcuse aceste operaţii financiare fără să-l fi înştiinţat pe sultan. Mehmed, entuziasmat de măreţia edificiului imperial, acceptase scamatoriile băneşti, fără a reflecta la dezavantajele care vor rezulta. Dacă i se va cere vreodată socoteala, el, Khalil, se va apăra declarând că nu făcuse altceva decât să execute poruncile padişahului.

Când Mustafa îi anunţă prin semne sosirea lui Güneit-Aga, marele vizir îşi concedie secretarul. Vizitatorul, învăluit într-o amplă pelerină neagră, cu o glugă ce-i acoperea faţa, lăsându-i numai

ochii la vedere, intră printr-o uşă secretă.

— Sper că nu ştie nimeni că ai venit aici, spuse Khalil, în vreme ce Güneit-Aga îşi lepădă pelerina.

— Nimeni, Luminăţia-Ta.

— Dacă Zaganos ar afla, nu s-ar lăsa până nu te-ar elimina din corpul aghiotanţilor sultanului.

— Înălţimea-Sa Padişahul îmi acordă toată încrederea.

— Să nu te bizui niciodată, Güneit, pe statornicia sultanilor. Slujindu-mă pe mine, ai să ajungi paşă cu trei cozi de cal şi ai să iei, până la urmă, şi locul lui Zaganos. Locul tău este printre viziri.

— Aşa să fie cum ţi-e dorinţa, Luminăţia-Ta.

— Ce se mai învârteşte pe la palat?

— Aseară, Zaganos-Paşa a stat până noaptea târziu în cabinetul de lucru al Înăltimii-Sale Sultanul.

„Deci visul nu m-a înşelat, cugetă marele vizir, întunecându-se. Îmi pregăteşte pierzania, câinele!”

— Fahim mi-a furnizat nişte informaţii preţioase, Luminătia-Ta, continuă Güneit-Aga. Se pare că Zaganos-Paşa a pus mâna pe copiile unor scrisori prin care basileul Constantinos cere ajutoare Apusului. Marele mareşal al palatului a fost încunoştinţat de acest lucru.

— Nu mă mir, replică Khalil. Zaganos şi Şehab-ed-Dim lucrează de multă vreme mână în mână.

Informaţia privitoare la scrisori îl lăsă pe gânduri. Constantinos săvârşea imprudenţe peste imprudenţe.

Güneit-Aga îi mai dezvălui şi alte manevre de culise, dibuite cu preţul unor abile subterfugii. Toate erau însă lipsite de însemnătate faţă de importanţa „scrisorilor”.

Discuţia dintre cei doi bărbaţi dură până în zori, când Güneit-Aga părăsi palatul marelui vizir pe acelaşi drum tainic.

Khalil mai lucră câteva ore în cabinetul său. În cursul dimineţii, o ambasadă extraordinară a Bizanţului urma să fie primită de sultan. Khalil avea obligaţia să asiste la audienţă. Când se înfăţişă la palatul imperial, şambelanul de serviciu îl anunţă că Înălţimea-Sa Sultanul îl aştepta în cabinetul său, înaintea audienţei acordate solilor bizantini.

Condus în prezenţa padişahului, marele vizir constată că Zaganos-Paşa îl devansase. Stătea în stânga jilţului lui Mehmed, iar chipul său era impenetrabil. Tot atât de nepătruns era şi chipul sultanului.

Mehmed îl întâmpină pe Khalil cu o întrebare brutală:
— Comandanţii armatelor mele se plâng că înzestrarea unităţilor de artilerie cu utilaj greu se face într-un ritm nesatisfăcător. Arsenalul nu lucrează folosind întreaga sa capacitate. De ce?
Marele vizir îi explică elaborat că înălţarea edificiilor imperiale înghiţise sume enorme.
— Nu am precupeţit cheltuielile, fiindcă aşa îmi porunciseşi Tu, Doamne.
Îi debita lecţia pe care şi-o pregătise de acasă. Sultanul se încruntă.
— Nu m-am gândit niciodată, Khalil, să execut lucrări de construcţii în detrimentul întăririi forţelor armate. Bizanţul nu se astâmpără. Ca să-l pun cu botul pe labe, am nevoie de o armată puternică şi de o flotă puternică.
Marele vizir se înclină.
— Le vei avea, Mărite Doamne. Voi aloca fonduri speciale. Chiar azi voi da porunci primului defterdar.
Khalil *simţea* privirile lui Zaganos aţintite asupra sa.
— De azi înainte mă voi ocupa personal de înzestrarea armatei cu tunuri, spuse Mehmed. Vreau ca arsenalul central să nu ducă lipsă de nimic.
— Nu va duce, Mărite Doamne.
— Vreau să ştii, Khalil, că ridicarea palatului imperial şi a celorlalte edificii publice nu reprezintă decât un pretext. Vreau să înşel guvernele ţărilor creştine. Toţi agenţii diplomatici străini de aici vor expedia note, informând pe cei care i-au trimis că sunt ahtiat după lux, după construcţii grandioase, după monumente uriaşe. Nimeni nu va bănui care sunt adevăratele mele intenţii. Vorbesc de pace, dar mă pregătesc intens de război.
Mehmed se lansă într-o tiradă grandilocventă asupra rolului pe care Imperiul Otoman trebuie să-l joace în lume.
Khalil îl asculta smerit. Deodată îl fulgeră un gând. „De ce nu-mi vorbeşte despre scrisori? Se teme că am să-l înştiinţez pe basileu? Dacă este aşa, înseamnă că asupra mea se adună nori grei. Ar mai fi o posibilitate. Zaganos să nu-i fi vorbit încă despre scrisori. Să le păstreze în mânecă spre a mă lovi la momentul ales de el. Varianta a doua ar fi cea mai fericită.”
Khalil mai băgase de seamă că Zaganos nu scosese până atunci niciun cuvânt. Păstra o tăcere plină de subînţelesuri. S-ar fi zis că Mehmed era purtătorul lui de cuvânt. Reuşise să-l subjuge pe

sultanul acesta tânăr şi înfumurat.

— Cred că a sosit timpul să trecem în sala tronului, zise Mehmed. Ambasadorii bizantini trebuie să fi venit demult.

Trecură în anticameră, unde îi aştepta alaiul imperial, încadrat de demnitarii Curţii, de ofiţeri şi de ostaşi din corpul de gardă. Mehmed pătrunse în sala cea mare. Miniştrii, generalii şi înalţii funcţionari din Departamentul Afacerilor Externe, prezenţi la ceremonie, se prosternară la picioarele lui.

Mehmed se instală pe tron. Avea un aer majestuos, care impunea. „Cine l-a învăţat pe tânărul acesta să se comporte cu atâta măreţie?” se întrebă Khalil. Ibn Temdjid, guvernorul şi dascălul tânărului sultan, fusese un mare savant, dar un educator mediocru. Caracterul lui Mehmed nu fusese plămădit nici de părintele său – care-l neglijase în tot timpul vieţii – şi nici de profesori, care se mărginiseră a-l îndemna să aibă o purtare conformă principiilor morale din *Coran*. Tânărul padişah se dezvoltase asemenea puilor de leu crescuţi în menajeriile imperiale. Instinctele lor sângeroase se dezvoltau firesc, odată cu vârsta, fiindcă aşa lăsase Allah. Mehmed nu făcea decât să se supună propriului său atavism. Era în orice caz mai primejdios decât Baiazid, mai viclean decât Mehmed I-ul şi mai aprig decât Murad al II-lea.

Tânărul padişah bătu din palme. Mareşalul palatului făcu un semn spre uşă. Slujitori îmbrăcaţi în verde deschiseră canaturile aurite. Maestrul de ceremonii intră, anunţând ambasada bizantină. Constantinos Comnen îşi făcu o intrare solemnă. Suita sa, alcătuită din senatori, patricieni şi agenţi diplomatici, păşea cu gravitate, apropiindu-se de tronul imperial.

Deşi îi repugna servilismul, Comnen făcu o concesie etichetei otomane şi plecă genunchiul, imitat de toţi însoţitorii săi. Mehmed al II-lea abia înclină capul.

Se scurseră câteva momente de tăcere, apoi sultanul ridică mâna, invitându-l pe Comnen să vorbească. Senatorul purta un document făcut sul, pe care-l desfăcu şi începu a-l citi cu voce clară, frumos timbrată. Cunoştea perfect limba turcă, fiindcă în copilărie fusese zălog la Curtea otomană.

— Se împlinesc astăzi o sută şi ceva de ani de când străbunul tău Murad I-ul, feciorul lui Orkhan, a cucerit Adrianopolele. De atunci şi până în zilele noastre au fost încheiate o serie de tratate între ţările noastre. Coborâtorii din neamul lui Murad I-ul n-au încercat

niciodată să ridice pe teritoriile bizantine din preajma Constantinopolelui cetate sau colibă. Chiar dacă unele pricini – pe care nu noi le-am dorit – au dus la războaie între noi, s-a ajuns de fiecare dată la noi înţelegeri, ce au consfinţit drepturile noastre. Când bunicul tău Mehmed – Dumnezeu să-i aibă în pază sufletul – a găsit necesar să zidească o fortăreaţă pe malul asiatic al Bosforului, nu a ordonat săparea fundaţiilor înainte de a căpăta încuviinţarea părintelui său spiritual, împăratul Manuel al II-lea. Acesta şi-a dat consimţământul, fiindcă cetatea urma să fie durată pe malul răsăritean al Bosforului, aflat de mulţi ani sub stăpânire otomană. Deşi între ţările noastre domnesc astăzi relaţiile cele mai bune, tu ai hotărât să închizi Marea Neagră pentru traficul navelor creştine, spre a înfometa Constantinopolele şi a-l lipsi de veniturile obţinute graţie legăturilor comerciale cu ţările limitrofe acestei mări. Rugămintea noastră este să renunţi la această hotărâre, şi să păstrezi în continuare relaţii de prietenie cu imperiul nostru, aşa cum le-a păstrat şi părintele tău, bunul şi înţeleptul sultan Murad al II-lea. Dacă doreşti tribut, suntem gata să ţi-l dăm, deşi suntem o ţară săracă, fiindcă dorinţa noastră cea mai vie este să trăim în înţelegere şi pace cu imperiul tău.

Ambasadorul îşi încheie lectura. Sultanul îl ascultase fără să se clintească. Diplomatul făcu documentul sul şi îl înmână marelui vizir, care îl primi înclinându-se.

Un zâmbet sibilin se aşternu pe buzele strânse ale padişahului. După ce păstră câteva momente tăcerea, spre a spori curiozitatea şi incertitudinea trimişilor bizantini, începu să vorbească răspicat, cu o evidentă asprime în glas:

— Doresc să reţii bine cuvintele mele, ambasadorule! Nu am nicio pretenţie asupra Constantinopolelui. Dar limitele lui teritoriale nu trec dincolo de zidurile-i înconjurătoare. Toate ţinuturile aflate în afara capitalei voastre sunt ale mele. Am hotărât să ridic pe malul european al Bosforului o fortăreaţă. Nimeni şi nimic nu mă poate împiedica să-mi duc la îndeplinire gândul. Repet! Toate pământurile de pe ţărmul european al Bosforului şi ale Mării de Marmara, cu toate cetăţile, oraşele şi satele aferente, fac parte integrantă din Imperiul Otoman. Am trecut aceste aşezări sub puterea mea fiindcă multe din ele sunt locuite şi de turci. Iar eu nu concep ca osmanlâii să aibă alt stăpân decât pe sultanul lor. Pământurile nelocuite tot ale mele rămân. Bizantinii nu mai au voie să se stabilească în aceste ţinuturi. Este nevoie să amintesc împăratului vostru în ce

cumpănă grozavă s-a aflat părintele meu, Murad, când basileul romeilor, înţeles cu ungurii, a împiedicat oştirile otomane din Anatolia să treacă în Rumelia spre a-şi apăra hotarele încălcate de duşmani? Profitând de situaţia noastră grea şi de complicitatea bizantinilor, triremele francilor au blocat Dardanelele. Tatăl meu a fost nevoit să traverseze Bosforul sub protecţia tunurilor de pe Güzelhissar, deşi triremele împăratului vostru îl pândeau spre a-i zăgăzui trecerea. Pe atunci eram copil şi mă aflam la Adrianopole. Ungurii se apropiau de Varna, pustiind tot în jurul lor. Aşteptam înspăimântat să ajungă sub zidurile Adrianopolelui şi să-l asedieze. În vremurile acelea basileul vostru se bucura. Se bucurau şi ungurii. Numai musulmanii sufereau şi se tânguiau. Dar până la urmă Allah a dăruit victoria părintelui meu. Acesta, amintindu-şi atunci de tot ce a pătimit, s-a jurat să ridice pe ţărmul de apus al Bosforului o cetate în dreptul fortăreţei de pe malul răsăritean. N-a apucat să îşi îndeplinească legământul, fiindcă viaţa i-a fost scurtă. Eu însă am să execut ceea ce tatăl meu a voit. Îmi puneţi piedici? Cu ce drept? Îmi interziceţi să fac ce vreau pe pământurile mele? Încercaţi numai să vă împotriviţi mie! Mergeţi şi spuneţi împăratului vostru! Sultanul care domneşte azi nu se aseamănă cu cel dinaintea sa. Ştie ce vrea şi mai ştie şi cum să înfăptuiască ceea ce vrea. Acesta este ultimul meu cuvânt. Dacă împăratul vostru îmi va mai trimite ambasadori, îi voi jupui de vii!

Vorbele padişahului, rostite la început molcom, crescuseră în volum, aşa cum un izvor de munte creşte, transformându-se treptat în ape viforoase, ce gonesc printre stânci. Expresia feţei lui, atât de tânără şi de plăcută, se înăsprise, trăsăturile i se adânciseră, furia îl îmbătrânise, aşternându-i o mască hidoasă. Ambasadorii creştini îl priveau cutremuraţi. Îşi ascultaseră sentinţa de moarte. S-ar fi zis că destinul vorbise prin gura lui Mehmed. Asemenea profeţilor din vechime, sultanul se transfigurase, căpătând înfăţişarea unui iluminat fanatic.

După plecarea precipitată a bizantinilor, obrazul împăratului se linişti, aşa cum se liniştesc apele învolburate după ce a trecut vijelia.

Mehmed era încântat de arta cu care îşi jucase rolul. Izbutise să bage spaima în ghiauri. Şi acesta era numai începutul...

* * *

Hanul lui Iakumi Christofakis se afla în piaţa Therapia, la hotarul

dintre cartierul veneţian şi cartierul bizantin al portului din Cornul de Aur. Iakumi se lăuda că graţie acestei împrejurări ajunsese să călărească pe două lumi. Cert este că hanul se bucura de o poziţie extraordinară, care asigura proprietarului însemnate beneficii. În sala joasă, afumată, cu mese multe, lustruite decenii de-a rândul de mâini şi de funduri de pahare, se întâlneau tot soiul de inşi cu reputaţie dubioasă – contrabandişti, prostituate, pungaşi, derbedei, clerici răspopiţi – dar şi oameni cinstiţi – marinari, mici meseriaşi, neguţători mărunţi, hamali din port – dornici să se destindă în jurul unei ulcele cu vin după munca istovitoare a zilei.

Se spunea că Iakumi Christofakis era norocos şi că se născuse cu căiţă pe cap. Drept este că toate îi mergeau în plin. Fusese căsătorit cu o femeie energică, un model de hărnicie, care-l ajutase să-şi dureze piatră cu piatră prosperitatea de azi. După o căsnicie fără umbre, femeia se stinsese aşa cum se stinge un cal de povară, care se prăbuşeşte în ham, istovit de muncă. La 60 de ani, Iakumi rămăsese să-şi administreze hanul, ajutat doar de soră-sa, Garafulia, o văduvă vrednică şi voluntară, precum şi de fiul acesteia, Dimitraki, un flăcău dezgheţat şi zelos, care se apropia de 20 de ani.

Ajuns în pragul bătrâneţii, Iakumi simţise trezindu-i-se în suflet regretul de a-şi fi irosit viaţa adunând ban cu ban. Se alesese astfel cu o prosperitate materială mai fadă decât o prăjitură fără zahăr.

Printre vecinii lui se afla un cizmar sărman, Leonidas Krasogeorgis, cu o liotă de copii, printre care Aretusa, o fată de 18 ani, frumoasă şi proaspătă ca o fructă abia pârguită. Iakumi o văzuse de câteva ori, când Aretusa venise, trimisă de tatăl ei, să cumpere vin. Bătrânul hangiu o măsurase din ochi, îi mângâiase cu mâini imaginare sânii mici, şoldurile pline, umerii rotunzi şi îi sorbise în gând licoarea buzelor. Mistuit de pofte mai zdravăn decât o grămadă de lemne uscate cuprinse de flăcări, se înfăţişase într-o seară cizmarului şi ceruse mâna Aretusei. Cizmarul clipise uluit, dar nu stătuse mult la gânduri. Deşi era cu douăzeci de ani mai tânăr decât candidatul la însurătoare, îşi dăduse consimţământul, fiindcă numai aşa putea să mai scape de sărăcie. Căsătoria se oficiase repede, spre consternarea Garafuliei, care sperase să-l vadă pe fiul ei moştenind hanul după moartea bătrânului.

Intrarea Aretusei în familie îi stricase toate socotelile. Dar Garafulia nu se dăduse învinsă. Ştia din experienţă că femeile tinere sunt aprinse, nesăţioase, şi că un soţ de 60 de ani, oricât ar

fi de bine păstrat, nu poate acoperi nevoile senzuale ale unei copilandre de care-l despărţeau mai bine de patru decenii.

Garafulia era sigură că Aretusa îşi va găsi un iubit. Pe de o parte ar fi fost bine să se întâmple aşa ceva, fiindcă fratelui ei i s-ar fi deschis, în sfârşit, ochii şi ar fi izgonit-o pe femeia adulteră. Exista însă primejdia ca bătrânul să nu afle că este încornorat şi, mai rău decât atât, Aretusa să rămână însărcinată de pe urma unui străin, iar copilul, atribuit lui Iakumi, să închidă definitiv lui Dimitraki perspectiva de a deveni mai târziu stăpânul hanului.

Căsnicia părea să fie fericită. Aretusa îşi răsfăţa soţul, făcându-l să guste din plin plăcerea de a avea o tovarăşă de viaţă atât de ispititoare. Iakumi radia fericirea. Dimineaţa cobora mai târziu ca de obicei în sălile de jos ale hanului, fiindcă nopţile îi erau atât de delicios frământate, încât nu adormea, istovit, decât în zori. Îi trebuiau şi lui câteva ore de odihnă. Afară de aceasta ştia că soră-sa îl suplinea foarte bine, aşa că îi lăsa cu seninătate toate grijile pe cap.

Garafulia acceptase rolul acesta ingrat pentru că avea planurile ei. În ultima vreme Iakumi începuse să slăbească şi, deşi se bucurase până atunci de o sănătate de fier, suferise două crize de inimă, scăpând ca prin urechile acului să nu treacă Styxul. În ciuda gravelor semne premonitorii, bătrânul hangiu nu se astâmpărase. Erotica-i activitate nocturnă continua cu aceeaşi intensitate.

În tot acest timp, Garafulia o supraveghea pe Aretusa, fie direct, fie prin oamenii de serviciu ai hanului, pe care-i băcşeluia generos. Stabilise în jurul tinerei neveste un cordon sanitar pe care nu trebuia să-l străbată vreun bărbat străin. Nici fraţii adolescenţi ai Aretusei nu aveau voie să rămână singuri cu sora lor. Garafulia ştia că pe lume există incesturi. Şi fiindcă o socotea pe Aretusa capabilă de orice stratagemă spre a rămâne însărcinată, nu-şi slăbea supravegherea nici când Iakumi se afla în apartamentul de sus, în tovărăşia tinerei sale soţii. În privinţa lui, Garafulia nu-şi făcea griji. Iakumi nu fusese niciodată în stare a face copii, şi nu era de presupus că acum, în apusul vieţii, va deveni prolific.

În microcosmosul acestei familii evenimentele din afară nu găseau ecou. Complicaţiile politice externe nu-l interesau pe Iakumi decât în măsura în care îi sporeau veniturile. De pildă, pe măsură ce creştea ponderea coloniei veneţiene în afacerile de import-export ale Bizanţului, sporeau şi câştigurile lui. Clientela se îmbulzea în sălile hanului din zori şi până noaptea târziu,

contribuind la înflorirea bunăstării hangiului. Iakumi nu refuza, dacă i se oferea ocazia, să participe la câte-o contrabandă bănoasă. Dar nu o făcea decât foarte rar, fiindcă se ferea să intre în conflict cu autorităţile.

Clienţii de toate categoriile îl preţuiau, fiindcă ştia să servească cele mai alese bunătăţi muşteriilor plini de bani şi să dea băutură şi mâncare pe datorie celor loviţi de sărăcie. Asta nu însemna că era un filantrop. Avea însă un fler neîntrecut, care îl ajuta să nu acorde avantaje decât clienţilor capabili să-şi onoreze debitele la o dată mai apropiată sau mai îndepărtată. Se mai îndeletnicea şi cu camăta. Lua dobânzi exorbitante, dar cei în nevoie ştiau că pot găsi oricând orice sume de bani, cu condiţia să le restituie la termen, potrivit înţelegerii. Iakumi avea la îndemână câţiva zdrahoni care se pricepeau să-i pună la punct pe clienţii nărăvaşi şi pe debitorii rău platnici.

Dimitraki se înţelegea foarte bine cu unchiul său. Era nelipsit din han şi nu se codea să se înhame la muncile cele mai grele. Deşi rolul lui se limita la servirea clienţilor, ajuta la căratul butoaielor, spăla pe jos cot la cot cu slujnicele, aplica la nevoie câte un ghiont scandalagiilor, se arăta îndemânatic la tot felul de reparaţii mărunte şi, mai presus de toate, executa cu grăbire şi cu surâsul pe buze toate poruncile lui Iakumi. Şi cu Aretusa se înţelegea bine.

Dimitraki nu era nemulţumit de soarta lui. Îi plăcea să muncească la han, iar contactul cu clientela atât de diferită şi de pitorească nu-i îngăduia niciun moment de plictis. Cunoştea maniile şi curiozităţile fiecărui obişnuit al localului, îl amuzau snoavele lui Murţuflos, pielarul; fanfaronadele comice ale lui Ventuzos, vânzătorul din prăvălia cu mărunţişuri de vizavi; aerele fals virtuoase ale lui Mastrapas, preotul răspopit; talentul de măsluitor în zaruri al lui Fanurios; anecdotele piperate ale lui Diamandis, marinarul de cursă lungă; combinaţiile sentimentale ale lui Miaulis, cocoşatul; neînfrânarea lui Manolakis, tânărul vagabond cu muşchi de fier şi chip atât de plăcut femeilor; pungăşiile lui Polixinghis, care intra şi ieşea din puşcărie cu regularitate de metronom. Veneţienii care călcau pragul hanului nu erau mai prejos decât romeii. Bassola, oricând gata să furnizeze cele mai rare obiecte de contrabandă; Colangione, pictorul tot atât de iscusit în mânuirea penelului cât şi a săbiei; Chiari, mijlocitorul celor mai năstruşnice aventuri amoroase; Picco, beţivanul capabil să dea peste cap dintr-o singură sorbire o damigeană pântecoasă; Valiante, gazda de

hoţi; Novarisio, cu ochii lui încrucişaţi; Lazzarino, sadicul, care simţea o diabolică plăcere să înţepe cu lama cuţitului sânii şi şoldurile femeilor întâlnite în amurg pe stradă; Stefanis, adolescentul languros, cu atitudini şi maniere de femeie; bătăiosul Lavero, amator de încăierări homerice; generosul Parrochio, oricând dispus să-şi deschidă punga spre a ajuta un seamăn ajuns la ananghie. Şi prostituatele care frecventau hanul aveau farmecul lor. Kubelina, subţiratică şi manierată; Vanghelia, planturoasă, masivă şi atât de milostivă; Penelopa, veşnic veselă şi mare amatoare de anecdote porcoase; Aglaia, răutăcioasă, veninoasă, pusă pe harţă; Chira, scurtacă, jucăreaţă şi atât de fantască; Caterina plângăreaţa, dornică să istorisească oricui povestea vieţii ei; Noemi, evreica roşcovană, pătimaşă, ca o bacantă; Katiniţa, în necontenită vânătoare de clienţi, deşi vârsta o sluţise, transformând-o într-o sperietoare de ciori. Apoi oamenii legii, iscoditori, autoritari, abuzivi, puşi pe afaceri şi gata oricând să închidă ochii dacă li se ofereau cadouri corespunzătoare. Printre aceştia se remarcau Kasapakis, cu nelipsitul lui baston de vişin; Diakos, viciosul, temut de prostituate fiindcă pretindea să le biciuiască înaintea actului sexual; Minotis, severul, cu aerele lui de proconsul roman.

Dimitraki se făcuse simpatic tuturor, fiindcă se comporta cu fiecare de parcă ar fi avut de a face cu un personaj de seamă. Ca şi pe unchiul său, nu-l interesa politica. Observase însă că înrăutăţirea relaţiilor dintre turci şi romei devenise subiectul cel mai comentat de muşteriii hanului. Pentru afacerişti, vremurile tulburi sunt îndeobşte aducătoare de profituri. Atunci înfloreşte specula, atunci se pot crea din nimic averi mari. Dimitraki surprinsese fragmente de discuţii în care erau menţionate sume de bani pentru el fabuloase. Atunci visa să devină şi el unul dintre acei bogătaşi răsfăţaţi de soartă şi de oameni.

Dar reveriile lui nu aveau viaţă lungă. Îl chemau ba unchiul Iakumi, ba Garafulia, ba muşteriii, iar Dimitraki se înapoia la treburile lui, uitând de fumurile măririlor şi ale bogăţiei.

Când Iakumi avea treabă pe la autorităţi, ori pleca în oraş după afaceri, iar Garafulia făcea piaţa – atribuţie rezervată numai ei – Dimitraki rămânea să dirijeze hanul.

Într-o dimineaţă întunecată de o ceaţă groasă, ce acoperea ferestrele cu perdele compacte ţesute parcă din scame de bumbac, Iakumi coborî, din odăile sale de la etaj, îmbrăcat în haine negre de

sărbătoare, îi spuse lui Dimitraki că are o întâlnire în oraş şi îi recomandă să fie cu ochii în patru în tot timpul lipsei lui. Garafulia se afla în piaţă după cumpărături.

Deşi dimineaţa era încă la începutul ei, în sala cea mare a hanului mai toate mesele erau ocupate de muşterii, care tratau cu voce scăzută tot felul de afaceri dubioase.

O slujnică se apropie de Dimitraki, care lua comanda de la doi neguţători de mătăsuri, unul veneţian şi altul bizantin.

— Stăpâna te pofteşte sus, Dimitraki. Nu se simte bine. Du-te repede! Iau eu comanda.

Tânărul o privi perplex. Pentru întâia dată era chemat sus în absenţa unchiului. Lăsă pe slujnică în locul său şi urcă scara, sărind câte două trepte deodată. Ajuns pe culoarul de la etaj, ciocăni în uşa odăii de culcare a Aretusei. Un glas feminin rosti slab:

— Intră.

Când Dimitraki pătrunse în cameră, o văzu pe Aretusa întinsă pe pat. Ţinea ochii închişi şi respira greu.

— Ce s-a întâmplat, Aretusa?

— Mi-e rău, vorbi ea şoptit. Mi-e tare rău. Inima! adăugă, ducându-şi mâna la sânul stâng. Bate să-mi spargă coşul pieptului. Simt că mă înăbuş…

Dimitraki se uită speriat în jur, căutând prosteşte un ajutor.

— Adu-mi o cârpă, o batistă udă, şopti iarăşi într-un suflu Aretusa, şi pune-mi-o la inimă.

Tânărul văzu pe o ladă o basma roşie. O luă, o muie în apa din doniţa de lemn de lângă uşă, apoi se apropie de pat. O întinse timid Aretusei.

— Poftim.

Aretusa ridică mâna, apoi o lăsă să cadă fără vlagă.

— Nu pot… Pune-mi-o tu, murmură.

Dimitraki tuşi încurcat. Aretusa era în cămaşă de noapte. Sânii ţâşneau sub pânza subţire. Se întrebă dacă era cazul să-i dezgolească pieptul, sau dacă nu ar fi mai înţelept să-i vâre basmaua sub cămaşă. Optă pentru a doua soluţie. Stângaci, strecură basmaua deasupra sânului, pe care-l atinse cu mâna. Carnea ei tare îl electriză. Îi simţi rotunjimile, apoi bătăile cadenţate ale inimii.

Aretusa deschise ochii şi zâmbi recunoscătoare.

— Îţi mulţumesc, Dimitraki. Îţi mulţumesc.

Tânărul vru să-şi tragă mâna, dar mâna ei se lăsă peste a lui

suficient de tare spre a i-o opri.

— Mă simt mult mai bine aşa, dragule.

Dimitraki avu brusc senzaţia că un foc lăuntric îi aprinde vintrele. O ceaţă alburie, ca şi cea de afară, îi întunecă raţiunea. Sânul acela rotund, mic şi atât de tare, îl atrăgea ca un magnet. Degetele lui îi mângâiară involuntar contururile.

Aretusa suspină. Suspină şi Dimitraki, plecându-se încet asupra ei. Buzele lor aproape că se atinseră, îşi auzeau respiraţiile, bătăile inimilor şi îşi amestecau suflurile.

În clipa aceea uşa se deschise brusc. Dimitraki sări de parcă l-ar fi atins un fier roşu. „Unchiul!” reflectă împanicat. Se linişti puţin doar când o văzu în prag pe maică-sa.

— Ce cauţi aici? scrâşni Garafulia, aţintindu-l cu ochi mânioşi.

— I s-a făcut rău Aretusei, bâigui el.

Aretusa îşi muşcă buzele înciudată, dar nu deschise ochii.

— Inima… se tângui ea.

Garafulia îşi dădu imediat seama că tânăra ei cumnată juca teatru.

— Du-te jos la clienţi! porunci cu asprime flăcăului. Mă ocup eu de ea.

Înfricoşat de aerul ameninţător al maică-si, Dimitraki se strecură la repezeală prin preajma ei şi ieşi pe culoar. Când se văzu afară, respiră adânc. Din puţin scăpase să nu se aleagă cu o palmă grea peste ceafă. Cunoştea violenţa Garafuliei. În copilărie şi chiar mai târziu, în adolescenţă, maică-sa nu se sfiise să-i aplice corecţii aspre.

Ajuns jos, în sală, începu să se învârtească aferat printre mese. Nu înţelegea de ce Garafulia se supărase atât de tare fiindcă el – ca un bun samaritean – dăduse un ajutor mătuşii sale, aflată în suferinţă.

După vreo zece minute coborî şi maică-sa în sală. Era furioasă. Îl chemă într-o cămară unde nu era nimeni. Când Dimitraki se apropie de Garafulia, aceasta îl plesni cu sete peste obraz.

— Idiotule! şuieră. Era să cazi în cursă ca un nătâng. Puţin a lipsit să nu te tragă peste ea. Dacă-i făceai un copil, se termina cu moştenirea noastră. Am fi rămas pe drumuri.

Îl pocni din nou peste gură:

— Dacă te mai prind că te duci la ea, te dau pe mâna lui unchiu-tău.

— Iartă-mă, mamă, bolborosi.

— Marş în sală şi să bagi la cap ce ţi-am spus!

Dimitraki porni ca din praştie. Îşi dădea seama că maică-sa avea dreptate. Aretusa voise să facă din el un instrument. Ticăloasa!… Câteva clipe de dragoste nu precumpăneau o avere pierdută.

Când intră în sală, îl izbi un spectacol nu prea rar la Constantinopole. Un călugăr cu părul răvăşit şi cu barba crescută în dezordine se proţăpise printre mese şi, ridicând braţele spre cer, se avântase într-un înflăcărat îndemn adresat oamenilor din jur:

— Pocăiţi-vă! Îngenuncheaţi, plecaţi-vă fruntea în ţărână şi lăsaţi cugetul să se înalţe către Isus Hristos, care ne iubeşte, care ne-a dezlegat din păcatele noastre întru sângele său…

Vocea puternică a călugărului stârnea ecouri de tunet sub bolţile afumate. Şi muşteriii, şi slugile îl priveau cu un fel de teamă superstiţioasă.

— Iată, vociferă bătrânul, arătând cu un gest tavanul, vine odată cu norii. Orice ochi îl va vedea, aşa cum l-am văzut şi eu. Îl vor vedea şi cei ce l-au împuns cu suliţele, iar din pricina lui, toate seminţiile pământului se vor jeli… Priviţi! Vine Fiul omului, îmbrăcat în veşmânt lung până la picioare şi încins pe sub sâni cu un brâu lung de aur… Capul şi părul lui sunt albe ca lâna albă şi sclipesc ca zăpada, iar ochii lui s-au aprins ca para focului… Picioarele sunt asemenea aramei arse în cuptor, iar glasul lui este ca vuietul apelor… În mâna dreaptă ţine şapte stele, iar din gura lui iese o sabie ascuţită cu două tăişuri, înfăţişarea lui este ca a soarelui care străluceşte întru a sa putere… Când l-am văzut, am căzut la picioarele lui ca un mort, iar el, punându-şi mâna dreaptă peste mine, a grăit: „Nu te teme! Eu sunt cel dintâi şi cel de pe urmă!…”

Călugărul ridică ochii către cer, apoi îi pogorî asupra oamenilor:

— Pocăiţi-vă, voi, care aţi mâncat carne jertfită idolilor şi v-aţi dat desfrânării! Pocăiţi-vă, căci se va stârni cutremur mare, soarele se va înnegri precum părul unui arap, iar lumea întreagă se va înroşi ca sângele. Cerul se va deschide, munţii şi ostroavele se vor urni. Atunci împăraţii pământului, şi nobilii, şi căpitanii, şi cei bogaţi, şi toţi robii, şi toţi slobozii se vor ascunde în peşteri şi în stâncile munţilor. Şi voi, cei de aici, vă veţi ascunde, veţi căuta adăpost sub pământ, asemenea cârtiţelor! Dar va fi prea târziu, căci ziua cea mare a mâniei se apropie!… În acele zile cumplite veţi căuta moartea, şi nu o veţi afla, căci moartea va fugi de voi… Pocăiţi-vă! Antihrist vine cu două sute de milioane de călăreţi ca să vă nimicească! Iar din capetele cailor, aidoma unor capete de lei,

se vor deschide guri, iar gurile vor vărsa foc, fum şi pucioasă!… Pocăiţi-vă! Pocăiţi-vă, toţi cei care vă închinaţi idolilor de aur, şi de argint, şi de aramă, şi de piatră, şi de lemn, şi de carne! Pocăiţi-vă, căci se apropie Apocalipsul!

Călugărul tăcu, rămânând cu privirile înălţate spre cer. În sală nu se mai auzeau decât răsuflările precipitate ale oamenilor. Vorbele grele de înţelesuri ale bătrânului monah îi copleşiseră chiar şi pe cei mai puţin credincioşi.

Dimitraki se apropie respectuos de călugăr.

— Îţi mulţumim pentru vorbele tale înţelepte, cuvioase!

Monahul se trezi ca dintr-un vis. Lăsă încet braţele în jos şi plecă ochii asupra lui Dimitraki.

— Ce spui, fiule?

— Îmi îngădui, cuvioase, să-ţi aduc puţin vin pentru împrospătarea puterilor şi ceva hrană…

Bătrânul îi puse mâna pe umăr.

— Vin de împărtăşanie şi hrană a sufletului! Numai de atât mai avem nevoie.

Se întoarse şi se îndreptă cu paşi mari spre uşă. Ieşi, mistuindu-se în ceaţa de afară. Muşteriii din sală se priviră stingheriţi.

— Ce bazaconii spunea şi bătrânul ăsta nebun? rosti Diamandis, marinarul de cursă lungă, care se afla la un conciliabul cu doi neguţători veneţieni.

— Nu blasfema, Diamandis! îl mustră Murţuflos, pielarul.

Uitase de fanfaronadele lui şi se făcuse mic, asemenea unui prunc neputincios.

— Prezicea moartea! Pentru noi toţi! exclamă posomorât Stavrulios, neguţătorul de mătase.

Diamandis izbucni în râs:

— Morţii cu morţii, viii cu viii! Dimitraki, adu o bărdacă plină ochi cu vin de Samos! Mai repede, că mi s-a uscat gâtlejul…

* * *

Căţărat pe schelă şi culcat cu faţa în sus pe o platformă, Fra Giovanni da Fiesole, mai cunoscut sub numele de Fra Angelico, picta cu mişcări repezi şi sigure tavanul capelei Sacramenta din palatul Vaticanului. Aşternea culorile cu mare iuţeală, fiindcă în curând avea să se lase seara, şi Fra Angelico ştia că lucrul pe tencuiala proaspătă este anevoios şi că trebuia să termine în

întregime porţiunea preparată pentru ziua aceea. Energia lui nesecată era izvor de mirare şi de admiraţie pentru cei care-i cunoşteau vârsta: 15 ani peste o jumătate de veac. Barba cenuşie, sprâncenele stufoase, tonsura, obrajii cu riduri adânci, rasa călugărească îi erau stropite cu tot felul de culori. Fra Angelico avea ochi frumoşi, blajini, de copil. Expresia lor blândă îi oglindea, dealtfel, şi firea. Nu se ştia că monahul acesta bun ca pâinea caldă să fi supărat vreodată pe cineva.

În preajma lui lucra cu aceeaşi înfrigurare şi râvnă elevu-i preferat, florentinul Benozzo din Lese di Sandro, poreclit de prieteni Gozzoli. Benozzo împlinise 33 de ani. La vârsta aceasta cei mai mulţi pictori se smulgeau de sub aripa maeştrilor care le desăvârşiseră educaţia artistică şi primeau comenzi pe cont propriu, bineînţeles în măsura reputaţiei câştigate până atunci. Dar Benozzo nu găsea nimic ruşinos în a se socoti încă discipolul lui Fra Angelico.

Negricios, cu ochi strălucitori ca jăraticul, veşnic bine dispus şi mare amator de glume, nu se dădea înapoi nici de la un pahar cu vin bun, nici de la o noapte petrecută în braţele vreunei femei ospitaliere şi voluptoase. Pentru Benozzo, abstinenţa ascetică a maestrului său era un subiect de mare nedumerire. Evident, nu-i pusese niciodată întrebări în legătură cu aceasta, dar nu fiindcă Fra Angelico s-ar fi supărat – probabil că bătrânul pictor l-ar fi lămurit asupra legământului de castitate al călugărilor – ci datorită faptului că nu cutezase să le formuleze. Candoarea venerabilului monah, ce nu trebuia confundată cu naivitatea, îl dezarma.

— Zoreşte, Benozzo! îl îndemnă Fra Angelico. Ai văzut ce scoarţă a făcut tencuiala în colţul de colo când am lăsat treaba neterminată? N-am să-mi iert niciodată neglijenţa. Sfântul Lorenzo m-a dojenit în vis fiindcă i-am deteriorat imaginea.

— Mă grăbesc, *padre*, răspunse cu răbdare discipolul. Cât priveşte treaba neterminată, nu este vina dumitale. Sanctitatea-Sa Papa ţi-a dat poruncă să începi portretul împăratului Federigo. Puteai să-l refuzi? Nu puteai.

— De bună seamă că nu puteam, mormăi Fra Angelico.

Se oploşi iar linştea. Cei doi pictori aşterneau cu măiestrie pe tencuială culorile de pământ, singurele îngăduite la pictura pe zid.

— Albul din travertin ars este gata? întrebă călugărul.

— Gata, *padre*... Ptiu! făcu deodată Benozzo. Vopseaua asta pârdalnică mi-a căzut tocmai pe limbă.

— De ce stai cu gura căscată, fiule? râse Fra Angelico. Tot e mai bine să-ţi cadă vopseaua pe limbă decât în ochi.

— Gura e făcută pentru mâncăruri gustoase, *padre*, pentru un strop de vin aromat şi tare, nu pentru vopsele.

— Tot răul e spre bine, fiule. Diseară ai să guşti cu mai multă plăcere felurile pe care ţi le prepară gazda. Spuneai că e neîntrecută în *spaghetti alla arabiata* şi în *gnocchi alla romana*.

— Diseară nu mănânc la gazdă, *padre*. Mă întâlnesc cu nişte prieteni la o cârciumioară din Trastever.

— Pictori?

— Iepurii se unesc cu iepuri, pictorii cu pictori.

Fra Angelico îl privi cu îngrijorare.

— Mâine de dimineaţă să nu vii la lucru cu capul tulbure.

— Vai, *padre*!

— Ştii ce pocinog ai făcut data trecută.

— Se mai întâmplă, *padre*, rosti spăşit Benozzo. Diseară n-am să beau mai mult de o jumătate de sticlă.

Se lăsă iarăşi linişte.

— Grozav îmi mai pârâie vertebrele de la ceafă, se plânse Fra Angelico. Eh, bătrâneţea!

Benozzo pufni în râs:

— Dumneata, bătrân, *padre*? Prietenii mei spun că eşti mai tânăr decât tinerii de douăzeci şi cinci de ani.

— Da? exclamă cu încântare Fra Angelico. Şi ce mai spun? Să-mi ierte Dumnezeu Atotputernicul curiozitatea şi păcatul trufiei! Îţi face totuşi plăcere când se vorbeşte frumos despre tine.

Benozzo tuşi încurcat. Cu un gest rapid aşternu o tuşă de ocru peste obrazul unui sfânt bărbos.

— Nu spun ei numai lucruri bune, *padre*.

Călugărul încreţi sprâncenele.

— Cu ce i-am supărat? Dacă au dreptate, am să le cer iertare. Zidul ăsta, Benozzo, nu e udat destul.

— Spun că strici preţurile, *padre*.

Fra Angelico rămase cu penelul în aer.

— Stric preţurile? exclamă stupefiat.

— Nu ceri pentru operele dumitale decât costul culorilor şi al ustensilelor de pictat.

Bătrânul zâmbi cu îngăduinţă.

— Asta era? Îmi pare rău. Dar eu sunt călugăr. Puţină hrană şi adăpostul unei chilii e tot ce-mi trebuie. Iar Sfânta Monastire îmi

acoperă cu prisosinţă aceste nevoi. M-aş lipsi şi de ele, dar nu se poate.

— Ştiu, grăi Benozzo. Asta ţi se şi reproşează, *padre*.

Fra Angelico râse potolit. Vorbi ca despre o revelaţie:

— Nu m-am gândit niciodată să cer bani pentru picturile mele. Muncesc pentru gloria lui Dumnezeu.

— *Amen*! suspină resemnat Benozzo.

Îşi dădea seama că este inutil să încerce a-l convinge de contrariu. În clipa aceea se auziră paşi grăbiţi pe pardoseala de marmoră a capelei.

— Cine-o mai fi? exclamă înciudat bătrânul călugăr. Numai să nu mă întrerupă din lucru.

— Eu sunt! se auzi de jos un glas onctuos. Eu, Fra Bernardo! Secretarul Sanctităţii-Sale Papa.

— Ce vrei, Fra Bernardo? întrebă bătrânul pictor fără să-şi întrerupă lucrul.

Terminase tocmai o fâşie purpurie frumos drapată, care acoperea goliciunea ruşinoasă a Sfântului Lorenzo.

— Sanctitatea-Sa vine să vadă cum merge lucrul. Este însoţit de împăratul Federigo.

„Asta mai îmi trebuia! Vizite!” bolborosi pentru sine Fra Angelico. Când vru să se ridice din poziţia culcat, se izbi cu fruntea de tavanul proaspăt pictat. Culoarea de pe coapsa Sfântului Lorenzo i se lipi de frunte. Scăpă o exclamaţie de durere, se trase pe spate până la marginea platformei, apoi coborî pe scara cu stinghii îndepărtate în loc de trepte.

— Tu rămâi sus, Benozzo! porunci discipolului. Dă-i zor! Să câştigăm timp!

Benozzo râse înveselit. Ştia cât de mult îl contraria pe bătrânul călugăr întreruperea lucrului. Continuă cu râvnă să mânuiască penelul.

Abia apucă Fra Angelico să îşi dreagă dezordinea veşmântului monahal, că Papa Niccolo al V-lea îşi şi făcu intrarea, însoţind pe înaltul său oaspete, împăratul Friedrich al III-lea al Germaniei, rege al Romanilor. Urmaşul Sfântului Petru nu avea înfăţişarea majestuoasă a celor mai mulţi dintre predecesorii lui. Fiu al unui apreciat, dar modest chirurg din Liguria, pe nume Parentucelli, se ivise pe lume la Pisa, în penultimul an al secolului al XIV-lea. După o carieră lipsită de zgomot şi strălucire, devenise arhiepiscop de Bologna. Conclavul cardinalilor din 1447 îl alesese Papă,

preferându-l cardinalului Prospero, din ilustra familie a principilor Colonna, o personalitate puternică, de care sfinţii părinţi se temuseră a-i încredinţa rangul de primat al Bisericii Catolice. Devenit Papă sub numele de Niccolo, obscurul arhiepiscop Tomasso Parentucelli îşi luase în serios rolul şi, spre surprinderea generală, îşi câştigase în curând o mare faimă datorită virtuţilor, înţelepciunii şi reformelor fericite pe care le iniţiase. Înfăţişarea lui lipsită de măreţie era precumpănită însă de scăpărarea ochilor, care oglindeau un spirit elevat, o inteligenţă superioară. Fiindcă aprecia modestia, îl simpatiza atât de mult pe Fra Angelico. Îi apropia dragostea comună pentru umanitate, pentru frumos. Se ştia că oferise monahului pictor scaunul de arhiepiscop al Florenţei. Fra Angelico îi declarase cu umilinţă că nu se simţea în stare să păstorească mulţimile şi că se socotea la largul său doar în faţa şevaletului, pe schele, ori în preajma celor săraci şi smeriţi. Papa îl înţelesese şi îl lăsase la vechile sale îndeletniciri.

— Progresează lucrurile, Fra Angelico? i se adresă cu bunătate, întinzându-i mâna.

Monahul îngenunche şi îi sărută inelul.

Papa îl ajută să se ridice.

— Cu mila lui Dumnezeu, progresează, Sanctitate, răspunse Fra Angelico.

— Va trebui să întrerupi pentru câtva timp lucrarea aceasta, ca să poţi termina portretul Majestăţii-Sale Împăratul, rosti Papa, arătând cu un gest pe augustul său oaspete. În curând, spre regretul nostru, va părăsi Roma.

Friedrich al III-lea se uită pe sub sprâncene la ilustra-i gazdă şi zâmbi imperceptibil. „Aş pune totuşi rămăşag că abia aştepţi să mă vezi plecând! reflectă cinic. Regele Romanilor şi Papa n-au făcut niciodată casă bună.”

— Într-adevăr, trebuie să vă părăsesc, Fra Angelico, adăugă cu politeţe Friedrich al III-lea. Treburile împărăţiei mă cheamă. Mâine am să-ţi pozez în tot cursul dimineţii.

— Mulţumesc cu recunoştinţă Majestăţii-Voastre, răspunse cu smerenie pictorul.

Împăratul se uită la tavanul acoperit pe trei sferturi cu o magnifică frescă ce înfăţişa înălţarea la cer a Mântuitorului Isus Hristos. Graţia aeriană a personajelor zugrăvite cu sensibilitate, excesul de aur, de albastru, de culori „plate”, specifice manierei gotizante, făceau ca arta lui Fra Angelico să fie lipsită de acel fad

formalism al celor mai mulţi dintre contemporanii săi. Pictura lui se remarca prin prospeţimea inspiraţiei, printr-o ingenuitate fermecătoare.

— Frumos! Foarte frumos! exclamă împăratul. Se întoarse curtenitor spre Papă: Înainte de a veni la Roma, am auzit vorbindu-se mult despre înclinarea Voastră spre artă, Sanctitate. Am crezut atunci că este o simplă figură de stil. Abia după ce am sosit aici mi-am dat seama de autenticitatea gustului Vostru.

Papa îi zâmbi cu amabilitate.

— Mulţumesc, Sire. Idealul meu este ca Roma să devină, pe lângă un centru al creştinismului catolic, şi un centru al literelor şi al artelor. Am găsit Oraşul Etern în ruine. Cu ajutorul lui Dumnezeu vreau să-l transform într-un vast ansamblu de monumente, care să cuprindă şi cea mai mare bibliotecă din lume.

— Da, da, se vorbeşte mult şi despre biblioteca pe care aţi înfiinţat-o la Vatican. Aveţi de gând să-i daţi o asemenea amploare?

— Absolut. Dacă voi reuşi, biblioteca va fi cel mai înalt titlu de glorie al meu.

Suita Suveranului Pontif şi a Împăratului Germaniei cuprindea, pe lângă numeroşi nobili laici, un grup de principi ai Bisericii Catolice, printre care cardinalii Bessarion, Capranica şi Alfonso Borgia.

Schimbul de complimente dintre Sfântul Părinte şi imperialul său oaspete îi amuza copios. În cursul secolelor lupta dintre papalitate şi împăraţii Germaniei luase o atât de fantastică amploare, încât însângerase întreaga Europă Centrală, de la Baltica şi până la Mediterană. Ireductibila rivalitate dintre guelfi şi ghibelini, cu acel nenorocit cortegiu de masacre, de trădări, de nelegiuiri fără număr, fusese doar unul din efectele funestei ciocniri de interese dintre cei doi giganţi ai lumii feudale. Astăzi, reconcilierea dintre Friedrich al III-lea şi Niccolo al V-lea era un fapt împlinit. Şi papalitatea şi Imperiul German renunţaseră la luptă şi îşi lingeau rănile ca doi câini hărtăniţi după o încăierare epică. Bărbaţii de stat din ambele tabere se întrebau dacă pacea aceasta, dorită de toată lumea, va avea o lungă durată, sau se va reduce la un simplu şi precar armistiţiu.

Spre a pecetlui înţelegerea, Papa şi Friedrich al III-lea semnaseră un concordat prin care îşi făceau concesii reciproce. Ceva mai mult, în cadrul unor grandioase ceremonii, ce aveau să rămână de pomină în analele Oraşului Etern, Sfântul Părinte îl încoronase pe Friedrich rege al Romanilor.

Niccolo făcuse acest gest fiindcă voia să ceară unele compensaţii suveranului german. Ambasadori sosiţi de la Constantinopole îi dezvăluiseră grava ameninţare care plana asupra acestei metropole. Papa rămăsese foarte impresionat de tragedia lumii bizantine, pândită de o iminentă anihilare. În timpul şederii împăratului Germaniei la Roma, încercase în mai multe rânduri să-l convingă a lua conducerea unei cruciade antimusulmane. Suveranul îşi manifestase simpatia faţă de cauza creştinilor din Bizanţ, dar evitase a-şi asuma angajamente precise. Pentru a scăpa de stăruinţele Papei, hotărâse să îşi scurteze şederea la Roma. Niccolo al V-lea nu era însă omul care să renunţe cu uşurinţă la luptă. Cu înflăcărarea şi tenacitatea dovedite în toate acţiunile sale de până atunci, îmbrăţişase şi cauza Bizanţului muribund.

Papa era un bun cunoscător al firii omeneşti. Nu-i scăpase imensa vanitate a împăratului Germaniei, care se socotea urmaşul direct al Caesarilor. Drepturile şi demnităţile acestora fuseseră transmise romeilor prin Constantin cel Mare, iar germanilor, prin Charlemagne şi Otto cel Mare. Unul dintre înaintaşii lui Friedrich, împăratul Sigismund al III-lea, lăsase cu limbă de moarte ca trupu-i neînsufleţit să fie expus mai multe zile publicului, astfel încât fiecare om să poată vedea că „stăpânul lumii murise”. Iar când principii electori se întruniseră spre a instala un nou împărat pe tronul Germaniei, se adresaseră lui Friedrich cu formula: „Sire, v-am ales căpetenia, protectorul şi îndrumătorul întregii creştinătăţi”.

Papa se temea de un singur lucru. Ameţit de grandoarea propriei sale poziţii, Friedrich ar fi poate ispitit să accepte cu ascunsă satisfacţie dispariţia basileilor. Astfel, suveranii Germaniei ar fi fost dispensaţi de prezenţa unor rivali care să le dispute formal supremaţia laică asupra lumii creştine.

În seara aceleiaşi zile, Papa avu o lungă consfătuire cu bătrânul cardinal Bessarion, fost mitropolit ortodox al Niceei, trecut la catolicism după conciliul de la Florenţa. Bessarion nu îşi renega trecutul. Întreaga lui activitate şi-o dedicase unirii dintre Bisericile Catolică şi Ortodoxă, precum şi apărării intereselor Imperiului Bizantin. La Roma avea un aliat puternic, pe cardinalul Isidor, fost mitropolit ortodox al Kievului şi izgonit din ţara sa de baştină fiindcă îmbrăţişase catolicismul.

Papa şi cardinalul Bessarion se plimbau pe o alee din grădina Vaticanului şi discutau cu voce joasă, spre a nu fi auziţi de prelaţii

din suită. Pe câţiva dintre aceştia Suveranul Pontif îi bănuia că ar furniza informaţii secrete – în schimbul arginţilor – unor suverani din occidentul Europei.

— Mă tem că strădaniile noastre vor rămâne sterile, grăi cu amărăciune cardinalul. Împăratul Friedrich nu este un om de acţiune. Preferă rolul de arbitru. Din nenorocire, Europa, asaltată de mareea otomană, are nevoie de războinici, nu de mijlocitori.

Papa clătină gânditor capul.

— Ar exista totuşi o soluţie, Bessarion. Să cântăm pe coarda vanităţii lui Friedrich. Să încercăm a-l determina să trimită un ultimatum sultanului. Poate că Mehmed i-ar da un răspuns arogant, scoţându-l din apatie.

— Să încercăm, Sanctitate. Niciun efort nu este prea mare faţă de măreţia cauzei pentru care luptăm.

A doua zi Papa făcu o vizită neanunţată împăratului, în vreme ce acesta poza lui Fra Angelico. Se afla acolo şi împărăteasa Leonora, fostă principesă regală a Portugaliei. Şedinţa se desfăşura într-una din încăperile apartamentului atribuit perechii imperiale în timpul şederii la Roma.

Friedrich stătea ţeapăn într-un jilţ şi se silea să arboreze un aer cât mai falnic. Împărăteasa, înconjurată de câteva doamne de onoare, se aşezase la fereastră, şi de acolo contempla cu melancolie frumoasa grădină a Vaticanului. Nu o încânta hotărârea de ultimă oră a soţului ei de a-şi grăbi înapoierea în Germania. Aici, în însorita şi încântătoarea Romă, împărăteasa cu sânge fierbinte, meridional, se simţea mai bine decât în ceţurile nordice.

La intrarea Papei, suveranul german dădu să se ridice din jilţ, spre a-l saluta.

— Rog pe Majestatea-Voastră să nu se deranjeze, rosti cu politeţe Sfântul Părinte. Să nu întrerupem activitatea preţuitului nostru Fra Angelico.

Monahul pictor se simţi stingherit. Modestia lui suferea.

Împărăteasa şi doamnele ei făcură o reverenţă Papei. Acesta le binecuvântă, apoi se opri lângă pânza instalată pe şevalet. O contemplă câteva momente.

— Remarcabil portret! rosti el. Absolut remarcabil!

Cardinalul Bessarion se uită la tablou, apoi la model.

— Bizară asemănare! exclamă.

— Asemănare? Ce asemănare? întrebă Niccolo al V-lea.

— Sanctitate, n-aveţi impresia că chipul Majestăţii-Sale, zugrăvit

aici pe pânza aceasta, aminteşte capul Sfântului Arhanghel Michele de pe fresca bisericii din Fiesole?

Papa îşi mută privirile de la portret la împărat şi viceversa.

— Ai dreptate, Bessarion! Ce părere ai, Isidor? se întoarse spre fostul mitropolit al Kievului.

Cardinalul Isidor studie îndelung tabloul.

— Uluitor! rosti cu minunare. Nu cred că greşesc dacă acord o adâncă semnificaţie acestei asemănări.

— E un miracol! supralicită Bessarion. Un adevărat miracol! Ai zice că spiritul Sfântului Arhanghel şi-a găsit sălaş în trupul Majestăţii-Sale.

Cardinalul Isidor îşi împreună mâinile.

— Da, da, da! Sunt încredinţat că Majestatea-Sa ar dezarma cu o singură privire o întreagă armată duşmană.

— Virtuţile ostăşeşti ale Sfântului Arhanghel retrăiesc în fiinţa împăratului. Sublimă revelaţie!

Deşi complimentele erau excesive, Friedrich nu le sesiză ridicolul.

— Aveţi impresia? rosti infatuat.

— Certitudinea, Sire! întări Papa, ridicând în sinea lui o scurtă rugăciune Domnului, spre a-i cere iertare pentru păcatul făţărniciei.

Dar scopul scuza mijloacele.

Bessarion ridică privirile spre cer.

— Sunt convins că Sfântul Arhanghel a ales acest mijloc spre a-l nimici pe Antihrist.

Împăratul clipi des, săgetat brusc de o bănuială.

— Pentru început, zise cardinalul Isidor, ar fi de-ajuns ca Majestatea-Sa împăratul să adreseze un cuvânt de imputare padişahului. Cutremurat de această intervenţie, Mehmed şi-ar reconsidera proiectele războinice.

— Chiar acum de dimineaţă am primit o veste îngrozitoare din capitala Imperiului Bizantin. Turcii au ocupat ţărmul apusean al Bosforului şi au început să dărâme biserici şi monastiri creştine, interveni Bessarion. Când ţăranii romei din satele învecinate au încercat să împiedice această nelegiuire, au fost masacraţi de spahiii şi ienicerii padişahului.

Împăratul Friedrich îşi mişcă stânjenit şezutul, care începuse să-l furnice. Discuţia luase o întorsătură neplăcută şi primejdioasă.

Papa îşi desfăcu braţele într-un gest teatral.

— Iartă-ne, Doamne! Aici, la Roma, ne bucurăm, miruind fruntea

alesului tău, augustul împărat Friedrich, în vreme ce la hotarele de răsărit ale Europei creştinii sunt ucişi mişeleşte de păgâni.

— Simple incidente de frontieră! replică nemulţumit suveranul german.

Papa îl privi cu mustrare.

— Te-am încoronat Rege al Romanilor, Sire. Acceptând acest sceptru, ţi-ai asumat misiunea de apărător al creştinătăţii.

Friedrich simţi că îl cuprinde panica. Nu trebuia să se lase angajat în combinaţiile războinice ale Sfântului Părinte.

— Poate că veştile primite de Eminenţa-Sa sunt false, grăi, plasându-se în defensivă.

— False? se încruntă Papa. Ai să le dai crezare când turcii vor ajunge sub zidurile Vienei?

— Turcii la Viena? exclamă Friedrich, uluit de grotescul acestei ipoteze. Aşa ceva nu se va întâmpla niciodată. Turcii sunt foarte departe de Viena.

— Cu armate mai puţin numeroase, Attila a cucerit trei sferturi din Europa.

Ochii cardinalului Bessarion se aţintiră cu severitate asupra împăratului.

— Dacă vom sta cu braţele încrucişate, în vreme ce Islamul calcă în picioare crucea, pe lespezile noastre funerare va scrie cu litere de foc: „Trădători ai creştinismului!”

Friedrich simţi că îl trec sudori fierbinţi. Uitase să mai pozeze pentru posteritate în chip de paladin al creştinătăţii.

— Păstorul care îşi lasă în părăsire turma merită tot dispreţul! interveni cu hotărâre cardinalul Borgia.

Împărăteasa Leonora era înfricoşată de implicaţiile discuţiei care se desfăşura în prezenţa ei. Era de-ajuns de inteligentă spre a-şi da seama că acelaşi Papă care consolidase puterea soţului ei, încoronându-l Rege al Romanilor, putea tot atât de bine să-l discrediteze, înfăţişându-l în ochii Europei ca pe un laş, nedemn de a mai purta titlul de împărat creştin. Niccolo, acest călugăr fanatic, n-ar şovăi să-l excomunice, compromiţând astfel viitorul dinastiei.

— Sanctitatea-Sa are în mare măsură dreptate, interveni aruncând în balanţă toată greutatea autorităţii ei.

Friedrich o privi înspăimântat. Se înroşise ca o creastă de cocoş. O ştia pe Leonora capricioasă şi voluntară. Nu o dată refuzase să-l primească în patul conjugal, spre a-i pedepsi nesăbuinţele. Se simţi încolţit.

— Şi ce credeţi că ar trebui să fac? strigă exasperat, ridicându-se din jilţ. Să organizez o nouă cruciadă? Nu ştiţi ce roade au dat toate celelalte?

— Pentru dreptate trebuie să luptăm până la capăt, oricare ar fi primejdiile! vorbi cu autoritate Papa.

Lepădase masca de diplomat subtil, de gazdă amabilă. Redevenise şeful celei mai puternice biserici din lume.

— Nu dispun de o armată numeroasă! scânci Friedrich. Organizarea unei expediţii militare cere timp. Luni de zile, sau chiar ani.

— Să spunem că războiul n-ar fi de imediată actualitate, replică Suveranul Pontif. Trebuie totuşi să facem ceva. Un ultimatum adresat lui Mehmed i-ar aminti că Europa creştină nu va rămâne indiferentă faţă de crimele lui.

Împăratul respiră uşurat. Un ultimatum însemna vorbe. Iar vorbele, oricât de grele, sunt mai uşoare decât faptele. Se simţi fericit fiindcă i se cerea numai atâta. Încercă să-şi îmbrace răspunsul într-o formă cât mai demnă. Se instală din nou în jeţ şi făcu semn lui Fra Angelico să-şi reia ocupaţia.

— Bună idee, rosti cu gravitate. M-am gândit şi eu la aşa ceva. Mă bucură identitatea vederilor noastre, Sanctitate. Să redactăm de comun acord un ultimatum. Termenii să fie aspri. Să afle Padişahul că împăratul Germaniei şi Rege al Romanilor este hotărât să apere crucea!

* * *

Sosirea lui Leone Storlato la Roma coincise cu plecarea lui Friedrich al III-lea în Germania. Cu trei săptămâni în urmă se îmbarcase la Constantinopole pe o corabie veneţiană, navigase pe Propontida până la Dardanele, coborâse printre puzderia de insule stâncoase ale Egeei şi, după un mic ocol până la Nicosia, unde luase în taină legătura cu arhiepiscopul de Lusignan, pornise spre soare-apune. Străbătuse strâmtoarea Messinei, navigase spre nord-vest, de-a lungul coastelor regatului Neapolelui, şi încheiase ultima etapă a călătoriei sale maritime la Ostia, unde debarcase, îndreptându-se apoi spre Oraşul Etern.

În acele vremuri tulburi, cu o Mediterană infestată de corăbii veneţiene, genoveze şi turceşti, aflate într-un endemic război, la care se adăugau navele piraţilor barbareşti, Leone avusese norocul să navigheze fără incidente notabile. Îşi zisese că zeii îi sunt

favorabili şi că misiunea ce-şi asumase avea să se încheie cu succes.

Când ajunse la Roma, se înfăţişă în birourile agenţiei care reprezenta interesele propriei sale firme. Şeful agenţiei era un tip expansiv, vorbăreţ, care se exprima şi cu mâinile şi cu ochii. Foarte întreprinzător, se lansa cu îndrăzneală în cele mai riscante operaţii dacă promiteau beneficii importante. Prieten din copilărie al lui Leone, îi împărtăşea lăcomia de bani, dar, spre deosebire de acesta, nu-i risipea la mesele de joc, ci îi fructifica socotit.

Revederea dintre cei doi prieteni fu de o zgomotoasă cordialitate. Se îmbrăţişară, se înghiontiră în glumă, îşi amintiră isprăvi trăsnite din copilărie, apoi hotărâră să cineze împreună într-o tavernă din Trastever, renumită pentru vinurile ei. Emo se grăbi să ofere lui Leone găzduire pe tot timpul şederii acestuia la Roma.

— Soţia mea – o gospodină neîntrecută – va avea grijă să-ţi pregătească cele mai bune mâncăruri, ca să te înapoiezi la Constantinopole rumen şi plesnind de sănătate.

Leone îi mulţumi pentru intenţie, dar îi refuză ospitalitatea.

— Prefer să trag la un han, unde să pot intra şi ieşi la cele mai neregulate ore, fără să deranjez pe nimeni.

Emo îl bătu cordial pe umăr.

— Fericitule! Eh, de ce nu mai sunt şi eu holtei?… Dar cu ce ocazie la Roma?

— Treburi! Diseară, la cină, am să-ţi spun mai pe larg despre ce e vorba. Acum recomandă-mi un han pe gustul meu. Confort, slujnice frumuşele, vinuri bune… şi tot ce urmează.

Emo râse:

— Nu te-ai schimbat deloc, Leone. Îţi recomand un han pe cinste. „Albergheria dell’ Orso”. Se spune că şi Dante trăgea acolo când venea la Roma. Are şi avantajul că se află în preajma piaţetei Fiammetta, unde se fac execuţiile capitale. Poate vei avea norocul să asişti la vreun astfel de spectacol.

Leone simţi un fior. Afacerea în care se angajase l-ar fi putut uşor mâna sub braţul spânzurătorii. Dar prefera să nu se gândească la asemenea eventualităţi.

Se instală la „Albergheria dell’ Orso”, care, spre satisfacţia lui, corespundea laudelor lui Emo. Camerele erau curate, serviciul prompt, mâncărurile apetisante, vinurile excelente, dar, mai presus de toate – şi acest amănunt nu era deloc neglijabil – lumea intra şi

ieşea ca la moară. Condiţii perfecte pentru ceea ce avea el în perspectivă.

În aceeaşi seară purtă o lungă convorbire cu Emo, în jurul unei balercuţe cu vin de Castello-Romano şi al unor fripturi de căprioară, uşor fezandate, preparate cu sos de Madera. Spuse prietenului că venise la Roma spre a tatona încheierea unei afaceri cu Vaticanul.

— După cum cred că ştii şi tu, Papa are de gând să dea sprijin militar Bizanţului, ameninţat de turci. Potrivit unor informaţii pe care le deţin din sursă serioasă, este pe punctul de a închiria câteva nave de la genovezi, spre a transporta provizii şi trupe la Constantinopole. Se zice că ar fi purtat tratative în acest sens şi cu Serenissima Republică, dar nu s-a ajuns la rezultate concrete. Valoarea contractului fiind importantă, m-am gândit să ne substituim genovezilor.

Emo modelase o minusculă sferă din miez de pâine şi o juca între degete.

— Vaticanul nu este un platnic bun. Afară de asta, există un pericol. În cazul unei morţi premature a Papei Niccolo, urmaşul său – eventual mai puţin favorabil Bizanţului – ar putea refuza să-i onoreze angajamentele. N-ar fi pentru prima oară.

Leone se bucură în sinea lui. Discuţia alunecase întâmplător pe o pantă pe care el intenţionase încă de la început să se angajeze.

— Moarte prematură? exclamă cu prefăcută candoare. S-a îmbolnăvit Papa?

— Moartea i-o doresc duşmanii. În primul rând familia Colonna, care năzuia să ridice pe tronul pontifical pe unul de-ai lor.

— Sunt atât de primejdioşi?

— Cred că nu s-ar da înapoi de la un asasinat. Dar Papa are de înfruntat şi alte primejdii. În popor circulă zvonul că se va ridica un nou Cola di Rienzi, care va curăţa Roma de nobili şi de clerici corupţi.

— Şi zbirii lui Niccolo stau cu mâinile în sân?

— Zvonurile sunt ca şi fantomele. Umblă de colo până colo, fără să le poţi da de urmă. Dacă te ispiteşte totuşi afacerea de care mi-ai vorbit, şi dacă doreşti să pătrunzi în cercurile apropiate Papei, nimic nu este mai uşor. Te prezint câtorva membri ai nobilimii negre, care-mi sunt îndatoraţi până în gât. I-am împrumutat cu bani pe care-i socotesc pierduţi. Dar oamenii aceştia mi-au deschis porţi ferecate pentru alţii, aşa că beneficiile tot ale mele au fost.

Prin intermediul lui Emo, Leone cunoscu în zilele următoare pe

Giuliano, principe di Santa Vittoria, comandant al gărzii papale, precum şi pe cardinalul Bessarion. Pe Leone îl interesau mai puţin figurile bisericeşti. Laicii se lăsau mai uşor corupţi. Tot de la Emo află că di Santa Vittoria întreţinea o amantă costisitoare, pe superba curtezană Rossana, pe care o adora. Pentru a-i crea o ambianţă de lux, cheltuia sume fabuloase. Papa, informat de pasiunea oarbă a principelui, îl chemase într-o audienţă particulară şi îl povăţuise să-şi modereze avânturile amoroase. Di Santa Vittoria îl ascultase cu smerenie, făgăduise a se îndrepta, dar continuase să ducă aceeaşi existenţă dezmăţată. Indulgenţa Suveranului Pontif fusese blamată de unii cardinali, precum şi de alte persoane din anturajul său. Printre cei mai severi critici ai moravurilor care domneau în anumite cercuri romane sus-puse se afla şi un tânăr nobil, pe nume Stefano Porcari. Impresionat de integritatea acestuia, Papa îi arăta o stimă deosebită şi îl acoperea cu binefaceri.

Tot prin Emo îl cunoscu Leone şi pe Stefano Porcari, cu care purtă câteva convorbiri interesante. Veneţianul manifesta receptivitatea unui zelos neofit faţă de teoriile lansate de Porcari, care preamărea virtuţile republicane, întruchipate de Cato Cenzorul. O revenire la simplitatea moravurilor din străvechea Romă, la onestitatea şi rigorismul proclamate de fraţii Tiberius şi Caius Gracchus, la sobrietatea impusă de Marius ar fi contribuit hotărâtor la salvarea Italiei.

Când ataca acest subiect, chipul de ascet al lui Porcari se ilumina, reflectând un fanatism dus până la cele mai extreme limite.

— Mă întreb ce ochi ar face Sfântul Pietro dacă ar coborî din ceruri şi ar vedea în ce promiscuitate se bălăcesc principii catolicismului. Simonia, desfrâul, luxul deşănţat, blasfemiile, falsitatea, asemenea valurilor unei maree corupte, asaltează Roma catolică. Episcopatele, cardinalatele, până şi Scaunul Papal sunt scoase la mezat. Înalţii păstori sufleteşti nu mai sunt aleşi după criterii corespunzătoare vechilor canoane ale creştinismului pur. Virtuţile propovăduite de Isus Hristos sunt călcate în picioare, iar slujitorii bisericii, în loc să vegheze la păstrarea lor neîntinată, sunt primii care le nesocotesc. Tripla tiară papală trebuie înlocuită cu alte simboluri. De pildă, cu scorpionul, care întruchipează făţărnicia şi minciuna, cu ţapul, care reprezintă destrăbălarea şi corupţia, cu struţul, care oglindeşte nesocotirea îndatoririlor faţă de Dumnezeu

şi de oameni.

Întâlnirile lui Leone cu Porcari deveneau tot mai frecvente. De fiecare dată, veneţianul asculta cu reculeasă umilinţă teoriile volubilei sale gazde, subliniind cu înclinări din cap şi o mimică adecvată pasajele cele mai tari.

Într-o seară, după ce ascultă un lung pamflet al lui Porcari, făcu o vizită lui Emo.

— Ce părere ai despre Stefano Porcari?

— Un tip ciudat, replică Emo. Se spune că ar fi suferit de boala franţuzească şi că asta l-ar cam fi scrântit la cap. Papa îi acordă consideraţie fiindcă, printre oamenii necinstiţi şi vicioşi care viermuiesc în jurul Vaticanului, Porcari apare în lumina unui apărător al moralei creştine. Poate că omul acesta e un prefăcut. Şarlatanii şi-au găsit întotdeauna la Roma un teren prielnic.

În cursul întrevederilor sale ulterioare cu Porcari, Leone avu în repetate rânduri prilejul să se convingă de buna lui credinţă. Omul acesta îl critica vehement pe principele di Santa Vittoria, intitulându-l „agentul lui Lucifer pe pământ”.

— Papa nu este decât un instrument în mâna unor aventurieri instalaţi în incinta Vaticanului ca la ei acasă. Sunt însă convins, declară cu aprindere Porcari, că într-o zi se va ridica un om înarmat cu un bici de foc, care va izgoni din templu – ca şi Isus Hristos – pe toţi profitorii, pe toţi ariviştii, pe toţi depravaţii ce au invadat Roma Eternă.

— De ce n-ai fi dumneata acel om? rosti cu prefăcută ingenuitate Leone.

Porcari tresări. Mâna-i dreaptă se încleşta făcându-se pumn.

— Eu? Aş fi eu vrednic să deschid lupta împotriva stâlpilor Iadului? Sunt oameni mai capabili decât mine.

Leone zâmbi sceptic.

— Mă îndoiesc. N-am întâlnit încă la nimeni focul sacru care te mistuie pe dumneata, *Messer* Porcari. Ai fi cel mai potrivit să ridici biciul!

Nobilul roman înălţă privirile spre cer.

— Numai Dumnezeu mă poate călăuzi. Dacă mă va socoti demn şi îmi va porunci să plec la luptă, voi pleca! Aştept însă un semn din partea lui.

Conciliabulele dese ale lui Leone cu Porcari îi lăsau totuşi timp să-şi joace cu abilitate pionii, astfel încât să se apropie şi de cardinalul Bessarion. Nu-i fu greu să-i câştige încrederea,

folosindu-se de argumente iscusite şi manifestând o vădită simpatie pentru cauza Bizanţului. În calitatea lui de veneţian stabilit la Constantinopole, putea invoca fără a da de bănuit un ataşament firesc faţă de romei, de care-l apropiau nu numai prietenia, ci şi interesele.

Discutând cu Leone, cardinalul ajunse la concluzia că îşi găsise în acest tânăr inimos un agent capabil de a fi folosit cu succes. Leone se oferi să mijlocească închirierea de către Vatican a unor nave veneţiene, pentru transportarea de trupe la Constantinopole. Chestiunea se afla încă în stadiul tatonărilor, dar promitea să dea rezultate bune.

Seara, după încheierea lungilor sale discuţii cu Bessarion şi cu Porcari, Leone se înapoia la han, se încuia în camera lui, şi acolo, la lumina unei lumânări, întocmea rapoarte cifrate, destinate lui Zaganos-Paşa. Curieri de încredere purtau mesajele până la Adrianopole. Leone era satisfăcut. Se dovedise a fi un spion perfect. Dar aceasta nu-i era de-ajuns. Trebuia să dea o lovitură mare, spre a merita o recompensă pe măsura serviciilor sale. Primele jaloane le pusese. Un incident neprevăzut avea să-i indice că se afla pe drumul izbânzii.

Asistase la un serviciu religios oficiat în biserica Santi Giovanni e Paolo. Era întovărăşit de Stefano Porcari, care urmărise, plin de iritare, predica rostită cu onctuoasă gravitate de un înalt ecleziast cu obraz bucălat şi trandafiriu ca pântecele unui purcel de lapte. Când ieşiră în stradă, Porcari îl apucă de braţ.

— Ai văzut, *Messer* Storlato? Condamna luxura, dar arăta ca o replică pământească a lui Bacchus. Nu-i lipsea decât cununa din viţă-de-vie şi butia pe care să stea călare. Sfântă mare neruşinare! Ah, Doamne, cât ai să-i mai rabzi pe păcătoşii aceştia, care-ţi invocă numele, săvârşind cele mai dezgustătoare turpitudini?

Mergeau agale pe strada îngustă, mărginită de ziduri înalte, acoperite cu iederă, lăsându-se antrenaţi de mulţimea credincioşilor care, ca şi ei, ieşiseră de la biserică. Din josul străzii apăru un grup de călăreţi în costume strălucitoare. În fruntea lor se aflau principele di Santa Vittoria şi Rossana, amanta lui, amândoi călări pe armăsari albi de Lipizza, atât de frumoşi, încât păreau nişte Pegaşi gata să-şi ia zborul spre culmile văzduhului. Părul blond al Rossanei părea şi mai auriu în contrast cu toca-i neagră, împodobită cu o vaporoasă pană de struţ. Frumuseţea ei era într-adevăr divină. Trecătorii se opreau şi o priveau cu admiraţie.

— Târfa asta a pozat lui Benozzo pentru un tablou care o înfăţişa pe Sfânta Fecioară cu pruncul! exclamă scârbit Porcari, arătând-o cu degetul. Simbolică împerechere, *Messer* Storlato!

Armăsarul principelui di Santa Vittoria, mânat în trap întins printre oameni, lovi o bătrână şi un copil, doborându-i la pământ. Se auziră ţipete, vociferări. Tumultul se umflă ca rafalele unei furtuni. Câţiva bărbaţi, cuprinşi de revoltă, se repeziră asupra lui di Santa Vittoria. Unii apucară calul de dârlogi, alţii încercară să-l răstoarne pe călăreţ din şa. Surprins, apoi furios, principele începu să împartă sudălmi şi lovituri de cravaşă. Porcari, luat de curentul gloatei tălăzuitoare, se văzu proiectat în picioarele armăsarului alb, care cabra, izbind cu copitele pe oamenii aflaţi în preajmă. Di Santa Vittoria, exasperat de întorsătura urâtă a incidentului, scoase sabia din teacă şi porni să lovească în stânga şi în dreapta, dând în acelaşi timp pinteni calului, spre a se smulge din mijlocul mulţimii întărâtate. Porcari făcu o mişcare bruscă în lături, evitând să fie tăiat de sabia care-i trecu şuierând pe lângă ureche. Surescitat, se repezi asupra principelui şi, profitând de un moment favorabil, îl apucă de braţ şi îl trase jos de pe cal. Di Santa Vittoria, dezechilibrat, scăpă picioarele din scări şi se prăbuşi pe caldarâm. Lumea turbată de furie se năpusti asupra lui, călcându-l, strivindu-l, sfâşiindu-l, transformându-l în câteva clipe într-o masă sângerândă de carne şi de oase sfărâmate. Călăreţii din suită nici nu avură timp să-i sară în ajutor. Erau şi puţini la număr. Când văzură că nu mai e nimic de făcut, înfipseră pintenii în burţile cailor şi se îndepărtară laolaltă cu Rossana, urmăriţi de blestemele şi huiduielile norodului.

Leone se vârî în îmbulzeală şi îl apucă de braţ pe Porcari.

— Haidem! îi strigă. Acum au să vină gărzile Papei. N-are rost să ne găsească aici. Haidem! Repede!

Porcari îl urmă năucit. O luară la dreapta, pe o străduţă strâmtă, şerpuitoare ca un râuşor cu multe meandre.

— S-a dus un discipol al Satanei! bolborosi, lăsându-se târât de veneţian. Şi-a meritat sfârşitul! Da! Şi l-a meritat!

Leone se opri deodată, împietrit, ca şi când ar fi fost martorul unei revelaţii. Ridică inspirat mâna spre cer şi vorbi cavernos, ca un oracol:

— Acesta a fost semnul aşteptat, Porcari! Tu l-ai doborât pe di Santa Vittoria. Dumnezeu te-a desemnat să-i fii armă! Iată semnul!

Confuz încă, nobilul roman îşi scoase toca şi îşi trecu degetele prin păr, de parcă gestul acesta ar fi avut rostul să-i limpezească

gândurile.

— Da! Cred că ai dreptate. Mi-a făcut semn! Da, da! Dumnezeu mi-a făcut semn!

* * *

Regele Charles al VII-lea îşi lipi obrazul de pântecele suplu, catifelat al amantei. Aspiră cu nesaţ mirosul acela curat, dar atât de excitant, de carne tânără.

— Eşti frumoasă, eşti foarte frumoasă, Antoinette! fornăi stârnit. Pielea îţi este parfumată! Parfumate îţi sunt şi gura, şi părul!

Cuprinse în cupele mâinilor sânii albi, marmoreeni, atât de încântător modelaţi, apoi rosti cu fervoare:

— Abia acum înţeleg *Cântarea Cântărilor*! Sărută-mă cu sărutările gurii tale, căci dezmierdările tale sunt mai plăcute decât vinul! Miresmele-ţi îmbălsămează dulce, iar mireasma revărsată este numele tău: Antoinette!

Privirile-i căzură asupra propriilor lui degete, galbene, noduroase, respingător de urâte în contrast cu albeaţa mată a sânilor ei. Îşi dădu brusc seama că este bătrân, dezgustător de bătrân faţă de tinereţea ei. Dar poate că se pripea. Numai învelişul trupului său era bătrân. Inima, care bătea sarabanda în coşul pieptului, rămăsese tânără. Tânără ca şi poftele lui nesăţioase, trezite de splendoarea divină şi totdeodată atât de pământească a corpului ei.

Cugetul îi fugi în clipa aceea la Agnès. Nu se împliniseră doi ani de când nepreţuita lui Agnès închisese pe vecie ochii. Atunci îşi închipuise că şi viaţa lui se terminase. Dar Agnès îl iubise atât de mult, încât voise să-l mângâie, să-l facă fericit şi după ce ea nu va mai fi. O chemase la căpătâiul patului pe Antoinette, vara ei, îi luase mâna albă, fină, şi o pusese în mâna lui.

— Să-l iubeşti, Antoinette, aşa cum l-am iubit eu! De dincolo de mormânt am să vă veghez dragostea. Şi acum plecaţi! Nu vreau să vă aflaţi lângă mine când aripa morţii se va lăsa grea. Să-mi păstraţi o amintire vie, frumoasă, ca un râset cristalin într-o dimineaţă de primăvară. Plecaţi! Plecaţi! Rămâneţi cu bine! Sfânta Fecioară să vă binecuvânteze!

Agnès Sorel, femeia care-i luminase viaţa, până atunci atât de tristă, de cenuşie, îi dăruise patru fiice, făcându-l să guste din plin bucuriile paternităţii, îl transformase dintr-un om mohorât, blazat, apatic, îmbătrânit înainte de vreme, într-un suveran cu vederi largi,

ager la minte, energic şi integru, rezolut şi tolerant. Îl ajutase prin simpla ei prezenţă să elibereze Franţa de cotropitorii englezi. Atât de încântătoare fusese Agnès, încât nu numai oamenii, ci şi jivinele îşi plecau grumazul în faţa ei. La Curte se vorbea şi acum cu minunare despre magnificul cerb din pădurea Fontainebleau, care, mai înainte de a pieri ucis de cuţitele vânătorilor, îngenunchease acolo, în umbra copacilor, la picioarele lui Agnès.

Însăşi regina Marie d'Anjou fusese cucerită de farmecul ei. O acceptase la Curte şi îi îngăduise să frecventeze apartamentele regale fără să rostească un cuvânt de protest. Încântată de drăgălăşenia lui Agnès, îi făcea daruri, o răsfăţa şi se ruga lui Dumnezeu pentru sănătatea ei. Charles se întrebase adeseori dacă atitudinea reginei era sinceră, sau izvora din calcul. Şi într-un caz şi într-altul – complezenţă sau mărinimie – situaţia prezenta avantaje.

Biata Marie d'Anjou era atât de blajină, de maleabilă, de îngăduitoare. Câteodată încerca faţă de ea un simţământ de milă. Căsnicia lor nu fusese fericită. Poate că era firesc. Regii nu au dreptul să se căsătorească din dragoste.

Marie, femeia aceasta blândă ca o oaie, zămislise un vlăstar neastâmpărat, refractar la îndrumările paterne. Delfinul Louis, prinţul moştenitor, se dovedise a fi nu numai un inadaptabil, ci şi un rebel. Charles se îndoia că va reuşi vreodată să-l îmblânzească. Dacă analiza bine lucrurile, explicaţia se impunea de la sine. Louis cobora – în linie paternă – dintr-un bunic nebun. Charles al VI-lea nu fusese decât un biet bolnav, care-şi petrecuse jumătate din viaţă în cămaşă de forţă. Dacă în momentele de criză ar fi fost lăsat liber, şi-ar fi zdrobit capul de pereţi.

Lui Charles îi veni deodată să râdă. „Întortocheate mai sunt căile tale, Doamne!" Dacă intransigenta regină-soacră Yolanda – care-l ţinuse în chingi straşnice – ar fi murit cu un an mai târziu, el n-ar fi avut prilejul s-o cunoască pe Agnès. Evocă ziua aceea norocoasă, când fiinţa aceasta sublimă venise la palat, în audienţă, spre a solicita o favoare. Era atât de frumoasă, încât el, regele, se îndrăgostise de ea din clipa în care o zărise.

Scumpă Agnès! Toţi îi ridicaseră osanale. Numai Delfinul făcea excepţie. Nu pierdea ocazia să o umilească, să-i aducă cele mai grave jigniri. Poate de aceea se înveninaseră atât de mult relaţiile dintre tată şi fiu.

Charles se trezi brusc din reveria care nu durase decât câteva secunde. Ciudat! Agnès rămânea prezentă chiar când el se afla în

patul celeilalte amante. Se uită cu patimă la Antoinette. Îşi plimbă înfiorat degetele pe umerii ei, pe şoldurile încântător curbate, pe coapsele, pe pântecele ei. O acoperi cu sărutări, de la bărbie şi până la degetele mici şi trandafirii ale picioarelor. Antoinette avea o pată maronie, cât o băncuţă, pe coapsa stângă. Această imperfecţiune devenise pentru el un element de atracţie. Până şi cusururile o înfrumuseţau.

Charles o căsătorise cu un favorit al său, André de Villequier, care acceptase rolul unui soţ de paie. La Curte, Antoinette se bucura – ca şi Agnès odinioară – de un statut aparte. Ambasadorii străini primiţi în audienţă de prezentare aveau instrucţiuni să facă în prealabil o vizită de curtoazie amantei regale. „Suveranul a legalizat turpitudinea!” declara cu dezgust principele moştenitor, fără să se teamă că vorbele lui ajungeau la urechile părintelui său. Charles se gândise la un moment dat să-l dezmoştenească în favoarea celui de-al doilea fiu, dar ulterior renunţase la acest plan. Poate că Louis va fi un rege bun. Caracterul său tare – pe care Charles refuza să-l denumească încăpăţânare – îl va servi, eventual, când va veni timpul să urce treptele tronului.

Regele îşi zise, oarecum iritat, că nici în clipele de abandon erotic nu era în stare să se elibereze de grijile domniei. Cu corpul său decrepit şi descărnat spurcă trupul magnific al tinerei femei. După ce îşi consumă prea plinul energiei amoroase, o sărută pe gură, apoi se ridică din pat. Îi părea rău că trebuia să scurteze zbenguielile. Îl aştepta însă o vânătoare cu şoimi, singurul sport care-l pasiona, iar înainte de aceasta avea de gând să discute cu câţiva dintre sfetnicii săi cererea de ajutor militar şi economic formulată de împăratul Bizanţului. În linii mari, ştia dinainte ce hotărâre va lua. Voia să asculte însă şi câteva păreri autorizate.

De după draperie apăru un stol de slujnice tinere şi drăguţe, care, fără a părea că-i observă nuditatea, se grăbiră a-l îmbrăca. În condiţii normale, operaţia aceasta ar fi fost îndeplinită de curteni desemnaţi anume. În apartamentul amantei ceremonialul nu era respectat. În vreme ce slujnicele zglobii îi puneau cămaşa, ciorapii, pantalonii, el le ciupea când de sâni, când de crupă, când de guşă, fără ca Antoinette să dea semne de gelozie. Chiar dacă încerca asemenea sentimente, se silea să le ascundă. Ştia că regelui îi place să aibă un serai la dispoziţie. Printre iubitele lui se aflau şi spălătorese, şi femei de serviciu, şi înalte doamne. Înclinarea aceasta se accentua odată cu trecerea anilor. „Se cunoaşte că este

fiul desfrânatei Isabeau!” murmurau în culise unii nobili, căci la lumina zilei n-ar fi îndrăznit să crâcnească. „Ramolismentul se manifestă printr-o exacerbare a erotismului în preajma ultimelor pâlpâiri ale unei sexualităţi ţinute prea multă vreme în frâu”, explicau doct oamenii de ştiinţă, adăugând cu indulgenţă: „Eh, cântecul lebedei!”

„Viaţa mea a fost influenţată numai de femei”, reflecta Charles, în vreme ce una din fete îi încheia legăturile pantalonilor. „Tirania soacrei mele, îngăduinţa molâie a reginei, entuziasmul dezinteresat al bietei Jeanne d’Arc, iubirea reconfortantă a lui Agnès, tinereţea excitantă a Antoinettei… Şi pe lângă ele, alte multe femei”…

Îmbrăcă o robă roşie, tivită cu zibelină, şi îşi puse pe cap o pălărie albastră, ornată cu broderii de aur. Marginile răsucite în sus o făceau să semene vag cu un turban. Charles se privi în oglindă. Această combinaţie de culori îi plăcea mult. Era îmbrăcat la fel când Jean Fouquet, pictorul Curţii, îi zugrăvise portretul cu aproape zece ani în urmă. Din nefericire, chipul nu era la înălţimea splendidelor sale podoabe vestimentare. Avea nasul borcănat, ochii blegi, obrajii decoloraţi, bărbia căzută. Se strâmbă, scârbit de propria sa imagine. „În definitiv, îşi zise, un om nu le poate avea pe toate după pofta inimii. Coroana precumpăneşte celelalte cusururi.”

Cu un gest voit ştrengar, atât de nepotrivit cu obişnuita-i morgă regală, îşi înclină uşor pălăria pe-o parte şi o sărută pe Antoinette, care stătea goală pe pat, aşteptând să fie ajutată a se îmbrăca după plecarea augustului vizitator.

— Grăbeşte-te, Antoinette! o zori regele. Peste o jumătate de oră plecăm la vânătoare. Nu este nevoie să-ţi pierzi vremea cu o toaletă complicată. Eşti mai frumoasă goală decât îmbrăcată şi înzorzonată.

Se îndreptă hlizindu-se spre uşă, dar se opri la jumătatea drumului şi se uită peste umăr la Antoinette.

— De la o vreme mă ispiteşte gândul să ordon obligativitatea femeilor de a umbla goale. Ce spectacol magnific ne-ar oferi strada! Mă reţine un singur lucru. Ce ne vom face cu cele urâte şi bătrâne? Să le silim să stea acasă? Au şi ele treburi prin oraş. Cu tot regretul, mă văd obligat să renunţ la acest edict.

Îşi adânci pălăria pe cap şi, râzând cu hohote, îşi continuă drumul spre uşa pe care o subretă i-o deschise făcând o adâncă reverenţă.

Când ieşi pe coridor, Charles îşi şterse automat de pe chip

expresia de satisfacţie virilă încercată de orice bărbat după îmbrăţişările amoroase şi arboră o mutră lungă, blazată, de monarh plictisit de corvezile etichetei. Soldaţii care făceau de pază la uşa apartamentului favoritei îl salutară, plecând lateral halebardele. Charles străbătu câteva coridoare, întâlnind în cale numai spinări încovoiate. Spinările ajunseseră să-l obsedeze. Ar fi preferat să vadă chipuri omeneşti, mai ales când erau agreabile, nu numai cefe plecate. Din nenorocire, ceremonialul impunea acest mod ridicol de manifestare a respectului. Charles pufni indispus. „Ce-ar fi să schimb eticheta? Să privesc surâsuri în loc de spinări?” Zâmbi. „Ce de gânduri îi mai trec omului prin cap!”

Când intră în cabinetul de lucru, îl întrebă pe şambelanul de serviciu:

— L-au adus pe Jacques Coeur?

— L-au adus, Sire.

— Are lanţuri la picioare?

— Nu, Sire. A sosit escortat de un detaşament militar.

— Numeros?

— Destul de numeros spre a împiedica o eventuală tentativă de evadare, cu sprijin din afară.

— Trimite-l aici! Neînsoţit!

Şambelanul ieşi spre a executa ordinul. Rămas singur, regele se uită la mapa cu documente de pe masa de lucru. Rezolvarea lor putea să mai întârzie o zi sau două.

Uşa se deschise, şi în prag se ivi prizonierul de stat Jacques Coeur, fost până mai ieri unul dintre cele mai însemnate personaje din Franţa. *Sic transit gloria mundi.* Acest burghez înnobilat, pornit de la zero, ajunsese în mai puţin de două decenii fabulos de bogat, fiind numit *argentier du Roi* – ministru de finanţe – apoi consilier al regelui. Charles îşi amintea amuzat că în timpul campaniei victorioase din Normandia, împotriva englezilor, îşi făcuse intrarea triumfală în Rouen, urmat de Dunois, şeful suprem al armatelor, de Brézé, primul consilier regal, şi de Jacques Coeur, care călăreau scară la scară, purtând costume identice. El, Charles, ordonase a fi confecţionate pe cheltuiala sa. Uniformitatea lor dovedea că cele trei personaje se aflau pe picior de egalitate şi că regele înţelegea să sublinieze acest lucru. Azi, Jacques Coeur era un simplu deţinut şi i se instruia procesul.

Pentru Charles, asemenea ascensiuni meteorice, urmate de prăbuşiri spectaculoase, nu reprezentau o raritate. Când îşi trecea

în revistă favoriţii, încerca un simţământ de perplexitate la gândul că nişte mediocrităţi patente, lipsite de orice principii morale, izbutiseră atâta vreme să-l stăpânească. Jean Louvet, administratorul finanţelor statului, bătea monetă cu un aliaj dubios, amaneta bijuteriile Coroanei la cămătari evrei şi, din toate aceste afaceri, îşi reţinea partea leului. Apoi Tanguy du Chastel împletea devotamentul faţă de rege cu un spirit lucrativ dedicat în exclusivitate înavuţirii proprii. Aceste două personaje, împreună cu Guillaume d'Avagour şi cu Guillaume de Champeaux, episcop de Laon, alcătuiau o bandă de paraziţi, pe care îi subminase cu abilitate energica lui soacră, Yolanda de Aragon, înlocuindu-i cu o nouă echipă, alcătuită din nobili autentici: conetabilul Arthur de Bretagne, conte de Richemont, un tânăr interesat, ambiţios şi veşnic încruntat, care se făcuse faimos prin numărul mare de vrăjitoare arse pe rug, prin trădările şi jurămintele încălcate, apoi conţii de Clermont, de Vendôme şi de Foix, care îşi rotunjeau latifundiile smulgând ţinuturi întregi din domeniile regale şi îşi sporeau veniturile jefuind fără jenă tezaurul statului. Când se retrăseseră sătui de la Curte, le luase locul Pierre de Giac, primul şambelan al regelui. Charles evoca înveselit figura seducătoare a acestui ins amoral, care-şi ucisese cu seninătate prima nevastă, pe ştearsa Jeanne de Naillac, spre a se căsători cu o foarte bogată contesă, Catherine de Tonnerre. Nesăţios, răpise mai târziu pe bătrânul consilier Robert le Maçon, eliberându-l doar în schimbul a o mie de scuzi de aur plătiţi din caseta regală. Richemont, iritat de ascendentul câştigat de Giac asupra regelui, pusese la cale un complot, fiind sprijinit de neastâmpărata regină-soacră Yolanda, precum şi de contele Georges de la Trémoïlle. Trémoïlle acceptase să intre în combinaţie fiindcă voia să pună mâna pe milioanele soţiei lui Giac. Charles nu putea să uite peripeţiile de la Issoudun, care puseseră capăt existenţei terestre a bietului prim-şambelan. Complotiştii năvăliseră la miez de noapte în camera acestuia, îl smulseseră din pat şi, fără să ţină seama de împotrivirea regelui, care intervenise cu toată autoritatea sa spre a-şi salva favoritul, îl târâseră pe Giac afară din palat. După o parodie de judecată, îl condamnaseră la moarte prin înecare în apele unui râu din apropiere. După asasinarea primului-şambelan, Georges de la Trémoïlle se căsătorise cu văduva executatului, primind astfel recompensa făgăduită.

Charles îşi spunea că atunci ar fi trebuit să dea dovadă de

energie, pedepsindu-i pe vinovaţi. Dar Richemont găsise mijlocul spre a se face iertat. Prezentase la Curte pe un foarte agreabil tânăr, Le Camus de Beaulieu, care ajunsese în curând favoritul regelui. Cariera lui de Beaulieu se încheiase repede. Câteva luni mai târziu fusese căsăpit sub ochii suveranului de oamenii unui rival, seniorul de Boussac.

Charles suspină când îşi aminti de Beaulieu. Tânărul acesta frumos, priceput să recite poezii de dragoste şi să cânte mai duios decât un menestrel, nu se dezonorase săvârşind nelegiuiri ca predecesorii săi. Era dezinteresat, sau nu avusese timp să se apuce de rele?

Richemont încercase după aceea să dea o lovitură de maestru, plasându-i-l favorit pe Georges de la Trémoïlle, în care avea toată încrederea. Charles opusese atunci o oarecare rezistenţă. Nu-l plăcea pe la Trémoïlle, care se compromisese asasinându-l pe Giac. Dar protejatul lui Richemont se pricepuse să-i câştige încrederea flatându-l, încurajându-l să ducă o viaţă trândavă şi luând asupra lui grija treburilor publice. La Trémoïlle e nu era înzestrat cu eleganţa lui Giac, ori cu farmecul irezistibil al lui Beaulieu. Împlinise 40 de ani, era voinic ca un urs, îi plăceau chiolhanurile, femeile şi aurul. Înainte de a se însura cu văduva lui Giac, aplicase un tratament atât de neomenos primei sale neveste, de care se plictisise, încât o trimisese pe lumea cealaltă. Cu câţiva ani în urmă fusese urmărit de autorităţile judecătoreşti din Paris pentru că săvârşise câteva acte banditeşti, rămase totuşi nepedepsite.

Charles se minuna şi acum de duplicitatea lui de la Trémoïlle. Îndată ce se instalase bine la Curte, noul favorit întorsese armele împotriva fostului său protector, Richemont. Îl descrisese pe conetabil în culori atât de sumbre regelui, încât acesta îi ridicase comanda armatelor şi îl exilase afară din Paris. Între partizanii lui Richemont şi ai lui de la Trémoïlle se angajase un adevărat război civil, care durase aproape cinci ani.

În acea epocă, războiul împotriva englezilor se desfăşura cu furie. Apariţia prodigioasei Jeanne d’Arc, care avea să determine prin intervenţia ei providenţială o răsturnare a situaţiei militare în favoarea Franţei, trezise gelozia lui de la Trémoïlle. Datorită uneltirilor lui, „Fecioara din Orléans” fusese lăsată să cadă prizonieră la englezi. Charles aflase abia mai târziu adevărul. Actul de trădare săvârşit de la Trémoïlle se încheiase cu judecarea şi arderea pe rug a eroinei.

Dar şi atotputernicia favoritului regal se apropia de sfârşit. Charles şi de la Trémoïlle se aflau la castelul Couldray. Un grup de complotişti, printre care seniorii de Brézé, de Chaumont şi de Rosnivinen, partizani ai lui Richemont, pătrunseseră prin vicleşug în incinta castelului şi îl surprinseseră pe favorit care se pregătea de culcare. După o luptă scurtă, îl răniseră grav, apoi, înfrângând rezistenţa gărzilor regale, îl răpiseră, întemniţându-l într-o celulă rece şi întunecoasă din castelul Montrésor.

Charles nu se putea dumiri cum de se învoise atât de repede să renunţe la serviciile lui de la Trémoïlle.

Urmase apoi ascensiunea lui Jean, conte de Dunois, bastardul ducelui Louis d'Orléans. Dunois avea cel puţin calitatea de a fi un strălucit strateg. Sub comanda sa, trupele regale eliberaseră pământul Franţei de cotropitorii englezi. Dunois şi Brézé se arătaseră demni de încrederea lui Charles. Jacques Coeur completase faimosul trio, ridicând Franţa pe culmi de glorie.

Charles conveni că ministrul său de finanţe se făcuse remarcat prin mari calităţi, dar avusese defecte şi mai mari. Regele putea totuşi afirma cu certitudine că ţara aceasta era călăuzită de o stea norocoasă, de vreme ce repurtase în ultimele două decenii victorii strălucite, deşi fusese slujită de oameni de stat atât de puţin capabili.

Jacques Coeur, prizonierul adus în faţa lui, îşi pierduse aerul de prosperitate insolentă, de trufie tipică parvenitului ajuns la apogeu. Deşi afecta calmul şi stăpânirea de sine, se putea citi în ochii lui că aştepta cu înfrigurare un cuvânt din partea regelui, care să-i permită a trage concluzia că dizgraţia i se apropia de sfârşit şi că foarte curând îşi va regăsi creditul politic de odinioară. Convocarea-i neaşteptată la palat, îşi zicea el, nu putea prevesti decât lucruri bune.

Între rege şi fostul său ministru, ajunşi iarăşi faţă în faţă, se desfăşura un dialog mut:

„Te-am servit cu credinţă, Sire, grăiau ochii lui Jacques Coeur. Navele franceze au acaparat aproape în întregime comerţul cu Levantul, şi asta mi se datoreşte mie, Sire. Relaţiile dintre Imperiul Otoman şi Franţa sunt mai bune ca niciodată, şi asta mi se datoreşte mie, Sire. Între sultanul Egiptului şi Franţa s-a semnat un tratat de prietenie şi de comerţ, iar asta mi se datoreşte mie, Sire. Am obţinut de la Papă autorizaţia de a face comerţ cu turcii, ceea ce a contribuit la sporirea veniturilor tezaurului public. Suntem

singura ţară din Europa care ne bucurăm de acest privilegiu, şi asta tot mie mi se datoreşte. Ţi-am împrumutat 40.000 de scuzi de aur, Sire, fără a-ţi cere restituirea lor. Am făcut împreună afaceri comerciale, Sire, de pe urma cărora ai profitat din plin. Şi cu ce m-am ales, după ce ţi-am făcut atâtea servicii?”

Regele Charles îl privea critic, îngustându-şi ochii umbriţi de borurile pălăriei. În expresia lor nu se putea citi nimic, aşa cum nu poţi citi nimic în ochii rotunzi şi ficşi ai unui peşte. Numai pleoapele se lăsau grele, acoperind până la limita de sus irişii, ceea ce dădea chipului său un aer de toropeală. Dar Charles numai toropit nu era. Mintea sa lucra cu încordare:

„M-ai slujit cu credinţă, Jacques Coeur, fiindcă interesele noastre coincideau. Mi-ai procurat bani, făcând tot felul de speculaţii comerciale. Dar ţie ţi-ai procurat şi mai mulţi. Crezi că n-am aflat acest lucru? Ai fabricat zeci de mii de scuzi, subtilizând mare parte din aurul fin destinat aliajului şi înlocuindu-l cu argint. La monetăria din Montpellier ai turnat lingouri dubioase, pe care le-ai pus în circulaţie. Ai vândut musulmanilor nu numai mărfuri inofensive, ci şi arme, ceea ce nu era cuprins în autorizaţia dată de mine şi de Papă. Profiturile de pe urma acestui comerţ ilicit ţi le-ai însuşit numai tu. Pe un sclav creştin refugiat pe corabia ta l-ai restituit sultanului din Egipt, care l-a tras în ţeapă. Ai luat mită, ai făcut trafic de influenţă, ai şantajat, se spune chiar că ai otrăvit-o pe Agnès, pe iubita mea Agnès. Oh, isteţul meu Jacques Coeur, ţi-ai închipuit că toate aceste malversaţiuni vor trece neobservate? Că autoritatea ta va înăbuşi orice proteste? Ai adunat o avere mai mare decât toate bunurile Coroanei puse la un loc. Ai umilit cu aroganţa şi trufia ta oameni care în alte condiţiuni nici nu s-ar fi uitat la tine. Tu, fiul unui blănar oarecare din Bourges, ai vrut să devii egalul meu. Căci asta ai vrut, Jacques Coeur… Dacă mă gândesc mai bine, ajung la concluzia că meriţi a fi compătimit. Ai avut calităţi mari, dar le-ai folosit numai în slujba intereselor tale. La un moment dat ai încercat să faci din mine, regele Franţei, un instrument pus în serviciul ascensiunii tale. Un timp ţi-a mers, bunul meu prieten Jacques Coeur. Dar cu o doniţă de lut nu mergi de multe ori la râu. Lăcomia, aroganţa, trufia te-au pierdut. Acum aştepţi hotărârea judecătorilor. Te plâng, Jacques Coeur! Te-am chemat pentru că mai am nevoie de sfatul tău. De data asta ai să mi-l dai pe gratis, Jacques Coeur!”

Regele se aşeză pe jilţul său de la masa de lucru, lăsându-şi

interlocutorul în picioare. Jacques Coeur purta veşmintele somptuoase care se aflau pe el în clipa arestării. Dar mătăsurile se fanaseră, broderiile de aur se înnegriseră, mantia de catifea vişinie, căptuşită cu hermină – blana regilor – arăta ca vai de ea.

Lui Charles îi plăcea să se joace cu Jacques Coeur aşa cum se joacă un motan cu un şoarece. „Omul ăsta îşi închipuie că l-am chemat ca să-l repun în drepturi. Sper că nu este atât de naiv încât să nutrească asemenea speranţe.”

— Coeur, rosti regele cu glas tare, vreau să aflu părerea ta într-o chestiune în care eşti expert. Zona: Levantul. Obiectul: cererea de ajutor formulată de împăratul Constantinos al Bizanţului. Motivul: ameninţarea cuceririi Constantinopolelui de către Sultanul Mehmed. Soluţia: rămâne să o găsim noi.

„Mă pui la încercare? îşi zise Jacques Coeur. Ce urmăreşti?”

— Te ascult, Coeur, sau mintea nu-ţi mai lucrează ca altădată?

— Majestate, prefer să câştig prietenia unui leu viu, chiar dacă trebuie să sacrific pentru asta o vrabie pe jumătate moartă.

— Leul este Islamul?

— Da, Majestate. Iar vrabia în agonie este Bizanţul. Raportul dintre forţele celor două state este exact cel din comparaţia mea. Dacă păstraţi şi întăriţi relaţiile de prietenie cu Sultanul Mehmed, ţineţi în şah întreaga Europă Centrală, inclusiv Italia, precum şi Peninsula Iberică. Dacă îl veţi sprijini pe Constantinos al XI-lea, pierdeţi prilejul de a rămâne arbitru în Mediterana. O alianţă între Imperiul Otoman şi Franţa va face din aceste două mari puteri stăpânele lumii civilizate.

— Să abandonăm în schimb apărarea creştinilor din sud-estul Europei?

— Pentru noi, francezii, interesele Franţei sunt mai presus de interesele creştinătăţii. Bizanţul vă poate oferi debuşeul pe care-l constituie azi Imperiul Otoman? Îndestularea pântecelui atârnă mai greu în balanţă decât sentimentalismul ieftin.

— Cum rămânem cu morala, Jacques Coeur?

— Morala este bună pentru căţei, Sire.

Jacques Coeur îşi dezvoltă teoriile cu o volubilitate care amintea exploziva-i vervă de odinioară. „L-am câştigat”, îşi zicea uitându-se cu atenţie la rege, care îşi masa gânditor fruntea cu degetele-i noduroase. Îi aştepta răspunsul cu o nerăbdare dureroasă. Simţea în piept un nod greu ca plumbul.

Regele se trezi din meditaţie. Ridică asupra lui Jacques Coeur

ochii săi bovini, apoi agită clopoţelul de pe masă. Intră un ofiţer de ordonanţă, care încremeni lângă uşă în poziţie de aşteptare.

— Coeur, îţi mulţumesc pentru sfat, rosti Charles, zâmbindu-i cu bunăvoinţă. Când voi mai avea nevoie de serviciile tale, te voi chema negreşit. Cu bine!

Se întoarse spre ofiţer:

— Condu-l!

Jacques Coeur avu senzaţia că podeaua i se deschide sub picioare. Ultimul cuvânt al regelui îi năruise toate speranţele.

— Sire!

Regele zâmbi.

— Audienţa s-a terminat.

Ofiţerul de ordonanţă îl pofti pe Jacques Coeur să iasă…

Un sfert de oră mai târziu, regele, în costum verde, de vânătoare, iar pe cap cu o tocă roşie foc, împodobită cu diamante, părăsea palatul în fruntea unei magnifice cavalcade, alcătuită din demnitari, curteni, generali, maeştri de vânătoare şi o foarte puternică escortă militară. Războiul cu Anglia era virtual terminat. Pacea şi o oarecare securitate se instalaseră iarăşi în Franţa. Dar spiritele erau încă agitate în capitală şi mai ales în provincie, unde autorităţile regale erau ţinute în şah de nobilii feudali. Încăierările sângeroase, răpirile, asasinatele, conspiraţiile, brigandajele, în care erau amestecate adeseori personaje cu un foarte înalt rang, se ţineau lanţ. El, Charles, fusese ţinta unor comploturi dejucate providenţial în ultimul moment. În această atmosferă tulbure, nu era de conceput să iasă din palat fără o gardă numeroasă.

Suveranul era încadrat de regină şi de Antoinette de Villequier. La câţiva paşi în urmă veneau călări Dunois şi Brézé. Conştienţi de importanţa lor, nu se amestecau cu restul curtenilor. Antoinette nu-i putea suferi. Dacă va reuşi într-o zi să o deposedeze de coroană pe regină şi să se instaleze în locul ei, le va face şi lor vânt, iar în posturile-cheie va plasa numai rude apropiate. Se săturase să trăiască în umbra tronului. Idealul ei era să se vadă în faţa altarului alături de Charles. Regele să-i petreacă pe deget inelul nupţial, în văzul întregii lumi. Nu dorea să se mărite pentru că l-ar fi iubit. Când îl primea în patul ei, făcea eforturi spre a nu-şi exterioriza dezgustul. Cărnurile lui fleşcăite, pieile încreţite, burta gogoneaţă, picioarele subţiri şi curbate, chipul în care făcea dragoste îi stârneau repulsie. Pe Villequier, omul al cărui nume îl purta, îl plăcea fiindcă era tânăr, chipeş, elegant, spiritual şi mai ales

amoral. Din nefericire, Villequier nu făcea caz de drepturile-i de soţ. În anumite cercuri se şoptea că sacrificiul nu-l costa nimic, deoarece moravurile lui erau de o natură specială.

Cu măiestria unei actriţe, Antoinette surâse afectuos regelui, care îi aruncă o privire de motan amorezat. Regina nici nu se sinchisea de „idila” din preajma ei.

Între timp, cavalcada ajunsese pe culmea unui deal nu prea înalt, ridicat, asemenea spinării late a unui elefant, din hăţişurile unor păduri vaste, cu franjuri curmate la poalele povârnişurilor domoale. Picioarele cailor se afundau până la chişiţă în iarba grasă, de un verde-smarald. La semnalele maeştrilor de vânătoare, slujitorii deschiseră uşile coliviilor, slobozind tot felul de păsări, înainte de a da drumul şoimilor.

Regele urmărea cu interes pregătirile. Vânătorile de zimbri, de lupi sau de alte jivine nu-l atrăgeau. Îi repugnau eforturile fizice impuse de galopul frenetic al cailor, de săriturile peste obstacole, de luptele corp la corp purtate uneori de vânători cu porcii mistreţi. La vânătoarea de şoimi spectacolul era extrem de palpitant şi nu cerea strădanii deosebite. Păsările răpitoare făceau toată treaba, urmărite de privirile curioase ale spectatorilor.

Brézé se apropie de rege.

— Ambasadorii împăratului Constantinos mi-au cerut din nou să rog pe Majestatea-Voastră a-i primi în audienţă.

Fâlfâitul păsărilor care se ridicară în văzduh îl făcu pe rege să se agite în şa. Marele maestru de vânătoare îi aduse personal pe „Fulger”, un şoim cu penaj lucios ca lacul japonez. Pasărea răpitoare stătea mândră pe pumnul lui întins, protejat de o mănuşă groasă, astfel ca ghearele păsării să nu-i sfâşie carnea. Un paj aduse regelui o mănuşă asemănătoare şi i-o puse pe mâna dreaptă.

— Să le spui, Brézé, că sunt bolnav. N-am poftă să-i primesc.

— Împăratul se va socoti jignit, Sire.

— Ei şi?

Pasărea trecu de pe pumnul maestrului pe pumnul lui Charles. Era un exemplar de o frumuseţe rară.

— Mânia unui împărat bizantin nu mai impresionează pe nimeni, adăugă regele.

Se uită cu afecţiune la şoimul care-l fixa cu ochii lui rotunzi şi cruzi.

— Şi ambasadorii ducelui de Bourgogne solicită o audienţă, Sire.

— Ce mai vrea şi „bunul” meu văr Philippe? rosti cu ironie regele, subliniind calificativul ataşat de contemporani la numele de botez al ducelui.

— Propune Franţei constituirea unei cruciade…

Charles îşi aruncă privirile asupra stolului de porumbei călători ce zburau pe deasupra capului său. Ochii-i sclipiră, treziţi parcă din somnolenţă, îngădui şoimului să se avânte pe urmele porumbeilor.

— Vărul meu Philippe vrea să calce pe urmele tatălui său. Hm, nu-l lasă să doarmă gloria lui Jean Neînfricatul. Între noi fie vorba, Jean Neînfricatul n-a făcut prea mare ispravă la Nicopole.

Charles urmărea cu mult interes zborul vijelios al şoimului, care se înălţă ca o săgeată, năpustindu-se asupra porumbeilor. Împanicate, plăpândele păsări călătoare se străduiau să scape, risipindu-se care încotro. Şoimul îşi alesese însă prada. Porumbelul urmărit încerca tot felul de subterfugii spre a se salva. Se avânta când în sus, când lateral, când în jos, descriind zigzaguri bruşte. Avea însă de-a face cu un duşman şiret, rapid şi puternic. Şoimul îl ajunse din urmă. Charles încercă un simţământ de exultare când pasărea răpitoare îşi înfipse ghearele în spinarea porumbelului.

— Fulger e un vânător iscusit! exclamă extaziat. Porumbelul n-a avut nicio şansă. Cam tot aşa se va desfăşura şi lupta dintre Constantinos şi Mehmed.

Şoimul aduse în cioc porumbelul, care abia se mai zbătea, şi se aşeză pe pumnul înmănuşat, fluturând excitat din aripi.

— Ducele de Bourgogne mai solicită autorizaţia de a trece pe teritoriul Franţei un prim eşalon de trupe, cu destinaţia Toulon. Acolo se vor îmbarca pe navele trimise de Papă, raportă Brézé.

Regele se uită la picăturile de sânge care se scurgeau de-a lungul penelor porumbelului. Ghearele şoimului sfâşiaseră spinarea şi grumazul inofensivei păsări călătoare, care trăgea să moară. Charles o privea transfigurat. Colţul gurii îi era agitat de un uşor tremur. Pe pumnul lui înmănuşat se desfăşura o tragedie din mărunta lume a înaripatelor. O fiinţă însângerată îşi trăia ultimele clipe. Porumbelul mai zvâcni o dată, apoi încremeni.

Marele maestru de vânătoare luă şoimul cu prada sa cu tot de pe pumnul regelui. Mănuşa acestuia se umpluse de sânge. Şi-o scoase şi o aruncă pajului.

— Dă-le un răspuns în doi peri, Brézé. Arată-te binevoitor, fără să le promiţi nimic. Locul nostru este alături de turci.

Brézé îl privi mirat.

— Dar ce va spune Europa, Sire?
— Europa? Puţin îmi pasă!
— Mă tem de un singur lucru, Sire. Ducele de Bourgogne, iritat de refuzul nostru, ar putea fi ispitit să încheie o alianţă cu Alfonso de Aragon. Riscăm să fim prinşi între două focuri.
— Regele Aragonului şi al Neapolelui are la ora asta alte griji pe cap. Îi dau de furcă nu numai italienii, dar şi propriii lui supuşi din Spania. Ai vreo veste de la ducele Milanului?
— Francesco Sforza ne-a trimis un emisar. Pe un oarecare Acciaiuoli, bancher florentin, înrudit cu ducii de Athena.
— Ce vrea Sforza?
— Ne oferă alianţa sa.
Regele râse.
— Are tupeu *condottierul* ăsta! După ce l-a deposedat pe vărul nostru Charles d'Orléans de moştenirea milaneză, îmi oferă alianţa sa.
— Sforza poate constitui o contrapondere lui Alfonso de Aragon.
— Încearcă să se folosească de noi, Brézé. N-am încredere în *condottieri*.
— Nici eu, Sire. Pe tabla de şah a Italiei, Sforza reprezintă însă la ora actuală o putere pe care e preferabil să o avem prietenă.
— Şi cu vărul nostru Charles ce facem?
— Prefer să servesc interesele Franţei, Sire.
Suveranul zâmbi enigmatic.
— Poate că ai dreptate, Brézé. Voi aviza.
Făcu un semn marelui maestru de vânătoare, care se apropie servil.
— Ordonaţi, Majestate!
— Vânătoarea s-a sfârşit. Ne întoarcem la palat.
Acum, după ce văzuse porumbelul însângerat zbătându-se în chinurile agoniei, se simţea slăbit ca după un mare efort. Ochii lui îşi recăpătară expresia aceea ternă, apatică. Vârî pintenii în flancurile calului, apoi se avântă în galop pe povârnişul dealului în jos.

* * *

Lumânările aprinse, înfipte în sfeşnice înalte de argint, orânduite de o parte şi de alta a altarului, aruncau o lumină palidă asupra obrazului supt al lui Henry al VI-lea de Windsor, rege al Angliei, îngenuncheat la picioarele lui Crist, răstignit pe o cruce înaltă,

reliefată pe fundalul vişiniu al unor draperii de catifea.

Regele prefera să se roage prosternat în faţa acestui altar modest, amenajat în camera lui de culcare, decât să se ducă în măreaţa capelă a palatului, unde putea fi oricând deranjat de prelaţi, de curteni sau de slujitori. Aici nu era tulburat. Străjile de la uşa apartamentului regal aveau poruncă să nu lase pe nimeni să intre în vreme ce suveranul îşi făcea rugăciunea. Nu era exceptată de la această regulă nici regina Margaret.

Henry se simţea mai la largul său în preajma altarului decât în magnifica sală a tronului. Cunoştea toate rugăciunile rostite de călugări în singurătatea monastirilor. Ar fi fost în stare să oficieze un serviciu religios cu aceeaşi pricepere ca şi un preot îmbătrânit în treburile bisericeşti. Ar fi renunţat la Coroană spre a îmbrăca rasa călugărească şi a se dedica bisericii dacă nu ar fi fost încredinţat că avea datoria să-şi ocârmuiască ţara, aşa cum făcuseră părintele său Henry al V-lea de Monmouth şi bunicul său Henry al IV-lea de Bolingbroke.

Îl chinuiau mari îndoieli. Se întreba adeseori cum de era cu putinţă ca el, cucernicul Henry, îndrăgostit de contemplaţie, de cântecele bisericeşti, de rugăciunile care-l desfătau mai mult decât toate plăcerile lumeşti la un loc, să fie coborâtor din cel mai războinic rege aflat vreodată pe tronul Angliei? De ce prefera imnurile religioase zgomotului bătăliilor? De ce îl atrăgeau mai mult doctele discuţii teologice decât dezbaterile Consiliilor de Coroană?

O explicaţie exista. În primii ani ai adolescenţei avusese un vis care i se întipărise în creier de parcă ar fi fost aplicat cu o rangă înroşită în foc. Se făcea că pe fundalul unui nor vânăt, luminat de fulgere intermitente, apăruse chipul unui bătrân înnimbat de raze. Cu glas adânc, răscolitor, îi vorbise de dincolo de lume: „Cumplita moarte a regelui Richard al II-lea apasă ca un greu blestem pe capul bunicului tău, Henry de Bolingbroke din neamul Lancasterilor, precum şi pe capul urmaşilor săi. Moartea se plăteşte cu moarte. Dinastia ta, înscăunată prin crimă şi uzurpare pe tronul Angliei, îşi va plăti tributul de sânge. Ia aminte, Henry! Nimic nu poate stăvili puterea blestemului. Pregăteşte-te, Henry! Pregăteşte-te să înduri nenorocirile pe care tu şi străbunii tăi vi le-aţi atras cu bună-ştiinţă asupra voastră!… Pregăteşte-te!… Pregăteşte-te!”…

Apoi glasul şi năluca pieriseră în volbura norilor biciuiţi de fulgere.

De atunci, el, Henry, nu-şi mai găsise liniştea. Îl urmăreau

cuvintele bătrânului, aşa precum conştiinţa vinovată îi urmăreşte pe nelegiuiţi. El însuşi nu săvârşise nicio crimă. De ce trebuia să sufere consecinţele asasinatului comis de bunicul său? De ce copiii trebuiau să plătească pentru păcatele părinţilor?

O zgârietură în uşă îi întrerupse rugăciunea. Şambelanul avea ordin să nu-l tulbure din meditaţii decât în cazuri grave. Îşi făcu pentru ultima oară semnul crucii, se ridică în picioare şi, după ce sărută *Biblia*, rosti cu voce tare:

— Intră!

Uşa de stejar – bogat sculptată, ca şi lambriurile întunecate, înalte cât un stat de om – se deschise. Şambelanul, înveşmântat într-o amplă robă de catifea violetă, pătrunse în încăpere.

— Ducele de Somerset solicită îngăduinţa de a fi primit de Majestatea-Voastră.

Regele îşi duse buimăcit mâna la frunte.

— Somerset? La ora asta?!

— A fost chemat de Majestatea-Voastră.

Henry încercă să-şi facă ordine în gânduri. „Am trimis eu după Somerset?" se întrebă descumpănit.

— Să intre, adăugă cu glas tare.

Ducele îşi făcu o intrare zgomotoasă. Îi zornăiau pintenii, colanul de aur ţăcănea lovindu-se de pietrele scumpe orânduite în flori exotice pe pieptul tunicii scurte, sabia atingea la fiecare pas pardoseala de piatră, bufnind sec.

Somerset îşi scoase toca şi salută până la pământ. Şambelanul se retrase.

— Sire, am răspuns cu grabă la apelul tău, zise ducele.

Regele îl privi nedumerit. În ciuda eforturilor, memoria refuza să-l ajute. Momentele acestea de uitare totală se repetau de la o vreme tot mai des.

— Vere, se adresă ducelui, zâmbindu-i sărman, nu mai ştiu de ce te-am chemat.

Somerset râse, încercând să risipească neliniştea suveranului.

— Firesc, Sire. Treburile regatului te preocupă în asemenea măsură, încât dai uitării chestiunile mărunte... Rămăsese stabilit să facem o vizită vrăjitoarei. Aceea pe care ne-a recomandat-o ducesa de Gloucester. Ţi-a trezit curiozitatea, Sire, faima ei de ghicitoare. Se spune că lasă în umbră şi pe Pythia.

Faţa regelui se lumină.

— Ah, da! Ghicitoarea! De mult voiam să-i ascult profeţiile.

— Am propus să o aduc aici, la palat, dar Tu, Măria-Ta, ai spus că nu trebuie să dăm hrană zvonurilor răuvoitoare.

— Da, da, aşa este, replică Henry. E destul că mătuşa mea, ducesa de Gloucester, a fost judecată pentru vrăjitorie… Crezi că a fost vinovată?

— Sire, magia neagră nu este la îndemâna oricui. Să mergem! Vrăjitoarea noastră cade în transă numai la miezul nopţii.

— Bine, să plecăm, încuviinţă regele.

Un slujitor îi aduse o mantie neagră, lungă, pe care şi-o aruncă pe umeri, acoperindu-şi strălucitoarele veşminte regale. Şi Somerset îşi puse o pelerină neagră.

În curtea palatului îi aşteptau caii. Încălecară şi porniră la drum. Erau escortaţi doar de patru ostaşi, comandaţi de un ofiţer din gardă.

Luna plină lumina ca ziua străzile întortocheate ale Londrei. Trecătorii, foarte rari, se dădeau repede la o parte din calea călăreţilor. Regele mergea în frunte, având în preajma sa pe Somerset, care-i urmărea cu coada ochiului gesturile necontrolate, expresia ciudată a feţei, ticul ce-i agita mai accentuat ca altădată colţurile gurii, cu buze subţiri.

Pe duce îl nemulţumea starea psihică a suveranului. În cazul îmbolnăvirii acestuia, ar avea de suferit, căci puterea lui la Curte nu era consolidată.

În acest timp, Henry arunca priviri piezişe, bănuitoare asupra însoţitorului său. Regreta că se lăsase târât în această escapadă. Nu cumva Somerset îl atrăsese într-o cursă? Îşi pierduse încrederea în oameni. Chiar şi în cele mai apropiate rude. La un moment dat fu ispitit să facă drumul întors. Dar curiozitatea se dovedi mai puternică decât teama. Îşi continuă drumul.

Mergeau de peste o jumătate de oră. Trecuseră de Thread Needle Street. Mai aveau de străbătut o distanţă relativ mică până în Houndsditch. Acolo, într-o străduţă dosnică din preajma bisericii St. Botolph, se afla vizuina vrăjitoarei. Dinspre Tamisa vântul umed aducea mirosuri de scorţişoară, de peşte şi de cenuşă udă. Clopotul din Turnul Londrei prinse să bată grav, vestind miezul nopţii.

— Ajungem tocmai când trebuie, vorbi Somerset regelui.

Pătrunseră într-un hăţiş de străzi sordide, cu case lăsate pe-o rână, cu gunoaie puturoase răspândite pretutindeni. Ducele se descurca uşor prin labirintul infect.

— Ai mai fost pe aici, vere? îl întrebă Henry.

— De câteva ori, recunoscu ducele. M-au interesat întotdeauna prezicerile.

— Hm! făcu regele cu oarecare îndoială.

Cotiră pe o uliţă strâmbă şi opriră în sfârşit în dreptul unei cocioabe cufundate în întuneric. Pe un coş, învăluit pe jumătate în iederă, ieşea un fum inelat, mânat de vânt spre miazănoapte. Ducele aspiră mirosul ciudat al fumului, care ajungea până la ei.

— Bătrâna se pregăteşte, zise, sărind jos de pe cal.

Descălecă şi Henry.

— Ne aşteptaţi aici, porunci ducele ofiţerului.

— Ia-o înainte! Cunoşti drumul, îi spuse regele.

Somerset bătu într-o uşă scundă. Li se deschise fără a fi lăsaţi să aştepte. Urmat de suveran, pătrunse într-o odaie joasă, luminată de un opaiţ şi de focul din vatră. Obloanele de la ferestre erau închise. Se aflau acolo, într-o dezordine uluitoare, pisici, păsări, reptile împăiate, retorte, vase de metal cu forme bizare, sticle acoperite cu praf, un dulap strâmb, două mese lungi şi câteva taburete soioase. O bufniţă vie stătea posacă într-un colţ, iar un motan negru, pe care regele îl crezuse împăiat, îi sări pe umăr, speriindu-l.

— Ia pocitania de pe mine! se scutură Henry.

— Nu face rău, stăpâne, se auzi de după o perdea un glas piţigăiat de bătrâneţe.

Somerset luă motanul de pe umărul suveranului şi îl puse pe un taburet. Felina miorlăi protestatar, apoi îşi încovoie spinarea scuipând.

Henry se uită în jur.

— Cine ne-a deschis? întrebă.

Ducele ridică din umeri, zâmbind.

— Vrăjile!

Perdeaua de o culoare nedefinită fu dată la o parte şi în faţa ochilor regelui apăru o babă de o urâţenie îngrozitoare. Tipul desăvârşit al vrăjitoarei, aşa cum şi-l închipuie profanii. Subţire, cocoşată, cu braţele lungi, uscate, terminate cu mâini osoase, asemenea unor gheare, avea nasul încovoiat şi cu vârful lung ca o minusculă trompă. Gura lată era umbrită de firele unei mustăţi groteşti. Fire albe îi atârnau şi din barbă. Ochii vioi se pierdeau în ridurile feţei.

„Femeia asta o fi fost vreodată tânără şi frumoasă?” se întrebă Somerset, înveselit de înfăţişarea ei atât de barocă.

„Cum o fi scăpat cu viaţă până acum?” îşi zise Henry, care ştia

cu câtă aprigă furie erau vânate vrăjitoarele. „Se bucură desigur de mare protecţie.”

— Ţi-ai adus prietenul, cavalerule, chicoti bătrâna, plecând capul pe-o parte şi uitându-se în sus spre semeţul duce.

— Da, l-am adus, replică Somerset. Bagă de seamă să nu-ţi faci de râs faima.

— Îţi ghicesc mai întâi ţie? întrebă sâsâit baba.

— Pentru asta eu am să vin altă dată. Astăzi te îngrijeşti numai de prietenul meu.

— Bine, cum ţi-e voia, zise gazda.

Se îndreptă, târându-şi picioarele, spre un dulap şi scoase un glob de sticlă. Ţinându-l anevoie în braţe, îl duse pe masa de lângă vatră. Se aşeză pe un taburet.

— Eh, au început să mă lase puterile, se văită, clămpănindu-şi fălcile. Vino încoace, cavalerule! se adresă regelui.

Henry o privea înfricoşat şi fascinat totdeodată.

— Hai, că nu te mănânc, adăugă vrăjitoarea. Aşează-te pe scaun în faţa mea.

Regele şovăi o clipă, apoi se execută.

— Am să-ţi ghicesc întâi în globul ăsta. Pe urmă, continuă bătrâna, spintec un cocoş. Să vedem ce spun măruntaiele lui.

Henry făcu involuntar un gest de repulsie.

— Nu-ţi fie teamă, reluă ea. Nu fac magie neagră. Sunt o creştină evlavioasă. Hai, uită-te în globul ăsta!… Şi spune-mi în gând ce vrei să afli!

Regele se concentră cu toată seriozitatea. „Vreau să cunosc viitorul dinastiei mele, spuse mintal. Vreau să ştiu dacă bunicului meu i s-au iertat păcatele… vreau să ştiu…“

Deodată se înfioră. Bătrâna începuse să tremure şi să se agite, cuprinsă parcă de o criză de epilepsie. O spumă verzuie îi apăruse în colţul buzelor vinete. Ochii-i fixau globul de sticlă.

— Priveşte! bolborosi ea imperios. Priveşte! Ai să vezi ceea ce văd şi eu… ai să vezi… ai să vezi…

Regele îşi desprinse privirile de pe chipul convulsionat al bătrânei şi se uită în globul de sticlă. La început nu văzu nimic, apoi avu impresia că desluşeşte nişte pânze de ceaţă care luau forme ciudate…

— Văd! rosti bătrâna împleticit. Apoi glasul ei prinse să capete o limpezime surprinzătoare. Îi dispăru până şi sâsâiala senilă. Văd, văd, văd!… Văd un bărbat falnic, frumos, cu coroană pe cap.

Bărbatul înveşmântat în straie strălucitoare este înconjurat de umbre ameninţătoare. Din cercul de umbre se desprinde un om cu un pumnal. Se apropie pe furiş de bărbatul încoronat şi îi implântă pumnalul în spate. Bărbatul falnic cade. Sângele îi şiroieşte din trup. Coroana se rostogoleşte în ţărâna năclăită de sânge. Ucigaşul întinde mâna şi ia coroana. O pune pe cap…

Bătrâna rostea cuvintele gâfâind. Glasul îi şuiera ca un fluierat de şarpe. Straniu! Glasul nu mai era al ei. Părea că altcineva vorbeşte prin gura vrăjitoarei…

Regele era îngrozit. Avea senzaţia că se află călare pe un bidiviu înspumat, care şi-a luat zăbala în dinţi şi goneşte ca o nălucă, fără a mai putea fi oprit. Calul galopa spre o prăpastie. Regele trăgea cu disperare de frâu. Zadarnic. Prăpastia se apropia. Henry privea subjugat hăul învăluit în aburi mefitici… Viziunea era produsul imaginaţiei sau faptele se petreceau aievea?

— Noul cap încoronat nu se bucură în linişte de măririle cucerite cu preţul crimei. Este împresurat de duşmani ce-i jinduiesc Coroana. Se bate spre a şi-o păstra. Viaţa lui se încheie frământată de cumplite suferinţe lăuntrice. Până şi pe patul lui de moarte este urmărit de umbra bărbatului falnic…

Ochii mici ai baborniţei scânteiau ca jarul. Şi erau adânci ochii aceştia… adânci… adânci… Ferestre deschise spre hăul Infernului… adânci… adânci…

Glasul zgripţuroaicei îi izbea timpanele ca nişte ciocane…

— Coroana trece pe capul unui copilandru. Un copilandru care creşte, se dezvoltă, devine bărbat. Şi el e înconjurat de vrăjmaşi. Şi el se bate… Trece ape mari… Se războieşte cu crai din alte lumi… Îi înfrânge pe rând… Gloria se revarsă asupra lui ca şi apele unui torent… Străluceşte ca un soare… şi faima lui străluceşte… Dar moare tânăr, încheindu-şi înainte de vreme firul vieţii… Coroana trece pe capul unui copil…

Regele Henry se văzu pe tron, străjuit de unchi şi de nobili…

— Copilul creşte în zăngănit de săbii. Slujitorii lui se ucid între ei. Văd sânge… mult sânge… Văd ostaşi seceraţi pe câmpurile de bătălie… Văd mulţi vrăjmaşi. Mulţi, ca grăunţele de nisip… Umbra bărbatului falnic pluteşte deasupra băieţandrului încoronat… Văd nori grei… Copilandrul a ajuns bărbat în toată firea. Se zbate în mijlocul unui vârtej colcăitor de şerpi… Se scufundă în nefiinţă, copleşit de reptilele lacome… Are un fiu… Care întinde mâna după coroană… Dar nu izbândeşte să o prindă… O altă mână, vrăjmaşă,

îi curmă viaţa... Umbra bărbatului falnic se răzbună... Pe pieptul copilandrului ucis văd un trandafir roşu... L-a înroşit sângele...

Regele scăpă un geamăt. Vru să se ridice, să se smulgă din vraja care-l paralizase...

— Ascultă, bolborosi bătrâna, ascultă! Bărbatul care înşfacă lacom coroana poartă un trandafir alb. Dar şi coroana lui este râvnită. Are doi vlăstari. Însă blestemul apasă şi pe capul lor. Tatăl se cufundă în moarte. Feciorii nu apucă să poarte coroana. Îi înăbuşă sângele vărsat de străbunii lor. Coroana este smulsă de un bărbat sluţit de providenţă, care poartă de asemenea la piept un trandafir alb. Şi el se bate cu vrăjmaşii. Oh, văd sânge! Râuri de sânge!... Sângele îmbibă pământul... Stoluri de corbi zboară deasupra leşurilor însângerate... Şi slutul este răpus de mâna duşmană... Trandafirul alb păleşte...

Cu preţul unor sforţări disperate, Henry izbuti să se smulgă din chingile nevăzute ale neputinţei. Se ridică brusc de pe taburet.

— Taci! Taci odată, bătrâna gureşă şi nebună!

Vrăjitoarea tresări, smulgându-se parcă dintr-un vis. Clătină buimăcită capul şi se uită la rege.

— Ce-am spus, cavalerule? Te-au supărat prezicerile mele? Au fost atât de rele?

Henry îşi şterse cu dosul palmei sudoarea de pe frunte, apoi se uită la mâna care-i tremura.

— N-am vrut să te supăr, cavalerule, cloncăni bătrâna, de data aceasta cu glasul ei adevărat.

— Ai spus tot felul de neghiobii, interveni Somerset râzând, ca şi când ar fi luat totul în glumă. Te-ai prostit, bătrâno! Ai să-ţi pierzi toţi clienţii.

Ochii baborniţei scăpărară. Cuvintele lui Somerset îi răniseră amorul propriu. Uită de glasul prudenţei şi dădu frâu liber mâniei.

— Nu m-am prostit, cavalerule, vorbi şuierat. Am să-ţi fac şi ţie o profeţie. Să ţii bine minte cuvintele mele! N-au să curgă doi ani de zile înainte, şi tu însuţi ai să muşti ţărâna!

Ducele încetă să mai râdă. Clipi des, ca o pasăre de noapte scoasă brusc la lumină. Un fior îngheţat îi străbătu fiinţa. Reuşi totuşi să se stăpânească şi izbucni iarăşi în râs.

— Bătrâno, viaţa nu este atât de frumoasă încât să merite a fi neapărat trăită. Ţine punga asta. Cuprinde destul aur ca să trăieşti în belşug doi ani, şi la capătul lor să-ţi mai rămână bani şi pentru o slujbă a morţilor, dacă profeţia ta are să se împlinească... Rămâi cu

bine… Să mergem! se adresă suveranului, luându-l de mână şi conducându-l spre uşă.

Henry avea nevoie de sprijinul unui braţ străin. Abia îl mai ţineau picioarele. Tremura din tot corpul şi o sfârşeală ciudată îl făcea să se clatine ca un plop bătut de vânturi.

Când se văzură afară, regele trase adânc în piept aerul rece şi atât de curat după atmosfera îmbâcsită din casă.

— Cumplită experienţă!

— Vorbe, Sire, replică Somerset. Nu trebuie să le pui la inimă.

Regele îşi înfipse mâna în greabănul calului, pregătindu-se să încalece. Puse piciorul în scară, dar înainte de a se avânta în şa, se uită peste umăr la duce.

— A minţit sau a spus adevărul? Cred că n-a minţit. În jurul meu n-am văzut decât morţi violente. Au pierit şi duşmani şi prieteni. Bedford, Gloucester, cardinalul Henry de Winchester, lordul Say, Cade, Suffolk… Cumplit!… Cumplit!

Încălecă şi dădu pinteni calului. Încălecă şi Somerset şi porni pe urmele regelui. Avea inima grea. Luase în derâdere prezicerea zgripţuroaicei, dar în străfundul fiinţei lui era încredinţat că vorbele ei îşi vor găsi împlinirea. Trăiau vremuri tulburi. Ducele de York, vărul lui Henry, ridicase armate de mercenari spre a cuceri tronul. Războiul civil bătea la uşă… Războiul dintre Casele Lancaster şi York. Una avea drept emblemă un trandafir roşu, cealaltă, un trandafir alb…

Somerset scuipă scârbit. N-avea rost să se lase copleşit de gânduri. De propriul destin nu scapă nimeni. Poate că şi lui îi era scris să cadă victimă unei morţi violente. Cine ar fi crezut că Suffolk, favoritul lui Henry şi cel mai important om din regat după rege, va pieri decapitat de nişte marinari aflaţi în slujba ducelui de York?… Somerset se scutură înfiorat. Nu şi-ar dori o astfel de moarte. Unui nobil îi este dat să cadă, cu sabia în mână, pe câmpul de onoare…

Se uită la rege, care galopa înaintea lui, fără să-i arunce o privire. Îi reproşa poate tacit că-l adusese în vizuina vrăjitoarei. El, Somerset, nu se socotea vinovat cu nimic. Regele ordonase să fie condus la ea.

Ajunseră la palat fără să fi schimbat o vorbă. Henry se retrase în apartamentul său. Era atât de tulburat, încât uită să-şi mai cheme slujitorii spre a-l dezbrăca. Se plimba agitat prin odaia lui de culcare, frământându-şi mâinile şi rostind frânturi de rugăciuni.

Cu câteva săptămâni în urmă, primise cu mare bucurie vestea că regina rămăsese însărcinată. Partizanii Casei de Lancaster văzuseră în acest eveniment – anunţat cu tobe şi trompete – un semn al Proniei. Ducele de York, pretendent la tron, blagoslovit de Dumnezeu cu trei feciori, aflase cu amărăciune vestea, căci vlăstarul conceput al lui Henry îi micşora şansele de a-şi îndeplini idealul dinastic.

Fericirea încercată de rege la ştirea că regina îi va dărui un copil era întunecată acum de prezicerea vrăjitoarei. Se întrebă dacă n-ar fi cazul să o ucidă. Odată cu moartea ei, şi prezicerea îşi va pierde poate efectul.

Se trânti pe pat şi încercă să adoarmă, în dimineaţa următoare trebuia să participe la un Consiliu de Coroană, să inspecteze trupele concentrate în vederea inevitabilei ciocniri cu duşmanii Casei sale, să primească o delegaţie a Parlamentului, care de la o vreme îl exaspera cu opoziţia-i sistematică, şi, în fine, să asculte doleanţele unei ambasade bizantine, sosită la Londra spre a-i cere ajutor. Şi Papa Niccolo al V-lea intervenise în favoarea romeilor. Dar ce putea face el, Henry? Acum era prins în chingi!

Aţipi. Vise îngrozitoare îl chinuiră toată noaptea.

A doua zi de dimineaţă, slujitorii, veniţi să-i aducă micul dejun şi veşmintele de gală, îl găsiră îmbrăcat, întins pe pat, cu faţa în sus, cu ochii deschişi fixaţi în gol şi rostind vorbe neînţelese. Anunţară pe şambelanul de serviciu. Acesta convocă pe medicul palatului. Doctul personaj examină cu gravitate pe augustul pacient, iar la sfârşitul vizitei anunţă pe nobilii adunaţi în anticameră că suveranul şi-a pierdut limpezimea minţii, probabil în urma unui şoc psihic. Afecţiune de care suferise şi defunctul rege Charles al VI-lea al Franţei. Între cei doi suverani existau legături de rudenie care nu făceau imposibilă ipoteza unei boli de familie.

În anticameră, nobilii – consternaţi sau bucuroşi, în funcţie de tabăra din care făceau parte – se priveau cu suspiciune.

Când i se aduse la cunoştinţă nenorocirea care-i lovise soţul, regina Margaret avu senzaţia că cerul se năruie asupra ei. Englezii o urau, iar ducele de York îi dorea pieirea.

În aceeaşi zi, Richard Neville, conte de Warwick, partizan al Casei de York, trimise o scrisoare contelui de Rutland:

„Trebuie să profităm de ocazie spre a lansa un zvon. Regele a fost victima unui şoc nervos datorită unei scrisori primite din partea unui nobil din anturajul său, prin care era prevenit că regina îi

fusese necredincioasă şi că sarcina ei era rezultatul unor relaţii vinovate întreţinute în taină cu un paj de la Curte.”

Delegaţii bizantini care se înfăţişară la palat spre a fi primiţi în audienţă de către suveran aflară cu stupoare vestea îmbolnăvirii acestuia. Ducele de Somerset, în calitatea lui de prim consilier al regelui, îi primi în cabinetul său şi îi asigură că va studia cu toată atenţia cererea de ajutor înaintată de basileul Constantinos al XI-lea, dar că, pentru moment, dată fiind boala suveranului, nu îşi putea lua niciun angajament.

* * *

Ferando, principele moştenitor al mândrului regat al Aragonului şi Neapolelui, cobora scara de piatră în spirală, luminând treptele înalte şi lunecoase cu o făclie ţinută în mâna dreaptă. Vinişoare de apă – asemenea unor şiroaie de lacrimi – îşi făceau loc printre încheieturile calupurilor de piatră din pereţi, prelingându-se spre adâncurile pământului sfredelit de burghiul scării spiralate.

Ferando de Aragon era singur. În ciuda tinereţii lui – abia depăşise vârsta adolescenţei – nu se temea de stihiile ce păreau să-l adaste acolo, în străfundurile spre care se îndrepta, călcând treaptă după treaptă. Tunica-i scurtă, împletită din fire de argint, scânteia la fiecare mişcare, reflectând văpaia roşiatică a făcliei aprinse. Şi ochii prinţului scânteiau. Avea un obraz de fecioară, buze cărnoase, senzuale, care stârneau dorinţe păcătoase femeilor de toate vârstele. Dar Ferando era frământat acum de alte preocupări. Se întreba, de pildă, cum de reuşiseră constructorii acestui castel să sape galerii şi să deschidă încăperi sub nivelul solului, asigurând totdeodată o ventilaţie satisfăcătoare. Căci tainiţele de care avea el nevoie trebuiau să fie nu numai bine ferite de ochii lumii, ci şi locuibile. De existenţa acestei scări nu ştiau decât un număr restrâns de slujitori, cu gura pecetluită. Ferando era extrem de generos faţă de oamenii de credinţă, dar pedepsea cumplit pe nesocotiţii care cutezau să-l înşele.

Când ajunse la capătul de jos al scării, întâlni o uşă de fier zdravăn ghintuită. Bătu în tăblie trei lovituri la intervale neregulate. Auzi peste câteva clipe zgomotul unor drugi de fier manipulaţi cu greutate, apoi uşa se deschise. Îl întâmpină o stârpitură de om, unul din acei monştri al căror creştet abia dacă ajunge la cingătoarea unui bărbat normal. Expuşi prin bâlciuri, fac deliciile nenumăraţilor gură-cască. Pripăşiţi prin palate, descreţesc cu

ghiduşiile lor ieftine frunţile principilor blazaţi.

— Ce fac păsărelele, Tadeo? întrebă Ferando pe avortonul care se gudura ca un câine.

Piticul îi luă mâna şi i-o sărută cu devoţiune. Dezgustătoarea lui urâţenie nu numai că nu-l indispunea pe principe, dar îi şi trezea simpatia.

— Au mâncat şi acum îşi fac siesta.

— Dar leneşii?

— Ca de obicei, se odihnesc.

— Ia să-i vedem! exclamă cu încântare principele, păşind pragul.

Străbătură un culoar şi intrară într-o încăpere mare, semicirculară, cu tavanul înalt, cufundat în penumbră.

— Aprinde făcliile, Tadeo! porunci principele. Altfel nu-mi pot vedea pensionarii.

Stârpitura luă torţa stăpânului şi, cu ajutorul ei, aprinse celelalte torţe, prinse în suporturi de fier înţepenite în pereţi. În încăpere se făcu treptat lumină. Cuştile aninate de tavan şi atârnate cam la un metru de pardoseală închideau între gratiile lor fiinţe omeneşti, într-o stare fiziologică mizerabilă. Erau opt la număr, toţi bărbaţi. Stăteau chirciţi, deoarece cuştile nu aveau decât un metru şi jumătate înălţime. Lăţimea era astfel calculată, încât întemniţaţii să nu-şi poată întinde picioarele.

Intrarea lui Ferando stârni agitaţie printre prizonieri. Unii îi cerşeau mila, alţii îl blestemau, câţiva îl priveau îndobitociţi, de parcă şi-ar fi pierdut ultima licărire de luciditate. Cu bărbile crescute, cu obrajii galbeni, scobiţi, cu ochii încercănaţi, adânciţi în fundul capului, păreau nişte arătări venite din altă lume.

Ferando se opri în faţa unei cuşti. Se uită la tânărul dinăuntru, şi începu brusc să râdă:

— Ţi-aduci aminte, Pedro, cât de frumos erai? Cum îţi mai răsuceai mustaţa, aruncând priviri cuceritoare femeilor? Eram şi eu îndrăgostit de o fată. Îndeobşte am succes la fiicele Evei. Fiinţa aceea te-a preferat însă pe tine, deşi eu eram fiu de rege, iar tu, un biet soldat. Ştiu că ai sânge albastru, că strămoşii tăi pretind a se trage dintr-un rege al vizigoţilor. Mi-ai stârnit gelozia, Pedro. Ai câştigat iubirea femeii pe care am dorit-o. În schimb, ţi-ai pierdut libertatea. Iubita ta mucezeşte acum într-o monastire. Asta încă nu ţi-am spus-o. S-a călugărit într-un moment de disperare, crezând că ai părăsit-o. Ah, înduioşătoare dragoste!… Vezi ce bun prieten îţi sunt?… Vin să-ţi vorbesc despre marea ta iubire. Atât de profundă

este simpatia ce-ţi port, încât am avut grijă să-ţi asigur o companie demnă de numele tău... Uite, de pildă, pe rafinatul poet Carvajos...

Pedro găsi puterea să scuipe scârbit. Saliva i se scurse pe bărbie. Ferando îl privi cu prefăcută compătimire.

— Dacă te-ar vedea fostele tale iubite în ce hal ai ajuns, ţi-ar plânge de milă.

Trecu apoi în faţa cuştii unui ins cu o expresie imbecilizată.

— Poetule drag, nu mai compui poezii satirice împotriva familiei de Aragon? Ai încetat să mai biciuieşti moravurile tatălui meu şi înclinările mele spre cruzime? Tatăl meu nu te lua în seamă. Aveai tot dreptul să te socoteşti ofensat fiindcă omul pe care-l insultai în versuri te trata cu indiferenţă. Eu ţi-am înţeles talentul, vanitatea... Te-am luat în preajma mea. Titlul de poet al Curţii nu reprezintă mare lucru. Tu eşti mai mult decât atât. Eşti poetul sufletului meu. Te-am închis în colivie, fiindcă minunatele tale versuri, cântate de menestreli, îţi dau dreptul să te consideri egalul celor mai măiestre privighetori. Da, da, iubitul meu Carvajos, tu, canarul meu scump! Pasărea mea cu viers de aur!

Ferando continuă examinarea cuştilor. Făcu un popas în faţa unui individ hirsut, în rasă de călugăr.

— Şi tu, preacuvioase părinte, condamnai cu vehemenţă din amvon turpitudinea celor din stirpea Aragonului. Carvajos invoca zeităţile antice, tu apelai la trăsnetele dumnezeieşti. Cum te simţi în vecinătatea lui Niccolo Bardolino, ucigaşul plătit, care are pe conştiinţă douăsprezece crime?

Ferando se îndreptă spre colivia lui Bardolino.

— Douăsprezece sau treisprezece, dragul meu Bardolino? Cred că treisprezece. Numai că numărul acesta fatidic ţi-a purtat ghinion. Hm! Greşesc. N-aş crede că numărul este de vină, ci propria-ţi lăcomie. Erai un admirabil ucigaş plătit. Ai săvârşit pentru mine douăsprezece crime, primind în schimb recompense princiare. Dar când ţi-am cerut să execuţi al treisprezecelea asasinat, suprimându-l prin otravă pe ducele de Mendoza, ţi-ai zis că poţi obţine de la el o sumă şi mai mare dacă-l pui în gardă. O sumă graţie căreia să te retragi din afaceri şi să trăieşti în belşug până la sfârşitul vieţii. Dar nu ţi-a mers. N-ai ştiut că erai urmărit în permanenţă de agenţii mei. Eh, sunt bănuitor din fire, Bardolino. Şi bine fac. Dacă m-aş fi bizuit pe tine, unde aş fi ajuns? Trădarea te-a costat scump. Acum stai în colivia asta şi îţi cânţi durerile. Ca să cânţi mai frumos, aş putea să-ţi scot ochii. Aşa se procedează în

Harz cu bieţii canari. Da, da, ideea nu e rea. Am să reflectez asupra ei.

Ferando se întoarse spre Tadeo.

— Dar nobilul conte Juan cum se comportă? Cu cine se mai bate?

Se aşeză pe un taburet în preajma cuştii în care era închis un bărbat tânăr, cu trăsături frumoase, virile. Barba crescută în dezordine şi murdăria în care era ţinut nu izbutiseră încă să-l sluţească.

— Îţi aduci aminte, Juan, cum m-ai învins în turnirul de la Palermo? Cu câtă mândrie ai luat trandafirul oferit de Doña Sol? Eram sleit de puteri după o noapte de dragoste. Tu ai profitat de ocazie şi m-ai învins. Nu te-ai gândit că şi eu sunt vanitos? Că îmi plac victoriile şi că mă indispun cumplit isprăvile altor cavaleri, mai ales când mă pun în umbră?… Tadeo, se adresă piticului, nu uita să pui în colivia contelui un şarpe. Să aibă cu cine să se bată. Să nu-şi piardă îndemânarea.

Îmbrăţişă cu o privire aproape afectuoasă celelalte colivii, apoi suspină:

— Îmi pare rău că nu mă pot întreţine şi cu voi. Sunt aşteptat la Curte. Vin nişte personaje cu vază şi trebuie să fiu prezent, deşi mi-e lehamite de recepţii. Ca să nu vă plictisiţi având în faţa ochilor aceleaşi mutre, am să vă aduc un nou tovarăş. Un cântăreţ din Napoli. O voce cum nu s-a mai auzit până în zilele noastre. Omul ăsta a avut nenorocirea să mă supere. Cum? Pentru voi nu prezintă importanţă. Important este că veţi avea în mijlocul vostru un artist care să vă ridice moralul, cântându-vă melodii dumnezeieşti. Va dispărea dintre ai săi, aşa cum aţi dispărut şi voi. Va fi răpit noaptea, în vreme ce se duce la iubită, şi va fi adus aici. Familia, prietenii, jandarmii îl vor căuta săptămâni, luni de-a rândul. Poate chiar ani. Apoi vor abandona cercetările, aşa cum s-a întâmplat şi cu voi.

Din colivia călugărului răbufni un glas răguşit:

— Nu ţi-e frică de Dumnezeu, Ferando?

Principele îl privi amuzat.

— Am adoptat deviza lui Werner von Urslingen. Ai auzit de el! Urslingen, *condottierul*, „duşman al lui Dumnezeu, al milei şi al carităţii”.

— Să fii blestemat, Ferando! strigă din cuşca sa Pedro.

Principele râse.

— Crezi în blesteme, Pedro? Dacă există o putere a blestemelor,

apoi blestematul eşti tu. Zaci în colivia asta din care n-ai să mai ieşi decât mort, pe când eu sunt liber ca aerul, ca apa, ca lumina. Rămâi acolo în colivia ta şi rumegă-ţi amarul, gândindu-te cu ciudă cât sunt eu de fericit.

Se ridică de pe taburet.

— Tadeo, să mergem la leneşi. Trebuie să le fac şi lor o vizită.

Dinspre ultimele colivii se auzi un glas tremurat, ca un jalnic ton de implorare:

— Fie-ţi milă, principe!

Ferando nici nu întoarse capul într-acolo. Prin uşa deschisă de Tadeo, trecu în încăperea „leneşilor”. Acolo, în sala lungă, luminată de torţe puţine, zăceau întinşi pe un fel de mese joase, cât să cuprindă un om, cadavre îmbălsămate, îmbrăcate în veşminte somptuoase. Chipurile lor, mulate parcă în ceară, erau atât de bine fardate, încât s-ar fi zis că dormeau.

Ferando trecu printre ei. Contempla când un cadavru, când altul, animat de o stranie exaltare. Se opri deodată şi vorbi ca pentru sine:

— Ce plăcut e să-ţi priveşti duşmanii răpuşi! Ce aleasă voluptate, ce încântător spectacol!… Se întoarse spre Tadeo: Trebuie să întregim colecţia, monstrule. Lipsesc de aici multe exemplare.

— Poetul va trece, cred, în curând în rândul leneşilor, spuse piticul. De o săptămână nu s-a mai atins de mâncare.

Fruntea principelui se întunecă.

— Păcat! Îl preferam viu, în colivie. Dar dacă vrea să moară, nu-l pot împiedica. Poate că printre leneşi se va simţi mai bine. Cine ştie?

Rămase gânditor câteva clipe, apoi se răsuci brusc pe călcâie.

— Acum trebuie să plec, Tadeo. Să le porţi de grijă păsărelelor! Mă duc să mă plictisesc în compania mai-marilor regatului. Dar mă întorc mâine de dimineaţă. Poate că până atunci nu-l mai găsesc pe poet în colivie. Am să-l îmbălsămez cu mâinile mele. Bună seara, Tadeo.

Regele Alfonso de Aragon râdea cu mare poftă de giumbuşlucurile bufonilor săi, trei pitici diformi, trei stârpituri jalnice, care-i descreţeau fruntea mai vârtos decât cele mai reuşite vorbe de duh ale curtenilor. Picioarele lor răsucite, braţele ridicol de scurte, torsurile disproporţionat de lungi faţă de membre, dar mai ales capetele groteşti lăsau în umbră până şi gnomii sculptaţi în piatră de pe cornişele catedralelor. Bufonii se scălâmbăiau, făceau

tumbe, scoteau limba la demnitari, imitau caricatural gesturile cochete ale femeilor, făceau glume piperate pe seama celor mai înalte personaje din regat fiindcă ştiau că suveranul le asigura imunitatea atâta vreme cât îl distrau.

Regele îşi duse la gură cupa încrustată cu pietre semipreţioase şi sorbi vinul de Moscato. Don Enrique de Albacete, paharnicul lui, se oferi să i-o umple din nou. Alfonso de Aragon îşi şterse cu dosul palmei buzele umezite de vin.

— Nu. Altfel n-am să-mi mai pot încerca puterile cu onorabilii spadasini, care abia aşteaptă să încrucişăm săbiile. Nu-i aşa, iubiţilor? strigă, izbucnind în râs.

Curtenii desemnaţi de el însuşi spre a-i fi parteneri la scrimă zâmbiră slugarnic. Se arătau încântaţi de marea cinste care li se făcea, deşi în sinea lor nu erau deloc mulţumiţi de aceste exerciţii. Regele, un pachet de muşchi şi de nervi, mânuia armele nu numai cu măiestrie, dar şi cu o brutalitate care făcea adeseori victime, deşi luptele ar fi trebuit să aibă un caracter pur sportiv.

— Săbiile! porunci Alfonso ridicându-se din jilţ şi aruncând cupa lui Don Enrique, care o prinse din aer cu dexteritate de scamator.

Ofiţerul de serviciu aduse două săbii cu lame de Toledo şi plecă genunchiul în faţa regelui, oferindu-i armele pe care le sprijinea cu garda de braţul stâng, îndoit de la cot la orizontală.

Alfonso îmbrăţişă cu o privire siluetele nobililor cu care avea să se bată.

— Cine face începutul? vorbi cu sonorităţi grave, ample, amintind vibraţiile unui clopot. Tu, Don Alonso!

Luă una din săbii. Partenerul desemnat o luă pe a doua. Se plasară în mijlocul sălii pardosite cu marmoră şi străjuită de coloane subţiri, cu capiteluri în stil maur.

— *En garde!* anunţă Alfonso, aşezându-se în poziţie de luptă.

Se salutară cu săbiile, apoi lamele se loviră fără menajamente. Se ştia că regelui nu-i plăceau acele asalturi cu sabia care evocau graţiile unui balet. Aplica lovituri zdravene şi nu se supăra dacă i se riposta cu aceeaşi energie.

Soarele în asfinţit revărsa prin ferestrele deschise ploaie de raze purpurii, înroşind pervazurile de parcă le-ar fi muiat în sânge. Apele mării erau acoperite cu o imensă cuvertură de mătase stacojie. De undeva se auzea un cântec napolitan vesel şi săltăreţ, care se împletea cu cântecul săbiilor.

Alfonso avu la un moment dat senzaţia că partenerul său nu se

bate cu destulă vigoare. Spre a-i da o lecţie, făcu o fentă cu degajament în cvartă, la care Don Alonso ripostă cu o contră de sixtă. Spada regelui şerpui, lovindu-l violent în flanc cu latul lamei, astfel încât lăsă o vânătaie acolo unde în mod normal ar fi provocat o tăietură adâncă şi primejdioasă.

— *Touché!* clamă Alfonso.

— *Frappé!* replică râzând Don Alonso, aşternându-se de data aceasta serios la lucru.

Don Alonso era un tânăr nobil originar din Catalonia, pe care regele îl determinase să părăsească Spania şi să se stabilească în Sicilia. „Nu vom împlânta temeinic stăpânirea aragoneză în regatul Neapolelui decât după ce îl vom coloniza cu spanioli de nădejde”, teoretiza Alfonso.

Asaltul de scrimă cu Don Alonso nu dură mult. În ciuda împotrivirii îndârjite a nobilului, suveranul îl sili să treacă treptat la un joc de defensivă, până ce – cu o ultimă şi măiastră lovitură – îi aruncă sabia din mână.

— Mă predau, Sire, îngenunche curtenitor tânărul spaniol. Eşti prea tare pentru mine.

— Altul! strigă Alfonso cu glasul său de tunet.

Se uită la grupul de spadasini care aşteptau să-şi precizeze alegerea.

— Tu, „Ucigaşul-de-Şobolani”! adăugă monarhul.

Îl amuzau nespus poreclele nobililor din regatul Neapolelui, care nu ezitau să se glorifice cu nişte epitete pe care rafinaţii aristocraţi din alte colţuri ale Europei le-ar fi socotit insultătoare. „Măcelarul”, „Zizi”, „Jupuitorul-de-Piei”, „Colţ-de-Lup”, „Şacalul” dublau nume extrem de răsunătoare.

Ucigaşul-de-Şobolani era mai dur, mai puţin curtenitor decât Don Alonso. Spada lui şi a regelui se ciocneau scoţând scântei. Deşi avea dublul vârstei adversarului său, regele se bătea cu vitalitate şi cu o energie tinerească, vulcanică. Asaltul acesta ţinu mai mult decât primul. Nu se încheie nici când un ofiţer de ordonanţă vesti regelui sosirea din Spania a lui Don Francisco de Llambillas.

— Pofteşte-l aici pe Don Francisco! Să vadă cum se face scrimă la Napoli.

Contele de Llambillas y Pellaya era unul din acei nobili rigizi, de viţă veche, care îşi îngăduia să spună lucrurilor pe nume, fără a se teme că l-ar putea supăra pe rege. Odinioară, pe când Alfonso de Aragon nu era decât un prunc gunguritor, Don Francisco îl purtase

în braţe, iar mai târziu îi fusese guvernor. Tot bătrânul acesta îl învăţase să mânuiască armele.

Don Francisco intră ţinându-şi sus capul nins de ani. Era slab ca un eremit deprins cu posturile lungi, iar pielea-i galbenă şi uscată, lipită de oasele feţei, îi dădea înfăţişarea unui cadavru. Se înclină în faţa regelui, păstrându-şi neştirbită mândria.

Alfonso îi văzu cu coada ochiului expresia îngheţată a privirii.

— Iubite Ucigaş-de-Şobolani, va trebui să întrerupem asaltul, se adresă partenerului de scrimă. Bănuiesc că Don Francisco îmi aduce veşti însemnate.

Nobilul napolitan plecă numaidecât sabia.

— Don Francisco, doresc să cunoşti pe Ucigaşul-de-Şobolani, pardon, pe principele di Auletta, unul dintre cei mai vrednici susţinători ai tronului nostru.

Spaniolul şi italianul se înclinară cu morgă. Apoi regele îl trase deoparte pe Don Francisco.

— Îmi aduci veşti urâte din Spania, Don Francisco?

— Foarte urâte, Sire. Am venit însoţit de o delegaţie a Cortesurilor, care a primit misiunea de a vă implora să vă înapoiaţi la Barcelona.

— Să ieşim pe terasă, spuse Alfonso. Nu vreau ca italienii aceştia să audă că supuşii mei din Spania cer să-mi abandonez supuşii din Italia.

Contele de Llambillas suspină.

— Va trebui să luaţi totuşi o hotărâre, Maiestate. Situaţia actuală nu mai poate dura.

Trecură pe terasă. Golful Napoli se desfăşura în toată splendoarea, începând de la Pozzuoli şi până la Portici. Dincolo de Portici, Vezuviul îşi înălţa povârnişurile negre, încoronate de un nor alburiu în formă de pară. Regele îmbrăţişă cu privirea întregul peisaj.

— Frumoasă ţară, Don Francisco! Cred că eşti de acord cu mine.

— Foarte frumoasă, Sire. Dar Aragonul şi Catalonia, pe care le-aţi lăsat în părăsire, sunt mai frumoase.

Alfonso simţi că îl încolţeşte iritarea. Îi ierta multe îndrăzneli bătrânului. Dar toate au o margine.

— Nu le-am părăsit, Don Francisco. Am lăsat pe regină şi pe fraţii mei să mă reprezinte.

Chipul nobilului spaniol se posomorî.

— Majestatea-Sa Regina şi Alteţele-Lor Infanţii se sfădesc din

orice fleac. Nobilii însetaţi de putere au prins iarăşi să se agite. Oraşele se află în preajma unei rebeliuni deschise. Robii nu aşteaptă decât să fie emancipaţi. Circulă zvonuri ciudate. Cică ar pregăti o insurecţie dacă hotărârile liberale ale reginei nu vor fi puse în practică.

— Cine se împotriveşte măsurilor ei?

— Infanţii, nobilimea şi burghezia.

— Ţăranii ce spun?

— Părerea lor nu contează. Regatul spaniol al Majestăţii-Tale fierbe ca un cazan cu apă acoperit, pus deasupra unui foc mare. Poate exploda dintr-o clipă într-alta.

— Şi Cortesurile ce fac?

— Sprijină politica reginei. Din nenorocire, şi elementele potrivnice sunt tari.

Regele îşi sprijini mâinile de balustrada de piatră sculptată a terasei. Expresia chipului său căpătă o duritate ameninţătoare.

— Aragonezii au fost întotdeauna turbulenţi. Catalonia este însă alături de mine. Mi-a susţinut întotdeauna politica.

— Pentru că politica de expansiune a Majestăţii-Tale le serveşte interesele comerciale.

Alfonso izbi cu pumnul în balustradă.

— Îmi cereţi să mă înapoiez la Barcelona, spre a linişti spiritele. Pentru nişte nemulţumiţi din Spania, să renunţ la politica mea de expansiune, care urmăreşte să transforme Mediterana într-un lac aragonez. Crezi, nobilul meu prieten, că l-am doborât pe René d'Anjou, rivalul meu la tronul Neapolelui, că m-am impus aici, pe pământul Italiei, spre a renunţa deodată la toate aceste mândre înfăptuiri? Recomandă reginei să fie mai energică. La nevoie, să reteze câteva capete.

— Puterile ei sunt îngrădite de Infanţi, Sire. Numai prezenţa Majestăţii-Tale le-ar putea impune…

Alfonso făcu un gest negativ.

— Dacă plec de aici înainte de a-mi întări stăpânirea, risc să pierd totul. Şi în Italia am duşmani, care abia aşteaptă să profite de absenţa mea, spre a ridica populaţia împotriva dominaţiei aragoneze. Şi mai e un motiv, Don Francisco. Un motiv binecuvântat. În Levant se pregătesc evenimente mari. Sultanul turcilor a pus la cale un nou asediu al Constantinopolelui. Se pare că acesta va fi hotărâtor. Idealul meu de totdeauna a fost să mă încoronez împărat al Bizanţului.

Don Francisco schiţă un gest de nerăbdare.

— Să presupunem că vei izbândi să dobândeşti şi Bizanţul. Cum vei păstra sub un singur sceptru posesiuni atât de îndepărtate?

Ochii regelui sclipiră, chipul i se transfigură.

— Imperiul Roman a stăpânit Europa şi Mediterana, începând din Spania şi până în Asia Mică. Eu am să-l reconstitui. În planurile mele figurează şi cucerirea nordului Africii.

Don Francisco nu îndrăzni să riposteze regelui că planurile lui erau utopice, că existau prea multe forţe antagoniste greu de învins, că Aragonul nu dispunea de trupe îndestulătoare spre a dezvolta o politică expansionistă de asemenea proporţii.

— În Spania se vorbeşte, Sire, că ai de gând să te ridici în apărarea Constantinopolelui.

— Da. Aceasta este intenţia mea. Nu e un secret.

— Vrei, Sire, să-l ajuţi pe împăratul Bizanţului luându-i tronul? Este oare acesta un gest creştinesc?

Alfonso făcu o schimă şireată.

— Nu eşti prost, Don Francisco. Nu eşti prost deloc. Află că nu am de gând să reeditez isprăvile cruciadei latinilor, care au pornit lupta împotriva Islamului, dar s-au oprit la jumătatea drumului, cucerind Constantinopolul. Nu vreau să mă fac odios, aşa cum s-au făcut ei. Repet. Sunt hotărât să mă instalez pe tronul basileilor. Pentru asta există însă o singură cale. Să-l las pe sultanul Mehmed să ia cu asalt Constantinopolele, iar după aceea să-l asediez eu, astfel încât să apar în faţa creştinătăţii drept eliberator al Bizanţului. În acest chip va fi normal să mi se încredinţeze tronul basileilor.

Don Francisco se strâmbă ca şi când i s-ar fi pus pe limbă fiere.

— Dar soluţia aceasta, iartă-mă, Sire, nu se împacă deloc cu morala. Laşi populaţia creştină a Constantinopolelui la discreţia musulmanilor, ca să intervii mai târziu.

Alfonso se uită la pânza albă, triunghiulară, a unei ambarcaţiuni care plutea pe apele golfului. O aripă albă pierdută pe întinderile albastre.

— Politica, Don Francisco, are legi care nu ţin seamă de interesele imediate ale unor oameni, rosti el emfatic. Oamenii pot să moară, ideile supravieţuiesc.

— Nu crezi, Sire, că acesta e un sofism?

Alfonso îl privi cu indulgenţă.

— Dacă n-ai fi fost tu, Don Francisco, ştii cum aş fi răspuns la

ultimele tale cuvinte?

Bătrânul se înclină cu un exagerat respect, care nu excludea o nuanţă de ironie.

— Curteanul care nu ridică întotdeauna în slăvi orice faptă săvârşită de suveranul său merită spânzurătoarea.

Regele zâmbi cu un aer de tristeţe.

— N-aş fi mers până acolo. Aş fi aplicat o măsură mai blândă: exilul.

— Iar eu, dacă aş fi fost exilat din ţara mea, m-aş fi înrolat în armata împăratului Constantinos al XI-lea.

— Ai ajuns la concluziile mele, Don Francisco, zise Alfonso înseninându-se.

— Cu un corectiv, Sire. Aş lupta ca să *previn* căderea Constantinopolelui în mâinile turcilor... Dar nu acesta este esenţialul. Nu încerc să mă joc cu cuvintele. Dacă vrei să contribui la apărarea Constantinopolelui, Sire, trimite trupe şi câteva corăbii. Dar tu, regele meu, înapoiază-te în Aragon, la supuşii tăi, care te aşteaptă.

Alfonso clătină capul în semn de refuz.

— Într-o zi am să mă înapoiez în Spania. Dar asta nu se va întâmpla înainte de a mă instala temeinic în Levant. E limpede, Don Francisco?

— Delegaţii Cortesurilor au să fie dezamăgiţi, Sire.

— Dacă vor înţelege ceea ce vreau eu să fac din regatul Aragonului, sunt convins că mă vor aproba.

— Eu n-am să te aprob, Sire.

Regele îl cuprinse afectuos pe după umeri.

— Tot atât de intransigent erai şi pe vremea când îmi dirijai primii paşi. Azi te înţeleg mai bine decât atunci, deşi părerile noastre nu coincid. Tu, Don Francisco, te gândeşti cum îmi vor judeca faptele contemporanii mei. Eu mă gândesc cum mă va judeca posteritatea.

Bătrânul făcu un gest de resemnată neputinţă.

— Nu mai încerc să te conving de contrariu, Sire. Nici pe vremea când erai copil nu izbuteam să-ţi înfrâng încăpăţânarea. Ce mesaj îmi încredinţezi, Majestate, pentru cei de acasă?

— Să mă aştepte, căci am să vin să fac ordine. Dar numai după ce-i voi izgoni pe turci şi voi deveni stăpânul Constantinopolelui... De ce eşti mohorât, Don Francisco? Eu ar trebui să fiu trist, fiindcă nu mă pot face înţeles de un om pe care-l preţuiesc îndeosebi.

Începu să râdă.

— Dar să uităm supărările. În noaptea asta vom cina împreună. Te voi trata cu cele mai alese vinuri din regatul Siciliei. Înainte de masă nu te-ar ispiti un asalt de scrimă? Ne-am aduce aminte de timpurile când mi-ai pus pentru întâia oară sabia în mână.

— Aş vrea să prezint omagiile mele principelui Ferando, spuse Don Francisco. Sunt ani mulţi de când nu l-am mai văzut. Ultima dată când i-am sărutat mâna era un adolescent căruia abia îi mijise mustaţa. Călărea un armăsar andaluz şi se legăna cu graţie în şa.

Regele râse, plin de încântare.

— Acum se leagănă pe pântecele fecioarelor. Ferando este un tânăr frumos, mândru, plin de calităţi sufleteşti. Îmi seamănă, Don Francisco. Ai să-l vezi în seara aceasta. Trebuie să sosească dintr-un moment într-altul. Apropo, dar cu nepotul dumitale ce se mai aude? Ai vreo veste?

O amărăciune adâncă se aşternu pe chipul bătrânului.

— Niciuna, Sire. Sunt trei ani de când nu mai ştiu nimic despre el.

— Trei ani? Ce repede trece timpul.

— Pentru mine şi pentru familia mea s-au scurs neînchipuit de greu. Juan a dispărut fără urmă. Câştigase turnirul de la Palermo. Seara a ieşit în oraş să-şi serbeze victoria în compania unor prieteni. De-atunci n-a mai fost văzut de nimeni.

Regele îl privi cu simpatie.

— Îmi pare rău, Don Francisco… Ah, iată-l şi pe Ferando! rosti cu mândrie paternă.

Principele moştenitor se apropie de tatăl său, îi sărută cu respect mâna, apoi se întoarse voios spre bătrânul nobil aragonez şi îl cuprinse în braţele lui puternice, sărutându-l pe amândoi obrajii.

— Don Francisco, nu-ţi închipui cât sunt de bucuros că te văd! Ţineam să stăm de vorbă despre Juan. Să ştii că i-am preţuit mult prietenia.

Bătrânului i se umeziră ochii.

— Te mai gândeşti la el, Înălţimea-Ta?

— În fiecare zi, Don Francisco. N-ai să crezi: stau cu el de vorbă ca şi când l-aş avea în faţa ochilor.

Nobilul vizitator îl privi pătruns de un adânc simţământ de recunoştinţă.

— Eşti foarte bun, Alteţă. Dumnezeu să te binecuvânteze!

* * *

Voievodul Vladislav al II-lea al Valahiei îşi încordă arcul şi, dirijându-şi calul numai cu pulpele, slobozi săgeata, care descrise o traiectorie perfectă, înfigându-se în grumazul unui căprior hăituit şi de vânători, şi de copoi. Ropotul cailor, lătratul furios al câinilor, sunetele ascuţite ale goarnelor, strigătele gonacilor făceau să vibreze pădurea. Căpriorul lovit de săgeata Voievodului ţâşni lateral şi se dădu peste cap. Săgeţi izvorâte din arcuri puternice zbucneau prin aer, abătându-se asupra altor căprioare, care se năruiau lovite de moarte. Vânătorii aveau ochiul ager, mişcările vioaie, reflexele impecabile şi sufletul oţelit, însuşiri indispensabile celor deprinşi să mânuiască armele şi să împrăştie moartea. Isprăvile constituiau un antrenament pentru toţi aceşti oameni siliţi de condiţiile vitrege să se lupte pentru existenţă şi pentru apărarea ţării, jinduită de tătarii de la soare-răsare, de polonii de la miazănoapte, de ungurii de la soare-apune şi de turcii de la miazăzi. Un popor întreg îşi depăna existenţa muncind şi bătându-se. Starea de război – în acele vremuri tulburi – era tot atât de normală ca şi mersul vieţii. Lupta pentru supravieţuire, care în regnul animal din ape şi de pe uscat se desfăşoară neîntrerupt, îşi găsea ilustrarea şi în traiul de toate zilele al oamenilor şi al popoarelor. Popoarele mari şi puternice se luptau între ele pentru a se nimici şi se năpusteau asupra popoarelor mici spre a le supune. La rândul lor, acestea se apărau cu energia disperării. Viaţa avea un preţ derizoriu. Se murea firesc, aşa cum sorbi apă din pumn sau tragi în piept aerul. Oamenii nu se mai temeau de moarte, se familiarizaseră cu ea aşa cum te familiarizezi cu un vecin pe care-l vezi toată ziua în preajma casei tale. Părinţi cu inima cernită şi înăsprită de nenorocirile fără număr erau martori la moartea feciorilor seceraţi de duşmani ori de molime, iar copiii închideau pe veci ochii părinţilor căzuţi în împrejurări atât de cumplite, încât moartea lor le rămânea veşnic întipărită în minte. Foarte puţini erau cei care îşi dădeau duhul în patul lor, înconjuraţi de membrii familiei îndurerate şi de clerici purtând în potire sfânta împărtăşanie.

Chipurile oamenilor erau aspre, tăbăcite de iernile grele şi de arşiţa verii, căci nimeni nu îşi îngăduia să se adăpostească de zborşirile vremii. Toţi trebuiau să stea afară, în aer liber, să facă de veghe ori să se bată…

Şi chipul Voievodului Vladislav al II-lea era aspru, neînduplecat. Şi el, şi vânătorii lui ucideau vietăţile pădurii nu fiindcă le plăcea să

ucidă, ci împinşi de necesitate. Era asemenea unui ritual îndeplinit cu un fel de reculegere mistică. În acele timpuri, divinitatea era omniprezentă. Lumea accepta fatalitatea cu adâncă supunere. „Aşa a vrut Dumnezeu! Ne-a pedepsit pentru păcatele noastre. Să ne închinăm lui şi să-i cerem iertare!”…

Spre seară, când vânătoarea se încheie şi slujitorii domneşti orânduiră într-o pajişte cu iarbă mătăsoasă zecile de căprioare şi de mistreţi ucişi, Vodă Vladislav trecu pe lângă şirurile perfect aliniate şi exclamă cu mândrie:

— Frumoasă ispravă! Vânătorii mei sunt neîntrecuţi!

În mijlocul pajiştii, slujitorii făcuseră un foc mare, deasupra căruia se rumeneau la proţap trei căprioare plinuţe, cu carnea tânără, numai bună să îndestuleze pântecele vânătorilor.

Înainte de a se aşeza în jurul focului, Vodă ceru un ulcior cu vin. I se aduse nişte tămâioasă recoltată de pe dealurile Drăgăşaniului. Vladislav îşi potoli setea, apoi trecu ulciorul marelui logofăt Vulturescu, care nu se dezlipise din preajma sa.

Fruntea înaltului sfetnic era mohorâtă.

— Ce gânduri te apasă, Vulturescule? îl întrebă cu bunăvoinţă Voievodul. Vânătoarea de azi nu te-a mulţumit?

Bătrânul boier oftă.

— Ba m-a mulţumit, Mărite Doamne. Supărarea mea se datoreşte altor pricini, mai adânci.

— Descarcă-ţi inima, Mare Logofăt. Să le aud şi eu.

— Mă gândeam la trimişii împăratului Constantinos al XI-lea.

Şi chipul lui Vladislav se întunecă, aşa cum se întunecă cerul senin peste care se aştern nori de furtună.

— Îmi sângerează inima, Vulturescule, dar ce pot să fac pentru ei? Suntem cu mâinile legate. Ştii şi tu, Iancu de Hunedoara a încheiat un tratat de prietenie cu turcii. Dacă vom ridica armele împotriva osmanlâilor de la Dunăre, spre a veni în ajutorul Bizanţului, ungurii se vor năpusti asupra noastră dinspre Carpaţi. Iancu de Hunedoara abia aşteaptă să ne supună. Crezi, Vulturescule, că ne vom putea bate pe două fronturi?

Trist, marele logofăt clătină din cap.

— Ştiu, Mărite Doamne. Tocmai de asta mă frământ. Mă întreb însă ce ar spune Mircea-Vodă dacă s-ar trezi din mormânt?

Vladislav înapoie ulciorul cu vin paharnicului.

— Mircea-Vodă? Cu ce s-a ales Mircea-Vodă după ce s-a luptat treizeci de ani pentru apărarea creştinătăţii? A întâlnit numai

ingratitudine, neînţelegere şi duşmănie. Până în cele din urmă a trebuit să se supună turcilor. Aşa fiind, putem spune oare că ocârmuirea lui s-a dovedit înţeleaptă?

Vladislav, coborâtor din stirpea lui Dan I-ul Voievod, ura de moarte pe Drăculeştii coborâtori din stirpea lui Mircea. Aceasta îl şi făcea să nu se poată dezbăra de credinţa intrată în tradiţie în rândurile Dăneştilor că Mircea uzurpase tronul lui Dan I-ul şi că îşi ocârmuise prost ţara. Poziţia lui Vladislav era grea. Partizanii Dăneştilor îi reproşau că nu era un Dănesc adevărat. Că paternitatea lui Dan al II-lea era îndoielnică. Şi Drăculeştii îl vrăjmăşeau fiindcă îl socoteau un intrus pe tronul Ţării Româneşti. Acest adevăr îl cunoştea şi Vulturescu, dar Vladislav nu se încumeta să-l discute, mai ales acum.

— Lăsăm Constantinopolele să piară fără să ridicăm un deget? întrebă marele logofăt.

Se uita la jăraticul rubiniu care aşternea o tentă purpurie pe chipurile şi veşmintele oamenilor aflaţi în jurul focului.

— Pe faţă nu putem face nimic, Vulturescule.

Marele logofăt zâmbi. Vodă Vladislav îi desluşise, pare-se, intenţiile ascunse.

— Dar în taină?

Zâmbi şi Vladislav.

— În calitatea mea de Domn al Ţării Româneşti trebuie să am grijă ca supuşii mei să stea departe de acest conflict…

— Dar? interveni Vulturescu.

— Dar nu mă pot împotrivi acelor boieri care ar vrea să plece în călătorie…

— Indiferent dacă ţinta călătoriei ar fi Constantinopolele, adăugă diplomatic înaltul sfetnic.

— Pot eu oare, Vulturescule, să citesc în mintea oamenilor? Gândurile ascunse numai lor le sunt cunoscute.

Marele logofăt bătu din palme, cerând paharnicului vin.

— Paharnice, te rog să ai bunăvoinţa a-mi dai ulciorul cela cu tămâioasă. Vreau să-l golesc în cinstea Măriei-Sale.

Îl înşfăcă şi îl duse la gură. Nu se lăsă până nu sorbi şi ultimul strop.

— Românii noştri ştiu să se bată, dar să se şi bucure de darurile vieţii, râse Vladislav.

Marele logofăt dădu ulciorul unui paj.

— Doamne, se adresă el lui Vodă, îţi cer îngăduinţa pentru cei

trei fii ai mei să iasă din ţară. A sosit vremea să cunoască lumea largă. Sunt tineri şi au ce învăţa dacă vor bate străinătăţile.

— Le încuviinţez plecarea, Vulturescule. Voi încuviinţa şi plecarea altor tineri. Dar să fii cu băgare de seamă. Să nu se golească ţara de tineret. Vom mai avea nevoie de ei.

— Te-am înţeles, Mărite Doamne. Poruncile tale vor fi duse la îndeplinire.

— Acum să ne aşezăm în jurul focului, zise Vodă. Căprioara aceea rumenită mă îmbie. Cinstiţi boieri, se adresă el curtenilor, să ne ospătăm.

Se aşeză la masa joasă, rotundă, pregătită numai pentru el. Ceilalţi boieri aveau să stea pe blănuri întinse pe iarbă. Paharnicul îi umplu cu vin hanapul de aur. Vladislav îl ridică la înălţimea frunţii. Toţi boierii îi imitară gestul.

— În cinstea Ţării Româneşti şi a trăirii ei în veacul veacurilor! vorbi Vodă.

Ovaţiile boierilor făcură să răsune pădurea.

— Să se împartă vin şi ostaşilor şi slujitorilor! porunci Vladislav. Dar cu măsură, adăugă zâmbind. După ospăţ ne vom întoarce pe la casele noastre. Dar pentru asta va trebui să avem – cât de cât – capul limpede.

Când Vladislav se înapoie la palatul domnesc, i se aduse o veste proastă. Portarul cetăţii Chilia îi dădea de ştire că trecuse pe acolo un tânăr venit din Polonia, despre care se zvonea că ar fi feciorul mai mare al lui Vlad al III-lea Dracul. El, portarul, trimisese străji la hanul unde trăsese tânărul, spre a-i cerceta identitatea, dar acesta plecase în dimineaţa aceleiaşi zile.

Omul care pretindea că l-ar fi recunoscut pe fiul lui Vlad Dracul era un beţivan fost pe vremuri oştean în garda domnească. Adus în faţa portarului, îşi întărise spusele, jurând pe capul Sfântului Vasile că rostise adevărul.

Străjile trimise în urmărirea tânărului cocon domnesc se întorseseră cu mâinile goale.

Tulburat de această veste, Vodă Vladislav îl chemase la sfat pe marele logofăt. Boierul Alexandru Vulturescu se înfăţişă la palat în fapt de seară. Domnul îl primi de îndată în odăile sale. Mai era de faţă hatmanul Răsnovanu.

— Să fie adevărată ştirea? îi întrebă Vodă pe cei doi sfetnici. A venit să-mi ia tronul?

— Dacă a intrat în ţară fără armată străină, nu e primejdios, zise

hatmanul. Răposatul Vlad Dracul nu avea atâţia prieteni încât să poată alcătui peste noapte o oaste în stare să se ia la luptă cu trupele domneşti.

— Dacă este în Ţara Românească, îi dăm de urmă, interveni Vulturescu.

— Să fie ucis! porunci Vodă.

Marele logofăt încreţi sprâncenele.

— Ca să-l ucidem, ar trebui să-i găsim o vină.

Vladislav îşi îngustă ochii.

— Vină? Nu ţi-e de-ajuns că îi curge în vine sângele blestemat al Drăculeştilor?

Începu să-şi roadă neastâmpărat unghiile:

— Să piară puiul de năpârcă! Nu mi-e de-ajuns că fratele său, Radu, se află ostatic la Curtea lui Mehmed? Că padişahul poate oricând să-l declare pe Radu pretendent la tronul Ţării Româneşti? Ce pune la cale feciorul mai mare al lui Vlad Dracul? N-am să am linişte până n-am să aflu că i s-a retezat capul.

Se ridică din jilţ şi desfăcu furios braţul, făcând să fluture mâneca amplă a veşmântului domnesc:

— Să-l prindeţi viu sau mort!

Coborî vijelios pumnul:

— Iar capul lui să mi-l aduceţi pe tipsie! Fără zăbavă! Am zis!

* * *

Pe ţărmul apusean al Bosforului, în locul hotărât de sultan pentru construirea fortăreţei, sugestiv numită de el Boghaz Kessen – Retează Gâtlej – mii şi mii de oameni munceau din răsputeri nu numai ziua, ci şi noaptea, la lumina torţelor, spre a-i dura cât mai repede zidurile. Văzut din zborul păsării, spectacolul evoca un furnicar gigantic, concentrat în jurul unui muşuroi încoronat de un triunghi de piatră cenuşie, flancat de turnuri ce-şi repezeau spre cer culmile crenelate.

Lucrările progresau cu iuţeală. Sultanul urmărea cu mândrie ridicarea treptată a puternicei fortăreţe, care avea să contribuie la transformarea Helespontului într-un lac turcesc, inaccesibil navelor altor state. Capitala Imperiului Bizantin, prinsă ca într-o cursă de şoareci, va pieri înăbuşită, iar în locul ei va renaşte alt Constantinopole, Constantinopolele otoman.

Mehmed primea zilnic rapoarte asupra stadiului lucrărilor. Pentru că materialele de construcţie aduse din Anatolia nu prididEau să

acopere nevoile, ordonase să fie dărâmate fortificaţiile câtorva localităţi greceşti din perimetrul Bosforului, precum şi marea biserică Sf. Mihail din golful Sostenius, piatra şi marmora rezultate fiind expediate pe şantier. Cum nici acestea nu ajungeau, fură atacate toate ruinele bisericilor şi clădirilor din regiune.

Cei o mie de maiştri zidari, cu cei patru mii de submaiştri, la care se adăugau peste cincisprezece mii de salahori mânaţi cu gârbaciul, executau un volum de lucrări care depăşea cantitatea de materiale aduse zilnic. Sultanul nu îngăduia nicio încetinire a ritmului lucrărilor şi ameninţase că va reteza cu mâna lui capul celor prinşi în greşeală. Ofiţeri, generali şi chiar înalţi demnitari ai Curţii cărau cu mâinile lor cărămizi, piatră, găleţi cu var şi cu nisip.

Se desfăşura o muncă febrilă, titanică, pe măsura ambiţiei tânărului suveran. Mehmed nu îşi mai petrecea la Adrianopole decât timpul strict necesar rezolvării treburilor imperiului. Restul şi-l folosea controlând personal activitatea de pe şantier. Redusese la minimum recepţiile oficiale, se lipsise de bogatele ospeţe atât de apreciate altădată, impunându-şi un regim de austeritate pe care toate mărimile imperiului îl urmau, cu frica în suflet de a fi socotiţi nu îndeajuns de zeloşi.

Veşmintele generalilor şi ale înalţilor dregători nu se mai deosebeau de ale salahorilor. Mehmed îi privea cu ironie.

— Foarte frumos! Mişcarea are să vă mlădieze încheieturile anchilozate. Arătaţi mai tineri, mai viguroşi. Daţi-i drumul!

Dacă vreun general se prăbuşea epuizat sub povara pietroaielor purtate cu targa, Mehmed poruncea să i se ridice comanda.

— Nu am nevoie de slăbănogi, iar armata nu este un azil de bătrâni.

Într-o zi stătea pe o monticulă ce domina şantierul şi urmărea cu privirile flotila de barcazuri care transporta peste apele Bosforului materialele de construcţie trimise din Anatolia. Marele vizir Khalil şi Zaganos-Paşa îl încadrau tăcuţi.

Un ofiţer de ordonanţă se apropie umil de sultan.

— Înălţimea-Ta…

Zaganos-Paşa îi făcu poruncitor semn să tacă. Mehmed tresări, smuls din meditaţie.

— Lasă-l să vorbească, Zaganos! Ce vrei? se adresă ofiţerului.

— Un meşter în făurirea tunurilor, Înălţimea-Ta, fugit din Constantinopole, pretinde că ar fi descoperit un procedeu care îi îngăduie să toarne tunuri gigantice, cum nu s-au mai văzut pe

lume. Cere respectuos să fie primit de Înălţimea-Ta.

Sultanul îşi încreţi intrigat fruntea.

— Tunuri gigantice?! Nu se laudă?

Se uită la Khalil şi la Zaganos-Paşa.

— Ce părere aveţi?

— Cred că e un aventurier în căutare de mijloace uşoare de câştig, replică marele vizir.

— Să-l auzim ce are de spus, opină Zaganos-Paşa, spre a-l contrazice pe Khalil.

— Adu-l aici! porunci Mehmed ofiţerului de ordonanţă.

Peste câteva momente apăru în faţa lui Mehmed un bărbat între două vârste, chel, cu mustaţă blondă şi obraji rumeni. Era îmbrăcat în haine negre, simple.

— Cum te cheamă? îl întrebă padişahul.

— Orban, Înălţimea-Ta.

— Şi de unde eşti?

— Din Transilvania, Înălţimea-Ta. Mă pricep la turnarea tunurilor. Şi am găsit aici o întrebuinţare.

— Ungurii, românii nu au nevoie de tunuri?

— Ba au. Dar nu se încumetă să cheltuiască bani pentru un tun uriaş, aşa cum aş putea să torn eu. Mi-am oferit serviciile împăratului Constantinos, dar dregătorii lui nu mi-au plătit salariul pe care l-am cerut. Atunci am venit la tine, Înălţimea-Ta.

Mehmed îl măsură din cap până în picioare. Transilvăneanul avea ochi inteligenţi şi părea că ştie ce vrea.

— Ai putea să-mi făureşti un tun uriaş care să facă pagube mari duşmanului?

— Aş putea să făuresc un tun care să facă praf zidurile Constantinopolelui. O spun cu toată siguranţa, fiindcă îmi cunosc bine meseria şi i-am dibuit toate tainele. Nu pot, bineînţeles, să spun dinainte la ce depărtare poate lovi ţinta.

— Lăudăroşii nu-mi plac, Orban.

— Pune-mă la încercare, Înălţimea-Ta. Dacă am să dau greş, să mă pedepseşti cum îţi va fi placul.

— Bine. Să-mi arăţi ce eşti în stare. Vreau un tun uriaş, pe care să-l amplasez pe turnul cel mai înaintat spre mare al fortăreţei acesteia.

— Am să-l făuresc după voia Înălţimii-Tale.

Sultanul se întoarse spre Zaganos-Paşa:

— Să-i pui la dispoziţie tot ce-i va trebui. Şi să mă ţii la curent cu

mersul lucrărilor. Se uită iarăşi la Orban: Să facem un târg. Dacă izbuteşti, te acopăr cu aur. Dacă dai greş, îţi tai capul.

Făuritorul de tunuri răspunse cu îndrăzneală:

— Ţin târgul, Înălţimea-Ta.

— Bun. Atunci să te aşterni pe lucru. Zaganos-Paşa, ţi-l dau în primire. Şi tu, Orban, să te grăbeşti. Am nevoie neîntârziat de acest tun. Acum du-te!

După plecarea meşterului, Mehmed se adresă marelui vizir:

— Allah mi l-a trimis pe omul ăsta, Lala!

Când folosea expresia „Lala”, pe care o acorda numai bătrânilor venerabili şi plini de înţelepciune, însemna că era în toane bune.

Sultanul se afla într-adevăr într-o dispoziţie sufletească roză, cum nu i se mai întâmplase de multă vreme. Pe şantier activitatea se desfăşura mulţumitor. După socotelile lui, fortăreaţa trebuia să fie terminată către sfârşitul verii. Îl va lăsa pe Ţariţias-Paşa să-l reprezinte aici, pe ţărmurile Bosforului, iar el se va înapoia la Adrianopole, spre a organiza armata destinată asedierii Constantinopolelui. Nu comunicase nici chiar celor mai apropiaţi consilieri data la care avea de gând să deschidă pe faţă ostilităţile împotriva Bizanţului. Această aşteptare, această incertitudine era menită să tocească nervii constantinopolitanilor şi totdeodată să creeze confuzie în rândurile spionilor Bizanţului. Funcţionarii săi din Departamentul Afacerilor Externe se străduiau să adoarmă vigilenţa agenţilor diplomatici occidentali, cărora le repetau cu orice ocazie dorinţa vie a padişahului de a instaura o eră de pace. Dacă relaţiile dintre Imperiul Otoman şi Bizanţ nu erau tocmai bune, aceasta se datora relei-credinţe a basileului Constantinos, care-şi încălcase angajamentele asumate în cadrul tratatelor. Lumea din Apus nu se lăsa înşelată de aceste asigurări, dar nu avea altă alternativă. Se mărginea să aştepte cu nelinişte desfăşurarea evenimentelor.

Mehmed, marele vizir şi Zaganos-Paşa se înapoiară la Adrianopole. Îndată după sosirea sa în capitală, sultanul convocă pe comandanţii de armate. Se mărgini să le spună că, în previziunea unor operaţii militare impuse de ostilitatea crescândă a Bizanţului faţă de Islam, Imperiul Otoman trebuia să se pregătească, organizând o forţă militară puternică. În acest scop, ordonă lui Zaganos-Paşa şi lui Dayi Karagea-Bey, guvernatorul general al Rumeliei, să creeze în cel mai scurt timp depozite de arme ofensive şi defensive: săbii, buzdugane, suliţe, arcuri, săgeţi, platoşe, căşti,

scuturi. Arsenalele vor lucra fără întrerupere pentru întregirea stocurilor existente. Se vor construi simultan catapulte, berbeci şi turnuri mobile de lemn pentru dărâmarea zidurilor şi sfărâmarea porţilor de cetate. Artileriei i se va asigura o dezvoltare fără precedent. Această armă de distrugere îşi dovedise cu prisosinţă eficacitatea în ultimul secol. Călugărul Schwarz, făuritorul primului tun cu ghiulele lansate cu ajutorul prafului de puşcă, se dovedise a fi un cap luminat, îşi zicea Mehmed. Padişahul acordă mare însemnătate şi sporirii flotei militare. Imperiul Otoman nu trebuia să mai închirieze nave de transport şi de război de la veneţieni şi genovezi. Mai ordonă să se întocmească urgent un plan de mobilizare, care să prevadă constituirea unei armate fără seamăn în lume. Fiecare provincie din Europa şi din Asia Mică va avea obligaţia să furnizeze câte trei regimente de infanterie, unităţi de cavalerie şi formaţii necesare asigurării transporturilor militare şi aprovizionării armatei. Numai garnizoanele de la frontieră aveau dreptul să-şi păstreze intacte efectivele. Corpul ienicerilor, cărora li se adăugaseră cele câteva mii de îngrijitori ai haitelor de câini, precum şi crescătorii de şoimi, avea să fie reorganizat, punându-se accentul pe desăvârşirea pregătirii militare şi pe întărirea disciplinei. Mehmed voia să împiedice repetarea tentativei de rebeliune a ienicerilor, care îi primejduise zorii domniei.

Marele vizir Khalil îşi dădea seama că sultanul se angajase pe un drum fără întoarcere. Renunţase la orice speranţă că ar mai putea realiza o înţelegere între turci şi bizantini.

Mehmed urmărea în acelaşi timp operaţiile turnării tunului făgăduit de Orban; omul acesta inventiv îl încânta cu îndrăznelile lui tehnice.

— Dacă tunul făurit de Orban va da rezultate, voi crea un parc de artilerie cu piese de mare calibru, cărora să nu le poată rezista niciun zid de cetate, declară expansiv lui Zaganos-Paşa.

Îşi pierduse somnul şi pofta de mâncare. Zilnic lucra, cu generalii şi cu tehnicienii, douăzeci de ore din douăzeci şi patru. Militarii de carieră, deprinşi cu privaţiunile şi cu eforturile fizice, erau uimiţi de puterea de rezistenţă a organismului tânăr al suveranului.

În mijlocul acestei activităţi căzu ca o bombă raportul pe care vizirul Mustafa i-l puse într-o dimineaţă pe masa de lucru.

— Ţariţias-Paşa m-a informat că un detaşament condus de fiul lui Spenţiar-Paşa a fost atacat de romeii din localitatea Epibatos. S-au înregistrat morţi şi răniţi de ambele părţi. Am consemnat în acest

raport, Mărite Doamne, toate amănuntele incidentului.

Expresia ochilor lui Mehmed se înăspri, reflectând o iritare de rău augur.

— Spune-mi pe scurt cum s-a întâmplat! Nu am timp să-ţi citesc raportul.

— Fiul lui Spenţiar-Paşa este detaşat la lucrările fortăreţei. Caii ostaşilor din unitatea sa, aflându-se la păscut, au pătruns în grădinile din jurul localităţii Epibatos…

— Am înţeles, îl întrerupse sultanul. Romeii au protestat, spiritele s-au înfierbântat…

— Un romeu a lovit cel dintâi, Înălţimea-Ta. Dealtfel, nu este primul incident de asemenea natură…

— Nu importă cine a lovit cel dintâi. E destul că ni se oferă prilejul să dăm o lecţie bizantinilor.

Gânditor, Mehmed îşi plimbă paşii peste covoarele scumpe din încăpere, apoi se opri în faţa vizirului.

— Populaţia localităţii Epibatos să fie trecută prin tăişul săbiei!

Surprins de severitatea acestei hotărâri, vizirul îşi încleştă fălcile, fără a îndrăzni să ridice obiecţiuni.

— Nu voi mai tolera agresiunile romeilor, rosti cu tărie Mehmed.

Trecu la fereastră. Cu mâinile la spate, privea absent forfota din curtea palatului. Se întoarse spre vizir.

— Ce mai aştepţi?

— O ambasadă bizantină, sosită în cursul dimineţii, solicită să fie primită de Înălţimea-Ta.

— Chestiunile de politică externă sunt de resortul lui Khalil-Paşa. De când te ocupi tu de treburile diplomatice?

Vizirul Mustafa plecă servil fruntea.

— Marele vizir este bolnav. M-a rugat să-i ţin locul pe timpul absenţei sale. Aseară, când a plecat de la palat, a căzut de pe cal. Nu e ceva grav, dar are încă dureri care-l imobilizează în pat.

Mehmed luă dintr-un crater de onix aflat pe masa de lucru câteva migdale pe care începu să le ronţăie. „Pe Khalil îl urmăreşte ghinionul, reflectă el, în vreme ce zdrobea între dinţi sâmburii aromaţi. E bolnav tocmai acum, când prietenii săi, bizantinii, au mai multă nevoie de el.”

— Ambasada a sosit la un moment foarte nepotrivit, vorbi vizirului. Am s-o primesc peste o oră în sala audienţelor. Poţi pleca.

Mustafa ieşi de-a-ndaratelea, ploconindu-se la fiecare pas. Era atât de înfricoşat, încât i se uscase gura şi îi tremurau mâinile.

Rămas singur, Mehmed îşi reluă plimbarea prin cameră. Îndrăzneala romeilor îl sufoca. Stârpiturile astea degenerate ridicaseră mâna asupra turcilor. Acum, în ceasul al doisprezecelea, în loc să i se prosterne la picioare şi să-i cerşească mila, îşi arătau colţii. Pregătirile de război, pe care el, Mehmed, le continua cu înfrigurare, nu avuseseră darul să le deschidă ochii. Nu-i făcuseră a înţelege că o cedare necondiţionată era singura alternativă posibilă. Dacă ambasadorii veneau să-i aducă legământul de supunere al împăratului Constantinos, negurile aveau să se limpezească. Dacă stăruiau însă în grava lor rătăcire de a-l înfrunta, atunci nenorocirea se va abate asupra lor. Mehmed ştia că uzanţele internaţionale, recunoscute de toate popoarele civilizate, acordă imunitate agenţilor diplomatici aflaţi în misiune în străinătate. De data asta va arunca masca…

Exact peste o oră, Mehmed pătrunse în sala tronului, unde se şi adunaseră mai-marii Curţii. Trimişii Bizanţului se aflau în anticameră şi aşteptau a fi primiţi. Şi turcii, şi romeii erau uimiţi de hotărârea sultanului de a acorda atât de repede audienţă ambasadei bizantine. Îndeobşte, delegaţii străini erau lăsaţi să aştepte zile şi chiar săptămâni înainte de a li se îngădui să se înfăţişeze padişahului.

De data aceasta Mehmed nu se mai ostenise să îmbrace un veşmânt înzorzonat. Purta o simplă tunică militară, care-i sublima nu numai tinereţea, dar şi sobrietatea-i spartană pe care o afecta în ultima vreme. Urcă treptele tronului şi, acolo sus, rămase în picioare. La un semn al său, uşile se deschiseră şi trimişii împăratului Constantinos fură introduşi. Expresia cruntă de pe chipul padişahului nu prevestea nimic bun. Când diplomaţii bizantini se ploconiră, Mehmed nici nu catadicsi să le răspundă.

Şeful ambasadei puse la picioarele tânărului sultan o casetă de aur, încrustată cu pietre preţioase.

— Mărite Doamne, Prea Puternicul meu stăpân, Împăratul Constantinos al XI-lea, îţi oferă, în semn de prietenie, acest modest dar.

Mehmed nu îşi coborî ochii asupra piesei de artă.

— Spuneţi ce aveţi de spus! grăi cu asprime.

Căpetenia ambasadei se lansă într-un discurs împănat cu complimente extravagante la adresa padişahului. Intră apoi în subiect, subliniind dorinţa sinceră de pace a basileului, care dorea să păstreze relaţii de bună vecinătate cu Imperiul Otoman.

Mehmed îl asculta fără ca chipul lui să îşi schimbe expresia. Dacă obrazul i-ar fi fost dăltuit în piatră, n-ar fi păstrat o imobilitate mai desăvârşită.

Bizantinul formulă în numele stăpânului său o ofertă de conciliere, care se reducea la două puncte. În primul rând, ruga pe sultan să ordone trupelor sale a nu mai maltrata pe ţăranii romei din satele limitrofe Bosforului. Basileul îl încredinţa că supuşii săi nu vor face nimic spre a învenina atmosfera regretabil de încordată. În al doilea rând, solicita din partea Prea Înălţatului Sultan asigurarea că cetatea pe care turcii o ridicau pe malul european al Bosforului, nu va fi folosită în vederea unui atac împotriva Constantinopolelui. Împăratul Constantinos era gata să încheie un nou tratat de pace pe termen lung cu Imperiul Otoman.

Ambasadorul termină, apelând la spiritul de înţelegere al padişahului, în vederea înseninării atmosferei politice dintre cele două state.

Mehmed, care-i ascultase până atunci vorbele privindu-l pe deasupra capului, ca şi când n-ar fi existat, păstră câteva clipe o tăcere dispreţuitoare, apoi îşi plecă ochii scânteietori asupra lui.

— Împăratul tău îmi vorbeşte de pace, în vreme ce supuşii săi îmi ucid soldaţii. Duplicitatea, perfidia lui neruşinată au ieşit la iveală. Provocările voastre repetate, ambasadorule, nu vor rămâne nepedepsite. Am ajuns la marginea răbdării. Mi-am închipuit o vreme – oh, cât de amar m-am înşelat! – că împăratul vostru va asculta glasul raţiunii. Nu numai că nu a respectat tratatul încheiat între imperiul meu şi Bizanţ, dar se pregăteşte în taină de război. Încearcă să îşi creeze alianţe, spre a ne putea lovi din toate părţile. Ei bine, de azi înainte voi plăti cu aceeaşi monetă. Iar voi, romei nesocotiţi, veţi suferi urgia mea. Prin mârşăvia voastră v-aţi scos în afara legilor. Se întoarse spre comandantul gărzii imperiale: Arestează-i pe aceşti oameni! îi porunci, arătându-i pe bizantinii consternaţi. Trimişii unui popor dezonorat prin actele lui banditeşti nu se pot bucura de imunitate diplomatică. Chiar azi, înainte de apusul soarelui, să li se taie capul! Un singur om, cel mai tânăr, va fi scutit de pedeapsa capitală. Să se înapoieze la împăratul său şi să-i spună ce a văzut şi ce a auzit!

Ochii lui Mehmed scăpărau zănatic. În fanatismul lui nu mai voia să ţină seama de nimic. Nici de faptul că uciderea unor ambasadori reprezenta o crimă condamnată de toate datinile care prezidează din timpuri imemoriale relaţiile dintre state.

Coborî grăbit treptele estradei tronului şi ieşi din sală ţinând pumnii strânşi. Membrii delegaţiei bizantine se priveau năuciţi. Nu le venea să creadă. În jurul lor se strânse un cerc de soldaţi cu armele scoase, gata să lovească dacă vreunul ar fi schiţat un gest de împotrivire.

Zaganos-Paşa aruncă o ultimă privire asupra ambasadei bizantine, zâmbi în colţul gurii, apoi ieşi pe urmele sultanului.

* * *

Constantinopolele era învăluit într-o lumină caldă, aurie, care mângâia deopotrivă edificiile de marmoră şi colibele mizere, grădinile înmiresmate şi maidanele cu gunoaie, fântânile arteziene, încoronate de scânteietoare jerbe de diamante lichide, şi pietrele funerare, ascunse pe jumătate sub draperii de iederă, pieţele largi, cu monumente grandioase, şi curţile dosnice, strâmte şi umede. Soarele dădea strălucire culorilor şi făcea să răsară sclipiri şăgalnice în ochii femeilor, întinerindu-le până şi pe cele vârstnice. Rândunelele se fugăreau jucăuş în adâncurile limpezi ale văzduhului oglindit în apele calme ale Helespontului.

În cabinetul său de lucru din palatul Blachernelor, împăratul Constantinos stătea, cu mâinile la spate, în faţa uneia dintre ferestrele înalte şi privea gânditor tabloul celor şapte coline cuprinse în incinta metropolei constantinopolitane.

„Cum poate fi natura atât de senină, de liniştită, când oameni nevinovaţi sunt ucişi numai fiindcă au avut nenorocul să se nască cetăţeni ai Imperiului Bizantin? reflecta mohorât. Cum de nu se întunecă cerul şi nu se răscolesc norii? De ce Isus Hristos şi Neprihănita Fecioară nu-şi dezlănţuie urgia asupra păgânilor asupritori ai adevăratei credinţe? De ce? De ce?”

Întrebările lui rămâneau fără răspuns. În primele ore ale dimineţii i se adusese la cunoştinţă masacrul săvârşit de turci la Epibatos, iar în preajma prânzului primise vestea decapitării ambasadorilor trimişi la Adrianopole. Fapte cutremurătoare, echivalente cu o declaraţie de război.

O tuse timidă se auzi înapoia sa, smulgându-l din împletitura invizibilă a gândurilor. Uitase că demnitarii chemaţi de el stăteau în picioare, aşteptându-i hotărârile.

„Ce măsuri va lua împăratul? se întrebau ei. Va alege pacea sau războiul?”.

Constantinos zâmbi trist. Iniţiativa, pe tărâmul relaţiilor cu turcii,

nu-i mai aparţinea de mult. Mehmed voia să se bată, iar basileului romeilor nu-i rămânea decât să primească provocarea, deşi ştia că rezultatul acestei noi încercări a puterilor avea să-i fie fatal.

Se întoarse spre demnitari. Se aflau printre ei şi Demetrios Cantacuzino, şi marele amiral Notaras, şi titularii Departamentelor Războiului, Finanţelor şi Marinei, şi comandantul armatelor de uscat, şi episcopul Kalinikos, precum şi câţiva senatori, printre care Constantinos Comnen, Alexios Lascaris, Alexios Iagros şi Evghenis Kalamides. Stăteau cu toţii în preajma uşii, înghesuiţi ca nişte oi. Şi ei erau înfricoşaţi.

Spre a relua dialogul cu sfetnicii, Constantinos încercă să recapituleze pentru sine ultimele spuse ale lor înainte de a se fi lăsat prins în volbura gândurilor. Demetrios Cantacuzino îi expusese un raport în legătură cu demersurile diplomatice făcute pe lângă suveranii creştini din Europa Occidentală. Atât de neînsemnate erau rezultatele acestor demersuri, încât îl cuprinsese descurajarea.

— Deci o mie de arcaşi ciprioţi, câteva sute de militari genovezi, un pumn de voluntari veneţieni şi un număr încă neprecizat de soldaţi făgăduiţi de Papă este tot ce-am obţinut până acum. Sunt profund dezamăgit.

— Papa ne-a făgăduit o cruciadă! exclamă cu amărăciune marele amiral. Iar acum, când războiul bate la uşă, constatăm că totul s-a rezumat la nişte promisiuni deşarte.

— Papa Niccolo îşi va respecta cuvântul, interveni cu convingere Constantinos Comnen.

Basileul îşi împreună mâinile, făcând să sclipească pietrele preţioase ale inelelor.

— Nu pun la îndoială cuvântul Papei. Dar nici nu voi aştepta totul numai de la ajutorul lui. Trebuie să ne bizuim în primul rând pe propriile noastre forţe. Mare Amiral, se adresă Constantinos lui Notaras, cât timp îţi trebuie spre a reorganiza cât de cât flota militară?

Comandantul forţelor navale ale imperiului făcu o schimă sarcastică.

— Flota militară? Să-mi fie iertat tonul, dar flota militară este ca şi inexistentă. Câteva nave vechi, cu un armament demodat, este tot ce mai avem. Când am cerut bani pentru modernizarea flotei, Departamentul Marinei mi-a refuzat orice credite.

Iritat de atacul marelui amiral Notaras, Lucan Nikiforos deschise

gura spre a-i da o ripostă dură, dar basileul îi făcu semn să tacă.

— În momentul acesta imputările sunt nu numai târzii, dar şi zadarnice. Lucan nu ţi-a acordat credite fiindcă şi lui i-au fost refuzate de Departamentul Finanţelor. Cunoaşteţi cu toţii starea financiară a ţării. Trebuie să căutăm soluţii în limitele posibilului.

— Cu o flotă existentă numai pe hârtie, nu putem face război, replică sec Notaras.

Răspunsul marelui amiral stârni murmure.

— Vom repara corăbiile, zise Pavlidis, ministrul Finanţelor. Vom apela la spiritul patriotic al cetăţenilor Constantinopolelui, cerându-le mână de lucru gratuită. La nevoie, vom mobiliza întreaga populaţie…

— Vorbe! replică Notaras.

— Atunci ce propui, Mare Amiral? rosti basileul cu reţinută enervare.

— O refacere în termen scurt a flotei, în actualele condiţii, e de domeniul fanteziei. V-am dat un răspuns sincer. Urăsc angajamentele sforăitoare, cu efecte practice nule.

Împăratul îşi încleştă pumnii.

— Asta e tot ce ai de spus, Mare Amiral? În vinele tale curge sânge sau apă?

Notaras se congestionă la faţă. Ripostă cu glas cutremurat de emoţie:

— Dacă vom fi siliţi să pornim la luptă, mă voi bate umăr la umăr cu ultimul meu marinar. Asta nu mă împiedică să declar aici că un nou război cu turcii se va încheia pentru noi cu un dezastru fără precedent.

Senatorul Evghenis Kalamides urmărea cu interes duelul verbal dintre basileu şi marele amiral. Admira îndrăzneala lui Notaras. Preconizând cedarea pe toată linia în faţa exigenţelor otomane, marele amiral dovedea turcilor intenţiile sale prieteneşti. Fără îndoială că la Adrianopole această luare de atitudine va fi comentată favorabil. Zaganos-Paşa va fi desigur recunoscător lui Kalamides fiindcă reuşise să-l atragă pe Notaras de partea osmanlâilor. Dacă desfăşurarea ulterioară a evenimentelor va duce la înlăturarea dinastiei Paleologilor şi la încoronarea lui Lucas Notaras, el, Kalamides, va obţine neapărat demnitatea de prim-ministru.

Împăratul era stupefiat. Dacă şi ceilalţi comandanţi militari împărtăşeau părerea lui Notaras, nu-i rămânea decât să capituleze

şi să abdice. Privirile lui trecură scrutătoare de la un consilier la altul. Încerca să le citească gândurile ascunse sub calota craniană. Îl remarcă pe Evghenis Kalamides, care stătea rezervat, deoparte. Omul acesta recomandase o linie dură faţă de turci. Adoptându-i poveţele, stârniseră leul otoman, pe care-l crezuseră adormit.

— Ce părere ai, *Clarissime*? se adresă lui Kalamides. Nu ne-a mai rămas decât să-i poftim pe turci a-şi înfige drapelul verde al Islamului pe cupola centrală a Sfintei Sophia.

Senatorul îşi dădu seama că trebuia să-şi joace strâns cartea.

— Mărite Doamne, am fost partizanul unei atitudini ferme faţă de turci. Fac *mea culpa.* Am fost victima informaţiilor false furnizate consiliului imperial de către agenţii serviciului nostru secret. Nu voi aduce imputări lui Demetrios Cantacuzino, deşi ar fi trebuit să verifice aceste informaţii. Sunt silit să declar – cu tot regretul – că îmbrăţişez opiniile Marelui Amiral.

Aruncase în joc cea mai mare carte. Se întrebă dacă manevrele lui nu erau prea transparente. Îl trecură sudori reci. Numai de nu l-ar demasca basileul. Avea senzaţia că ochii acestuia încercau să-i sondeze cele mai inaccesibile tainiţe ale sufletului.

Împăratul îşi întârzie câteva clipe privirile asupra lui Kalamides, apoi şi le mută asupra altui consilier, Lysandros Chrisogeorghis, locţiitorul marelui domestic – comandantul suprem al armatelor de uscat.

Lysandros era un ambiţios neînfrânat, dar şi un ins extrem de prudent şi de calculat. Hotărî să adopte o atitudine ambiguă, spre a se face agreabil tuturor taberelor.

— În cazul unui război, sunt convins că armata îşi va face cu prisosinţă datoria! i se adresă basileul.

Chrisogeorghis se înclină cu graţie. Deşi purta haina militară, avea manierele unui desăvârşit curtean.

— Armata, Sire, se va lupta cu vitejie pentru apărarea tronului şi a imperiului. Din nefericire, nu este îndeajuns pregătită pentru o campanie de lungă durată. Pe de altă parte, trupele noastre sunt puţin numeroase. Doar o mobilizare generală ar putea...

— Adversarii unirii cu Roma vor refuza să lupte, interveni Pavlidis.

Rostise fără emfază aceste cuvinte, cu implicaţii atât de grave. S-ar fi zis că amintea un fapt divers.

Împăratul se încruntă.

— Vrei să spui că ortodocşii habotnici vor refuza să-şi apere ţara?

Vor pune divergenţele de dogmă înaintea intereselor superioare ale patriei?

— Sunt convins că aşa se va întâmpla, replică Pavlidis cu răceala tehnicianului deprins să jongleze cu cifrele şi să ignore sentimentalismele.

Basileul era uluit. În ochii majorităţii consilierilor citea o ostilitate abia deghizată. Cei cu adevărat devotaţi lui, capabili să-l urmeze până dincolo de lume, erau într-un număr foarte restrâns. Primi un sprijin din partea unuia dintre cei la care s-ar fi aşteptat mai puţin. Constantinos Comnen, adversar prin definiţie al Paleologilor, interveni fără să fi aşteptat a i se acorda cuvântul:

— Dacă Tu, Mărite Doamne, vei cere să strângem rândurile în jurul tronului, al bisericii şi al ţării, spre a le apăra de urgia otomană, ne vom bate fără şovăire!

Sphrantzes, marele şambelan, îl susţinu cu vigoare:

— Da! Ne vom bate! Până la ultima suflare.

— Cu un pumn de oameni vreţi să rezistaţi sutelor de mii de turci ai lui Mehmed? rosti cu ironie Lucan.

Împăratul se uită pe sub sprâncene la Ministrul Marinei. Straniu! Toţi beliciştii de ieri se alăturaseră defetistului Notaras. Ce se întâmpla?…

Episcopul Isaac Anghelos, unul dintre puţinii clerici care nu se angajase cu hotărâre în bătălia *pro* şi *contra* unirii cu Roma, rosti cu profundă amărăciune:

— N-am avut niciodată încredere în Europa catolică, dar nici nu am acţionat în sprijinul unui izolaţionism ortodox. Am lăsat lucrurile să meargă de la sine, aşteptând o trezire a creştinătăţii, o solidarizare a drept-credincioşilor din lumea întreagă cu justa noastră cauză. Aşteptarea mea a fost zadarnică. Acum, în ceasul al unsprezecelea, trebuie să constatăm cu durere că Europa ne-a trădat.

— Să nu anticipăm, îl întrerupse Sphrantzes. Europa este frământată de propriile ei probleme. Dar când situaţia va deveni explozivă, creştinătatea se va trezi.

Episcopul schiţă un gest care-i oglindi adânca-i mâhnire.

— Îţi faci iluzii, *Clarissime*. Europa nu cunoaşte simţământul recunoştinţei. Nu-şi cunoaşte nici măcar propriile interese. Este cazul să relev ce am făcut noi, bizantinii, pentru Europa?… Hm! Când Europa s-a scufundat în bezna care a urmat prăbuşirii Imperiului Roman de Apus, aici la noi a fost păstrată vie făclia

culturii, a civilizaţiei. Creştinismul iudaic, primitiv, regionalist, s-a transformat într-un creştinism universal graţie elenismului, care l-a ferit de *deformările* orientale. Filozofia platoniciană a fost utilizată în scopul înarmării doctrinei creştine cu retorica, gramatica, logica, în sfârşit, cu acea strălucită *paideia* greacă… Noi, romeii, noi, bizantinii, am preluat rolul Romei şi al Alexandriei, adunând şi adăpostind în bibliotecile noastre publice şi particulare cele mai preţioase manuscrise latineşti şi eline. Împăratul Justinian – Dumnezeu să-l odihnească – a codificat dreptul, consacrând noţiunea greacă de lege şi noţiunea romană de drept… Într-o epocă în care în Occident cultura abia mai pâlpâia prin celulele monastirilor izolate într-o mare de barbari, aici, la Constantinopole, se înfiinţa o universitate strălucită, care păstra intactă moştenirea culturală a Greciei antice şi a Romei… Europa de azi uită toate aceste servicii eminente pe care Bizanţul i le-a făcut în decursul ultimului mileniu. Dacă astăzi Roma a renăscut din ruine, atribuindu-şi titulatura glorioasă de Cetate Eternă, tot Bizanţului i se datoreşte, căci Bizanţul i-a păstrat moştenirea trecutului, redându-i-o în forme noi, potrivite timpurilor pe care le trăim… Creştinătatea a uitat că Bizanţul şi numai Bizanţul a fost bastionul care a împiedicat invadarea Europei de către arabi prin Balcani. Arabii, zăgăzuiţi de noi aici în răsărit, s-au infiltrat pe o cale ocolită în Spania. Europa a putut rezista acestui flagel pentru că nu a fost nevoită să se bată împotriva arabilor pe două fronturi – în Occident şi în Orient. Europa uită că în luptele seculare purtate împotriva duşmanilor creştinătăţii, Imperiul Roman de Răsărit a pierdut Mesopotamia, Siria, Egiptul… Dincolo de fruntariile noastre răsăritene s-au ridicat civilizaţiile islamo-siriene şi islamo-iraniene, cu vădite tendinţe de cucerire. Deşi păstrarea Asiei Mici devenise pentru noi un element vital, a trebuit să facem în acelaşi timp faţă şi atacurilor popoarelor slave, coborâte dinspre miazănoapte. Ce a făcut Europa pentru Bizanţ, când valurile cuceritorilor slavi şi turci au prins a lovi hotarele noastre nordice şi răsăritene? Latinii, sub pretextul unei cruciade îndreptate împotriva Islamului, s-au abătut asupra noastră. În loc să se coalizeze cu noi împotriva Islamului, ne-au atacat, silindu-ne să ne batem pe două fronturi. Au cucerit Constantinopolele, s-au instalat pe teritorii bizantine, profitând de situaţia noastră disperată, atât pe tărâm militar, cât şi politic. Am izbutit mai târziu să-i izgonim. Dar cu ce preţ? Irosind forţe pe care în mod firesc ar fi trebuit să le canalizăm spre a stăvili avântul

otoman… Apoi flotele Veneţiei şi ale Genovei, folosindu-se de încleştarea noastră cu turcii în răsărit, ne-au răpit imperiul mărilor şi ne-au năruit independenţa economică… Europa creştină a uitat până şi faptul că prăzile luate din Bizanţ, după cea de-a patra cruciadă, au mijlocit rafinarea culturii şi civilizaţiei Occidentului. Deşi învinşi, am cucerit Europa Occidentală prin spiritualitatea noastră. Avem cel puţin această satisfacţie, pe care posteritatea o va recunoaşte cândva.

Episcopul îşi plecă fruntea. Vorbise până atunci cu glas vibrant. Acum simţea doar o imensă oboseală.

Împăratul clătină din cap cu amărăciune.

— Ai dreptate, preasfinţite. Europa Apuseană ne-a uitat. Cu inconştienţă se sustrage de la obligaţiunile ce-i revin în bătălia care se va angaja în curând între noi şi turci. Imperiul Otoman este mare şi puternic. Este mare şi puternic fiindcă lumea creştină i-a îngăduit să se dezvolte, să capete proporţii de mare putere. Noi suntem puţini şi slabi în comparaţie cu colosul otoman, care ameninţă dreptul nostru la existenţă. Ne vom bate spre a ne apăra. Chiar dacă va fi să pierim, omenirea va păstra de-a lungul mileniilor amintirea acelui Bizanţ redus la proporţii minuscule, dar care, pentru apărarea independenţei, a libertăţii, s-a luptat până la ultima suflare. Orice imperiu, ca şi orice organism, se naşte, trăieşte şi moare. Poate că a sunat şi ceasul nostru. Generaţiile care vor veni după noi vor admira sfârşitul Imperiului Roman de Răsărit. Vor spune că Bizanţul şi-a încheiat ciclul existenţei în chip glorios, precum glorioasă i-a fost şi întreaga-i istorie. Pe capul Europei Occidentale va rămâne întipărit stigmatul trădării. Un stigmat care nu se va şterge în veci…

Împăratul Constantinos ridică privirile spre cer într-o implorare mută. Rămase aşa câteva clipe, suspină, apoi se uită la consilierii săi. Ochii săi căpătaseră o expresie dură.

— Începând de mâine, ora prânzului, porţile Constantinopolelui vor fi închise. Nu se vor desfereca decât în ziua încheierii unei păci drepte, care să recunoască Bizanţului dreptul la existenţă, la neatârnare. Din motive de apărare, porţile vor fi zidite, cu excepţia porţii Selymbriei şi a porţii Sf. Roman, care se vor deschide numai spre a primi refugiaţi romei rămaşi în afara zidurilor oraşului. Din clipa de faţă, Bizanţul se află în stare de război cu Imperiul Otoman. Dumnezeu să ne ajute!

Consilierii partizani ai unei atitudini conciliante cu orice preţ faţă

de Sublima Poartă prinseră să se frământe. Socoteau că împăratul săvârşise o greşeală politică rupând orice punţi cu turcii. Teoretic, basileul avea dreptul să ia hotărâri fără a cere consimţământul sfetnicilor. Faţă de gravitatea crizei, aceştia considerau totuşi că ar fi fost necesar să se ţină seama şi de opiniile lor.

Lui Constantinos nu-i scăpă agitaţia consilierilor. Ridică mâna, cerând să se facă linişte.

— Mai am ceva de spus, reluă cu solemnitate. Încercarea grea prin care vom trece în curând ne impune să reflectăm cu toată seriozitatea asupra urmărilor ei posibile. O victorie a Bizanţului sau cel puţin o pace de compromis ne-ar bucura sufletul. Trebuie să analizăm şi ipoteza unui succes al păgânilor. În cazul căderii Constantinopolelui vom continua să ne batem în Moreea. Acolo, în străvechea Grecie, fiinţa imperiului va supravieţui urgiei. Dacă va fi cucerită şi Moreea, cei care vor scăpa cu viaţă se vor retrage în Italia, şi de acolo vor continua lupta pe tărâm politic şi spiritual până la renaşterea imperiului.

Kalinikos, primul vicar al Patriarhiei constantinopolitane, care urmărise tăcut discuţiile, ceru îngăduinţa să vorbească.

— Trebuie să atrag atenţia Majestăţii-Voastre că Roma va oferi ospitalitate numai partizanilor unirii. Ortodocşilor hotărâţi să nu-şi părăsească străvechea credinţă ce le rămâne de făcut? Să stea pe loc, acceptând robia turcească?

— Sunt destule ţări ortodoxe care le-ar oferi ospitalitate, opină Demetrios Cantacuzino.

— La slavi ce să caute? interveni cu hotărâre senatorul Lascaris. Abisinia e prea departe. Alexandria se află sub mamelucii mahomedani. Numai în Ţările Româneşti am putea găsi o largă şi sinceră ospitalitate.

— Adevărat! întări episcopul Isaac Anghelos. Legături spirituale şi de sânge unesc pe români cu romeii. Originea latină, dragostea pentru religia ortodoxă, lupta lor neostoită împotriva turcilor îi fac demni să continue tradiţiile milenare ortodoxe ale Imperiului Roman de Răsărit.

Împăratul înclină capul în semn de încuviinţare.

— Adevăr aţi grăit! Consiliul imperial va desemna un grup de senatori care să se ocupe de modalitatea evacuării spre Italia şi Ţările Româneşti a bunurilor culturale care nu trebuie să cadă în mâinile turcilor. Dar vor trebui să lucreze repede. Evenimentele ne zoresc.

Episcopul Isaac Anghelos îşi făcu semnul crucii.

— Dumnezeu Atotputernicul şi Sfânta Fecioară să ne ajute!

Şi împăratul se închină.

Majoritatea consilierilor prezenţi, chiar şi o parte dintre cei care dezaprobau politica basileului, erau sugrumaţi de emoţie. Aveau simţământul că fuseseră părtaşi la întocmirea testamentului unei lumi care se stingea.

— Cantacuzino, mâine de dimineaţă vei convoca în sala mozaicurilor consiliul suprem al apărării imperiului, i se adresă Constantinos. Voi prezida personal dezbaterile. *Clarissimi*, sunteţi liberi!

Sfetnicii părăsiră tăcuţi încăperea.

Rămas singur, Constantinos renunţă la poza lui hieratică. Îşi lăsă umerii să cadă, pieptul i se scobi, spinarea, dreaptă până atunci, i se încovoie parcă sub apăsarea unei poveri. Împăratul lăsase locul omului. Îşi masă încet, cu gesturi obosite, vinele dureroase ale grumazului. Chiar dacă încerca o amară descurajare, nu-şi trădase simţămintele în faţa consilierilor săi, mai divizaţi ca niciodată. În ochii lor, interesele meschine de clan aveau întâietate. S-ar fi zis că Dumnezeu le luase minţile. Constantinos îşi dădea cu amărăciune seama că nu se putea bizui decât pe prea puţini dintre ei. Se va strădui să le trezească tuturor focul sacru al mândriei lor romaice. Dar nu-şi făcea mari iluzii. Nu putea însă abandona lupta. Nu avea dreptul s-o abandoneze.

În faptul serii, Demetrios Cantacuzino se înfăţişă din nou la palatul Blachernelor. În ciuda orei târzii, ceru să fie primit de împărat, spre a-i face comunicări importante.

— Sire, Dumnezeu nu ne-a dat uitării! exclamă locţiitorul marelui logotet. Acum o jumătate de oră am primit un mesaj de la Patriarhul Alexandriei, însoţind o scrisoare a arhiepiscopului Jacques de Lusignan către marele vizir al Egiptului, din care reiese limpede că între aceste două personaje există o înţelegere secretă în dauna guvernământului regal cipriot.

— Dar asta înseamnă înaltă trădare! exclamă împăratul. Pare de necrezut! Un arhiepiscop vândut musulmanilor!

— Lusignan râvneşte tronul Ciprului şi, spre a-l obţine, s-ar vinde şi Diavolului. Dar mai e ceva. În scrisoarea respectivă, bastardul regal vesteşte marelui vizir hotărârea reginei Hélène şi a partizanilor ei de a trimite o mie de arcaşi pentru apărarea Constantinopolelui. Făgăduieşte că va face imposibilul spre a

zădărnici ieşirea lor din Cipru.

— Câtă duplicitate! rosti scandalizat Constantinos. Cum a ajuns scrisoarea aceasta în mâna patriarhului?

— Un om atacat în miez de noapte pe o stradă din Alexandria de nişte vagabonzi care l-au rănit grav a fost transportat în casa unui preot ortodox din apropiere. Înainte de a muri, a încredinţat gazdei o scrisoare destinată marelui vizir. Dar preotul a dus-o mai întâi patriarhului, care, văzând despre ce e vorba, a reţinut-o. Dacă facem să ajungă în mâna reginei Ciprului, nu numai că vom primi arcaşii făgăduiţi, dar îl compromitem definitiv şi pe trădător.

— Foarte bine. S-o trimitem. Dar prin cine? Agenţii noştri diplomatici vor fi suspectaţi.

— M-am gândit la căpitanul Reynaud de Brienne. E îndrăzneţ, inteligent, are spirit de iniţiativă…

— Trimite-l! Cât mai repede! Să-i dai instrucţiuni precise, Cantacuzino. Scrisoarea trebuie să ajungă la destinaţie.

— Va ajunge, Majestate.

Demetrios Cantacuzino vru să se retragă, dar îşi aminti că mai are ceva de spus.

— Patriarhul Alexandriei ne mai aduce la cunoştinţă că a făcut demersuri pe lângă regele Abisiniei, cerându-i soldaţi sau, cel puţin, aur pentru apărarea Constantinopolelui. Avem norocul că şi Abisinia, ţară creştină, este ameninţată de expansiunea islamică. N-ar fi exclus ca apelul patriarhului să aibă unele efecte bune pentru noi.

— Poate că Dumnezeu s-a milostivit şi de sufletele noastre, zise împăratul. Să trimiţi o scrisoare de mulţumire patriarhului. După o pauză, adăugă gânditor: În ultima vreme mă urmărea gândul că providenţa ne-a părăsit.

Locţiitorul marelui logotet îl privi surprins. Nu fusese deprins să-l audă pe împărat rostind asemenea blasfemii…

* * *

Când ieşi din cabinetul de lucru al lui Demetrios Cantacuzino, căpitanul Reynaud de Brienne îşi pipăi instinctiv buzunarul dinăuntru al tunicii de catifea roşie cu brandenburguri de aur. Scrisoarea destinată reginei Ciprului se afla la loc sigur. Adevărul este că misiunea pe care i-o încredinţase locţiitorul marelui logotet nu-l încânta. Ar fi preferat să rămână la Constantinopole, unde avea de rezolvat treburi importante. Mai mult decât toate îi răscolea

ficatul supărarea pricinuită de amânarea căsătoriei sale cu Irina Kalamides. Fata aceasta, pe care Chrisanta Lucan o scosese la iveală spre a-şi acoperi relaţiile adultere cu tânărul căpitan din garda imperială, ajunsese să exercite asupra acestuia o fascinaţie incredibilă.

„Lovitura de trăsnet”, atât de cântată de barzii francezi, îşi găsise ilustrarea în cazul lui de Brienne. Pentru prima oară în viaţă, iubea. Evident, nu putea fi vorba de unul din acele amoruri eterate, imortalizate în romane. Căpitanul era stăpânit de instincte animalice. Posesiunea femelei râvnite devenise pentru el o obsesie. Îi era din ce în ce mai greu să îşi ascundă sentimentele faţă de Chrisanta, instigatoarea îndrăzneţului proiect matrimonial. Reynaud avea însă nevoie de alianţa ei. Influenţa Chrisantei în sânul înaltei societăţi constantinopolitane era covârşitoare, iar Kalamides se număra printre admiratorii ei. Ce elemente interveniseră în ultima vreme spre a determina schimbarea atitudinii atât de prietenoase înainte a viitorului socru? Kalamides devenise reticent şi, în ciuda stăruinţelor căpitanului, amânase nunta în mai multe rânduri.

De data aceasta, el, Reynaud, era hotărât să facă lumină. Înainte de a se îmbarca pentru Nicosia, va provoca o explicaţie cu tatăl Irinei. Se întrebă la un moment dat, cu legitimă îngrijorare, dacă nu cumva Chrisanta prinsese a desluşi adevăratele simţăminte ale amantului ei? Poate că aceasta o făcuse să-şi schimbe poziţia şi să acţioneze împotriva încheierii căsătoriei. Dacă era aşa, o va sili să-şi plătească scump duplicitatea.

Reynaud de Brienne străbătea marea sală de porfir din palatul Blachernelor, când se întâlni cu Evghenis Kalamides, care ieşea tocmai de la Alexios Iagros, recent numit mare mareşal al palatului. Senatorul îl salută, încercând vizibil şi neîndemânatic să-l evite. Căpitanul i se proţăpi însă în cale.

— Cer iertare, *Ilustrissime*, i se adresă cu falsă deferenţă, dar în ultima vreme am avut impresia că mă ocoliţi. În ceea ce mă priveşte, m-am străduit întotdeauna să merit încrederea pe care mi-aţi arătat-o în trecut, făgăduindu-mi mâna fiicei dumneavoastră. M-am făcut vinovat cu ceva de vreme ce v-aţi schimbat bunele intenţii?

Senatorul zâmbi larg şi îl bătu cu afecţiune pe umăr.

— Nu te-ai făcut vinovat cu nimic, căpitane. Proiectele mele n-au suferit nicio modificare. Se pare însă că m-am pripit fixând o dată prea apropiată a căsătoriei. Irina este încă prea tânără. Mă tem că

nu va putea face faţă rolului de soţie. Nu e îndeajuns de pregătită. Am stat cu ea de vorbă. Nu s-a arătat duşmănoasă planurilor noastre, dar m-a implorat să-i dau timp spre a se obişnui cu gândul. Dorinţa ei îmi pare rezonabilă, căpitane.

Ofiţerul îşi trecu nervos mâna peste garda spadei. Senatorul îi făcea un afront care nu putea rămâne nepedepsit.

— În lumea noastră, *Ilustrissime*, rosti cu ironie, părinţii îşi căsătoresc odraslele fără să le ceară părerea.

— Sunt un părinte de modă nouă, căpitane, răspunse Kalamides, fără a părea că-i desluşeşte mânia.

— Să zicem că aş înţelege scrupulele dumneavoastră, *Ilustrissime*. Trebuie să mă gândesc însă şi la propria mea reputaţie. La onoarea mea. Întreg Constantinopolele este informat că această căsătorie se va încheia. Ce va spune lumea când se va afla că v-aţi schimbat gândul?

— Nu mi l-am schimbat, minţi Kalamides. Am amânat doar scadenţa.

Senatorul ştia că proiectul căzuse baltă. Irina trebuia să devină nora lui Luca Notaras, viitorul basileu al Bizanţului. În ceea ce-l priveşte pe Reynaud de Brienne, temporiza, fiindcă nu voia să provoace un scandal.

— Vreau să înţelegi că nu este decât o simplă amânare, repetă Kalamides, încercând să-l liniştească.

— V-aş ruga să precizaţi acest termen, vorbi Reynaud cu mânie în glas. Vă ajung trei luni?

Senatorul ridică teatral braţele.

— Vai, căpitane, de ce încerci să-mi forţezi mâna? Vom mai discuta asupra termenului.

Trăsăturile ofiţerului se înăspriră, ochii aruncară scântei, fălcile prinseră să-i joace.

— Refuz să mai accept aceste tergiversări insultătoare! izbucni, incapabil să se mai stăpânească. Dacă au intervenit fapte care pledează împotriva mea, vă rog să mi le spuneţi, spre a mă putea dezvinovăţi. Dacă obiecţiunile sunt datorite numai fanteziei dumneavoastră, sunt hotărât să vă cer satisfacţie.

— Sunt prea bătrân ca să mă bat cu dumneata în duel, căpitane, spuse Kalamides, încercând să zâmbească patern.

Spera, împotriva evidenţei, că va reuşi să-l potolească. Cât de cumplit regreta acum uşurinţa cu care acceptase să şi-l facă ginere. Este drept că pe atunci voise să-şi făurească din acest om un

instrument. Acum însă lucrurile porniseră pe o pantă periculoasă.

— Aveţi fii, *Ilustrissime*, în stare să ţină sabia în mână, ripostă îndârjit Reynaud. Onoarea mea cere să fie spălată în sânge.

— Să nu dramatizăm, căpitane! făcu senatorul o ultimă tentativă de împăciuire.

Mercenarul îl privi cu impertinenţă.

— Aştept răspunsul dumneavoastră în douăzeci şi patru de ore. Fixarea neîntârziată a datei nunţii sau desemnarea unuia dintre feciorii dumneavoastră, cu care să mă întâlnesc pe teren. Îi acord avantajul de a-şi alege arma. Vă previn însă că lupta nu se va încheia decât cu moartea unuia dintre combatanţi.

Salută scurt, îi întoarse spatele şi se îndepărtă. Câţiva curteni aflaţi în apropiere auziseră altercaţia. Se uitară curioşi la senatorul care rămăsese plantat în mijlocul sălii. O provocare la duel în însăşi incinta palatului imperial constituia o faptă extrem de gravă. Se va duce senatorul la basileu spre a se plânge? Faptul în sine merita cele mai variate presupuneri.

Kalamides privi înciudat în jur, apoi părăsi încăperea. Era furios fiindcă se vârâse într-o mare încurcătură. Reynaud de Brienne era îndreptăţit să ceară satisfacţie. Senatorul ar fi fost dispus să-i acorde o compensaţie materială. Era îndeajuns de bogat spre a nu se tocmi. Ce se va întâmpla însă dacă Reynaud va refuza asemenea tranzacţii?

Când coborî scările palatului, îndreptându-se spre lectica sa care-l aştepta în curte, Kalamides zâmbi. Găsise o soluţie…

Noaptea se lăsase asupra oraşului. În cartierele joase din preajma Mării de Marmara liniştea adâncă era tulburată doar de fâşâitul valurilor ce se spărgeau de stânci. Bezna acoperea şi case, şi străzi, şi pieţe.

Învăluit într-o pelerină, Reynaud de Brienne bâjbâia prin întuneric, îndreptându-se spre locuinţa senatorului Nikiforos Lucan, ministrul anemicei flote maritime a imperiului. Anunţase Chrisantei vizita prin intermediarii obişnuiţi. Pe de o parte, valetul său Jeannot, francezul şmecher şi descurcăreţ care-şi mutase aria isprăvilor de pe malurile Senei pe ţărmurile Helespontului, pe de altă parte, Elefteria, bătrâna slujitoare chioară a Chrisantei. Jeannot, deghizat în neguţător ambulant de danteluri, intră cu aer degajat în locuinţa lui Lucan şi, în vreme ce servitoarele îi scotoceau marfa, căutând podoabe pe plac, strecură neobservat în mâna Elefteriei mesaje prin care Reynaud vestea Chrisantei data şi ora vizitei lui. Locul nu

trebuia precizat, fiindcă era cunoscut dinainte. Căpitanul se strecura sub zidurile dinspre chei ale casei Lucan şi aştepta acolo până i se arunca de la o fereastră cufundată în întuneric o scară de mătase. Pe treptele mişcătoare, Reynaud urca dezinvolt până la aleasa inimii, care-l aştepta în budoar, îmbrăcată cât mai sumar, spre a scurta preliminariile zbenguielilor amoroase.

De data aceasta ofiţerul îşi blestemă nesocotinţa de a nu fi luat un felinar spre a-şi lumina drumul. Imprudenţa era cu atât mai mare, cu cât purta asupra sa scrisoarea încredinţată de locţiitorul marelui logotet. Fiindcă treburile îl reţinuseră la palat până târziu în noapte, nu avusese timp să treacă pe la locuinţa lui, spre a închide documentul în lada de fier în care-şi păstra valorile: bani, bijuterii şi mai ales scrisori de dragoste de la femei sus-puse.

Era bine înarmat, însă nu purta sub haine cămaşa de zale pe care o îmbrăca îndeobşte când pleca în escapade nocturne. Pe drum îl încolţise teama. Era atât de întuneric, încât nici nu şi-ar fi văzut adversarii dacă ar fi fost atacat. Străbătuse de nenumărate ori străzile oraşului în miez de noapte. I se întâmplase de câteva ori să zădărnicească fără mare osteneală încercările unor borfaşi de a-l devaliza. Nu se temea de lepădăturile mahalalelor, care fugeau ca potârnichile de îndată ce îşi dădeau seama că au de-a face cu un bărbat priceput în mânuirea armelor, hotărât nu numai să se apere, dar să şi ucidă. Ştia însă că are şi duşmani importanţi, care-i doreau moartea. Aceştia erau cu atât mai primejdioşi, cu cât loveau prin surprindere.

Paşii lui Reynaud răsunau cadenţat pe caldarâmul de piatră stârnind ecouri. Se orienta după puţinele felinare cu lumină zgârcită, aninate pe la câte un colţ de stradă, ori deasupra intrării tavernelor, din care răbufneau până afară cântecele şi tărăboiul chefliilor.

După liziera dantelată a unui nor apăru o lună famelică, ofticoasă, vânătă şi subţire ca lama curbată a unei seceri ruginite. Deşi primăvara îşi trimisese solii, era încă frig.

Reynaud ajunse, în fine, la picioarele zidurilor dinspre chei, perforate, aproape de culme, de ferestrele apartamentului Chrisantei. Ca de obicei, geamurile erau acoperite de zăbranicul întunericului. Ofiţerul fluieră de trei ori, imitând ţipătul unei bufniţe. Făcu o pauză scurtă, apoi fluieră de două ori. O fereastră se deschise sus, şi Reynaud auzi fâşâitul unei scări de mătase desfăşurându-se spre el.

În aceeaşi clipă surprinse zgomotul abia perceptibil al unor paşi. Se întoarse brusc cu faţa într-acolo, scoţând spada din teacă. Ţâşniră nişte umbre de-a lungul zidurilor. Reynaud văzu luciul palid al unor lame şerpuitoare. O lovitură cumplită în ceafă îl doborî la pământ. Umbrele se năpustiră asupra lui. Pumnalele repezite cu sete îi sfâşiară cărnurile. În câteva clipe Reynaud îşi pierdu cunoştinţa.

— Luaţi-i hoitul şi aruncaţi-l peste parapet în mare! porunci un glas în surdină.

Un şir de siluete, purtând pe umeri corpul inert al căpitanului, urcară treptele zidului înconjurător al oraşului, şi când ajunseră sus pe culme, aruncară povara peste creneluri. Se auzi un plescăit în mare, apoi umbrele coborâră scara, dispărând în noapte.

Când slujitorii casei Lucan, alertaţi de Chrisanta – în ciuda riscului unui scandal – ajunseră în stradă, purtând făclii aprinse, nu mai găsiră în locul unde se desfăşurase agresiunea decât nişte pete mari de sânge…

* * *

Arhiepiscopul de Lusignan, bastardul, surâse. Îl amuzau nespus fariseismele înaltelor personaje participante la acest extraordinar Consiliu de Coroană, întrunit în sala de ceremonii a palatului regal din Nicosia. Miniştrii, mareşalii, amiralii treceau cu dezinvoltură dintr-o tabără într-alta, invocând, în sprijinul schimbărilor lor de orientare, interesele superioare ale statului.

El avea cel puţin eleganţa de a recunoaşte – în sinea sa – că făcea tot ce-i stătea în putinţă spre a-şi sluji propriile interese. Tatăl său, regele Jean al II-lea, deşi se credea un cap politic, nu avea o linie de conduită constantă şi era atât de influenţabil, încât în culise se spunea că opiniile lui reflectă invariabil opiniile ultimului interlocutor. Toţi îl socoteau un fel de păpuşă trasă de sforile mânuite cu abilitate de regină sau de înalţii demnitari ce-i captau temporar încrederea.

Regina Hélène, coborâtoare din stirpea Paleologilor, era mai statornică decât augustul ei soţ. Devotată Bizanţului şi ortodoxismului grec, se străduia să îşi slujească ţara de baştină, deşi ştia că expune Ciprul primejdiei de a intra în conflict cu Imperiul Otoman sau cu Egiptul. Thomas de Morée, şambelanul reginei, şi Jacques de Urri, viconte de Nicosia, generos stipendiaţi de basileul Constantinos, o sprijineau cu toată energia.

Consiliul de Coroană, convocat de rege la sugestia soţiei sale, urma să definitiveze proiectul referitor la trimiterea celor o mie de arcaşi ciprioţi meniţi să întărească forţele defensive ale Constantinopolelui. Divergenţele manifestate de consilieri sporiseră confuzia suveranului.

— După căderea Constantinopolelui va veni rândul Ciprului, clamă Thomas de Morée. Acordând sprijin basileului Constantinos, ne ajutorăm pe noi înşine.

„Moderatul” Jean de Montfort, un bătrân venerabil cu barbă colilie, pătrată, enunţă în replică o teorie contrară:

— Dacă vom păstra neutralitatea, turcii ne vor fi recunoscători. Ne vor acorda avantaje economice…

Thomas de Morée izbucni în râs:

— Eşti de o naivitate monumentală, Montfort! Turcii, recunoscători? Asta e cea mai formidabilă glumă pe care am auzit-o vreodată. Pe ce lume trăieşti, Jean de Montfort?

— Ne vor fi recunoscători! interveni cu ironie vicontele de Nicosia. Îşi vor manifesta recunoştinţa petrecându-ne laţul pe după gât. Apoi vor strânge nodul, şi vor strânge până ce vom rămâne fără suflu.

Louis d'Ibelin, unul dintre cei mai puternici şi temuţi seniori ciprioţi, găsi cu cale să îşi spună cuvântul. Vorbi sfătos, molcom, netezindu-şi mustaţa albă, cu colţuri lungi, stufoase, ca două fuioare.

— Deplâng cu toată sinceritatea încercările grele cărora constantinopolitanii vor trebui să le facă faţă. Deopotrivă cu baronul de Morée, consider că este creştinesc să îi ajutăm. Dar cu o rezervă. V-aţi întrebat vreodată ce atitudine vor adopta mamelucii? Din nefericire, suntem nevoiţi să ţinem seamă şi de punctul lor de vedere. Deasupra Egiptului pluteşte steagul verde al Islamului. Sultanul Egiptului este şi reprezentantul kalifatului abassizilor. În asemenea condiţii e firesc să sprijine acţiunea militară a otomanilor. Dacă îngăduim împăratului Constantinos să recruteze arcaşi din Cipru, nu ne vom atrage represaliile egiptenilor? Şi – de ce nu – ale turcilor înşişi? Putem risca un război şi cu unii, şi cu alţii?

Arhiepiscopul de Lusignan zâmbi în mustaţă. Înţelegea prudenţa excesivă a lui d'Ibelin. Dorinţa cea mai vie a acestuia era să se bucure în linişte de roadele imenselor lui domenii din Cipru. Constantinopolele putea să se ducă de-a rostogolul, întreaga

creştinătate n-avea decât să se năruie. Numai el, d'Ibelin, să-şi păstreze netulburat averile. Îşi închipuia probabil că mamelucii îl vor menaja fiindcă li se arăta prieten. Vicontele de Nicosia dăduse o interpretare înţeleaptă prieteniei şi recunoştinţei turcilor, deşi teoriile lui erau motivate tot de interese personale. În definitiv, îşi zise bastardul, fiecare dintre cei de faţă manevra în sensul salvgardării şi sporirii propriilor avantaje. Ar fi pus rămăşag că nimeni nu se gândea la apărarea Ciprului.

Regele avea senzaţia că este supus unui bombardament de opinii contrare. Ce bine ar fi fost dacă în clipa de faţă s-ar fi aflat la o vânătoare de şoimi! Cu ce voluptate ar fi urmărit zborul combativelor păsări răpitoare! Dacă ar abdica, s-ar putea dedica plăcerilor vieţii. Politica îi repugnase întotdeauna. Nici războaiele nu-l interesau. Avea o fire paşnică. Din nefericire, abdicarea implica primejdii ascunse. Cunoştea numeroase cazuri ale unor suverani care, după ce renunţaseră benevol la putere, fuseseră întemniţaţi în monastiri sau chiar suprimaţi, pentru ca nu cumva să le vină vreodată în gând a pretinde moştenitorilor Coroana la care abia renunţaseră.

Se uită cu teamă la regină. Hélène era o leoaică veşnic pusă pe harţă, care regreta infinit că se născuse femeie.

Îşi îndreptă privirile asupra fiului său din flori, arhiepiscopul, care stătea potolit şi nu se amesteca în discuţii. Asta nu însemna că evita orice activitate politică. Cunoscându-şi prea bine bastardul, îşi dădea seama că atitudinea lui modestă era doar o mască.

Arhiepiscopul îi întâlni privirile şi îi zâmbi placid.

Regele îi scuză reţinerea. Bastardul era înconjurat de duşmani. Instinctul de conservare îl determina a se face cât mai neobservat.

Suveranul ar fi preferat să nu-şi angajeze ţara în aventuri primejdioase. Când mamelucii cotropiseră Ciprul, îi sărise cineva în ajutor? La urma urmei, fiecare să se descurce cum se pricepe. Poate că Bizanţului îi sunase ceasul.

Regina era furioasă. Blestema nevolnicia soţului ei, care-i lăsa pe consilieri să bată câmpii, fără a-şi impune propriul punct de vedere. Înainte de a intra în şedinţă, îl dăscălise îndelung, îndemnându-l să ia o hotărâre favorabilă ajutorării Constantinopolelui. Acum regele tăcea ca un peşte. Îi lăsa pe de Morée şi pe de Urri să se bată cu toţi adversarii Bizanţului. Ea ar fi intervenit în discuţie, dar era conştientă că nu se cuvenea. Dacă la îndemnul ei direct Ciprul ar renunţa la neutralitate, iar lucrurile ar lua o întorsătură urâtă, ei i

s-ar atribui întreaga răspundere. N-ar mai putea pretinde – în cazul morţii soţului – să i se încredinţeze regenţa. Dacă ea ar fi înlăturată, cine ar mai apăra interesele Charlottei, principesa moştenitoare?

Arhiepiscopul de Lusignan era conştient de faptul că în calitatea lui de principe al Bisericii Catolice ar fi fost firesc să adopte o poziţie favorabilă Constantinopolelui. Dar adversarii lui, în frunte cu regina, fiind partizani ai Bizanţului, lui nu-i rămânea decât să se alinieze celeilalte tabere. Dacă voia să pună mâna pe sceptru, trebuia să facă imposibilul spre a discredita pe regină şi pe sfătuitorii ei. După ce o va scoate din joc, nu-i va fi greu s-o înlăture şi pe principesa Charlotte. Când emisarii Imperiului Otoman îi tatonaseră intenţiile, se grăbise a le oferi colaborarea. Acceptând stipendiile lor, îşi consolida finanţele şi îşi atrăgea simpatia Islamului.

Lui de Lusignan îi veni să râdă. Ce-ar zice iluştrii consilieri, care se sfădeau acum în jurul Constantinopolelui muribund, dacă i-ar citi gândurile? Un arhiepiscop năzuia să devină rege, folosindu-se de hoardele musulmane! „Ironiile destinului”, îşi zise el.

Între timp discuţiile se înveninau, tonul devenea acerb, violent. Bastardul îşi dădu seama că tatăl său ajunsese pe punctul de a ceda stăruinţelor lui de Morée. Regina ar fi fost capabilă să-i facă viaţa infernală dacă s-ar fi adoptat în şedinţă o hotărâre potrivnică intereselor Bizanţului.

Regele aruncă o privire jalnică fiului său din flori, implorându-i parcă sprijinul. „Spune-mi ce să fac? Sunt înconjurat numai de hiene!”

Arhiepiscopul ridică mâna, solicitând cuvântul.

Toate privirile se îndreptară asupra lui. Nimeni nu se aşteptase ca bastardul să intervină. Regina îl fulgeră cu ochii ei răi. „Ce mai vrea şi neisprăvitul ăsta? De multă vreme ar fi trebuit să-i fac de petrecanie. Dar nu e timpul pierdut”, cugetă iritată.

Regele îşi dădu asentimentul înclinând cu graţie capul. Nu se putea spune că nu îşi îndeplinea cu regală măreţie sarcinile formale de monarh.

— Am ascultat cu atenţie opiniile luminaţilor sfetnici ai majestăţii voastre, vorbi cu clericală onctuozitate arhiepiscopul. Argumentele prezentate în acest plen merită toată consideraţia. Faţă de gravitatea crizei politice şi de însemnătatea hotărârii pe care urmează să o luaţi, socotesc necesar să vă acordaţi un termen mai lung de gândire. Cântărirea considerentelor expuse aici cu atâta

competenţă de exponenţii diverselor curente cere timp. Aş propune să reluăm discuţiile peste câteva zile, spre a ne limpezi până atunci gândurile învolburate de pasiunile atât de fireşti în asemenea momente.

Chipul suveranului se lumină. Prinse din zbor ideea amânării.

— Cred că prin gura arhiepiscopului nostru a vorbit înţelepciunea însăşi. Încheiem acum dezbaterile consiliului şi le vom relua lunea viitoare.

Regina se înverzi. De Morée îi aruncă o privire care-i reflecta exasperarea. „Am făcut tot ce-am putut!” părea să spună.

Jean al II-lea se ridică de la masă şi oferi reginei mâna sa. Aceasta îl privi furioasă, şi când îi prinse mâna, îşi înfipse – ca din întâmplare – unghiile în carnea lui. Suveranul nici nu clipi.

După ce perechea regală părăsi sala consiliului, arhiepiscopul se îndreptă spre ieşire, evitând contactul cu ceilalţi demnitari. Thomas de Morée îi tăie însă drumul.

— Am rămas surprins, eminenţă, că nu aţi sprijinit punctul de vedere al apărătorilor creştinătăţii.

De Lusignan îi zâmbi blajin.

— *Monsieur* de Morée, sunt cu sufletul alături de dumneavoastră. La viitoarea şedinţă am să-mi unesc glasul cu cel al prietenilor Constantinopolelui. Veţi fi atunci mulţumit de mine.

Îl binecuvântă cu gesturi rotunde, aeriene, îl ocoli şi îşi continuă drumul spre ieşire…

Thomas de Morée era într-o excelentă dispoziţie sufletească. După o noapte reconfortantă, se delectase cu un suculent mic dejun, iar după ce îşi citise corespondenţa primită în ajun, încălecase pe calul său roib, cu stea în frunte, şi plecase spre palatul regal, spre a-şi îndeplini atribuţiile de şambelan.

Soarele plutea într-un văzduh de metal topit, revărsând o arşiţă sufocantă. Nicio adiere nu tulbura aerul fierbinte.

Urmat de doi slujitori călări, de Morée străbătea la pas strada înţesată de lume. Urmărea distrat cu privirile jocul de culori al veşmintelor văratice purtate de femeile cochete, în vreme ce gândurile-i fugeau la şedinţa Consiliului de Coroană din ziua precedentă. Dacă Jacques bastardul nu s-ar fi amestecat în discuţie, ajutorarea militară a Bizanţului ar fi fost în clipa de faţă un fapt hotărât. Era sigur că în cadrul şedinţei de luni, arhiepiscopul i se va supune ca un mieluşel. Când i se proţăpise ameninţător în cale, bastardul îi făgăduise înspăimântat cooperarea sa.

De Morée îşi netezi satisfăcut mustaţa. Reuşise să-l intimideze cu o singură privire pe acest cleric blestemat, care nu se deosebea cu nimic de laşul său părinte natural, regele. De Morée făgăduise reginei că va smulge consimţământul suveranului şi era decis să îşi respecte angajamentul.

În drumul său zilnic spre palat străbătea o piaţă în care se vindeau cele mai delicioase fructe. De fiecare dată de Morée trecea în revistă tarabele încărcate cu smochine, curmale, pepeni, struguri, portocale, banane, mere frumoase şi apetisante. Îşi alegea o fructă şi o mânca apoi mergând agale. Lăcomia era unul din păcatele lui cardinale.

De data aceasta îi atrase atenţia o tarabă cu smochine mari şi cărnoase ca şi sânii arămii ai unei arăboaice tinere. Se opri, alese din ochi o smochină, întinse mâna, o luă din grămadă şi o duse pofticios la gură.

În aceeaşi clipă se auzi un zumzet ca de bondar. De Morée muşca tocmai din smochină, când o săgeată ţâşnită parcă din adâncurile văzduhului i se înfipse în ochiul drept, îi sparse globul ocular, sfărâmă osul etmoid, străpunse protuberanţa anulară şi i se opri în creierul mic. Morée scăpă un geamăt, dădu drumul dârlogilor, vâsli o dată din braţe şi se prăbuşi cu capul pe grumazul calului. Stătu câteva clipe închircit, apoi se nărui din şa, în vreme ce ţipetele femeilor din jur prinseră să sfredelească aerul.

Slujitorii lui de Morée săriră jos de pe cai, spre a-i da ajutor. Rechiziţionară o căruţă şi îl transportară până la locuinţa lui. Medicii chemaţi în grabă nu putură decât să constate moartea şambelanului.

În învălmăşeala iscată în piaţă, nimeni nu se gândise – în primele momente după atentat – să cerceteze dincotro fusese trasă săgeata. Făptaşul nu putu fi găsit, în ciuda investigaţiilor pe care jandarmii le făcură mai târziu, examinând acoperişurile caselor din jur şi încăperile cu ferestre spre piaţă.

Crima avusese loc într-o joi de dimineaţă.

În duminica următoare, în vreme ce drept-credincioşii părăseau catedrala oraşului, după încheierea slujbei religioase de dimineaţă, altă săgeată zumzăi prin aer, împlântându-se în ochiul stâng al unui bărbat falnic, în veşminte de brocart, care cobora treptele scării monumentale de la intrare. Se stârni panică, tumult… Lumea începu să alerge care încotro… Apoi volbura se linişti, fiindcă nu mai fuseseră trase şi alte săgeţi.

În jurul rănitului prăvălit pe treptele de granit se adunară mulţi oameni. Din orbita străpunsă de săgeată se prelingea sângele roşu, întinându-i obrazul şi prelingându-se pe granitul scării.

Unul dintre curioşi îl identifică, deşi chipul rănitului era atât de crispat, de schimonosit, încât abia putea fi recunoscut.

— Jacques de Urri, viconte de Nicosia! Dumnezeu să se milostivească de sufletul lui!

— Un medic! Un medic! Să vină un medic! strigă alt om.

Jacques de Urri muri înainte de apusul soarelui. Cele două asasinate stârniră mare vâlvă, deşi acest chip de a-i lichida pe duşmani devenise monetă curentă. Înaltele demnităţi deţinute de de Morée şi de de Urri, dar mai ales favoarea de care se bucuraseră pe lângă regină era natural să dea naştere la felurite comentarii. „Regina şi-a pierdut cei doi ochi”, rezumă lapidar situaţia baronul de Montgisard, recunoscut pentru vorbele-i de duh.

La şedinţa Consiliului de Coroană din lunea următoare, propunerea lui de Morée şi a lui de Urri, privind ajutorarea Constantinopolelui, nu-şi mai găsi apărători. Formula neintervenţionismului în conflictul deschis între Bizanţ şi Imperiul Otoman, propusă de d’Ibelin, fu adoptată în unanimitate.

Regina pierduse partida…

* * *

Vasili al II-lea, Mare Duce al Moscovei şi al întregii Rusii, se sculă din jeţul său şi se îndreptă bâjbâind spre fereastră. Evita pe cât îi era cu putinţă să apeleze la ajutorul pajilor, al slujitorilor, ori al boierilor când voia să se deplaseze prin odaie. De la o vreme se complăcea să rămână singur, spre a nu mai simţi instinctiv privirile celor din jur aţintite asupra sa.

După ce vărul său, Dmitri Şemiaka, îl orbise, ordonând să i se vâre în ochi capătul unei vergele de fier înroşite în foc, încercase, ani de-a rândul, un mare neastâmpăr, o dureroasă şi neostoită frământare lăuntrică, un simţământ de mânie, de revoltă împotriva nimicniciei şi răutăţii oamenilor, a cruzimii inflexibile a soartei. Pe atunci simţea nevoia să umble, să se agite, să suplinească lipsa vederii printr-o necontenită mişcare dintr-un loc într-altul. Dar pentru aceasta avea în permanenţă nevoie de însoţitori, care să-i călăuzească paşii. În schimbul văzului pierdut i se ascuţiseră celelalte simţuri, mai ales pipăitul şi auzul. Treptat ajunsese să-şi ascută şi simţul de orientare.

După ce i se stinsese în veci lumina ochilor, îşi zisese că nu va putea supravieţui acestei nenorociri, mai grozavă decât toate. Dar se obişnuise cu orbirea, aşa cum se obişnuieşte omul şi cu binele, şi cu răul. Poate că vârsta îi mai potolise focul lăuntric, îi mai tocise exasperarea, îi mai domolise suferinţele.

Înainte vreme n-ar fi conceput să rămână singur. Tenebrele îl înspăimântau. Trebuia să simtă în preajmă prezenţe care să-i înlocuiască într-un fel văzul irosit. Acum îl atrăgea singurătatea. În această singurătate atât de îngrozitoare odinioară se regăsea pe sine, angaja dialoguri cu propriul său eu.

I se scoseseră ochii fiindcă nu concepuse să renunţe la Coroană, la prerogativele de mare duce, la stăpânirea Moscovei şi a întregii Rusii, lăsată moştenire de părintele său, Vasili I-ul.

Şi setea de putere începuse să i se astâmpere. Acesta era, dealtfel, şi unul din motivele pentru care îşi asociase fiul la domnie. Evident, când un suveran se hotărăşte să împartă tronul cu propriul său vlăstar, nu se simte deposedat de putere. Basileii Bizanţului îşi asociau la domnie feciorii, sau pe cei cărora doreau să le lase moştenire Coroana, spre a le consolida situaţia, spre a nu-i lăsa la voia întâmplării, a ambiţiilor unor boieri dornici să uzurpe sceptrul.

Fără îndoială, existau şi riscuri. Se cunoşteau cazuri când asociaţii la domnie căutaseră să scape pe căi inavuabile de prezenţa suveranilor care-i ridicaseră pe treptele tronului. El, Vasili, avea însă încredere în Ivan, fiul său. Îl socotea recunoscător şi devotat. Şi era convins că nu se înşela. Îl încuraja să participe activ la ocârmuirea statului, pregătindu-l astfel pentru ziua când avea să-l lase stăpân unic al ţării.

Ivan era plecat la vânătoare. Orbul îi aştepta înapoierea spre a discuta împreună răspunsul pe care avea să-l dea ambasadorului bizantin. El, Vasili, ştia dinainte ce-i va spune trimisului împărătesc. Socotea însă necesar să împartă cu fiul său responsabilitatea luării unei hotărâri definitive.

Ajunse la fereastră fără să se împiedice de masa mare şi lungă, pe care o *ştia* în mijlocul încăperii, şi nici de lăzile frumos sculptate, orânduite de-a lungul pereţilor. Pipăind scobiturile artistice în lemn, era în stare să preţuiască migala şi măiestria făuritorilor. Ajunsese să îşi dea seama dacă icoanele erau îmbrăcate în aur sau în argint numai după fineţea reliefurilor.

Mai *ştia* că în momentele acestea se lăsa înserarea. Putea aprecia cu aproximaţie scurgerea timpului, deşi pentru el bezna nu

avea sfârşit.

Auzi glasul santinelei de la uşa catedralei Uspenski rostind ca de obicei fraza sacrosanctă: „Sfântă Fecioară Maria, miluieşte-ne!” Santinela de la intrarea palatului adăuga cu glas de stentor: „Sfinţilor părinţi ai Moscovei, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi, păcătoşii!” Străjerii de la celelalte porţi reluară invocaţiile repetate cu regularitate seară de seară la orele 8: „Glorie nepieritoare oraşului Moscova”. Altul replică: „Glorie nepieritoare oraşului Kiev!” Următorul ostaş rosti solemn: „Glorie nepieritoare oraşului Vladimir!” Vocile scădeau în intensitate pe măsură ce formulele erau rostite de străjeri aflaţi la posturi tot mai îndepărtate, până ce nu se mai auziră deloc.

Marele duce zâmbi satisfăcut. *Ştiuse* că se lăsase înserarea, iar santinelele nu făcuseră decât să-i confirme acest lucru.

Deschise fereastra. Aerul îngheţat de afară îl izbi peste faţă. Simţi pe obraz atingerea unui fulg de zăpadă.

— Iată şi prima ninsoare, murmură pentru sine.

Lăsă capul puţin pe spate. Alte flori minuscule de nea îi căzură pe frunte, pe nas, pe gură. Le atinse cu mâna şi le simţi cum se topesc, transformându-se în picături de apă. Ce n-ar fi dat să poată vedea cernerea fulgilor de zăpadă… Încercă să şi-i închipuie coborând lin asupra oraşului adormit. Suspină, apoi îşi zise că nu avea niciun rost să se lase copleşit de regrete. Numai o minune i-ar mai reda vederea. El, Vasili, auzise multe despre minuni, dar nu fusese martor la niciuna.

Îşi făcu semnul crucii. „Iartă-mă, Doamne, că am îndrăznit să cârtesc, să-ţi pun la îndoială atotputernicia. N-ai făcut Tu o minune când mi-ai redat tronul?” Îi trecu fulgerător prin minte o suită de imagini oglindind luptele purtate împotriva sa de propriul lui unchi, Iuri Dmitrievici, fiul lui Dmitri Donskoi. Iuri Dmitrievici profitase de tinereţea, de lipsa de experienţă a domnitorului, de dezordinile din ţară, spre a uzurpa tronul. Sprijinit de cei doi nepoţi ai săi, Dmitri Şemiaka şi Vasili Şaşiul, stârnise un pustiitor război civil.

Marele duce retrăi în câteva secunde scenele atroce din acei ani grei, când succesele şi înfrângerile militare se succedau fără întrerupere. La început norocul îi surâsese. El, Vasili, reuşise să-l învingă într-o mare bătălie pe Vasili Şaşiul şi să-l ia prizonier. Spre a da un exemplu menit să bage spaima în duşmani, îi scosese ochii.

Dar norocul, mai capricios decât o femeie, îi întorsese spatele. Atacat prin surprindere de Dmitri Şemiaka, pierduse o luptă

hotărâtoare, căzând în mâinile duşmanului. Şemiaka răzbunase orbirea fratelui său aplicând legea talionului. El, Vasili, mare duce, fusese târât ca un captiv de rând în celula unei temniţe, şi acolo i se scoseseră ochii. Iuri Dmitrievici se proclamase mare duce al Moscovei. Dar victoria lui fusese efemeră. Parte din armată se răsculase împotriva sa. Apoi avusese de făcut faţă unei răzmeriţe a populaţiei oraşului, rămasă credincioasă lui Vasili, orbul. Boierii, simţind dincotro bate vântul, se ridicaseră şi ei împotriva marelui duce. Încolţit din toate părţile, Iuri Dmitrievici se retrăsese la Zvenigorod, capitala fiefului său, însoţit de Dmitri Şemiaka. Surghiunitul Vasili fusese readus în triumf la Moscova...

Toate acestea erau acum de domeniul trecutului.

Marele duce auzi ropot de copite de cai în piaţa din faţa palatului şi glasul fiului său poruncind maestrului de vânătoare:

— Mâine în zori, Ivan Kirilovici, plecăm după lupi. Nu uita! Cât mai mulţi gonaci! Să facem treabă bună.

Mai auzi cizmele cu pinteni zornăitori bocănind pe caldarâm. „Acum a descălecat, îşi zise. Acum urcă scările de piatră. Acum intră în palat”...

Glasul tânăr, răsunător, al prinţului stârnea ecouri în sălile de jos.

Peste scurt timp, fiul său năvăli ca o trombă în cameră.

— Tată, am făcut azi o ispravă straşnică! Am vânat douăzeci de lupi, şase mistreţi şi şaisprezece vulpi. De iepuri nu mai vorbesc. Cred că am adus vreo două sute în tolbele noastre.

— Bun, răspunse marele duce cu glas scăzut. Acum ia loc pe un scaun. Am ceva de vorbit.

Seriozitatea tonului său temperă avântul prinţului moştenitor.

— Sunt numai ochi şi urechi, tată.

Se execută, aşezându-se într-unul din jeţurile orânduite în jurul căminului. Focul calcina butucii de lemn, aruncând pe chipul său aspru, cu osatură proeminentă, tonuri roşietice.

Şi marele duce se îndreptă spre unul din jeţuri. Mergea cu pas domol, numărându-şi în gând paşii. Ajuns în dreptul jeţului, îi pipăi cu mişcări rapide spătarul, îl ocoli şi se aşeză cu grijă.

— Azi mi-au cerut audienţă trimişii Bizanţului.

— I-ai primit?

— Nu. Am vrut să fii şi tu de faţă.

— Ce vor?

— Ajutor militar. Ce altceva pot să ceară?

— Îi ajuţi?

— Voiam tocmai să-ţi cer părerea.
— Cred că o cunoşti, tată. Coincide cu a ta.
— Adică?
— Să-i lăsăm să fiarbă în sosul lor. Marele Ducat al Moscovei şi al întregii Rusii pravoslavnice şi ortodoxe nu poate da sprijin Bizanţului eretic. Acordul dintre basileul Constantinos şi Papă a scos Imperiul Bizantin din sânul familiei popoarelor ortodoxe. N-au decât să-l ajute catolicii, noii lui prieteni.
Prinţul moştenitor făcu o pauză, întinse mâinile spre foc, apoi şi le frecă spre a activa circulaţia sângelui.
— Nu l-aş fi ajutat nici dacă ar fi păstrat neîntinată credinţa străbună. Un Bizanţ puternic, independent, reprezintă un adversar de nedorit al Rusiei. Prefer să-i preluăm succesiunea.
— Cu timpul i-o vom prelua, spuse cu convingere marele duce.
— În orice caz, este mai natural ca pe tronul Caesarilor să se aşeze un prinţ rus decât un reprezentant al Islamului.
— Sunt informat, fiule, că şi Alfonso de Aragon se călăuzeşte după acelaşi raţionament.
Prinţul moştenitor râse cu nepăsare.
— Regatul Aragonului este departe, pe când Marele Ducat al Moscovei se află în apropierea Bizanţului.
Îşi smulse mănuşile de la cingătoare şi îşi izbi cu ele genunchii.
— Te munceşte vreun gând, fiule?
— Da, tată. Mă gândeam la nevolnicii principi ai Kievului. Dacă atacurile lor repetate împotriva Tsargradului ar fi fost încununate de succes, astăzi n-ar mai fi existat problema Bizanţului… Dacă eu aş fi fost în locul Marelui Duce Vladimir, nu i-aş fi ajutat pe basileii Vasili al II-lea şi Constantin al IX-lea să-şi doboare rivalii. M-aş fi unit cu duşmanii lor, iar după ce am fi pus împreună mâna pe Tsargrad, aş fi făcut în aşa fel încât să rămân singurul stăpân al Bizanţului.
Marele duce suspină.
— Eh, dacă n-am fi avut în coastă pe tătari…
— Ştiu, alta ar fi fost povestea. Din fericire pentru noi, tătarii de azi nu mai sunt tătarii lui Gengis-Khan şi nici ai lui Timur Lenk.
Îşi scutură coama blondă, leonină:
— Nu. Nu-i putem ajuta şi nici nu ne este îngăduit să-i ajutăm, tată. Când bizantinii l-au primit cu onoruri pe mitropolitul Isidor, izgonit de noi, şi-au semnat sentinţa de moarte.
Pe chipul marelui duce se aşternu un zâmbet care scoase şi mai pregnant în evidenţă orbitele văduvite de ochi.

— Gândurile tale sunt înţelepte, fiule. Luarea cu asalt de către trupele noastre a Tsargradului ocupat de turci ar avea o înaltă justificare religioasă. Până atunci îi lăsăm pe bizantini în plata Domnului. Mă mustră totuşi conştiinţa…

— De ce?

— Avem o datorie morală faţă de bizantini. Creştinarea noastră lor li se datorează.

Principele moştenitor strâmbă din nas.

— Dumnezeu Atotputernicul ajungea până la urmă şi la noi, dacă aşa ne era scris… Mi-e o foame turbată. N-ar fi bine să ni se aducă ceva de mâncare?

Marele duce râse fără veselie.

— Da, să mâncăm şi să bem. Să nu uităm însă a vărsa o cupă de vin pentru sufletele ereticilor bizantini care-şi vor pierde viaţa bătându-se cu turcii.

Principele bătu din palme.

— Hei, slujitori! Mâncare şi băutură! Cât mai multă băutură!

* * *

Sala de marmoră verde a palatului Kalamides era cufundată în penumbra înserării. În căminul vast, flăcări mlădioase, asemenea unor fantastice balerine, dansau pe culmile butucilor încrustaţi cu rubine de jăratic.

Ambianţa calmă, plină de opulenţă şi căldură, a încăperii contrasta cu vremea mohorâtă de afară. Perdele de ploaie măruntă pluteau asupra Mării de Marmara, acoperind cu un înveliş opac ţărmul asiatic. De câteva zile se lăsase frigul asupra Constantinopolelui. Un frig umed, neplăcut.

Senatorul Evghenis Kalamides se uită la şiroaiele de apă împletite pe luciul ferestrelor şi se scutură înfiorat. Detesta frigul şi ploaia. Bogăţia îi îngăduise să îşi creeze în locuinţa sa o atmosferă văratică. Focuri mari ardeau în toate căminele de la etajul nobil. O armată de slujitori se agita tăcută încoace şi încolo, prevenind orice dorinţă a stăpânului. Covoare somptuoase, importate din Orient, obiecte de artă aduse tocmai din India şi din sultanatele persane, mobile şi oglinzi veneţiene de o rafinată eleganţă, mozaicuri admirabile dădeau palatului său o strălucire rareori întâlnită la o casă particulară.

Kalamides era mândru de reşedinţa lui. Când pusese piatra fundamentală, cu câţiva ani în urmă, ştia că va trezi invidii, că se

va expune cupidităţii autorităţilor, oricând gata – sub diverse pretexte – să confişte marile averi. Dar vanitatea fusese mai puternică decât glasul prudenţei. Îşi durase palatul gândindu-se că în magnificele-i încăperi va oferi serbări care să-i sporească prestigiul. Amenajările interioare abia fuseseră terminate. Dorinţa lui intimă ar fi fost ca inaugurarea să coincidă cu nunta Irinei. Împletirea acestor evenimente ar fi trebuit să constituie o dată memorabilă în istoria Constantinopolelui. Dar amânarea *sine die* a căsătoriei fiicei lui cu Reynaud de Brienne îl făcuse să renunţe pentru moment şi la ideea inaugurării palatului, cu atât mai mult cu cât lumea, obsedată de perspectiva războiului, nu mai era amatoare de petreceri.

Senatorul se uita la focul din cămin. Frământarea flăcărilor oglindea într-un fel propria-i agitaţie lăuntrică.

Majordomul îl anunţă că cina este servită. Kalamides clătină din cap şi se îndreptă spre sufragerie. Străbătu câteva săli, având brusc senzaţia neplăcută că paşii lui stârneau ecouri ca într-un mare cavou. Se uită iritat la colonadele majestoase, la cupolele pierdute în umbră, la pardoselile lucioase de marmoră policromă, şi deodată avu revelaţia inutilităţii grandiosului templu închinat glorificării propriei lui persoane. Interioarele nu le admiraseră decât constructorii, furnizorii şi decoratorii. Slugile circulau impasibile printre aceste minunăţii care nu erau ale lor. Cheltuise ducaţi de aur cu grămada, spre a construi un palat care nu-i adusese încă nicio satisfacţie. Era stăpânul unor splendori rămase ascunse oamenilor din afară, pe care năzuise cu atâta râvnă să-i epateze.

Când ajunse în sufragerie, îl izbi disproporţia dintre fiinţele umane adunate acolo şi imensitatea încăperii. La unul din capetele mesei lungi din mijloc stătea încovoiată Cleopé, încadrată de Irina şi de cei trei fii. În ciuda focurilor zdravene din cele două cămine şi a draperiilor de brocart atârnate pe la uşi, se vânzoleau prin sală curente reci, care puneau la grea încercare reumatismul senatorului. Privirile lui întârziară câteva clipe asupra lui Cleopé. Prins în vârtejul treburilor, neglijase să se mai intereseze de soarta ei. Cleopé se făcuse transparentă. Corpul ei, atât de masiv odinioară, se restrânsese la proporţiile unui schelet pe care atârnau nişte piei gălbui. Ochii i se stinseseră, iar în trup abia dacă mai pâlpâia viaţa.

— Te-au mai lăsat durerile? o întrebă.

Solicitudinea lui insolită o făcu pe Cleopé să-l privească oarecum

curioasă.

— Cu leacurile băbeşti mă mai ţin.

În aceeaşi clipă îşi muşcă buzele. O durere ascuţită îi frământă trupul, sfâşiindu-i cu gheare nevăzute măruntaiele. Ştia că nu va mai apuca primăvara. Dar nu-i spuse lui Evghenis acest lucru. Era convinsă că el va clătina cu neîncredere din cap, o va încuraja cu câteva vorbe goale, apoi va da totul uitării.

Sub conducerea baghetei majordomului, servitorii aduseră pe tăvi de aur masiv tot felul de mâncăruri alese, însoţite de vinuri fine.

— Ai auzit, tată, de păţania lui Reynaud de Brienne? rosti Andreas după ce sorbi puţin vin de Marsala. Ştii că dispăruse de pe firmament. Acum a reapărut.

Senatorul fusese informat pe căi tainice, dar, faţă de ai lui, afectă interesul.

— Ce i s-a întâmplat?

— Noaptea, în vreme ce cânta serenade unei ibovnice…

— Andreas! îl întrerupse Kalamides cu ton de mustrare. Cum îţi îngădui să foloseşti asemenea cuvinte murdare în prezenţa mamei şi a surorii tale?

Cleopé făcu un semn de nepăsare.

— Crede-mă că nici nu-l aud ce spune. Am nişte dureri…

Leonidas şi Theodoros, fraţii mai mari ai lui Andreas, ciuliră urechile.

— Auzi, Irina, viitorul nostru cumnat are o amantă, rosti cu ironie Leonidas.

Nu-l putea suferi pe de Brienne.

— Eşti răutăcios şi lipsit de politeţe, îl repezi senatorul. Lasă-l pe fratele tău să vorbească! Spune, Andreas, dar fără amănunte deşucheate!

— În vreme ce Reynaud lătra la lună, reluă Andreas, l-au atacat nişte derbedei şi, după ce l-au înjunghiat, i-au furat hainele şi l-au aruncat în mare.

— Bine i-au făcut! zise Leonidas.

Irina, deşi se topea de curiozitate să afle urmarea, păstra o tăcere distantă.

În vreme ce Andreas continua istorisirea evenimentelor, în versiunea colportată de amatorii de scandaluri, Evghenis Kalamides recapitula mintal evenimentele, aşa cum le cunoştea el, direct de la sursă. De Brienne, pe care voise să-l suprime prin intermediul unor

ucigaşi plătiţi, zăcuse două luni între viaţă şi moarte în coliba unor oameni umili, dar foarte cumsecade, care, fără a şti cu cine au de-a face, îl îngrijiseră cu pricepere şi devotament, izbutind să-l pună pe picioare. Cum de nu se înecase în noaptea aceea de pomină, după ce fusese străpuns de pumnalele mercenarilor şi aruncat în apele mării? Avusese norocul să-l găsească nişte pescari. S-ar fi zis că îl ocrotea Sfânta Fecioară.

Înzdrăvenit, Reynaud de Brienne se înapoiase la Constantinopole. În cercurile guvernamentale circula zvonul că ofiţerul ar fi fost victima unor agenţi din serviciul secret turc, deoarece, în clipa agresiunii, purta asupra lui un document deosebit de important, care, cu această ocazie, dispăruse.

Îndată ce aflase urmările neprevăzute ale scabroasei afaceri, Kalamides se grăbise a-l informa în scris pe Zaganos-Paşa că scopul atentatului organizat împotriva căpitanului fusese distrugerea unor piese scrise, duşmănoase Imperiului Otoman. Va fi crezut? De ce nu?

Salvarea miraculoasă a lui Reynaud crea însă alte complicaţii. În primul rând, n-ar fi fost exclusă posibilitatea ca acesta să afle identitatea autorului moral al agresiunii. În al doilea rând, reactualiza duelul pretins de de Brienne. Kalamides îşi aruncă privirile asupra fiilor săi. Care din ei va primi provocarea căpitanului? Leonidas cel trufaş? Theodoros, amatorul de petreceri deşănţate? Arogantul Andreas?

Senatorul îşi zise că va trebui să reînnoiască tentativa de asasinat. Numai că acum, Reynaud de Brienne, prevenit de ceea ce i se pregătea, îşi va lua măsuri de precauţie.

Îşi sărută pe frunte soţia, gest pe care nu-l mai făcuse de multă vreme, apoi se retrase în cabinetul său de lucru. Aştepta o vizită nocturnă care trebuia să rămână tainică.

Se aşeză într-un jilţ şi, sprijinindu-şi coatele de brăţarele aurite, îşi îngropă faţa în palme. Nu-şi mai găsea astâmpărul. Îşi zise că trebuia să se stăpânească, mai ales acum, când se impunea să-şi desfăşoare primejdiosul joc. Auzi o bătaie în uşă. Ridică privirile într-acolo.

— Intră!

Uşa se deschise cu precauţie şi în prag apăru un bărbat negricios, între două vârste, cu barbă inelată, tunsă scurt – tipul levantinului şmecher, cu un nelipsit zâmbet pe buze.

— De ce ai întârziat? îl repezi Kalamides.

— *Ilustrissime*, a trebuit să fac un ocol înainte de a mă înfăţişa înaintea ta. Am avut impresia că sunt urmărit de nişte inşi.

— Ce spui? exclamă senatorul alarmat.

— Nu te teme, *Ilustrissime*. I-am lăsat cu buza umflată. Ca să scap de ei, am dat buzna într-un bazar. M-am vârât printre oameni, m-am strecurat neobservat într-o prăvălie cu covoare, am ieşit printr-o uşă dosnică şi am ajuns, în sfârşit, aici.

O expresie de chinuită îngrijorare se aşternuse pe chipul senatorului.

— Ar fi culmea să te fi văzut intrând aici.

— Pot garanta că nu m-a văzut nimeni. Nu vă temeţi. N-aş putea să afirm însă că mai târziu n-au să-mi dea iarăşi de urmă. Şi eu vreau să evit acest lucru. Pentru mine aerul din Constantinopole a început să devină primejdios. Trebuie să fug undeva, departe.

— Asta vreau şi eu. Să te scot din oraş. Cât mai repede.

Kalamides se uită spre ferestrele peste care se aşternuse bezna nopţii.

— Acum s-a făcut prea târziu, adăugă. Porţile oraşului s-au închis. Dar mâine, înainte de a se lumina de ziuă, ai să părăseşti Constantinopolele.

— Foarte bine, *Ilustrissime*. Îmi convine.

— Bagă de seamă, omule! Ora prânzului să nu te găsească în oraş. În consiliul imperial s-a luat o hotărâre importantă. La miezul zilei porţile Constantinopolelui vor fi definitiv zăvorâte. În clipa de faţă Bizanţul este virtualmente în stare de război cu Imperiul Otoman. Trebuie să duci lui Yakub-Paşa un mesaj cifrat.

Levantinul se scutură cu dezgust şi teamă.

— Dacă mă prind oamenii prefectului cu un astfel de document asupra mea, pot să-mi iau adio de la lumina soarelui.

— Leone Storlato este mai curajos decât tine.

— Patronul meu, *Ilustrissime*, e cetăţean veneţian. Dacă îl prind că face pe agentul turcilor, se alege în cel mai rău caz cu o expulzare din Constantinopole. Eu sunt cetăţean al Bizanţului, *Ilustrissime*. Dacă mă dibuie zbirii stăpânirii, spânzurătoarea mă aşteaptă. Moartea – la urma urmei – nu mă înspăimântă, cât torturile dinaintea ei. Anchetatorii se vor strădui să-mi smulgă cât mai multe informaţii.

Kalamides se scărpină nervos după ureche.

— Kaligas, până acum te-ai descurcat bine. Dacă patronul tău s-ar fi aflat în momentul de faţă în Constantinopole, lui i-aş fi

încredinţat mesajul pentru Yakub-Paşa.

Omul îşi şterse cu batista palmele asudate.

— Am să fac tot ce pot.

Kalamides îl privi critic.

— Ascultă, Kaligas! Te-a încolţit frica? Storlato te lăuda. Văd că ai început să te dezumfli.

— Nu mă dezumflu, *Ilustrissime*. Dar sunt urmărit. V-am mai spus-o. Şi asta mă enervează. Om sunt, *Ilustrissime*! E natural să mă tem pentru pielea mea. În sfârşit, dă-mi mesajul.

Kalamides oftă şi scoase din sertarul mesei un pergament de dimensiuni reduse, făcut sul. Îl înmână levantinului.

— Îl predai lui Yakub-Paşa. Apoi rămâi la Adrianopole până ce se lămuresc lucrurile, aici, la Constantinopole.

— Şi dacă lui Yakub sau lui Zaganos-Paşa le vine fantezia să mă trimită înapoi cu alt mesaj?

— N-au să te trimită. Porţile Constantinopolelui vor rămâne ferecate până la sfârşitul războiului. Kaligas, ascultă-mă bine. Zaganos-Paşa te va răsplăti gras pentru veştile pe care i le duci. Hai, omule, pleci sau nu?

— Plec. De bună seamă că plec. Parcă am de ales! Când intri în jocul în care m-am lăsat eu târât, nu mai poţi da înapoi. Dacă scapi de ghearele unora, te jugănesc ceilalţi.

— Care ceilalţi?

— Prietenii care pretind că i-ai trădat.

Spre a-l încuraja, Kalamides îi aruncă o pungă burduşită cu arginţi. Lui Kaligas îi luciră ochii.

— *Ilustrissime*, am plecat, zise levantinul vârând mesajul şi punga în buzunarul dinăuntru al tunicii.

— Dumnezeu să te călăuzească.

— De călăuzit mă călăuzesc şi singur, *Ilustrissime*. Roagă-te să mă păzească de zbiri.

Salută şi ieşi.

Rămas singur, Kalamides scoase din buzunar o batistă de mătase şi îşi şterse fruntea transpirată. Abia atunci băgă de seamă că îi tremurau mâinile.

Levantinul ajunse fără incidente la locuinţa sa din cartierul portului. Întreg drumul îl parcursese înfricoşat de umbrele întâlnite prin colţuri. După ce îşi ferecă uşile şi ferestrele, răsuflă ceva mai uşurat, apoi dădu peste cap două pahare cu vin. Încerca să-şi întărească moralul, dar alcoolul nu-şi îndeplini menirea. Kaligas

avea senzaţia că spaima îi transformase stomacul într-un fel de gelatină străbătută de vibraţii dureroase.

Se lăsase târât în treburile astea fiindcă toată viaţa avusese nevoie de bani, de lux, de femei. Dacă ar fi refuzat să facă pe agentul secret, ar fi lâncezit într-un post subaltern în cine ştie ce birouri prăfuite ale unor companii comerciale. Mulţi ducaţi îi trecuseră prin mână. Dar nu tezaurizase nicio piesă de aur. Cheltuise totul. Nici casă mare nu-şi construise, aşa cum şi-ar fi dorit.

Dacă nu ar fi avut senzaţia că este urmărit, poate că s-ar fi dat la fund o vreme, lăsând lucrurile să se mai liniştească. Dar evenimentele se precipitau. Avea mai mulţi prieteni la Adrianopole decât aici, în capitala ţării sale.

Îmbucă fără mare poftă o halcă de viţel, apoi se culcă. Trebuia să-i fie odihnit nu numai trupul, ci şi spiritul înainte de a pleca la drum. Spre a găsi ingenioase căi de ieşire din încurcăturile adeseori neprevăzute, inerente ocupaţiilor lui, avea nevoie de limpezimea minţii.

Bizar! Într-o vreme primejdiile nu-l înspăimântau. Le accepta chiar cu un fel de amuzament. Ce se întâmpla cu el? Îmbătrânise? I se tociseră nervii?

Adormi anevoie. Vise pline de fantasme îi transformară somnul într-o indescriptibilă tortură. Îl treziră primele cântece ale cocoşilor. Sări din pat, se spălă şi îşi luă gustarea. Era singur în toată casa. În activitatea lui izolarea era nu numai recomandabilă, ci şi prielnică. Persoanele acceptate în intimitatea lui i-ar fi putut descoperi oricând tainele. Câteodată – foarte rar – tânjea după o soţie iubitoare, după un cămin cald, după o liotă de copii. Îndeobşte, însă, prefera aventura, primejdia, plăcerile furate prin bordeluri.

Înainte de a se îmbrăca, se privi în oglindă. Avea un chip caracteristic, uşor de memorat. Barba-i frumoasă, inelată, atrăgea atenţia. Şi-o ciopârţi cu o foarfecă, îşi scurtă pletele, apoi îmbrăcă o rasă călugărească, soioasă şi tocită de prea multă purtare. Dulapul lui cu haine era plin cu tot felul de costume potrivite deghizărilor celor mai năstruşnice.

Se examină din nou în oglindă. Avea acum înfăţişarea unui călugăr neglijent, murdar, insignifiant. Spre a intra şi mai bine în rol, îşi unse faţa cu grăsime şi puse deasupra puţină ţărână. Îşi masă apoi obrajii până îi făcu pământii. Se şterse cu o năframă, în aşa fel încât murdăria să capete o patină menită a-i spori aerul de

autenticitate. Acum nu mai semăna deloc cu cochetul Kaligas. Vârî mesajul şi punga cu bani într-un buzunar tainic al rasei călugăreşti, îşi făcu semnul crucii, iar după ce încuie casa, porni la drum.

Soarele se ridicase deasupra ţărmului stâncos al Anatoliei. Străzile Constantinopolelui erau înţesate de oameni, localnici sau refugiaţi, care se îndreptau spre treburile lor. În preajma tarabelor cu produse comestibile, neguţătorii ambulanţi îşi lăudau zgomotos marfa. La prăvălii se deschideau obloanele.

Cu pas domol, Kaligas coti spre poarta Caligaria. Nu se grăbea, fiindcă până la prânz mai erau câteva ceasuri. Avea tot timpul să iasă din oraş înainte de închiderea porţilor.

Acakios, cuviosul călugăr de pe Muntele Athos, mergea grăbit spre biserica Sf. Sophia.

Îndată ce aflase că porţile oraşului se vor închide, preacuviosul Ghenadios Scholarios, corifeul mişcării antiunioniste, încredinţase lui Acakios un mesaj către egumenul monastirii de pe Athos şi, după ce îi poruncise să părăsească până la ora prânzului Constantinopolele, îi dăduse binecuvântarea apostolicească şi îi urase drum bun.

Ochii lui Acakios cătau cu nevinovată mirare şi în dreapta, şi în stânga, şi înainte, şi înapoi. Mulţimea pestriţă care inunda străzile oraşului îl uluia tot atât de tare ca şi în ziua în care păşise pentru prima dată înlăuntrul zidurilor măreţei metropole. Se scurseseră câteva luni de atunci. După ce Acakios adusese mesajul de solidaritate al egumenului său, adresat mai-marilor Bisericii Ortodoxe, preacuviosul Ghenadios, preocupat de multiplele sale probleme, uitase de existenţa modestului şi neînsemnatului curier. Acakios petrecuse între pereţii monastiri Sf. Evdokimos zile calme, îndestulate. Călugării de acolo se învăţaseră într-atâta cu prezenţa lui, încât îi repartizaseră o chilie, ca şi când ar fi fost unul de-ai lor.

Acakios se bucurase de un regim de libertate mai largă decât semenii lui localnici. Nu era ţinut de scurt dacă nu se înfăţişa la utrenie sau la vecernie, deoarece călugării din monastirea Sf. Evdokimos nu erau mânaţi cu gârbaciul, aşa cum se întâmpla prin severele aşezăminte religioase de pe Muntele Athos. Lui Acakios i se îngăduia să iasă în oraş ori de câte ori îi era voia, cu atât mai mult cu cât se ştia că drumurile lui duceau doar la biserica Sf. Sophia. Ore întregi şi le petrecea sub boltele magnificului lăcaş al Domnului. Chiar dacă slujbele religioase se încheiau, rămânea aşezat în câte-o strană, cu privirile aţintite spre cohortele de sfinţi

zugrăviţi pe zidurile înalte. Când se afla între splendorile acelea fără seamăn, se socotea în Rai. Dacă i s-ar fi hărăzit să nu mai iasă de acolo până la sfârşitul veacului, s-ar fi considerat cel mai fericit dintre oameni.

Acakios nu era în stare să comunice şi altora propria-i fervoare. Altfel, ar fi ajuns un predicator celebru sau un înalt demnitar bisericesc. Extazul divin îl încerca numai pentru sine, şi aceasta îi era de-ajuns. „Fericiţi cei săraci cu duhul, căci lor li se vor deschide porţile Cerului.” Acakios era în felul lui un sfânt. Întreţinea o permanentă comunicare cu dumnezeirea, har pe care nu-l împărtăşea nimănui. Poate că în aceasta consta şi superioritatea lui faţă de ceilalţi călugări, mai învăţaţi şi mai înzestraţi de natură decât el.

Acum, înainte de a se înapoia la monastirea sa de pe povârnişurile stâncoase ale Athosului, din care nu va mai ieşi poate niciodată, Acakios făcea o ultimă vizită la Sf. Sophia. O vizită care căpătă semnificaţia unei ultime priviri aruncate în Paradis.

Când intră în biserică, serviciul religios de dimineaţă nu începuse încă. Sfântul lăcaş era gol de oameni. Acakios călca sfios pe pardoselile de marmoră colorată şi se uita cu evlavie în jur. Sfinţii încremeniţi în mozaicuri policrome, priviţi de ochii călugărului, căpătau miraculos viaţă. Din înălţimile lor surâdeau cucernicului monah, întreţinând cu el un dialog mut, dar care pentru acesta devenea mai elocvent decât cele mai măiestrite împletiri de cuvinte.

Acakios contemplă încă o dată măreaţa catapeteasmă, pădurea coloanelor de marmoră, icoanele cu sfinţi blajini şi plini de înţelegere, ferestrele cu vitralii strălucitoare. Îşi făcu semnul crucii, apoi, împăcat cu sine şi cu lumea, ieşi din biserică şi se îndreptă agale spre porţile oraşului. Sufletul lui plutea pe aripi celeste. Acakios aproape că nu mai era conştient de ceea ce se petrecea în jur. Călca inspirat pe un înveliş de nori sclipitori, în vreme ce coruri de îngeri cântau numai pentru urechile lui. Mergea printre oameni fără să-i vadă.

Deodată în preajma lui se stârni tumult. Smuls cu brutalitate din extazul mistic, auzi un glas poruncitor, aspru:

— Puneţi mâna pe el! Face pe călugărul! Ticălosul! Credea că are să ne scape!

Acakios se simţi înşfăcat de braţe şi de ceafă. Îl cutremurară scârba şi frica. Slujitorii lui Lucifer se năpustiseră asupra lui. Voiau

să-l tragă în adâncurile pline de flăcări ale Gheenei… Se smulse din mâinile lor cu o vigoare de care nu s-ar fi crezut capabil, şi o luă la fugă. Trebuia să scape din ghearele trimişilor lui Belzebut. Dar nu făcu decât câţiva paşi şi o lovitură cumplită îl trăsni în creştet. Văzu miriade de stele, apoi se prăvăli în beznă… Starea aceasta dură o veşnicie sau câteva clipe? Simţi mâini lacome scormonindu-i pe sub haine. Văzu deasupra sa un cap urât, ca de ţap, privindu-l cu insistenţă.

— Nu e ăsta! rosti iarăşi glasul aspru, neiertător. Spionul v-a scăpat printre degete. Idioţilor! În locul falsului călugăr aţi prins pe unul adevărat. Cred că s-a strecurat pe strada aceea. Alergaţi după el! Să mi-l aduceţi viu sau mort!

Mutra de ţap de deasupra lui dispăru. Acakios nu mai văzu decât cerul strălucitor. Simţea sub spinare bolovanii caldarâmului. Închise ochii.

— Doamne, ai milă de robul tău Acakios şi nu-l lăsa pradă slujitorilor Iadului! se rugă fără a putea rosti inteligibil cuvintele.

Apoi tenebrele coborâră iarăşi asupra lui…

Când se trezi din leşin şi băgă de seamă că este viu şi încă pe pământ, Acakios zări în preajma sa un opaiţ care ardea sfios, împrăştiind întunericul din cameră. Se afla într-un pat cu cearşafuri albe, mirosind a sulfină şi a femeie.

Înspăimântat, Acakios vru să se ridice în capul oaselor. Scăpase din iadul lui Lucifer ca să nimerească în alt iad? Cunoştea mirosul de femeie, căci fusese şi el odată copil, iar pe atunci femeile îl îngrijiseră cu dragoste. Dar canoanele călugăreşti – care-i dirijau viaţa prezentă – nu-i îngăduiau să stea în vecinătatea păcătoaselor urmaşe ale Evei. Cei care încălcau opreliştile se expuneau celor mai cumplite afurisenii.

Dar când să desprindă capul de pe pernă, simţi din nou durerea aceea violentă în ceafă. Gemând, lăsă capul să-i cadă pe perna mirosind a femeie…

Leşină iarăşi…

Îşi reveni în simţiri în aceeaşi încăpere, luminată de data aceasta de razele soarelui. Când deschise bine ochii, văzu deasupra sa numai chipuri frumoase de heruvimi. Heruvimi fără aripi… Nu! Nu erau heruvimi! În jurul lui se aflau numai fete tinere, frumoase ca îngerii, şi care-l priveau cu milă şi simpatie.

— S-a trezit! strigă una. S-a trezit! Doamnă, vino să-l vezi! Clipeşte!

O femeie vârstnică, puternic fardată şi cu părul vopsit în roşu, se plecă asupra monahului. Zâmbi încântată, arătându-şi dinţii galbeni, zimţaţi de carii.

— Trăieşte, fetelor! Bietul călugăr!

— Unde sunt? bâigui Acakios. Unde-mi sunt hainele? Trebuie să ies din oraş înainte de a se închide porţile.

— Să fii sănătos! replică bătrâna cu părul roşu. Porţile s-au închis de alaltăieri. De atunci zaci. Râse: Te-au pălit rău oamenii stăpânirii. Dar are să-ţi treacă. Nicio grijă.

Acakios se uită cu luare-aminte la chipurile femeieşti care făceau cerc în jurul lui. Nu erau îngeri. Acum îşi dădea bine seama. Se mai uită şi la perdelele de mătase de la pat şi de la ferestre, la oglinda mare din stânga, la icoanele din fundul încăperii. Prezenţa imaginilor sfinte îl întări sufleteşte.

— Ce-i aici? întrebă timid. Monastire de călugăriţe?

— Nu tocmai, zise binevoitor femeia cu părul roşu.

Fetele chicotiră.

— Atunci ce-i? stărui Acakios.

Cerceii lungi de la urechile femeii cu părul roşu îl uluiau cu licărul şi mişcarea lor. Doamna schimbă o privire cu fetele tinere şi frumoase.

— O casă ospitalieră, cuvioase, unde bărbaţii copleşiţi de griji îşi găsesc pentru câteva ceasuri liniştea sufletului şi desfătarea trupului.

Acakios făcu ochii mari.

— Raiul?

— Un fel de rai, pe măsura pământenilor, conveni femeia cu părul roşu. Dar să facem cunoştinţă. Pe mine mă cheamă Theodora. Arătă pe rând fetele: Iar ele sunt Chrisolora, Evdokia, Anna, Zoe, Irina, Filotheea, Ekaterina şi Desideria. Mai sunt şi altele. Ai să le cunoşti. Dar pe dumneata cum te cheamă?

— Acakios, rosti sfios. Cuviosul Acakios.

— Îmi pare bine de cunoştinţă, răspunse Theodora.

— Acum trebuie să plec, reluă călugărul laitmotivul.

— După ce te vindeci, ai să pleci, spuse ea cu răbdare, ca şi când ar fi vorbit unui copil. Dar ca să te însănătoşeşti, trebuie să faci ce-ţi spunem noi şi ce a recomandat medicul.

— M-a văzut şi un medic? se miră Acakios. Habar n-am.

— Acum închide ochii şi culcă-te, îl îndemnă blajin Theodora, ridicându-i până la gât cuvertura de mătase roşie, brodată cu flori,

şi care mirosea a femeie.

Acakios simţea o fierbinţeală ciudată în cap şi sângele pulsându-i violent în tâmple. Conversaţia îl istovise. Închise ochii.

— Să-l lăsăm singur. Haidem! vorbi Theodora fetelor. Are nevoie de odihnă. Pe seară îi dăm ceva uşor de mâncare.

Ieşiră, închizând cu grijă uşa în urma lor. Când se văzură pe coridor, Theodora izbucni în râs:

— Nu mi-ar fi trecut niciodată prin minte că vom ajunge să găzduim un monah. Dacă ar vrea să rămână la noi, l-aş ţine cu casă şi masă. Am avea un duhovnic la dispoziţie. Ehe, mare lucru!

Aruncă o privire critică asupra fetelor:

— Acum duceţi-vă şi gătiţi-vă! Clienţii au să înceapă în curând să sosească.

Adăugă, gânditoare:

— Prezenţa acestui om al bisericii în casa noastră e un semn. Ne spală de păcate.

Îşi făcu semnul crucii, apoi rosti cu severitate profesională:

— Hai! La treabă! Nu avem timp de pierdut!

* * *

Bartolomeo Contarini debarcă la Veneţia într-o dimineaţă senină cu cer sidefiu, străbătut de zborul sutelor de porumbei albi din piaţa San Marco. Acoperişurile de plumb ale clădirilor monumentale şi turnurile bisericilor scăpărau, reflectând văpaia soarelui.

Îndată ce puse piciorul pe chei, Contarini aspiră cu poftă aerul impregnat cu miros de ape, de peşte şi de gudron, atât de caracteristic oraşului lagunelor. Nu se putea spune că nu era un adevărat fiu al Veneţiei. Într-o vreme visase să ajungă doge. Dar acum ţintea mai sus. Rangul de doge reprezenta, la urma urmei, o funcţie ca oricare alta, pe când titlul de duce al Athenei avea cu totul altă semnificaţie. Nu depindea decât de iscusinţa lui spre a prelua sceptrul ducal, smuls din mâna lui Nerio al II-lea de bătrâna moarte. Ducesa văduvă, Chiara Giorgi, iubea cu patimă şi se declarase gata să împartă cu el tronul. Atât de mult o orbise dragostea, încât nu se mai gândea că gestul ei putea primejdui moştenirea fiului ei şi al lui Nerio.

O singură piedică se ridica în calea lui Contarini. Soţia sa, Julia, care îl aştepta iubitoare la Veneţia. Se căsătoriseră – zice-se – din dragoste. Explicaţia era bună pentru galerie. Julia îl adora, dar el nu o iubise niciodată. Acceptase să-i devină soţ fiindcă tatăl ei era

extrem de bogat. La Veneţia combinaţiile matrimoniale dictate de interese băneşti nu constituiau o noutate. Tinerii de familie bună, dar fără sfanţ în buzunar, îşi aureau blazonul ruginit căsătorindu-se cu fete bogate, dar lipsite de obârşie nobilă. Julia se bucura însă şi de privilegiul sângelui albastru. Se înrudea cu familiile Morosini şi Bragadin, având printre strămoşi dogi, amirali, cardinali şi ambasadori. Averea şi nobleţea sângelui ei erau precumpănite însă de o înfăţişare fizică dezavantajoasă. Nu era urâtă, dar şchiopăta uşor şi avea un umăr mai înalt decât celălalt. Bartolomeo Contarini îi acceptase defectele, dar, spre a nu se face de râs în compania ei – frumuseţea lui virilă demonstra grăitor că se lăsase cumpărat de Julia – îşi lăsa nevasta acasă, iar el petrecea în compania tinerilor lui prieteni şi a amantelor alese la întâmplare. După moartea socrului, întristat în ultimii ani de viaţa uşuratică a depravatului ginere, preluase conducerea flotei comerciale, graţie căreia bătrânul armator acumulase pentru Julia fabuloasa zestre care acţionase ca un magnet asupra lui Bartolomeo. Tânărul veneţian îşi administra bine averea. Lungile călătorii întreprinse în Peloponez, în Levant ori prin porturile Mării Negre îi îngăduiau să stea departe de soţia sa luni de-a rândul.

Calitatea de armator nu prezenta totuşi pentru el o atracţie deosebită. Negustoria – chiar şi pe picior mare – îi repugnase întotdeauna. Mândru de originea lui aristocratică, prefera să strălucească la recepţii, prin turniruri, la vânători, prin cazinouri, unde înfăţişarea şi rangul său nobiliar îi creau un nimb de cuceritor irezistibil.

Nu s-ar fi putut spune că ducesa Chiara Giorgi îl captivase cu fizicul ei. Era mult mai bătrână decât el, iar chipu-i fanat, în ciuda dresurilor, îi trăda vârsta. Dar prin intermediul ei putea pune mâna pe ducatul Athenei. În ziua când Chiara Giorgi va muri – era în ordinea firească a lucrurilor să moară înaintea lui – nu-i va fi greu să îşi asume sceptrul, înlăturându-l de la tron pe nevârstnicul fiu al răposatului Nerio.

„Duce de Athena!” Ori de câte ori rostea titlul acesta, Bartolomeo Contarini încerca un simţământ de extaz. Se şi vedea cu mantia ducală pe umeri, cu coroana pe cap şi cu sceptrul în mână, privind de pe treptele tronului turma de demnitari şi de diplomaţi străini prosternaţi la picioarele lui. Atunci va discuta de la egal la egal cu dogele Veneţiei, cu împăratul Bizanţului şi cu ceilalţi suverani din Europa şi Asia. Iar dacă va avea un cap politic bine

organizat, va reuşi poate să îşi extindă posesiunile asupra întregului Peloponez şi asupra Bizanţului însuşi.

Îl apuca ameţeala la gândul perspectivelor care i se deschideau dacă va deveni ducele Athenei. Dacă! Fiindcă exista un „dacă”! Iar acest „dacă” îşi găsea întruchiparea în persoana Juliei. Julia devenise jenantă. Trebuia să scape de ea. Divorţul? Căpeteniile Bisericii Catolice se cutremurau când li se cerea să admită desfacerea căsătoriilor prin divorţ. Se putea obţine anularea unei căsătorii prin dispensă papală, dar aceasta cerea timp şi bani, iar Bartolomeo nu voia să piardă timp şi nici să cheltuiască mulţi bani.

Mai exista o soluţie…

Înainte de a se înapoia la locuinţa lui de pe Canale Grande, Bartolomeo trecu pe la sediul firmei sale de import-export. Lucră cu procuriştii până la ora prânzului, apoi plecă spre casă. Avusese grijă să o anunţe pe Julia printr-un mesager că sosise la Veneţia şi că aveau să prânzească împreună.

Când Bartolomeo străbătu cu gondola Canale Grande, schimbă saluturi cu numeroşi cunoscuţi. Din mersul bărcilor îl poftiră la cursele de cai care aveau loc pe *terra firma,* ori la diferite petreceri mai puţin nevinovate. Ajuns la locuinţa lui, constată că iubirea soţiei nu scăzuse. Palatul, o clădire majestuoasă, cu ferestre înalte şi balcoane multe, avea faţada împodobită cu tapiserii, în semn de mare sărbătoare. Profuziune de flori înfrumuseţau şi interiorul edificiului. Ghirlande multicolore, împletite în câteva ore, se încolăceau pe balustradele scărilor, pe coloanele de marmoră, în jurul uşilor ori al candelabrelor de bronz. Julia, îmbujorată de fericire, îl aştepta în pragul casei. Purta o rochie albă, ca de mireasă, în cinstea omului idolatrizat.

Bartolomeo o îmbrăţişa cu dragoste perfect trucată. De la o vreme măruntele infirmităţi ale soţiei îi creau o senzaţie de greaţă vecină cu voma. Ajunsese să o urască fiindcă se crampona de el, fiindcă îl înăbuşea cu iubirea, fiindcă îl exaspera cu mângâierile, cu sărutările ei pasionate. Bine cel puţin că nu era geloasă. Sau poate că încerca acest simţământ, dar şi-l ascundea fiindcă îşi ştia soţul susceptibil şi mai ales hotărât să-şi apere libertatea.

Luară prânzul împreună în marea sufragerie de la etajul nobil, folosită numai la zile mari. În cinstea lui, Julia poruncise servitorilor să etaleze pe masă farfuriile, tăvile şi tacâmurile de aur. Flori erau aruncate cu studiată neglijenţă pe cuvertura de dantelă fină.

Pentru Julia prânzul fu o adevărată încântare. Bartolomeo străluci

prin galanterie. O copleşi cu complimente, se arătă sentimental, aproape tandru. Juliei nu-i venea să creadă într-atâta fericire.

După-amiază făcură dragoste, Bartolomeo comportându-se ca un amant înflăcărat. Băură vin, savurară dulciuri şi se culcară, în sfârşit, spre a-şi reface energia...

Dormiră până la lăsatul serii. Când se treziră, masa îi aştepta pusă. De data aceasta Bartolomeo se mulţumi să ciugulească o langustă şi câteva boabe de strugure. Banchetul îmbelşugat de la prânz, pretextă el, îl săturase pe deplin.

— După cină mă duc la cazino, să mă întâlnesc cu prietenii, adăugă jovial. Sunt nerăbdător să-i văd după lunga-mi absenţă.

Pe chipul Juliei se aşternu fugar o umbră pe care se sili să o izgonească, spre a nu-şi indispune soţul.

— Cum îţi face plăcere, dragule.

— Poţi să te culci, Julia, adăugă calm. Nu întârzii mult peste miezul nopţii. Când mă întorc, am să te trezesc cu sărutări.

Fiindcă Julia suferea de insomnii, o sfătui să ia leacurile care o ajutau să doarmă.

— La înapoierea mea vreau să te găsesc odihnită, proaspătă. Înflăcărarea mea amoroasă nu s-a potolit, îi spuse, sărutând-o pe gât.

Julia se înfioră de plăcere. Era atât de recunoscătoare soţului, încât îi iertă escapadele. Niciodată nu fusese atât de drăgăstos.

Buna dispoziţie a stăpânei se transmise şi servitorilor. Toţi ştiau că se vor alege cu daruri bogate. Când era fericită, Julia se simţea obligată să-i facă fericiţi pe toţi cei din jur.

Bartolomeo plecă la cazino, unde îl aşteptau vechii tovarăşi de petrecere. Băură, mâncară, se veseliră, apoi porniră cu toţii spre locuinţa Corneliei, o celebră curtezană. Acolo aveau să se desfete în orgii, ca pe vremea burlăciei.

Cornelia, anunţată de vizita lui Bartolomeo Contarini, mobilizase pe cele mai frumoase bachante din oraşul lagunelor. Se ştia că în asemenea ocazii nobilul veneţian zvârlea cu amândouă mâinile banii.

Vinurile savuroase, femeile senzuale, cântecele de dragoste ale menestrelilor creară o ambianţă prielnică desfrânării. În vreme ce unii tineri însoţiţi de frumoasele curtezane se pierdeau prin odăile cufundate într-un întuneric complice, Bartolomeo şi un grup numeros de prieteni rămaseră să joace în zaruri graţiile Corneliei, regina serii. Admiratorii angajară sume mari. Vizibil ameţit de

băutură, Bartolomeo ponta grămăjoare de aur. În timp ce jocul se desfăşura pătimaş, Bartolomeo se desprinse pe nesimţite de grupul prietenilor şi ieşi pe balcon. Dacă l-ar fi observat cineva, ar fi pretins că ieşise să ia aer.

Când se văzu pe balcon, fumurile beţiei îl părăsiră ca prin farmec. Era mai lucid ca niciodată. Nu alesese întâmplător casa Corneliei. Balconul, nu prea ridicat de la sol, privea spre o străduţă strâmtă, laterală, mărginită de ziduri acoperite cu iederă. În aceeaşi străduţă răspundea şi grădina înconjurată de un zid nu prea înalt din spatele locuinţei lui.

Sări cu mişcări elastice balustrada balconului, coborând în străduţă. Se îndreptă fără zgomot spre zidul înconjurător al grădinii sale şi îl escaladă cu uşurinţă. Se strecură printre tufişurile de trandafiri, care alcătuiau nişte parfumate paravane vegetale, şi se apropie de o uşă dosnică a casei. O descuie fără zgomot şi pătrunse într-un coridor luminat slab de un opaiţ. Clădirea era cufundată în linişte. Toată lumea dormea. Slujitorii, istoviţi după pregătirile sărbătoreşti din timpul zilei, zăceau, desigur, insensibili la zgomote.

Bartolomeo păşea tiptil prin coridoarele întunecoase, îndreptându-se spre scara de serviciu care ducea la etajul nobil. Urcă treptele păşind ca o pisică şi, după ce străbătu un culoar larg, împodobit cu statui şi tapiserii, ajunse în dreptul dormitorului Juliei. Apăsă cu grijă clanţa. Intră în vârful picioarelor în încăperea vag luminată de o candelă aprinsă.

Julia dormea, respirând liniştit. Paharul cu leacuri pentru somn stătea gol pe masa mică de lac chinezesc de lângă căpătâiul patului. Păru-i blond era revărsat pe perna de mătase.

Bartolomeo se apropie tiptil de pat. Dădu încet la o parte vălul subţire, care o ferea pe Julia de ţânţari, şi, cu gesturi molcome, scoase din buzunar un şiret de mătase, îl făcu laţ şi, cu un gest fulgerător, îl petrecu pe după gâtul soţiei şi îl strânse cu putere. Julia ridică mâinile, horcăi, se zbătu neputincioasă, în vreme ce ochii deschişi îi ieşeau din orbite. Se mai smuci de câteva ori, scuturată de spasmele morţii, apoi încremeni. Totul se desfăşurase în câteva secunde. Bartolomeo nu-i dădu drumul până nu se încredinţă că scânteia vieţii părăsise definitiv trupul ei firav.

Dintr-o cutie cu bijuterii de pe masa de toaletă, smulse câteva piese de valoare, coliere de perle, broşe, brăţări şi le vârî în buzunar.

Pe acelaşi drum pe care venise ieşi în stradelă. Merse până la capătul ei. Stradela se termina coborând câteva trepte până la un canal lateral, legat de Canale Grande. Acolo aruncă bijuteriile în apă. Se înapoie la locuinţa Corneliei. Escaladă balconul şi, după ce se văzu pe terasă, aspiră adânc aerul, apoi începu să se clatine ca şi când l-ar fi toropit beţia. Mergând în zigzag, se înapoie printre prietenii care continuau să joace în zaruri. Nimeni nu-i remarcase lipsa.

Bartolomeo nu o câştigă pe Cornelia. Lorenzo Malavoglio, un tânăr spălăcit, cam prostănac, dar plin de bani, avu acest noroc, spre ciuda celorlalţi jucători. Bartolomeo se prefăcu tare amărât de ghinionul lui, deşi în sinea sa se bucura, fiindcă nu-i ardea să facă dragoste după cele întâmplate în dormitorul soţiei sale.

Rămaseră cu toţii la Cornelia până ce soarele se ivi din mare şi se urcă sus pe cer. Bartolomeo stăruise să se prelungească petrecerea.

— Sunt luni de zile de când n-am mai avut parte de un asemenea zaiafet, bolborosea împleticit, în stilul celei mai crunte beţii.

— Te aşteaptă nevasta acasă, Bartolomeo, îi vorbi Lorenzo cu solicitudine.

Şi el abia se mai ţinea pe picioare. Era însă fericit. Cornelia îl scuturase de bani şi îl golise de sevă.

— Hai, Bartolomeo, fii cuminte şi du-te acasă! îl bătu pe umăr. Ce-o să zică Julia?

— Las-o să aştepte, mormăi Bartolomeo. De asta sunt făcute nevestele. Să aştepte!

Îşi luară rămas bun de la Cornelia abia când clopotul ceasului din piaţa San Marco vesti ora prânzului.

— Prieteni, le vorbi Bartolomeo după ce ieşiră din casă, nu ne putem despărţi atât de repede. Vă invit pe toţi să luaţi prânzul la mine. Am adus din Peloponez vinuri greceşti cum n-aţi mai băut de multă vreme. Cine mă iubeşte mă urmează!

Câţiva tineri obiectară că se făcuse târziu, că erau aşteptaţi pe la casele lor.

— Nici nu vreau să aud! se împotrivi Bartolomeo. Dacă poftiţi, n-aveţi decât să vă anunţaţi familiile. Vă pun la dispoziţie toţi slujitorii mei.

Prietenii, toropiţi de băutură şi de oboseală, se lăsară îmbarcaţi în gondolele ce se îndreptară, în sunet de ghitare, spre locuinţa lui

Bartolomeo. Traseră la peristilul palatului. Clătinându-se ameţiţi, invitaţii urcară treptele de marmoră de la intrare. Bartolomeo bătu în uşă cu ciocanul de bronz sculptat în chip de leu. În dosul canaturilor înalte se auziră paşi grăbiţi.

— Puţină răbdare, îşi încurajă prietenii. Vin să ne deschidă. Da, da. Acum vin… O clipă… Hei, deschideţi mai repede, voi cei dinăuntru! strigă cu glas dogit de băutură.

Uşa se deschise şi în prag apăru majordomul într-o stare de agitaţie indescriptibilă. Când îşi văzu stăpânul, ridică mâinile către cer în semn de rugă.

— Slavă Domnului că aţi venit! De când vă caut. Oamenii noştri au răscolit Veneţia.

— Ce s-a întâmplat? rosti Bartolomeo, morfolindu-şi cuvintele.

— Stăpâna a fost ucisă! Strangulată în cursul nopţii!

— Cum? strigă Bartolomeo, luptându-se vizibil cu fumurile beţiei. Ce spui?

— Hoţii au pătruns în palat. Au ucis-o pe stăpână şi i-au furat bijuteriile. Am anunţat zbirii, care anchetează acum cazul.

În zilele următoare, Bartolomeo manifestă o durere profundă, teatrală. Aceasta nu-l împiedică să facă demersurile necesare spre a deveni stăpânul averii lăsate de soţia şi de socrul său. Umbla îmbrăcat în negru, dădea zilnic câte o raită la cimitir, nu lipsea de la slujbele religioase oficiate în bisericile frecventate de lumea bună, îşi evita prietenii şi ducea o viaţă retrasă. Cunoscuţii îi lăudau pietatea, delicateţea sentimentelor şi respectul pentru memoria sărmanei decedate, exteriorizat nu numai prin multiple servicii religioase, ci şi prin daruri bogate închinate monastirilor şi aşezămintelor filantropice.

Lansă zvonul că durerea sufletească îi era atât de mare, încât nu se mai simţea în stare să rămână la Veneţia, unde fiecare colţişor evoca chipul dispărutei. Se va înapoia în Levant şi, abia după ce se va mai linişti, va reveni în oraşul natal.

Într-o seară, îndată după cină, majordomul îi aduse un răvaş sigilat, făcut sul.

— L-a lăsat un băieţandru pentru dumneavoastră.

Curios, Bartolomeo îl luă şi îl desfăcu. Cine îi putea trimite mesaje în acest chip? Vreo amatoare de intrigi amoroase. Era deprins cu aventurile erotice, înconjurate de mister. Dar acum, la câteva zile după moartea Juliei, se impunea să păstreze un oarecare *decorum.* Dacă i se ofereau însă condiţii de o discreţie

desăvârşită…

Privirile-i parcurseră rândurile scrise stângaci, dar destul de citeţ. Deodată inima-i încetă parcă să mai bată.

„Preacinstite *Messer*, autorul acestor rânduri vă poate furniza informaţii complete şi foarte interesante asupra făptaşului crimei a cărei victimă a căzut soţia dumneavoastră. Dacă doriţi să le păstraţi numai pentru dumneavoastră, vă rog să veniţi în seara aceasta, după vecernie, în faţa bisericii San Samuele. Un prieten care vă doreşte numai binele.”

Bartolomeo simţi cum îl podidesc năduşelile. Era vorba de o farsă, ori exista realmente un martor al isprăvii lui? Avea destule cunoştinţe sus-puse, spre a nădăjdui că ar putea scăpa cu faţa curată în cazul că i s-ar deschide un proces în temeiul unor mărturii susceptibile să aducă dovezi împotriva lui. Nu era exclusă însă nici primejdia ca jocurile de influenţă să dea greş. Se văzuseră destule cazuri în care tineri îşi puseseră capul pe butuc fiindcă se făcuseră vinovaţi de crime descoperite de zbirii Serenissimei Republici. Mai ales acum, când trebuia să plece la Athena, spre a se căsători cu ducesa Chiara Giorgi, nu îşi putea îngădui un proces penal infamant.

După ce chibzui îndelung asupra conduitei pe care trebuia să o adopte, ajunse la concluzia că cel mai înţelept lucru era să se înfăţişeze la întâlnire. N-ar fi imposibil să i se fi întins o cursă. Vreuna din femeile pe care le părăsise, sau vreun soţ gelos încerca să-l atragă noaptea într-un loc puţin frecventat, spre a-i face de petrecanie. Cuminte ar fi să se ducă la întâlnire escortat de câţiva slujitori înarmaţi. Dar acest lux de precauţiuni nu-l va speria pe indezirabilul „prieten care-i dorea numai binele”?

Se întunecase. Trebuia să se grăbească dacă voia să ajungă la timp la întâlnire.

Bartolomeo se îmbrăcă în negru, îşi aruncă pe umeri o capă şi îşi puse mască, obicei de mult încetăţenit în oraşul lagunelor. Nu neglijă a-şi atârna la şold o sabie solidă, una din acele arme denumite *schiavone,* precum şi a-şi prinde la brâu un pumnal. Apoi plecă la drum.

Se îndreptă spre biserica San Samuele pe o rută ocolită, folosind şi gondole, şi mersul pe jos. Avu tot timpul grijă să se asigure că nu e urmărit. Când ajunse la destinaţie, piaţeta din faţa bisericii era pustie. Îşi spuse că trebuia să aibă răbdare. Ar fi jurat că „binevoitorul prieten” îi pândea fiecare mişcare înainte de a-şi face

cunoscută prezenţa.

Luna se ridicase deasupra acoperişurilor, dar obrazu-i argintiu era acoperit când şi când de nori fugari, împrejurare favorabilă lui Bartolomeo. Prefera întunericul. De-a lungul piaţetei şerpuiau apele canalului, negre ca smoala.

De după colţul bisericii se ivi o umbră. Bartolomeo se prefăcu a nu o observa. Se plimba încet în susul şi în josul cheiului, dar nu o pierdea din ochi. După un timp umbra se apropie cu aparentă timiditate.

— *Buona notte, Messer*! rosti un glas cântat, care-i păru lui Bartolomeo plin de perfidie.

— *Buona notte*.

Şi necunoscutul era înfăşurat într-o capă neagră. Purta de asemenea mască. „Şi-a luat toate precauţiunile”, reflectă Contarini.

— M-ai chemat. Ce pofteşti? vorbi cu brutalitate. Dacă ai să-mi spui ceva important, dă-i drumul! Nu am timp de pierdut.

Tonul său dur era menit să demonstreze individului că nu avea de gând să se lase impresionat de eventualele lui destăinuiri. Dar *bluff*-ul nu-şi atinse scopul. Individul râse.

— Am să vă spun lucruri importante. Pot să vă pun pe urmele asasinului soţiei dumneavoastră. L-am văzut din clipa în care a sărit în stradă de pe balconul curtezanei Cornelia – drăguţă fată, nu-i aşa?

Îi înşirui apoi toate mişcările pe care el, Bartolomeo, le săvârşise în noaptea aceea înainte de a intra pe furiş în propria sa locuinţă, iar după aceea cum ieşise, tot pe ascuns, cum aruncase bijuteriile în canal şi cum se căţărase pe balcon, dispărând în încăperile locuite de Cornelia.

— Ca să vă dovedesc că nu spun minciuni, reluă după o pauză necunoscutul, scoţând un obiect din buzunar, v-am adus ceva. Iată! zise, arătându-i un colier de perle, pe care-l strecură apoi la iuţeală în ascunzişul veşmântului. Unul din giuvaerurile aruncate în canal. Sunt bun înotător, *Messer*. Mi-am zis că ar fi păcat să se piardă asemenea mândreţe de nestemate. Celelalte sunt puse la loc sigur. Nu cred că aveţi nevoie de ele. Prea v-ar aminti de biata dumneavoastră soţie.

Bartolomeo trase aer în piept. Ironia din glasul individului îl stârnea mai aprig decât nişte lovituri de bici.

— Ce vrei de la mine? rosti gutural.

Necunoscutul făcu un gest vag.

— M-am gândit că îmi veţi mulţumi pentru informaţiile acestea, după părerea mea, nepreţuite, oferindu-mi o sumă de bani corespunzătoare. Nu sunt pretenţios, *Messer*.

Bartolomeo îşi dădu seama că omul putea să-l ducă la spânzurătoare. Trebuia să joace aparent deschis.

— Cât vrei?

— Cinci mii de ducaţi de aur, rosti suav interlocutorul.

— Cam mult, se tocmi de formă Bartolomeo.

— Vai, *Messer*, trebuie să recunoaşteţi că, în temeiul mărturiilor mele, tribunalul poate expedia pe ucigaş direct în grija călăului. Vreţi să spuneţi că nu am dreptate?

Bartolomeo păru să cântărească mintal suma pretinsă.

— O mie de ducaţi, vorbi aproape şoptit.

— Cinci mii, *Messer*. Niciun ban mai puţin, replică tipul. Sunt modest. Aş fi putut să cer mai mult, adăugă ameninţător.

Bartolomeo remarcă schimbarea de ton.

— Cine mă asigură că nu ai să-mi ceri şi alte sume de bani?

Individul se ploconi.

— Sunt om de onoare. Cu banii aceştia plec la Roma, şi acolo îmi refac viaţa. În ultima vreme m-a urmărit ghinionul, *Messer*. De data asta norocul s-a îndurat din nou să-mi surâdă.

— Fie, cădem la învoială, replică Bartolomeo. Dar dacă îţi mai calcă piciorul prin Veneţia, vei avea de a face cu mine.

— N-o să mai auziţi de umilul dumneavoastră servitor, aici de faţă, în vecii vecilor. Vă jur.

— Bine. Îţi dau banii.

Bartolomeo îşi duse mâna la brâu, ca şi când ar fi vrut să scoată o pungă cu aur. Smulse însă brusc din teacă pumnalul şi, mai înainte ca necunoscutul să se fi putut dumiri, i-l înfipse cu sete în pântece. Simţi cum lama pătrunde adânc în măruntaiele moi. Omul icni. Un fir de sânge îi apăru în colţul gurii. Se frânse în două.

— Asasinule!… Asasinule! bolborosi.

Se aflau pe marginea canalului lipsit de balustrade. Bartolomeo dădu un brânci rănitului. Omul deschise braţele, căutând parcă un sprijin, şi se prăbuşi în apele negre, care plescăiră, înghiţindu-l. Nobilul veneţian se uită câtva timp la învelişul lor negru, spre a se asigura că individul nu va mai ieşi la suprafaţă, iar după ce aruncă o privire fugară în piaţeta pustie, plecă grăbit, adâncindu-se într-una din străduţele strâmte şi întortocheate care răspundeau în piaţetă.

Regreta că se grăbise şi că, înainte de a-l îmbrânci în canal, nu îi luase colierul de perle, care putea fi uşor identificat. Bijuteriile magnifice ale Juliei erau arhicunoscute. Îşi zise însă, că, la urma urmei, tot răul este spre bine. Anchetatorii care vor cerceta cadavrul vor ajunge la concluzia că individul nu era străin de uciderea Juliei Contarini. Poate că tocmai el săvârşise crima.

Bartolomeo se uită în urmă. Nu văzu ţipenie de om. Înveselit, începu să fluiere un cântec nou, auzit la petrecerea Corneliei. N-ar fi rău să facă o vizită curtezanei. O noapte petrecută în braţele ei îi va calma nervii. Era satisfăcut. Lucrurile îi mergeau bine. Era bogat, liber, iar în Grecia îl aştepta mâna întinsă a ducesei Chiara Giorgi. Ducatul Athenei i se oferea pe tavă. Iar la capătul drumului îl aştepta, poate, tronul Bizanţului…

* * *

Zidurile înconjurătoare ale Constantinopolelui se înălţau trufaşe, pierzându-şi culmile crenelate în pâcla dimineţii. Erau atât de înalte, încât evocau un lanţ de munţi cu vârfuri acoperite de nori. Împăratul Constantinos stătea la picioarele lor şi le contempla gânditor. Însoţit de câţiva curteni şi urmat de escortă, ieşise pe poarta militară Sf. Roman, spre a cerceta starea fortificaţiilor exterioare ale oraşului. La prima vedere, impunătoarea barieră de piatră părea inexpugnabilă. O examinare mai atentă scotea însă la iveală fisuri acoperite parţial de perdelele de iederă, căţărate pe blocurile de piatră. Pe alocuri zidurile se scofâlciseră ca obrazul unui bătrân, ameninţând cu surparea.

— Şi-au făcut datoria, străjuind o mie de ani oraşul, rosti basileul fără a se adresa cuiva anume. Au nevoie de reparaţii urgente.

Se întoarse spre Demetrios Cantacuzino, aflat în stânga sa:

— Să angajezi fără zăbavă arhitecţi şi meşteri, ca să le dreagă. Asediul să nu ne găsească nepregătiţi. Începeţi neîntârziat lucrările!

Locţiitorul marelui logotet clătină din cap în semn de încuviinţare.

— Am şi dat dispoziţie administratorului general al arsenalelor să-mi întocmească o listă a arhitecţilor pricepuţi în domeniul fortificaţiilor.

De faţă se afla şi senatorul Kalamides. Dornic să reintre în graţiile împăratului – căci acesta avea încă destulă putere spre a-l nimici – încerca să îşi manifeste cu orice prilej devotamentul şi zelul.

— Priceperea nu este îndestulătoare, interveni cu patos. Arhitecţii trebuie să dea dovadă de respect pentru banul public. Să nu facă cheltuieli extravagante, ci să folosească fiecare bănuţ cu multă socoteală. Cunosc doi arhitecţi deosebit de competenţi, care, cred eu, sunt în stare să execute lucrarea. Unul din ei este călugăr. O dovadă în plus în sprijinul onestităţii sale. În ceea ce mă priveşte, i-am folosit la construcţia reşedinţei mele constantinopolitane.

— Să mi-i trimiţi, interveni Demetrios Cantacuzino. Să stau cu ei de vorbă.

Împăratul întoarse privirile spre Kalamides. Care era jocul acestuia? se întrebă intrigat. Căci senatorul ascundea multe în tainiţa sufletului său.

Apoi îl uită, fiindcă îl absorbi spectacolul zidurilor milenare, martore la atâtea evenimente hotărâtoare din existenţa imperiului. Să fi bănuit oare basileul Theodosius al II-lea, care le înălţase în secolul al V-lea, că centura aceasta de piatră, desfăşurată de la Cornul de Aur şi până la Marea de Marmara – încălecând dealuri şi văi – va stăvili mai bine de un mileniu repetatele şi violentele atacuri ale barbarilor, supravieţuind pierderii mai tuturor posesiunilor teritoriale ale imperiului? Să se fi gândit oare basileul Heraclius – constructorul zidului care avea să cuprindă înlăuntrul lui biserica şi palatul Blachernelor – că urmaşii săi, rămaşi stăpâni numai pe această metropolă a Bizanţului, vor ajunge să trăiască agonia jalnică a imperiului? Căci el, Constantinos, al unsprezecelea la număr, era prea lucid ca să nu-şi dea seama că Imperiul Roman de Răsărit se afla în preajma sfârşitului.

Până acum fortificaţiile dinspre uscat ale oraşului fuseseră inexpugnabile. Numai zidurile dinspre mare, durate de basileul Theophilos din dinastia Amoriană, cedaseră în faţa presiunii flotei lui Enrico Dandolo, permiţând cruciaţilor latini – în acel întunecat secol al XIII-lea – să se reverse în oraşul asediat.

Deşi acest precedent ar fi trebuit să-l îngrijoreze, el, Constantinos, era preocupat mai mult de fortificaţiile dinspre uscat. Ştia că dintr-acolo se va produce marele atac. Flota otomană – aflată în plină organizare – nu prezenta încă o primejdie majoră.

Un vânticel răcoros se stârni, sfâşiind pânza de pâclă aşternută asupra culmilor crenelate ale zidurilor. Cerul se limpezi, iar soarele prinse a străluci la orizont, proiectând până departe, spre apus, umbrele giganticelor turnuri – santinele de piatră ale Constantinopolelui. Formidabila barieră de piatră care delimita

fruntariile oraşului inspiră basileului un simţământ de încredere, de siguranţă, de linişte după temerile ce-l munciseră până atunci. Era greu de crezut că fortificaţiile acestea, care rezistaseră cu succes atâtor asedii, vor ceda sub presiunea oştirilor lui Mehmed.

Constantinos examina suita de obstacole ridicate în calea vrăjmaşilor. În primul rând, şanţul cu apă, lat de circa douăzeci de metri şi adânc de şapte metri. Apoi escarpa de piatră mărginită de un parapet, ce apăra un fel de esplanadă – *peribolos* – lată de opt metri, pe care se instala întâiul eşalon de trupe bizantine. Se ridica după aceea prima linie de ziduri – zise exterioare – prevăzute cu deschideri pentru gurile de foc şi cu parapete în dosul cărora aveau să fie amplasaţi artileriştii şi arcaşii. Fortificaţiile acestea, străbătute de săli boltite şi culoare interioare, aveau o înălţime de aproximativ cincisprezece metri. Scări săpate în piatră duceau până sus, la metereze şi la turnuri. Se deschidea după aceea o nouă esplanadă – *parateichion* – destinată deplasării rapide a trupelor dintr-un punct al fortificaţiilor într-altul. Urma apoi a doua linie de ziduri, înalte de peste douăzeci de metri, adevărata barieră a metropolei, de-a lungul căreia se înşiruiau turnuri masive, cu câte trei nivele, străbătute de încăperi numeroase, culoare şi scări necesare mişcării trupelor de apărare. Şi aici, deschideri zgârcite îngăduiau gurilor de foc să-şi descarce muniţia asupra asediatorilor.

De aici, din punctul în care se afla, Constantinos nu putea vedea şi fortificaţiile care se desfăşurau de-a lungul ţărmurilor Cornului de Aur şi al Mării de Marmara. Ştia însă că acestea se reduceau la un singur val de ziduri. Spre sud se deschideau două porturi fortificate. O debarcare inamică dinspre Marea de Marmara ar fi fost în mod practic imposibilă, deoarece curentul maritim era puternic, iar bancuri de nisip şi stânci submarine primejduiau navigaţia. Cornul de Aur era mărginit de antrepozite, de şantiere navale, de cheiuri pentru navele militare şi comerciale. Pentru a nu se mai repeta trista experienţă când oraşul fusese cucerit în urma unui asalt dinspre Cornul de Aur, braţul acesta de apă putea să fie închis cu un lanţ gros ce unea coasta Constantinopolelui – punctul Scala Timasii – cu Galata, cartierul aflat în stăpânirea genovezilor.

Un mare număr de porţi – unele folosite de civili; altele rezervate militarilor – îngăduiau trecerea de o parte şi de alta a zidurilor.

Împăratul Constantinos se opri în dreptul acelei porţiuni a incintei pe sub care pătrundeau în oraş apele râului Lycus. Aici, în preajma porţii militare Sf. Roman, se afla unul dintre punctele slabe

ale lanţului de fortificaţii. Chemă pe Demetrios Cantacuzino şi îi porunci să vegheze asupra întăririi zidurilor şi să înlocuiască grătarele de fier plasate de-a curmezişul canalului prin care se scurgeau apele râului, căci pe acolo s-ar fi putut strecura soldaţi inamici.

Dădu pinteni calului şi se apropie de buza şanţului exterior. Pe alocuri, malurile întărite cu piatră se surpaseră. Fruntea basileului se întunecă. Ravduhas, comandantul fortificaţiilor, dăduse dovadă de neglijenţă. Dacă aceste deteriorări ar fi fost reparate la timp, nu ar fi ajuns în halul de azi. Acum ar fi inutil să-i reproşeze indolenţa. Ca şi Lucas Notaras, Ravduhas s-ar fi justificat invocând lipsa de fonduri băneşti.

„Iresponsabili! reflectă mânios basileul. Iresponsabili şi necinstiţi! Vai, pe ce mâini ai încăput, Constantinopole! Cred că în clipa aceasta străbunii noştri se răsucesc în morminte, plângând nimicnicia urmaşilor!”

Primejdia la care era expus oraşul datorită nedemnilor săi conducători îi umplu sufletul de jale. Se uită la zidurile crăpate, la blocurile de piatră desprinse alocuri din lăcaşurile lor şi în clipa aceea avu o viziune cumplită. Ochii minţii lui desluşiră şiruri nesfârşite de luptători musulmani, căţărându-se pe fortificaţii. Atât de mulţi erau, încât acoperiseră zidurile şi pământul. Colcăiau aşa cum colcăie miriade de termite pe un muşuroi gigantic…

Un râset ţâşni din sânul suitei lui, sfâşiind vraja. Constantinos îşi duse mâna la ochi, apoi se uită din nou la ziduri. Coşmarul pierise. Fortificaţiile se înălţau mândre, iar pe culmile lor se zăreau printre dinţii meterezelor căştile strălucitoare ale soldaţilor bizantini.

Împăratul întoarse capul spre suita sa. Râsetul încetă. Veselia de pe chipurile aghiotanţilor se şterse aşa cum se şterge abureala de pe un geam. Redevenirăgravi, protocolari.

„Râd! reflectă împăratul surprins. Cum de mai au poftă să râdă, când spectrul morţii pluteşte asupra lor?”

Printre ofiţerii tineri din suită se afla şi Don Francisco de Toledo, coborâtor din nobila familie a Comnenilor şi văr al împăratului. Don Francisco întruchipa frumuseţea luptătorului spaniol călit în bătăliile pentru *reconquista* ţării lor. Tânăr, mândru, cu un zâmbet fluturându-i veşnic pe buze, descreţea adeseori cu glumele şi poveştile lui fruntea înnourată a împăratului.

Constantinos îi făcu semn, chemându-l în preajma sa. Don Francisco se apropie în galopul mic al calului, pe care-l struni în

preajma suveranului.

— Cer iertare, Majestate, fiindcă mi-am permis să râd, tulburând gândurile Majestăţii-Tale.

Constantinos zâmbi cu indulgenţă. Cum s-ar fi putut supăra pe acest tânăr înzestrat de natură cu toate darurile, care părăsise Spania natală spre a-şi pune sabia în slujba apărării Bizanţului?

— M-ai smuls din marasmul unor gânduri tare urâte, Francisco, i se adresă cu blândeţe împăratul. Dar ce v-a făcut să râdeţi?

Don Francisco surâse, dezvăluindu-şi dinţii albi şi strălucitori.

— Tânărul Samonas ne istorisea o întâmplare plină de haz din lumea înaltă constantinopolitană. Dar nu îndrăznesc să răpesc timpul Majestăţii-Tale cu asemenea frivolităţi, deşi pentru părţile în cauză faptele apar într-o lumină foarte serioasă.

— Viaţa supuşilor mei, cu bucuriile şi supărările lor, m-a interesat întotdeauna. Dacă am putut să le vin într-ajutor, am făcut-o fără şovăială. Acum vorbeşte! Te ascult!

— Trista păţanie a căpitanului de Brienne, înjunghiat sub ferestrele iubitei sale, a avut urmări penibile pentru toate părţile interesate. Chrisanta Lucan este de atunci sechestrată în locuinţa ei de către soţul încornorat. Faţă de scandalul stârnit, Lucan s-a hotărât să iasă din apatie. Pe de altă parte, senatorul Kalamides a anunţat oficial ruperea logodnei dintre fiica sa, Irina, şi nefericitul căpitan. Apoi a logodit-o degrabă cu fiul mai mare al lui Lucas Notaras.

— Da, asta ştiu. Mi-au cerut consimţământul acum zece sau cincisprezece zile.

Constantinos omise a vorbi tânărului spaniol despre îndoielile pe care i le strecurase în suflet această alianţă matrimonială între două dintre cele mai bogate familii din Constantinopole. De la o vreme încoace îl munceau bănuieli pe care nu le putea încă verifica. Serviciul său de informaţii nu funcţiona mulţumitor.

— Lovitura de teatru abia acum vine, adăugă Don Francisco. De Brienne a împrăştiat vestea că se află în posesia unor documente care aruncă o lumină foarte tulbure asupra reputaţiei virginale a frumoasei Irina Kalamides.

— Oho! De Brienne se joacă de mult cu focul. E foarte imprudent. Lui Kalamides i-au ajuns la ureche declaraţiile lui de Brienne?

— Nu încă, dar nu va întârzia să le afle.

Împăratul clătină din cap. Se uită la fortificaţii.

— Viaţa îşi continuă cursul! murmură pentru sine.

Înfipse pintenii în flancurile calului, pornind la trap spre poarta civilă Sf. Roman. În curând şi aceasta avea să fie zidită. Până atunci era păzită de un detaşament de soldaţi, care nu permiteau intrarea în oraş decât a refugiaţilor romei. În ultima vreme pătrunseseră înlăuntrul metropolei sute de căruţe cu cereale salvate de ţăranii din împrejurimile oraşului. Dar grânele acestea nu ar fi acoperit decât o infimă parte din necesităţile de hrană ale constantinopolitanilor. Grosul proviziilor soseau cu corăbiile dinspre Marea Neagră şi dinspre Marea Egee. Constantinos aştepta cu teamă încheierea lucrărilor de construcţie a cetăţuii Boghaz Kessen, căci ar desăvârşi sugrumarea Bosforului.

Închiderea porţilor oraşului îl pusese în faţa unei dileme care-i crease şi probleme de conştiinţă. În Constantinopole se aflau în acele zile un mare număr de turci, printre care un grup de eunuci tineri de la Curtea sultanului. Basileul s-ar fi simţit îndreptăţit să-i execute, în semn de represalii faţă de masacrele săvârşite de osmanlâi în satele greceşti din preajma Bosforului. Dar nu se îndurase să ordone spânzurarea lor. O delegaţie de eunuci i se înfăţişase cu o suplică ciudată:

— Dacă ne vei da drumul să ieşim din oraş înainte de apusul soarelui, îţi vom mulţumi din suflet, Mărite Doamne. Dacă noaptea ne va prinde în Constantinopole şi puternicul nostru padişah va afla acest lucru, va porunci să ni se taie capul. Dacă suntem sortiţi să pierim, barem să pierim de mâna Voastră. Sublimul padişah ne va da pe mâna călăului numai după ce vom fi torturaţi.

Constantinos se lăsase înduplecat. Le îngăduise să părăsească oraşul înainte de apusul soarelui. Recunoscători, eunucii îi sărutaseră vârfurile cizmelor. Basileul nu-şi regretase gestul de clemenţă, deşi unii consilieri îi criticaseră indulgenţa…

— De Brienne a provocat la duel pe fiul cel mare al senatorului Kalamides, continuă Don Francisco să-şi reverse sacul cu noutăţi. I-a trimis martori în cursul acestei dimineţi.

Împăratul se încruntă.

— Am să interzic duelul. Bizanţul are acum nevoie de toţi fiii săi. E stupid ca nişte tineri să se ucidă prosteşte între ei, în loc să-şi folosească energia şi priceperea în mânuirea armelor pentru apărarea Constantinopolelui.

Contemplă din nou fortificaţiile, apoi suspină adânc. Duelul acesta îi reamintise o chestiune gravă. Centura de apărare a

oraşului devenea derizorie dacă nu se găseau soldaţi care să lupte pe ziduri. Garnizoana Constantinopolelui era redusă. Dacă nu vor sosi la timp ajutoare din Apus, soarta metropolei rămânea pecetluită. Potrivit calculelor lui Constantinos, sultanul Mehmed va începe asediul abia în primăvară. O campanie militară în prag de iarnă nu era probabilă. Aceasta îi acorda un răgaz ce trebuia folosit la maximum.

Făcu semn unui paj.

— Căpitanul Reynaud de Brienne să vină la mine!

Era recomandabil să îmbrace interdicţia duelului într-o formă care să nu-l ofenseze pe căpitanul gărzii, mai ales acum, în preajma încrâncenatei bătălii. Experienţa militară a lui de Brienne era indispensabilă.

Când ofiţerul i se înfăţişă, Constantinos îi vorbi cu bunăvoinţă, dar şi cu fermitate, cerându-i să renunţe la duelul proiectat.

— Dacă te socoteşti nedreptăţit de senatorul Kalamides, să te supui judecăţii mele. Am să cântăresc vina senatorului, şi dacă am să constat că te-a ofensat, am să-ţi fac dreptate.

Căpitanul îşi încleştă mânios fălcile. Se abţinu să riposteze. Se mărgini să încline capul în semn de asentiment. Îşi făcuse însă rezerve mintale.

După încheierea inspecţiei, Constantinos se înapoie în oraş. Îndată ce ajunse la palat, chemă pe marele şambelan Georgios Sphrantzes.

— Îţi încredinţez o misiune nu numai de mare importanţă, dar şi extrem de delicată, în sensul că numai eu şi cu tine trebuie să ştim de executarea ei.

— Porunceşte, Doamne!

— Să faci un recensământ al populaţiei Constantinopolelui, căci vreau să ştiu câţi soldaţi putem recruta. Rezultatele finale – îţi repet – să le aflu numai eu. Ai înţeles?

După o pauză, adăugă posomorât:

— Nu vreau să fie informat şi Mehmed de numărul luptătorilor pe care mă pot bizui. Cu atât mai mult cu cât după estimaţiile mele – evident aproximative – nu vom putea chema sub arme mai mult de douăzeci de mii de oameni.

Sphrantzes făcu un gest de surprindere.

— Numai douăzeci de mii? Constantinopolele este un oraş mare, cu populaţie numeroasă. Ultimele recensăminte indicau ceva mai puţin de un milion de locuitori.

— De atunci au trecut trei secole, inclusiv invazia latină. Astăzi, Sphrantzes, mă îndoiesc dacă oraşul mai cuprinde două sute de mii de oameni.

Împăratul se apropie de masa de lucru acoperită cu o hartă a Constantinopolelui. Cercetă cu privirile centura de fortificaţii.

— Cu o mână de oameni vom fi nevoiţi să înfruntăm un asediu de proporţii nemaivăzute. Înaintaşii mei aveau la dispoziţie zeci de mii, sute de mii de soldaţi…

Se întoarse spre marele şambelan. Ochii lui oglindeau o mare tristeţe:

— Moartea mamei mele, împărăteasa, şi a unchiului tău, marele logotet Cantacuzino, m-au lipsit de sfaturile lor înţelepte tocmai acum, când aş fi avut mai multă nevoie. Lucas Notaras, care vânează de multă vreme demnitatea de mare logotet, se laudă pretutindeni că nu fac o mişcare fără să-i cer povaţa. Ceilalţi curteni sunt mânaţi numai de interese personale. Chiar şi acum, în ceasul al doisprezecelea, nu se gândesc decât să-şi rotunjească averile, să acapareze titluri, demnităţi.

Se apropie de marele şambelan şi puse mâna pe umărul lui:

— Tu eşti unul dintre puţinii oameni dezinteresaţi din jurul meu. Ştiu că şacalii de la Curte te urăsc. Te urăsc fiindcă am încredere în tine. Bietul meu Sphrantzes! Câte ţări străine n-ai colindat spre a mă servi!

Îi zâmbi cu afecţiune:

— Îţi aduci aminte ce răspuns mi-ai dat acum trei ani, când mi-am exprimat intenţia de a te trimite în peţit în Georgia?

Sphrantzes înclină capul său leonin, cu plete înspicate de şuviţe albe.

— Nu-mi mai amintesc, Mărite Doamne.

— Mi-ai spus – pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios – că în absenţa ta vei fi expus primejdiei ca soţia să te părăsească şi să se retragă într-o monastire. Perspectiva aceasta nu te-a împiedicat să pleci la drum. Am hotărât să te răsplătesc, încredinţându-ţi funcţia de mare logotet. Dacă am amânat învestirea oficială, am făcut-o fiindcă în aceste momente de criză n-am vrut să se creeze noi disensiuni în sânul consiliului imperial. Notaras mi-ar reproşa înaintarea ta, căci l-ar împiedica să facă un nou pas spre tron.

Sphrantzes îşi încruntă sprâncenele.

— Nu-mi place jocul lui.

— Nici mie.

— Deşi este cel mai bogat om din Bizanţ, nu a contribuit cu nicio sumă la fondul destinat constituirii unor noi trupe de mercenari. Nici Kalamides nu a contribuit, nici Lucan, nici Pamphilis…

— Au alte preocupări. Îi suspectez de multă vreme, Sphrantzes, dar nu am probe. Mă tem că prefectul de poliţie este de conivenţă cu ei… Oh, Doamne! De ce îngădui să sălăşluiască atâta egoism, atâta deşertăciune în sufletele romeilor?…

* * *

Evghenis Kalamides se năpusti viforos în apartamentul soţiei sale. Ţinea în mâna-i zebrată de vine albăstrii un pergament pe care-l vântura furios.

— Doamnă, ştii ce ticăloşie se petrece sub ochii dumitale?

Cleopé Kalamides era întinsă pe patul ei larg, cu multe trepte, acoperit cu o cuvertură de brocart veneţian. Aşa cum stătea, cu faţa în sus şi cu ochii închişi, palidă, nemişcată, părea o moartă expusă pe un catafalc. Intrarea intempestivă a soţului o făcu să deschidă cu greutate ochii.

— Ce s-a întâmplat? rosti într-un suflu.

— Fiica dumitale întreţine corespondenţă amoroasă cu derbedeul lui Comnen. Suntem dezonoraţi, doamnă, întreg Constantinopolele râde pe seama noastră. Şi asta tocmai acum, când reuşisem să o logodesc cu fiul lui Notaras. Îi pregăteam un tron. Fiica dumitale a preferat dragostea unui coate-goale.

Cleopé îşi muşcă buzele. Durerile îi sfâşiau pântecele. Îşi mişcă anevoie buzele vinete.

— Nu înţeleg nimic.

— Ei da! Eşti cu capul în nori! exclamă cu resentiment senatorul. Nu te preocupi decât de boala dumitale. Ţi-a slăbit vigilenţa, doamnă, şi acum rezultatele se văd.

Îi aruncă pe pieptul descărnat fâşia de pergament:

— Citeşte! Fiica dumitale îl înştiinţează pe Leandru Comnen că îl aşteaptă ca de obicei la întâlnire, la locul ştiut. Auzi! Ca de obicei! După cum vezi, nu este la prima escapadă. Citeşte!… Citeşte!… Descreierata foloseşte nişte termeni pe care numai o bachantă şi le-ar permite: „inima mea”, „nepreţuita mea comoară”, „soarele meu”… Oh, Doamne! adăugă teatral. Mă sufocă atâta neruşinare.

Cleopé luă pergamentul şi îl puse pe pat, alături de ea.

— Nu pot citi… N-am putere… Nici ochii nu mă mai slujesc… Mi s-au înceţoşat…

— Tocmai acum ţi-ai găsit să te îmbolnăveşti! zbieră Kalamides, smulgând pergamentul de pe pat.

Aruncă asupra soţiei sale o privire încărcată de imputări şi părăsi încăperea, trântind uşa în urma lui. Tremurând de furie, străbătu câteva coridoare, pardosite cu marmoră şi străjuite de statui din fildeş, argint şi onix, şi pătrunse în marea sală de ceremonie a palatului. Câteva lumânări înfipte în candelabre de aur răspândeau o lumină plăpândă, care se reflecta în firele de aur măiestrit împletite ale draperiilor de brocart. Atât de vastă era încăperea, încât cea mai mare parte rămânea cufundată în întuneric.

— Lumină! răcni Kalamides. Aduceţi lumină! Repede! Lumină!

Ca din pământ apărură slujitori, care începură să aprindă lumânările din zecile de candelabre şi girandole. Valurile de lumină se revărsau, scoţând în evidenţă splendoarea încăperii de proporţii uriaşe.

Kalamides se uită la minunăţiile din jur, în vreme ce un nod i se puse parcă de-a curmezişul esofagului. Pentru cine construise acest măreţ edificiu? Pentru nişte copii nevolnici. Numai Andreas se desprindea din mediocritate. Irina se purta ca o căţea în călduri, iar ceilalţi doi fii mai mari nu erau buni de nimic.

— Fiica şi fiii mei să vină numaidecât aici!

Slugile alergară să-i execute porunca. Peste câteva minute, care părură senatorului nemăsurat de lungi, Leonidas, Andreas şi Irina sosiră cu grăbire.

— Theodoros de ce nu a venit? tună senatorul, fără a se adresa cuiva anume.

— A plecat în oraş şi nu s-a întors încă, îndrăzni un servitor să-i explice.

— La ora asta nu s-a întors acasă? zbieră Kalamides.

Vru să mai spună ceva, dar se stăpâni. Făcu semn slujitorilor să piară din ochii lui. În imensa sală nu rămaseră decât el şi copiii. Pergamentul făcut sul îl aruncă la picioarele Irinei.

— Cunoşti mesajul acesta?

Fata îl ridică de jos, îl desfăcu şi deodată obrajii i se învăpăiară. Aruncă o privire înspăimântată părintelui ei.

— Tu l-ai scris, nu-i aşa? rosti Kalamides cu mânie reţinută.

Irina nu răspunse. O paralizase frica. Îi tremurau mâinile şi bărbia. Taina ei fusese descoperită. Dacă cerul i-ar fi ascultat ruga, pământul s-ar fi deschis în clipa aceea şi ar fi înghiţit-o.

— Nu încerci să negi! vorbi senatorul cu acelaşi ameninţător

calm.

Irina plecă fruntea fără să răspundă.

— Ai fost femeia lui Leandru Comnen? o întrebă.

— Nu! grăi ea aproape şoptit. N-am fost.

— Asta o s-o vedem. Am s-o pun pe moaşă să te caute.

Leonidas încremenise. Andreas se făcuse verde. Îşi încleşta şi îşi descleşta pumnii:

— Ticălosul! scrâşni. Am să-l ucid!

Tatăl său îi aruncă o privire rapidă.

— Dacă ai să-l provoci la duel, n-ai să rezolvi nimic. S-ar putea ca el să te ucidă. Afară de asta, împăratul nu vede cu ochi buni răfuielile încheiate cu sabia în mână. Sunt şi alte căi spre a ne spăla onoarea.

— Ar trebui să-l silim pe Leandru Comnen să o ia de nevastă, propuse Leonidas.

— Niciodată! strigă cu patimă Andreas.

— Nici nu poate fi vorba de aşa ceva, supralicită Kalamides.

— Irina e logodită cu Andukas Notaras, zise Andreas. Andukas se va răzbuna.

Senatorul râse sarcastic:

— După cele întâmplate, Lucas Notaras şi fiul său nici nu vor mai voi să audă vorbindu-se de Irina. Prin fapta-i neruşinată, sora voastră a năruit o alianţă profitabilă nouă. Sunt convins că, la ora aceasta, copii ale mesajului de dragoste semnat de Irina fac ocolul oraşului.

— Cine a dat-o în vileag? întrebă Andreas.

— Tot ce ştiu este că acest mesaj mi-a parvenit prin intermediul lui Reynaud de Brienne.

— Alt ticălos! murmură Andreas.

Senatorul se întoarse spre fiica lui şi îi vorbi cu solemnitate teatrală:

— Te-am chemat în sala aceasta, a cărei inaugurare – potrivit gândurilor mele – trebuia să coincidă cu nunta ta. Ai stricat însă totul. Am visat pentru tine măriri neatinse încă de nimeni din neamul nostru. Dar ai ales alt drum. Fapta ta este atât de murdară, urmările ei atât de definitive, încât nu-mi rămâne decât să trec la măsuri extreme. În sala aceasta, destinată nunţii tale, îţi vestesc ultima şi irevocabila mea hotărâre. Vei intra în monastire, şi acolo, în solitudinea chiliei, îţi vei ispăşi păcatul.

Izbucnind în plâns, fata i se aruncă la picioare.

— Nu, tată, nu! Iartă-mă!

Kalamides o privi de sus cu imensă scârbă.

— Poate că Dumnezeu are să te ierte. Eu, niciodată!

Îi întoarse spatele şi părăsi sala sub privirile consternate ale băieţilor. Hohotele de plâns ale Irinei răsunau sub bolţile înalte…

A doua zi, în zori, Cleopé Kalamides îşi dădu ultima suflare. Duhul ei, slobozit din învelişul de lut al trupului ros de cancer, se avântă spre aştri. Suferinţele cumplite, îndurate în ultima fază a bolii, o curăţaseră de păcate.

În vreme ce bocitoarele se jeluiau la picioarele patului mortuar, oameni de pe stradă aduseră pe braţe trupul însângerat al lui Theodoros Kalamides. Ciuruit de lovituri de pumnal, fusese găsit de trecători în faţa intrării unui bordel. Ancheta ordonată de prefectul poliţiei nu-i descoperi pe făptaşi. Mărturiile pensionarelor bordelului şi ale clienţilor care-l frecventaseră în acea noapte coincideau. Tânărul Theodoros Kalamides părăsise localul într-o euforică stare de spirit. De bună seamă, asasinii îl aşteptaseră afară. Se pare că mobilul agresiunii fusese furtul. Bijuteriile şi punga lui cu bani dispăruseră.

Theodoros zăcu trei zile între viaţă şi moarte. În dimineaţa înmormântării mamei sale îşi dădu şi el sufletul. Aceste nenorociri consecutive îl siliră pe Evghenis Kalamides să amâne internarea fiicei lui la monastire.

Ancheta oficială nu reuşise să-i identifice pe ucigaşi. Evghenis Kalamides şi fiii care-i mai rămăseseră ştiau însă cine săvârşise crima. Interogat asupra modului cum îşi petrecuse timpul în noaptea asasinatului, căpitanul Reynaud de Brienne prezentase un alibi perfect. De seară şi până dimineaţă benchetuise cu nişte cheflii într-o cârciumă din preajma portului, situată la mare distanţă de locul crimei.

Andreas şi Leonidas jurară să răzbune moartea fratelui lor. Dar mai jurară să răzbune şi dezonoarea Irinei.

În ziua înhumării lui Theodoros Kalamides, clopotele din întreaga metropolă prinseră să sune. Lumea prezentă la funeralii începu să se agite. Simandicoasele personaje venite spre a mângâia prin prezenţa lor durerea părintelui îşi aruncau priviri intrigate. Înmormântarea lui Theodoros Kalamides nu constituia un eveniment susceptibil să pună în mişcare toate clopotele oraşului. Dangătul lor se împletea într-o vibraţie care făcea să se cutremure şi cerul şi pământul. Valurile de sunete grave deferlau asupra

mulţimii, spărgând aproape timpanele.

În primele rânduri ale asistenţei se aflau marele amiral Lucas Notaras şi Lucan Nichiforos, ministrul Marinei. Şi Notaras primise o copie a mesajului adresat de Irina lui Leandru Comnen. Deşi fusese extrem de afectat de scandalul stârnit, se ferise să discute acest subiect cu Evghenis Kalamides. Fiindcă erau înhămaţi la acelaşi car, se menajau reciproc. Dar şi marele amiral şi senatorul ştiau că proiectata căsătorie a copiilor lor fusese definitiv înmormântată.

Şi Lucan Nichiforos se socotea solidar cu Evghenis Kalamides, fiindcă amândoi fuseseră loviţi de acelaşi Reynaud de Brienne.

Gândurile marelui amiral şi ale ministrului Marinei, axate mai mult pe propriile probleme decât pe funebra ceremonie, fuseseră tulburate de acel dangăt amplificat al miilor de clopote. Un mesager în haine militare se apropie grăbit de marele amiral şi îi raportă:

— Armata turcă se apropie de zidurile oraşului. Majestatea-Sa împăratul vă pofteşte la palatul Blachernelor. Trupele au fost puse în stare de alarmă.

Zguduit de năprasnica veste, Notaras se apropie de Kalamides.

— Te rog să mă ierţi, *Clarissime*, trebuie să plec. Mă cheamă împăratul.

— Desigur, desigur, datoria înainte de toate! răspunse Kalamides.

Un tremur îl făcu să-şi strângă pelerina în jurul trupului. Era tulburat. Dezonoarea Irinei, moartea soţiei, asasinarea lui Theodoros şi acum dezlănţuirea crizei finale. Era prea mult pentru puterea lui de rezistenţă. Dinţii începură să-i clănţăne. Îşi încleştă fălcile spre a nu se da în spectacol. Încercă să se concentreze asupra slujbei religioase, dar nu-i fu cu putinţă.

Ştirea adusă de mesager se răspândi, stârnind agitaţie. Rândurile asistenţei prinseră să se subţieze.

Când soborul de preoţi încheie *Veşnica pomenire*, nu mai rămăseseră în jurul sicriului decât membrii familiei. Restul publicului se spulberase, aşa cum se spulberă frunzele măturate de vânt.

Când ajunse la Blacherne, după o cursă frenetică pe străzile oraşului, un paj îl conduse pe Notaras spre turnul cel mare din preajma palatului. Acolo, sus, se afla împăratul, în mijlocul statului său major, şi privea întunecat lungile coloane ale armatelor turceşti, care se apropiau de centura fortificaţiilor. Drapelele verzi

ale Islamului fluturau.

Trupele bizantine, răsfirate pe zidurile exterioare, alcătuiau o perdea subţire de apărare în raport cu masivele forţe militare otomane. Unităţile de pedestraşi, încoronate de peria ţepoasă a lăncilor ridicate la verticală, alcătuiau un fel de patrulatere, care se deplasau cu aparentă încetineală, asemenea unor imenşi arici. Escadroanele de spahii galopau de-a lungul coloanelor de infanterişti, ridicând nori de praf. Companiile de ieniceri, cu bonetele lor înalte şi ascuţite, mărşăluiau, făcând să răsune armele. Paşalele, înconjurate de aghiotanţi şi de ofiţeri de stat-major, se remarcau prin fireturile lor strălucitoare şi prin cozile de cal purtate în vârful unor prăjini aurite de către soldaţi din gardă.

Coloanele inamice, dispuse paralel, se desfăşurau în linii succesive, ocupând poziţii de-a lungul fortificaţiilor constantinopolitane. Manevrele erau executate cu precizie.

— Iată o armată care stăpâneşte la perfecţie arta militară! exclamă aproape cu admiraţie împăratul Constantinos.

— Nu văd nici maşini de război, nici unităţi de artilerie, se miră Demetrios Cantacuzino. Ciudat! Cu şarje de cavalerie nu se cuceresc cetăţile!

— Poate că artileria vine cu alt eşalon, opină generalul Ravduhas, comandantul fortificaţiilor.

Lucas Notaras salută pe împărat, care îi răspunse cu o înclinare a capului. Se alipi de grupul generalilor.

Lysandros Chrisogeorghis, locţiitorul comandantului suprem al armatei, îşi făcea vânt cu batista de dantelă. Spre deosebire de ceilalţi ofiţeri, nu purta platoşă, fiindcă nu-i plăcea să-şi şifoneze tunica împodobită cu broderii de aur. Împingea până acolo cochetăria, încât şarja inamicul, în fruntea unităţilor de cavalerie, purtând ţinută de ceremonie, iar în loc de chivără, o simplă tocă de catifea, cu o elegantă pană de struţ.

În preajma lui stătea Reynaud de Brienne, îmbrăcat în armură de luptă. Rănile sale, abia vindecate, îi lăsaseră o paloare care nu-l dezavantaja. La un moment dat privirile lui se întâlniră cu ale marelui amiral. Notaras crezu că citeşte în ochii căpitanului o scăpărare de ironie, care se stinse însă repede.

Lysandros Chrisogeorghis îşi tampona cu batista buzele frumos arcuite.

— A sosit clipa marii încercări mai iute decât ne-am aşteptat! rosti impasibil, ca şi când ar fi vorbit despre un fapt banal.

Lucas Notaras ştia din cele discutate cu Evghenis Kalamides că o victorie a turcilor i-ar prilejui mari satisfacţii. Cu toate acestea, încerca o strângere de inimă. Nu putea accepta cu seninătate o victorie a musulmanilor, chiar dacă această victorie i-ar aduce lui pe tavă Coroana imperială. Dar nici nu se va împotrivi destinului.

În clipa aceea basileul porunci:

— Ridicaţi baniera imperială! Să se ştie că împăratul Constantinos se află pe ziduri, alături de apărătorii Constantinopolelui!

Călare pe un cal roib, cu şaua şi frâul încrustate cu nestemate, sultanul Mehmed-Khan stătea pe culmea unei înălţimi şi privea baniera imperială bizantină, care se înălţa fâlfâind pe turnul cel mare. Ofiţerii săi de stat-major îi urmăreau cu încordare reacţiile. Erau de faţă şi marele vizir Khalil, şi câţiva membri ai Divanului.

— Constantinos îmi dă de ştire că se află la postul său, zâmbi Mehmed, arătându-şi dinţii albi, plantaţi cu regularitate.

În clipa aceea avea înfăţişarea unui tânăr încântat de perspectiva unei întreceri sportive şi care este sigur că o va câştiga.

Marele vizir se uita gânditor la sultan, netezindu-şi domol barba sură. „Ar fi trist pentru tine, Mehmed, să-ţi inaugurezi domnia cu un eşec în faţa zidurilor Constantinopolelui”, îşi zise. Dublul brâu de fortificaţii bizantine, flancate de multitudinea turnurilor impozante, era de natură – reflectă el – să inspire îngrijorări celui mai încercat conducător de oşti.

Ghicindu-i parcă gândurile, Zaganos-Paşa, care se afla în stânga lui, rosti tare, spre a fi auzit de sultan:

— Allah a ales pe iubitul nostru stăpân spre a nimici legenda inexpugnabilităţii acestei bariere de piatră.

Vorbele generalului gâdilară plăcut auzul padişahului. Nu fiindcă l-ar fi încântat măgulirile. Se socotea atât de sus faţă de supuşii lui, încât nu i s-ar fi părut exagerat dacă i s-ar fi spus că se deosebeşte de ei, aşa cum se deosebeşte soarele de nişte grăunţe de nisip. Acum, în pragul unei acţiuni militare de care depindea poate viitorul omenirii, cuvintele lui Zaganos-Paşa căpătau totuşi semnificaţia unui oracol.

Dădu pinteni calului şi se îndreptă spre zidurile cenuşii. Şehab-ed-Din-Paşa se desprinse din grupul ofiţerilor superiori şi i se înfăţişă:

— Mărite Doamne, îndrăznesc a te ruga să nu-ţi primejduieşti

viaţa apropiindu-te prea mult de fortificaţii. Săgeţile pot ajunge până la noi.

Mehmed surâse ciudat.

— Ţi-e frică să nu mori, Şehab-ed-Din?

Eunucul plecă fruntea, ca şi când l-ar fi orbit privirile padişahului.

— Moartea în slujba şi sub ochii tăi este cea mai sublimă încheiere a vieţii unui ostaş.

În clipa aceea o săgeată trasă de pe metereze străbătu aerul şi se înfipse în pământ la picioarele roibului călărit de sultan.

— Basileul Constantinos mă vesteşte că sunt un oaspete nepoftit, zise Mehmed.

— Îl vei deprinde în curând să vadă în tine un stăpân, Mărite Doamne, grăi cu supunere Şehab-ed-Din.

Alte săgeţi zburară prin aer, încadrându-l pe sultan. Una din ele se înfipse în gâtlejul unui ofiţer, care ridică horcăind braţele, apoi se prăbuşi din şa, scurmând pământul cu degetele într-o ultimă convulsiune.

Mehmed mai contemplă câteva clipe baniera imperială, apoi întoarse fără grabă calul, îndepărtându-se din zona bătută de săgeţile bizantine. „Da, n-are rost să afectez o bravadă inutilă”, reflectă, făcând semn însoţitorilor să-l urmeze pe un drum paralel cu fortificaţiile. Le trecea în revistă, spre a se documenta asupra dificultăţilor pe care le vor întâmpina asediatorii.

Când ajunse la râul Lycus, ale cărui ape se pierdeau sub zidurile cenuşii, Mehmed se opri. Le privi îndelung, în vreme ce generalii se grupară în preajma lui.

— În zona asta va trebui să ne axăm eforturile, le vorbi.

Descălecă. Ofiţerii îl imitară.

— Desfaceţi hărţile! porunci. Vreau să le confrunt cu terenul.

Sub conducerea directă a cartografului-şef al armatei, ofiţerii din suita imperială desfăşurară la repezeală pergamentele pe care erau înfăţişate fortificaţiile Constantinopolelui, accidentele de teren din zonă, râul Lycus şi o serie de puncte de reper. După ce asamblară hărţile, Mehmed îşi aruncă privirile asupra lor. Cartograful-şef tremura de emoţie. Dacă padişahul şi-ar exprima nemulţumirea, pentru el, făuritorul hărţilor, n-ar mai exista decât o singură perspectivă: moartea.

Mehmed se uita când la hartă, când la teren, comparându-le. Clătină din cap satisfăcut. Cartograful-şef respiră uşurat. Padişahul arătă cu degetul coamele unor înălţimi.

— În zona asta veţi amplasa artileria. Aici, aici şi aici, tunurile uşoare. Dincolo de monticule, tunurile grele. Dincoace, pe poziţii succesive, instalaţi infanteria. Aici şi aici, cavaleria şi rezervele…

Mehmed vorbi aproape o jumătate de oră. Generalii îl ascultau cu un fel de teamă superstiţioasă. Priceperea cu care tânărul sultan analiza diverse ipoteze de luptă ţinea de domeniul miracolului. Precizia termenilor, limpezimea expunerii, concepţia tactică vădeau o competenţă care nu se câştiga decât după decenii de experienţă dobândită pe câmpurile de bătălie.

„Are geniu omul ăsta? se întrebă Khalil. Sau este cel mai abil şarlatan pe care l-am întâlnit vreodată?”…

Mehmed continuă studierea fortificaţiilor şi în cursul celei de-a doua zile. Militarii bizantini de pe zidurile crenelate priveau cu nedumerire mişcările trupelor turceşti, care se fereau să pătrundă în raza de acţiune a armelor defensive bizantine.

Noaptea, focurile din bivuacurile otomane scăpărau ca o puzderie de rubine.

Rezemat de un crenel masiv ca o stâncă, împăratul Constantinos contempla aglomerarea de trupe inamice, cufundate într-o linişte ireală.

— Straniu! Deşi tabăra lor adăposteşte câteva zeci de mii de oameni, nu se aude niciun zgomot. Nici caii nu nechează! Nici câinii nu latră! Tatăl meu, împăratul – Dumnezeu să-l odihnească – îmi povestea că tot atât de tăcută era şi tabăra lui Timur Lenk. Acest tânăr sultan – ca şi marele Khan al tătarilor – ştie să încorseteze până şi animalele într-o disciplină de fier… Sunt tare curios să ştiu ce se petrece acolo.

Demetrios Cantacuzino zâmbi cu şiretenie.

— La adăpostul întunericului am putea strecura câteva iscoade printre liniile inamice.

Constantinos simţea sub palmă asprimea zgrunţuroasă a pietrei, care păstra încă – deşi se înnoptase demult – căldura solară înmagazinată în timpul zilei. Clătină din cap sceptic.

— Spionii noştri m-au dezamăgit.

— De data aceasta poţi avea toată încrederea, Sire. Am recrutat câţiva tineri care vorbesc la perfecţie turca, au trăsături vag mongoloide, sunt bine antrenaţi. Nu se tem de riscuri, fiindcă îi plătim bine.

— Să nu mai vorbim de plată, Cantacuzino. Dacă sunt atât de abili, mă întreb de ce nu au trecut de partea turcilor? Păgânii

plătesc mult mai bine. Ai văzut ce tristă experienţă am încercat cu Orban, făuritorul de tunuri, când nu i-am putut astâmpăra setea de arginţi!

Cantacuzino făcu un gest de dispreţ.

— Orban e un trădător al cauzei creştine.

— N-am fi greşit dacă am fi fost mai darnici cu el.

— Ştii, Mărite Doamne, care e starea vistieriei.

— Ştiu, Cantacuzino. Eh, regretele tardive sunt inutile. Aşa spunea şi Confucius… În sfârşit, trimite-ţi agenţii!

În preajma zorilor, când minţile oamenilor sunt înceţoşate de somn, spionii lui Cantacuzino ieşiră printr-o mică poartă secretă, ascunsă după o perdea de iederă, crescută acolo ca din întâmplare, şi, umblând încovoiaţi, spre a nu se deosebi de ierburile din jur, se îndreptară spre tabăra turcească. Erau trei la număr. Se strecurau tăcuţi şi vioi ca nişte şopârle, folosindu-se cu pricepere de cele mai neînsemnate accidente de teren, de tufe, de buruienile crescute în voie.

Când ajunseră în preajma santinelelor turceşti, care picoteau sprijinindu-se în lănci, se opriră ca la poruncă. Abia după ce se asigurară că prezenţa lor nu fusese simţită, îşi reluară înaintarea. Erau înarmaţi şi îmbrăcaţi în zale, ca spahiii. În curând tabăra turcească îi înghiţi…

Trei zile şi trei nopţi trupele otomane veghează sub zidurile Constantinopolelui, fără a săvârşi vreun act de ostilitate. Şi musulmanii, şi creştinii se pândeau de la distanţă, urmărindu-şi reciproc mişcările. Se scurse şi a patra noapte fără a se întâmpla ceva neobişnuit.

Când zorile prinseră a-şi aşterne geana de lumină peste câmpie, bizantinii avură surpriza să constate că zona în care fusese amplasată tabăra turcească era acum pustie. Stoluri de corbi se roteau croncănind în văzduh, deasupra unui pâlc de arbori. Lysandros Chrisogeorghis, anunţat de comandantul fortificaţiilor, se urcă pe unul din turnuri, şi de acolo, de sus, îşi plimbă privirile asupra împrejurimilor oraşului, lipsite de orice prezenţă umană.

Trimise îndată cercetaşi care să-i aducă de veste încotro plecaseră trupele inamice. Ostaşii bizantini se îndreptară precauţi spre pâlcul de arbori survolaţi de rotirile neliniştite ale zgomotoaselor păsări cernite. Când pătrunseră într-un luminiş înconjurat de copaci înalţi, văzură cu înfiorare două mogâldeţe omeneşti suspendate parcă în aer. Se apropiară şi identificară

îndată cadavrele a doi dintre cei trei spioni romei traşi în ţeapă. Chipurile lor împietrite de aripa morţii păstrau crisparea îngrozitoarelor chinuri îndurate în ultimele clipe ale existenţei lor. Trupurile, golite aproape de sângele care se mai scurgea încă de-a lungul ţepuşelor înfipte în pământ, erau calde. Oamenii abia muriseră. Aşa se şi explica faptul că păsările cernite nu apucaseră încă să le ciugulească ochii, buzele, obrajii…

Al treilea spion reuşise să se strecoare prin reţeaua străjilor turceşti…

* * *

Noaptea aninase asupra Adrianopolelui miriade de candele licăritoare.

Stavros Kakulia încuie pe dinăuntru uşa de la intrarea prăvăliei sale de covoare, trase storurile şi stinse opaiţele care luminaseră până atunci timid covoarele persane cu foarte caldul lor colorit. Ieşi apoi pe uşa din dos, ferecând-o cu un lacăt mare cât o gulie. Se uită la stele, întârziind asupra siluetei punctate a Carului mare, se scărpină la ceafă şi porni la drum.

Zarva obişnuită din bazar se potolise. Clienţii se răriseră, iar neguţătorii, musulmani sau creştini, îşi închideau prăvăliile, pregătindu-se să plece spre casele lor. Nu voiau să-i prindă noaptea pe străzi, fiindcă poliţia turcească se arăta bănuitoare faţă de noctambuli. De când Imperiul Otoman se afla în stare de război cu Bizanţul, măsurile autorităţilor se înăspriseră. Yakub-Paşa îşi sporise vigilenţa, căci agenţi secreţi ai puterilor creştine colcăiau prin Adrianopole. Raziile nu mai conteneau, iar suspecţii se alegeau cu o straşnică ciomăgeală mai înainte de a-şi dovedi nevinovăţia.

Stavros Kakulia, neguţător levantin cu o frumoasă reputaţie în lumea comerţului, se ferea mai puţin decât confraţii lui să-l prindă noaptea pe străzile capitalei, fiindcă avea asupra lui un permis de circulaţie semnat de însuşi Mahmud-Paşa, şeful poliţiei şi mâna dreaptă a marelui vizir. Se bucura de acest privilegiu foarte invidiat fiindcă se număra printre furnizorii preferaţi ai lui Khalil.

Sub firma de neguţător de covoare, Kakulia se îndeletnicea şi cu alte operaţii foarte bănoase. Agent secret al Bizanţului, asigura legătura între Khalil şi basileul Constantinos chiar şi în perioadele când relaţiile diplomatice dintre Imperiul Otoman şi cel Bizantin erau rupte. Pentru a satisface cupiditatea lui Kakulia, basileul nu se scumpea. Ştia că un om atât de preţios trebuia răsplătit cu dărnicie

pentru serviciile aduse. Neguţătorul era nu numai versat în jocul subteran al spionajului, dar înfrunta şi primejdii considerabile. Un pas greşit l-ar fi costat nu numai viaţa, dar şi torturi de o cruzime şi un rafinament inimaginabile.

Înfăţişarea lui Stavros Kakulia era diametral opusă cu ideea pe care şi-o fac oamenii despre un agent secret. Era rubicond, surâzător, voios, gata oricând să toarne glume, să petreacă, să cânte şi să bea. Sub acest aspect inofensiv se ascundea un caracter aprig şi crud, servit de o abilitate diabolică în mânuirea armelor. Doi agenţi din serviciul secret al lui Yakub-Paşa, care-i „mirosiseră" îndeletnicirile ascunse, fuseseră găsiţi în plină zi într-o fundătură a bazarului, cu câte un pumnal înfipt în inimă. Yakub-Paşa răscolise cerul şi pământul spre a-i descoperi pe ucigaşi, dar nu obţinuse niciun rezultat. Numeroşi suspecţi pieriseră în cazne, fără a putea furniza vreo informaţie în stare să elucideze cazul.

Kakulia îşi continuase nestingherit ocupaţiile avuabile şi inavuabile. Se pricepea ca nimeni altul să smulgă informaţii preţioase unor personaje – mărunte ori sus-puse – cărora nici prin minte nu le-ar fi trecut că îşi vânduseră ţara.

În ultima vreme îşi extinsese afacerile, intrând în contact cu nişte neguţători veneţieni, agenţi secreţi ai Serenissimei Republici. Le strecurase – contra cost – informaţii de prim ordin.

Prosperitatea lui era evidentă. Comerţul de covoare îi procura beneficii atât de substanţiale, încât nimeni nu şi-ar fi pus întrebări asupra provenienţei sumelor cheltuite de el. Căci Stavros avea nevoie de bani mulţi spre a plăti chiolhanurile în cursul cărora smulgea informaţii…

Se îmbrăca modest, în culori neutre, fiindcă pe stradă voia să treacă neobservat. Acum purta nişte haine cenuşii, care se confundau aproape cu întunericul nopţii. Trecătorii puţini se grăbeau să ajungă pe la casele lor. Kakulia avea o ţintă: reşedinţa marelui vizir. Dacă ar fi fost întrebat ce căuta la ora aceea la Khalil-Paşa, ar fi explicat că mergea să-şi încaseze nişte bani pentru câteva covoare recent vândute. Treburile diurne nu-i îngăduiau să-şi părăsească mai devreme prăvălia. Dar până acum nu-i ceruse nimeni socoteală. Permisul semnat de Mahmud-Paşa îl ferise de neplăceri, ca şi când ar fi fost un talisman.

În ultima vreme, ce-i drept, avusese impresia că este filat de indivizi suspecţi. În meseria lui i se întâmplase, nu o dată, să aibă de-a face cu tâlhari care-l pândiseră un timp, apoi îl atacaseră spre

a-l jefui. Kakulia se descurcase însă de fiecare dată, expediindu-i *ad patres* cu câteva lovituri de pumnal.

Când ajunse la reşedinţa marelui vizir, fu primit de îndată. Gărzile îl cunoşteau, căci trecea adeseori pragul palatului, aducând covoare. Marele vizir – anunţat de sosirea lui – îl primi într-unul din iatacurile sale.

— Ce vânt te aduce, Kakulia? îl întrebă, zâmbind cu bunăvoinţă.

Fiindcă slujitorul care-l condusese în preajma stăpânului casei se mai afla încă în cameră, neguţătorul replică plin de voie bună:

— Am primit săptămâna trecută câteva covoare de Smirna, Luminăţia-Ta. Mă gândeam că poate ai vrea să-ţi arunci ochii asupra lor…

După ce servitorul ieşi, se uită peste umăr spre uşă, pentru a se asigura că este bine închisă, apoi se adresă în şoaptă marelui vizir:

— Noaptea trecută a sosit de la Constantinopole un agent care v-a adus un dar din partea împăratului Constantinos, zise, scoţând din sân o pungă pe care o deşertă pe măsuţa din preajma lui Khalil.

Un pumn de diamante se rostogoliră pe cuvertura de mătase roşie, brodată cu motive orientale. Ochii marelui vizir sclipiră ca şi nestematele. Le pipăi, le examină expert la lumina lumânărilor, apoi, fără comentarii, le strecură în buzunarul caftanului. Ochii lui Khalil se îngustară.

— Eşti sigur că agentul n-a fost văzut intrând la tine?

— Sigur!

— Hm! Şi ce vrea stăpânul tău să ştie?

Kakulia vârî punga goală înlăuntrul hainei sale.

— Vrea să ştie ce rost a avut demonstraţia militară turcă de sub zidurile Constantinopolelui? Înălţimea-Sa Padişahul a renunţat la asediu?

— Asta nu. A fost o simplă manevră, combinată cu un joc politic. Sultanul Mehmed-Khan este un diplomat abil. Să-i spui stăpânului tău…

În aceeaşi clipă uşa se deschise şi în încăpere pătrunse Mahmud-Paşa, un colos cu un cap imens ca un dovleac, acoperit de cupola unui turban de dimensiuni extraordinare. Mahmud-Paşa, şeful poliţiei, emana o vitalitate explozivă, împletită cu o forţă animalică. La apariţia sa, Kakulia se ploconi, rotunjindu-şi ca un motan spinarea. Drept răspuns, Mahmud-Paşa îşi smulse din teacă iataganul şi, mai înainte ca neguţătorul să fi putut schiţa un gest de apărare, îi reteză cu o singură lovitură capul, sub privirile

consternate ale marelui vizir.

Cu aceeaşi iuţeală, noul-venit scoase de la brâu un pumnal şi îl puse alături de trupul decapitat, care se zvârcolea în ultimele spasme dinaintea morţii. Capul retezat, cu ochii încă larg deschişi, se rostogoli ca o minge pe covorul de Bukhara, încremenind la picioarele lui Khalil. Mahmud-Paşa scormoni prin hainele neguţătorului, din care scoase biletul de liberă trecere, semnat de el însuşi, îl vârî în buzunar, şoptind grăbit marelui vizir:

— L-am ucis pe Kakulia pentru a-l împiedica să te înjunghie cu pumnalul.

— Nu înţeleg nimic! exclamă stupefiat Khalil.

— Ai să înţelegi numaidecât!

Fără să-i dea explicaţii suplimentare, Mahmud-Paşa începu să strige:

— Săriţi! Un venetic a încercat să-l asasineze pe Luminatul nostru Mare Vizir!

În anticameră se auzi ropot de paşi. Slujitori, ofiţeri şi soldaţi din garda personală a lui Khalil năvăliră în cameră. La vederea corpului descăpăţânat se opriră.

— Luaţi-i hoitul! porunci Mahmud-Paşa. Am zădărnicit un atentat la viaţa stăpânului vostru! Ah, turmă de nevolnici, dacă n-aş fi fost eu aici, Marele Vizir ar fi zăcut acum cu un pumnal înfipt în inimă! Cum vă faceţi datoria?

Nu-şi încheie bine fraza, că în anticameră se auzi din nou zgomot de glasuri, zăngănit de arme, duduit de paşi grei. În pragul uşii se ivi încruntat Yakub-Paşa, urmat de o ceată de ieniceri, cu iataganele scoase.

— Ce înseamnă asta? Cum îţi permiţi să intri înarmat în palatul Marelui Vizir? strigă indignat Mahmud-Paşa. Ce caută ienicerii aici?

Yakub-Paşa exhibă un document pe care-l desfăcu, lăsând să se vadă sigiliul împăratului.

— Firman, efendi! rosti cu glas puternic. Din însărcinarea Înălţimii-Sale Sultanul, am venit să arestez pe un agent străin care a intrat în această casă.

Mahmud îi arătă calm cadavrul neguţătorului.

— Individul s-a strecurat în palat cu intenţia de a-l ucide de Khalil-Paşa. Şi eu îl pusesem în urmărire. Din fericire, am reuşit să-i zădărnicesc atentatul.

Yakub-Paşa îşi aruncă privirile asupra trupului decapitat al lui Kakulia.

— Nu trebuia să-l ucizi! îl apostrofă pe Mahmud-Paşa. Omul ăsta putea să-mi furnizeze informaţii preţioase, să-mi dezvăluie complicităţi…

Mahmud-Paşa zâmbi dispreţuitor:

— Ciudată logică! Dacă nu-l lichidam pe individ, Khalil-Paşa ar fi fost acum un om mort.

Şeful serviciului secret imperial îşi dădu seama că fusese jucat. Plănuise îndelung cu Zaganos-Paşa această lovitură, menită să-l compromită pe marele vizir. Îl urmărea de multă vreme pe Kakulia. Un agent bizantin sosit în taină de la Constantinopole fusese depistat şi urmărit de oamenii lui Yakub-Paşa, până la locuinţa neguţătorului. Investigaţiile efectuate în mare secret conduseseră pe Zaganos-Paşa şi pe Yakub-Paşa la concluzia că între Khalil-Paşa şi Kakulia exista o legătură ce putea fi speculată. Dar Mahmud-Paşa le zădărnicise planul.

Furios în sinea lui că manevra îi fusese dejucată, Yakub-Paşa schimbă tonul. Afectând admiraţie pentru prezenţa de spirit a şefului poliţiei, îl felicită cu aparentă căldură.

— Înălţimea-Sa Padişahul îţi va fi recunoscător fiindcă ai salvat viaţa primului său slujitor.

Mahmud-Paşa desluşi o umbră de ironie în glasul şefului serviciului secret, dar nu se formaliză. Esenţial era că îl scosese cu faţa curată pe marele vizir dintr-o afacere care ar fi putut să-l coste viaţa.

Cadavrul neguţătorului, capul tăiat, precum şi covoarele pătate de sânge fură scoase din odaie de o ceată de slujitori, sub supravegherea unui eunuc al palatului.

Yakub-Paşa ceru îngăduinţa să se retragă.

— Te sfătuiesc, luminate, să aplici pedepse grele străjilor care au îngăduit ghiaurului să ajungă înarmat până la tine.

Luă din mâna unui slujitor presupusul pumnal al lui Kakulia:

— Frumoasă piesă! Îmi permiţi să îl păstrez? se adresă lui Mahmud-Paşa.

Şeful poliţiei zâmbi cu amabilitate:

— Îmi pare rău. Este prada mea de război.

Nu avea de gând să lase pumnalul în seama lui Yakub-Paşa, care ar fi putut uşor să-i stabilească provenienţa. Şeful serviciului secret îi restitui cu regret arma, se înclină şi ieşi, urmat de ienicerii săi.

Îndată ce rămase singur cu Mahmud-Paşa, marele vizir suspină adânc.

— Acum am înţeles. M-ai scăpat dintr-o mare încurcătură, Mahmud. Îţi mulţumesc.

— Mi-am făcut numai datoria, luminate. Noroc că am oameni de-ai mei printre subalternii lui Yakub-Paşa.

Khalil clătină din cap.

— Asta să ne fie învăţătură de minte. De-acum înainte va trebui să fim cu ochii în patru. Zaganos şi Yakub ne pândesc. Mă întreb ce ştiu ei şi cât ştiu?

Îşi vârî mâna în buzunar şi prefiră printre degete diamantele oferite de Constantinos.

— Pregăteşte-le şi tu o cursă, Mahmud. Ai poliţia în mână. Nu-ţi va fi greu să montezi, de pildă, un complot împotriva padişahului şi să-l atribui cu probe bine măsluite lui Zaganos şi acolitului său. Padişahul îţi va mulţumi fiindcă ai dezvăluit perfidia unor sfetnici netrebnici. Recompensa va fi la înălţimea serviciilor tale. Vei lua locul lui Zaganos în Divan şi vei dobândi două sau – de ce nu? – trei cozi de cal…

* * *

Partida de polo călare, de pe terenul de sport din preajma palatului imperial din Adrianopole, se desfăşura într-un ritm trepidant. Deşi a doua repriză era pe sfârşite, niciuna dintre echipe nu reuşise să-şi adjudece vreun punct. Din goana cailor, jucătorii – printre care şi tânărul sultan Mehmed – izbeau cu siguranţă şi precizie mingea de lemn, care zbura prin aer, recădea pe gazon, era iarăşi lovită şi din nou descria salturi spectaculoase, spre însufleţirea spectatorilor, curteni gata oricând să aplaude cu entuziasm isprăvile sportive ale marelui şi temutului lor stăpân.

Padişahul era un admirator al acestui joc milenar, practicat de persani, dar originar din platoul Pamirului, sub numele de *buz-kaşi*. Acolo, în creierii munţilor sălbatici, competiţia se desfăşura brutal, sângeros. Fiecare echipă, cuprinzând între cincizeci şi o sută de oameni, se străduia să smulgă adversarilor hoitul unui ţap cu capul tăiat. Jucătorul care izbutea să înşface hoitul – fără a fi deposedat cu forţa de cei din echipa adversă – şi să-l ducă până în mijlocul unui cerc desenat pe teren era declarat învingător.

Mehmed asistase în nenumărate rânduri la aceste întreceri practicate cu violenţă de mongolii din armata sa. Deşi îi aprecia bărbăţia, prefera varianta persană, cu două echipe alcătuite din câte patru jucători. Nu fiindcă ar fi şovăit să se angajeze în

competiţii dure – încheiate adeseori cu răniri grave sau chiar cu moartea unor participanţi – ci fiindcă socotea mult mai captivantă o partidă care evoca prin frumuseţea ei estetică un balet cu personaje stăpâne pe arta echitaţiei şi cu telegari magnifici, perfect dresaţi.

Mehmed juca polo cu aceeaşi seriozitate şi încordare de care dădea dovadă în oricare din ocupaţiile lui. Îi plăcea să câştige, dar nu să i se cedeze partida. Partenerul care ar fi crezut că îi face pe plac, lăsându-se înfrânt fără a se lupta cu energie spre a-şi însuşi victoria, risca să-i stârnească mânia.

Îndeobşte îşi alegea parteneri renumiţi pentru măiestria lor. De data aceasta avea în echipa sa pe Franco Acciaiuoli, candidat la tronul Athenei, pe prinţul Mahmud, turcizat de curând şi coborâtor din familia imperială bizantină a Anghelizilor, pe adolescentul Radu Dracul, zis cel Frumos, fiul răposatului Vlad Dracul, fost Domn al Ţării Româneşti, precum şi pe Selim, maestrul grajdurilor imperiale. În echipa adversă figurau Omer-Bey, tânărul agă al cavaleriei de gardă, Reşat Nuri, noul agă al ienicerilor, Daud Ali, şeful camerei private a padişahului, şi, în sfârşit, blondul Sadri, un copilandru de 16 ani, de curând intrat în graţiile lui Mehmed.

Sultanul îşi dirija numai din genunchi calul, mânuind bastonul cu neîntrecută abilitate. Mingea lovită de el descria traiectorii fulgerătoare, punându-i la grea încercare pe adversari. Repriza a doua se apropia de sfârşit. Caii, acoperiţi de spumă, străbăteau terenul de la un cap la altul, în urmărirea mingii, mai capricioasă decât un licurici năzdrăvan.

Arbitrul semnală încheierea reprizei. Avea să urmeze o pauză de trei minute, în cursul căreia slujitorii grajdurilor imperiale trebuiau să prezinte jucătorilor cai de schimb.

În acel moment, Zaganos-Paşa se apropie de padişah. Mehmed, care se pregătea tocmai să încalece, îl aşteptă, stând cu piciorul stâng în scară.

— Ei? îl întrebă cu voce scăzută. Ai făcut vreo ispravă?

Zaganos-Paşa plecă necăjit ochii.

— Oamenii lui Yakub-Paşa n-au găsit decât cadavrul agentului bizantin.

Îi repetă succint explicaţiile lui Mahmud-Paşa.

— Nu-ţi par plauzibile? îl întrebă cu falsă solicitudine sultanul.

— Nu-mi par, Înălţimea-Ta.

Mehmed râse ironic:

— Încă un succes ca acesta, şi ai să-ţi pierzi capul de pe umeri, Zaganos. Îţi închipui că marele vizir are să te ierte? Când bănuieşti pe un mare demnitar că pactizează cu inamicul, nu încerci să-l demaşti fără a avea toate probele în mână. Insuccesul de azi ţi-a descoperit jocul. Ce voi răspunde lui Khalil când îmi va cere să te pedepsesc fiindcă l-ai incriminat pe nedrept?

— Dacă Mahmud nu l-ar fi ucis pe Kakulia, acum lucrurile ar fi fost lămurite, Înălţimea-Ta.

— *Dacă*, Zaganos! *Dacă*! Acum, te întreb, cum ai să ieşi din încurcătură?

Vizirul zâmbi cu viclenie.

— Mă voi justifica invocând argumentele lui Mahmud. Îl urmăream pe Stavros Kakulia fiindcă fusesem informat – prin serviciul nostru de contraspionaj – că pusese la cale un atentat împotriva marelui vizir.

Sultanul râse cu falsă bonomie.

— Eu, care-ţi cunosc adevăratele gânduri, s-ar putea să nu-ţi accept explicaţiile. Nu crezi că te-aş putea învinui de rea-credinţă? Că indirect Khalil şi-a dovedit nevinovăţia? Că i-aş putea socoti cugetul mai curat decât apa de izvor?

Zaganos-Paşa îşi desfăcu supus braţele.

— Allah, care-ţi călăuzeşte gândurile, nu te va lăsa să uiţi că marele vizir l-a determinat prin intrigile lui pe augustul tău părinte – Allah să-l odihnească – să-ţi ridice însemnele domniei.

— Eşti îndrăzneţ, Zaganos. Ai însă noroc, îmi plac îndrăzneţii.

Se avântă în şa:

— Această greşeală ţi-o trec cu vederea, Zaganos. Dar să nu se repete. *Errare humanum est,* glăsuiau latinii…

În clipa aceea apăru Reşat, kapici-başi – şeful protocolului şi cel care introducea pe ambasadori la festivităţile imperiale. Purta veşminte de gală. Se prosternă în faţa sultanului.

— Înălţimea-Ta, au sosit trimişii Principelui Iancu de Hunedoara.

Mehmed îşi încreţi sprâncenele.

— Să aştepte! Să termin mai întâi partida. Avem încă două reprize.

Vârî pintenii în pântecele calului şi intră în galop pe teren, exact în clipa în care arbitrul dădu semnalul de reluare a jocului…

* * *

Aziz, pajul imperial – unul dintre cele mai reuşite exemplare ale

corpului de icoglani din seraiul padişahului – se uită cu încântare la veşmintele superbe pe care doi croitori vârstnici – din armata de croitori ai palatului – i le aduseseră cu tot ceremonialul. Mai înainte de aceasta făcuse – ca şi în fiecare zi, dealtfel – o lungă vizită la *hammam,* unde băieşi, masori şi depilatori aplicaseră cu sârg toate tainele artei lor, făcându-l să strălucească mai straşnic decât o monetă de aur nouă. La sfârşit îi unseseră trupul cu uleiuri aromate. Trecuse apoi pe mâna frizerului, care-i orânduise buclele castanii. Icoglanii – paji ai sultanului – aveau îngăduinţa să poarte părul lung. Ceilalţi musulmani îşi rădeau ţeasta, lăsând doar un smoc de păr lung în creştet, de care, după moarte – glăsuia *Coranul* – profetul Mahomed îi înşfăca, trăgându-i în Paradis.

Veşmintele scoase pe rând din cutii plate, meşterite din fâşii de lemn subţiri ca hârtia, erau lucrate din brocart veneţian. Broderiile de aur, pe fond de mătase roşie, sclipeau ca jarul.

Aziz încerca o exaltare, o beţie psihică neînchipuită. Visurile lui se apropiau de împlinire. Cu o săptămână înainte primise vestea trecerii sale din grupul pajilor care slujeau în *Camerele Sultanului* în *corpul de elită* – în acel faimos *Müterferrikalar* – ce cuprindea pe fiii paşalelor, pe tinerii principi vasali şi pe zălogii domneşti. Îndată după transferare, Mustafa Bakr, aga palatului – sarai agasi – îi dăduse instrucţiuni amănunţite asupra viitoarelor sale atribuţiuni. Fiindcă iscusinţa lui fusese verificată în cursul anilor petrecuţi pe băncile şcolii pajilor, i se recomandă să capteze, graţie farmecului şi talentului său diplomatic, încrederea tinerilor principi străini reţinuţi la Curtea padişahului. Să devină nu numai prietenul şi confidentul lor, ci să-i şi prindă pe nesimţite în păienjenişul tulbure al relaţiilor denumite eufemistic „amorul grec”.

Misiunea, de mare încredere, deschidea lui Aziz perspective de o mare strălucire. Tinerii paji folosiţi temporar în corpul de elită primeau mai târziu cele mai înalte sarcini în aparatul de stat.

În şcoala pajilor, Aziz fusese crescut în spiritul unei educaţii de o severitate spartană. Acum trebuia să se deprindă cu un nou fel de viaţă. Să fie slujit de sclavi mulţi, să se adapteze ambianţei de lux şi de moliciune orientală afectată de înaltele cercuri ale palatului, fără a uita însă nicio clipă că i se încredinţase o sarcină nu numai grea, dar şi extrem de delicată. Principii vasali trebuiau să devină – pe orice cale – prieteni devotaţi ai sultanului. Aziz era liber să utilizeze cele mai subtile mijloace. La nevoie, să-l critice chiar pe sultan, spre a se apropia sufleteşte de tinerii principi străini care

nutreau o ostilitate, adeseori abil ascunsă, faţă de padişah şi de orânduirea imperială otomană.

Aziz era hotărât să nu precupeţească niciun efort spre a obţine rezultate spectaculoase. Cunoştea legile nescrise ale Saraiului. Nu era îndeajuns să fii tânăr şi frumos spre a câştiga şi mai ales a păstra favorurile imperialului stăpân. Tinereţea şi frumuseţea sunt bunuri perisabile. Când păşeşti pragul maturităţii, când însuşirile fizice nu mai exercită aceeaşi atracţie ca în adolescenţă, serviciile aduse stăpânirii pe tărâm politic sau militar încep să atârne greu în balanţă. Pajii care atingeau vârsta de 25 până la 30 de ani părăseau palatul, primind însemnate sarcini în afara lui. Concurenţa era însă mare, căci în fiecare an zeci de paji urmau această filieră. Cei mai capabili obţineau – cum era şi firesc – gradele şi funcţiile cele mai înalte.

Când slujitorii îl îmbrăcară pentru prima dată pe Aziz cu veşmintele acelea somptuoase, destinate numai corpului de elită, simţi că îl cuprinde un fel de ameţeală plăcută, ca şi aceea care urmează după câteva cupe cu vin sorbite pe nerăsuflate. *Coranul* interzicea musulmanilor băuturile alcoolice, dar pajii chemaţi – după lăsatul nopţii – să ţină companie galantă sultanului erau îmbiaţi să consume vin, spre a-şi pierde timiditatea firească în preajma „stăpânului lumii”.

Aziz suspină sufocat de fericire când servitorii îi puseră turbanul, prinzând în dreptul frunţii rozeta cu diamante, suport al penelor albe, vaporoase, cu vârfuri uşor curbate, găteala cea mai de preţ a păsărilor-paradisului. Rozeta aceasta cu diamante, purtată numai de paşale, de viziri şi de înalţii demnitari ai Curţii, devenise acum un semn distinctiv şi pentru el, Aziz, fiul umilului ţăran grec din preajma Thessalonikului. Cum se numea părintele său? Aproape că şi uitase. Nu-l mai văzuse de la vârsta de 10 ani, când se prezentaseră împreună în faţa comisiei de recrutare în urma unei convocări imperioase, care nu îngăduia împotrivire.

Îşi amintea în schimb cu uimitoare limpezime clipa în care se apropiase de masa aceea lungă, din camera cu pereţi afumaţi ai primăriei, unde tronau câţiva ofiţeri ieniceri, încadraţi de funcţionari aplecaţi asupra unor catastife. Cel mai important dintre ofiţeri – un bărbat spătos, cu ochi pătrunzători şi barbă neagră, pătrată, cu ondulaţii largi – îl privise lung, apoi zâmbise.

— Bun! Foarte bun!

Un scrib îi înscrisese numele într-un registru mare şi gros.

La un senin al ofiţerului cu barbă pătrată, un soldat din corpul ienicerilor, cu o bonetă înaltă, ascuţită, se apropiase şi încercase să-l ia de mână. Aziz se agăţase de tatăl său şi nu mai voise să-i dea drumul. Bătrânul lui părinte tremura din tot corpul. Şi ochii îi lăcrimau. Dar nu îndrăznea să facă nicio mişcare.

Impacientat, ienicerul îl smulsese cu brutalitate, ducându-l într-o odaie alăturată, mare cât o hală, unde stăteau îmbulziţi ca oile zeci de copii – toţi creştini – cu ochii plânşi şi inima zdrobită. Din clipa aceea, orice legătură dintre Aziz şi familia lui fusese definitiv ruptă.

În aceeaşi zi, copiii – vreo patruzeci la număr – fuseseră urcaţi în care escortate de ieniceri călări şi porniţi pe drumuri prăfuite spre capitala Imperiului Otoman. Făcuseră popasuri multe prin satele şi târgurile întâlnite în cale. Li se dădea mâncare după poftă, dar bunăvoinţa se oprea aici. Ienicerii se comportau cu asprime, biciuind pe copiii recalcitranţi. Într-un orăşel ceva mai răsărit, un nou transport de copii se adăugase la caravana de care. Figura avea să se repete de câteva ori. Când convoiul ajunsese la Adrianopole, numărul copiilor se ridicase la o sută cincizeci.

Curiozitatea lui Aziz fusese mai tare decât amărăciunea provocată de recenta-i despărţire de familie. Se uita cu ochi mari la uliţele strâmte şi întortocheate, furnicar de turci cu turbane pestriţe. Văzuse şi femei acoperite cu văluri întunecate, cărora nu li se zăreau decât ochii, copii de o seamă cu el jucându-se prin mulţime, câini de pripas adulmecând prin gunoaie, tarabe cu tot felul de mărfuri, case mari şi mici, moschei, şi praf, mult praf, ridicat în trâmbe de un vânt fierbinte, tăios, ce-i biciuia obrazul şi îl făcea să simtă între dinţi grunţuri de ţărână.

Turma de copii îşi încheiase călătoria în curtea unei clădiri lungi, albe, cu ferestre înalte şi foarte multe: cazarma ienicerilor! Li se dăduse iarăşi de mâncare, apoi fuseseră mânaţi în nişte dormitoare nesfârşite, cu sumedenie de paturi. Vlăguiţi de oboseală, copiii adormiseră, uitând să-şi mai plângă părinţii şi fraţii rămaşi departe.

A doua zi de dimineaţă începuse trierea. Micii vlăstari de creştini fuseseră puşi să defileze – în şir indian – prin faţa altei comisii, alcătuită din ofiţeri superiori, din acelaşi corp al ienicerilor. Şi acolo erau puzderie de scribi care scriau în catastife datele tinerilor candidaţi. Nume, vârstă, origine, greutate, semnalmente, aptitudini, iar într-o coloană specială, destinaţia care li se hotărâse.

Lucrările comisiei erau supravegheate de însuşi sultanul Murad, care stătea deoparte, încadrat de aga ienicerilor şi de marele

ak-aga, şeful eunucilor albi, însărcinaţi cu desăvârşirea educaţiei viitorilor paji.

Aziz – pe atunci se numea Ioannis – se văzuse ţinta a zeci de perechi de ochi care-l examinau cu atenţie. Dezbrăcat în pielea goală, fusese cercetat pe toate feţele, palpat, măsurat, după care şeful comisiei rostise – cu aprobarea sultanului – formula fatidică: „Sarai!” Aceasta însemna că Aziz fusese selectat în corpul pajilor palatului – al icoglanilor. Viitorii paji – în număr de aproape o mie – erau încadraţi într-o lungă coloană şi trimişi la reşedinţa imperială. După cum avea să afle Aziz mai târziu, restul copiilor – circa trei mii – fuseseră repartizaţi în corpul ienicerilor. Înainte de a fi trimişi la unităţile lor, făceau un stagiu de câţiva ani în diverse familii musulmane din Anatolia, unde erau învăţaţi să vorbească turceşte şi să-şi însuşească tradiţiile turceşti. Totdeodată erau siliţi să îmbrăţişeze religia mahomedană, fiind supuşi operaţiei circumciziunii. În tot acest timp efectuau diferite munci pentru stăpânul casei, care achita statului o chirie de un ducat sau doi, în funcţie de avuţia sa. După încheierea acestui stagiu, treceau la unităţile de ieniceri, devenind copii de trupă, iar la majorat intrau în rândurile soldaţilor.

Aziz se numărase printre privilegiaţii trimişi la palat. Se gândea şi acum cu emoţie la teama, dar şi la curiozitatea încercate în clipa intrării sale pe poarta palatului imperial. Reşedinţa padişahului era în acea vreme o aglomerare de clădiri mai mari sau mai mici, înconjurate de grădini paradisiace. Edificiile, durate în stilul oriental, împletit cu elemente bizantine, făcuseră mare impresie asupra băiatului de la ţară. Îmbrăcate în faianţă sau în marmoră, clădirile străluceau în soarele văratic. Florile din grădinile vaste împrăştiau miresme. Aziz avusese impresia că păşeşte pragul Raiului. Dar iluziile nu duraseră mult. Şcoala pajilor se dovedise infernal de grea. Elevii erau supuşi unui tratament de o duritate neînchipuită.

— Slăbănogii n-au decât să moară, spunea cu nepăsare unul dintre magiştri, eunucul alb Ali, specialist în luptele corp la corp. Dar cei care vor supravieţui vor fi nişte soldaţi oţeliţi, neîntrecuţi pe terenurile de manevră şi neînvinşi pe câmpurile de bătălie.

Copiii erau treziţi din somn cu mult înainte de cântatul cocoşilor, iar după o zi de instrucţie intensivă şi de cursuri şcolare epuizante, se culcau relativ târziu, storşi de vlagă, lecuiţi de orice veleitate de independenţă. Pentru cele mai infime greşeli, pedepsele corporale

plouau. Şcoala aceasta aspră dura între doi şi şapte ani, în funcţie de aptitudinile pajilor, de inteligenţa lor şi de rezultatele obţinute.

La încheierea studiilor se făcea o nouă selecţie – *sikma* – constând din examene extrem de severe. Pajii reuşiţi la toate probele erau repartizaţi în Camerele Înalte şi în Camerele de Jos. Cei căzuţi la examene erau trimişi la unităţile de cavalerie.

Pajii rămaşi în continuare la palat – o promoţie cuprindea circa şapte sute de tineri – începeau o nouă şcoală de studii superioare. Arta militară ocupa primul loc în preocupările profesorilor şi ale instructorilor. Pajii erau învăţaţi să tragă cu arcul, să arunce cu lancea, să se bată cu sabia, cu pumnalul sau cu ghioaga. Erau familiarizaţi cu tragerile de artilerie, cu echitaţia înaltă, cu conducerea unităţilor militare. Totdeodată era îndemnaţi să se manifeste în vreuna din artele pentru care aveau aptitudini: muzica, poezia, pictura.

Pajii erau de asemenea încurajaţi să se dedice preocupărilor intelectuale. Cei cu înclinări spre studiul religiei erau destinaţi carierelor ecleziastice. Amatorii de scriptologie se vedeau îndrumaţi către carierele birocratice, administrative. Milităroşii – cei mai preţuiţi, dealtfel – ştiau că vor obţine funcţii şi grade înalte în armată.

Aziz fusese întotdeauna un elev model. Ros de o năvalnică ambiţie, se străduise a se plasa printre primele locuri ale promoţiei sale. Tot atât de inteligent pe cât de frumos, se făcuse repede remarcat de instructorii şi de şefii lui. Când intrase în şcoala superioară, ascultase cu încordare recomandările lui kapi-agasi, care, din înaltul catedrei, vorbise cu solemnitate şi patos pajilor orânduiţi pe grupe, în funcţie de „Camerele” la care fuseseră distribuiţi.

— Un adevărat icoglan trebuie să devină la maturitate un om de stat competent, un militar cu reale calităţi de comandant, un musulman desăvârşit, un literat plin de rafinament, un muzicant în stare să-şi captiveze auditoriul, un om de lume curtenitor, manierat, capabil să poarte o conversaţie atrăgătoare, să recite o poezie ca un actor, să discute problemele cele mai profunde în deplină cunoştinţă de cauză şi, în acelaşi timp, să se bucure de o moralitate fără cusur. Însă nicio clipă nu trebuie să uitaţi că un icoglan demn de acest nume trebuie să fie un devotat slujitor al padişahului, căruia să-i dea ascultare fără să crâcnească. Aveţi menirea să urcaţi treptele ierarhice militare şi administrative. V-am

pregătit pentru acest lucru. Dar cea mai frumoasă favoare pe care v-o poate face providenţa este să muriţi în slujba sultanului şi pentru sultan.

Aziz urmărise cu multă atenţie cuvintele lui kapi-agasi. Când colegi de-ai lui, sătui de straşnica disciplină la care erau supuşi, începeau să cârtească, îi răcorea, spunându-le cu convingere:

— Când trăieşti printre lei, trebuie să ragi ca leii. Altfel pieri!

Trăia într-adevăr atât de intens viaţa pe care Pronia i-o destinase, încât nu mai avea timp să-şi regrete trecutul, familia, naţia. Devenise musulman prin forţa lucrurilor şi înţelegea să profite din plin de această situaţie. Pajii incapabili să corespundă programului încărcat al şcolii, sau pur şi simplu leneşi fuseseră trimişi să îngroaşe trupele de cavalerie. El, Aziz, nu concepea să se lase pradă slăbiciunilor susceptibile a-i zăgăzui avântul, ori a i-l încetini. Şcoala inferioară o terminase în doi ani în loc de şapte, iar şcoala superioară o absolvise în trei ani. Nu-l înspăimântase disciplina aspră, programul zilnic reglat cu minuţiozitate. Tinerii se trezeau din somn, mâncau, studiau, se odihneau, se jucau la ore fixe. Lumea din afara palatului le rămânea inaccesibilă. Pajii trebuiau să se rezume la microcosmosul lor. Relaţiile cu femeile le erau strict interzise. Prieteniile între tineri – chiar dacă uneori îmbrăcau aspecte echivoce – căpătau încurajări din partea şefilor. Moravurile cavalerilor templieri îşi găseau o ilustrare fidelă în moravurile nu numai ale pajilor sultanului, dar şi ale ienicerilor. Aziz se conforma acestor reguli, în ciuda aspectelor repulsive.

În vreme ce alţi icoglani – mai dezordonaţi, sau poate scoşi din fire de tratamentul la care erau supuşi – se alegeau cu pedepse aspre, el, Aziz, era dat drept exemplu de disciplină şi râvnă la învăţătură. Adeseori îi veneau în minte chipurile unor colegi pe care propria lor nesocotinţă sau adversitatea soartei îi trimisese în faţa consiliilor de judecată prezidate de incoruptibilul şi neînduplecatul kapi-agasi: blondul Mustafa, german de origine, bătut cu bastoanele până ce îşi dăduse sufletul, fiindcă refuzase să execute un ordin absurd; şugubăţul Ferid, albanezul expulzat din palat şi trimis să mături străzile, pentru că făcuse o epigramă usturătoare pe seama corpolenţei groteşti a unui eunuc alb; apoi melancolicul Yasar, valahul, condamnat la moarte prin spânzurătoare fiindcă încercase să evadeze din închisoarea aurită a pajilor, spre a se înapoia în sânul familiei lui de ţărani de pe Dunăre.

După terminarea şcolii superioare, Aziz fusese repartizat la

camerele sultanului, înaintare care avea semnificaţia „încoronării” activităţii unui icoglan, socotit demn a sluji pe stăpânul stăpânilor, pe împăratul împăraţilor, pe padişahul Mehmed al II-lea.

Pajii din promoţia lui Aziz, care căzuseră la acest ultim şi hotărâtor examen, fuseseră transferaţi în arma cavaleriei, în calitate de ofiţeri inferiori. Cei care depăşiseră cu succes şi acest ultim obstacol aveau toate drumurile deschise spre cele mai înalte demnităţi.

Aziz îşi văzuse răsplătite eforturile. Steaua lui se ridica la orizont, şi acest lucru se reflecta şi în atitudinea adoptată de numeroase personaje din preajma sultanului şi a marelui vizir, care-l salutau cu zâmbitoare condescendenţă, deşi până atunci îl ignoraseră. Întâlnindu-l pe culoarele palatului, Yakub-Paşa, şeful serviciului secret, îl cuprinsese afectuos pe după umeri şi îi vorbise cu prietenoasă complicitate: „Ori de câte ori vei avea nevoie de mine, să mă cauţi. Vreau să te ajut”. Iar Mahmud-Paşa – prietenul şi confidentul marelui vizir – îl acostase în anticamera cabinetului de lucru al sultanului şi îi spusese cu bunăvoinţă: „Aziz, de acum înainte vei avea nevoie de bani mai mulţi, spre a-ţi acoperi cheltuielile de reprezentare. Salariul tău de membru al corpului de elită nu-ţi va fi îndestulător. O pungă cu ducaţi vei găsi oricând la mine. Întotdeauna mi-a plăcut să dau o mână de ajutor tinerilor merituoşi”…

Aziz îşi spuse că robia în care căzuse odată cu recrutarea sa în corpul icoglanilor se dovedise, în cele din urmă, extrem de profitabilă. Dacă şi-ar fi păstrat libertatea şi statutul de ţăran grec, ar fi rămas un „nimeni”. Cu câţiva ani în urmă îl însoţise pe sultanul Murad al II-lea într-una din călătoriile sale de inspecţie în cuprinsul imperiului. Pe atunci abia fusese promovat în Camera Înaltă. Purta o uniformă acoperită cu galoane de aur şi arme bogate, damaschinate. În drum spre Thessalonik, cortegiul imperial străbătuse satul de baştină al lui Aziz. Deşi se scurseseră şase ani de când îl părăsise, Aziz îl recunoscuse cu uşurinţă. Trecuse, călare pe un armăsar arab cu nări fremătânde şi coama fuior, chiar prin faţa casei părinteşti: o cocioabă acoperită cu stuf. Câţiva copii, poate fraţii lui mai mici – murdari, neţesălaţi, plini de eczeme – stăteau pe prispă şi se uitau cu ochi mari la minunatul cortegiu. Aziz simţise o strângere de inimă. Nu-i venea să creadă că se ridicase din mediul acela mizer. Înclinase capul şi îşi înfipsese bărbia în piept, spre a nu i se desluşi chipul dacă părinţii lui ar fi

ieşit din casă şi l-ar fi văzut. Teama i se potolise abia după ce lăsase cocioaba în urmă…

După ce îl îmbrăcară, croitorii se retraseră umili. Rămas singur, Aziz se admiră iarăşi în oglindă. Aruncă apoi o ultimă privire circulară prin modesta lui odaie, din care avea să se mute. O împărţise până acum cu icoglanul Sait, ataşat pe lângă Camera privată a sultanului. Sait era un superb exemplar uman. Avea trupul lui Apollo şi capul lui Adonis. Păcătuia însă printr-un sentimentalism, printr-un cavalerism desuet, nepotrivit cu bătăliile dure, lipsite de loialitate, susţinute cu îndârjire de camarazii lui setoşi de parvenire pe orice căi. „Sait nu va ajunge departe, îşi spunea Aziz. Îşi va rupe foarte curând aripile.” Deşi se numărase într-o vreme printre favoriţii sultanului, tânărul Sait nu căutase să-şi consolideze situaţia, asigurându-şi pentru viitor prietenii profitabile printre mai-marii Curţii. Epoca lui de glorie nu durase mult. Mehmed nu se remarca prin statornicia sentimentelor. Treptat se plictisise de Sait, care reintrase în umbră, rămânând doar să-l slujească deopotrivă cu oricare paj de rând. Dizgraţia nu-l descurajase pe tânărul sclav al sultanului. Aparent netulburat, îşi continuase activitatea de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic.

Aziz se împrietenise cu Sait, care-l câştigase cu firea lui blândă. Acum regreta că trebuiau să se despartă. Noile lui îndatoriri aveau să-i ocupe douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru. Aceasta nu era o figură de stil. Şi în somn Aziz avea obligaţia să se afle în preajma tinerilor plasaţi sub discreta lui supraveghere.

Astăzi se va înfăţişa pentru întâia oară la o ceremonie imperială, învestit cu atributele noi sale funcţiuni. Se parfumă discret – sultanul adora esenţele suave în preajma sa – şi părăsi camera, ordonând slujitorilor lui – acum avea şi el slujitori personali – să-i mute lucrurile în apartamentul pe care urma să-l ocupe alături de al lui Mahmud Anghelos şi de al lui Radu adolescentul, fiul Dracului.

Potrivit protocolului, tinerii din corpul de elită trebuiau să fie prezenţi la toate ceremoniile la care participa sultanul, să-l asiste chiar în intimitate, începând cu toaleta lui de dimineaţă şi terminând cu cea de seară. Aziz se prezentă în apartamentul imperial cu puţin înainte de apariţia lui Mehmed, care urma să-şi schimbe veşmintele de polo cu ţinuta de gală.

Pe o masă joasă de abanos, încrustată cu flori de fildeş, se afla o tipsie de argint cu fructe apetisante, de care sultanul era foarte amator. Printre pajii de serviciu se afla şi Sait. Modest, timid, îşi

îndeplinea atribuţiile fără a încerca să se facă remarcat de padişah. În vreme ce icoglanii şi eunucii îl dezbrăcau, Mehmed arunca priviri pofticioase asupra tipsiei cu fructe. Strugurii cu boabe mari şi limpezi ca cristalul, migdalele zaharate, bananele chihlimbarii, smochinele şi curmalele cărnoase, dar mai ales o piersică mare cât un măr, rumenă şi catifelată, ce trona deasupra celorlalte fructe, îl făceau pe Mehmed să suspine cu regret fiindcă programul încărcat din dimineaţa aceea nu-i permitea să mai zăbovească spre a se delecta savurându-şi în tihnă fructele.

Înainte de a-şi îmbrăca veşmintele de ceremonie, trecu în *hammam,* pentru a face la repezeală o baie în compania lui Franco Acciaiuoli şi a lui Mahmud Anghelos. În cursul partidei de polo se înfierbântase tare, iar Mehmed detesta mirosul de transpiraţie.

Profitând de lipsa sultanului, pajii, atât de solemni şi de gravi până atunci, se destinseră şi începură să vorbească între ei, să glumească şi să râdă. Aziz se ataşase grupului de tineri principi de sub supravegherea sa şi trăgea cu urechea la conversaţia lor.

După aproximativ un sfert de oră, Mehmed ieşi din baie satisfăcut, îmbujorat la chip. Învăluit într-un amplu halat de mătase moale, vişinie, surâdea amuzat de o anecdotă piperată pe care i-o povestea Mahmud Anghelos. Pajii aduseseră deja cu tot ceremonialul veşmintele imperiale de gală.

Sultanul se apropie de masă. Îşi zisese că, în vreme ce pajii îl vor îmbrăca, va avea tot timpul să savureze piersica aceea mare, care-i stârnise pofta. Dar când privirile lui căzură asupra tipsiei cu fructe, expresia de bună dispoziţie de pe chipul său se şterse brusc. Fruntea i se încreţi, ochii i se îngustară, buzele se subţiară ca două fire de aţă. Încleştându-şi pumnii, se întoarse spre paji:

— Piersica! Unde este piersica? Cine a îndrăznit să se atingă de fructele mele?

Icoglanii şi eunucii erau deprinşi cu exploziile de mânie ale lui Mehmed. Dar niciodată nu-l văzuseră atât de furios, de dezlănţuit.

— Cine a rămas în cameră după ce am intrat în *hammam?* scrâşni, adresându-se primului şambelan.

— Pajii de serviciu şi noi, cei câţiva curteni, care...

Ochii aprinşi de turbare ai sultanului se aţintiră asupra celor şase paji, cutremuraţi de spaimă.

— Care dintre voi a mâncat piersica? rosti şuierat. Numai unul dintre voi a făcut ticăloşenia asta!

Tinerii icoglani nu răspunseră. Groaza le îngheţase graiul.

— Nu vreţi să vorbiţi? rosti iarăşi Mehmed.

Privirile lui căzură mai întâi asupra lui Sait, care se lipise terorizat de peretele îmbrăcat în faianţă colorată.

Un rictus rău i se aşternu pe buze. Se întoarse spre unul dintre aghiotanţi.

— Spintecă-i burta!

Aghiotantul îl privi uluit.

— Ce aştepţi? răcni sultanul. Spintecă-l! Sau vrei să te spintec eu pe tine?

Sait încremenise. Cu un efort izbuti să îngaime:

— N-am mâncat eu piersica... N-aş fi îndrăznit...

Curtenii nu aveau voie să poarte arme în prezenţa padişahului. Nici aghiotanţii de serviciu nu făceau excepţie. Ofiţerul desemnat de Mehmed ieşi repede din cameră şi, peste câteva clipe, se înapoie ţinând în mână un iatagan cu lama strălucitoare. Se apropie de Sait, sugrumat de frică, şi, cu o singură lovitură, îi despică pântecele. Intestinele ţâşniră odată cu un şuvoi de sânge care-i îmbibă veşmintele. Sait căzu în genunchi, peste şerpuiala de maţe sângerânde. Din stomacul secţionat nu ieşi niciun aliment.

— Următorul! urlă sultanul, în vreme ce Sait se prăbuşi cu faţa în jos pe podeaua acoperită cu covoare.

Al doilea paj nici nu avu timpul să schiţeze un gest de apărare. Lama iataganului îl fulgeră, deschizându-i măruntaiele. Din stomacul spintecat ieşiră afară câteva resturi roşietice de piersică, ce nu avuseseră timpul să ajungă în intestine. Pajul se nărui la rândul său peste covoarele înroşite de sânge.

Aghiotantul se întoarse spre Mehmed, întrebându-l cu privirile dacă trebuia să mai continue.

Sultanul îşi descleştă pumnii. Mânia i se topise brusc. Se pripise ucigându-l pe Sait. Bietul Sait! Dar nu trebuia să îşi manifeste regretul. Padişahul nu greşeşte niciodată! Oamenii trebuiau să înţeleagă acest lucru. Se apropie de tipsia cu fructe şi alese o curmală în care îşi înfipse dinţii. O mâncă fără grabă, îşi şterse degetele de poalele halatului şi porunci sec:

— Pe Sait înmormântaţi-l cu toată cinstea! Hoitul celuilalt aruncaţi-l în mare!

Câţiva slujitori ridicară trupurile neînsufleţite şi covoarele năclăite de sânge.

Aziz simţi că i se ridică un nod în gât. Îi veni să vomeze. Nevârstnic încă, asistase la două bătălii. Văzuse în preajma lui

soldaţi răpuşi de coasa morţii. Sfârşitul năprasnic al lui Sait, prietenul său, îl înspăimântase însă mai cumplit decât toate celelalte morţi. Nu cumva îl aştepta şi pe el, Aziz, aceeaşi soartă?

Pajii Camerei imperiale începură să-l îmbrace pe Mehmed. Le tremurau mâinile şi picioarele. Sultanul îşi dădea seama de emoţia lor. Era bine că îi ştiau de frică.

În încăpere nu se mai auzea decât foşnetul veşmintelor de mătase, care acopereau treptat goliciunea padişahului…

Din înaltul estradei tronului, Mehmed asculta impasibil tirada pretenţioasă, rostită în latineşte de groful Istvan Telekyi, trimisul extraordinar al ducelui Iancu de Hunedoara, guvernatorul Ungariei. Ambasadorul purta un somptuos costum de brocart flamand. Un lanţ gros de aur îi împodobea pieptul bombat cu aroganţă.

— Excelenţa-sa, guvernatorul regatului Ungariei, continuă groful să-şi depene cuvântarea, nu va rămâne indiferent în cazul izbucnirii ostilităţilor între Imperiul Otoman şi Imperiul Bizantin. Este adevărat că în momentul de faţă există un tratat de pace între ţările noastre. Regatul Ungariei îl va respecta atâta vreme cât nu se vor ivi condiţii susceptibile să modifice raportul de forţe din sud-estul Europei. Suntem credincioşi legămintelor noastre, dar socotim că această obligaţie revine şi partenerilor noştri. Dorinţa cea mai vie a ducelui Iancu de Hunedoara este ca între Regatul Ungariei şi Imperiul Otoman să se statornicească în veci relaţii paşnice de prietenie şi încredere reciprocă, excluzându-se conflictele armate, atât de păgubitoare nu numai statelor, dar şi popoarelor noastre. Fie ca înţelepciunea Înălţimii-Tale să găsească o ieşire din impasul în care ne aflăm.

Mehmed asculta senin tirada ambasadorului. Dacă n-ar fi ştiut că ameninţările acestuia ascundeau un mare *bluff*, ar fi fost impresionat. Dar Zaganos-Paşa fusese şi de data aceasta la înălţime. Agenţi ai săi şi ai lui Yakub-Paşa cumpăraseră bunăvoinţa ducelui Ulrich Cillyi, unul dintre duşmanii declaraţi ai guvernatorului Ungariei. Magnatul ungur îi trimisese un mesaj laconic: „Îndrăzniţi orice! Iancu de Hunedoara este în clipa aceasta lipsit de orice putere”. Mehmed dăduse crezare mesajului, fiindcă Cillyi avea mare ascendent asupra tânărului rege al Ungariei.

Chiar dacă Zaganos-Paşa dăduse greş în încercarea lui de a-l demasca pe marele vizir Khalil, nu se putea spune că nu se reabilitase strălucit dezvăluind dedesubturile manevrelor diplomatice ale lui Iancu de Hunedoara. Înlocuirea unui mare vizir,

cu prestigiul şi clientela politică a lui Khalil, chiar dacă implica operaţiuni delicate, era în orice caz mai puţin importantă decât prevenirea unui război cu regatul Ungariei, mai ales acum, în preajma asedierii Constantinopolelui.

— Ambasadorule, replică sultanul cu afectată bunăvoinţă, să comunici stăpânului tău, ducele de Hunedoara, că dorinţa mea de pace este tot atât de sinceră ca şi a lui. Să-l asiguri de intenţiile mele cele mai curate. Este firesc să existe fricţiuni între imperiul meu şi Bizanţ. Relaţiile între vecini nu sunt întotdeauna cordiale. Am însă convingerea că până la urmă împăratul Constantinos şi cu mine vom ajunge la un *modus vivendi.* În ceea ce priveşte regatul Ungariei, mi-am luat angajamentul să-i ofer prietenia mea. N-am să mă dezic. Ducele de Hunedoara se poate bizui pe cuvântul meu.

În vreme ce dragomanul traducea în latineşte ambasadorului ungur cuvântarea rostită în limba turcă de către sultan, acesta îşi făcea rezerve mintale:

„Ţi-am oferit vorbe, ambasadorule! Vorbe care nu mă costă nimic. Vorbe goale i-am oferit şi împăratului Friedrich al Germaniei, care a încercat să mă intimideze cu ultimatumul său. Nu mă tem de voi, creştini nevolnici, fiindcă sunteţi divizaţi şi deci neputincioşi faţă de irezistibila forţă a imperiului meu. V-am propus să încheiem tratate de pace. Pentru mine toate aceste documente nu sunt decât nişte petice de hârtie, lipsite de orice valoare. Dar semnarea lor de către voi mi-a îngăduit să-mi consolidez puterea, să mă pregătesc spre a lovi la momentul ales de mine. Mai curând decât îţi închipui, ai să-mi fii rob, ambasadorule! Şi tu, şi familia ta, şi toţi cei de-un neam cu tine îmi veţi linge cizmele. Şi regele tău mi se va prosterna la picioare. Şi împăratul Germaniei, şi regele Angliei, şi suveranii Castiliei şi ai Aragonului. Regele Franţei îmi caută prietenia. Vrea să câştige un aliat spre a constitui o contrapondere Germaniei imperiale. Naivul! Îşi închipuie că îşi face jocul, dar în realitate nu este decât instrumentul politicii mele, trambulina care-mi va îngădui să sporesc diviziunea dintre voi, creştinii, spre a vă zdrobi pe rând. Cât sunteţi de proşti! Vă luptaţi între voi, uitând că vă pândesc de aici, din răsărit. Aţi auzit de legenda Dansului Morţii? Un pictor de-al vostru a imortalizat-o pe pânză. Şi voi dansaţi! Dar coasa mea atârnă deasupra voastră. Eu voi fi moartea regatelor creştine!… Ah, ambasadorule, cât de îngrozit ai fi dacă mi-ai cunoaşte gândurile! Dar gândurile mele sunt inaccesibile vouă, nevolnicilor! Dac-aţi şti cât vă dispreţuiesc”…

Câteva zile mai târziu se petrecu un fapt care ilustră ascensiunea lui Aziz şi efectul ei asupra cercurilor oficiale. Zaganos-Paşa îl pofti la sărbătorirea circumciziunii fiului său mai mic, Yusuf.

Când Aziz se înfăţişă la locuinţa vizirului, majoritatea invitaţilor sosiseră deja. Se aflau acolo înalţi demnitari ai Curţii, generali, oameni de legi, numeroşi membri ai Divanului. O adunare alcătuită din bărbaţi vârstnici, cu bărbi impozante, plini la trup şi conştienţi de propria lor importanţă. Prezenţa lui Aziz, pajul adolescent căruia abia îi mijiseră mustăţile, nu trecu neobservată. Zaganos îl trată cu toată consideraţia, ca pe un musafir de seamă.

În aşteptarea bărbierului-chirurg, care trebuia să practice operaţia circumciziunii asupra tânărului Yusuf, convivii se delectau cu gustări bogate şi savuroase, întreţinând conversaţii neutre, fiindcă în statul poliţist otoman era înţelept să vorbeşti cât mai puţin, iar dacă vorbeai, să ataci subiecte cu totul anodine. Problemele serioase se discutau între patru ochi sau cu martori puţini, pe a căror discreţie te puteai bizui.

În timp ce bărbaţii petreceau între ei, femeile – gazde şi vizitatoare – se întâlneau în harem. Mama tânărului Yusuf primea felicitări, apoi începeau trataţiile, alcătuite în special din dulciuri.

Băuturile alcoolice erau excluse în casa lui Zaganos, nu fiindcă acesta le-ar fi fost potrivnic, ci în scopul captării simpatiei turcilor tradiţionalişti, pe care voia să-i rupă de Khalil.

Yakub-Paşa se apropie de Aziz şi îi vorbi, clipindu-i cu şiretenie:

— Iubita noastră gazdă ne pregăteşte o surpriză. Sunt sigur că are să-ţi placă.

Sosi, în sfârşit, şi bărbierul, care se făcuse aşteptat, fiindcă aşa cerea datina. Oaspeţii fură poftiţi în sala cea mare, unde urma să se desfăşoare operaţia chirurgicală. Aziz avea oroare de această practică. Când îl supuseseră şi pe el circumciziunii, după intrarea sa în rândul pajilor sultanului, rana i se infectase şi numai printr-o minune scăpase cu viaţă.

Aziz se strecură în ultimele rânduri ale spectatorilor. Se uita la pereţii împodobiţi cu flori de faianţă, când Zaganos-Paşa, potrivit protocolului, îşi luă fiul şi îl aşeză pe un taburet. Bărbierul se apropie solemn şi, după ce ridică poalele cămăşii băiatului, scoase un brici strălucitor, pe care-l plimbă cu profesională cochetărie pe sub ochii asistenţei.

În ciuda repulsiei sale pentru acest spectacol, Aziz se simţi atras ca un magnet de lama aceea argintie, mânuită cu dezinvoltură de

bărbier. Cu un gest rapid, de expert, acesta împlini operaţia tradiţională, oferindu-i apoi lui Zaganos micul trofeu însângerat. Cauteriză apoi rana cu cenuşă de lemn curat, trecută prin sită.

Urmară apoi felicitările. Plăpândul Yusuf devenise eroul zilei. Mândru, fiindcă păşise pragul bărbăţiei şi fiindcă era centrul atenţiei tuturor, se învârtea prin casă, ţinându-şi cu mâinile poalele cămăşii lungi, depărtate de sexul mutilat.

— Până astăzi ai fost păgân, îi repetau oaspeţii firitisindu-l. De-acum înainte eşti un musulman adevărat!

Apoi începu banchetul. Mâncărurile măiestrit preparate şi băuturile dulci se perindau fără întrerupere. Numai dacă ar fi avut câte trei burţi fiecare, invitaţii ar fi putut onora toate bunătăţile servite.

Cântăreţi tineri – *mutribi* – un fel de trubaduri cu o foarte bogată fantezie, deschiseră programul. Dresori de urşi şi de câini, acrobaţi, scamatori se întreceau să-i amuze pe oaspeţi.

Yakub, care se aşezase lângă Aziz, îi şopti ştrengar:

— Acum vine surpriza!

În măreaţa încăpere, care se goli de saltimbanci, orchestra de coarde atacă o melodie languroasă, tipic orientală. De după o draperie apăru un stol de dansatoare tinere, înveşmântate în văluri diafane, transparente, şi cu obrazul descoperit. Mlădioase şi vioaie ca nişte căprioare, se lansară într-un dans lasciv, cu piruete şi voluptoase legănări din şolduri. Aziz le privea ca hipnotizat. I se învăpăiaseră obrajii. Nu mai văzuse chip descoperit de femeie din ziua când fusese smuls din satul lui natal. La palat se învârtise numai printre bărbaţi. Se gândise şi la femei, desigur, dar în concepţia lui, acestea deveniseră imateriale, inaccesibile. Tinerii paji vorbeau adeseori – în taină – despre urmaşele Evei, dar nu le cunoşteau decât din auzite farmecele, atât de cântate de poeţi.

— Care din ele ţi-ar plăcea? îi şopti insinuant Yakub-Paşa.

Aziz se îmbujoră şi mai tare.

— Ştiţi, murmură, nu avem voie…

— Opreliştile sunt pentru pajii de rând, reluă şeful serviciului secret. Alege pe oricare dintre dansatoare. Este un dar pentru tine din partea luminatului nostru vizir, Zaganos-Paşa.

— Dacă are să se afle? vorbi cu timiditate Aziz.

— Cine să afle? zâmbi Yakub-Paşa. Ai s-o găseşti oricând pe sclava aleasă într-un pavilion al meu din afara oraşului. Pavilionul ţi-l pun la dispoziţie până ai să-ţi poţi cumpăra şi tu unul.

Aziz înghiţi în sec.

— Am să mă mai gândesc…

— Nu pierde prilejul! îl îmbie Yakub. La sfârşitul petrecerii, poţi să te culci cu oricare din frumuseţile astea!

Aziz simţi că îl trec răcori şi călduri. Darul lui Zaganos-Paşa era într-adevăr uluitor. Nu ascundea însă o cursă? Dacă se va afla la palat că a avut relaţii cu o femeie, fie ea şi dansatoare, nu-şi va compromite situaţia? Nu va cădea în dizgraţie?… Poate că Zaganos voia să-l aibă la mână, spre a-l sili mai târziu să-i execute toate poruncile… Îmbrăţişă cu privirile formele tulburătoare ale tinerelor fete. O fierbinţeală stranie prinse să i se învârtoşeze sub vintre…

Banchetul se prelungea. Noi preparate gastronomice, cu cele mai uimitoare aspecte – pagode chinezeşti, animale legendare, boschete de flori – defilau prin faţa comesenilor, care ieşeau pe rând la latrină, spre a-şi deşerta stomacul şi relua de la capăt îngurgitarea irezistibilelor bunătăţi.

— Zaganos-Paşa are bunăvoinţa să-ţi ofere prietenia sa, continuă Yakub-Paşa să-l prelucreze pe proaspătul membru al corpului de elită. Şi prietenia lui nu este de lepădat. Prin intermediul său poţi obţine privilegii, grade militare, avantaje băneşti… Când vei părăsi corpul de elită, vei căpăta, graţie luminatului nostru vizir, un post de guvernator militar, sau – cine ştie? – de adjunct al vizirului armatei. Da, da, nu spun poveşti…

Aziz se simţea prins într-un fel de vârtej. Luminile, mâncărurile, vecinii de masă, dansatoarele se învârteau într-o sarabandă diabolică. Numai buzele lui Yakub-Paşa stăteau lipite aproape de urechea sa şi îl potopeau cu vorbe colorate, ca nişte fluturi jucăuşi.

— Eşti aproape de marele şi invincibilul nostru sultan, Allah să-l ocrotească! Câţi n-ar dori să fie în locul tău! Eu, de pildă, mi-aş da cinci ani din viaţă ca să am situaţia ta în corpul de elită. Acolo ai să cunoşti secretele zeilor. Ai să fii folosit în misiuni de încredere. Chiar şi acum poţi contribui la înlăturarea unor oameni care exercită o influenţă nefastă asupra iubitului nostru sultan.

Aziz ciuli urechile. Vorbele lui Yakub-Paşa luaseră o întorsătură nu numai ciudată, dar şi primejdioasă.

— Un astfel de individ degenerat până în măduva oaselor, continuă cu voce joasă şeful serviciului secret, este Franco Acciaiuoli. Da, da, Franco Acciaiuoli trebuie îndepărtat. Dacă Mahmud Anghelos ar câştiga dragostea padişahului, multe lucruri s-ar schimba în bine. Principele Mahmud este prietenul nostru şi va

fi şi al tău…

Yakub zâmbi şi îl bătu afectuos pe umăr:

— Ehe, nu ştii ce înseamnă să-ţi legi soarta de un om puternic, influent, ca luminatul nostru vizir Zaganos, care să te sprijine la nevoie şi să te încarce de daruri…

În sunet de talgere, dansul încetă, iar tinerele balerine părăsiră în fugă sala, lăsând în urmă o dâră de parfum primăvăratic.

— Ei, pe care din ele ai ales-o? îl ispiti iarăşi Yakub-Paşa.

Lui Aziz i se accentuase înclinarea spre frumos sub toate formele. În ambianţa rafinată a palatului imperial se familiarizase cu luxul, cu eleganţa veşmintelor, cu splendoarea armelor damaschinate, cu vraja parfumurilor, cu traiul îmbelşugat, cu farmecul speranţelor ce aşteaptă a fi împlinite.

Kapi-agasi, şeful Înaltei Porţi, omul care fusese pentru el mai puternic decât Dumnezeu, deoarece cu un cuvânt ar fi putut să-i schimbe albia vieţii să-l nenorocească sau să-l trimită la moarte, îl chemă într-o zi şi îi vorbi confidenţial despre necesitatea instalării unui om de încredere la cârma ducatului Athenei. Un astfel de om era Franco Acciaiuoli, prieten devotat al sultanului şi al Imperiului Otoman. Lui Aziz îi revenea sarcina nobilă de a veghea asupra acestui tânăr plin de calităţi, spre a-l feri de lucrăturile din culise ale duşmanilor.

La sfârşitul întrevederii, kapi-agasi îi dărui un inel de aur, gravat cu numele lui Aziz, piesă folosită îndeobşte drept pecete de către turcii de seamă.

— Elevilor mei deosebit de înzestraţi le ofer câte o mică amintire, se justifică şeful Înaltei Porţi. Aştept să mă ţii în curent cu tot ce se întâmplă în anturajul slăvitului nostru padişah. Recompensa ta va fi pe măsura serviciilor pe care mi le vei aduce.

Aziz părăsi uluit şi totdeodată încântat cabinetul bătrânului demnitar. Era limpede că interesele lui Zaganos-Paşa nu coincideau cu ale lui kapi-agasi. El, Aziz, era pus în situaţia de a alege prietenia unuia şi implicit duşmănia celuilalt. Zaganos-Paşa îi făcuse promisiuni ispititoare. Kapi-agasi fusese mai zgârcit. Dar cuvântul lui avea mare greutate la distribuirea demnităţilor rezervate pajilor ieşiţi de sub îndrumarea sa.

După discuţia cu şeful Înaltei Porţi, Aziz se înapoie la principii săi, pe care nu trebuia să-i scape din ochi. Fiindcă Mahmud Anghelos şi Franco Acciaiuoli îşi manifestaseră încă din ajun dorinţa de a da o raită prin bazar, se oferise să-i însoţească. Aziz înţelesese că

protectorii celor doi principi nu erau dezinteresaţi. De ce le-ar face lor jocul? N-ar fi preferabil să opereze pe cont propriu? În acest caz, beneficiile ar fi numai ale lui!

Intrarea sa în corpul de elită era generatoare nu numai de avantaje, ci şi de cheltuieli disproporţionate cu salariul cuvenit. Veşmintele frumoase, bijuteriile, parfumurile necesitau bani mulţi. Aziz îşi zise că trebuia să manevreze astfel încât să-şi asigure recunoştinţa cât mai palpabilă a principelui a cărui cauză o va îmbrăţişa.

Dimineaţa de toamnă târzie era însorită ca o zi de primăvară, când cei doi principi, însoţiţi de Aziz, intrară în bazar. Mulţimea pestriţă, gălăgioasă, care umbla încoace şi încolo, inundând uliţele şi prăvăliile, se dădea la o parte din calea domnişorilor zălogiţi, care se făceau remarcaţi prin strălucirea costumelor europeneşti, cu nasturi de diamante, prin somptuozitatea centurilor cu paftale de aur, prin costisitoarea eleganţă a cizmelor din piele de girafă. Aziz suferea, fiindcă hainele lui de zi, mai modeste, erau lipsite de podoaba nestematelor, de inimitabila fantezie a brocarturilor veneţiene, arborate de cei doi favoriţi ai sultanului.

Mahmud Anghelos şi Franco Acciaiuoli aveau pungile doldora cu monete de aur. Deprinşi să cheltuiască fără socoteală, cumpărau tot ceea ce le stârnea pofta. Rufărie fină, stofe ţesute din fire de mătase, şaluri indiene cu un colorit tandru, catifele tot atât de plăcute la pipăit ca şi sânii unei fecioare, încălţări din piele de căprioară sau de şarpe, arme superbe importate de arabi tocmai din Spania, parfumuri ameţitoare aduse din străfundurile Persiei. Din mai toate prăvăliile de lux achiziţionaseră câte ceva.

Hotărâră să-şi încheie periplul cumpărăturilor în magazinul unui bijutier cu mare faimă la Adrianopole. Garabet Arakelian oferea clienţilor săi cele mai splendide colecţii de diamante şi de perle. O bijuterie furnizată de acesta prezenta nu numai o garanţie indiscutabilă, ci atribuia cumpărătorului pecetea eleganţei şi a bunului gust.

Când Aziz văzu nestematele expuse în cutii plate, căptuşite cu mătase roşie, simţi că îl cuprinde ameţeala. În timp ce principii examinau nişte centuri încrustate cu rubine, Aziz rămase într-o mută contemplare a unui set de nasturi confecţionaţi din diamante şi topaze. Preţul lor era atât de mare, încât el nu l-ar fi putut acoperi nici cu salariul pe un an întreg.

Arakelian îi citi admiraţia din priviri, împletită cu regretul de a

nu-şi putea cumpăra setul. Lăsă pe un ajutor să se ocupe de principi şi se apropie de Aziz, frecându-şi onctuos mâinile plinuţe ca ale unui prunc. Barba-i colier încadra o faţă rotundă ca o lună plină. Surâse îmbietor:

— Luminăţia-Ta, eşti un cunoscător al diamantelor de vreme ce ţi-ai plecat ochii asupra acestui set.

— Trebuie să mai reflectez asupra preţului, rosti Aziz cu măreţie.

Arakelian îşi desfăcu mâinile şi le întinse cu palmele în sus.

— Preţul nu are importanţă. Setul de nasturi este al dumneavoastră.

Aziz simţi că i se îmbujorează obrajii. Îi păru rău că îşi exteriorizase în acest chip cupiditatea şi slăbiciunea.

— Nu înţeleg…

— Setul acesta este un dar pe care vi-l oferă Garabet Arakelian, îi zâmbi mieros neguţătorul. Dacă veţi accepta să rămâneţi clientul meu, veţi mai găsi prin sipete şi alte bijuterii pe gustul Luminaţiei-Voastre.

Patronul închise cutia cu setul de nasturi şi începu să o împacheteze.

— Îmi îngădui, Luminăţia-Ta, să te poftesc a păşi pragul acestei prăvălii la sfârşitul săptămânii. Îţi voi putea pune la dispoziţie perle negre de o rară frumuseţe, care-ţi vor scoate în evidenţă albeaţa obrazului şi aurul părului.

Aziz îl privi bănuitor. Nu cumva bătrânul armean îi făcea propuneri necuviincioase? Arakelian îi citi gândurile. Spre a risipi echivocul, adăugă suav:

— Luminăţia-Ta este un personaj cu trecere la Curte. Înalta-ţi protecţie nu ar putea decât să ne folosească.

Aziz îşi descreţi fruntea şi zâmbi flatat.

— Să nu mă supraestimezi, Efendi!

Chipul armeanului reflecta o placidă încântare.

— Garabet Arakelian nu se înşală niciodată! Vino, Luminăţia-Ta, la sfârşitul săptămânii, şi n-are să-ţi pară rău!…

Aziz se înapoie la palat într-o euforică stare de spirit. Nu-i mai invidia pe principi. Fusese şi el chemat de câteva ori noaptea în iatacul sultanului, dar alţii, mai abili, îi luaseră locul. Poate că acum descoperise izvorul unor avantaje care aveau să suplinească pierderea favorurilor imperiale. Ştia prea bine că toate mărimile de la Curte îşi vindeau influenţa. De ce nu ar proceda şi el în acelaşi chip?…

La sfârşitul săptămânii se înfiinţă în prăvălia lui Arakelian. Armeanul îl primi manifestându-şi zgomotos bucuria, îl pofti în biroul său tapisat cu covoare scumpe şi îi înfăţişă câteva bijuterii uluitor de frumoase. În vreme ce diamantele, perlele, smaragdele defilau – licărindu-şi apele – prin faţa ochilor minunaţi ai lui Aziz, glasul neguţătorului susura ca un şipot:

— Piesele acestea şi multe altele, tot atât de frumoase, ar putea umple sipetele Luminăţiei-Tale…

Aziz îşi juca brutal cartea:

— Ce-mi ceri în schimb, efendi? Nu-mi mai vorbi pe ocolite! Sunt un turc drept-credincios, dar nu-mi plac târguielile orientalilor.

Arakelian rămase oarecum descumpănit. Nu era deprins cu felul de a fi al tânărului vizitator. Se adaptă însă repede noii situaţii.

— Îmi place firea deschisă a Luminăţiei-Tale.

— Spune-mi ce te doare, şi eu am să-ţi răspund dacă îţi pot fi de folos.

Arakelian îi turnă într-o ceşcuţă de porţelan fin ca o petală de trandafir o băutură dulce şi parfumată, din fructe macerate în alcool.

„Vrea să mă ameţească”, reflectă Aziz, deprins cu asemenea elixiruri.

Arakelian îi destăinui, după unele ocolişuri diplomatice, că era creditorul şi omul de afaceri al răposatului Vlad Dracul, Domn al Ţării Româneşti, asasinat mai înainte de a-şi fi putut achita datoriile. Dacă pe tronul Valahiei s-ar urca fiul său Radu, aflat actualmente sub protecţia Înălţimii-Sale Sultanul, el, Arakelian, şi-ar putea recupera sumele investite şi s-ar alege pe deasupra şi cu frumoase beneficii, din care l-ar îndestula şi pe protectorul său, Aziz.

Tânărul renegat asculta cu încordare vorbele cântate ale armeanului. Propunerea nu-i displăcu.

— Dacă Radu, fiul lui Vlad, ar intra în graţiile Înălţimii-Sale Padişahul – Allah să-l binecuvânteze – continuă Arakelian persuasiv, treburile s-ar orândui de la sine.

Aziz înţelese ceea ce i se cerea. I se oferea prilejul mult aşteptat de a-şi face jocul pe cont propriu. Aşa lucrau şi Zaganos-Paşa şi kapi-agasi.

Convorbirea se prelungi încă o jumătate de oră. Când Aziz părăsi prăvălia lui Garabet Arakelian, purtând în buzunar nişte butoni cu smaragde, târgul fusese deja încheiat.

În seara următoare, pe când sultanul se îmbăia în bazinul de marmoră cu apă călduţă, înmiresmată cu esenţă de trandafiri, din *hammam*-ul imperial, Aziz manevră în aşa fel încât printre băieţandrii trimişi în acea seară augustului stăpân să se afle şi adolescentul Radu, vlăstarul răposatului Domnitor Vlad Dracul…

* * *

Paşii ducelui Iancu de Hunedoara răsunau singuratici pe pardoseala de piatră a coridorului, care ducea spre cabinetul său de lucru. Până mai ieri, în încăperile acestea ale castelului, accesibile demnitarilor regatului şi solicitanţilor dornici să obţină audienţe, abia îţi puteai trage sufletul. Lumea cerşetorilor de favoruri începuse să se rărească de îndată ce prinseseră să se vânture zvonuri că atotputernicia ducelui intrase în declin şi că în curând duşmanii săi, înalţii magnaţi ai Ungariei, aveau să-l despoaie de ultimele prerogative de care Iancu de Hunedoara se mai bucura în calitatea lui de guvernator general al regatului.

Ducele râse cu amărăciune. Cunoştea firea versatilă a oamenilor. Îl durea totuşi faptul că serviciile eminente pe care le adusese până atunci ţării şi tronului erau uitate atât de repede. Tocmai acum, când creştinătatea avea atâta nevoie de braţul lui, se ridicaseră pigmeii cu titluri nobiliare sforăitoare spre a-l nărui, căci numai în acest chip îşi puteau redobândi privilegiile ştirbite şi consolida puterea de care fuseseră văduviţi de acest obscur valah, ajuns cel mai înalt demnitar al regatului maghiar graţie agerimii minţii, integrităţii, vitejiei şi priceperii în ocârmuirea treburilor publice.

Iancu de Hunedoara era prea lucid spre a-şi închipui că recunoştinţa este monetă curentă şi că partizanii săi de ieri, pe care-i îmbuibase cu dotaţii şi beneficii, i se vor mai prosterna şi mâine, după ce tânărul rege Ladislas Postumul, înapoiat din aurita lui captivitate austriacă, îl va deposeda de prerogative, spre a-şi înarma clientela cu puteri politice şi militare susceptibile să-l ţină în şah pe valah şi chiar să-l nimicească.

Până şi printre oamenii săi de casă constatase defecţiuni de ultimă oră… Prea puţini îi mai rămăseseră credincioşi. Dar el, Iancu, era încă destul de puternic spre a rezista atacurilor insidioase ori făţişe ale duşmanilor.

Traversă anticamera în care îl aştepta doar secretarul său personal, Ioan Olah, şi el român de prin părţile muntoase ale Apusenilor. Avea încredere în bătrânul acesta devotat, care îl

însoţise pretutindeni ca un câine. Se întrebă dacă secretarul s-ar simţi flatat de comparaţie. Câinii, socotea el, erau fiinţe mai nobile decât foarte mulţi oameni.

— Ceva nou, Olah? întrebă intrând în cabinet.

Când îi văzu pletele albe şi obrazul zbârcit, cu adâncituri scoase în evidenţă de lumina soarelui ce-i cădea pe chip, se întrebă dacă şi el arăta tot atât de decrepit, cu atât mai mult cu cât erau cam de-o vârstă. „Hâdă e bătrâneţea!” reflectă cu scârbă.

Se aşeză la masa de lucru. Secretarul îi înfăţişă o mapă cu documente.

— Majestatea-Sa Regele Ladislas vă pofteşte la Viena.

Iancu zâmbi. Sosise, în sfârşit, momentul marii confruntări. Dispunea încă de destule trupe spre a angaja, la nevoie, lupta, având sorţi de izbândă. Dar asemenea răfuială ar fi implicat declanşarea unui război civil, de pe urma căruia n-ar fi avut de profitat decât sultanul Mehmed şi împăratul Friedrich. Nu i-ar fi prea greu să-şi însuşească prin forţă Coroana Sfântului Ştefan, mai înainte ca dizgraţia lui să devină un fapt consumat. În această eventualitate ştia că s-ar bucura de sprijinul românilor de dincoace şi de dincolo de munţi.

— A sosit şi raportul ambasadorului trimis de Luminăţia-Ta la Adrianopole, spuse secretarul, înfăţişându-i un pergament scris mărunt în latineşte.

Ducele îl luă şi îşi aruncă privirile asupra rândurilor cu slove caligrafice. Pe măsură ce citea frazele pompoase ale diplomatului, fruntea i se întuneca. Dragostea de pace clamată cu atâta făţărnicie de sultanul Mehmed putea să înşele pe mulţi suverani şi principi creştini, dar nu pe el.

— Îi cunosc prea bine pe turci, ca să mă las îmbătat de vorbele lor, oricât ar fi ele de meşteşugite, rosti încet, ca pentru sine.

Îl surprindea replica împăciuitoare a padişahului. Ar fi preferat o ripostă aspră, căci bravada ascunde adeseori o teamă nemărturisită sau o furie neputincioasă. Calmul ironic al asigurărilor sultanului – căci numai aşa puteau fi caracterizate vorbele lui – vădea o mare încredere în forţele proprii, datorită desigur cunoaşterii intenţiilor şi mijloacelor de luptă ale adversarului.

Se auziră din anticameră paşi greoi şi zornăit de pinteni, apoi un ciocănit în uşă. În cabinet îşi făcură intrarea Ladislas Corvin de Hunedoara – fiul cel mai mare al lui Iancu – însoţit de prietenul său, tânărul conte de Szent-Györgyi.

— Ce vânt vă aduce? întrebă Iancu.

Zâmbi lui Szent-Györgyi, apoi îşi învălui feciorul într-o privire plină de afecţiune. Ladislas era vlăstarul său preferat. Se recunoştea în trăsăturile lui de caracter. Bravură, sobrietate, mărinimie, energie, vivacitate, toate umbrite însă de o impetuozitate care dispreţuia adeseori prudenţa. Matei – fratele mai mic al lui Ladislas – era mai calculat, mai ascuns.

— Umblă zvonul, tată, că ducele de Cillyi va fi înscăunat prim sfetnic al regelui.

— Luaţi loc! îi pofti Iancu.

Calmul său îl descumpăni pe Ladislas.

— Fără foc, fum nu iese! Ai de gând să stai cu mâinile în sân, tată?

Ducele lăsă să se scurgă câteva clipe, apoi rosti domol:

— Nu mă călăuzesc după zvonuri, fiule. Dacă se vor adeveri, voi vedea ce-mi rămâne de făcut. Până una-alta, regele mă cheamă la Viena. Va trebui să plec.

— Crezi că este înţelept? Astrologul nostru te-a povăţuit să te fereşti de idele lui noiembrie.

— Dacă până acum m-aş fi ghidat după stele, nu ştiu, zău, unde-aş fi ajuns.

Astrologul său îi mai prezisese şi un mare succes pe tărâm politic, succes care nu se materializase încă.

— Trebuie să plec la Viena! Dacă nu mă înfăţişez la Curte, spre a trata direct cu regele, duşmanii noştri vor profita de prilej pentru a ne calomnia şi a ne crea o atmosferă urâtă.

— Nici Caesar nu a ţinut seamă de profeţii!

În încăpere intră majordomul, urmat de un slujitor ce purta pe o tavă de argint un ulcior cu lapte proaspăt şi o cană de pământ. Pe urmele oamenilor se strecură un motan tărcat – tigru în miniatură – care începu să se frece calin de piciorul ducelui, torcând cu voluptate. Iancu lăsă în jos mâna pe care o ţinuse până atunci pe brăţarul fotoliului şi mângâie pisoiul pe spinarea-i încovoiată.

Slujitorul aşeză tava pe masa de lucru. Majordomul turnă câteva picături de lapte într-un păhărel de argint aninat cu un lanţ de grumaz şi le bău. Precauţie indispensabilă în acele frământate vremuri, bântuite de numeroase asasinate prin otrăvire. Umplu apoi cu lapte cana destinată ducelui.

Oaspeţilor care-l întrebau cu mirare pe Iancu de ce nu foloseşte hanapuri de aur, aşa cum l-ar îndritui averea şi poziţia lui în

societate, le răspundea cu simplitate:

— Părinţii mei, duşmani ai deşertăciunilor omeneşti, m-au deprins de mic să mănânc şi să beau în vase de pământ. Această sobrietate m-a servit pe câmpurile de luptă, unde comodităţile nu sunt la îndemână.

Contele de Szent-Györgyi se uită cu lăcomie la laptele smântânos.

— Aş putea să beau şi eu o cană? Sunt înfierbântat de pe drum şi puţin lapte mi-ar prinde tare bine.

La un semn al amfitrionului, majordomul aduse o nouă cană pentru tânărul oaspete. Acesta urmări pofticios şipotul de lapte ce-i umplu rusticul recipient, apoi sorbi câteva înghiţituri.

— Bun! Foarte bun! Şi mai ales rece!

Motanul se frecă din nou de piciorul ducelui. Acesta îi zâmbi şi turnă din propria-i cană puţin lapte într-o farfurioară, pe care o puse jos, sub nasul pisoiului. Animalul îl lipăi cu mare poftă. Deodată scoase un miorlăit şi începu să se rostogolească pe podea, agitându-şi spasmodic labele. Convulsiunile lui atraseră privirile tuturora. O spumă verzuie îi apăru la bot, iar ochii i se făcură ficşi ca de sticlă.

— Otravă! murmură consternat contele de Szent-Györgyi, scăpând din mână cana sa, care se izbi de podea, spărgându-se.

Se întrebă, îngrozit, când va începe, la rândul lui, să resimtă în măruntaie efectele otrăvii.

Motanul se mai zbătu de câteva ori, apoi labele i se închirciră într-un ultim spasm.

Iancu se uită câteva clipe la tânărul conte, apoi respiră uşurat.

— Luaţi de aici motanul! porunci, ridicându-şi cu regret privirile de deasupra animalului încremenit pentru vecie. Să-l îngropaţi în grădina de sub turn! Mi-a salvat viaţa!

— Şi cu mine ce are să se întâmple? bâigui Szent-Györgyi, ducându-şi mâna la beregată.

Pândea un simptom premonitoriu crizei finale, care întârzia însă a se manifesta.

Amfitrionul îl încuraja cu un zâmbet:

— Dacă n-ai păţit nimic până acum, înseamnă că nu te pândeşte niciun pericol. Nici majordomul nu dă semne de otrăvire.

Întoarse capul spre bătrânul servitor, pământiu de emoţie.

— Otrava îmi era destinată mie şi numai mie, continuă ducele. Cel care a vrut să mă suprime a uns desigur cu otravă interiorul

cănii mele. Asta e singura explicaţie.

— Astrologul n-a minţit! rosti sumbru Ladislas.

Amfitrionul râse:

— Dacă n-a minţit, înseamnă că primejdia a fost înlăturată şi că pot pleca liniştit la Viena.

Ştia ce va urma. Ofiţerii din trupele sale de gardă şi oamenii justiţiei vor începe cercetările în jurul acestei nereuşite tentative de asasinat. Nu vor lipsi torturile, şi de pe urma lor, mulţi nevinovaţi vor pătimi. Poate că adevăratul făptaş se afla acum departe. Asemenea lovituri erau preparate din timp şi cu multă grijă…

Grăbi pregătirile în vederea plecării sale la Viena. Încercarea adversarilor săi de a-l suprima dovedea că se temeau încă de puterea şi reacţiile lui. Îl cunoşteau prea bine spre a-şi închipui că era dispus să cedeze fără luptă. Acum luase o nouă şi irevocabilă hotărâre. Nu se va lăsa înlăturat de la cârma statului. Actualmente, în preajma uriaşei crize care ameninţa lumea creştină, trebuia să păstreze frâiele puterii. Numai el şi cu Suveranul Pontif îşi dădeau seama de urmările grave pe care le-ar avea pentru Europa căderea Constantinopolelui în mâna turcilor. Orbirea politică a celorlalţi suverani, incapabili să prevadă viitorul întunecat, era o tristă realitate.

În aceeaşi seară, după cină, se urcă pe unul din turnurile castelului de unde putea cuprinde cu privirea pământurile Hunedoarei lui mult iubite. Peste fire se lăsaseră însă aripile întunericului. Bezna palpabilă, ca o grea cortină de catifea neagră, îl despărţea parcă de restul lumii. Poate că aşa se întâmplă şi după moarte. Neființa te rupe de cei vii, te izolează într-un linţoliu cernit, de veşnică tăcere. Îşi zise că viaţa lui – de neostoite strădanii în slujba creştinătăţii – evoca sterilele eforturi ale lui Sisif. Ce realizase până acum? Organizase şi condusese expediţii peste expediţii împotriva Imperiului Otoman. Aproape că le uitase numărul. Succesele militare alternaseră cu înfrângerile. Bilanţul nu era încurajator. Osmanlâii nu numai că rezistaseră atacurilor repetate, dar, în loc să se uzeze, câştigaseră în vitalitate, în forţă, devenind tot mai ameninţători. Dacă ar fi fost vanitos, ar fi avut motive de mulţumire. Sfântul Părinte, dornic să-i răsplătească biruinţele obţinute pe câmpurile de bătălie pentru apărarea Crucii, îl ridicase la rangul de duce şi îl proclamase campion al creştinătăţii. Dar pe el nu-l încânta deşertăciunea onorurilor. Urmărea numai rezultate pozitive. Reuşise să stăvilească pentru o vreme revărsarea

ciclopeeană a turcilor. Dar după moartea lui ce se va întâmpla?

În scopul unificării forţelor creştine, direct ameninţate de expansiunea turcă, realizase unirea Ungariei şi a Poloniei, sub sceptrul viteazului monah Vladislav I-ul din puternica şi strălucita familie a Jagellonilor, sacrificând în schimb interesele minorului Ladislas Postumul, fiul lui Albert de Austria, rege al Ungariei. Durase astfel un front comun împotriva osmanlâilor, la care se adăugaseră şi românii din celelalte două principate dunărene. Dezastrul de la Varna îi spulberase însă eforturile. Moartea regelui Vladislav, decapitat pe câmpul de bătălie, pusese capăt uniunii polono-ungare. Rămas regent al Ungariei, acceptase – după lungi dezbateri lăuntrice – revenirea dinastiei de Austria pe tronul regatului maghiar.

Ladislas Postumul se învoise cu bucurie să reia sceptrul regal. Prin diverşi mesageri îl asigurase de recunoştinţa sa, făgăduindu-i că sub noua domnie îl va păstra în funcţia de prim demnitar al regatului. Dar în taină se unise cu toţi duşmanii lui Iancu şi îi pregătea debarcarea.

Ducele fusese încunoştinţat de aceste manevre, dar îşi zisese că la Viena va reuşi poate să-l convingă pe Ladislas că o continuare a politicii de consolidare a frontului antiotoman era singura recomandabilă şi că orice altă politică ar duce Ungaria la dezastru. Se temea însă că Ladislas nu va renunţa la prejudecăţile sale.

O pasăre de noapte ţipă jalnic, trezindu-l din gânduri. Cerul acoperit până atunci de zăbranicul norilor se însenină, împodobindu-se cu scânteierile candelelor astrale. Candele licăreau şi în ţintirimul de la poalele castelului: flăcărui modeste, în care continuau parcă să palpite sufletele morţilor. Iancu se uită îndelung la luminiţele plăpânde, care-i treziră amintiri legate de toţi cei care luptaseră alături de el, sacrificându-se nu numai pentru apărarea Crucii, dar şi a unui fel de viaţă care respingea impunerea silnică în lumea europeană a unor concepţii socotite de mahomedani universal valabile.

În ciuda perspectivelor întunecate, era convins că lumea creştină va ieşi totuşi victorioasă şi purificată din această grea încercare. Chiar şi popoarele căzute sub dominaţia otomană se vor elibera într-o zi, căci tot ceea ce este impus cu forţa termină prin a fi respins de către colectivitatea ostilă prin definiţie oricăror împilări.

El, Iancu, se străduise să lupte şi pe tărâm intern împotriva abuzurilor celor mari şi puternici asupra celor slabi şi nedreptăţiţi.

Atât cât îi fusese în putinţă, apărase interesele ţăranilor, ale târgoveţilor, apăsaţi de marea nobilime egoistă şi apucătoare. Dar nu fusese în stare să facă prea mult, fiindcă răsturnările sociale nu se pot realiza fără a slăbi temporar puterea de stat. Or, Regatul Ungariei trebuia să fie ferit de crize lăuntrice în preziua inevitabilei ciocniri cu Imperiul Otoman. Ştia că tratatele încheiate cu Mehmed n-aveau nicio valoare, în ciuda convingerii pacifiştilor că o eră de pace se deschidea pentru Europa. În concepţia lui, o pace de compromis nu avea sorţi de durată.

Studiase temeinic istoria politică şi militară a lumii civilizate şi călătorise mult, spre a-şi îmbogăţi experienţa. Îşi amintea întotdeauna cu plăcere de anii tinereţii petrecuţi în Italia, în slujba lui Filipo Visconti, duce de Milano. Acolo îşi însuşise principiile artei militare, dar totdeodată intrase în contact şi cu strălucitoarea cultură a Italiei. Ascultând graiul armonios al italienilor, asemănător cu al moşilor şi strămoşilor săi români, avusese revelaţia nobilei înrudiri dintre locuitorii Peninsulei Italice şi românii de pe plaiurile carpatice şi dunărene. În Italia învăţase a se mândri cu ascendenţa sa latină.

Acum, când păşea pragul bătrâneţii, şi înţelepciunea – rod al unei lungi experienţe – precumpănea avânturile adeseori necontrolate ale tinereţii, ajunsese la concluzia, în trecut intuită doar, că numai o unire strânsă între poloni, unguri şi români ar putea îndigui puhoiul otoman. Din nefericire, relaţiile de vasalitate între state, reflexe ale unor anacronice orânduiri politice, împiedicau o înţelegere sinceră şi trainică între aceste popoare. Românii refuzau rolul de vasali. Ei, urmaşii străvechilor romani, nu puteau accepta o poziţie inferioară pe pământurile lor, stăpânite odinioară de daco-romani. Îi înţelegea pe români, le înţelegea setea de libertate, mândria, aspiraţiile. Era ungur fiindcă trăia între fruntariile Regatului Ungariei, dar nu îşi uita şi nici nu îşi dispreţuia originea.

Îşi făcea uneori reproşuri fiindcă se arătase prea exigent faţă de principii din Valahia şi din Moldova, pretinzându-le să se alinieze fără rezerve frontului ungaro-polon, fără a ţine seama că aceştia aveau în coastă pe turci, care împinseseră până la Dunăre hotarele europene septentrionale ale Imperiului Otoman. Vecinătate primejdioasă, ce impunea Domnilor români o politică proprie, evident supărătoare pentru căpeteniile militare de la Buda. Fusese intolerant fiindcă avusese în vedere numai coeziunea frontului

anti-islamic.

Şi despotului Ghiorghii Brancovici al Serbiei îi pretinsese aceeaşi fidelitate nealterată faţă de Ungaria, uitând că acesta – deopotrivă cu Vlad Dracul – era timorat fiindcă avea copiii reţinuţi ostatici la Adrianopole. Cei doi principi se arătaseră şovăitori şi din considerente de ordin militar. Teritorii întinse de sub stăpânirea lor fuseseră ţinta unor expediţii de pedepsire turceşti, încheiate cu pustiiri înspăimântătoare şi cu masive ridicări de captivi.

Lui Iancu îi reveni în minte expresia de îndobitocită stupoare întipărită pe chipul bătrânului despot când i se adusese la cunoştinţă că doi dintre fiii săi fuseseră orbiţi din porunca sultanului Murad. Revăzu ca prin vis şi chipul crispat de grijă al lui Vlad Dracul după ce turcii îl siliseră să îşi trimită vlăstarele, pe Vlad şi Radu, ostatici la Curtea padişahului. În cursul unei lungi discuţii, Domnul Ţării Româneşti încercase să-i explice dificultăţile imense ale poziţiei sale în complexul frământărilor politice din Balcani.

Când Vlad Dracul, obligat de evenimente vitrege, se închinase turcilor, dar cu intenţia mărturisită de a se elibera cu prima ocazie de sub tutela lor, el, Iancu, trimisese o expediţie de pedepsire împotriva Ţării Româneşti. Trupele regale ungare şi boierii români duşmănoşi Drăculeştilor îl prinseseră pe Vlad Dracul şi îl decapitaseră, ucigând şi pe fiul său mai mare, Mircea.

Ducele citise într-un tratat voluminos al unui filozof grec că oamenii trecuţi de pragul bătrâneţii trăiesc mai mult în trecut, uitând preocupările legate de viitor. Poate că şi el îmbătrânise. De la o vreme răsăreau tot mai des din negura trecutului chipuri de oameni – prieteni sau duşmani – care stăruiau să-i bântuie visele sau să-l urmărească până şi în stare de veghe. Tatăl său, mândrul şi viteazul Voicu, român de baştină, cu neamuri în sudul Carpaţilor; maică-sa, Elisabeta Morsina, înăsprită de viaţa-i grea, dar atât de devotată vlăstarelor ei; surorile lui, blânde, dar atât de şterse; regele Sigismund de Luxemburg, care pusese temeiurile prosperităţii materiale a Corvineştilor, dăruindu-le în veşnică stăpânire castelul Hunedoara, cu oraşul învecinat, precum şi vreo treizeci de sate, mine de aur, argint şi fier, saline şi vămi, turme de vite, heleşteie bogate în peşti, păduri întinse, aproape neumblate; clericul Ioan de Zredna, corifeu al culturii umaniste în Ungaria, pe care-l cunoscuse în Italia, la Milano; temerarul Francesco Sforza, *condottierul* ridicat prin forţa pumnului său la rang de şef de stat şi care-i fusese magistru în domeniul artei militare; onctuosul şi

eruditul cardinal Giuliano Cesarini, ucis sub ochii lui în timpul nenorocitei campanii din Bulgaria; fantascul şi orgoliosul rege Albert, mort de dizenterie; trufaşul duce Ulrich de Cillyi, duşmanul său de moarte; aroganţii conţi de Garayi şi Szecsyi, neîntrecuţi în intrigi veninoase; Vladislav Jagello, regele tânăr, generos şi brav, căzut pe câmpul de bătălie… Cu câtă durere îi văzuse capul văduvit de trup, înfipt în vârful unei lănci purtate de un ienicer de-al lui Murad…

Când orologiul din donjon bătu miezul nopţii, Iancu de Hunedoara coborî în apartamentul soţiei sale, Elisabeta. Şi ei îi albise părul, prins în reţeaua de fir brodată cu perle mici ca nişte gămălii de ac. Păstrase obrazul neted, mişcările vioaie şi trupul zvelt. Dacă nu i-ai fi văzut cosiţele argintii, nu i-ai fi dat mai mult de 30 de ani. Cu toate acestea, dăruise soţului ei doi feciori zdraveni, ascuţiţi la minte şi frumoşi ca nişte cadre, ajunşi acum la vârsta bărbăţiei. Deşi îi cunoştea şi îi împărtăşea îngrijorările, avea discreţia să nu-i pună întrebări.

Ori de câte ori se gândea la vlăstarele sale, inima lui Iancu se strângea de parcă ar fi strivit-o o menghine nevăzută. Pentru că preţuia ştiinţa astrologilor, dar nu şi sinceritatea lor, ceruse odată unui vestit cititor în stele, oploşit la Viena, să-i facă horoscopul unor tineri cavaleri – fără a le indica numele – de a căror soartă se interesa. Nu spusese că era vorba de propriii săi fii, căci se temuse că i se vor înfăţişa nişte previziuni trandafirii.

Bătrânul astrolog făcuse tot felul de calcule complicate, iar la sfârşit se adresase precaut ducelui:

— Tinerii se-înrudesc cu Luminăţia-Ta?

— Oh, nu! minţise Iancu zâmbind. Fac parte din garda mea personală şi mă întrebam dacă sunt vrednici să-i ridic în grad.

Astrologul îşi strânsese în jurul genunchilor slăbiţi de ani pulpanele caftanului căptuşit cu blană.

— Are să plouă! Mă dor oasele.

— Dar tinerii? rostise ducele, ignorându-i diversiunea.

Bătrânul desluşise în încordarea glasului profund al ducelui o îngrijorare semnificativă.

— Unul dintre ei va ajunge departe, replică astrologul după o pauză. Va urca pe culmile măririlor. Am văzut în jurul capului său o aură strălucitoare. Aş zice că va purta coroană regală.

Sufletul lui Iancu se încălzise la focul unei tumultuoase bucurii. Dar îşi stăpânise simţămintele, spre a nu îngădui interlocutorului să

i le citească pe chip.

— Dar celălalt tânăr?

— Poartă şi el o aură. Roşiatică… asemenea aurului vechi… sau… a sângelui.

— Nu înţeleg!

— Aură de martir.

— Cum? Va pieri ucis?

— S-ar putea să fi dat greş calculele mele! vorbi bătrânul, pus în gardă de alterarea bruscă a trăsăturilor ducelui.

Astrologul refuzase să-i spună care din tineri îşi va încheia existenţa răpus de sabie şi care va purta coroana de aur a suveranilor.

— Sunt foarte apropiaţi tinerii aceştia, aşa că destinul lor pare să se confunde. Vor întâmpina aceleaşi primejdii, se vor lupta cu acelaşi curaj, dar într-un punct drumurile lor se vor despărţi.

Iancu era obsedat de această profeţie, pe care o păstrase însă pentru el. Îşi trecu mâna peste faţă, într-o încercare sterilă de a izgoni viziunile evocate de prezicerile astrologului; şi pe cele bune, şi pe cele rele. Se uită la soţia lui, care-l privea cu o expresie a ochilor mai elocventă decât cele mai calde cuvinte.

— Mâine plec la Viena, îi spuse cu simplitate.

— Acum, în prag de iarnă? îndrăzni ea să murmure. Nu mai eşti în prima tinereţe! Trebuie să te îngrijeşti de sănătatea ta. Eşti necesar copiilor, mie…

— Trebuie să plec, rosti el domol, dar cu nestrămutată hotărâre. Nu mi-am încheiat îndatoririle. Dumnezeu mă va ocroti. Iar dacă va fi să mi se întâmple ceva, înseamnă că n-am făcut decât să-mi urmez destinul. Mă cunoşti, scumpa mea. Nu sunt deprins să abandonez lupta!

* * *

I se spunea Dracula fiindcă era fiul Dracului.

Îl mai chema şi Vlad, ca pe tatăl său, şi era nepot al lui Vodă Mircea, cel mai viteaz şi mai înţelept Domn al Valahiei.

Era foarte mândru de stirpea-i ilustră, de sângele Basarabilor care-i curgea în vine, sângele viforos al unor oameni care nu cunoşteau simţământul fricii. Ca şi ei, avea un caracter aprig, neîmblânzit. Numai la înfăţişare se deosebea de bunii şi străbunii lui. Tatăl său Vlad, bunicul, Mircea cel Bătrân, străbunicul, Radu al II-lea, mai sus, Alexandru Basarab, iar şi mai sus Radu Negru

fuseseră bărbaţi mândri la chip şi falnici la trup ca nişte feţi-frumoşi. Portretele lor imortalizate în bisericile şi monastirile ctitorite de ei făceau mărturie.

El, Vlad, supranumit Dracula, nu avea nimic din frumuseţea lor. Până şi fraţii săi, răposatul Mircea, apoi Radu, precum şi celălalt, Vlad, bisericosul, aveau înfăţişarea unor arhangheli. Dintre toţi, însă, Radu rămânea cel mai frumos exemplar.

Când se privea în oglindă, Dracula încerca o strângere de inimă vecină cu dezgustul. Odată cu trecerea vremii se mai deprinsese cu chipul său vitregit. În suflet păstra totuşi o amărăciune surdă, de care nu se putea dezbăra. Avea obrazul prelung şi palid, bărbia proeminentă, tot atât de ascuţită ca şi nasul încovoiat ca un cioc vulturesc. Buza de jos, cărnoasă, plină, scoasă ca o streaşină peste bărbie, contrasta cu buza de sus, subţire ca o aţă. Mustaţa castanie, ţepoasă, cu colţuri lăsate, dădea chipului său o expresie de o bizară tristeţe, care se transforma uşor într-un aer de o ferocitate înspăimântătoare. Ochii enigmatici erau acoperiţi pe jumătate de pleoape grele; calmi, impresionau prin duritatea scânteierilor lăuntrice; la mânie, înfiorau prin cruzimea, prin înverşunarea lor.

Acum stătea la masă, într-un han ridicat la o încrucişare de drumuri din Codrii Vlăsiei. Lumina anemică a unui opaiţ îi aşternea pe obraz o tentă gălbuie, bolnăvicioasă. Îşi goli cana cu vin, apoi se întoarse spre bărbatul spătos, cu plete şi mustăţi de un roşu-viu, ca tăciunii aprinşi.

— Toma, să se pună şeile pe cai! Pornim la drum!

Glasul lui avea inflexiuni aspre, tăioase.

Toma, armaşul, care-l slujise şi pe răposatul Vlad Dracul, se uită la stăpânul său. Îi înţelegea neastâmpărul, deşi – dacă ar fi cutezat – ar fi încercat să i-l mai domolească. Dracula hotărâse – cu câteva ore înainte – să înnopteze în hanul acesta. Acum îşi schimbase gândul.

— Caii au avut timp să se odihnească, spuse Dracula.

— Băieţii i-au adăpat şi le-au dat orz din belşug, Luminate Stăpâne.

— Atunci putem pleca fără grijă.

Armaşul replică mintal: „Dar slujitorilor tăi nu crezi că le-ar trebui o noapte de somn bun? Călătorim de opt zile, cu popasuri scurte, dormind pe furate pe câte un colţ de masă. În felul ăsta nu ştiu dacă vom fi în stare să ajungem la capătul drumului...” Nu

îndrăznea însă a-şi mărturisi îndoielile, deoarece cunoştea firea neînduplecată a stăpânului. Se ridică de la masă şi plecă să execute porunca.

Toma şi cei patru ţărani tineri, slujitori devotaţi ai pribeagului vlăstar domnesc, rămăseseră ultimii dintr-o armată de partizani care se risipiseră ca potârnichile după ce epoca de splendoare a Drăculeştilor sombrase într-o baie de sânge. Toma, boiernaş de prin părţile Drăgăşanilor, îşi lăsase familia, spre a-şi urma stăpânul rătăcitor prin ţări străine. „Nevasta mi-a murit, sărmana, iar copiii mei au crescut, s-au însurat şi acum stau la casele lor, le răspundea Toma celor care-l ispiteau cu vorba. Cuconul ăsta domnesc este ca şi feciorul meu. Părintelui său, răposatul Vodă Vlad, îi datorez recunoştinţă pentru chipul cum m-a cinstit şi m-a omenit în tot timpul vieţii lui. Îi plătesc datoria – dincolo de mormânt – îngrijindu-mă de feciorul său.”

Din ziua în care Vlad Dracul şi fiul său Mircea fuseseră asasinaţi în preajma mlaştinilor de la Bălteni, Toma nu-şi mai amintea să fi văzut umbră de surâs pe chipul lui Dracula.

De atunci încolţise în mintea tânărului vlăstar domnesc gândul răzbunării împotriva tuturor şacalilor cu coroane regeşti ori împărăteşti din jurul ţărişoarei lui. Aliaţi sau duşmani, aceştia nu urmăriseră decât propriile interese, dând frâu liber setei lor de cotropiri. Dracula nu putea să uite anii grei în care fusese zălog la Adrianopole, împreună cu fratele său mai mic, Radu. Şederea lui forţată printre osmanlâi îi prinsese totuşi bine. Le învăţase limba, se familiarizase cu moravurile, cu mentalitatea lor. Fiindcă era înconjurat de duşmani, care-i pândeau fiecare mişcare, devenise viclean, duplicitar, intrigant. Fiindcă îi ştia pe turci bănuitori din fire, arunca aici o vorbă, dincolo alta, semănând zâzania printre gardienii lui cu ranguri mai mărunte sau mai înalte. Prefăcut, reuşise treptat să câştige încrederea câtorva mărimi, care ajunseseră la concluzia că găsiseră în tânărul principe un element docil, uşor de manevrat, un exponent creştin al politicii lor anticreştine.

Spre a-l pregăti, îl supuseseră nu numai unei intense îndoctrinări politice, ci îi şi încredinţaseră o comandă militară spre a-l deprinde cu arta conducerii trupelor pe câmpurile de bătălie. Când Dracula socotise că le câştigase îndeajuns încrederea, se întrecuse în a da dovadă de zel războinic. Devenise temerar, brutal, autoritar, impresionând căpeteniile gărzilor turceşti care-l „protejau”.

Exagera poza belicoasă şi spre a descuraja pe acei demnitari cu gusturi depravate, care căutau compania băieţandrilor creştini cu înfăţişare şi maniere feminine.

Zaganos-Paşa – căruia îi exprimase odată temerile sale în legătură cu prietenia echivocă pe care i-o arăta unul dintre viziri – îi răspunsese râzând:

— Tu, Luminate Principe, nu trebuie să-ţi faci griji în treburile astea, înfăţişarea ta este cum nu se poate mai anti-afrodisiacă.

Dracula ştia că fratele său Radu – datorită uluitoarei sale frumuseţi – era pândit de pericolul de a stârni fără voie luxura vreunui personaj atât de înalt şi de puternic, încât să nu ţină seama că avea de-a face cu un fecior de voievod.

Faţă de Radu încerca un sentiment de dragoste cvasi-paternă. Când îl vedea gingaş, neajutorat, simţea nevoia să-l apere, să se bată pentru el.

După asasinarea părintelui lor, fusese chemat în faţa padişahului. Murad-Khan îi vorbise autoritar, dar cu bunăvoinţă:

— Am primit rapoarte pline de laude asupra ta, principe Vlad. Fiindcă în repetate rânduri ţi-ai arătat dragostea şi respectul pentru persoana mea, precum şi alipirea ta faţă de politica noastră externă, te socotesc vrednic să primeşti sceptrul tatălui tău, ucis mişeleşte de către fraţii lui creştini. Am hotărât să te înscăunez Domn al Ţării Româneşti. Vom scurta ceremoniile de învestire. E nevoie de prezenţa ta la Curtea-de-Argeş. Să te pregăteşti de drum. Armatele mele victorioase te vor aşeza pe tronul strămoşilor tăi. Tu nu trebuie în schimb decât să-mi fii credincios.

Ascultase cu prefăcută evlavie vorbele sultanului, dându-şi seama că i se oferea mijlocul de a scăpa din captivitatea în care el şi fratele său zăceau de atâţia ani. Ajuns în Ţara Românească, nu-i va fi greu să-şi schimbe orientarea politică. Acceptase cu zgomotoasă recunoştinţă oferta sultanului. Întâmpinase însă un refuz neînduplecat când ceruse să fie însoţit de fratele său.

— Principele Radu va rămâne la Curte, spre a chezăşui prietenia dintre imperiul nostru şi Ţara Românească, intrată sub ocârmuirea ta. Te supără că vrem să-l păstrăm pe principe în mijlocul nostru?

Dracula înţelesese că orice stăruinţă nu numai că nu ar fi avut sorţi de izbândă, dar ar fi stârnit bănuielile padişahului, năruind părerea bună pe care acesta şi-o făcuse despre el.

Plecase spre Ţara Românească „ocrotit” de o armată turcească, pusă sub comanda lui Emin-Paşa, care primise în taină porunca de

a supraveghea fiecare mişcare a noului Domnitor şi de a-l arunca în lanţuri dacă acesta va nesocoti vreuna din poruncile sosite de la Adrianopole.

Pe când străbăteau un defileu din munţii Traciei, trupele otomane se încrucişaseră cu un convoi alcătuit din copii creştini escortaţi de osmanlâi şi duşi în robie la Adrianopole. Dracula îşi încleştase cu mânie pumnii. Nu putea face nimic pentru băieţandrii aceştia, pe care-i aşteptau cele mai cumplite încercări. Îi plângea mai ales pe aceia care aveau să eşueze în saraiurile mai-marilor zilei. Dar foarte curând – şi era sigur de asta – ticăloasele abuzuri vor înceta. Va găsi el mijlocul să-i ridice pe toţi creştinii asupriţi împotriva împilatorilor otomani.

Primul lui gând după înscăunarea sa pe tronul Ţării Româneşti fusese să strămute osemintele părintelui şi ale fratelui său din mormintele sărăcăcioase din preajma monastirii Bălteni în cavoul familiei de la Curtea-de-Argeş. Când groparii deshumaseră cadavrul decapitat al lui Vodă Vlad, plânsese cu lacrimi amare. Reflectase atunci asupra deşertăciunilor omeneşti şi îşi spusese că poate şi pe el îl aştepta aceeaşi soartă. Dar după ce îl scoseseră la lumină pe fratele său, simţise că mânia îi răscoleşte întreaga fiinţă. În sicriul putrezit pe jumătate, datorită pământului mocirlos, găsiseră trupul lui Mircea întors cu faţa în jos. Braţele şi picioarele închircite, capul întins într-o ultimă şi deznădăjduită încercare de a găsi puţin aer, ţăpligile de lemn înfipte sub unghiile care zgâriaseră în neştire scândurile sicriului dovedeau cu prisosinţă că fratele lui fusese îngropat de viu, spre a i se spori chinurile dinaintea morţii. Nemărginită fusese ura şi cruzimea asasinilor de vreme ce îl canoniseră atât de groaznic. Moartea prin decapitare curmă rapid viaţa. Moartea prin îngropare de viu a unui om atinge culmile ticăloşiei, căci prelungeşte chinurile dincolo de graniţele celei mai bolnăvicioase imaginaţii.

După ce-şi reînhumase părintele şi fratele, Dracula cercetase împrejurările asasinării lor. Aflase de la martori oculari – călugări şi ţărani din Bălteni – numele ucigaşilor, mai toţi boieri din tabăra Dăneştilor.

Pe unul din ei, pe nume Preda, izbutise să pună mâna. Ceilalţi boieri fugiseră însă de îndată ce aflaseră că Dracula intrase în ţară sprijinit de armatele sultanului. El însuşi judecase pe hainul Preda. După ce îi ascultase mărturisirile smulse prin cazne, îl decapitase, iar pe copiii lui îi îngropase de vii. Pe puţinele rude ale fugarilor,

rămase în ţară, le aruncase în temniţă.

Relaţiile lui cu Emin-Paşa se deterioraseră repede. Generalul turc, executând porunci ale marelui vizir, dispusese ridicarea unui număr de copii români, spre a fi trimişi la Adrianopole. Dracula încercase să se opună, invocând agitaţia pe care o va stârni în ţară această măsură antipopulară. Ceruse lui Emin-Paşa să admită cel puţin o amânare a recrutării forţate de copii, până ce el, Vodă, va obţine un răspuns la jalba pe care o va înainta sultanului. Între timp, băieţandrii smulşi din sânul familiilor de către comisiile turceşti erau înghesuiţi într-un lagăr. În noaptea din ajunul trimiterii lor la Adrianopole, Emin-Paşa poruncise să i se aducă la palat pe unul din copiii cei mai frumoşi – orfan al unui boier din tabăra Drăculeştilor – pe care îl necinstise, în ciuda împotrivirii lui disperate. Informat de această nelegiuire, Dracula chemase în taină pe Toma şi pe câţiva ostaşi din garda sa. Împreună se strecuraseră în încăperile paşalei din palatul domnesc, imobilizaseră străjile turceşti, luate prin surprindere, apoi îl treziseră din somn pe Emin-Paşa, care abia adormise, sătul de mâncărurile alese şi sleit de puteri.

Oamenii lui Dracula îl legaseră fedeleş, îi puseseră căluş la gură şi, după ce îl ridicaseră din apartamentul său, îl coborâseră într-o pivniţă a palatului. Acolo, din porunca lui Vodă, ostaşii înfipseseră în pământ un par ascuţit la capătul de sus. Îl ridicaseră deasupra parului, apoi îl lăsaseră să cadă cu toată greutatea asupra ţepuşei, care-l străpunsese de jos în sus, prin stomac, şi se oprise în stern.

Instalat pe un scaun, Dracula îi urmărise cu satisfacţie zvârcolirile. Se ridicase şi se apropiase de mogâldeaţa înfiptă în parul înroşit de sânge.

— Cred că te-ai săturat, turcule, de plăcerile tale murdare! Să simţi şi tu ceea ce au simţit atâţia copii pe care i-ai nenorocit!

Emin-Paşa îl privea cu ochi rotunjiţi de groază. Deşi i se scosese căluşul, abia găsea puterea să geamă. Bale înroşite de sânge i se prelingeau prin barba-i sură. Îşi dăduse duhul abia după o oră de chinuri. Când supliciul se încheiase, Dracula părăsise palatul însoţit de oamenii săi de credinţă şi se avântase în galopul cailor spre hotarele Moldovei, unde ştia că va fi primit prieteneşte.

De atunci se scurseseră patru ani. Patru ani de pribegie. Vlad Dracula nu putea uita cinstirea cu care-l primise bunul şi milostivul Domn al Ţării Moldovei, Bogdan-Voievod. Se împrietenise repede cu Ştefan, fiul domnitorului, şi acolo, în dulcele ţinut al Cetăţii

Neamţului, ar fi putut gusta multă vreme liniştea unui trai lipsit de griji imediate. Dar sufletul lui nu mai cunoştea pacea lăuntrică. Nu-l urmărea decât un singur gând: să facă dreptate românilor, să le răzbune suferinţele, să izgonească pe străinii oploşiţi pe pământul Ţării Româneşti, oricare ar fi fost aceştia – prieteni silnici sau duşmani declaraţi.

Asasinarea lui Bogdan-Vodă de către vărul său, Aron, pusese capăt şederii lui Dracula la Curtea moldovenească. Pribegise prin Polonia şi, după aproape un an de rătăciri încolo şi încoace, trecuse graniţa Transilvaniei. Ducele Iancu de Hunedoara îi îngăduise a se aşeza vremelnic în cetatea Sibiului. Sibienii făcuseră însă viaţa amară refugiatului domnesc. Plătiţi în taină de partizanii Dăneştilor, merseseră până acolo cu perfidia, încât încercaseră să-l dea pe mâna duşmanilor lui. Dracula scăpase ca prin minune din păienjenişul de uneltiri duşmănoase şi de capcane.

Dacă la toate acestea se mai adăuga şi firea lui neastâmpărată, setea de răzbunare şi mai ales idealul lui de a smulge ţara şi pe români de sub călcâiul străin, îşi găsea o explicaţie logică fuga lui din cetatea Sibiului, unde se simţea prizonier, şi reluarea peregrinărilor, menite, în concepţia lui, să-i aducă, la capătul lor, sceptrul domnesc, dar nu prin mila turcilor sau a ungurilor, ci prin propriile lui strădanii.

Mai înainte însă de a începe lupta pentru cucerirea tronului, trebuia să-l smulgă pe Radu din ticăloasa temniţă a saraiului imperial. Faptul că-l ştia zălog, expus represaliilor de tot felul, îi frâna elanul, timorându-l. Campania pe care Mehmed al II-lea o pregătea pentru cucerirea Constantinopolelui îi oferea un prilej potrivit pentru acţiunea pe care el, Vlad, o pusese la cale. Turcii, preocupaţi de iminenţa războiului, vor urmări cu mai puţină atenţie mişcările unui principe pribeag. Poate că nu s-ar fi avântat în această aventură dacă sultanul Murad ar fi fost încă în viaţă. Răposatul padişah resimţise desigur mai puţin uciderea lui Emin-Paşa decât propria sa incapacitate de a cunoaşte oamenii. Pentru Mehmed, fiul său, cazul lui Vlad Dracula intra în domeniul riscurilor inerente combinaţiilor politice îndrăzneţe. Murise Emin-Paşa? Se vor găsi destui militari capabili să-l înlocuiască. Având-l pe Radu Dracul zălog, păstra un control indirect şi asupra acţiunilor fratelui acestuia.

Se lăsase noaptea când Vlad şi oamenii lui părăsiră hanul, îndreptându-se spre Dunăre. Nu se grăbea fiindcă l-ar fi speriat

premiul pus pe capul lui. Viaţa îl deprinsese cu pericolele, aşa că se simţea în mijlocul lor ca peştele în apă. Nici moartea nu-l înspăimânta. Orice om trebuie să-şi încheie într-un fel existenţa, spunea el. Diferă numai modalitatea şi termenul.

Îmbrăcat în haine modeste de târgoveţ, ca şi însoţitorii săi, afişa profesiunea de geambaş. Slujitorii lui mânau cinci cai de mare preţ, destinaţi – declarau ei – marelui vizir Khalil.

Când panglica lată a Dunării, poleită de razele palide ale lunii, apăru printre franjurile sălciilor, Dracula zâmbi. Prost mai era slujit Vodă Vladislav, de vreme ce oamenii lui nu izbutiseră să dea de urma unui fugar care străbătuse Ţara Românească de la un cap la altul, fără să-şi modifice înfăţişarea. Avea să treacă Dunărea pe la Giurgiu, înarmat cu documente plăsmuite, pe care i le meşterise un individ dubios din Sibiu. Printre acestea se afla şi o scrisoare a lui Khalil – desigur apocrifă – care comanda pretinsului geambaş cinci cai moldoveneşti de cea mai bună rasă.

Norocul îi slujeşte pe temerari. Dracula şi micul lui convoi trecură Dunărea fără incidente, păşind, în sfârşit, pe teritoriul Imperiului Otoman. Dacă turcii l-ar prinde, l-ar aştepta eşafodul. În privinţa asta nu-şi făcea iluzii. Era însă încredinţat că steaua lui îl va călăuzi pe drumuri sigure.

Se descurcă uşor cu străjile otomane de prin târgurile şi satele din Tracia. Scrisoarea semnată de Khalil făcea minuni. Atât de mari erau prestigiul şi teama inspirate de marele vizir, încât slujbaşii turci îi sărutau slovele, zâmbind cu îngăduinţă geambaşului care se bucura de un asemenea muşteriu.

Pregătirile de război erau vizibile pretutindeni. Cete de musulmani înarmaţi, pedeştri sau călări, se îndreptau spre locurile de adunare. Domnea o agitaţie febrilă. Se vorbea numai despre războiul sfânt, despre necesitatea zdrobirii mult hulitei puteri bizantine, ultimul spin creştin rămas în trupul Imperiului Otoman. Ţăranii creştini de prin satele străbătute de Dracula se fereau să lege discuţii cu călătorii. Îşi vedeau de treburile lor, mărginindu-se a se ruga în gând Domnului să-i izbăvească mai repede de stăpânii turci. De câte ori Iancu de Hunedoara trecuse cu oştirile sale de cruciaţi prin Tracia, îndreptându-se spre inima Imperiului Otoman, în sufletul creştinilor localnici încolţise speranţa într-o apropiată eliberare. De fiecare dată însă aşteptările lor fuseseră înşelate. Resemnarea le încovoiase grumazul.

Ajuns la Adrianopole, Vlad făcu bucăţi scrisoarea semnată de

Khalil, fiindcă aici, în capitala imperiului, falsul putea fi uşor descoperit. Îşi păstră însă pretinsa-i ocupaţie de geambaş, schimbându-şi doar înfăţişarea. Îşi reteză vârfurile mustăţilor, îşi lăsă barbă şi îşi scurtă pletele. Îşi duse apoi caii la târgul cel mare din oraş. Turcii, mari amatori de bidivii frumoşi, se extaziau în faţa superbilor armăsari cu ancoluri mândre, siluete zvelte şi mişcări pline de nerv. Într-o zi dădu peste un client de seamă. Un ofiţer de la grajdurile imperiale, pe care-l cunoscuse pe vremea când se afla zălog la Poartă. Ofiţerul admiră caii, se interesă de preţ şi închegă o scurtă conversaţie cu stăpânul lor. Dracula îi suportă privirile fără să clipească. Chiar dacă amatorul de cai ar fi avut impresia că trăsăturile neguţătorului îi sunt vag familiare, nici prin minte nu i-ar fi trecut că are de-a face cu ucigaşul lui Emin-Paşa.

Preţul foarte mare cerut de falsul geambaş nu-l descurajă.

— Dacă poţi, jupâne, să vii mâine de dimineaţă la palatul imperial. Adu-ţi şi caii. Să întrebi de mine. Mă cheamă Daud. Vreau să arăt armăsarii tăi maestrului cailor. Poate că au să-i placă. Dacă veţi cădea la învoială, sper că n-ai să mă uiţi.

Dracula îi făgădui un frumos cadou. Ofiţerul turc îi oferise prilejul de a pătrunde în palatul imperial fără a trezi bănuieli. Treburile-i mergeau mai bine decât se aşteptase.

A doua zi de dimineaţă se înfăţişă la palat, aşa cum îi recomandase Daud. Caii, proaspăt spălaţi şi ţesălaţi, aveau părul mai lucios decât catifeaua de mătase. Coamele bogate se inelau ca şi cosiţele fecioarelor. Cozile fuior ar fi făcut mândria oricărui paşă cu tuiuri. Nervoşi, caii scormoneau cu copitele pământul.

Străjerii, preveniţi de Daud, îl lăsară pe falsul geambaş să intre, împreună cu oamenii şi armăsarii lui, în *birun,* „curtea din afară” a palatului. I se spunea *birun* fiindcă această secţiune cuprindea toate serviciile care asigurau relaţiile sultanului cu lumea exterioară, spre deosebire de *enderum,* secţiunea „dinlăuntru”, care cuprindea încăperile rezervate sultanului, haremul, saraiul, precum şi toate serviciile militare şi civile ataşate pe lângă augusta sa persoană.

Între cele două curţi se înălţa Poarta Fericirii, conglomerat de edificii impozante, unde padişahul primea audienţe, împărţea dreptatea şi conducea treburile statului. În dreapta Porţii Fericirii se afla marea sală a consiliului imperial, dominată de o cupolă vastă, iar în stânga se ridica sala tronului, rezervată ceremoniilor oficiale, primirii înalţilor demnitari şi a ambasadorilor străini.

Dracula cunoştea mai toate ungherele uriaşei reşedinţe imperiale, cu multitudinea de clădiri bogat ornamentate, cu grădinile magnifice, cu bazinele de marmoră înfrumuseţate de havuzuri, precum şi cu tot felul de pavilioane şi chioşcuri destinate desfătărilor padişahului.

Pe Sabahattin, maestrul cailor, Dracula îl cunoscuse la palat cu câţiva ani în urmă. Relaţiile lor păstraseră un caracter protocolar, distant. Pe atunci, lui Vlad Dracula, simplu zălog la Curte, nu i se dădea o importanţă prea mare.

În aşteptarea lui Sabahattin şi a lui Daud, Dracula îşi aruncă privirile asupra unei clădiri îmbrăcate în marmoră şi dominate de multiple cupole, construită dincolo de Poarta Fericirii. Ştia că în acel edificiu vegeta fratele său, în umbra marelui sultan Mehmed. Deşi se afla atât de aproape, Radu era mai inaccesibil decât dacă s-ar fi ascuns la o mie de leghe depărtare.

Sabahattin se ivi în sfârşit, purtându-şi cu trufie trupul uriaş şi bastonul de maestru al cailor. Daud îl urma, vorbindu-i cu vizibilă supunere. Sabahattin nu acordă nicio privire pseudo-geambaşului. Atenţia lui fusese captată din primul moment de superbii cai moldoveneşti. Deşi înaltul personaj încerca să facă pe indiferentul, Dracula citi în ochii lui o licărire de cupiditate şi admiraţie, repede stăpânită.

— Preţul e cam mare, ghiaurule, se adresă Sabahattin lui Dracula, fără să-şi desprindă privirile de siluetele suple ale armăsarilor. Daud mi l-a spus. Dacă vrei să încheiem târgul, va trebui să mai laşi din pretenţii.

— Dar caii aceştia mănâncă foc, Prea Luminate, îi vorbi obsecvios Dracula, adoptând tonul şi semnele de supunere pe care turcii le pretindeau tuturor creştinilor cu care aveau de-a face. Caii mei sunt vrednici să placă Măriei-Tale. Armăsarul acesta alb, înaripat, este urmaşul direct al lui Ducipal.

— Adevăr grăieşti, ghiaurule, admise Sabahattin generos. Ar fi necinstit să spun că nu e falnic. Dar banii vistieriei sunt folosiţi azi pentru scopuri mai înalte decât cumpărarea cailor de lux. La asta să te gândeşti când vei cugeta asupra preţului.

— Îi cumperi pe toţi, Luminăţia-Ta? întrebă Dracula cu acelaşi afectat servilism.

— Pe toţi, dacă ne învoim. Uite, aş vrea să-l încerc pe ăsta alb.

— Facă-se cum ţi-e voia, Luminate. Dă poruncă să i se pună o şa.

La un semn al lui Sabahattin, apărură câţiva slujitori, purtând o

şa cu multe zorzoane. Se apropiară precauţi de armăsarul alb ca neaua de pe vârful Erzerumului, care se smucea în căpăstru, cabra, sforăia, indispus parcă de prezenţa turcilor.

„Se vede cât de colo că e cal moldovenesc, reflectă Dracula, zâmbind pe sub mustaţă, îl supără osmanlâii, aşa cum mă supără şi pe mine.”

După ce slujitorii puseră, cu chiu, cu vai, şaua pe armăsarul alb, Sabahattin se urcă anevoie în scări. Nu pentru că nu s-ar fi priceput, dar bidiviul, mai aprig decât un cal sălbatic, nu se lăsa deloc stăpânit. Sabahattin făcea mari eforturi spre a-l domoli. Îşi pusese la bătaie întreg talentul său de maestru al echitaţiei, spre a nu fi aruncat din şa şi proiectat cu nasul în pietrişul de pe alei.

Deodată se auziră sunetele înalte ale unor trompete. De sub arcada Porţii Fericirii apăru în trap întins un detaşament de călăreţi din garda imperială, precedând pe sultanul Mehmed, urmat de un strălucitor alai. Padişahul călărea un armăsar arab. Printre persoanele din suită, Dracula zări cu emoţie chipul îngeresc al fratelui său. „Ce caută Radu în anturajul padişahului?” se întrebă nedumerit.

În calea lui Mehmed se prosternau şi militarii, şi civilii aflaţi în acele clipe în curtea din afară. Sabahattin vru să descalece aşa cum cerea protocolul, dar armăsarul alb, enervat, pare-se, de sunetele trompetelor, o luă razna printre fântânile din curte, ieşind în calea cortegiului imperial. Sabahattin făcea eforturi zadarnice spre a-şi struni bidiviul.

Mehmed se încruntă la început, apoi, înţelegând comicul situaţiei, începu să râdă. Reputaţia de neîntrecut călăreţ a lui Sabahattin suferi în clipa aceea o gravă ştirbire. Cabrările şi berbeceştile armăsarului alb alternau drăceşte. Violenţa mişcărilor lui îl dezechilibră pe Sabahattin, care scăpă picioarele din scări şi se pomeni zvârlit într-o fântână cu apă cristalină, în care se scufundă, spre marele haz al sultanului.

Armăsarul alb se întoarse la Dracula, în vreme ce maestrul cailor se ridică din apă umilit, ud până la piele, lovit, plin de vânătăi.

— Cum de-ai ajuns acolo? îl întrebă Mehmed ironic.

Sabahattin ieşi din fântână, se scutură ca un câine plouat şi, după ce se apropie de padişah, îi înşirui gâfâind o sărmană justificare.

— Cumpără caii! porunci Mehmed. Trebuie să fie năzdrăvani, de te-au tăvălit în halul ăsta! Să-i domesticeşti, spre a-ţi răscumpăra

ruşinea.

— Aşa voi face, Mărite Doamne! replică Sabahattin cu supunere.

În clipa aceea, privirile lui Dracula, care asistase de departe la întreaga scenă, se întâlniră întâmplător cu ale fratelui său. Chipul adolescentului se împurpură brusc. Vlad înţelese imediat că prâslea îl recunoscuse. Nu citi insă în ochii lui nicio bucurie. Se temea oare Radu de ceea ce i s-ar putea întâmpla fratelui său dacă ar fi prins, ori surpriza revederii nu-i făcuse plăcere?

Sultanul dădu pinteni calului, pornind iarăşi la drum. Cortegiul se urni, îndreptându-se spre poarta monumentală care-şi deschisese canaturile de bronz aurit spre piaţa umbrită de copaci din faţa palatului. Vlad Dracula îşi urmări cu privirile fratele, până ce silueta gracilă a acestuia se pierdu pe după arcadele împodobite cu flori săpate în piatră…

Muncit de îndoieli, Dracula părăsi curtea palatului imperial. Norocul îl ajutase să dea repede de urma lui Radu. Înainte de a sosi la Adrianopole, se temuse ca fratele lui să nu fi fost pus la regim de izolare prin vreuna din fortăreţele din Asia Mică, aşa cum li se întâmpla adeseori principilor zălogiţi care displăceau sultanului. Acum nu-i rămânea decât să treacă la executarea celei de-a doua faze a planului său: luarea de contact cu agenţii care ar putea uşura evadarea lui Radu. Unul dintre aceştia era armeanul Arakelian, neguţător de pietre preţioase, care în trecutul nu prea îndepărtat făcuse mari servicii răposatului Vlad-Vodă.

Deşi era în plină zi, iar pe străzi foia lumea, Dracula se îndreptă plin de îndrăzneală spre marele bazar din centrul oraşului. Dacă nu fusese recunoscut la palat, cu atât mai puţin risca să fie identificat de vreunul din târgoveţii aceştia cu care în mod practic nu avusese niciun contact.

Urmat de Toma şi de un singur slujitor, Ilie, străbătea cu pas sigur mulţimea pestriţă. Îl alesese pe Ilie fiindcă ţăranul acesta tânăr învăţase să vorbească turceşte, era isteţ şi mai ales priceput a ieşi cu faţa curată din cele mai mari încurcături. Când ajunse în faţa prăvăliei lui Arakelian, îl lăsă pe Ilie afară, să facă de pază, iar el, Dracula, urmat de Toma, pătrunse înăuntru.

Neguţătorul armean, rotofei şi prosper la înfăţişare, încasa tocmai de la nişte clienţi plini de importanţă nişte pungi cu galbeni pentru un set de perle fine pe care abia le vânduse. Un ajutor al său, slăbănog, cu mutră ştearsă, făcea ordine prin prăvălie.

După plecarea cumpărătorilor de perle, Arakelian se îndreptă

spre Dracula, care examina nişte şiraguri de chihlimbar etalate într-un dulap cu uşi de sticlă.

— Cu ce vă pot fi de folos? îl întrebă bijutierul cu profesională amabilitate. Chihlimbar ca al meu nu se mai găseşte în întreg Adrianopolele.

Dracula se întoarse spre el şi îl sfredeli cu privirile.

— Nu mă mai recunoşti? îl întrebă brusc. Armeanul îl scrută surprins. Încercă să-i descifreze trăsăturile. Deodată în mintea lui se făcu lumină. Buza de jos, atât de cărnoasă şi de proeminentă a vizitatorului, nu putea stârni confuzii. Bâigui:

— Mă înşală ochii sau…

— Nu te înşală! Eu sunt, Vlad! Vlad Dracula!

Arakelian se trezi din buimăceală.

— Ce cauţi aici, Măria-Ta? Pe capul tău s-a pus preţ mare. Dacă se află că mi-ai călcat pragul, s-a terminat cu mine. Iar pe tine, dacă te prind agenţii lui Mahmud, nu mai apuci ziua de mâine.

— Ştiu asta.

— Atunci ce vânt te-a adus la Adrianopole? Ai nevoie de bani?

— Nu. Altceva aştept de la tine. Tatăl meu s-a bizuit întotdeauna pe mintea ta ascuţită. Dar mai ales pe buna ta credinţă. Şi nu s-a înşelat. A sosit vremea să-mi faci şi mie un serviciu.

Arakelian îşi şterse sudoarea de pe frunte.

— Sunt robul tău, Doamne. Numai să stea în putinţa mea… Ştii, eu nu mai am credit la Curte…

Dracula râse. Un râset schimonosit, căruia mustăţile şi barba colier îi dădeau o amprentă diabolică.

— Nu-ţi cer să intervii pentru mine. Vreau să-l scap pe Radu din captivitatea saraiului. Ajută-mă să-l scot de acolo şi n-are să-ţi pară rău. Ştiu că ai legături…

Stânjenit, Arakelian îşi scutură de pe haină un fir de praf imaginar.

— Dacă mi-ai cere să-ţi dau luna, mi-ar fi mai uşor să te servesc.

— Ţi-e frică?

— În slujba părintelui tău Vlad Dracul – Dumnezeu să-l odihnească în pace – n-am şovăit să-mi primejduiesc averea şi viaţa.

— Adevărat. Şi îţi sunt recunoscător pentru asta.

Neguţătorul îşi frecă mâinile transpirate.

— Nu vrei să iei loc, Doamne?

Încerca să câştige timp, spre a-şi pune ordine în gânduri. Se uită

bănuitor la ajutorul său, care-şi făcuse discret de lucru în celălalt capăt al prăvăliei. Scăzu tonul:

— Am să-ţi dau o veste care nu cred să te bucure. Deşi într-un fel ar putea să deschidă zori plini de făgăduieli luminoase pentru Drăculeşti. Chiar şi pentru tine, Doamne.

— Vorbeşte mai limpede, omule! Nu te mai învârti ca o pisică în jurul unei străchini cu smântână!

Tonul iritat al lui Dracula strecură fiori reci în sufletul armeanului.

— Îmi ceri să te ajut la evadarea fratelui tău din sărai, nu-i aşa? Ei bine, este ca şi când mi-ai cere să te ajut la răpirea sultanului însuşi.

Vlad Dracula îşi muşcă buzele.

— Ce vrei să spui?

— Măria-sa Radu este în clipa de faţă primul favorit al Înălţimii-Sale Padişahul.

Dracula se încruntă.

— Nu se poate!

— Ăsta e adevărul curat. Principele Radu l-a eclipsat până şi pe Franco Acciaiuoli.

Vizitatorul îl apucă de mână pe Arakelian. Strânsoarea lui năprasnică îl făcu pe neguţător să geamă.

— Mă doare, Doamne! Îmi rupi încheietura!

Principele îi dădu scârbit drumul.

— Favoritul padişahului? rosti cu ură şi durere în glas. Acolo a ajuns?

Arakelian zâmbi trist.

— Nu e vina lui, Măria-Ta. La început şi-a plâns nenorocirea. Dar acum s-a deprins cu noua lui situaţie. Cred că dacă i-ai cere să te urmeze, te-ar refuza. Tu ce-i poţi da, Mărite Doamne? O existenţă precară, o pribegie mohorâtă, o viaţă lipsită de bucurii…

— Ţelul nostru este tronul Tării Româneşti, un tron care merită orice sacrificii.

— Nu vreau să te supăr, Măria-Ta. Dar fratelui tău îi va fi mai uşor să obţină tronul prin graţia sultanului.

Dracula îşi încleştă mânios pumnii. Se uită bănuitor la Arakelian.

— De unde ştii toate astea?

Neguţătorul îl privi candid.

— De unde ştiu? Toată Curtea ştie! Întreg Adrianopolele ştie!

Principele se uită în jur cu furie neputincioasă.

— Doamne, cu ce am păcătuit de ne urgiseşti atât de cumplit!

Se întoarse spre neguţător.

— Trebuie să existe totuşi o cale ca să-l scap pe Radu… Chiar şi împotriva voinţei lui… Deşi nu-l socotesc atât de ticăloşit încât să se complacă în propria-i nimicnicie!

Arakelian suspină.

— N-aş fi atât de sigur, Măria-Ta. Copiii se încântă repede…

Dârzenia întipărită pe chipul lui Dracula îi dădu de înţeles că orice încercare ar face spre a-l determina să renunţe la planul său ar da greş.

— Trebuie să-l smulg din cloaca asta, Arakelian! Trebuie! Şi tu ai să mă ajuţi!

Armeanul capitulă. O capitulare prea rapidă, care ar fi trebuit să dea de gândit lui Dracula.

— Am să te ajut din toate puterile, Măria-Ta!… Acum unde locuieşti? Va trebui să păstrăm legătura. Mă voi strădui să-ţi procur informaţiile de care ai nevoie, pentru a-ţi duce la îndeplinire planul. Şi oameni am să-ţi găsesc. Oameni siguri. Da, da, foarte siguri…

Pentru ca bunăvoinţa şi zelul lui să nu pară suspecte, se grăbi să adauge:

— Pe mine să mă ierţi că n-am să particip direct la această tentativă. Sunt în pragul bătrâneţii, am familie…

— Înţeleg, răspunse Dracula cu jumătate de glas. Eu trag la caravanseraiul de lângă bazar.

— Aha, la Cevdet Chiorul?

— Da. La Cevdet Chiorul. Vom păstra legătura prin Toma. Îl cunoşti, nu-i aşa?

Arakelian zâmbi placid.

— Cum să nu-l cunosc? Devotatul armaş al Măriei-Sale Vodă Vlad Dracul.

— Când crezi că ai să-mi poţi procura primele date?

— Mă voi strădui să le capăt cât mai repede.

— Poate că voi avea nevoie şi de ceva bani.

— Îţi stau la dispoziţie, Măria-Ta.

— Acum te las. Mâine îl trimit pe Toma la tine. Să fii pregătit sufleteşte! Ne aşteaptă zile grele.

Arakelian suspină.

— Grele şi pline de primejdii. Primejdiile vor colcăi de-acum în jurul nostru aşa cum colcăie liliecii în peşterile adânci şi umede.

— Rămâi cu bine! spuse scurt Dracula.

— Cu adâncă plecăciune, Măria-Ta!

Principele ieşi urmat de Toma, care în tot timpul discuţiei nu scosese un cuvânt. Când se văzură în stradă, Dracula chemă pe slujitor.

— Ilie, tu rămâi aici. Când Arakelian va ieşi din prăvălie, să-l urmăreşti peste tot, iar diseară să-mi raportezi pe unde a umblat. Ai să-l cunoşti uşor pe Arakelian. E scund, gras şi are capul rotund ca o tărtăcuţă.

Ilie se postă într-o cafenea de vizavi, de unde putea ţine sub observaţie intrarea prăvăliei lui Arakelian.

Dracula şi armaşul Toma se îndepărtară preocupaţi.

— Arakelian e un ticălos, şopti scârbit principele.

— Am înţeles că îl bănuieşti, Măria-Ta, din clipa în care i-ai dat o adresă falsă.

— Poate că este totuşi de bună-credinţă. Tata avea încredere în el. Într-o vreme ne-a servit cu devotament.

— Firea omului e mai schimbătoare decât marea.

Gândurile principelui porniră pe alt făgaş.

— Bietul Radu!… murmură după câteva clipe de tăcere.

Dracula îşi găsise adăpost la o femeie bătrână, grecoaică de baştină, care îşi întregea veniturile anemice primind în gazdă călători în trecere prin Adrianopole. Poliţia o tolera, fiindcă obţinea graţie ei informaţii adeseori interesante asupra lumii interlope a oraşului. Grecoaica se grăbise a destăinui poliţiştilor că primise în gazdă pe un geambaş bogat, care vânduse cinci armăsari de preţ lui Sabahattin, fapt pe care-l cunoşteau şi autorităţile. Dracula ar fi putut să-şi prelungească şederea la Adrianopole fără a trezi bănuieli dacă n-ar fi luat legătura cu Arakelian.

În aceeaşi seară, Ilie se înfăţişă la raport principelui. Arakelian îşi părăsise prăvălia îndată după ora prânzului, lăsându-şi ajutorul să servească clientela. Umblase un timp pe străzi, nehotărât, preocupat, lovindu-se de oameni. La un moment dat se oprise în faţa unei case mari, cu trei caturi. Şovăise un timp, apoi urcase treptele de la intrare, pătrunzând în clădire, în aşteptarea sa. Ilie legase vorbă cu nişte trecători, care-i spuseseră că acolo lucra Yakub-Paşa, şeful poliţiei secrete. Arakelian zăbovise un ceas, după care se înapoiase la prăvălie.

Dracula se întoarse spre armaş:

— Ai auzit? Arakelian ne-a trădat. Ce facem?

— Cred că cel mai înţelept lucru este să plecăm degrabă din Adrianopole. Mă tem că la ceasul ăsta suntem căutaţi prin tot

oraşul.

— Au să rămână cu buza umflată. Ieşim din Adrianopole odată cu ţăranii care se întorc prin satele din împrejurimi după ce şi-au vândut zarzavaturile prin pieţe. Dă de veste oamenilor noştri. Pornim îndată la drum.

— Şi încotro o luăm, Măria-Ta?

— Drumurile spre miazănoapte vor fi supravegheate. Nu ne rămâne decât să ne îndreptăm spre miazăzi. Adică spre Constantinopole.

— Şi cu Măria-Sa principele Radu ce facem?

— Mă tem că Arakelian a avut dreptate. Pe Radu l-am pierdut. L-am pierdut pe veci. Îl cunosc. Avea firea influenţabilă a mamei. Nu va rezista ispitelor. Şi ispitele nu vor lipsi. Dumnezeu să-l ajute!… Dacă-l va mai putea ajuta cu ceva!…

* * *

Papa Niccolo al V-lea stătea în dreptul ferestrei şi privea gânditor perdelele de ploaie fină care se lăsau asupra pieţei San Pietro. De la o vreme îl supărau tot mai mult frigul şi umezeala. Semnele bătrâneţii care nu iartă. În ciuda energiei sale, începuse să simtă tot mai greu pe umeri apăsarea anilor. Vârsta îşi făcea loc cu coatele printre preocupările lui absorbitoare, amintindu-i din când în când că este muritor, că este momentul să pună surdină proiectelor măreţe pentru care i-ar fi trebuit zece vieţi spre a le duce la îndeplinire. Ceremoniile lungi îl storceau de vlagă. Le-ar fi scurtat dacă n-ar fi ştiut că locuitorilor Romei le plac pompa serviciilor religioase, procesiunile interminabile, apariţiile în public ale purtătorului mitrei papale.

Niccolo al V-lea, modestia personificată, accepta corvoada onorurilor repetate până la saturaţie fiindcă „meseria” lui de Papă implica sacrificii fără număr. Ar fi preferat să acorde mai mult timp pictorilor, sculptorilor, scriitorilor, savanţilor, dar obligaţiile religioase şi politice îi îngrădeau desfătările spiritului.

Detesta ploaia rece, măruntă, căci îi crea o stare de enervare, de neastâmpăr, puţin prielnică meditaţiilor.

Se întoarse spre arhitectul Rossellino, care stătea lângă uşă, ţinând în mână nişte suluri de pergament. Papa avea încredere în geniul acestui constructor. De aceea îl şi numise arhitect al Vaticanului.

— Ai adus planurile, Bernardo? îl întrebă binevoitor.

— Le-am adus, Sanctitate.

Arhitectul era de statură mijlocie, ca şi Sfântul Părinte. Umbla uşor încovoiat, fiindcă avea un umăr mai înalt decât celălalt. Desfăşură planurile pe masa de lucru a Papei.

— Aceasta e faţada bazilicii, Sanctitate. Aceasta este elevaţia dinspre grădină, iar aceasta…

— Stai o clipă, îl întrerupse Papa, spre a cerceta cu privirile decoraţiile arhitectonice care dădeau faţadei o înfăţişare plină de măreţie. Da, da, da! Bazilica va ilustra în chip fericit pontificatul meu, Rossellino. Dar lucrările sunt vaste… Mă întreb dacă voi apuca să le văd terminate…

— Dumnezeu are să vă dăruiască mulţi ani, Sanctitate, pentru binele Bisericii Catolice şi pentru propăşirea Romei.

— Nu încerca să mă flatezi, Rossellino! zâmbi cu prefăcută severitate Suveranul Pontif. Să vorbim de lucruri mai serioase. Ţi-ai asumat o mare responsabilitate, Rossellino. Reconstrucţia bazilicii San Pietro reprezintă un efort pe care numai un ales al Proniei îl va putea duce la capăt.

Un călugăr tânăr, Fra Benito – secretarul personal al Papei – intră tăcut. Mâinile-i împreunate erau acoperite de faldurile mânecilor negre ale rasei călugăreşti.

Suveranul Pontif îi aruncă o privire laterală.

— Ce vrei, fiule?

— Eminenţele-lor cardinalii Bessarion, Isidor şi Capranica solicită să fie primiţi, Sanctitate.

Papa suspină cu regret.

— Va trebui să amân studierea elevaţiilor, Bernardo. Mă aşteaptă treburi mai arzătoare. Ia-ţi planurile şi du-te! Am să te chem de îndată ce mă voi putea bucura de puţină libertate.

Arhitectul strânse sulurile şi se retrase.

— Să intre cardinalii, zise Papa.

Câteva clipe mai târziu, înalţii ierarhi îşi făcură intrarea în cabinetul de lucru. Veşmintele lor de mătase violetă foşneau asemenea unui aşternut de frunze uscate, tulburate de paşii trecătorilor.

— Ce veşti? îi întâmpină, rezemându-şi palma deschisă de tăblia mesei.

Cardinalii salutară.

— Veşti mediocre, Sanctitate, răspunse Bessarion, luând cuvântul în numele colegilor. Trimişii noştri pe lângă Majestatea-Sa

Împăratul Friedrich s-au întors cu mâinile goale. Împăratul spune că şi-a îndeplinit obligaţiile expediind mesajul său ultimativ sultanului. În acest chip se încheie ciclul. În concluzie, eforturile noastre au rămas sterile. Suveranii, cu excepţia ducelui de Bourgogne, declară că nu pot interveni în sprijinul Bizanţului.

Chipul Papei se acoperi de norii mâhnirii.

— Mă întreb ce va spune nefericitul împărat Constantinos când i se va aduce la cunoştinţă insuccesul demersurilor noastre. Ce răspuns să-i dau? exclamă împreunându-şi mâinile. Îmi plânge sufletul când mă gândesc că nu pot face nimic pentru apărarea unei ţări creştine, încolţită de forţele Islamului.

Se apropie iarăşi de fereastră şi îşi sprijini mâinile de pervaz.

— Dacă va cădea Constantinopolele, ruşinea de pe obrazul creştinătăţii nu se va şterge în veacul veacurilor.

Papa se răsuci pe călcâie cu o vioiciune care-i dezminţea vârsta înaintată.

— Eminenţă, se adresă cardinalului Isidor, îţi cer să pleci neîntârziat la Constantinopole!

Ecleziastul clătină cu tristeţe din cap.

— Ce să le duc, Sanctitate, în afară de binecuvântarea pontificală?

Papa îşi încleşta pumnii.

— Dacă nu facem ceva pentru Bizanţ, compromitem ideea Unirii. Le-am făgăduit, în schimbul Unirii, ajutoare însemnate. Au acceptat condiţiile şi implicit făgăduielile noastre. Le putem înşela aşteptările? Adversarii noştri vor profita de ocazie spre a ne învinui că l-am minţit pe împărat. Eminenţă, am hotărât! Pleci la Constantinopole! Vei angaja pe cheltuiala Vaticanului o mie de arcaşi, care te vor însoţi. Este foarte puţin, dar mai mult decât nimic.

Cardinalul Capranica ridică braţele în semn de neputinţă.

— Cu ce bani, Sanctitate? Vistieria Vaticanului este goală. Cheltuielile prilejuite de serbările încoronării împăratului Friedrich şi de sanctificarea lui Bernardino de Sienna, achiziţionarea codexurilor, a manuscriselor preţioase, a lucrărilor de tot felul care alcătuiesc fondul Bibliotecii Vaticanului, înfiinţată de Sanctitatea-Ta, restaurarea bisericii Santa Maria Majore, frescele pe care Fra Angelico le execută în Capela Niccolină, reconstruirea castelului Sant’ Angelo şi a bazilicii San Pietro au secătuit rezervele noastre băneşti.

Papa înclină capul.

— Da, ai dreptate, Capranica. M-am lăsat pradă păcatului trufiei. Am vrut să fac din Roma prima citadelă a creştinătăţii. Să-i redau strălucirea de odinioară…

Tăcu, plecându-şi privirile în pământ. Părea copleşit de gânduri negre. Deodată se scutură. Ochii îi scânteiară.

— Nu renunţ la luptă! Să transformi în aur, Capranica, toate bunurile mele personale, mobile şi imobile!

— Sunt atât de puţine, Sanctitate. Sanctitatea-Ta a preferat bunurile spirituale celor materiale.

— Să topeşti vesela şi tacâmurile de aur ale Vaticanului!

— S-au topit de multă vreme, Sanctitate. Au mai rămas doar câteva piese remarcabile prin valoarea lor istorică.

— Se impune să găsim noi resurse, Capranica!… Da! Cum de nu m-am gândit până acum! Cămătarii! Adresează-te cămătarilor!

— Cămătarii pretind dobânzi mari, Sanctitate. Pe ei nu-i interesează umanitarul scop al Sanctităţii-Tale.

— Ia legătura cu cămătarii! Nu-l pot trimite la Constantinopole pe Isidor, înarmat doar cu vorbe de încurajare.

— Vorbele sunt adeseori muniţii extrem de eficace, răspunse Capranica.

— Ai dreptate, cardinalule, dar nu în cazul de faţă. La Constantinopole nu ne batem doar spre a recruta prozeliţi.

Capranica se înclină, acceptând în tăcere argumentele Suveranului Pontif. După un timp rosti resemnat:

— Am să fac tot ce-mi va sta în putinţă.

— O mie de arcaşi îmi trebuie, Capranica! Cel puţin o mie…

Cardinalul Capranica răsturnă munţii şi din piatră seacă scoase aur. Dar, vai, în cantităţi infime! Abia îi ajunse pentru recrutarea a două sute de arcaşi. Spre a atinge acest neînsemnat rezultat, Papa se ţinuse de cuvânt, lichidându-şi averea personală. Cardinalii, mult mai bogaţi, nu se înduraseră a face la rândul lor sacrificii materiale. Nici nobilimea romană şi nici neguţătorii avuţi, solicitaţi aproape cu umilinţă, nu se arătaseră receptivi la apelurile Papei. Întristat de indiferenţa lor, Niccolo se adresă poporului. Călugări abili în arta convingerii fură trimişi prin mai toate oraşele italiene de sub oblăduirea Bisericii spre a face chetă în sprijinul apărării Bizanţului. Fiindcă nici acest procedeu nu dădu rezultate, Suveranul Pontif decise să treacă la mijloace extreme. Instituirea unei dări extraordinare, care să acopere cheltuielile impuse de recrutarea

celor o mie de arcaşi, ceruţi iniţial de el, precum şi de închirierea unor nave înarmate şi cu echipaj complet, menite a fi puse la dispoziţia împăratului Constantinos al XI-lea…

Leone Storlato era un estet. Aproape că nu trecea zi fără să se plimbe pe străzile populate ale Romei, să nu intre prin biserici, să le admire îndrăznelile arhitectonice şi, în acelaşi timp, să tragă cu urechea la vorbele drept-credincioşilor. „Jos cu noile dări!” scrâşneau oamenii striviţi de sărăcie. „Ducă-se dracului Constantinopolele, cu toţi romeii lui! Să-şi poarte singuri de grijă! Parcă pe noi ne ajută cineva?!”

Leone Storlato se impusese repede în societatea înaltă a Romei. Amator de lux, de banchete, de conversaţii spirituale, prindea şi spicuiri din discuţiile purtate de nobili şi de bogătaşi. „Suntem sătui de fanteziile Papei! Ce ne pasă nouă de ereticii din Bizanţ?” Interlocutorii lui din saloanele acoperite cu fresce magnifice preferau să-şi investească banii în afaceri rentabile decât să-i arunce pe gârla utopiilor generoase.

Leone Storlato era un neguţător abil şi un negociator şi mai abil. Tratativele mijlocite de el între Vatican şi armatorii veneţieni, pentru închirierea unor nave destinate ajutorării Constantinopolelui, se încurcaseră graţie lui, intrând într-un inextricabil impas. Spre a le zădărnici fără a fi bănuit de sabotarea lor, îndemna în secret pe reprezentanţii Papei să nu fie prea concesivi faţă de veneţienii hapsâni, iar pe aceştia îi punea în gardă, tot în secret, asupra haosului financiar de la Vatican.

Leone Storlato era mare amator de intrigi. Stipendiind cu dărnicie diverse personaje cu influenţă din Roma, cunoştea prin intermediul lor stadiul negocierilor diplomatice purtate de Sfântul Părinte cu suveranii creştini. Ori de câte ori îi fusese cu putinţă, pusese beţe în roatele tratativelor.

Toate informaţiile primite le transmitea – prin mesaje cifrate – lui Yakub-Paşa şi vizirului Zaganos, care le foloseau în paguba creştinătăţii.

Dar Leone Storlato se mândrea mai ales cu puterea sa magnetică asupra unor oameni lipsiţi de personalitate, pe care izbutea să-i manevreze după bunul-plac, să-i împingă la fapte adeseori contrarii intereselor lor. Subordonarea lui Stefano Porcari putea fi socotită una dintre marile sale biruinţe în acest domeniu. Înflăcăratul nobil roman, care visa să reediteze isprăvile lui Cola di Rienzi, instalându-se prin forţă la conducerea Romei, se dovedise

capabil să mobilizeze numeroşi nemulţumiţi ai regimului, entuziasmându-i cu discursurile lui incendiare.

„Pe treptele tronului papal s-a instalat Antihrist. Succesorul Sfântului Pietro nu este decât un diavol cu chip de om, sprijinit de oştirile întunericului. Cardinalii, nobilimea neagră, nu sunt decât nişte instrumente în mâna nevrednicului care se intitulează astăzi cu neruşinare vicarul lui Isus Hristos. Niccolo al V-lea nu este decât un simoniac, trimis al lui Lucifer pe pământ. Roma trebuie eliberată! Roma trebuie să devină republică laică!”

Spre nemulţumirea lui Leone Storlato, nobilul Porcari săvârşea adeseori imprudenţe, vorbind nu numai în faţa oamenilor pe care se putea bizui, ci şi a unor inşi mai puţin siguri. Se pare că printre aceştia se aflaseră şi câţiva agenţi ai prefectului Romei. Fiindcă Porcari se mai bucura de stima Papei, care stăruia să-i preţuiască civismul şi intransigenţa morală, prefectul se abţinuse să-l aresteze. Îi fixase însă domiciliu obligatoriu la Bologna, spre a pune capăt agitaţiei întreţinute de Porcari la Roma. Din ordinul cardinalului Capranica, guvernatorul Bolognei dăduse dispoziţiuni exilatului să se prezinte săptămânal autorităţilor locale, spre a i se controla şederea continuă în oraş. Leone Storlato intervenise în această fază, asigurând prin curieri legătura între Porcari şi prietenii lui din Roma. Îl vizita uneori în taină, şi atunci purtau lungi discuţii. Înzestrat cu o mare putere de convingere, Storlato reuşi să strecoare în mintea interlocutorului ideea organizării unui complot împotriva Papei şi a oligarhiei ecleziaste. Suprimarea colonelului principe di Santa-Vittoria, la care participase direct Porcari, nu fusese oare un semn al Proniei? Dumnezeu îl desemnase pe el, Stefano Porcari, să fie executorul mâniei cereşti! Uciderea Suveranului Pontif şi a principalilor săi demnitari va provoca o răscoală a poporului, va duce la dărâmarea putredului edificiu al puterii papale şi la instaurarea unei societăţi noi, după modelul antic. Porcari ar urma să devină şef suprem al statului.

Storlato era dornic să grăbească izbucnirea crizei. După insuccesul înregistrat de apelul său pe lângă suveranii creştini, Niccolo al V-lea se gândise la o nouă formulă. Pacificarea Italiei – până atunci teatrul unor războaie endemice între diferitele republici, ducate şi regate care alcătuiau un adevărat mozaic de state, cu interese divergente – şi mobilizarea tuturor forţelor armate existente în peninsulă pentru salvarea Bizanţului. Veneţia, Florenţa, Genova, ducatul de Milano, regatul Neapolelui, precum şi

droaia de seniori şi *condottieri* contactaţi de agenţii Suveranului Pontif înclinau să-i accepte propunerile în schimbul unor compensaţii. Storlato era hotărât să împiedice realizarea acestui plan, care ar fi asigurat Constantinopolelui muribund noi şi poate miraculoase energii. Îi înlesni lui Porcari câteva vizite la Roma, punându-i la dispoziţie echipaje rapide, care de fiecare dată îl aduceau înapoi în timp util, astfel încât acesta să se poată prezenta la controlul autorităţilor bologneze.

Dările noi, anunţate cu atâta zgomot de Vatican, creaseră o stare de efervescenţă la Roma, prielnică organizării complotului. Îmboldit de Storlato, idealistul Porcari trecu la pregătirea materială a conjuraţiei. Fixă şi termenul fatidic. Cu o seară înainte, potrivit instrucţiunilor acestuia, partizanii săi se întruniră la palatul din Roma al Giulianei, sora lui Stefano, unde li se oferi un mare banchet, replică a agapelor din Antichitate, unde războinicii se întâlneau la un pahar cu vin, spre a pecetlui printr-o comunitate spirituală bătălia în care aveau să se angajeze în ziua următoare.

În acelaşi timp, Stefano părăsi în taină Bologna, îndreptându-se spre Roma, unde sosi – după o cursă infernală – noaptea, aproape de ora trei. În cinstea marii lovituri, îşi îmbrăcase veşmintele lui de sărbătoare. Conjuraţii îl primiră cu bucurie. Discursul lui, plin de înfocare, împănat cu citate din Petrarca, stârni entuziasmul. Porcari îi îndemnă să-şi oţelească sufletul spre a săvârşi fapta pe care împilatul popor al Romei o aştepta cu atâta nerăbdare: doborârea clicii de ecleziaşti desfrânaţi ce-şi însuşiseră prin viclenie puterea seculară şi întemeierea unei republici democrate, a unei societăţi noi, animată de cele mai frumoase virtuţi. Împărţi apoi sarcinile, desemnând nominal pe complotiştii ce aveau să ia cu asalt reşedinţa Papei, precum şi pe cei ce urmau să dea alarma în oraş şi să îndemne populaţia la revoltă. Fixă intrarea în acţiune la patru ceasuri după ultimul cântat al cocoşilor…

Leone Storlato obişnuia să citeze celebra maximă a lui Diogene Laertius: „Prudenţa depăşeşte toate celelalte virtuţi, după cum vederea depăşeşte toate celelalte simţuri”. Complotul lui Stefano Porcari avea sorţi de izbândă, dar în asemenea cazuri este înţelept să îţi iei măsuri de prevedere. Relaţiile lui cu Porcari erau cunoscute. Un eşec al conspiratorilor ar dezlănţui represalii, cu întreg cortegiul lor de arestări, de torturi menite a smulge mărturisiri şi, în final, de execuţii capitale.

În noaptea întâlnirii conjuraţilor, Storlato părăsi Roma,

îndreptându-se spre Ostia. Ajuns acolo, se instală sub un nume de împrumut – precauţiune suplimentară – la hanul „Il Gattopardo Rosso”. Stabilise dinainte ca un tânăr din grupul lui Porcari, pe nume Mario Lisi, să-i aducă la Ostia ultimele veşti asupra desfăşurării complotului.

Fiindcă era târziu, încercă să se culce, dar nu izbuti să aţipească. Răsăritul soarelui îl găsi îmbrăcat, stând la fereastra deschisă a camerei sale şi privind absent marea. O navă pregătită din timp îl aştepta în port. În eventualitatea unui insucces al conspiraţiei, se va îmbarca, făcându-se nevăzut. Mintea îi lucra febril. Dacă Porcari îl va suprima pe Papă, el, Leone, va binemerita recunoştinţa sultanului. Vâlva stârnită de asasinarea Suveranului Pontif, apoi convocarea conclavului pentru alegerea noului Papă vor face ca problema ajutorării Bizanţului să treacă pe ultimul plan.

La un moment dat fu trezit din reverie de o discretă chiorăială în intestine. Îşi dădu seama că îi era foame. Se felicită, fiindcă organismul său îşi îndeplinea funcţiile în mod normal, chiar şi în aceste clipe de tensiune. Coborî în birtul hanului şi comandă un mic dejun suculent. Ouă, şuncă, unt, marmeladă şi fructe. Multe fructe!

În timp ce se înfrupta dintr-o felie de şuncă, porni să sufle dinspre Mediterană un vânt puternic, stârnind vârtejuri de praf pe uliţă. Obloanele de la ferestrele sălii de mese se smuceau, scârţâind enervant. Clopotele unei biserici din apropiere prinseră să sune, vestind începerea serviciului religios. Storlato îşi spuse că la ora aceasta zarurile fuseseră aruncate. Izbândise oare Porcari?

Deodată o frică ciudată i se strecură în suflet. Se încruntă, iritat de propria-i slăbiciune. Începuseră nervii lui să cedeze? Sau era un presentiment?

Privirile-i cătau cu nerăbdare spre uşa de la intrare, care se deschidea când şi când, lăsând să pătrundă în birt, sau să iasă, tot felul de muşterii.

Brusc, un nod i se ridică în coşul pieptului. În pragul uşii apăruse tânărul Mario Lisi. Ochii lui aveau o expresie rătăcită, înspăimântată. În urma lui păşeau apăsat trei inşi cu mutre încruntate. Storlato simţi că i se usucă limba. Se ridică repede de la masă şi se strecură spre uşa care răspundea în curtea din dosul clădirii. În acelaşi timp, indivizii cu mutre întunecate se îndreptară spre hangiu, cu care legară o convorbire purtată cu voce joasă. Leone îşi făcu drum printre nişte beţivani, deschise fără zgomot uşa şi ieşi afară. Străbătu în fugă curtea dosnică, ţâşnind apoi într-o

stradă laterală. Cunoştea bine traseul până în port, fiindcă îl studiase din timp. Când ajunse în strada principală, foarte frecventată la acea oră, micşoră pasul, ca să nu trezească atenţia. Din când în când se uita înapoi, spre a se asigura că nu este urmărit. În mai puţin de şapte minute ajunse în port. Corabia – limanul său – aştepta la chei. Leone se urcă în fugă pe punte.

— Plecăm imediat! ordonă căpitanului.

Marinarul se uită spre largul mării.

— Vântul ăsta e tare neprielnic…

Storlato îl repezi furios:

— Nu înţelegi, omule, că trebuie să ieşim din port fără zăbavă?!

Expresia ochilor veneţianului era atât de grăitoare, încât marinarul înţelese că nu aveau timp de pierdut. Fluieră scurt, dând semnalul de plecare. Pe bord activitatea se declanşa, febrilă. Oamenii desprinseră parâmele, ridicară pasarela, desfăşurară pânzele. Căpitanul îşi puse la bătaie toată măiestria de navigant, spre a nu lăsa nava – împinsă de vânt – să se lovească de chei.

Leone înălţă, în gând, o rugă fierbinte Sfintei Fecioare, cerşindu-i ajutorul. Vântul îl îngâna, făcând să vibreze cordajele.

Când corabia prinse, în sfârşit, să se îndepărteze de chei, Leone văzu stârnindu-se agitaţie printre mulţimea de gură-cască, oricând amatoare să urmărească ieşirea unei nave în larg. Zbirii care trecuseră pe la han făceau semne căpitanului corăbiei să se înapoieze la chei.

Leone răsuflă uşurat. Scăpase cu viaţă. Acesta era esenţialul. Misiunea lui se încheiase, parţial, cu un eşec. Porcari nu fusese la înălţime. Recompensa la care s-ar fi socotit îndrituit în cazul asasinării Papei se spulberase ca un vârtej de praf. Asta nu însemna însă că abandonase partida. Va găsi alte căi spre a-i sluji pe Zaganos şi pe Yakub-Paşa.

* * *

Rezemat de balustrada punţii, Alexandru Vulturescu privea cu teamă şi admiraţie spectacolul fantastic al norilor vineţii, uriaşi, care se ridicau dinspre răsărit, prevestind furtună. Marea Neagră începuse să-şi arate colţii. Vântul smulgea stropi de spumă verzuie de pe crestele valurilor, care se umflau, gata să acopere puntea corăbiei, spre a se surpa apoi spre străfundurile unor râpe lichide, scobite de gigantice mâini nevăzute.

Alexandru Vulturescu împlinise în acel prag de toamnă 20 de ani,

împănaţi cu tot felul de experienţe, unele mai excitante decât altele. Avusese o copilărie şi o adolescenţă agitate. La o vârstă când puii de om se joacă în ţărână, taică-său, boierul Vladimir Vulturescu, îi pusese în mână o sabie miniaturală. Vremurile erau atât de viforoase, încât părinţii grijulii preferau să-şi vadă odraslele mânuind mai mult armele şi mai puţin jucăriile. Viaţa omenească era tare ieftină. Cei pricepuţi a se bate erau privilegiaţi, căci puteau să-şi prelungească existenţa până când adversari mai dibaci sau mai norocoşi îi ajutau să treacă în imperiul umbrelor, fără a mai apela la serviciile unui preot care să-i împărtăşească.

Alexandru Vulturescu avusese prilejul să se bată cu ungurii şi cu turcii, cu moldovenii şi cu polonii, căci în acele timpuri prieteniile şi duşmăniile se legau şi se dezlegau cu o frecvenţă uluitoare. Avea 12 ani când înfipsese pentru întâia dată cuţitul într-un om. Ţara era în plin război. Iancu de Hunedoara intrase cu armată în Valahia spre a-l detrona pe Vlad Dracul. O ceată de unguri dezertori dăduseră năvală în conacul Vulturescului de pe malul Prahovei. Spărseseră uşile de la pivniţă, desfundaseră butoaiele cu vin, se îmbătaseră, iar după ce jefuiseră giuvaericalele Ruxandrei, mândra soţie a lui Vladimir Vulturescu, se năpustiseră asupra ei şi încercaseră să o siluiască. Nevârstnicul Alexandru, înnebunit de ceea ce vedea, smulsese un cuţit mare de vânătoare dintr-o panoplie şi îl înfipsese în spinarea soldatului care o doborâse pe Ruxandra pe o sofa.

Spre norocul băiatului, în clipa aceea sosise la conac tatăl său, cu o ceată de oameni de-ai lui, toţi straşnic înarmaţi. Ungurii, ameţiţi de băutură, fuseseră spintecaţi până la unul. După luptă, bătrânul Vulturescu îşi ridicase în braţe fiul, îl sărutase şi îi lăudase isprava.

Mai târziu, când Vlad Dracul îşi abătuse urgia asupra boierilor din tabăra Dăneştilor, Alexandru îşi urmase tatăl în bejenie tocmai în Polonia. Răsturnarea de la putere a lui Vlad Dracul şi înscăunarea lui Vladislav al II-lea pe tronul Valahiei readusese şi pe Vulturescu în patrie, unde i se încredinţaseră mari demnităţi. Trimis în ambasadă la Viena şi în Oraşul Lagunelor, îşi luase fiul spre a-i arăta lumea largă. În acest chip i se deschisese gustul lui Alexandru pentru călătorii. Tatăl său era un mare prieten al Bizanţului. Fiul îi împărtăşea simpatiile pentru cauza lui Constantinos al XI-lea.

Când împăratul Constantinos ceruse ajutor lui Vladislav al II-lea, boierul Vladimir Vulturescu înţelesese că vitregele condiţii geografice ale ţării sale, înconjurată numai de vecini hrăpăreţi, nu-i

îngăduiau să intervină pe faţă în sprijinul Bizanţului. Dar aceasta nu-l împiedicase să propună lui Vodă a permite voluntarilor români să lupte pentru apărarea Constantinopolelui. Alexandru se înrolase printre primii în rândurile românilor dornici să-şi pună sabia în slujba creştinătăţii bizantine.

Se îmbarcase la Chilia, laolaltă cu o ceată de tineri şi entuziaşti boieri, pe bordul unei nave veneţiene care venea de la Caffa şi se îndrepta spre Constantinopole. Alte grupuri aveau să-i urmeze pe aceeaşi cale.

Alexandru făcea pentru prima oară o călătorie lungă pe mare. Drumul până la Veneţia îl străbătuse pe uscat. Numai când trecuse de pe *terra firma* în mult cântatul Oraş al Dogilor, pusese piciorul pe puntea unui barcaz.

Acum naviga pe o galeră a Serenissimei Republici, comandată de nobilul veneţian Girolamo Morosini. Nava lungă şi iute, cu dublul ei rând de rame etajate, mânuite de vâslaşi vânjoşi, îi evoca un uriaş miriapod alunecând peste apele mării.

Pe Alexandru nu-l înspăimântau valurile, deşi nava izbită în flanc se legăna zănatic. Spre a nu primejdui echilibrul galerei, Morosini hotărâse să coboare pânzele şi să se folosească numai de forţa ramelor. Cârmind împotriva vântului, avea putinţa de a sparge cu prova ascuţită şi înaltă talazurile furioase, slăbind violenţa impactului şi micşorând tangajul.

Cei mai mulţi camarazi ai lui Alexandru sufereau de rău de mare. Numai el se simţea bine şi uşor ca un fulg. Îl umfla râsul când îşi vedea camarazii pământii vărsând o spumă galbenă-verzuie. Schimele lor chinuite erau de un irezistibil comic. Şi Vintilă Florescu, şi Vlad Dobrotă, şi Neagoe Strehăianu, şi Mircea Udrişte, şi fraţii Craiovescu se ţineau de burtă şi îşi dădeau ochii peste cap, ca şi când s-ar fi aflat în pragul morţii.

Zâmbind, Girolamo Morosini îi încuraja, spunându-le că răul acesta, violent în aparenţă, va trece de îndată ce valurile se vor linişti. Comandantul galerei avea o deosebită simpatie pentru tatăl lui Alexandru, pe care-l cunoscuse la Veneţia. Mai târziu se revăzuseră în capitala miniaturalului imperiu al Trebizondei, care-şi ducea o existenţă precară pe margine de prăpastie.

Alexandru asculta cu încântare mugetul vântului, care făcea să vibreze coardele navei asemenea unei imense lăute. Stihiile dezlănţuite erau întovărăşite de ritmul obsedant al unei tobe lovite cu regularitate de şeful echipajului, care imprima o mânuire

coordonată a vâslelor.

Deşi era în amiaza mare, cerul acoperit de nori groşi, plumburii se întunecase ca în faptul serii.

— Pământ! se auzi glasul marinarului de la postul de observaţie.

În aceeaşi clipă se produse o spărtură în nori, lăsând razele soarelui să învăluie galera într-o aură magnifică.

— Înainte de asfinţit suntem la Constantinopole, vorbi Morosini lui Alexandru, pe care-l luase alături de el pe puntea de comandă. Furtuna are să cadă. Din fericire, ne-am aflat la marginea ei. Altfel, ne-ar fi scuturat rău. Marea Neagră este tare nărăvaşă. Adriatica noastră se arată mai blândă. Ai navigat vreodată pe Adriatica?

— Nu, *Messer*.

— După ce despresurăm Constantinopolele, te poftesc să mă însoţeşti până la Veneţia.

— Foarte bucuros, *Messer*, replică încântat Alexandru.

Prezicerea lui Morosini se împlini. Norii se risipiră repede. În mai puţin de o oră, soarele aninat la zenit scălda în aur marea. Valurile se agitau însă cu aceeaşi neîmblânzire.

Morosini scruta marea spre miazănoapte. Deodată chipul i se însenină. Desluşise în depărtare silueta celei de-a doua galere de sub comanda sa, care se apropia cu iuţeală. Furtuna le despărţise temporar. Ţărmul Anatoliei, subţire ca un şnur verzui, se ivise spre miazăzi.

Galera făcu o rotire de aproape 130 de grade, îndreptându-se spre sud-est-est.

— Cam în două ceasuri pătrundem în strâmtoarea Bosforului, Alexandre. Ai să vezi atunci una dintre cele mai frumoase privelişti din lume. Morosini îl bătu pe umăr: Mi-a plăcut comportarea ta, băiatule. Ai stofă de marinar. Nu te ispiteşte să intri în serviciul Serenissimei Republici? Veneţia are nevoie de oameni curajoşi ca tine.

— Şi ţara mea are nevoie de braţe tinere, *Messer*.

— Frumos răspuns. Dar în slujba noastră ai câştiga bani mulţi.

— În Ţara Românească banii nu au mare preţ. Ce să faci cu ei? Să-ţi durezi palate? Vin turcii sau tătarii şi ţi le dărâmă. Să trăieşti în lux, ca la Veneţia? Cine are timp să huzurească? Noi şi în somn ţinem sabia sub pernă.

Nava înainta acum cu vântul în spate. Alexandru se uita la spinările musculoase ale vâslaşilor de pe galeră, care se plecau încordându-se la fiecare vâslire. Nava se lupta din greu cu valurile.

Linia întunecată a pământului se apropia treptat. Se desluşeau înălţimi, promontorii, golfuri. Deodată ţărmul păru să se frângă, despărţit de un braţ de mare înfipt adânc în carnea uscatului.

— Bosforul! exclamă Morosini, acoperind cu glasul său bufniturile talazurilor care se zdrobeau de flancurile navei.

Când pătrunseră în pâlnia strâmtorii, valurile se potoliră, fără însă ca frământarea mării să înceteze cu totul. Apele târâte de un curent puternic se repezeau spre gura strâmtorii, asemenea unui fluviu. Prin faţa ochilor lui Alexandru prinseră să defileze maluri stâncoase, acoperite de o vegetaţie bogată, peste care toamna revărsase o varietate de tonuri calde, de la verdele-întunecat bătând spre ruginiu până la galbenul-auriu şi roşul cu luciri de purpură.

Ici şi colo răsăreau printre promontorii localităţi cu case albe sau galbene, asemenea unor cuburi de joacă pentru copii. Privite mai de aproape, îşi pierdeau înfăţişarea idilică de mai înainte. Clădirile, căzute în paragină, aveau ziduri crăpate, ori pete mari, lăsate de tencuiala căzută. Printre ele rătăcea câte un moşneag decrepit ori câte un câine famelic. Uneori, printre perdelele de copaci arămii apăreau ruinele falnice încă ale unor palate cu pereţii înnegriţi de limbile flăcărilor care le devoraseră în parte, cu coloane despicate, învăluite în perdele de iederă. Orbitele goale ale ferestrelor văduvite de vitralii păreau nişte bieţi ochi orbi. Toate aceste vestigii erau mărturiile unei glorii care-şi trăise ultimele pâlpâiri. S-ar fi zis că peste strâmtoarea cu meandrele ei fermecătoare şi cu castelele romantice căţărate pe înălţimile stâncilor trecuse aripa distrugerii, a morţii. Deasupra întregii firi plutea o ambianţă malefică.

Alexandru Vulturescu simţi o apăsare grea asupra pieptului, o tristeţe neînţeleasă.

— Pe culmea acestor stânci cenuşii ce se iţesc din mijlocul vegetaţiei, îi vorbi Morosini, trăia într-un palat de piatră regele Phineos, orbit de zei fiindcă îşi năpăstuise feciorii, Plexippos şi Pandion, scoţându-le ochii în urma îndemnurilor criminale ale mamei lor vitrege, Idaea... În golfuleţul de colo se zăresc ruinele templului dedicat lui Jupiter de către calcedonieni. Justinian i-a schimbat destinaţia, transformându-l într-o biserică creştină, închinată Sfântului Arhanghel Mihail... Pe promontoriul din stânga se înălţa templul lui Venus Meretricia. Navigatorii greci care străbăteau Bosforul făceau câte un scurt popas, spre a aduce jertfe zeiţei...

Alexandru asculta captivat povestirile lui Morosini. Veneţianul cutreierase mări şi ţări. Cultura lui clasică îi permitea să dea viaţă peisajelor, readucându-le pentru câteva clipe suflul trecutului.

— Vezi muntele acela în formă de piramidă? I se spune Muntele Uriaşului fiindcă la poalele lui îşi avea palatul Amycos, regele bebrycilor şi fiu al lui Poseidon. Înzestrat cu o putere neobişnuită, provoca la luptă pe mai toţi călătorii aflaţi în trecere pe teritoriile sale. Legenda mai spune că Pollux, unul dintre argonauţi, a izbutit să pună capăt invincibilităţii lui, culcându-l la pământ cu o singură lovitură de pumn. Grecii antici credeau că pe acest munte îşi avea patul Hercule. Evreii pretind că aici s-ar afla mormântul lui Josua, judecătorul.

Evocările lui Morosini îi dezvăluiau lui Alexandru o lume necunoscută, fabuloasă, care-i răscolea închipuirea.

— Vezi valea care se deschide dincolo de pâlcurile de platani bătrâni? continuă veneţianul. Acolo se spune că şi-au stabilit tabăra primii cruciaţi. Platanului aceluia semeţ i se spune „Platanul lui Godefroi de Bouillon”…

Apele Bosforului se strâmtau uneori, luând înfăţişarea unui fluviu strivit într-un defileu îngust, spre a se lărgi apoi fără veste, asemenea unui vast lac verzui. Pe malurile golfurilor se desfăşurau în amfiteatru orăşele şi cheiuri pustii. Niciun fir de fum nu se ridica din hornurile caselor. S-ar fi zis că un cataclism stinsese orice suflare omenească.

— Peisajele acestea dezolante ilustrează dezastrele care s-au abătut asupra Bizanţului. Nu-ţi poţi închipui, Alexandre, ce minunat arăta Bosforul când pe meleagurile astea domnea pacea. Pe învelişul apelor se încrucişau nave de toate mărimile, exuberant pavoazate. Localităţile înşiruite ca mărgelele pe aţă, de-a lungul ambelor ţărmuri, vibrau de râs şi de veselie. Nu numai oamenii, ci şi întreaga natură erau în sărbătoare. Grădinile luxuriante coborau în pantă până la nivelul mării. În aer pluteau miresme. În această ambianţă de bucurie şi desfătare răsunau ca nişte glasuri venite de dincolo de mormânt imprecaţiile anahoreţilor care prevesteau numai nenorociri. Veniţi din mijlocul pustietăţilor, se amestecau printre oamenii paşnici şi-i înspăimântau proorocind Constantinopolelui soarta Sodomei. Cenobiţi, ieşiţi de prin monastiri ca păsările de noapte la lumina zilei, îşi uneau glasurile cu ale celorlalţi soli ai morţii. Monahii nu sunt niciodată în stare să cânte viaţa, bucuria, tinereţea. Rămân nişte pieze-rele. Tu crezi în

pieze-rele, Alexandre?

— Cred, *Messer* Morosini, răspunse cu frică tânărul, făcându-şi semnul crucii.

După un cot al strâmtorii apărură deodată zidurile întunecate, ameninţătoare, ale fortăreţei durate pe malul asiatic de către sultanul Baiazid-Khan. Perechea sa, cetatea Boghaz Kessen, ridicată de Mehmed al II-lea, îşi profila turnurile cenuşii pe ţărmul vestic. În vreme ce galera se apropia de fioroasele expresii ale puterii islamice, Alexandru avu impresia că Bosforul era gâtuit de doi balauri uriaşi, ca în poveştile cu zmei auzite în copilărie.

— Sunt câinoşi turcii, *Messer* Morosini.

— Câinoşi, Alexandre! Foarte câinoşi!

Când prima galeră ajunse în dreptul fortăreţei Boghaz Kessen, se auzi de pe turnul cel mare un glas puternic, transmis peste ape printr-un porta-voce.

— Coboară pânzele, căpitane! Coboară pânzele degrabă, ridică din apă vâslele şi opreşte nava!

Morosini se uită perplex la ofiţerii din preajma sa.

— Ce e cu turcii ăştia? Au înnebunit?

Vâslaşii continuau să mânuiască vâslele în ritmul ropotului de tobă. Pânzele umflate de vânt sporeau iuţeala celor două nave.

O grindină de săgeţi slobozite de pe zidurile cetăţii se abătu asupra galerelor, căzând pe punţi sau în apă. Câteva îşi atinseră ţinta. Doi vâslaşi, un soldat din garda primei galere şi doi marinari căzură loviţi de săgeţi. În acelaşi timp bombardele de pe cele trei turnuri ale cetăţii prinseră să scuipe foc. Proiectilele încadrară navele fără a le lovi.

Morosini înţelese că turcii hotărâseră să nu îngăduie niciunei nave creştine a mai străbate Bosforul.

— Strângeţi pânzele! ordonă. Ridicaţi ramele.

Manevrate de marinarii veneţieni, velele fură lăsate la iuţeală. Vâslaşii încetară să mai vâslească. Când văzu că poruncile îi sunt îndeplinite, comandantul fortăreţei ordonă încetarea focului. Soldaţi turci se urcară în cele câteva bărci aliniate la cheiul din faţa zidurilor înalte şi se îndreptară spre galerele veneţiene. Morosini se prefăcea că îi aşteaptă. Observase însă cu bucurie că puternicul curent al apelor îi purta navele spre sud, îndepărtându-le de cetate. Când socoti că vasele erau pe punctul de a ieşi din raza de acţiune a bombardelor turceşti, ordonă să se desfăşoare pânzele şi să se pună grabnic în mişcare lopeţile.

Surprinşi de manevra lui, turcii dezlănţuiră iarăşi focul de artilerie, lipsit de data aceasta de orice eficacitate. Nici săgeţile turceşti nu mai ajunseră până la galere. Stimulaţi de ropotul accelerat al tobei şi de poruncile ofiţerilor, vâslaşii mânuiau cu putere ramele.

Când îşi văzu galerele în afara primejdiei, Morosini îşi făcu semnul crucii. Se adresă ofiţerilor săi:

— Bombardarea galerelor noastre reprezintă o încălcare a tratatelor. Serenissima Republică nu va întârzia să impună respectarea pavilionului lui San Marco.

Vasele lui Girolamo Morosini ajunseră cu bine la Constantinopole. Alexandru Vulturescu şi ceilalţi tineri voluntari români erau plini de însufleţire. Luaseră primul contact cu inamicul, şi aceasta le sporea avântul războinic.

Mare fu însă bucuria constantinopolitanilor. Cetatea zidită de Mehmed pentru gâtuirea Bosforului nu-şi împlinea aşteptările. Dacă Morosini izbutise să străbată strâmtoarea în dispreţul tunurilor de pe Boghaz Kessen, de ce n-ar izbuti şi alţii?

Dar starea de euforie a romeilor nu avea să dureze mult. Veşti alarmante sosiră din Peloponez. Turahan-Bey, unul dintre cei mai bătăioşi generali turci, năvălise cu trupele sale pe teritoriile Despotatului Moreii. O campanie de diversiune, menită să împiedice pe principii Demetrios şi Thomas, fraţii împăratului Constantinos, să vină cu armatele lor în ajutorul Constantinopolelui. Ahmed-Paşa şi Omar-Paşa, fiii lui Turahan-Bey, străpunseseră liniile de apărare ale romeilor din Istmul Corintului, pătrunzând adânc în Arcadia, iar după ce lăsaseră în urmă Mantinéea şi muntele Ithom, înfrângând rezistenţa apărătorilor bizantini, luaseră cu asalt localitatea fortificată Neopoliehné, socotită până atunci inexpugnabilă…

Apărătorii Constantinopolelui înţeleseră, plini de consternare, că trebuiau să se limiteze la propriile lor resurse şi că nu se mai puteau aştepta la niciun ajutor din partea fraţilor din Peloponez…

* * *

Gismondo Pandolfo Malatesta, senior de Rimini, îşi struni calul înspumat şi, după ce sări cu agilitate din şa, se îndreptă cu paşi mari spre uşa cortului său de campanie. Căpitanii lui, care-l însoţiseră în goana aceea nebunească după luptele de la Castellina, descălecară la rândul lor. Un strat gros de praf le acoperea

armurile, coifurile împodobite cu pene jucăuşe, scuturile cizelate.

Mânia îl înăbuşea pe Gismondo Malatesta. Federigo de Montefeltro, conte de Urbino, căpitanul general al trupelor regelui Alfonso al Neapolelui, îl silise – după o serie de violente ciocniri militare angajate pe teritoriul Toscanei – să se retragă cu trupele spre nord, evitând căderea într-o încercuire cu urmări dezastruoase.

Până a nu se întâlni pe câmpurile de bătălie cu acest Montefeltro – mai tânăr cu cinci ani decât el, – Gismondo zburase din victorie în victorie. Nu i se spunea oare „Neînvinsul *condottier*”? Numai datorită calităţilor lui de strateg îşi păstrase aproape intacte trupele, deşi rivalul său îl hărţuise rău în mai toate acţiunile militare din ultima vreme. Capitalul unui *condottier* este alcătuit din soldaţii săi. Dacă ar pierde oameni mulţi în fiecare bătălie, ar da faliment, aşa cum dau faliment bancherii care-şi pierd banii în afaceri nerentabile. Războiul purtat între *condottieri* cu experienţă se desfăşoară după reguli bine stabilite. Marşuri, contramarşuri, ciocniri, dezangajări oportune şi iar marşuri şi contramarşuri, cu pierderi omeneşti cât mai reduse. Un adevărat balet strategic şi tactic, în care adevăraţii perdanţi sunt suveranii ajunşi în trista situaţia de a angaja serviciile *condottierilor*, dar mai ales populaţia civilă de pe teritoriile ce constituie teatrul de război.

Un curier – albit de stratul gros de colb ce-i acoperea faţa şi hainele brodate cu culorile Republicii Florentine – îl aştepta în faţa cortului, purtând un mesaj cu sigiliul senioriei. Gismondo Malatesta se opri, luă sulul de hârtie, îl desfăcu plin de nervozitate şi îşi aruncă privirile asupra rândurilor scrise caligrafic. După ce le parcurse la repezeală, se întoarse spre căpitanii care făcuseră cerc în jurul lui.

— Domnilor, din însărcinarea Senioriei Florentine, căpitanul portului ne invită să ne retragem la Castel di Colle, unde vom face joncţiunea cu trupele lui Astore di Faenza. Veţi lua măsuri ca mâine în zori coloanele noastre să pornească spre Castel di Colle. În noaptea asta triplaţi străjile taberei. Inamicul a încetat urmărirea, spre a-şi consolida poziţiile câştigate în ultimele zile. Asta nu înseamnă că ne putem slăbi vigilenţa. Nu vreau surprize! Trebuie să ne păstrăm neştirbite forţele, spre a-l lovi pe duşman în locul, în momentul şi în împrejurările alese de noi, spre a obţine în final victoria.

Vorbise cu siguranţa plină de aroganţă a generalului pentru care

o retragere nu constituie decât o utilă manevră strategică. În sinea lui nu era tot atât de convins de succesul prezis de el cu fermitate. De la o vreme îl urmărea ghinionul. Asemenea oricărui *condottier*, trecuse dintr-o tabără într-alta cu senină dezinvoltură. Primise bani şi de la veneţieni, şi de la florentini, şi de la ducele Milanului, şi de la Papă, chiar şi de la regele Aragonului, inamicul lui de azi. Schimbarea aceasta de front, în funcţie de interesele pecuniare imediate, nu se numea trădare, ci defecţiune. Un eufemism elegant pentru nişte procedee cu care toată lumea era deprinsă.

Aruncă o privire semicirculară asupra căpitanilor.

— Ordon să vegheaţi asupra disciplinei oamenilor! În timpul nopţii nu vor părăsi bivuacul decât soldaţii cu misiuni speciale! S-a înţeles, nu? Executarea!

Intră în cort, în vreme ce ofiţerii se risipiră la posturile lor.

Gismondo Malatesta era nu numai un militar, ci şi un sibarit. Cortul lui de mătase – încăpător cât un mic palat – adăpostea tapiserii de preţ, covoare orientale, obiecte de artă rarisime. Fiindcă se lăsase seara, făclii ardeau în suporturi de fier, iar din potpuriuri de faianţă, aşezate pe trepieduri de bronz, se înălţau parfumuri.

Pe lângă slujitorii care vegheau asupra confortului său personal se mai aflau în cort şi doi bărbaţi trecuţi de pragul maturităţii: pictorul Pietro della Francesca şi poetul şi istoricul Gianbattista Mazzoli. Se înconjura cu predilecţie de oameni de artă, care aveau sarcina să-i imortalizeze gloria pe pânză, în versuri sau în apologii.

În vreme ce slujitorii îi orânduiau cina, Gismondo trecu în dreptul pictorului, care stătea respectuos în picioare în faţa unei schiţe de portret aşezate pe un şevalet. Îşi examină cu complezenţă propriul profil trasat în cărbune. Admiră linia greacă a nasului, bărbia energic desenată, gura voluntară, fără a socoti câtuşi de puţin că imaginea denatura realitatea, flatând-o.

— Îmi pare rău, pictorule, că faptele mele de arme nu-mi îngăduie câteva momente de tihnă, spre a-ţi poza în miezul zilei, aşa cum se cuvine. Trebuie să te mulţumeşti cu şedinţele astea pe sponci.

Întinse mâna spre un servitor care se repezi să-i aducă o cupă cu vin de Chianti. Fiindcă operaţiile militare se desfăşurau în însăşi inima regiunii viticole Chianti, aprovizionarea se făcea pe spinarea viticultorilor localnici, resemnaţi a se lăsa jefuiţi fără să crâcnească. Pierzi câteva boloboace de vin, dar îţi păstrezi viaţa.

Gismondo sorbi puţin vin, apoi se adresă zâmbind lui Pietro della Francesca:

— Pictorule, ai talent! Nimeni nu-ţi poate contesta talentul. Dar dacă mă gândesc mai bine, tu ar trebui să-mi plăteşti, fiindcă îţi acord privilegiul de a aşterne pe pânză chipul celui mai valoros erou al timpurilor moderne.

Făcu haz de propria lui glumă, apoi adăugă cu seriozitate:

— Sper că ai să-ţi dai toată silinţa spre a reda cât mai fidel chipul meu pe fresca din „Templul Malatestian”. Te-am ales dintr-o mie de pictori. Să nu mă dezamăgeşti!

Pietro della Francesca se înclină cu demnitate:

— Ştiu că sarcina mea nu este uşoară. Mă voi strădui să corespund încrederii tale, Luminate.

Pictorul acesta, gândi Gismondo, avea un defect. Era prea zgârcit la vorbă. *Condottierul*, mare amator de laude, ar fi preferat să fie măgulit cu cele mai extravagante ditirambe, cu atât mai mult cu cât socotea că i se cuveneau.

— Sunt încredinţat că muzele te vor inspira, dându-ţi puterea de a duce la bun sfârşit fresca malatestiană. Fresca asta să rămână capodopera vieţii tale!

Se întoarse spre Mazzoli, care scria de zor într-un carnet cu pagini mari.

— Ce faci acolo, Mazzoli?

Literatul înălţă cu devoţiune privirile asupra *condottierului*.

— O, tu, Mecena, aştern în slovă cuvintele-ţi inspirate! Mă îmbată înţelepciunea şi frumuseţea înlănţuirii lor. Mă întreb dacă voi reuşi vreodată să reproduc strălucirea retoricii tale, Doamne! Vorbele le pot întemniţa între filele cărţilor, dar inflexiunile vocii tale, care le dau atâta relief, vor rămâne pierdute pentru vecie.

Gismondo zâmbi flatat.

— Poetul tot poet rămâne. Ştie să întoarcă bine frazele. Află de la mine, scumpul meu Mazzoli: vorbele sunt sortite să zboare, să se spulbere în neant. Faptele trebuie să rămână. Sau, mai bine zis, cronica lor exactă.

— Mă silesc zi şi noapte să împlinesc această lacună a istoriei noastre contemporane. Faptele tale de vitejie, cu nimic mai prejos de ale eroilor antici, merită a fi imortalizate în cartea de aur a marilor căpitani ai lumii.

— Bine ai grăit, Gianbattista Mazzoli!

— Vieţile paralele ale lui Plutarh trebuie continuate, Luminate

Stăpâne. Pe mine, modestul serv al renumelui tău, mă ispiteşte gândul orânduirii în versuri a unei paralele între tine, Luminate, şi Alexandru cel Mare.

Mazzoli îşi sublinia vorbele pline de lustru cu gesturi largi, rotunde, de retor.

Condottierul suspină cu amărăciune.

— Zeii au fost mai milostivi cu Alexandru cel Mare decât cu mine. I-au pavat drumul cu lespezile norocului. Bătăliile câştigate de el n-au fost întotdeauna rodul unor planuri îndelung elaborate, ci al unor împrejurări favorabile, de care a ştiut să profite. Eu am prea mulţi duşmani! Îi supără gloria, succesele mele militare, îmi pun în cale tot felul de obstacole…

Îşi amintise de Federigo de Montefeltro, vrăjmaşul său de moarte. Va veni însă odată ziua când îl va strivi. Iruperea lui Montefeltro în procesul lui de gândire îi stricase brusc buna dispoziţie. Se uită din nou la profilul său schiţat pe pânză şi nu-l mai găsi atât de asemănător cu ceea ce socotea el că s-ar cădea să-i exprime trăsăturile.

— Ar trebui totuşi să-l mai virilizezi! Să radieze mai multă energie!

Pietro della Francesca zâmbi cu îngăduinţă.

— Nu trebuie să uiţi, Luminate, că în fresca aceasta te vei afla îngenuncheat în faţa Sfântului Pietro. Nu poţi aduce un omagiu primului Suveran Pontif aruncându-i priviri asasine şi scrâşnind din dinţi.

Gismondo se uită bănuitor la pictor. Nu cumva acest zugrav de tablouri îşi bătea joc de el? Chipul artistului exprima însă numai respect şi bunăvoinţă.

— Mda! mormăi *condottierul*. Poate că ai dreptate. În faţa Sfântului Pietro trebuie să păstrez un aer smerit… De acord… Ridică brusc glasul: Smerit, dar nu umil! Smerit, dar nu umil, pictorule! Gismondo Malatesta nu se umileşte faţă de nimeni, nici chiar faţă de un sfânt!

Se aşeză la masă şi începu să mănânce enervat. Gândul îi zbură iarăşi la blestematul Montefeltro, care îl lucra cu atâta dibăcie, încât ridicase pe toată lumea împotriva lui. Dacă acel veneţian, Storlano, Sporlano, ba nu, Storlato, ce părea să cunoască atât de profund dedesubturile politicii încâlcite din Peninsula Italică, îi spunea adevărul, însemna că sosise momentul să îşi ia măsuri de apărare. Storlato îl prevenise că Papa Niccolo desfăşura o intensă

activitate diplomatică spre a pune capăt luptelor care transformaseră Italia într-un vast câmp de bătălie, promiţând combatanţilor frumoase recompense. Numai el, Gismondo Malatesta, era scos în afara jocului. Îl pedepseau fiindcă îşi schimbase prea des patronii. Acum nimeni nu mai avea nevoie de el. Nici chiar florentinii, care începuseră să vadă în persoana lui un *condottier* lipsit de scrupule, gata oricând să-i vândă pe cei pe care-i slujea. Ei, şi dacă ar fi aşa? Nu poţi face omletă fără să spargi ouă! El, Gismondo, năzuia să creeze în inima Italiei un stat puternic, care să includă porţiuni însemnate din teritoriile vecinilor săi. În visurile lui cele mai îndrăzneţe se vedea rege al Italiei. Regele Gismondo! Cât suna de frumos!... Sau împăratul Gismondo!... Da, da! Împăratul Gismondo ar fi mai potrivit! Iar pe multiubita lui Isotta ar face-o împărăteasă!...

După convorbirea cu Leone Storlato se frământase atât de tare, încât nopţi de-a rândul nu putuse închide ochii. Veneţianul îi sugerase, pe ocolite, o apropiere de sultanul Mehmed, care – subliniase el – ştia să fie foarte generos cu prietenii. Oferta era ispititoare. Dar el, Gismondo, ceruse un timp de gândire. Între timp căutase să obţină informaţii asupra veracităţii datelor furnizate de veneţian.

Trimisese la Roma pe Fra Giovanni da Romano, franciscanul inchizitor şi agentul său de încredere în chestiunile legate de Sfântul Scaun. Sforar de înaltă clasă, călugărul se descurca de minune în colcăiala de intrigi ţesute în jurul Vaticanului. Acum Gismondo îi aştepta cu nerăbdare întoarcerea. Fra Giovanni plecase de două săptămâni la Roma şi ar fi trebuit să se înapoieze încărcat de veşti ca albina de polen.

Un servitor intră aferat.

— Fra Giovanni da Romano solicită a fi primit de Luminăţia-Ta.

„Vorbeşti de lup...”, îşi zise Gismondo, frecându-şi bucuros mâinile. Se uită la cei doi artişti care-şi vedeau de treburi. Oricum, nu putea sta de vorbă cu franciscanul în prezenţa lor. Gianbattista Mazzoli avea sarcina să publice istoria avuabilă a lui Gismondo Malatesta, nu şi pe cea secretă.

— Fra Giovanni să mă aştepte în încăperea hărţilor. Vin imediat.

Se ridică de la masă, lăsând cina neterminată.

— Mă înapoiez îndată, le spuse celor doi oameni de artă. Până atunci aşezaţi-vă la masă. Mâncaţi şi beţi după pofta inimii.

După plecarea *condottierului* şi a slujitorilor, care alergară să

aducă cina, Gianbattista Mazzoli se apropie de pictor şi îi şopti:

— Ce zici? Patronul nu e în apele lui! Aş pune rămăşag că îl rod temerile. Egalul lui Caesar şi al lui Aetius dârdâie de frică!

Pietro della Francesca îşi strângea tacticos uneltele.

— Ai gură rea, Mazzoli.

— Gură rea? Când spun adevărul sunt gură rea! Hm, dacă tu, preacinstitul Pietro della Francesca, vorbeşti aşa, ce să mai spun de alţii! După cum vezi, aştern pe tablete istoria lui glorioasă, începând cu străbunii legendari… Dar să ne apropiem de vremurile mai recente. Ştii cum s-a ilustrat în primii lui ani de războinic? S-a logodit cu fiica protectorului şi a iniţiatorului său în arta armelor, *condottierul* Carmagnola. Ceva mai târziu, Carmagnola a fost condamnat la moarte şi executat din ordinul Consiliului celor Zece din Serenissima Republică. Scandalizat de oprobriul căzut asupra socrului său – *in spe* – a rupt logodna cu fiica mortului, dar i-a reţinut zestrea, lăsând-o pe biata fată muritoare de foame.

— Auzisem ceva în legătură cu asta, spuse pictorul.

— Ei bine, acum ai căpătat confirmarea.

O lacrimă apăru în colţul ochiului stâng al lui Mazzoli apoi se rostogoli de-a lungul nasului bulbucat până în bărbie.

— Plângi? rosti mirat Pietro della Francesca.

— Plâng! Plâng de mila mea! Am ajuns să-mi prostituez pana în slujba unui nebun, a unui asasin. Dar ce nu face omul pentru un ban! Am o familie de hrănit.

— Dacă i-ai divulga crimele, poate că te-ar plăti bine duşmanii lui.

— Da, mi-ar plăti adevărurile, m-ar lăuda pentru curajul meu civic, apoi m-ar lăsa în seama soartei. Iar într-o noapte fără lună, umilul dumitale serv, poet şi istoric, Gianbattista Mazzoli, şi-ar încheia cariera pe vreo stradă dosnică, străpuns de pumnalele unor sicari din slujba lui Gismondo Malatesta… Ca să trăim convenabil, noi, oamenii de artă, trebuie să minţim, să lăudăm crimele celor mari, să le deghizăm fărădelegile în fapte eroice şi să le pregătim intrarea în legendă… Ehe, dacă ţi-aş spune tot ce ştiu despre marele nostru erou, ţi s-ar ridica părul măciucă. Dar trebuie să mă abţin. Uite, slujitorii vin cu mâncărurile! Să vorbim de altceva. E mai prudent!…

La apariţia lui Malatesta, Fra Giovanni se ridică de pe scaunul în formă de „X” şi, ţinându-şi mâinile împreunate în dreptul pieptului, înclină onctuos din cap. Avea privirea rece, obrazul pământiu, gura

cărnoasă.

— Binecuvântează, părinte! îl salută Malatesta. Ei, ce veşti îmi aduci?

— Aş fi vrut să fie bune, fiule!

— Am înţeles. Sunt rele.

— Din fericire, nimic nu este veşnic. Amărăciunea de azi se poate transforma în bucuria de mâine.

— Până atunci să vedem ce se petrece azi.

Pe o măsuţă se aflau o carafă cu vin şi două pahare. *Condottierul* le umplu, oferind unul călugărului.

— La Roma ţi se pregăteşte în taină procesul, fiule.

Gismondo ciuli urechile.

— Procesul? Cine l-a pornit? Şi ce mi se impută?

— Federigo de Montefeltro nu e străin de maşinaţiunile astea. Capetele de acuzare împotriva ta sunt multe şi grave.

Gismondo goli paharul şi îşi mai umplu unul. Călugărul abia îşi muie buzele în cupa sa.

— Să le auzim, Fra Giovanni. Pe rând.

— Ţi se impută că ai ucis pe prima ta soţie, Giunipera d'Este.

— Prostii! Dacă aş fi asasinat-o, n-aş fi păstrat cele mai cordiale relaţii cu fratele ei, Borso, duce de Modena.

— Ducele de Modena nu cunoaşte probele aflate în mâinile comisiei de anchetă. Dacă le-ar cunoaşte, şi-ar schimba părerea.

— Altceva?

— Eşti acuzat că ai ucis şi pe a doua ta soţie, Polissena Sforza, fiica ducelui de Milano.

— Au probe?

— Au.

— Zi mai departe!

— Eşti acuzat că ai ucis o doamnă germană, soţia seniorului de Borbona. Şi nu te-ai mulţumit cu atât. I-ai violat până şi cadavrul.

— Poveşti de adormit copiii.

— Dovezile sunt categorice. Ai săvârşit păcatul sodomiei asupra tânărului Camerino, pe care ţi l-ai făcut mai târziu ginere.

— Asta-i culmea neobrăzării! strigă furios Gismondo. Cu asemenea fleacuri se ocupă Vaticanul? De cardinalii plini de tot felul de păcate nu au nimic de spus?

— E vorba de procesul tău, fiule. Nu de al cardinalilor. Mai eşti acuzat că ţi-ai violat fiica şi ai încercat să-ţi violezi fiul.

Gismondo izbucni în râs.

— Dar nu s-a lăsat! Apoi încercările nereuşite nu contează. Ia spune, Fra Giovanni, nu sunt acuzat şi că aş fi atacat Biserica, dogmele noastre creştine?

Călugărul desfăcu îngăduitor mâinile.

— Nu! Din fericire, nu! Dacă ţi s-ar fi adus asemenea învinuiri, aş fi fost primul care aş fi luat măsuri împotriva ta. Nu uita că sunt inchizitor! Păcatele tale lumeşti le las însă pe seama judecătorilor lumeşti.

— Mulţumesc. S-a fixat o dată a deschiderii procesului?

— Nu încă. Raportul comisiei de anchetă continuă să adune probe.

Gismondo aşeză calm paharul pe masă.

— Asta înseamnă că momentul loviturii nu a sosit încă.

— Desigur. E o chestiune de oportunitate.

Condottierul zâmbi enigmatic.

— Nu mi se reproşează şi că am trădat?

Călugărul clătină cu îndoială din cap.

— Noţiunea de trădare are o sferă foarte largă…

Gismondo îşi netezi părul lung, cu vârfuri inelate.

— Astăzi, când toţi mai-marii zilei trădează, cuvântul trădare este trecut sub tăcere. Ştiu, jenează!

Condottierul rămase câteva clipe pe gânduri, apoi se adresă amabil călugărului:

— Părinte, trebuie să fii obosit după călătoria de la Roma până aici.

— Sunt obosit şi cer îngăduinţa să mă retrag.

— O să-mi permiţi, părinte, să-mi manifest recunoştinţa pentru prietenia pe care mi-o arăţi. Vei găsi în camera ta expresia palpabilă a mulţumirii mele. Zece pungi cu aur.

— Nu întreb de unde provine aurul.

— Nu întreba. E mai bine.

Fra Giovanni zâmbi, înclină iarăşi capul şi ieşi.

Rămas singur, *condottierul* agită un clopoţel de argint aflat pe măsuţă. Se ivi un slujitor.

— Să vină la mine Niccolo.

Niccolo era secretarul şi confidentul său. Dacă omul acesta ar fi vorbit, comisia de anchetă n-ar mai fi avut nevoie de alte probe spre a-l înfunda definitiv pe aprigul senior de Rimini. Niccolo avea însă gura cusută. Stăpânul său îl plătea regeşte. Iar credinţa bine plătită îşi păstrează fermitatea.

Când Niccolo intră în încăpere salutând obsecvios şi ridicându-şi din când în când involuntar umărul drept, Gismondo îi porunci scurt:

— *Messer* Leone Storlato să vină la mine. Ştii unde îl poţi găsi?

— Ştiu, Luminate. De aproape douăzeci de zile însoţeşte trupele noastre. Tenace om acest Storlato!...

Două ore mai târziu, Leone Storlato îşi făcu intrarea în cortul lui Gismondo Malatesta. Purta un costum cenuşiu de călătorie, elegant croit. Până aici fusese însoţit de Niccolo şi de o escortă alcătuită din şase soldaţi. Socotise – după importanţa escortei – că avea să fie bine primit de *condottier*.

Gismondo îl întâmpină, întinzându-i cordial mâna. Îl pofti pe un scaun şi îl tratǎ cu vin şi cu diferite cofeturi. După ce rămaseră singuri, intră direct în subiect:

— Ce vrea sultanul tău, *Messer*? Dar să-mi vorbeşti deschis! Ocolişurile diplomatice mă dezgustă.

— Sultanul Mehmed al II-lea îţi oferă prietenia sa, Luminate.

— Pe scurt, ce-mi cere?

— O hartă a Italiei.

Gismondo făcu ochii mari.

— Numai atât?

— O foarte amănunţită hartă a Italiei.

— Am înţeles. O hartă cu toate elementele susceptibile a fi folosite în cadrul unei expediţii militare. Sultanul şi-a fixat printre obiectivele sale cucerirea Italiei?

— Desigur.

— Mi-am închipuit.

Leone Storlato zâmbi cu inocenţă perfect trucată.

— Înălţimea-Sa Mehmed al II-lea ar dori ca în cazul declanşării unor operaţiuni militare de mare amploare pe teritoriul peninsulei, să se sprijine pe braţul Luminăţiei-Tale.

— Ce-mi oferă în schimb?

— Să fii împuternicitul său, cu titlul de principe regent, asupra întregii Italii, din Lombardia şi până în Sicilia.

— Înţelegerea include, sper, şi unele condiţii financiare.

— Sunt autorizat să tratez cu Luminăţia-Ta chestiunile băneşti. Nu rămâne decât să vă formulaţi pretenţiile.

Un zâmbet larg se desemnă pe chipul *condottierului*. Se şi văzu judecând şi condamnând la moarte pe toţi membrii comisiei de anchetă a Vaticanului, care cutezaseră să-i întocmească

rechizitoriul. Şi-i închipui legănându-se în ştreang. Tot în ştreang atârnau şi Federigo de Montefeltro, şi *Podesta*-ul Republicii Florentine, şi Regele Veneţiei, şi Regele Neapolelui, şi Papa, şi toţi cardinalii lui, şi multe, multe alte personaje care-i umbriseră existenţa.

— *Messer* Storlato, putem considera negocierile deschise. Dar te previn. Am şi eu contrapropuneri.

— Sunt gata să le supun padişahului spre aprobare.

Gismondo făcu o schimă vicleană.

— Presupun că harta strategică şi operaţiunile militare turceşti în Italia sunt obiective ceva mai îndepărtate.

— Nu chiar atât de îndepărtate.

— Sultanul nu are şi scopuri mai apropiate? În legătură cu cucerirea Constantinopolelui nu-mi cere nimic?

— Înălţimea-Sa Mehmed-Khan ar dori o înveninare a conflictelor dintre potentaţii italieni. Încercările Papei de a-i împăca trebuie sabotate.

— Te-am înţeles, *Messer* Storlato. S-ar părea că interesele mele şi ale sultanului coincid. Şi pe mine mă avantajează continuarea războiului în Italia. Sunt sincer, nu-i aşa?... Acum nu ne rămâne decât să discutăm amănuntele...

Leone Storlato jubila. Dăduse greş în încercarea lui de a-l folosi pe Stefano Porcari împotriva Papei. În schimb, izbutise a-l înhăma la carul padişahului pe Gismondo Malatesta. Recrutase un factor de seamă în slujba politicii turceşti faţă de Italia.

Condottierul începu să se plimbe aferat prin încăpere.

— După cum ţi-am mai spus, *Messer* Storlato, voi avea nevoie de mulţi bani spre a cumpăra personaje cu mare greutate politică. Fără bani din belşug nu se poate face nimic.

* * *

Constantinopolele cunoştea una din acele toamne lungi, încântătoare, cu dimineţi ceţoase, dar cu zile calme, pline de o căldură plăcută, şi cu seri de o dulceaţă incomparabilă. Când un vânticel molcom sufla dinspre uscat, pluteau pe aripile văzduhului plase vaporoase de păienjeni, aurite de razele soarelui. Frunzele copacilor se arămeau şi cădeau apoi domol, aşternând pe pământ covoare care foşneau misterios. Când clopotele bisericilor porneau să sune, vibra întreaga boltă de sticlă a cerului. Plăcerea de a trăi dădea avânturi noi oamenilor, care uitau pentru câteva ceasuri că

iarna şi războiul băteau la uşă. Tineretul dornic de viaţă se plimba pe străzi şi prin parcuri. Bătrânii stăteau la soare pe câte-o bancă şi îşi mai dezmorţeau oasele. Temerile multor constantinopolitani se mai potoliseră. Dacă înaltele personaje ale imperiului – informate aproape zilnic de uriaşele înarmări ale turcilor – se frământau, căutând zadarnic soluţii salvatoare pentru apărarea metropolei, cei mulţi şi umili îşi vedeau de treburile cotidiene, spunându-şi că, după intempestiva plimbare a trupelor otomane pe sub zidurile de centură ale oraşului, sultanul renunţase probabil a mai stărui în planurile lui războinice. Însăşi campania din Moreea părea să demonstreze că otomanii îşi îndreptau eforturile în altă direcţie.

Chiar şi prin casele mărimilor domnea o atmosferă mai optimistă. Femeile, lipsite de activitate şi ţinute departe de afacerile de stat, se deprinseseră cu mutrele mohorâte ale părinţilor, soţilor, fraţilor, şi se lăsaseră iarăşi prinse în vârtejul frivolităţilor de tot felul. Neguţători de mătăsuri şi de covoare, bijutieri, pictori la modă, librari colindau palatele, etalând cele mai frumoase exemplare din colecţiile lor sub ochii pofticioşi sau blazaţi ai doamnelor şi domnişoarelor din gineceele luxoase şi confortabile.

Şi în palatul lui Lucan Nichiforos atmosfera se mai înseninase. Conflictul dintre ministru şi soţia sa, frumoasa Chrisanta, se mai potolise. Aventura ei cu Reynaud de Brienne fusese voluntar uitată de către părţile interesate. Rudele Chrisantei, numeroase, influente şi cu puternice relaţii politice, uşuraseră reconcilierea. Dacă şi-ar fi repudiat soţia adulteră, Lucan ar fi pierdut în acelaşi timp şi sprijinul clanului ei. Acordând o oarecare libertate tinerei femei, îşi păstra celelalte avantaje intacte.

Chrisantei i se îngăduise să primească şi să facă vizite, să asiste la spectacole, dar numai însoţită de Lucan sau de o vară a acestuia, Pelaghia Nichiforos, fată bătrână, acră şi bigotă.

Frumoasele zile de toamnă treziseră şi în sufletul Chrisantei o reînnoită sete de viaţă, de dragoste. La sindrofiile doamnelor din elită reîntâlnea pe mulţi dintre tinerii care se bucuraseră fără rezerve de favorurile ei. Resimţea atunci cu mai ascuţită exasperare prezenţa lui Lucan ori a Pelaghiei şi îşi făgăduia ca în cel mai scurt timp să îşi recâştige pe orice cale deplina libertate.

O invitaţie la o petrecere oferită de Theodora Cantacuzino, soţia marelui logotet, îi crease o stare de intensă surescitare. Theodora adora să lege şi să dezlege intrigi sentimentale. Printr-o nepoată care-i împărtăşea gusturile, o prevenise în taină pe Chrisanta că la

proiectata reuniune avea să vină şi căpitanul Reynaud de Brienne.

Când sosi, în sfârşit, ziua aşteptată cu înfrigurare, Chrisanta îşi făcu îndelung toaleta, spre a se înfăţişa la sindrofie în toată splendoarea. După ce se îmbăie în apa călduţă şi parfumată din piscină, slujitoarele o unseră cu uleiuri fine, înmiresmate, care-i catifelară pielea. Îi orânduiră apoi părul într-o coafură pretenţioasă; printre şuviţele complicat împletite, clipsuri cu diamante sclipeau discret. Veşmintele alese de Chrisanta erau cele mai frumoase din arhi-încărcata ei garderobă. Peste cămaşa de dantelă subţire ca pânza de păianjen, îmbrăcă o tunică de şaten albastru chinezesc, aproape lipită de corp. Un brâu de aur, încrustat cu perle şi rubine, sublinia subţirimea mijlocului. Pe deasupra îşi puse un mantou alb din brocart, brodat cu grifoni şi vulturi de aur.

În vreme ce se admira în oglindă, se ivi Pelaghia, îmbrăcată în negru, ca o călugăriţă. Fata bătrână îşi plimbă cu dezaprobare privirile asupra podoabelor Chrisantei. Colierul, brăţările, inelele, cataramele, toate magnifice, nu o supărau atâta prin frivolitatea lor costisitoare, cât prin armonia dintre scânteierile nestematelor şi matitatea catifelată a pielii proaspete.

În faţa intrării palatului le aşteptau două litiere cu perdele de piele roşie, imprimate cu flori de aur. Brancardele litierelor, încrustate cu fildeş, erau susţinute de patru coloşi cu bicepşi proeminenţi ca nişte pâini bine dospite. Zece slujitori înarmaţi alcătuiau o escortă foarte necesară pe străzile bântuite de răufăcători, mai ales după lăsarea nopţii.

Cortegiul se puse în mişcare. Livrelele servitorilor, cu culorile lui Lucan Nichiforos, trezeau curiozitatea. Trecătorii, care cunoşteau reputaţia frumuseţii Chrisantei, se străduiau să-i surprindă chipul pe după perdelele de piele roşie. Din rândurile lor ţâşneau exclamaţii:

— A dracului de chipeşă mai e şi femeiuşca asta!

— Am auzit că la pat e straşnică!

— Da, da! Mai vioaie ca o zvârlugă!

— Se zice că e nesătulă! Ar trebui să mă încerce şi pe mine. Nu i-ar mai trebui alt bărbat!

— Lăudărosule!

— Tacă-vă gura, neruşinaţilor! îi repezea câte-o precupeaţă vârtoasă la trup şi ascuţită la limbă. Vă holbaţi ochii după femeile altora! Mai bine v-aţi uita la ale voastre! Porci! Asta sunteţi! Porci!

Chrisanta nu auzea vorbele deşucheate ale bărbaţilor, care

înainte îi făceau atâta plăcere, căci, într-un fel, constituiau un omagiu adus frumuseţii ei. Toate gândurile, toată fiinţa ei se concentra asupra imaginii căpitanului de Brienne.

Pelaghia, ascunsă după perdelele litierei, îşi făcea nenumărate cruci, bolborosind scandalizată ocări la adresa derbedeilor care se legau de femeile cinstite.

Când convoiul se opri în faţa intrării palatului Cantacuzino, Chrisanta, urmată de cernita paznică a virtuţii ei conjugale, urcă graţios treptele de marmoră, sub privirile unui mare număr de curioşi adunaţi în stradă. De o parte şi de alta a intrării erau aliniate litierele unor doamne sosite înaintea Chrisantei. Precedată de un majordom în livrea viorie, cu vulturul bicefal al Cantacuzineştilor brodat pe piept, noua-venită străbătu un şir de săli înalte, cu colonade şi bolte de piatră frumos sculptate, ieşind apoi de cealaltă parte a palatului, în imensul parc în care gazda îşi primea invitatele.

Pe o peluză înconjurată de boschete de trandafiri în floare, în ciuda toamnei târzii, puzderie de slujitori serveau răcoritoare doamnelor aşezate pe bănci de piatră, acoperite cu perne de mătase. Theodora Cantacuzino, majestuoasă, elegantă, curtenitoare, dirija cu artă conversaţia. Instrumentişti ascunşi după tufişuri de plante exotice executau în surdină cântece domoale.

Gazda o întâmpină cu bucurie pe Chrisanta. Îi spuse că este mai frumoasă ca niciodată şi o sărută tandru pe obraji, având grijă să-i şoptească la repezeală că de Brienne va sosi negreşit şi că se va găsi o cale pentru îndepărtarea Pelaghiei. Îmbujorată, Chrisanta se aşeză pe o bancă în preajma Arethusei, nepoata amfitrioanei.

— Scumpele mele prietene, grăi Theodora cu voioşie, v-am pregătit mai multe surprize. Pe cea mai mare dintre ele v-o anunţ de acum. Marula va veni în vizită însoţită de logodnicul ei, un tânăr ofiţer din garda imperială.

Femeile se priviră cu neîncredere.

— Marula? Urâta lui Iagros?

— Marula boccia?

— Moartea cu clopoţei?

Arethusa începu să râdă cu indulgenţă.

— De ce sunteţi atât de răutăcioase? Marula nu e chiar atât de slută. Dumnezeu i-a greşit doar sexul. Ar fi trebuit s-o facă bărbat.

— Cu mustăţile ei ar fi cucerit pe toate femeile! interveni cu tăios umor Maria-Magdalena Anghelos, o delicioasă brunetă cu ochi

albaştri.

Chrisanta îngheţase. Nu cumva surpriza îi era destinată ei? Să fi devenit Reynaud logodnicul Marulei?

— Cum îl cheamă pe ofiţer? întrebă cu jumătate de glas.

— Theophilos Vorenas.

— „Superbul” Theophilos Vorenas? exclamă cu uimire blonda soţie a lui Alexios Lascaris.

Chrisanta răsuflă uşurată.

— Cum de a reuşit Marula să pună mâna pe asemenea mândreţe de bărbat? întrebă înciudată roşcovana Penelopa Tzutzimeris, care, în pofida celor 25 de ani ai ei şi a unei înfăţişări agreabile, nu izbutise încă să-şi găsească logodnic.

— Totul a plecat de la un rămăşag, explică gazda. Vorenas s-a lăudat în faţa unor prieteni că se poate logodi cu oricare din fetele care alcătuiesc partidele cele mai alese din Bizanţ. Un camarad de-al său, cu multe parale, a pus la bătaie o sumă imensă, cu dreptul de a fixa el însuşi numele fetei. Vorenas s-a învoit. Dar, spre penibila lui surpriză, prietenul a rostit numele Marulei. Vorenas, legat de cuvântul său, a acceptat condiţia, cu gândul nemărturisit de a rupe logodna la prima ocazie. Dar s-a prins în propriul lui joc. După cum v-am spus, în seara următoare s-a prezentat la palatul Iagros şi a solicitat mâna Marulei. Vă închipuiţi ce surpriză a fost pe biata fată. Logodna s-a oficiat a doua zi. De atunci au trecut două săptămâni, fără ca Vorenas să se mai poată elibera din mrejele logodnicei.

— Cred că Marula, împotriva aparenţelor, are talentele ei ascunse! presupuse Maria-Magdalena Anghelos.

— Nu! Asta nu! replică Theodora Cantacuzino. Vorenas este prieten bun cu un nepot al soţului meu. La un pahar cu vin i-a declarat că nu se îndură să rănească sufletul Marulei, destăinuindu-i că totul nu a fost decât un joc.

— Are caracter băiatul! exclamă admirativ Sophia Lascaris.

Theodora zâmbi fin.

— Cred mai degrabă că se teme de tatăl Marulei. Iagros e mareşal al palatului. Vă închipuiţi, ar fi de-ajuns să rostească un cuvânt ca Vorenas să fie izgonit din armată. Şi cum bietul ofiţer nu are decât leafa de ostaş, nu se încumetă să stârnească mânia virtualului său socru.

— Sărmanul! suspină Penelopa. Tinerii aceştia cad adeseori pe mâna unor femei fără scrupule! adăugă aruncând o privire neagră

asupra Chrisantei.

Aluzia la legătura acesteia cu de Brienne era străvezie.

Doamnele se priviră cu o sclipire de excitată anticipaţie. Ştiau că Penelopa fusese într-o vreme îndrăgostită de Reynaud de Brienne, dar că Chrisanta i-l furase fără jenă. Era de presupus că Penelopa îşi va dezvolta atacul, lovindu-şi cât mai dur rivala. Ceea ce se şi întâmplă.

— Acum câteva seri, la o masă ofiţerească, reluă ea, de Brienne s-a jurat că nu va cunoaşte liniştea până nu se va însura cu Irina Kalamides.

Chrisanta crezu că se înăbuşă. Îşi înfipse unghiile în podul palmelor. Simţi privirile Pelaghiei aţintindu-se bănuitoare asupra ei. Penelopa îi răsuci cuţitul în rană adăugând:

— Imaginea Irinei îl obsedează. S-ar zice că fata asta l-a fermecat!

— Cum să se însoare cu ea? exclamă Sophia Lascaris. Kalamides a internat-o la monastire după scandalul acela rămas de pomină…

— Se zice că tânărul Comnen a lăsat-o însărcinată, şopti misterios Arethusa.

— Nu este adevărat, o contrazise amfitrioana cu severitate. Între Irina şi Leandru Comnen s-a înfiripat o dragoste curată. Îi cunosc bine pe amândoi. Dezaprob încăpăţânarea bătrânului Kalamides, care se împotriveşte căsătoriei acestor copii. Presimt o tragedie în viaţa lor.

— De Brienne nu va ceda! reveni Penelopa la subiectul care o înnebunea pe Chrisanta. Apropo de de Brienne! Trebuie să-ţi spun ceva, Theodora. Aseară s-a întâlnit cu fratele meu. I-a spus că l-ai invitat la reuniunea de azi, dar că nu va veni.

Amfitrioana îşi încreţi sprâncenele contrariată.

— De Brienne? Mi-a răspuns în scris la invitaţie, făgăduindu-mi că va veni negreşit.

Penelopa zâmbi cu venin.

— A intervenit însă un fapt care l-a făcut să renunţe la plăcerea de a veni în mijlocul nostru. A aflat în ultimul moment că la această reuniune îşi va face apariţia şi o persoană pe care nu vrea să o mai vadă.

Chrisanta se înverzi. Simţi că i se face rău. Dacă nu s-ar fi aflat în mijlocul acestor femei curioase şi rele, care o fixau cu privirile, pândindu-i fiecare reacţie, s-ar fi repezit în părul Penelopei.

Pelaghia Nichiforos îşi subţie buzele dezgustată. Penelopa crease

cu bună-ştiinţă o situaţie explozivă. Spre a potoli spiritele, Theodora bătu din palme:

— Să vină trubadurul cipriot! Să ne desfete cu poemele lui de dragoste!

De după un pâlc de arbori apăru un tânăr zvelt, cu ochi visători, îmbrăcat după moda italienească. Purta sub braţ o lăută. Cu fruntea plecată şi sfios ca o fecioară, se apropie de Theodora, care-i zâmbi. La un semn al ei, orchestra tăcu.

— Iată a doua surpriză! anunţă, arătându-l cu un gest larg pe tânărul cu lăuta. V-am adus din Cipru pe unul dintre cei mai preţuiţi cântăreţi ai iubirii. Jehan Le Courtois!

Doamnele îl îmbrăţişară cu priviri avide.

— Încântă-ne auzul, dulce Jehan, cu unul din acele cântece nostalgice şi pline de vrajă care o captivează pe regina Ciprului, i se adresă Theodora.

Trubadurul îşi acordă lăuta.

— Îmi voi îngădui să vă recit, cu acompaniament muzical, cuvintele de dragoste rostite de Bylitis în aşteptarea iubiţilor ei.

Glasul lui catifelat, adolescentin, deşi neformat, emana un irezistibil farmec, trezind instinctele ascultătoarelor vârstnice sau tinere.

— Epigrame din insula Cipru! reluă trubadurul.

Doamnele se foiră câteva clipe, orânduindu-şi cutele rochiilor.

Coardele lăutei vibrară armonios, iar pe fundalul lor vocea trubadurului prinse să brodeze cuvinte voluptoase:

— Îmi voi parfuma pielea spre a-mi ispiti iubiţii. Voi revărsa peste picioarele mele lungi şi frumoase, într-un strălucitor lighean de argint, miresme de Tarsos şi de Metopion, aduse tocmai din ţara Egiptului. Sub braţe – esenţă de mentă-creaţă, pe gene – maghiran de Kos… Sclavă credincioasă, desfăşoară-mi părul şi îmbălsămează-l cu tămâie!… Uleiuri fine din munţii Ciprului le voi turna între sâni… Licoare de trandafiri adusă tocmai din Phaselis îmi va parfuma ceafa şi obrajii… Iar acum lasă să se prelingă pe şolduri şi pe pântece esenţă de *bakkaris…* Când îmi vor săruta trupul, iubiţii mei să aspire toate parfumurile din Lydia…

Glasul trubadurului tăcu mai înainte ca acordurile lăutei să se curme. Când se stinse şi cântecul coardelor, se lăsă o tăcere adâncă, întreruptă doar de foşnetul frunzelor uşor agitate de vântul domol şi cald. Aplauzele ţâşniră spontan. Adolescentul se înclină cu graţie, dispărând apoi printre copaci.

— Când sunt pe lume lucruri atât de frumoase, se mai găsesc oameni care-şi zăngănesc armele! vorbi cu tristeţe Sophia Lascaris.

— Să nu mai vorbim de zăngănit de arme! exclamă Arethusa. Urăsc războiul şi pe cei care-l proslăvesc!

— Urmează a treia surpriză! vesti gazda, regăsindu-şi voioşia. În vreme ce ni se vor servi răcoritoarele, un maestru dresor din Creta ne va înfăţişa trupa lui de câini savanţi.

Vru să ridice mâna spre a face semn dresorului să se apropie, când Arethusa o întrerupse:

— Un moment! Cel mai frumos spectacol de circ acum începe. Priviţi spre terasă! Vine Marula cu logodnicul ei!

Toate privirile se îndreptară curioase într-acolo.

Marula păşea ţanţoş ca un soldat din gardă, trăgându-l de braţ pe Theophilos Vorenas.

„Frumosul şi bestia!” reflectă cu amărăciune Penelopa, inversând cu bună-ştiinţă rolurile din legendă…

De la fereastra cabinetului său de lucru, Demetrios Cantacuzino urmărea distrat – de câteva minute – sindrofia de pe vasta peluză a parcului. Îl uluia seninătatea cu care femeile petreceau, uitând că distrugerile, suferinţele şi moartea stăteau la pândă, gata să se năpustească asupra oraşului. Îşi zise apoi că era mai bine aşa. La ce ar fi folosit văicărelile lor? La ce-ar fi folosit înlănţuirea interminabilă de slujbe religioase închinate Sfintei Fecioare Maria, protectoarea oraşului?… El, Demetrios, nu era un ateu, iar în situaţia lui oficială nici nu îi era permis să fie. Avea însă destulă înţelepciune spre a înţelege că practicile religioase oferă doar un reconfortant moral, dar nicidecum un sprijin material. Constantinopolele avea acum nevoie de soldaţi şi de arme, nu de rugăciuni şi de posturi riguroase.

Zâmbi cu amărăciune. Câţi dintre actualii locuitori ai oraşului vor supravieţui măcelului care avea să se abată asupra lor? Încerca senzaţia de a trăi pe un vulcan. Semnele prevestitoare ale catastrofei nu lipseau. Că lumea îşi continua existenţa, nu era de mirare. Până şi condamnaţii la moarte care cunosc cu certitudine proximitatea sfârşitului continuă să se hrănească, să doarmă, să viseze şi să spere până în clipa în care îşi pun capul pe butuc. Pe constantinopolitani îi condamnaseră la moarte nu numai sultanul, ci şi generaţiile de înaintaşi romei, care nu se străduiseră a asigura posibilităţi de supravieţuire urmaşilor în condiţiile unei lumi în care domina „dreptul pumnului”. Îi condamnase şi Europa creştină, care

asista cu indolenţă la agonia lumii bizantine, de care o lega totuşi comuna origine europeană, comunitatea civilizaţiei şi a culturii europene, credinţele religioase comune, căci divergenţele dintre catolici şi ortodocşi nu existau, la urma urmelor, decât datorită prostiei, lipsei de judecată şi concepţiilor strâmte ale unor oameni ce acordau o importanţă majoră unor deosebiri de interpretare în esenţă minime.

Dacă împăratul ar dispune în clipa aceasta de bani, s-ar rezolva totul. Căci cu bani poţi cumpăra şi soldaţi, şi generali, şi arme. Alexios Iagros îi sugerase într-o zi să se adreseze unui alchimist de origine italiană, stabilit în cartierul genovez al Galatei.

I se spusese odată că regele Angliei, Henry al V-lea, căuta magicieni-prooroci în stare să-i dezvăluie tainele viitorului, aşa cum alţii caută ierburi de leac. El, Demetrios, înspăimântat de perspectiva sfârşitului inevitabil al Bizanţului, îşi pierduse desigur luciditatea de vreme ce se învoise să solicite serviciile unui alchimist. Dar când simţi moartea la căpătâi, încerci cu disperare orice expedient.

Iagros intră plin de voie bună în cabinetul lui Cantacuzino.

— Am profitat de ocazie că trebuia să vin la tine ca s-o aduc pe Marula şi pe logodnicul ei la zaiafetul onorabilei tale soţii.

Apăsă pe cuvântul „logodnic”, încântat că fiica lui îşi găsise un candidat, ceea ce îi permitea să stea la rând cu toate celelalte fete. Scăpase şi el în sfârşit de coşmarul „Marula va muri fată bătrână”.

Demetrios se îndepărtă de fereastră şi întâmpină cu mâna întinsă pe noul-venit.

— Ei, eşti gata? întrebă Iagros. Ottaviano Pagolo ne aşteaptă. I-am anunţat vizita noastră.

Jenat, amfitrionul schiţă un gest care-i trăda ezitările.

— Ce va spune lumea, prietene, când va auzi că locţiitorul marelui logotet a ajuns să cerşească aur de la un alchimist, care este poate un şarlatan de rând?

Mareşalul palatului chicoti bine dispus.

— Cine vrei să afle? Slujitorii mei sunt îmbrăcaţi în negru, ca să nu-i identifice nimeni după culorile livrelelor. Iar noi vom purta măşti.

— Mascaţi vom atrage mai vârtos atenţia.

— Toată lumea bine poartă măşti.

— Dar nu şi oamenii serioşi, cu poziţii oficiale.

— Cu atât mai bine. Nimeni nu-şi va închipui că în dosul măştilor

se ascund doi demnitari ai împăratului. Mergem?

— Mergem! se hotărî Demetrios Cantacuzino.

Când trecură cu bacul pitorescul braţ al Cornului de Aur, soarele se ascunsese după culmea celor şapte coline ale oraşului. Străbătură anevoie străzile strâmte şi foarte aglomerate ale cartierului genovez. Prăvăliile erau pline cu mărfuri, trecătorii purtau veşminte bogate, plutea pretutindeni un aer de prosperitate.

— Genovezii ăştia o duc mai bine decât noi, bizantinii, spuse Demetrios indispus de opulenţa lor. Nu vezi? Sfidează cu buna lor stare sărăcia romeilor!

— Lasă, nu te mai gândi la lucruri neplăcute, îl povăţui Iagros. Păstrează-ţi mintea limpede pentru discuţia cu *Messer* Ottaviano Pagolo. Dacă izbutim să-l cucerim, ne va pune la dispoziţie tot aurul de care avem nevoie. Ai să te convingi când ai să vezi cu câtă uşurinţă scoate pepite de aur din retortele lui misterioase.

Alchimistul îi primi în locuinţa lui cu ferestre zăbrelite şi ziduri groase de cetăţuie. Ottaviano Pagolo avea înfăţişarea tipică a unui bătrân şi venerabil *magister.* Purta o barbă albă, lungă şi ondulată, iar părul, rărit în creştet, atârna în plete pe umeri. Era îmbrăcat într-o robă neagră, cu falduri largi. Casa, odinioară impozantă şi după toate aparenţele foarte bogată, arăta acum neglijată, căzută în paragină. Gazda îi conduse prin câteva încăperi neîngrijite, cu mobile puţine şi pline de praf.

— Vă rog să iertaţi dezordinea, se adresă vizitatorilor. Nu am timp să mă mai ocup şi de aspectele triviale ale vieţii. M-am dedicat alchimiei. Am să vă arăt laboratoarele mele.

Îi precedă într-o sală cu tot felul de aparate ciudate: retorte, filtre, alambicuri, cazane şi căzănele, cuptoare, spirale de sticlă, borcane şi tot felul de obiecte cu forme unele mai năstruşnice decât altele. Domnea o căldură înăbuşitoare, fiindcă într-unul din cuptoare ardea un foc puternic.

Alchimistul le indică două scaune.

— Luaţi loc, vă rog! Am să mă aşez şi eu pe taburetul ăsta. În timp ce stăm de vorbă, am să supraveghez cu coada ochiului alambicul de colo. Aştept nişte rezultate cutremurătoare! Da, da, cutremurătoare!

Îşi frecă îndelung cu pumnii ochii înroşiţi de oboseală:

— Mă iertaţi, dar sunt cam ostenit. Veghez de trei zile la o experienţă nouă. Grăbirea procesului de transmutaţie a unui metal

bolnav într-unul sănătos. Am un ajutor, dar nu mă prea bizui pe el. Ştiţi zicala: „Ochiul stăpânului îngraşă vita”. Şi acum spuneţi-mi cu ce vă pot servi!

Locţiitorul marelui logotet se uită nedumerit la Alexios Iagros.

— După câte am înţeles, ilustrul meu prieten v-a vorbit despre trebuinţele noastre.

Iagros se răsuci stingherit pe scaun. Bătrânul alchimist dădea semne de senilitate accentuată de vreme ce nu-şi mai amintea convorbirea purtată în ajun.

— Nu mai departe decât ieri, *Messer* Pagolo, încercă el să-i trezească memoria, ai avut bunăvoinţa să-mi destăinui rezultatele încurajatoare ale experienţelor dumitale. Mi-ai spus că ai obţinut aur.

Alchimistul îşi trecu peste faţă mâna-i uscată, cu degete noduroase, arse de acizi.

— Da, am obţinut, încuviinţă după un timp care-i păru lui Iagros supărător de lung.

— Bizanţul, după cum ştii şi dumneata, *Messer* Pagolo, se află într-o situaţie critică. Suntem ameninţaţi cu războiul… Cu un război de distrugere…

— Da, da, înclină din cap bătrânul. Am auzit eu ceva. Dar până aici, în izolarea laboratorului meu, veştile ajung greu. Ştiţi, eu m-am rupt de lume… Eh, când te dedici ştiinţei…

— Bizanţul se află în pragul unui mare război, repetă Iagros cu un fel de exasperare.

— Da, da, da…

— Şi are nevoie de aur.

Chipul bătrânului se lumină, reflectând parcă o văpaie lăuntrică. Repetă:

— Are nevoie de aur! Ei bine, am să vă pun la dispoziţie atâta aur, încât să cumpăraţi pe toţi vizirii şi pe toate paşalele turceşti! Atât de mult aur, încât să îngropaţi sub el întregul Imperiu Otoman, Asia, Africa şi Europa!

Se ridică din jilţul său şi îşi ridică privirile spre cer, vorbind inspirat ca un preot păgân ce face incantaţii spre a chema spiritele favorabile:

— O, tu, Zosime, vizionarule, cel mai înţelept dintre înţelepţii din Alexandria Eghipetului, şi tu, sublime Symesius, lapidat de creştinii înapoiaţi şi obtuzi, tu, Hermes Trimegistes, călăuzitorule, şi voi, Kokabiel şi Azazel, îngeri izgoniţi din Celestul Imperiu şi doborâţi în

străfundurile întunericului, şi tu, principe Khalid, primul adept musulman al alchimiei, şi tu, Avicenna, cel mai iluminat dintre iluminaţi! M-am călăuzit după învăţăturile şi experienţele voastre, căutând prin beznă piatra filozofală, care, printr-o simplă atingere, poate transforma orice metal în aur…

Demetrios Cantacuzino urmărea oarecum stupefiat tirada bătrânului, intrat parcă în transă. Îl interesau prea puţin istoricul alchimiei, preoţii şi profeţii ei, piatra filozofală şi transmutaţia metalelor. El voia rodul muncii alchimistului. Aurul trebuincios Bizanţului. Nici nu înţelegea vorbele lipsite uneori de sens ale amfitrionului.

— Ai biruit să faci din nimic aur? întrebă candid Cantacuzino.

Bătrânul îl privi consternat, ca şi când ar fi auzit o nerozie fără seamăn.

— Dumneata, după câte văd, habar n-ai de alchimie, această ştiinţă a ştiinţelor, care şi-a găsit izvorul în mâlul fertil al Nilului.

Se uită câteva clipe la cei doi vizitatori, întrebându-se dacă minţile lor vor fi capabile să-i înţeleagă explicaţiile. Perplexitatea oglindită pe chipurile lor îl convinse că şi-ar risipi timpul.

— Iertaţi-mă, nu voi încerca să vă lămuresc asupra „Marelui mister”, a întregului primordial, care cuprinde în fiinţa sa nediferenţiată şi eternă toate virtualităţile. Nici cum se polarizează în două esenţe: una pozitivă, masculă, activă, spirituală, într-un cuvânt, „focul” din Geneză, „Marele Arhitect” iar cealaltă, negativă, femelă, pasivă, materială, „Marea Mamă”, „apele” din Geneză. Principiul mascul fecundează principiul femelă, orânduind Haosul, transformându-l în Cosmos. Alchimistul lucrează cu diferitele elemente ale materiei: starea solidă, adică pământul, lichidă – apa, gazoasă – aerul, calorică – focul mobil şi energia, starea radiantă – focul fix.

Cantacuzino înclină din cap, silindu-se să arate că urmăreşte cu interes explicaţiile, deşi în realitate nu înţelegea nimic.

— Noi, alchimiştii, nu creăm din neant elemente noi. Despuiem doar materia de calităţile ei, înapoindu-ne la esenţă, apoi o îmbrăcăm în forme noi. Dumneavoastră nu ştiţi că toate metalele, dar absolut toate, oricât ar fi ele de comune, tind spre perfecţiunea, spre nobleţea aurului, cel care atinge perfecţiunea. Alchimistul transformă metalul vulgar într-un metal aristocrat – aurul. Cu alte cuvinte, perfecţionează natura, cum foarte bine spunea Dom Pernety. Într-un fel, noi refacem, în proporţii reduse, opera „Marelui

Arhitect”. Dar aurul nu este singurul nostru scop. Aş putea spune chiar că este un scop secundar. Piatra filozofală, care ne ajută să sublimăm metalul vulgar, transformându-l în aur, poate să devină – graţie nouă – un „Panaceu”, un elixir de viaţă lungă, un „Izvor al tinereţii”. Suntem foarte aproape de clipa în care vom putea sublima până şi propriul nostru trup, eliberându-l de elementele vulgare, grosolane, făcându-l incoruptibil şi invizibil. Un „corp glorios” intangibil şi invulnerabil, capabil să se deplaseze cu iuţeala gândului.

Demetrios se lăsase prins fără voia sa de vraja expunerii bătrânului. Începuse treptat să-l înţeleagă. Îl sedusese imaginea omului invizibil, în stare să zboare prin aer cu viteze ameţitoare. Nişte soldaţi înzestraţi cu asemenea calităţi ar fi de neînvins.

Tuşi discret, spre a-şi face simţită prezenţa şi spre a întrerupe tirada inspirată a alchimistului.

— Îmi permiţi să-ţi pun o întrebare, preaînţeleptule?

Smuls din înaripata lui expunere, bătrânul reveni pe pământ. Bâigui:

— Da… da… te ascult…

— Nu ştiu dacă mă vei socoti prea îndrăzneţ. Dar dacă pe lângă aur ai înzestra câteva sute de soldaţi cu proprietatea de a se face invizibili, am câştiga războiul. S-ar apropia pe nesimţite de căpeteniile turcilor, ucigându-le. Lipsiţi de comandanţi, duşmanii noştri s-ar risipi, cuprinşi de panică.

Venerabilul bătrân vorbi cu ton de scuză:

— Alchimia nu a ajuns încă în stadiul creării omului invizibil. Suntem însă pe calea cea bună. Peste un secol sau două, fiinţa aceasta sublimă va deveni o realitate. Până atunci însă…

Demetrios Cantacuzino oftă cu regret.

— Păcat! Păcat!

— Noi nu săvârşim minuni, *Clarissime*.

Locţiitorul primului logotet întrebă iarăşi cu timiditate:

— Dar dacă ai face o încercare… dacă ţi-ai reuni eforturile cu ale altor alchimişti… V-am pune la dispoziţie laboratoare vaste… N-aţi putea realiza mai repede omul invizibil?

— Ah, nu! Nici Dumnezeu Atotputernicul n-a putut construi universul decât în şase zile. Oricât am fi noi de pricepuţi, nu putem sări peste etape. Timpul are legile lui…

Demetrios ridică din umeri.

— Dacă nu se poate, nu se poate! Dar după aur când putem

trimite?… Să ştii, Preavenerabile, că împăratul te va răsplăti cu cele mai înalte titluri…

— Pentru ce să mă răsplătească? întrebă nedumerit alchimistul.

— Pentru aurul pe care ai să ni-l dai. Onorurile vor creşte proporţional cu aurul furnizat.

Bătrânul începu să râdă. Un râs subţire, piţigăiat, senil.

— Cred că nu ne-am înţeles. Dumneavoastră voiţi aurul imediat? se adresă celor doi vizitatori.

— Fireşte! replică Iagros.

— Îmi pare rău, dar mai înainte de zece-cincisprezece ani, nu voi putea produce aur în cantităţi mari. Până acum abia dacă am izbutit să realizez câteva grame… Important este că am descoperit procedeul…

Demetrios Cantacuzino se ridică de pe scaun. Dezamăgirea provocată de mărturisirea alchimistului îl îmbătrânise cu zece ani. Îşi făcuse atâtea visuri…

— Într-adevăr, a fost o neînţelegere, zâmbi trist şi iritat totdeodată. Îmi pare rău că ţi-am răpit preţiosul timp. Vom mai sta de vorbă peste zece ani…

Surâse, apoi adăugă:

— Dacă vom mai fi pe lumea asta…

Părăsi locuinţa alchimistului târându-şi picioarele grele ca plumbul. Mergea ca după o înmormântare. Înmormântarea unor iluzii…

* * *

Cardinalul Isidor părăsi Roma cu destinaţia Constantinopole, purtând în bagajele lui fonduri băneşti pentru angajarea a două sute de arcaşi, precum şi pentru afretarea corăbiilor necesare transportului. Cu toate eforturile sale, Papa nu putuse aduna mai mulţi bani. Dejucarea complotului lui Porcari, arestarea şi deschiderea procesului acestuia şi a complicilor săi, dar mai ales răbufnirea unor focare de agitaţie a populaţiei Romei, îl determinaseră pe Suveranul Pontif să renunţe la intenţia de a stabili noul impozit destinat procurării de fonduri suplimentare pentru ajutorarea Bizanţului.

Cardinalul Isidor acceptase misiunea încredinţată de Papă fiindcă era un partizan hotărât al Unirii Bisericilor Catolice şi Ortodoxe. În trecutul nu prea îndepărtat fusese mitropolit al Kievului şi al întregii Rusii. Încă de pe atunci militase pentru înfăptuirea Unirii,

atrăgându-şi astfel duşmănia ortodocşilor fanatici. Izgonit din Rusia, se refugiase la Vatican, fiind recompensat de Suveranul Pontif pentru zelul său cu mult invidiata baretă de cardinal.

În drum spre Constantinopole făcu o scurtă escală la Napoli, unde recrută pe cei două sute de arcaşi. Se opri apoi câteva zile în Mitylene, spre a ataşa grupului său pe episcopul Leonardo de Chios, recomandat insistent de Papă. Către sfârşitul lui octombrie debarcă la Constantinopole.

Soldaţii Papei – cum erau denumiţi arcaşii – făcură mare impresie asupra populaţiei oraşului. În sfârşit, Apusul se urnise. Alte ajutoare, sperau ei, nu vor întârzia să sosească. Dar Isidor cunoştea realitatea. Posomorât, se uita la mulţimea bulucită în port şi pe străzi. Câţiva înalţi funcţionari imperiali îl aşteptaseră pe chei, spre a-l conduce apoi către palatul Blachernelor, unde avea să fie primit în audienţă solemnă de însuşi basileul Constantinos.

Spre deosebire de populaţia Romei, care la serbări răguşea ovaţionându-l pe Papă, aici, la Constantinopole, lumea manifesta o mare rezervă. Aplauze anemice, închinate mai degrabă arcaşilor decât trimisului personal al Sfântului Părinte, se amestecau cu huiduieli şi cu invective la adresa catolicilor. „Mă tem că nu voi izbuti să domolesc vrăjmăşia ortodocşilor habotnici”, îşi zicea cardinalul, în vreme ce împărţea binecuvântări asupra mulţumii. Mâna lui subţire, înmănuşată în violet, flutura delicat ca una din acele lepidoptere tropicale cu aripi mătăsoase, somptuos colorate.

Isidor ştia că va avea de-a face nu numai cu cerbicia ortodocşilor, dar şi cu intransigenţa catolicilor. Arhiepiscopul Leonardo, membru al Tribunalului Inchiziţiei, prelat rigid, necruţător şi de un orgoliu nemăsurat, declara, de pildă, că bizantinii eretici trebuie păstoriţi cu o mână de fier, iar cei care nu se vor supune Unirii să fie daţi pe mână Inchiziţiei.

În drum spre palat, cardinalul Isidor avu prilejul să facă cele mai mohorâte reflecţii asupra declinului lumii bizantine, oglindit nu atât în decrepitudinea oraşului, cât în aspectul mizer al locuitorilor lui. Poate că închipuirea îi juca feste, dar la un moment dat mulţimea de pe străzi îi trezi în minte o imagine delirantă. Se făcea că în jurul lui se adunau droaie de stafii livide, cu feţe distorsionate, cu atitudini nefireşti, de un grotesc repulsiv. Cardinalul îşi scutură capul, încercând să-şi cruţe creierul de zgura nălucirilor. Noaptea, Roma, cu ruinele ei străvechi, dădea impresia unui oraş părăsit. Ziua, însă, populaţia vioaie, zgomotoasă, făcea metropola să

palpite de viaţă, să trepideze. Aici, la Constantinopole, totul era mort. Până şi în miezul zilei avea înfăţişarea unui vast cimitir.

Împăratul Constantinos aştepta pe trimişii Vaticanului în marea sală a tronului. Era înconjurat de înalţii demnitari ai Curţii, – obligaţi să asiste la toate ceremoniile imperiale – de un grup restrâns de senatori şi de câţiva prelaţi favorabili Unirii, recrutaţi cu preţul unor târguieli şi concesii umilitoare. Se gândea stingherit că emisarii Papei nu vor fi prea încântaţi de numărul infim al prietenilor Romei.

Audienţa acordată de împărat risipi în parte gândurile negre ale cardinalului Isidor. Basileul îl tratā cu multă bunăvoinţă, îi mulţumi pentru ajutorul militar furnizat de Papă, manifestă o sinceră bucurie când află că Suveranul Pontif zădărnicise un complot îndreptat împotriva sa, iar în final îl asigură că va face totul spre a grăbi semnarea documentelor care aveau să consfinţească Unirea cu Roma. După audienţă, Demetrios Cantacuzino îl informă pe cardinal că în oraş se şi constituiseră comitete ale nobilimii şi ale poporului care militau pentru înlăturarea cât mai grabnică a barierelor dintre cele două mari Biserici ale Creştinătăţii.

Un banchet oficial încheie ceremoniile. Apoi cardinalul şi însoţitorii lui fură conduşi cu alai la reşedinţa care li se rezervase – unul din acele palate princiare înşiruite de-a lungul ţărmului mării, începând de la poarta Sfânta Barbara şi terminând în dreptul portului Heptascolo. Exteriorul palatului Andronicos avea acea măreţie severă a edificiilor de piatră, pe care secolele le lustruiseră, dându-le o patină romantică. Perdele de iederă se căţăraseră pe ziduri, acoperind parţial bolţile surpate ale aripii sudice şi crăpăturile pereţilor, stigmate lăsate de timpul care nu iartă. Interiorul era şi mai jalnic. Doar câteva încăperi de la parter şi aproximativ jumătate din cele de la etajul nobil mai puteau fi locuite. Celelalte aveau pereţii fisuraţi, ferestrele văduvite de giurgiuvele, pardoselile desfundate, mozaicurile căzute, tavanele găurite. La Constantinopole se aflau multe clădiri particulare susceptibile să adăpostească onorabil pe înalţii prelaţi catolici. Dar niciunul dintre proprietari nu avusese curajul să le ofere găzduire. Palatul Andronicos fusese preferat fiindcă făcea parte dintre posesiunile Coroanei.

În prima noapte petrecută în noua-i reşedinţă, cardinalul Isidor nu izbuti să aţipească, în ciuda oboselii. Bufniţele îl ţineau treaz cu vaietele lor lugubre. Scârţâituri bizare, bufnituri surde, tot felul de zgomote nedefinite îl făcură să stea la pândă, adăstând o

catastrofă care să se încheie cu îngroparea întregii delegaţii catolice sub dărâmăturile edificiului.

Când străjile oraşului trecură prin faţa ferestrelor vestind miezul nopţii, cardinalul înţelese că orice încercare de a adormi era sortită eşecului. Coborî din pat, îşi îmbrăcă halatul îmblănit – căci focul din cămin se stinsese, iar asupra încăperii se lăsase un frig straşnic – apoi agită clopoţelul de pe măsuţa din vecinătatea patului. După un timp se ivi un călugăr ortodox cu ochii cârpiţi de somn. Împăratul ordonase ca înalţii oaspeţi să fie slujiţi de monahi favorabili Unirii, spre a-i feri de necuviinţele duşmanilor catolicismului. Isidor ceru călugărului să-i aprindă câteva lumânări, căci avea de lucru. În realitate, voia să scape de tenebrele care-i strecurau fiori în suflet.

Blestemând în sinea sa capriciile cardinalului care-l trezise din somnu-i dulce, monahul se strădui să aprindă toate lumânările. Dar vânzoleala curentelor de aer îi zădărnicea eforturile. Flăcăruile plăpânde se smuceau chinuite, asemenea unor suflete păcătoase ajunse în străfundul Iadului, apoi se stingeau pe rând. Călugărul le aprindea din nou, dar tenebrele le stingeau, refuzând a se lăsa izgonite.

Exasperat, monahul se gândi să aprindă focul în cămin.

— Poate că Eminenţa-Voastră va putea să lucreze la lumina flăcărilor.

Butucii şi gătejele nu lipseau. Călugărul le meşteri până ce focul prinse să le mistuie. Înviorate de curentele de aer, flăcările se înălţau şerpuitoare ca nişte cobre rubinii. Lemnele umede, încolţite de foc, şuierau asemenea reptilelor iritate.

Cardinalul nu se încumeta să rămână singur. Până şi prezenţa monahului ignorant şi somnoros era preferabilă unui dialog cu stihiile.

— Cum te cheamă, fiule? îl întrebă după ce călugărul se ridică din faţa focului, ştergându-şi mâinile de pulpanele rasei cernite.

— Theophanos, Eminenţă! rosti cu sfială.

Principii Bisericii îl intimidau. Deşi erau oameni ca şi el, avea impresia că harul dumnezeiesc cobora asupra lor, ridicându-i la cel mai înalt grad al perfecţiunii.

Cardinalul se întrebă spre ce tărâm să dirijeze conversaţia.

— Cum merg treburile pe aici?

Îi vorbea în greaca vulgară, singura accesibilă monahului.

Theophanos clătină din cap, agitându-şi pletele negre ca nişte aripi de liliac. „Câţi ani să aibă călugărul acesta? se întrebă Isidor.

Treizeci de ani, patruzeci, cincizeci?” Theophanos păstrase obrazul neted, dar ochii îi erau bătrâni, şterşi.

— Eh, ce să spun, Eminenţă! Prea bine nu merg.

Ori de câte ori trebuia să rostească formula *Eminenţă*, avea senzaţia că i se încurcă limba. Era deprins cu titulaturile ortodoxe, mai complicate, dar atât de familiare: „Preacuvioase”, „Preasfinţia-Ta”, „Înalt Preasfinţia-Ta”…

— De ce merg rău, Theophanos?

Descumpănit, monahul clătină din cap.

— Lumea se teme, Eminenţă.

— De ce se teme, fiule?

„Iată-mă acum la spovedanie! reflectă iritat Theophanos. În miez de noapte mă spovedeşte un eretic.” Acceptase să-l slujească fiindcă aşa îi poruncise părintele egumen. Dar supunerea are şi ea margini.

— De ce se teme, Theophanos? repetă cardinalul răbdător.

— Turcii, Eminenţă. Turcii şi…

— Şi mai cine fiule?

Monahul se bâlbâi:

— Turcii şi…

— Şi?…

— Papistaşii, Eminenţă.

Theophanos îşi dădu prea târziu seama că făcuse o gafă:

— Cer iertare, Eminenţă! M-a luat gura pe dinainte. Oamenii de rând, aşa ca mine, sunt tari de cap, Eminenţă. Nu înţeleg rostul Unirii.

Cardinalul surâse cu indulgenţă.

— Dar tu înţelegi, fiule?

— Înţeleg, Eminenţă, rosti cu îndoială monahul.

— Atunci explică-mi-l şi mie!

Theophanos se codi o clipă.

— Hai, curaj! Nu te sfii! îl îndemnă prinţul Bisericii.

Călugărul replică zâmbind tâmp:

— Te faci frate cu Satana până treci puntea.

Cardinalul chicoti în sinea lui. Nu mai avea nevoie de alte lămuriri. Pericolul turc îi silise pe bizantini să accepte cupa amară a Unirii.

— Vă e frică de turci, Theophanos?

— Frică, Eminenţă.

— Tare frică, fiule?

— Tare şi nu prea…

— Cum aşa?

— Dacă pun stăpânire pe Constantinopole, au să ne lase credinţa ortodoxă, înţelegeţi?

Raţionamentul simplist al interlocutorului îl făcu pe Isidor să ofteze.

— Înţeleg. Numai că lucrurile nu stau tocmai aşa. Dacă turcii cuceresc Constantinopolele, intraţi la un stăpân rău.

Monahul ridică din umeri.

— Dacă aşa ne-o fi scris…

— Cum adică?

Theophanos îşi scărpină tigva acoperită cu plete negre cărbune.

— Un om sfânt, pe nume Morenus, a prezis că un popor înarmat cu săgeţi va cuceri Constantinopolele, iar pe romei îi va trece prin foc şi sabie. Alt om sfânt, Theophilactos, de la Monastirea Pantocratorului, a tălmăcit proorocirea lui Morenus legând-o de turci…

Încurajat de tăcerea binevoitoare a cardinalului, reluă cu însufleţire:

— Se mai spune că Leon Înţeleptul, înzestrat de Dumnezeu cu darul profeţiei, a înscris pe nişte tablete numele basileilor şi ale patriarhilor care vor păstori poporul bizantin de la împăratul Leon încoace. Şirul se încheie sub ocârmuitorii de azi ai ţării… Şi un oracol al sibilei din Eritreea a prezis căderea imperiului nostru… Se mai spune că basileul Mihail, primul împărat din stirpea Paleologilor, ar fi întrebat pe un ghicitor cu faimă câţi coborâtori din neamul lui se vor aşeza pe tronul Bizanţului. Ştiţi ce i-a răspuns ghicitorul?… *Mamaimi*!

— *Mamaimi*? exclamă nedumerit cardinalul, încreţind din sprâncene. Ce-i asta?

— *Mamaimi* nu are un înţeles anume. Cuprinde însă şapte litere, potrivit cu numărul de împăraţi care vor urma după basileul Mihail. Apoi dinastia se va stinge. Împăratul Constantinos este ultimul din cei şapte… După cum vedeţi, Eminenţă, treaba e încurcată rău.

„Dacă poporul gândeşte aşa, reflectă posomorât cardinalul, nu mă miră că moralul lui este la pământ.”

— Se mai spune că după bătălia de la Kosovo, continuă călugărul, Iancu de Hunedoara, Voievodul Transilvaniei, ar fi rostit: „Creştinii nu-i vor înfrânge pe turci decât după ce grecii vor fi ucişi cu toţii. Pentru a se pune capăt nenorocirilor abătute asupra

creştinătăţii, va trebui ca oraşul Constantinopole să cadă în stăpânirea turcilor”.

— Să nu crezi în prevestirile astea tâmpite! îl povăţui cardinalul. Nu sunt decât cuvinte aruncate în vânt.

Theophanos îşi săltă capul asemenea unui cal care se fereşte de muşte.

— Dacă ar fi numai atât, Eminenţă. Dar sunt şi alte semne rele. Acum două luni pământul s-a cutremurat din temelii după primul cântat al cocoşilor. Altă dată s-au prăvălit din cer focuri asupra oraşului. Icoana Maicii Domnului din biserica Sfântului Esaia a plâns cu lacrimi de sânge, iar în cartierul Sfântul Pantelimon s-a născut un viţel cu două capete. Nu mai vorbesc de ivirea unei stele necunoscute, cu o coadă lungă de păun, care a strălucit trei nopţi deasupra Constantinopolelui, pierind apoi fără veste. Leşuri dezgropate au fost găsite cu faţa în jos. Şi mai rău decât toate, o broască-râioasă şi-a făcut sălaş tocmai în baia împăratului.

Monahul îşi rotea ochii ca şi când s-ar fi aflat în pragul unei crize de epilepsie. Cardinalul preferă de data aceasta să rămână singur.

— Bine, fiule. Îti mulţumesc. Voi încerca să dorm. Poţi să pleci.

Theophanos se ploconi.

— Am plecat, am plecat. Noapte bună, Eminenţă.

Ieşi de-a-ndaratelea şi închise uşa.

Cardinalul se întinse iarăşi pe pat. Se acoperi cu cuvertura grea de mătase, care nu-i ţinea de cald, şi închise ochii. Bufniţele îşi continuau concertul. O ladă sculptată din preajma patului trosni suspect. Vântul şuiera, lovind în ferestre cu degete nevăzute…

Cardinalul Isidor nu-şi făcuse iluzii că va netezi cu uşurinţă asperităţile din calea sa. Dificultăţile erau însă mai mari decât se aşteptase. Tensiunea din atmosferă sporea, ameninţând să declanşeze explozii. Avusese în mai multe rânduri consfătuiri cu împăratul şi cu unii demnitari. Constantinos hotărâse să se oficieze – la începutul lui decembrie – o liturghie solemnă la Sfânta Sophia, în prezenţa tuturor căpeteniilor laice şi religioase ale imperiului.

Iniţiativa suveranului stârni furtună. Călugărul Ghenadios Scholarios, şeful spiritual al partidei antiunioniştilor, anunţă că va boicota ceremonia. Gestul lui găsi ecou în sânul majorităţii clerului constantinopolitan.

Confidentul şi prietenul împăratului, marele şambelan Sphrantzes, preconiza o poziţie mai fermă a autorităţilor faţă de excesele lui Scholarios.

— Omul acesta primejdios abia aşteaptă să-şi pună pe frunte coroana de spini a martirilor, replică împăratul.

— Mă întreb ce urmăreşte în realitate Ghenadios? Vizează scaunul patriarhal?

— De ce nu? Sub masca fanatismului se ascund adeseori cele mai meschine interese.

— Atunci să fim mai abili decât el. Sire, de ce nu-l numeşti patriarh pe cardinalul Isidor? Tot e vacant scaunul patriarhal.

— M-am gândit şi eu la asta. L-am tatonat pe cardinal, dar m-a refuzat. Se teme să nu provoace o rebeliune deschisă a antiunioniştilor.

— Ce ai de spus, Sire, despre arhiepiscopul Leonard? Este bine văzut de Papă.

— Şi mie mi-a trecut prin cap ideea asta. Am stat cu el de vorbă, dar am renunţat după ce i-am ascultat opiniile. Ştii ce mi-a propus? Să arunc în temniţă pe toţi adversarii Unirii. Îţi închipui ce tărăboi s-ar isca… Ştii ceva, Sphrantzes? Voi sta de vorbă cu Ghenadios şi cu principalii săi partizani. Să-i convoci la palat. Îi voi primi mâine după-amiază.

Potrivit poruncii basileului, a doua zi, Ghenadios Scholarios şi ceilalţi membri ai *synaxis*-ului se înfăţişară în audienţă. Din prima clipă, împăratul îşi dădu seama însă că atitudinea bătăiosului călugăr era ireconciliabilă. Dârzenia din ochii lui atingea limitele nebuniei.

— Pentru două sute de arcaşi să ne vindem conştiinţa? tună Ghenadios, fără să se teamă de prezenţa basileului. Papa ne-a făgăduit ajutoare importante. Unde sunt? Aş vrea să văd oştirile creştine trimise spre a ne despresura! Până acum nimeni nu le-a văzut!

Pe împărat îl fascinau ochii scăpărători ai neînduplecatului monah, sprâncenele negre înspicate cu alb şi îmbinate deasupra nasului mare, cu cartilaje puternic reliefate, fălcile late îmbrăcate în stufărişul des al bărbii, fruntea dreaptă pe care se iţea potcapul negru, înalt, ca un horn de sobă, umerii obrajilor foarte pronunţaţi, acoperiţi de o piele galbenă, cu porii deschişi.

— Acceptând Unirea, ne rupem de restul lumii ortodoxe, în schimb, ce ni se oferă? Să devenim o sucursală a Romei. Să ne ploconim Papei. Aşa ceva, Sire, nu se va întâmpla niciodată! *Niciodată*!

Îndrăzneala lui Ghenadios stârni mânia împăratului, care se

stăpâni cu greu să nu riposteze. Dacă scena s-ar fi petrecut în altă epocă, monahul acesta încăpăţânat n-ar fi părăsit liber palatul. Dar Constantinos nu uita că Ghenadios era purtătorul de cuvânt al celei mai mari părţi a clerului, iar înapoia lui se afla mulţimea fanatizată a laicilor. La aceştia se mai adăuga şi o importantă facţiune a nobilimii, în cap cu Lucas Notaras. O forţă considerabilă, de care trebuia să ţină seama.

— Salvarea nu poate veni decât de la noi şi prin noi! reluă cu vehemenţă monahul. Arhanghelul Mihail este protectorul nostru. Cu ajutorul lui îi vom respinge pe turci. Când hoardele neînvinse ale lui Attila se apropiau de zidurile Romei, a fost de-ajuns ca episcopul Leon cel Mare, înveşmântat în odăjdii strălucitoare, să le iasă în întâmpinare şi să le arate crucea, ca trufaşa căpetenie mongolă să plece ochii şi să facă drumul întors. Acelaşi lucru se va întâmpla şi aici, la Constantinopole. Sultanul Mehmed nu va îndrăzni să înfrunte crucea ridicată de şeful Bisericii Ortodoxe în calea barbarilor musulmani.

Împăratul zâmbi imperceptibil. „Nu m-am înşelat. Asta vrei, Ghenadios, reflectă cu ironie. Urmăreşti să fii înscăunat Patriarh al Bisericii Ortodoxe. Te roade vanitatea, Ghenadios. Modestia ta ascunde o ambiţie fără margini. Vrei totul sau nimic!”

Călugărul îşi încheie filipica anunţând că nu va mai ieşi din chilia lui până ce nu se va renunţa la erezia Unirii. Audienţa se termină fără să se fi ajuns la vreun acord. Când părăsi palatul, călugărul fu văzut bolborosind cuvinte neînţelese. Poate că arunca anatema asupra împăratului şi a tuturor partizanilor Unirii.

Basileul se înapoie în cabinetul său de lucru întristat, fiindcă discordia dintre romei se adâncea. Chemă pe marele şambelan.

— Ce se aude cu recensământul, Sphrantzes? îl întrebă cu nerăbdare.

Sfetnicul făcu un gest de neputinţă.

— Operaţiile se desfăşoară greu, Sire. Populaţia dă dovadă de rea-credinţă, furnizând recenzorilor date eronate.

Lui Constantinos i se păru că veşmintele-i de ceremonie îi atârnă grele, strivindu-i umerii.

— Poţi să-mi dai câteva cifre aproximative, Sphrantzes?

— Bărbaţii valizi se ascund de îndată ce află că oamenii stăpânirii se înfăţişează cu catastifele spre a-i înregistra.

— Aş vrea totuşi să ştiu pe ce ne putem bizui. Timpul nu aşteaptă.

— Tot ce pot să spun, Sire, este că voluntarii nu se îmbulzesc să răspundă la chemările noastre.

Basileul îşi duse descumpănit mâna la frunte.

— Nu ştiu ce să mai cred. Îşi închipuie poporul acesta că se poate salva ducând politica struţului?

— Lumea e descurajată, Sire.

— Merge cu bună-ştiinţă la sinucidere, Sphrantzes?

Marele şambelan îşi pusese nu demult aceeaşi întrebare.

— Poate că se înclină în faţa fatalităţii, Sire. Li s-a tocit instinctul de conservare. Îşi aşteaptă cu resemnare moartea.

Împăratul încercă din nou senzaţia că se află în fundul unei prăpăstii cu coastele drepte, abrupte, ca şi pereţii unui puţ. Toate drumurile erau tăiate de povârnişurile vertiginoase. Încotro îşi îndrepta privirile, întâlnea numai stânci golaşe, cu excepţia unei frânturi de cer, aninat sus, deasupra capului. Un cer tot atât de inaccesibil ca şi salvarea pe care o aştepta acum. Era îngrozitor că nu se putea bizui nici pe propriii lui supuşi. Ce să mai aştepte de la străini?… O sfârşeală ciudată îl făcu să se sprijine de tăblia mesei. I se împăienjeniră ochii. „Ce-ar fi să cad acum şi să nu mă mai ridic?… Ar fi mai bine… Moartea e preferabilă unei vieţi chinuite, lipsită de nădejdi.”

Era mai conştient ca niciodată de zădărnicia luptei sale. Dacă n-ar fi fost în joc onoarea lui şi a dinastiei, ar fi renunţat la tot şi ar fi plecat în Apus. I-ar fi lăsat pe defetiştii din Constantinopole să se descurce singuri. Să se apere folosindu-se de „armele spiritului”, ale ortodoxiei. „Proşti mai sunt oamenii!” cugetă scârbit…

A doua zi îi parveni o veste care îi dădu de înţeles că abia începuse să soarbă din paharul cu venin al amărăciunilor, al înfrângerilor, şi că viitorul îi rezerva surprize şi mai întunecate. O navă veneţiană, comandată de căpitanul Antonio Rizzo, un vechi prieten al marelui şambelan Sphrantzes, fusese surprinsă în Bosfor de bombardele de pe Boghaz Kessen, în vreme ce se îndrepta spre Constantinopole. Rizzo refuzase să se supună poruncii comandantului fortăreţei de a opri nava spre a i se verifica încărcătura. Un proiectil uriaş căzuse în mijlocul corăbiei, desfundând puntea, găurindu-i fundul şi ucigând câţiva marinari. Căpitanul şi restul echipajului reuşiseră să se salveze din naufragiu. De îndată însă ce ajunseseră pe uscat, fuseseră arestaţi, puşi în lanţuri şi trimişi la Adrianopole, spre a fi supuşi judecăţii sultanului.

Isprava lui Girolamo Morosini, care izbutise să treacă pe sub

nasul turcilor, făcuse să încolţească în sufletul constantinopolitanilor speranţa că aprovizionarea oraşului va putea fi continuată în dispreţul blocadei instituite de turci. Amarnica păţanie a lui Rizzo demonstrase însă că măsurile luate de Mehmed erau eficace. Un asediu prelungit ar expune Constantinopolele înfometării. Perspectiva umplea de înfricoşare pe toţi cei adăpostiţi înapoia zidurilor oraşului…

* * *

La Adrianopole, padişahul exulta. Dacă blestemaţii de creştini îşi închipuiseră vreodată că vor putea înfrunta tunurile de pe Boghaz Kessen, aveau acum prilejul să constate că se înşelaseră. Mehmed primise vestea scufundării navei veneţiene şi a capturării echipajului ei în vreme ce se afla la arsenal, unde urmărea operaţiile de turnare a uriaşei piese de artilerie, plănuită de Orban. Tunurile de pe Boghaz Kessen erau tot opera lui. Mehmed îl răsplătise, acoperindu-l cu aur.

— Să-mi torni mai repede, Orbane, tunul acela mare pe care mi l-ai făgăduit! Drept mulţumire, am să te fac bogat cum n-a visat neam de neamul tău.

Orban era aprig la câştig. Se aşternuse pe lucru cu şi mai mult sârg.

Mehmed poruncise ca Rizzo şi oamenii lui să fie aduşi grabnic în faţa sa. Aştepta clipa aceasta mistuit de neastâmpăr. Era dornic să dovedească omenirii că temerarii care cutezau să-i încalce opreliştile îşi plăteau scump nesocotinţa. Spre a da mai multă publicitate judecăţii, ordonase ca aceasta să se desfăşoare pe câmpul de instrucţie al ienicerilor, în prezenţa unităţilor militare orânduite în careu, a înalţilor demnitari şi a tuturor agenţilor diplomatici aflaţi la Adrianopole.

În dimineaţa sorocită ceru un veşmânt de paradă. Voia să apară în toată splendoarea, dar mai voia să şi înfricoşeze cu fulgerele mâniei lui. În vreme ce pajii şi slujitorii îi făceau toaleta, întrebă nerăbdător:

— De ce întârzie Şehab-ed-Din şi marele ulema? Doar i-am chemat.

Îşi luase obiceiul de a-şi convoca demnitarii la orice oră din zi sau din noapte, ca pe nişte slugi. Necuviinţă – şopteau cei care-l criticau în taină – pe care sultanii dinaintea lui nu o săvârşiseră niciodată.

— Şehab-ed-Din-Bey şi marele ulema Selim au şi sosit, raportă aghiotantul de serviciu. Aşteaptă cu supunere să fie primiţi de Înălţimea-Ta.

— Să intre degrabă. Timpul meu e drămuit.

Aghiotantul ieşi de-a-ndaratelea. Celor doi demnitari, care se interesară cu teamă de starea sufletească a padişahului, le spuse că stăpânul nu era în toane bune.

În realitate, Mehmed era într-o excelentă dispoziţie lăuntrică: se deprinsese a-şi ascunde însă sentimentele. Arătându-se veşnic încruntat, băga spaima în oameni.

Demnitarii, convocaţi la o oră atât de timpurie, intrară umili în apartamentul padişahului. Deşi se număra printre puţinii oameni care păreau să se bucure de încrederea deplină a suveranului, beyul Şehab-ed-Din era scormonit de spaime ori de câte ori se înfăţişa la palat.

Mehmed răspunse la ploconelile celor doi înalţi funcţionari ridicând uşor mâna.

— Să-mi răspundeţi la o întrebare! îi interpelă fără niciun alt preambul.

— Ascultăm cu adâncă supunere, Mărite Doamne, zise marele ulema.

Mehmed îi sfredeli cu o privire aspră.

— Fiii mei şi fiii fiilor mei care vor urca treptele tronului sunt îndrituiţi de legea supremă să îşi ucidă fraţii, spre a asigura liniştea înlăuntrul imperiului şi o normală continuitate dinastică?

Eunucul Şehab-ed-Din şi marele ulema se priviră uluiţi. Ce cursă ascundea întrebarea padişahului?

În timp ce i se puneau cizmele aurite, Mehmed se uita cu coada ochiului la cei doi demnitari. Perplexitatea lor îi dădu de înţeles că întrebarea îi luase prin surprindere. Era sigur că nu vor îndrăzni să dea o soluţie potrivnică voinţei sale. Dar spre a le stoarce mai repede un răspuns pozitiv, trebuia să le furnizeze elemente noi, călăuzitoare.

— Cunoaşteţi, cred, isprava lui Ochus din dinastia persană a Keianizilor. Şi-a ucis pe toţi cei cincizeci de fraţi, spre a asigura o succesiune netulburată a tronului. Nu v-a scăpat, îmi închipui, nici pilda lui Ferhat al IV-lea, din dinastia Arsacizilor, care şi-a asasinat pe cei treizeci de fraţi din acelaşi motiv. Baiazid I-ul, strălucitul meu străbun – Allah să-l odihnească – a socotit înţelept să îşi ucidă fratele, spre a sluji înaltele interese ale statului.

Şehab-ed-Din şi marele ulema înţeleseră unde voia Mehmed să ajungă. Nu se mulţumea că îşi suprimase fratele, ci voia să legifereze fratricidul, dându-i o justificare politică.

Padişahul simţi că îl încolţeşte furia. Erau grei de cap aceşti oameni, sau ascundeau în adâncurile sufletului lor o imputare nemărturisită?

Şehab-ed-Din îşi dădu seama că orice întârziere în formularea unui răspuns îi expunea mâniei sultanului.

— Padişahul are drept de viaţă şi de moarte asupra tuturor supuşilor săi, rosti cu ostentativă sentenţiozitate. Acest drept inalienabil, această putere cu caracter cvasi-divin se extinde, fireşte, şi asupra membrilor familiei imperiale. Opinia mea, Luminate Padişah, este categorică. Sultanul are nu numai dreptul, ci şi datoria să îşi extermine fraţii, fiindcă aceştia, prin însăşi existenţa lor, primejduiesc ordinea firească a succesiunii.

Marele ulema îşi zise că de vreme ce padişahul şi Şehab-ed-Din acceptaseră deliberat să îşi îngreuneze conştiinţa justificând nişte crime, nu-i rămânea decât să se supună voinţei imperiale. Împotrivirea lui ar fi nu numai sterilă, dar şi plină de riscuri. Obţinuse cu mare greutate mult-râvnita demnitate de mare ulema. Ar fi fost păcat să o piardă datorită unui exces de scrupule.

— Mărite Doamne, fratricidul capătă în aceste împrejurări cea mai deplină îndreptăţire. Legea sultanică şi legea religioasă îl recomandă imperios, pentru binele statului şi al dinastiei.

Mehmed înclină din cap.

— Aţi judecat înţelept! Grăbiţi-vă să redactaţi firmanul! Mâine de dimineaţă să mi-l daţi la semnat!

Le făcu semn să se retragă. Trecu apoi în faţa oglinzii şi îşi examină obrazul bărbierit proaspăt.

— Să vină la mine Zaganos-Paşa! ordonă aghiotantului.

Zaganos aştepta în anticameră încă din revărsatul zorilor. Slujitorii sultanului îl anunţaseră curând după primul cântat al cocoşilor că este chemat la palat.

Mehmed îl primi aruncându-i o privire peste umăr.

— Nu mi-ai spus, Zaganos, ce se întâmplă la Sideropolihné. Aşteptam să-mi aduci vestea că grecii au fost înfrânţi şi că cetatea a căzut în mâinile noastre.

O sudoare rece perlă fruntea generalului. Îl înfiora tonul liniştit, dar atât de ameninţător al tânărului sultan. Ştirile pe care i le aducea erau proaste. După câteva succese iniţiale, Turakhan-Paşa

se izbise în Moreea de enorme dificultăţi. Sideropolihné rezista asediului, iar la Leontari, Ahmed-Paşa, fiul lui Turakhan, suferise o înfrângere ruşinoasă. Nu îndrăznea să aducă la cunoştinţa padişahului asemenea noutăţi. O luă pe ocolite:

— Garnizoana din Sideropolihné a ajuns la capătul puterilor, Mărite Stăpâne. Aştept capitularea ei dintr-un moment într-altul.

— Aştepţi cam de multă vreme, Zaganos.

Generalul simţi că i se usucă limba.

— Vremea rea, Mărite Doamne, ne pune piedici. Ploile de toamnă s-au aliat cu duşmanul.

Mehmed simţi că Zaganos pregătea terenul spre a-i strecura veşti neplăcute.

— Îmi ascunzi ceva, omule! rosti cu asprime.

Generalul îşi zise că orice tergiversare nu făcea decât să-i complice situaţia. Luă taurul de coarne:

— Ahmed-Paşa a săvârşit o imprudenţă.

Sultanul se întoarse cu faţa spre sfetnicul său, îndepărtând cu un gest iritat caftanul de mătase vişinie, tivit cu zibelină, pe care pajii i-l ţineau spre a-l îmbrăca.

— Te roteşti ca un stol de corbi în jurul unui hoit. Vorbeşte odată!

Zaganos îşi descărcă sacul:

— Ahmed-Paşa s-a aventurat cu armata printr-un defileu, fără a se informa asupra intenţiilor inamicului.

— Şi?

— A căzut în capcană. Ca un începător.

— Şi?

— Trupele lui s-au retras în debandadă, iar el însuşi…

— A fost doborât în luptă! N-am să-l plâng. Poţi să fii sigur.

— Mai rău, Mărite Stăpâne! L-au luat prizonier.

Obrazul padişahului se înnegri. Toată bucuria provocată de capturarea lui Rizzo se stinse.

— Mi-a făcut ruşinea asta?

— Se spune că ar fi fost expediat la Mistra, unde Despotul Demetrios va hotărî asupra soartei lui.

Mehmed îşi plesni furios palmele, apoi le ridică spre cer.

— Nemernicul!

Îşi struni mânia. N-avea rost să se lase stăpânit de nervi, ca femeile.

— Ahmed să fie eliberat! Cu orice preţ! Să dai poruncă lui Turakhan-Paşa! După ce va fi smuls din captivitatea romeilor, să fie

trimis la Adrianopole. Am să-l trag în ţeapă. La supliciu vor asista toate trupele din garnizoană. Moartea ruşinoasă a lui Ahmed să fie pildă tuturor. Unui general turc nu-i este îngăduit să cadă prizonier. Decât să îşi predea sabia, să îşi reteze singur gâtlejul.

Un ofiţer de ordonanţă îl anunţă pe marele vizir.

— Să intre! zise Mehmed.

Khalil pătrunse în încăpere înclinându-se la fiecare pas, ca acele figurine chinezeşti de porţelan care se leagănă înainte şi înapoi, datorită unui dispozitiv simplu, dar ingenios.

— Ce vrei, Khalil? Ce veşti îmi mai aduci şi tu? Tot atât de bune ca ale lui Zaganos?

Marele vizir zâmbi servil, asemenea acelor zarafi evrei care se pregătesc să-şi jumulească clienţii, surâzându-le cu umilinţă.

— O, nu, Mărite Doamne. Aduc mărturii de supunere şi de credinţă. Acum o oră a sosit la Adrianopole *Messer* Fabrizio Corner, cu daruri bogate pentru Înălţimea Ta din partea bailului veneţian din Constantinopole.

Mehmed îl scrută bănuitor.

— De ce îmi aduce daruri?

— Bailul veneţian imploră Înălţimii Tale milă şi iertare pentru Antonio Rizzo.

Sultanul se întrebă ce mită primise marele vizir de se pretase la această intervenţie.

— Acum câteva clipe am vorbit cu Zaganos despre sfârşitul pe care-l pregătesc celor care cad prizonieri. Tragerea în ţeapă!

— Înţelepciunea Înălţimii-Tale nu cunoaşte margini. În cazul lui Rizzo, cred, însă, că o măsură de clemenţă ar fi politică, stărui Khalil. Relaţiile noastre prieteneşti cu Serenissima Republică a Veneţiei…

Mehmed îl întrerupse cu brutalitate:

— Ia ascultă, Khalil, ai trecut în taină la creştinism? De la o vreme intervii tot mai des în favoarea creştinilor. Nu faci deosebire. Bizantini, veneţieni, genovezi sunt pentru tine totuna.

Marele vizir îşi duse mâinile la piept.

— Nu am avut în gând, Mărite Doamne, decât gloria ta şi a imperiului. Mi-am zis că acum, în preajma bătăliei pentru Constantinopole, nu strică să păstrăm relaţii de bună vecinătate cu Veneţia.

Mehmed se legănă câteva clipe când pe vârfurile cizmelor, când pe tocuri.

— Am să-i fac o graţie lui *Messer* Corner, vorbi cu ironie. Să-i dai de veste că îi voi îngădui să asiste la judecarea lui Rizzo. În semn de preţuire pentru bail.

— Cred că nu este înţelept să stârnim duşmănia Veneţiei, stărui Khalil.

— Lasă-mă să apreciez eu ce este înţelept şi ce nu este! ripostă sec padişahul.

Dacă înainte de discuţia cu Zaganos ar fi reflectat mai adânc asupra propunerii lui Khalil, acum socotea că orice indulgenţă ar fi interpretată drept slăbiciune. După înfrângerea de la Leontari, era obligat să ia măsuri drastice.

— Consider discuţia închisă, Khalil. Pe câmpul de instrucţie ai să mă însoţeşti şi tu.

Îşi îmbrăcă iritat caftanul. Îşi puse turbanul împodobit cu un diamant magnific, din care părea să ţâşnească un mănunchi de pene albe, înalte, asemenea apelor unei miniaturale fântâni arteziene.

— A sosit timpul să plecăm! spuse.

Se mai privi o dată în oglindă, apoi se îndreptă spre uşă, urmat de cei doi sfetnici.

Era una din acele zile friguroase de toamnă, cu cerul acoperit de calota cenuşie a norilor. Când sultanul şi suita sa ajunseră pe câmpul de instrucţie, un vânt nărăvaş răsuci norii şi îi rupse în fâşii, lăsând razele soarelui să dea năvală peste trupele orânduite în careu, peste grupurile de demnitari turci şi de oaspeţi, aşezaţi în dreapta şi în stânga estradei rezervate sultanului. S-ar fi zis că cerul – slobozindu-şi razele de soare – ţinuse să facă o primire triumfală padişahului. „Semn bun!” reflectă Mehmed. În ciuda indiferenţei sale religioase, era extrem de superstiţios.

Messer Fabrizio Corner se afla în primele rânduri ale agenţilor diplomatici.

Mehmed se instală pe tronul lui. Sunară trompetele. Undele sonore, argintii, ca nişte fantastice şi nesfârşite fire de beteală, îşi ţesură în văzduh dantelăria muzicală.

Una din laturile careului se deschise, lăsând să apară un grup de oameni cu mâinile legate la spate. Mehmed reproducea – la scară redusă – ceremonia sângeroasă regizată de străbunul său Baiazid după biruinţa de la Nicopole. Căpitanul Rizzo şi marinarii săi erau mânaţi spre estrada sultanului, aşa cum fuseseră mânaţi odinioară către Baiazid principii creştini înfrânţi. Numai că turma captivilor de

azi era atât de neînsemnată faţă de cea de ieri, încât impozanta desfăşurare de forţe ordonată de Mehmed căpăta o coloratură vag grotescă. Brusc conştient de ridicolul situaţiei, sultanul se întunecă la faţă, aşa cum se întunecă o apă scăldată în razele soarelui, peste care se aşterne un nor plumburiu. Îi reveni în minte o comparaţie citită într-o carte scrisă de un latin din Antichitate: „S-au scremut munţii şi a ieşit un şoarece”.

Rizzo şi oamenii lui – toţi cu mâinile legate la spate – fură orânduiţi în faţa padişahului. *Messer* Fabrizio Corner se uita cu durere în suflet, la compatrioţii săi. Slăbiţi, neraşi, cu cearcăne negre, ajunseseră nişte umbre. Refuzul sultanului de a-l primi în audienţă era de rău augur.

Un crainic desfăşură un sul de pergament şi citi cu glas tare în turceşte un lung act de acuzare. Acelaşi document fu tradus în latineşte de un dragoman, spre a fi înţeles şi de agenţii diplomatici care asistau la judecată. Ultima frază îl îngrozi pe trimisul veneţian: „Înălţimea-Sa sultanul Mehmed-Khan a găsit de cuviinţă să judece personal această gravă încălcare a opreliştilor sale, săvârşită într-o mare turcească de către echipajul unei nave străine”.

După terminarea lecturii, se aşternu o tăcere grea, atât de grea, încât părea că cerul îşi coborâse bolta, gata să strivească mulţimea. Toţi cei de faţă aşteptau hotărârea padişahului, care avea să judece potrivit legii sultanice.

Mehmed păru să cumpănească îndelung. Nu voia să se spună că se pripea. Hotărârea lui era însă luată. Prin grozăvia pedepsei va precumpăni relativa neînsemnătate a personajelor aduse în faţa lui.

Ridică mâna.

Messer Fabrizio Corner înţelese că sosise clipa marii încercări. O sentinţă de condamnare ar fi avut o gravă semnificaţie chiar şi pentru Serenissima Republică.

Crainicul turc rosti cu voce puternică numele lui Rizzo.

Sultanul făcu un semn, ridicând la verticală, cu o mişcare rapidă, degetul arătător întins al mâinii drepte.

— Căpitanul Antonio Rizzo va suferi pedeapsa cu moartea prin tragerea în ţeapă! tălmăci crainicul în limbaj vorbit gestul padişahului.

Sentinţa rostită în turceşte fu tradusă în latineşte de dragomanul grec.

Ambasadorii se priviră consternaţi. *Messer* Fabrizio Corner se smulse din mijlocul grupului de oaspeţi străini şi alergă spre tronul

imperial, mai înainte ca ienicerii să-l fi putut opri. Ajuns în faţa lui Mehmed, îngenunche în ţărână.

— Iartă-l, Înălţimea-Ta! strigă patetic. Veneţia te roagă!!

Sultanul rămase impasibil.

Doi ieniceri îl apucară de braţe pe trimisul veneţian şi, în ciuda împotrivirii lui, îl târâră spre locul de unde plecase. Abia atunci Corner încetă să se mai zbată. Îşi dăduse seama că totul era zadarnic.

Crainicul turc pronunţă apoi numele primului marinar, un personaj bărbos, lat în spate, bronzat de vânturile maritime, căruia nu-i lipsea decât tridentul spre a-l evoca pe Neptun.

Sultanul întinse palma paralel cu pământul şi făcu un brusc gest lateral.

— Bimbo Farinacci va suferi pedeapsa cu moartea prin tăierea mijlocului! anunţă crainicul.

Cuvintele repetate în latineşte provocară o înfiorată curiozitate. „Tăierea mijlocului? se întrebară agenţii diplomatici. Ce-o mai fi şi asta?”

Messer Fabrizio Corner stătea nemişcat ca o stâncă şi privea spre cer. S-ar fi putut crede că ceea ce se petrecea în faţa lui nu-l mai interesa.

Douăzeci şi cinci de oameni primiră aceeaşi pedeapsă.

La al douăzeci şi şaselea nume, sultanul întoarse palma întinsă cu faţa în sus.

— Giovanni Gemello, vesti crainicul, este graţiat. I se acordă încuviinţarea de a se înapoia în patria sa, spre a aduce la cunoştinţa compatrioţilor cele văzute, astfel ca nimeni să nu mai fie ispitit a încălca hotărârile Marelui şi Preaputernicului Sultan Mehmed-Khan.

Cuvintele lui, traduse în latineşte, îl treziră din dureroasa-i imobilitate pe Fabrizio Corner, care îşi făcu semnul crucii.

Următorii patru marinari fură de asemenea graţiaţi. Ultimul, scribul echipajului, un adolescent, fiul lui Domenigo de Maestris, căpitan de galeră în flota militară a Serenissimei Republici, destinat să calce pe urmele părintelui, îşi făcea ucenicia marinărească pe nava lui Rizzo mai înainte de a deveni ofiţer.

Sultanul se uită îndelung la obrazul îmbujorat al flăcăiandrului, la părul lui ondulat răvăşit de vânt, la trupu-i subţire ca trestia. Era frumos băiatul. Foarte frumos!

— Lorenzo de Maestris, pronunţă cu aceeaşi solemnitate

crainicul.

Padişahul făcu mâna pumn, lăsând degetul gros scos în afară.

— Sarai! rosti crainicul turc.

— Sarai! repetă dragomanul.

Messer Fabrizio Corner îşi acoperi cu palmele ochii. Deplângea soarta tânărului de Maestris mai mult decât pe a celorlalţi condamnaţi. Pentru aceştia chinurile se vor curma în curând. Pentru fiul căpitanului de Maestris calvarul abia începea.

O ceată de călăi voinici, cu turbane negre ca şi ilicele şi şalvarii scurţi, se înfăţişară în mijlocul careului, purtând un par ascuţit şi un trunchi de copac, foarte gros, lung cât statura unui om. Culcat pe pământ, trunchiul era astfel cioplit în partea de jos şi în cea de sus, încât să aibă două feţe orizontale. Cu mişcări rapide, călăii îl înşfăcară pe Rizzo şi, ducându-l pe sus, îl înfipseră cu toată puterea în ţepuşa parului.

Pe trunchiul de copac aşezat la orizontală, ca un fel de pat, călăii îl culcară pe primul marinar, cel cu chipul lui Neptun, şi îl legară de mâini şi de picioare cu nişte curele ale căror capete erau fixate în lemn cu piroane. Apoi călăul-şef, un zdrahon cu braţe puternice şi lungi, scoase dintr-o cutie prelungă, ca de violă, un fierăstrău.

Sub privirile înspăimântate ale trimişilor străini, alţi doi călăi prinseră a tăia cu fierăstrăul trupul condamnatului, exact peste mijloc, ca şi când ar fi secţionat un butuc. Răcnetele marinarului sfredeliră câteva clipe auzul mulţimii, apoi încetară. Corpul tăiat în două fu desprins din curele şi aruncat pe iarbă.

Al doilea condamnat leşină de frică în timp ce era târât spre supliciu. Când fierăstrăul intră în funcţiune, se trezi din starea de inconştienţă şi începu să urle.

Messer Fabrizio Corner nu mai putu suporta spectacolul. Părăsi grupul trimişilor străini şi se îndreptă spre oraş. Nimeni nu-l împiedică să plece. „Ieftină mai este viaţa oamenilor, Doamne! Ieftină şi mizerabilă! bolborosea printre suspine. Ieftină şi mizerabilă!”

* * *

Cardinalul Niccolo de Cusa intră precipitat în anticamera cabinetului de lucru al Papei. Se mai aflau acolo principi ai Bisericii, personaje din nobilimea neagră, demnitari trimişi ai suveranilor catolici, care aşteptau să fie primiţi în audienţă.

Cardinalul de Cusa îşi purta cu dificultate corpolenţa. Şiroaie de

năduşeală i se scurgeau pe frunte, în ciuda vremii reci. Aferat, se apropie de cardinalii Capranica, Piccolomini şi Bessarion, grupaţi lângă o fereastră.

— Am asistat la executarea lui Porcari, spuse Niccolo de Cusa, făcându-şi vânt cu batista. Tocmai de acolo vin. Nici acum nu-mi vine să cred că un om ca el, cult, înţelept, moral, a putut să se lase pradă unei rătăciri atât de funeste.

— Sfântul Părinte a încălzit la sân un şarpe, grăi sentenţios Capranica.

— Am impresia că pedeapsa a fost prea aspră, opină Niccolo de Cusa. O întemniţare temporară în celulele castelului Sant’ Angelo i-ar fi scos gărgăunii din cap.

Cardinalul Bessarion ridică mâinile într-un gest plin de onctuozitate.

— Să mulţumim Domnului fiindcă, în marea sa milostivire, nu a îngăduit ca papalitatea să sufere o degradare dorită numai de duşmanii ei.

Piccolomini clătină din cap de mai multe ori.

— Da, da, da, da! Să-i mulţumim cu umilinţă şi evlavie!

Deodată atenţia îi fu atrasă de agentul diplomatic al Veneţiei, care ieşea din cabinetul de lucru al Papei.

— Ce agitat este ambasadorul Serenissimei Republici! exclamă cu mirare. L-am zărit înainte de a intra la Sfântul Părinte. Era atât de nervos, de preocupat, încât nici nu mi-a răspuns la salut.

Secretarul Papei, un tânăr călugăr benedictin, se apropie de cardinalul Capranica şi îi şopti ceva la ureche. Capranica se întoarse spre grupul cardinalilor cu care se întreţinuse până atunci.

— Sanctitatea-Sa ne cheamă. Se pare că se încurcă lucrurile.

Înalţii ecleziarhi pătrunseră gravi în cabinetul Suveranului Pontif, care stătea adâncit în gânduri la masa lui de lucru. La ivirea noilor-veniţi îşi ridică privirile, surprins parcă.

— Chiar acum a ieşit de la mine trimisul Serenissimei Republici. Mi-a adus la cunoştinţă uciderea prin execuţie publică a unor marinari veneţieni, din porunca sultanului.

— Şi Porcari a fost executat, Sanctitate, îl întrerupse de Cusa, încă sub impresia oribilului supliciu la care asistase.

— Da? replică Papa, smuls din preocupările sale. Foarte bine. Prin oraş s-au mai potolit agitaţiile, Capranica?

— Populaţia Romei a redevenit calmă, Sanctitate. Execuţia lui Porcari n-a dat naştere la tulburări.

Cardinalul de Cusa îşi încreţi fruntea ca un copil îmbufnat. Figura lui rotundă şi atât de blajină, îndeobşte vag comică, exprima acum o mâhnire profundă.

— Femeile plângeau, iar bărbaţii scrâşneau din dinţi, Capranica. Eu am fost acolo.

— Oamenii sunt impresionabili, replică nepăsător Capranica. Acum plâng, iar peste o oră râd.

Papa îl privi pieziş pe bătrânul de Cusa.

— S-ar zice că îl compătimeşti pe Porcari! Ingratul! Mi-a răsplătit generozitatea punând la cale pieirea mea şi îngenuncherea Bisericii. Dar să revenim la Veneţia. Vreau să-l scot din minte pe acest nedemn Porcari!… Cum vă spuneam, gestul de ostilitate al sultanului faţă de Veneţia a stârnit un val de indignare. Senatul Serenissimei Republici a hotărât cu o mare majoritate ruperea relaţiilor cu Imperiul Otoman şi ajutorarea Bizanţului.

— Nu m-aş fi aşteptat să acţioneze cu atâta energie, interveni cardinalul Piccolomini.

Papa schiţă un gest plin de dezgust.

— Dovadă de energie au dat numai senatorii. Marii înţelepţi care dirijează politica externă a Veneţiei au acceptat doar în parte recomandările Senatului. Au dispus ruperea relaţiilor diplomatice, dar au dat indicaţii flotei veneţiene să evite orice act de ostilitate împotriva navelor turceşti.

— Asta înseamnă că pe Veneţia nu mai putem conta. Dacă nici afrontul acesta nu a smuls-o din amorţire, ce argumente am mai putea folosi? rosti scârbit Bessarion.

Papa se ridică de la masa lui de lucru.

— Şi cum proiectul nostru de pacificare a Italiei nu pare să dea rezultate, nu ne rămâne decât să apelăm la serviciile *condottierilor*.

Bessarion zâmbi ironic.

— Vitejii noştri *condottieri* preferă să se bată pe pământul Italiei. E mai rentabil şi mai puţin primejdios. Aventurile îndepărtate le repugnă.

— În ce stadiu au ajuns tratativele tale, Capranica? îl întrebă Papa.

— Urbino, Baglioni, Ciarpellone, Astorre cer nişte sume astronomice.

— Într-un fel au dreptate, zise Piccolomini. Închirierea unei armate de câteva mii de *condottieri* şi transportarea lor la Constantinopole implică cheltuieli inabordabile…

Capranica îl întrerupse:
— Fra Giovanni da Romano…
— Inchizitorul? întrebă de Cusa.
— Da, inchizitorul. Mi-a declarat deunăzi că Gismondo Malatesta ar fi dispus să accepte o *condotta* mai modestă, din respect pentru iubitul nostru Papă.
Suveranul Pontif se încruntă.
— Să tratez cu Malatesta? Omul acesta plin de păcate? Putred până în măduva oaselor? Niciodată! Ştiu că i se instruieşte procesul. Uxoricid, sodomit, asasin, trădător… Ce vreţi mai mult?
— Cruciaţilor li se iartă păcatele, interveni Capranica.
— Crezi că ar pleca să lupte alături de bizantini? întrebă cardinalul Bessarion, viu interesat.
— De ce nu? replică sibilin Capranica. Instruirea procesului ar putea fi suspendată…
Papa îl privi şovăielnic.
— Propui să-l iertăm pe Malatesta?
— Nu este vorba de o iertare definitivă, Sanctitate. Ar fi o simplă amânare cu termen mai lung sau mai scurt, în funcţie de convenienţe. Dacă se va supune imperativelor noastre, vom da şi noi dovadă de mai puţină severitate.
— Capranica, eşti un vulpoi şi jumătate! râse senil de Cusa.
— Scopul scuză mijloacele, Eminenţă! răspunse interpelatul.
Piccolomini interveni cu spiritul său practic:
— Să presupunem că am accepta oferta lui Malatesta. Cu ce am plăti *condotta* lui? Redusă chiar substanţial! Am fost nevoiţi să renunţăm la înfiinţarea de noi impozite…
Papa Niccolo îl privi cu severitate.
— Am greşit când m-am gândit la noi impozite. Trebuia să lansez un apel principilor bisericii, monastirilor bogate, clericilor cu venituri frumoase.
Aruncă o privire semicirculară asupra interlocutorilor săi, înveşmântaţi în mătase violetă.
— Mai toţi cardinalii mei sunt bogaţi. Au palate, caleşti aurite, grajduri cu cai de rasă, armate de slujitori… Câţiva întreţin concubine scump plătite! adăugă cu asprime. Înainte de a condamna păcatele altora, să ne gândim la ale noastre şi să ne pocăim!…
Făcu o pauză, apoi reluă cu ton potolit, dar cu implicaţii ascunse:
— Dacă preţuiţii mei cardinali, dacă episcopii, stareţii, abaţii ar

ceda tezaurului o infimă parte din veniturile lor, am recruta pe cei mai pricepuţi *condottieri*. Eminenţelor, să reflectăm cu toată seriozitatea asupra acestei soluţii!… Acum să mă lăsaţi singur! Vreau să meditez. Să înalţ rugăciuni Domnului. Poate îmi va călăuzi paşii pe drumul acesta greu pe care am pornit… Doresc să înţelegeţi un lucru: nu vreau ca pontificatul meu să fie îndoliat de căderea Constantinopolelui sub turci! Nu vreau ca istoria să mă stigmatizeze fiindcă nu am făcut nimic pentru salvarea unuia dintre cele mai strălucitoare centre ale creştinismului!

Le întoarse spatele şi se sprijini cu mâna de masa lui de lucru.

Cardinalii, penibil surprinşi de ieşirea Papei, se priviră întrebători, apoi se înclinară şi părăsiră încăperea.

Suveranul Pontif se uită la crucea simplă de lemn lustruit, aninată de perete.

— Ajută-mă, Doamne! Ajută-mă să fac ceva pentru oropsiţii acestei lumi!

Se simţea tare nefericit. Cardinalii, sfetnicii lui fireşti, erau, cu rare excepţii, fie servili, ca bietul de Cusa, fie aprigi la înavuţire, ca lacomul cardinal de Aquileea, fie setoşi de putere, ca acel trufaş cardinal Collona, care-l ura deoarece socotea că tiara papală i s-ar fi cuvenit lui, fie nişte idealişti rupţi de realitate, ca Bessarion, savantul. Capranica era singurul demnitar papal cu adevărat capabil, dar păcătuia şi el prin marele său orgoliu.

Se istovise străduindu-se să ridice Europa creştină împotriva Islamului. Rezultatele îi justificau oare eforturile?

Uneori regreta temeritatea de care dăduse dovadă acceptând povara de vicar al lui Hristos. N-ar fi fost preferabil să-şi păstreze scaunul episcopal, mai puţin important, dar care îi îngăduia să se bucure de puţină linişte? Se gândea cu plăcere la vremurile de demult, când treburile bisericeşti îi îngăduiau clipe de răgaz pe care le folosea copiind manuscrise vechi. Câteodată se simţea ispitit să lase totul baltă, să se închidă în bibliotecă, în tovărăşia caligrafilor, să se aşeze într-un jilţ şi să le urmărească măiestria cu care aşterneau pe foile netede de pergament slove cu multicolore înflorituri marginale. Adunase până acum pentru Biblioteca Vaticanului peste cinci mii de volume, iar caligrafi angajaţi cu anul copiau tot felul de manuscrise vechi, religioase, filozofice, literare, ştiinţifice. Îşi aminti zâmbind de demersurile lui Cosimo de Medicis, care – recunoscându-i competenţa şi autoritatea în acest domeniu – îl rugase să-i întocmească o listă de câteva sute de tomuri, spre a fi

copiate de caligrafii din slujba lui.

În Biblioteca Vaticanului, volumele de dimensiuni apreciabile, ferecate în argint şi îmbrăcate în catifea roşie, erau orânduite pe rafturi de stejar frumos sculptate. Acum aştepta cu nerăbdare terminarea noii traduceri a *Bibliei*, încredinţată eruditului florentin Giannozzo Mannetti. În concepţia lui, nemuritoarea operă, tălmăcită potrivit ultimelor teorii filologice, trebuia să-i asigure un loc de frunte în galeria potentaţilor glorificaţi de posteritate pentru încurajarea artelor.

Papa Niccolo era unul dintre cei mai convinşi adepţi ai concepţiei îmbrăţişate de mai toţi erudiţii şi principii iluminaţi renascentişti: „Civilizaţia este trecătoare, amintirea evenimentelor politice se şterge din memoria oamenilor, dar cultura supravieţuieşte mileniilor”.

Se întrebă de câte săptămâni nu mai trecuse prin Biblioteca Vaticanului?…

— Ce-a spus Sanctitatea-Sa la urmă, căci n-am prea înţeles? întrebă cardinalul de Cusa după ce se văzu în anticameră, alături de Capranica, Bessarion şi Piccolomini. Ştiţi, nu prea stau bine cu auzul.

— A spus să ne dăm averile pentru apărarea Constantinopolelui, îl lămuri iritat Piccolomini.

— Averile? se miră de Cusa. Pentru o mână de schismatici?

— Schismaticii aceştia sunt creştini ca şi noi, interveni cu reproş Bessarion.

„Îţi convine să vorbeşti aşa, fiindcă îţi bate vântul prin buzunare, ripostă mintal Piccolomini. Eşti şi tu un linge-blide ca toţi romeii tăi. Te-am acceptat printre noi din milă, şi acum ne dai lecţii de umanitarism.”

Cardinalul Collona, care se afla în anticameră şi aştepta să fie primit de Papă, se apropie de Piccolomini.

— Mă faceţi curios, Eminenţă! Despre ce este vorba?

Piccolomini îl informă în câteva cuvinte despre iniţiativele Suveranului Pontif.

Collona se înroşi ca un curcan.

— Eh, bine vă face! L-aţi ales Papă pe obscurul fiu al unui şi mai obscur spiţer.

— Chirurg, Eminenţă, îl întrerupse Capranica. Chirurg din Sarzano.

— Chirurg, spiţer, totuna e! V-aţi gândit că are să vă fie

recunoscător şi că are să vă menajeze. Acum face pe autocratul. Vrea să vă ia averile. Nu vă plâng! Prostiile se plătesc!

— Dacă te-am fi ales Papă, ai fi procedat altfel? rosti cu ironie Bessarion.

— Clerici nesocotiţi! şuieră cu venin Collona, răsucindu-se pe călcâie şi îndepărtându-se de grupul cardinalilor.

— În parte, are dreptate, zise Piccolomini.

— Cine are dreptate? întrebă de Cusa, ducându-şi la ureche mâna făcută pâlnie.

— Primarul din Sarzano! îi răspunse plictisit cardinalul Capranica.

* * *

Sultanul Mehmed se trezi din somn. Cămaşa de mătase îi era udă de sudoare. Îl încinsese dogoarea focului mare din cămin. Îl durea capul şi simţea în gură o amărăciune dezagreabilă. Bătu din palme. Pajul de serviciu se ivi ţinând capul plecat şi mâinile încrucişate pe piept.

— Porunceşte, Mărite Stăpâne!

— Cât e ceasul?

— În curând va fi miezul nopţii, Mărite Doamne!

Sultanul mormăi nemulţumit. Nu dormise deci decât o jumătate de oră. După cină, când se dusese să se culce, se simţise atât de obosit, încât i se închideau ochii. În cursul zilei trecuse în revistă trupele concentrate la Adrianopole, inspectase atelierele de topitorie şi turnătoria de tunuri de la arsenal, prezidase o conferinţă a comandanţilor de mari unităţi şi participase la o şedinţă a Divanului, unde poruncise vizirilor şi defterdarilor să sporească cheltuielile militare. Seara, la cină, îl toropise oboseala. Nici nu fusese în stare să urmărească dansul unor sclave circaziene, trimise în dar de Işak-Paşa, guvernatorul general al Anatoliei. Poate că şi vinul îl moleşise.

Ameţit de somn, se întinsese pe pat, închipuindu-şi că va dormi fără vise până a doua zi de dimineaţă. Dar se repetase povestea din celelalte nopţi. Aţipise o jumătate de oră, apoi îl treziseră gândurile.

Constantinopolele ajunsese să-l obsedeze, îi apărea şi în vis cu o frecvenţă exasperantă. Se făcea că îi asedia zidurile. Dar acestea, în loc să se năruie, se înălţau tot mai puternice, luând proporţiile unor munţi cu creste inaccesibile, pierdute printre nori. I se mai întâmpla să viseze un om cu trăsături nedefinite, înveşmântat într-o

robă neagră, cu falduri agitate. Omul se apropia rânjind. Îi desluşea dinţii fosforescenţi, ascuţiţi şi zdraveni ca nişte colţi de lup. Deodată, necunoscutul scotea din faldurile veşmântului un pumnal cu lamă şerpuitoare, un fel de *kris* malaez, şi se repezea asupra lui spre a i-l împlânta în piept. În clipa aceea, el, Mehmed, se trezea invariabil din somn. Coşmarul acesta, repetat aproape noapte de noapte, ajunsese să-l terorizeze. Era un vis premonitor? Îi era scris să moară asasinat? Sau omul cu robă neagră întruchipa Bizanţul?

— Adu-mi hainele! ordonă pajului. Nişte haine cenuşii, de târgoveţ!

Coborî din pat şi îşi dezbrăcă halatul.

Pajul cunoştea gusturile sultanului. Trezi din somn pe colegii săi care se ocupau de garderoba imperială. Peste câteva clipe, îmbrăcămintea modestă, neutră, cerută de padişah, îi fu înfăţişată cu grăbire.

Se ivi şi şambelanul de serviciu.

— Să vină la mine principele Franco! ordonă Mehmed. Şi Zaganos-Paşa să vină. Îmbrăcaţi simplu, pentru oraş.

Şambelanul porni să execute ordinul.

— Stai! strigă sultanul. Pofteşte-l şi pe Mahmud-Paşa, şi pe Radu, feciorul lui Vodă Vlad.

În vreme ce trimitea slujitori în căutarea personajelor indicate, şambelanul cântărea semnificaţia vorbelor padişahului. Ascensiunea meteorică a lui Mahmud şi a lui Radu, fiul Dracului, îngândurase pe mulţi demnitari ai Curţii. Renegat, coborâtor din stirpea imperială bizantină a Anghelizilor, Mahmud datora capriciilor extravagante ale sultanului înaintarea-i rapidă în ierarhia militară otomană. Zaganos îl socotea un rival primejdios, mult mai primejdios decât Franco Acciaiuoli, care nu renunţase la religia creştină. Îmbrăţişând mahomedanismul, Mahmud îşi deschisese automat porţile tuturor măririlor. Radu, un copilandru frumos, dar de o inteligenţă mediocră, nu promitea complicaţii. Peste câţiva ani, dacă creditul lui pe lângă sultan se va păstra, va fi înscăunat pe tronul Ţării Româneşti. Şi cu asta se va termina influenţa lui.

Între timp, Mehmed îşi îmbrăca hainele de orăşean modest. Era nerăbdător să pornească *incognito* într-una din acele escapade nocturne, pe care de la o vreme le repeta tot mai des. Să se piardă neobservat printre locuitorii capitalei, să tragă cu urechea la comentariile lor, să prindă „pulsul” opiniei publice, acum, în preajma răfuielii cu Bizanţul.

Îşi punea tocmai caftanul din stofă cenuşie, grosolan ţesută, când Franco, Zaganos, Mahmud şi Radu se înfăţişară, supuşi.

Mehmed le cercetă rapid cu privirea veşmintele. Satisfăcut de simplitatea lor, rosti scurt:

— Ne vor însoţi doi ofiţeri din gardă. Selim şi Iusuf. Să mergem!

Îşi pipăi încă o dată jungherul de la brâu, îşi strânse caftanul în jurul corpului, apoi se îndreptă spre uşă. Urmat de cei şase bărbaţi, străbătu câteva culoare luminate de făclii aprinse, coborî o scară şi ieşi într-una din curţile interioare ale palatului. Străjile stăteau impasibile, prefăcându-se a nu-l recunoaşte. Toţi cei de la Curte erau la curent cu dorinţa bizară a sultanului de a umbla uneori deghizat într-un turc de rând. Dacă vreun soldat ar fi îndrăznit să-l salute, şi-ar fi semnat sentinţa de condamnare la moarte.

Printr-o uşă joasă, lăsată deschisă ca din întâmplare, ieşi în sfârşit în piaţa din faţa palatului. Luna, redusă la proporţiile unui subţiratic corn luminos, arunca un fel de pulbere argintie asupra zidurilor înalte ce înconjurau palatul, asupra fântânii de piatră cu apă foşnitoare din centrul pieţei, asupra caselor cu ferestre întunecate, asupra platanilor desfrunziţi, ce-şi întindeau ramurile răşchirate ca degetele unor mâini scheletice.

În uliţele din jurul palatului nu se vedea nici urmă de vietate. S-ar fi zis că nu numai oamenii, ci şi animalele se fereau să treacă noaptea pe lângă reşedinţa sultanului. Mehmed ştia însă că, în ciuda orei târzii, forfota nu încetase în cartierele din preajma arsenalului. O lume bizară, cu preocupări şi mai bizare, care scăpa controlului autorităţilor. Inşi care ieşeau pe străzi ca huhurezii, odată cu venirea nopţii, şi care se topeau prin ungherele întunecate de îndată ce zorile prindeau a înălbi cerul. În ciuda edictelor stăpânirii, care interziceau localurilor publice să rămână deschise după miezul nopţii, lumea aceasta îşi avea locuri tainice de întâlnire. Raziile străjilor de noapte, oricât ar fi fost de severe, nu biruiau să facă ordine în rândurile acestor păsări nocturne. Mehmed le menaja tacit, fiindcă ştia că din sânul lor îşi luau avânt răzmeriţele, atât de primejdioase pentru împărăţie.

Un vânt rece, prevestitor de iarnă, sufla pe străzile strâmte, mai şerpuitoare decât meandrele pline de toane ale unui râu.

Sultanul avea acum o ţintă precisă. Voia să vadă dacă se turnau şi noaptea – cu aceeaşi râvnă ca în timpul zilei – tunurile făgăduite de Orban. Dăduse poruncă să se muncească fără întrerupere. Echipele de turnători se schimbau din douăsprezece în

douăsprezece ore.

La intrarea în arsenal, santinelele nu-l lăsară să treacă. Mehmed se bucură, fiindcă avea acum dovada că se deghizase bine. Comandantul corpului de gardă, chemat la poartă, îl recunoscu îndată şi îngenunche în ţărână, încovoindu-şi umil grumazul.

— Porunceşte, Înălţate Doamne, să tai capul soldatului care a săvârşit nelegiuirea de a nu te lăsa să intri!

Mehmed ridică împăciuitor mâna.

— Omul şi-a făcut datoria. Nu putea lăsa un străin să pătrundă fără autorizaţie în incinta arsenalului.

Apariţia sultanului în hangarele turnătoriei de tunuri nu întrerupse activitatea muncitorilor. Orban şi şefii de echipe aveau poruncă să nu irosească nicio clipă.

Orban se afla la postul său. Transpirat, murdar de funingine, cu mâinile bătătorite de muncă, supraveghea făurirea tunurilor gigantice, plănuite de el. Când îl văzu pe sultan, i se prosternă, sărutându-i vârfurile cizmelor.

— Cum merg treburile, Orbane? Ce se aude cu tunul cel mare pe care mi l-ai făgăduit? Timpul trece, şi eu nu am timp de pierdut!

— Înălţimea Ta, tunul va fi gata la termenul sorocit. Peste o lună facem probele de tragere.

— Bine. Să te vedem.

Mehmed rămase aproape o oră printre lucrători. Îl fascinau pârâiaşele incandescente de metal topit care se scurgeau prin jgheaburi, jerbele de scântei de deasupra apelor de foc.

— Asemenea fântâni arteziene aş vrea să am în grădinile mele, spuse sultanul, contemplând jocurile de scântei, care aruncau pe obrajii spectatorilor tonuri de un roşu-aprins.

Mehmed şi-ar fi prelungit vizita în atelierele de turnătorie, dar căldura sufocantă îl sili să iasă în curte. Când se văzu sub cerul liber, aspiră adânc aerul rece, curat.

— Cum pot oamenii aceştia să lucreze în asemenea condiţii? se întrebă cu glas tare Franco Acciaiuoli.

Sultanul îl privi zâmbind straniu.

— Munca e sfântă, Franco, munca e mai înălţătoare decât o rugăciune. Aşa spuneau şi egiptenii din vechime, şi asirienii. Le dau dreptate. Cu tunurile făurite în arsenalul acesta voi doborî zidurile semeţe ale Constantinopolelui. Tot cu ajutorul lor îţi vei cuceri tronul ducal. Să te pregăteşti, Franco! Mai curând decât te aştepţi, vei fi chemat la Athena.

Padişahul făcu o pauză, apoi adăugă:

— Mătuşa ta, ducesa Chiara Giorgi, a făcut o prostie. S-a măritat cu iubitul ei, Bartolomeo Contarini. Iar mie nu-mi convine un veneţian pe tronul Athenei. Am şi ordonat constituirea unui corp expediţionar care te va instala în fruntea ducatului. După cum vezi, mă ţin de făgăduială.

Inima principelui se încălzi la focul ambiţiilor trezite iarăşi de cuvintele sultanului. Într-o vreme îşi pierduse speranţa că va mai dobândi sceptrul mult-râvnit. Îi reveni brusc în minte o frază rostită de Mehmed după o noapte de orgii: „Să nu te bucuri peste măsură când am să te trimit la Athena spre a-ţi pune pe cap Coroana. Va însemna că adânca şi încântătoarea noastră prietenie va începe să pălească. Interesele vor lua locul plăcerilor. Voi câştiga un aliat, Franco, dar voi pierde un prieten. Şi va fi păcat!”

Acciaiuoli plecă genunchiul şi sărută cu evlavie dreapta sultanului.

O bucurie amestecată cu o teamă ciudată îi cotropiră fiinţa. Aştepta cu nerăbdare să urce treptele tronului pe care şezuse şi părintele său. În acelaşi timp îl fulgeră bănuiala grozavă că începuse să piardă afecţiunea sultanului. Cine avea să-i ia locul? Mahmud? Radu? Ştia că duşmanii roiau în jurul său. Înalţii demnitari turci stipendiaţi de Chiara Giorgi nu vor încerca să-l sape, să-l dărâme, mai înainte ca el, Franco, să intre în Athena, sprijinit de trupele otomane?

Mehmed îi şi uitase prezenţa. Ieşise din arsenal şi acum mergea înaintea însoţitorilor săi, agitat de gânduri trandafirii. Ţelurile lui se apropiau de împlinire. Foarte curând va deveni stăpânul Constantinopolelui şi, odată cu acesta, al întregului imperiu al romeilor. Imperiul Otoman va prelua emblema bizantină, „semiluna şi steaua”. El, Mehmed, va sublinia în acest chip continuitatea Imperiului Roman de Răsărit sub ocârmuirea otomană. În definitiv, înlăturarea lui Constantinos al XI-lea şi înlocuirea lui cu Mehmed al II-lea nu trebuia să aibă decât semnificaţia unei schimbări de dinastii.

Sultanului îi reveniră în memorie vorbele pline de tâlc ale unui trimis al Vaticanului: „Suveranul Pontif n-ar vedea cu ochi răi instalarea Înălţimii-Tale pe tronul Bizanţului dacă ai accepta câteva picături de apă care să-ţi răcorească plăcut creştetul”. Un eufemism abil, care lăsa să se înţeleagă adevăratul sens al alambicatei fraze: botezul.

Era limpede. Dacă s-ar învoi să se creştineze, regii din Europa l-ar accepta în augusta lor familie. Complicaţii fără de sfârşit, războaie pustiitoare, duşmănii seculare ar fi stinse. Mehmed era îndeajuns de lucid spre a înţelege că renunţarea la mahomedanism şi îmbrăţişarea creştinismului nu i-ar schimba fundamental viaţa lăuntrică. Era un filozof luminat, care cunoştea adevărata valoare a religiilor. Îşi dădea seama însă că nu putea face acest pas fără a se expune unor mari primejdii. În primul rând, ar pierde sprijinul mahomedanilor fanatici, care vedeau în război calea cea mai sigură pentru implantarea Islamului în întreaga lume. În al doilea rând, ar fi silit să schimbe însăşi structura statului. Câştigarea adeziunii Vaticanului, a supuşilor creştini dinlăuntrul Imperiului Otoman ar fi precumpănite de complicaţii atât de serioase, încât soluţia aceasta, deşi seducătoare, trebuia abandonată. Dacă în decursul anilor condiţiile se vor mai schimba, va relua studiul acestei delicate probleme. Până atunci o va închide într-unul din sertarele minţii lui şi o va lăsa să se dospească. Poate că într-o zi… cine ştie…

Străbăteau o uliţă întortocheată, străjuită de case cufundate în întuneric şi în tăcere.

— Ce linişte! se minună tânărul Radu.

— Crezi? replică Mahmud. Eu mă îndoiesc.

În aceeaşi clipă uşa uneia din casele aparent adormite se deschise şi în pragul ei apăru un bărbat clătinându-se. Silueta lui dezechilibrată se profila pe fundalul unei încăperi luminate zgârcit de opaiţe, în care se înghesuiau, în jurul unor mese mici, mulţime de clienţi. Uşa se închise în urma beţivanului, care se îndepărtă fredonând un cântec cu întortocheli orientale.

— *Coranul* interzice drept-credincioşilor consumul băuturilor alcoolice! chicoti sultanul amuzat.

Zaganos şi Mahmud îi ţinură isonul. Şi unul, şi celălalt îşi manifestau în acest chip dezaprobarea faţă de nişte oprelişti religioase excesive şi absurde.

— Vinul a fost lăsat de zei pentru desfătarea muritorilor! grăi Mahmud cu indulgenţă. De ce să-i lipsim pe bieţii oameni de o bucurie atât de nevinovată?

— Băuturile alcoolice sorbite moderat în preajma bătăliilor stimulează bărbăţia! întări Zaganos.

— Vinul deschide porţile Paradisului! supralicita Franco Acciaiuoli.

— Pe Radu nu-l întrebăm, fiindcă este prea nevârstnic spre a se

fi dedulcit cu vinul, râse sultanul. Să intrăm şi noi în localul ăsta, în care muşteriii găsesc cea mai dulce otravă!

Împinse uşa şi pătrunse în ceainăria înţesată de oameni. Mirosul greu de sudoare acră îl făcu să se strâmbe uşor. Se strecură printre mese până la o bancă liberă, lipită de perete. Se aşeză, făcând loc şi însoţitorilor săi.

— Rachiu! porunci cafegiului, care se apropie săltându-şi pântecele.

Acesta aruncă o privire speriată în jur, apoi se plecă la urechea sultanului:

— Mai încet, efendi! Vrei să mă nenoroceşti? Cine ştie dacă nu s-o fi strecurat pe-aici vreun om de-al stăpânirii! Ţii să-mi pierd pâinea? Nu cunoşti obiceiurile de pe aici? Dacă vrei rachiu, ceri ceai tare. Ştiu eu ce înseamnă asta.

— Fie, încuviinţă Mehmed, bine dispus. Adu şase ceaiuri tari. Totdeodată îţi mulţumesc pentru încredere.

— Nu-mi mulţumi! Îmi fac şi eu treburile! Dacă mi-ai fii trezit bănuieli, nu-ţi serveam ceai tare, oricât m-ai fi rugat. Dar să ştii că preţul…

— Avem cu ce plăti, spuse scurt Zaganos. Şi noi ne facem treburile. Adu mai repede ceaiurile! Dar să fie pe gustul nostru! Să simţim că ne pocnesc urechile!

— Aduc. Aduc îndată!

Oamenii de la celelalte mese începură să arunce priviri iscoditoare asupra sultanului şi a tovarăşilor lui. Pentru obişnuiţii localului, indivizi certaţi cu legea, figurile noi nu erai niciodată binevenite. Mehmed, deşi le observase reacţia, stătea senin ca şi când n-ar fi avut nimic să-şi reproşeze.

Sosiră şi pretinsele ceaiuri. Puţin zahăr ars întuneca rachiul, dându-i o înfăţişare nevinovată. Mehmed îşi goli la repezeală ceaşca şi îşi plescăi satisfăcut limba.

Cafegiul îl privi cu admiraţie.

— Să-ţi fie de bine, efendi! Ţii bine la băutură! Ţi-am dat cel mai tare rachiu din prăvălie! Am bănuit eu că am face cu un cunoscător.

— A fost straşnic! conveni cu bonomie Mehmed.

Şi însoţitorii lui îşi goliră ceştile. Radu, deşi detesta rachiul, îl bău fără să crâcnească, până la ultima picătură.

În realitate, sultanul îşi pierduse buna dispoziţie. Intrase în cafenea spre a trage cu urechea la cele ce se vorbeau pe la mesele

din jur, dar muşteriii, mai suspicioşi decât patronul, îl priveau cu ostilitate reţinută, păstrând o tăcere ostentativă.

— Fă plata! ordonă lui Zaganos.

În vreme ce vizirul achita băuturile, se ridică de pe bancă şi porni spre ieşire.

În aceeaşi clipă, un bărbat între două vârste, cu turban soios şi cu un brâu roşu sânge-de-bou, se desprinse dintr-un grup de indivizi cu mutre bizare şi se apropie de sultan. Îşi ţinea mâna la centură. Când ajunse în preajma lui Mehmed, dădu să ridice braţul.

„Are o armă în mână! gândi într-o frântură de secundă padişahul. Vrea să mă omoare!” Avu brusc senzaţia că se repetă pe viu atentatul din visul său profetic. Reacţiile lui erau fulgerătoare. Fără să şovăie, îşi vârî mâna sub caftan, smulse hangerul din teacă şi, cu un gest rapid, îl înfipse în pieptul bărbatului cu turban soios. Acesta bolborosi ceva neînţeles, dar sângele îl podidi pe gură, înecându-l. Vâsli braţele prin aer şi se prăbuşi horcăind pe podeaua de lemn. Mâna lui, pe care sultanul o socotise înarmată, se desfăcu spasmodic, lăsând să se vadă că era goală. Zgârie într-o ultimă zvârcolire scândurile murdare şi tocite, apoi încremeni.

Muşteriii de la mese săriră în picioare. Lamele unor cuţite răsăriră lucind de sub haine. Mânia se oglindea pe toate chipurile.

Însoţitorii sultanului se priveau uluiţi. Iusuf îşi dădu seama că păstrarea *incognito*-ului ar putea primejdui însăşi existenţa sultanului. Tovarăşii celui căzut păreau hotărâţi să-i răzbune moartea.

— În genunchi cu toţii! tună Iusuf. Închinaţi-vă Stăpânului vostru, Padişahul! adăugă, arătând cu un gest teatral pe Mehmed.

Glasul lui aspru, cavernos, ochii-i cu sclipiri de oţel, dar mai ales vorbele rostite îşi făcură neîntârziat efectul. Oamenii apostrofaţi se priviră plini de înspăimântare, apoi îngenunchează cu frunţile la podea.

— Iertare, stăpâne! îl implorară. Iertare! Iertare!

Mehmed şi însoţitorii lui părăsiră nestingheriţi localul. Când se văzură în stradă, sultanul se întoarse spre Iusuf, care-l privea tulburat.

— Iusuf, mi-ai salvat viaţa! vorbi cu încordare în glas. Ar trebui să-ţi mulţumesc. Dar mi-ai încălcat porunca de a nu mi se dezvălui identitatea. Pregăteşte-te să mori!

Ofiţerul i se aruncă la picioare şi îi sărută vârfurile cizmelor.

— Mă supun hotărârii tale, Luminate Stăpâne!

La un semn al sultanului, celălalt ofiţer, Selim, îşi scoase iataganul din teacă şi porunci:

— Ridică-te, Iusuf!

Acesta se execută fără ezitare.

Iataganul mânuit de Selim descrise la orizontală o mişcare semicirculară, retezând capul condamnatului, care zbură, rostogolindu-se pe caldarâm. Trupul descăpăţânat rămase o clipă în picioare, apoi se prăbuşi, zbătându-şi membrele.

Mehmed îi aruncă o ultimă privire.

— A fost un bun soldat. Mâine să fie înmormântat cu toate onorurile militare! Selim, rămâi să faci de pază lângă trupul lui până ce vom trimite oameni să-l ridice!

Radu cel Frumos se stăpânea cu greu să nu vomeze. Spectacolul oferit de căpăţâna care zăcea pe caldarâm, în mijlocul unei băltoace de sânge, făcuse să i se întoarcă stomacul pe dos.

— Să ne înapoiem la palat! ordonă Mehmed. În noaptea asta vom mai avea de lucru, Zaganos!...

Când sultanul sosi la reşedinţa-i imperială, începuse să se lumineze de ziuă. Guvernatorul general al Rumeliei, îmbrăcat în ţinută de ceremonie, îl aştepta spre a-i raporta o veste proastă.

— O galeră veneţiană, venind dinspre Marea Neagră, a trecut pe sub zidurile fortăreţei Boghaz Kessen, fără a ţine seamă de semnalele care-i ordonau să oprească, spre a i se controla încărcătura.

Sultanul îşi muşcă buzele.

— Tunurile noastre n-au tras?

— Au tras, dar nava veneţiană apucase să se îndepărteze, aşa că tirul de artilerie n-a mai avut efect.

Mehmed îl sfredeli cu privirea.

— Înseamnă că exemplul pe care l-am dat, trăgându-l în ţeapă pe căpitanul Rizzo, a fost zadarnic! Poruncile mele continuă a fi nesocotite de ghiauri! Iar ofiţerii mei nu sunt în stare a le face respectate!

Glasul lui, reţinut la început, se umflă, revărsându-se ca un val de ape dezlănţuite:

— Comandantul fortăreţei să fie tras în ţeapă! Şi comandantul artileriei de pe Boghaz Kessen să sufere aceeaşi pedeapsă! Iar ofiţerilor pe care-i vei numi în locul lor să le pui în vedere că vor împărtăşi soarta predecesorilor dacă vor mai îngădui vreunei nave străine să le treacă pe sub nas, în ciuda ordinelor mele! Acum poţi

pleca!

* * *

Ningea şi era frig la Constantinopole…

Pe când aici, pe platourile înalte şi aride ale Abisiniei, arşiţa atârna grea asupra firii, încingea nisipul şi pietrele, pălea vegetaţia, şi aşa dezolant de săracă, încălzea apa făcând-o leşioasă şi searbădă la băut, altera alimentele, împănând cu viermi carnea, putrezind fructele, uscând pâinea pământie şi întărind-o ca pe o cărămidă.

În vreme ce călca greoi, cu sandalele sale încinse la tălpi, pe pietrele ascuţite şi fierbinţi, cuviosul Theophilactos se gândea cu nostalgie la viforniţele din Tracia, la zăpada albă şi sticloasă, la frigul înviorător şi atât de curat, la munţii înveşmântaţi în gheaţă sclipitoare. Acolo se născuse şi acolo îşi petrecuse copilăria. Un unchi, călugăr cu vază într-o monastire din Constantinopole, îl îndemnase să îmbrace rasa monahală.

— E mai bine să te închizi între zidurile unei monastiri, să te dedici rugăciunilor şi meditaţiei decât să robeşti sub turci.

Theophilactos îi ascultase povaţa şi se lepădase de cele lumeşti, intrând în marea familie a slujitorilor lui Dumnezeu. Capriciile soartei, care înrâuresc în egală măsură şi pe laici şi pe monahi, îl mânaseră – cum mână vântul o frunză stingheră – dintr-o monastire într-alta, până ce se pomenise că este chemat a îndeplini funcţia de bibliotecar la Patriarhia din Alexandria. Nu i se oferise o sinecură. Tezaurul de cărţi în care avea să-şi depene mulţi ani din viaţă cuprindea manuscrise rarisime, în mai toate limbile moarte sau vorbite pe ţărmurile Mediteranei Occidentale, în Levant şi în nord-estul Africii. Fiindcă îi plăcuse învăţătura, Theophilactos ajunsese nu numai un erudit teolog, ci şi un lingvist care stăpânea latina, greaca veche şi cea modernă, italiana, spaniola, araba, amharica, persana şi câteva dialecte din India. Într-o vreme se spusese că va urca cele mai înalte trepte ale ierarhiei bisericeşti. Se găsiseră însă eclezSiaşti invidioşi şi mediocri, care i se puseseră de-a curmezişul. Scârbit de intrigile lor, Theophilactos – pe atunci călugăr în monastirea Lavra de pe Muntele Athos – îşi scuturase papucii şi se exilase în Egipt. Patriarhul Alexandriei, care-i cunoştea reputaţia, îi oferise un liman în marea bibliotecă adunată de el şi de predecesorii săi cu neobosite strădanii şi cu preţul unor mari sacrificii băneşti.

Dar şi aici îl urmărise neghiobia oamenilor. Preacuviosul Arthemios, primul bibliotecar, un monah pe cât de venerabil la înfăţişare, pe atât de meschin şi de limitat la minte, începuse să-l urască de îndată ce îşi dăduse seama că în subordinea lui intrase un călugăr învăţat, care îl putea oricând înlocui. Îi făcea mizerii fără număr, căci în asemenea treburi era neîntrecut. Când patriarhul ceruse ajutoarelor lui să-i propună un monah întreprinzător pe care să-l trimită într-o misiune de încredere în Abisinia, preacuviosul Arthemios îl recomandase cu ostentativă căldură pe Theophilactos, bun cunoscător al limbii amharice. Dacă manevra reuşea, scăpa de un concurent supărător, care – cine ştie – va pieri poate pe coclaurile îndepărtate şi inospitaliere ale Africii Răsăritene. Patriarhul ţinuse seama de recomandările primului bibliotecar şi îi poruncise lui Theophilactos să ia toiagul de pelerin şi să pornească la drum.

Când i se spusese ce avea de făcut, doctul bibliotecar se cutremurase. Patriarhul, încunoştinţat de eforturile Papei Niccolo de a aduna bani pentru salvarea Constantinopolelui ameninţat de turci, se gândise că ar fi ruşinos ca el, şeful bisericii ortodoxe copte, să nu întreprindă nimic pentru fraţii lui ortodocşi din Bizanţ. Or, Abisinia, ţară bogată aflată sub păstorirea sa, ar putea furniza împăratului Constantinos, dacă nu soldaţi, cel puţin aur, cu care împăratul romeilor să tocmească mercenari.

Pe Theophilactos îl cuprindeau fiorii numai la gândul că împăratul Abisiniei i-ar încredinţa aurul cerut de patriarh. Cu ce-l va transporta până la Alexandria? Pe ce oameni se va putea bizui?

Înainte de plecare, patriarhul îi dăduse instrucţiuni vagi. În temeiul unor străvechi legi nescrise, acesta era învestit cu puterea de a numi pe şeful bisericii ortodoxe abisiniene, faimosul *abuna,* al cărui titlu echivala cu acel de episcop primat. În practică, însă, numai la atât se limita legătura de dependenţă a lui *abuna* faţă de Patriarhia din Alexandria. Inexistenţa unor căi de comunicaţie permanente şi imposibilitatea de a întreţine o corespondenţă regulată cu lumea ortodoxă din afară făceau ca biserica abisiniană să se ocârmuiască după legi proprii, socotite adeseori eretice de către teologii dogmatici din Alexandria.

I se mai spusese lui Theophilactos că sarcina lui era îngreunată şi de faptul că regele regilor Etiopiei, al cărui titlu oficial era Negusa Nagast, nu avea o reşedinţă statornică. Curtea se deplasa de la un capăt la altul al ţării, spre a îngădui suveranului să ţină sub un

necurmat control personal pe regii subalterni, amatori să se scuture cu orice prilej de autoritatea supremă a Negusului Nagast şi să-şi proclame independenţa. Cuviosul Theophilactos trebuia în primul rând să dea de urma regelui regilor, spre a-i supune mesajul patriarhului din Alexandria.

Graţie unui document de liberă trecere, semnat de sultanul Malik Zahir al Egiptului, monahul izbutise să se îmbarce pe o corabie arabă cu care străbătuse Marea Roşie, ieşind apoi în Oceanul Indian, astfel încât, după o călătorie exasperant de înceată şi în condiţiuni primitive, ajunsese pe coasta Abisiniei, debarcase la Arkiko, aproape de Massaua, şi, după ce îşi angajase patru localnici care să-l călăuzească şi să-i care boarfele, se adâncise în interiorul ţării.

Theophilactos nu avea înclinări de explorator. Ar fi preferat să stea adâncit în lectura unui volum cu conţinut savant, în vreuna din încăperile răcoroase ale bibliotecii alexandrine, decât să umble pe nişte coclauri nu numai necunoscute, dar şi ostile. Îl înfricoşau reptilele atât de scârboase şi le căuta tot timpul cu privirile, deşi însoţitorii lui îl asigurau că în timpul zilei scorpionii şi şerpii stau ascunşi prin nisip ori pe sub pietre, spre a se feri de arşiţă. Viermii care colcăiau prin bălţile stătute, din care era nevoit să bea ca să-şi astâmpere setea, îi stârneau o necontenită senzaţie de vomă. Ziua, când îl strivea dogoarea soarelui, era ispitit să-şi dezbrace veşmântul monahal şi să umble gol ca Adam în Paradis. Noaptea, în schimb, se lăsa frigul şi trebuia să-şi învelească trupul cu două sau trei pături, sub care dârdâia de îi clănţăneau fălcile, ca şi când l-ar fi cuprins o criză de malarie. Cel mai vârstnic dintre însoţitori îi prepara nişte ceaiuri din ierburi, ce-i mai linişteau frigurile.

Pe Theophilactos îl impresionase mulţimea bisericilor cu ornamentele lor sculptate şi cu bizarele lor basoreliefuri înfăţişând regi şi fiinţe fabuloase, nelipsite până şi din cele mai sărăcăcioase şi primitive sate, cu colibe circulare, din chirpici, având o singură încăpere, în care se înghesuiau, pe lângă întreaga familie, şi animalele domestice.

Îl uimise şi numărul mare de monastiri construite pe înălţimi, ca nişte cetăţui. Călugării şi preoţii se bucurau de o viaţă mult mai îmbelşugată decât a mirenilor. Dar practicile lor religioase îl scandalizaseră pe Theophilactos. Bun cunoscător al amharicii, limba vorbită, cât şi a gheezului, limba liturgică, putea să-şi dea seama de supravieţuirea unor cutume păgâne, cum ar fi, de pildă,

dansurile religioase, în ropote de tobe, menite să anime liturghia. Constatase în acelaşi timp pătrunderea unor puternice influenţe iudaice: obligativitatea circumciziunii, respectarea sabatului, deosebirea dintre carnea pură şi cea impură, precum şi practici sângeroase, cum ar fi sacrificarea de animale la sfinţirea unei biserici. Îl irita şi chipul în care abisinienii sărbătoreau naşterea Domnului şi înălţarea la cer de douăsprezece ori pe an. Dar cel mai tare îl scandaliza poligamia, admisă cu seninătate de biserica abisiniană.

Theophilactos primise de câteva ori găzduire între zidurile mohorâte ale unor fortăreţe. Într-una dintre acestea văzuse odată un tânăr, care, la apariţia lui, se ascunsese înspăimântat. Intrigat, ceruse explicaţii unui însoţitor al său. Acesta rotise cu frică ochii, apoi îi şoptise:

— Să nu afle paznicii fortăreţei că l-ai văzut pe tânăr! Altfel îl sugrumă şi pe el, şi pe tine, cuvioase.

Theophilactos crezuse că n-a înţeles bine.

— Să ne sugrume? De ce?

— Tânărul pe care l-ai văzut este un nepot al regelui regilor. Rudele de sex bărbătesc ale suveranului sunt sechestrate în cetăţui, departe de lume. Străinii care încearcă să ia legătura cu aceşti prizonieri de neam mare suferă pedeapsa cu moartea. Înainte vreme, fraţii Negusului erau ucişi de îndată ce acesta se urca pe tron. Acum obiceiurile s-au mai îmblânzit.

Tot de la însoţitorii săi, cu care stătea de vorbă seara, înainte de a se culca, aflase şi alte ciudăţenii despre monarhii abisinieni. Amda Seyon, de pildă, tatăl actualului suveran, îşi inaugurase domnia seducând pe una din concubinele părintelui său şi culcându-se cu cele două surori ale lui. Un călugăr, pe nume Honorius, aruncase asupra sa anatema. Drept represalii, Negusul ordonase biciuirea monahului în plină stradă. Peste câteva zile, oraşul luase foc. Călugării răspândiseră zvonul că şiroaiele de sânge de pe spinarea lui Honorius se preschimbaseră în flăcări, incendiind oraşul. Amda Seyon îi acuzase atunci pe monahi că fuseseră autorii sinistrului. Îi biciuise pe toţi, apoi îi exilase în cele mai îndepărtate şi sălbatice colţuri ale ţării. Dar odată cu maturizarea sa, Amda Seyon devenise un suveran cumpătat, un înţelept şi un mare războinic.

„Grozav se mai repetă istoria!” cugetase atunci Theophilactos, care cunoştea povestea suveranului turcilor, Mehmed al II-lea,

ucigaşul fraţilor săi.

Cuviosul bibliotecar, veşnic atent la obiceiurile bizare ale localnicilor, observase că hamalii lui îşi atârnau pe frunte şi la încheieturile mâinilor nişte iconiţe ori de câte ori se pregăteau să intre în vreo localitate mai însemnată. Odată, pe când străbăteau un târg, văzu în piaţa centrală un eşafod pe care se afla un butuc înroşit de sânge. Proprietarul hanului unde îşi găsi găzduire îi astâmpără curiozitatea explicându-i că în ajun fuseseră executaţi prin decapitare, din porunca marelui stăpân al timpului, trei bărbaţi prinşi în oraş fără iconiţele pe care erau obligaţi să le poarte asupra lor. Îi arătă apoi iconiţele pe care el însuşi le avea prinse pe frunte şi la mâini. Erau trei la număr. Theophilactos le descifră inscripţiile amharice. Pe prima scria: „Aparţin trup şi suflet Tatălui, Fiului şi Sfântului Duh”. A doua avea un text uluitor: „Reneg pe Diavolul sălăşluit în trupul Domnului nostru Isus Hristos”. În sfârşit, pe a treia scria: „Reneg pe Dacek, blestematul. Sunt sluga prea-supusă a Fecioarei Maria, muma Creatorului acestei lumi”.

Theophilactos îşi îngropă întristat fruntea în palme.

„Oh, Doamne, şi aici a pătruns intoleranţa! De ce îngădui asemenea nelegiuiri săvârşite în numele tău?”

Câteva zile după această întâmplare, nişte ţărani întâlniţi pe drum îi spuseră că „oraşul mişcător” al Negusului s-a oprit pentru puţin timp în valea de după culmea muntelui din faţă.

— După ce ajungeţi pe coama aceea zimţată de stânci, mai aveţi cale de două ceasuri şi ajungeţi la Curtea Negusului.

Oboseala lui Theophilactos se topi pe dată. Apropierea „oraşului mişcător” îi trezi energia. O luă la picior, urmat de oamenii lui, care-şi puseră la vedere iconiţele.

S-ar fi zis că reşedinţa mobilă a regelui regilor era înzestrată cu proprietăţi magnetice. Din toate punctele zării convergeau spre „oraşul mişcător”, aflat într-un temporar repaos, caravane de toate mărimile, unele modeste, altele pline de strălucire, în funcţie de importanţa personajelor ce se îndreptau spre Curtea Negusului. Theophilactos şi cei patru hamali ai săi se pierdură curând în şuvoaiele de oameni care urcau povârnişul stâncos al muntelui. Când ajunse pe culme şi îşi aruncă privirile asupra văii largi, mărginită de povârnişuri înspicate cu smocuri de copaci firavi, i se tăie respiraţia. „Oraşul mişcător”, conglomerat de corturi de cele mai felurite dimensiuni, dar orânduite după o strictă geometrie, se desfăşura pe o mare întindere. Printre construcţiile de pânză variat

colorate, se scurgeau încoace şi încolo tot felul de oameni înveşmântaţi în alb şi cu nişte pelerine scurte, brune, aruncate pe umeri. Din colcăiala aceea de lume se ridica un zumzet surd, ca dintr-un imens roi. Spirale de fum se înşurubau la verticală în văzduhul incandescent, paralel cu prăjinile înalte ale unei puzderii de drapele, ce deosebeau corturile regale de cele rezervate demnitarilor, bisericilor ambulante, clerului, gărzilor regale ori căpeteniilor militare.

Corturi mai mici adăposteau gloata de slujitori, de meseriaşi şi de călugări ce însoţeau pretutindeni caravana Negusului.

Văzute de departe, pavilioanele rezervate suveranului, numeroaselor lui soţii şi turmei de copii sclipeau orbitor, căci pânza lor era împletită cu fire de aur, ce împrumutau lumină din văpaia soarelui. Toate erau înconjurate de un gard confecţionat din stofă foarte groasă. În acest vast ţarc fusese amenajat, pe lângă un spaţiu de joacă pentru progenitura regală, un teren afectat audienţelor sub cerul liber, precum şi o grădină de asemenea ambulantă, folosită în exclusivitate de soţiile şi concubinele suveranului.

Pentru ca prezenţa dumnezeirii să se facă permanent simţită, ţarcul regal era flancat de două corturi uriaşe, ce ţineau loc de biserici; în corturi anexe se păstrau veşmintele preoţeşti şi obiectele de cult. Corturile armatei de paji ce-l slujeau pe suveran, precum şi cele ale bucătarilor aveau de asemenea bisericile lor.

Menajeria regală şi în special cei patru lei înlănţuiţi care-l însoţeau pe Negus în toate deplasările ocupau un grup de pavilioane nu prea depărtate de corturile rezervate tribunalului, judecătorilor, închisorii şi nelipsitei biserici aferente, în care condamnaţii la moarte îşi primeau ultima împărtăşanie.

Marele stăpân al timpului, inchizitorul-şef al ţării, îşi avea cortul lui izolat cu stricteţe, căci atât lui, cât şi călugărilor din subordinea sa le era interzis contactul cu femeile, spre a-şi păstra neîntinată puritatea. Nici cu laicii nu aveau voie să stea la aceeaşi masă. Când le venea sorocul să se tundă, trebuiau să obţină aprobarea expresă a Negusului, pentru ca nu cumva părul lor să fie folosit spre a li se face farmece, susceptibile a le modera zelul.

Abuna, episcopul primat al Abisiniei, sau, cum i se mai spunea, *marele catholicos*, era stăpân peste alt grup de corturi, foarte numeroase, dar neîncăpătoare pentru mulţimea de clerici ce-l slujeau zi şi noapte. Miniştrii şi ceilalţi demnitari ai Curţii îşi aveau

cartierul lor aparte, păzit cu străşnicie, pentru ca solicitanţii să nu ajungă la ei decât pe căi strict oficiale. În felul acesta se împiedica şi coruperea funcţionarilor înalţi. Medicii şi scribii Curţii se învecinau cu corturile paznicilor de animale.

Uriaşa tabără era împrejmuită de bariere înalte, confecţionate dintr-o stofă flocoasă şi foarte ţeapănă. La numeroasele intrări făceau de pază militari plini de importanţă. În afara barierei se îmbulzeau dezordonat corturile solicitanţilor de tot felul, ale neguţătorilor veniţi din diverse regiuni ale ţării sau de peste hotare, pentru a oferi spre vânzare mărfurile lor Negusului şi simandicoaselor personaje de la Curte. Tot acolo se înşiruiau şi corturile trimişilor diplomatici, acreditaţi să trateze cu miniştrii Negusului.

Theophilactos trebui să aştepte mai bine de o săptămână până ce scrisorile lui de acreditare fură cercetate şi acceptate de către ministrul „Mâinii stângi” al Negusului, demnitar însărcinat cu treburile civile ale statului. Ministrul „Mâinii drepte” avea în resortul său armata şi apărarea hotarelor ţării. Călugărul nu avu însă timp să se plictisească, căci spectacolul era demn de interes. În tabără intrau şi ieşeau tot felul de personaje importante, însoţite de numeroşi slujitori, regi ai unor ţinuturi subordonate Negusului, guvernatori, căpetenii militare, la care se adăugau procesiuni religioase care şerpuiau asemenea unor imense miriapode cernite, curieri grăbiţi şi plini de colb, îmblânzitori de animale care aduceau cele mai felurite sălbăticiuni târâtoare, urlătoare sau agăţătoare, menite a împrospăta menajeria Negusului.

Într-o dimineaţă, curiozitatea lui Theophilactos fu trezită de apariţia în afara taberei a unui ins mai degrabă tânăr, cu figura impunătoare, cu capul descoperit şi cu torsul gol până la brâu, care stătea nemişcat în pripătul de soare, fără ca nimeni să-l întrebe ce vrea sau ce caută. Un slujitor în haine albe îi aducea din când în când apă de băut, dar nimic de mâncare. După trei zile de imobilitate totală, care, socoti Theophilactos, dovedise nu numai răbdarea de fier a personajului, dar şi rezistenţa-i fizică, se înfăţişă la poarta barierei unui ofiţer, din garda regală.

— Ce pofteşti? întrebă cu aroganţă militarul.

— Îl caut pe Regele Regilor, pe Stăpânul Stăpânilor! răspunse necunoscutul.

— Cine eşti tu? întrebă iarăşi ofiţerul.

— Sunt cel mai umil slujitor al Regelui Regilor. Sunt cel care-i

înşeuează catârul. Fac din trupul meu scară, pentru ca stăpânul meu să încalece. Cu mâinile mele îi spăl augustele picioare, iar din părul meu fac ştergar cu care să i le usuc. Aduc Stăpânului meu tot ceea ce mi-a poruncit!

— Atunci treci, Rege al Godjamului!

Dintr-o tabără instalată în afara barierelor „oraşului mişcător” izbucniră urale. Supuşii regelui din Godjam, veniţi odată cu acesta, îşi manifestau bucuria fiindcă suveranul lor era primit de regele regilor.

Tânărul regele al Godjamului, fără să dea semne de oboseală după îndelungata-i veghe, îşi îmbrăcă veşmintele de ceremonie, apoi pătrunse în incinta „oraşului mişcător” urmat de un impozant cortegiu.

Theophilactos află cu uimire că acesta era ceremonialul primirii de către Negus a regilor şi guvernatorilor convocaţi în prezenţa sa.

Armata de slujitori ai tânărului rege al Godjamului defila acum, purtând „tributul” pe care acesta îl adusese stăpânului său. Trecură astfel trei mii de cai ţinuţi de căpăstru de tot atâţia paji, urmaţi de trei mii de catâri, cu slujitorii respectivi. După aceea apărură trei mii de tineri ţinând pe braţe câte un balot de bumbac ce avea să fie folosit pentru corturi. Alţi trei mii de oameni – cifră simbolică – cărau baloturi de stofe fine şi mătăsuri. Cortegiul se încheie cu treizeci de oameni ce etalau pe tăvi de argint pietre scumpe şi pulbere de aur.

În altă zi, Theophilactos fu martorul unei scene care-i făcu greaţă. Se plimba pe malul unui râu cu ape sărace, din apropierea „oraşului mişcător”, când într-un loc, unde albia se lărgea într-un fel de lighean uriaş, văzu făcând baie un mare număr de bărbaţi şi femei cu desăvârşire goi. Scandalizat de lipsa lor de pudoare, ceru explicaţii unui spectator, care nu părea deloc uimit de indecenţa oamenilor din apă. Acesta îi arătă o ceată de clerici care stăteau pe celălalt mal şi binecuvântau cu gesturi largi turma de mireni despuiaţi.

— Ăştia din apă au fost creştini, dar au trecut unii la credinţa mozaică, alţii la cea mahomedană. Acum se întorc la creştinism şi sunt botezaţi din nou. Dumnezeu şi Sfânta Fecioară iubesc pe fiicele şi pe fiii rătăciţi care revin pe drumul cel bun.

În aceeaşi după-amiază cucernicul trimis al patriarhului din Alexandria fu încunoştinţat că în dimineaţa următoare va fi primit de Majestatea-Sa Negusul Zara Yakob. Foarte emoţionat,

Theophilactos îşi scutură energic rasa călugărească, se spălă, îşi pieptănă părul, barba şi îşi curăţă unghiile, ca să se înfăţişeze cât mai cuviincios suveranului Abisiniei. Pentru prima oară în viaţă avea să vorbească unui rege, şi aceasta îi crea mii de probleme: cum trebuia să se poarte, ce cuvinte să folosească şi mai ales cum să-şi orânduiască argumentele spre a fi cât mai convingător.

Negusul Zara Yakob îl primi în cortul său aproape de amiază, cinstire acordată numai personajelor foarte însemnate. Ambasadorul patriarhului Alexandriei nu putea fi decât o personalitate cu renume şi cu o autoritate corespunzătoare. Când modestul bibliotecar patriarhicesc şi autocratul rege al regilor se văzură faţă în faţă, încercară reciproc un simţământ de ascunsă dezamăgire. Theophilactos nu era impunător şi plin de sine ca acei principi ai Bisericii cu care suveranul intra în mod firesc în contact. Treptat, însă, înţelepciunea şi lipsa lui de îngâmfare îl câştigară pe Negus. Pe de altă parte, nici Regele regilor nu corespundea imaginii pe care cuviosul şi-o făcuse despre fabulosul personaj care lăsa regii să se umilească la poarta sa mai înainte de a-i primi în audienţă. Zara Yakob era pipernicit, negricios, ciupit de vărsat, avea părul şi barba argintii, ochii mici, iscoditori, şi mâini subţiri, neastâmpărate, ce frământau necurmat nişte metanii de chihlimbar. Expresia chipului său vădea inteligenţă şi hotărâre. Îi lipsea însă acea măreţie imperială care crea basileului Constantinos un fel de aură inefabilă.

De faţă se aflau cei doi miniştri – de „Mâna dreaptă” şi de „Mâna stângă” -, venerabilul *abuna* şi marele inchizitor.

— Ce veşti ne aduci din Alexandria? îl întrebă Negusul. Ochii lui scăpărau de curiozitate.

Theophilactos se strădui în răspunsurile sale să menţină trează setea de noutăţi a suveranului. Îi vorbi pe scurt despre starea sănătăţii patriarhului, despre marele şi neostoitul lui interes pentru propăşirea Bisericii abisiniene, despre respectul şi admiraţia lui pentru faptele de arme ale regelui regilor. Negusul fu plăcut impresionat de această parte a discursului. Apoi Theophilactos alunecă pe nesimţite asupra subiectului misiunii sale. Lărgind sfera veştilor, făcu un tur de orizont asupra evenimentelor politice şi militare din Europa şi din Levant, stăruind – cum era şi firesc – asupra crizei bizantine.

Negusul încercă o mare mâhnire când auzi cât de grele erau dificultăţile întâmpinate de împăratul Constantinos. Lipsa de

cooperare a suveranilor creştini îl indignă sincer. La un moment dat ochii i se împăienjeniră de lacrimi. Theophilactos îi zugrăvise un tablou atât de zguduitor al nenorocirilor Bizanţului, încât Negusul se ridică de pe tron şi începu să se plimbe agitat peste scoarţele multicolore aşternute direct pe pământ.

— Sunt adânc îndurerat, cuvioase, de soarta fratelui meu Constantinos! Îi înţeleg zbuciumul, fiindcă şi eu sunt înconjurat de un brâu de state musulmane, care-mi jinduiesc ţara. Aproape că nu există an în care să nu fiu obligat a apăra cu armele neatârnarea şi integritatea Abisiniei. Aş fi bucuros să pot face ceva pentru sărmanul basileu. I-aş trimite în ajutor trupe… Dar depărtarea este atât de mare şi mijloacele de circulaţie atât de reduse, încât nu văd cum i-aş putea fi de folos!

Theophilactos se grăbi să-i explice că în Europa se găsesc destui soldaţi dornici să-şi închirieze serviciile celui care plăteşte mai bine. Dar pentru asta trebuie bani.

— Bani? exclamă Negusul. Noi n-avem bani. Dacă vrem să cumpărăm ceva, dăm o marfă în schimb.

— Ştiu. Trocul! răspunse călugărul. În Europa există o monetă de schimb cu care poţi cumpăra orice.

Negusul îl privi descumpănit, apoi chipul i se lumină.

— Am înţeles ce-ţi trebuie. Sare!

— Sare?

— Da. Sarea cu care se sărează mâncărurile. Cu sare poţi cumpăra nu numai armate, ci şi hălci dintr-o ţară. Sarea are mare preţ, aşa că am să-ţi încredinţez o cantitate însemnată pentru fratele meu, împăratul Constantinos.

Candoarea Negusului îl dezarmă pe Theophilactos. Zâmbi cu indulgenţă.

— Mulţumesc cu recunoştinţă Măriei-Tale pentru frumoasele-i gânduri. Dar în Europa sarea este un articol foarte ieftin.

— Ciudat! exclamă suveranul abisinian. Dacă eu aş avea sare, multă sare, aş cumpăra jumătate din Africa. Atunci ce să-i ofer fratelui meu?

Călugărul ridică larg braţele.

— Aur, Sire! În Europa numai aurul are trecere.

Negusul aruncă o privire întrebătoare sfetnicilor săi.

— Aţi auzit ce spune trimisul înalt Preasfinţiei-Sale Patriarhul?

Îşi întoarse iarăşi faţa spre Theophilactos:

— După câte am înţeles, vouă vă trebuie nisip de aur. Am să-ţi

dau nisip de aur, cuvioase.

Călugărul simţi că se înviorează.

— Majestatea-Sa Împăratul Constantinos are să-ţi rămână recunoscător, Sire.

— Bine, bine! Îţi fac rost de nisip de aur. Dar îmi trebuie câteva zile ca să-l aduc aici. Noi îl ţinem în beciurile fortăreţelor şi îl folosim doar la podoabe. Luceşte frumos! Am să-ţi dau cincizeci de săculeţi. Ajunge?

— Cam cât atârnă un săculeţ? întrebă Theophilactos practic.

— Destul de greu. Cam cât poate duce în braţe un om zdravăn.

Emoţia spori transpiraţia călugărului, care avu senzaţia că se transformă brusc în stropitoare. Atât de năvalnică îi fu bucuria, încât inima începu să-i bată tare. Deodată o mare teamă îi sugrumă euforia.

— Cum am să-l transport până în Bizanţ?

— Închiriază o corabie arabă! Nu prea suntem noi prieteni cu arabii, dar la nevoie…

— Dacă arabii află că transport cincizeci de săculeţi de aur, mă ucid şi pe mine şi pe însoţitorii mei, ne aruncă în mare leşurile şi îşi însuşesc aurul.

— Există şi altă cale, interveni ministrul „Mâinii drepte”. Transportarea săculeţelor pe uscat. Dacă vei călători spre miazănoapte, prin ţara nubienilor, nu vei întâmpina neplăceri. Nubienii nu preţuiesc aurul. Pentru sare sunt gata să te ucidă, dar nu fac aşa ceva pentru aur.

— Drumul prin ţara nubienilor este foarte greu, opină *abuna.* Când am venit din Alexandria, numai eu ştiu cât am pătimit. Munţi, deşerturi, ape viforoase, mlaştini, animale sălbatice, populaţii duşmănoase… A fost o minune că nu mi-am lăsat oasele prin sălbăticimile acelea.

Theophilactos chibzui câteva clipe.

— Cred totuşi că va trebui să aleg drumul pe uscat.

Ministrul „Mâinii stângi” clătină din cap cu neîncredere.

— Pe mare transportul e mai uşor şi mai iute. Zâmbi viclean şi adăugă: Pe arabi îi poţi înşela. Peste nisipul de aur pui un strat de sare.

Lui Theophilactos nu-i plăcu ideea.

— Arabii nu mă vor crede când le voi spune că duc sare în Europa. Ştiu cu toţii cât valorează sarea acolo. Tot pe uscat e mai bine.

— Şi în Egipt sunt arabi, interveni ministrul „Mâinii stângi”, îmbufnat fiindcă proiectul lui nu fusese îmbrăţişat.

— Pe teritoriul Egiptului pot circula în relativă siguranţă. Am asupra mea un document de liberă trecere semnat de însuşi Sultanul Malik Zahir.

Discuţiile în jurul stabilirii celei mai scurte şi mai bune rute se prelungiră. Negusul făgădui călugărului un detaşament militar pentru paza transportului.

— Vei mai rămâne câtva timp oaspetele meu, cuvioase. Până la sosirea aurului, omoară-ţi timpul discutând chestiuni de teologie cu preaînţeleptul nostru *Abuna* şi cu Marele Stăpân al Timpului. Poţi vizita şi monastirile din împrejurimi. Vei găsi lucruri demne de văzut. Mai ales picturi pe zid. Câteva dintre acestea, aş spune cele mai frumoase, sunt opera unui foarte tânăr pictor italian, Niccolo Brancaleone. Ai să-l cunoşti. E un om extraordinar!

În zilele următoare Theophilactos asistă la câteva ceremonii religioase, printre care hirotonisirea unor preoţi. Pe un câmp din preajma „oraşului mişcător” erau adunaţi vreo trei mii de candidaţi dornici a-şi dedica viaţa Bisericii. *Abuna,* călare pe un catâr, umbla printre postulanţi împărţind cu dărnicie binecuvântări. Apoi un vicar al său ceru candidaţilor cu mai multe soţii să se retragă din competiţie, fiindcă preoţilor nu le era îngăduit să practice poligamia. Cei rămaşi fură puşi să citească două sau trei paragrafe din *Biblie*. Analfabeţii se văzură imediat înlăturaţi. Celor admişi a fi hirotonisiţi li se aplică pe braţ o ştampilă cu o cerneală atât de persistentă, încât inscripţia părea tatuată. Theophilactos observă că printre proaspeţii clerici se aflau mulţi infirmi şi un şi mai important număr de copii.

— Ştiutorii de carte sunt atât de puţini, încât trecem cu vederea unele defecte fizice, îi explică un diacon din suita *abunei*.

— Dar copiii? Nici nu le-a mijit mustaţa!

— Primim şi copii fiindcă *Abuna* este foarte bătrân. S-ar putea să moară, deşi noi îi dorim cu toţii o viaţă lungă. Până să sosească un nou *Abuna* din Alexandria, se scurg uneori câte zece sau cincisprezece ani. Cum numai el poate hirotonisi preoţi, vă închipuiţi ce s-ar întâmpla dacă n-am avea un număr mare de preoţi tineri, care să-i înlocuiască pe cei doborâţi de bătrâneţe.

În altă zi vizită tribunalul. Îl izbi modul expeditiv al conducerii dezbaterilor. Judecata nu se făcea după legi scrise, ci potrivit conştiinţei magistraţilor şi a unor cutume păstrate pe cale orală.

Justiţiabilii nemulţumiţi de hotărârile judecătorilor puteau cere ca aceştia să fie anchetaţi de Negus. Negusul cântărea cu grijă plângerile, şi dacă le găsea întemeiate, ordona biciuirea magistraţilor căzuţi în greşeală. Sentinţa era executată în public, sub huiduielile spectatorilor. Apoi judecătorii îşi reluau locul în tribunal, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat. Pedepsele cu moartea, ori cu tăierea mâinilor sau a picioarelor erau frecvente. Justiţia, extrem de severă, nu ţinea seamă de rangul împricinaţilor. Theophilactos îşi spuse că o asemenea obiectivitate în aplicarea legilor ar fi de dorit şi în Europa, unde, din nefericire, fărădelegile celor mari şi puternici sunt de cele mai multe ori cocoloşite.

Pe când cerceta picturile murale ale unei biserici, blândul bibliotecar patriarhicesc îl cunoscu şi pe Niccolo Brancaleone. Italianul atât de preţuit de Negus nu era lipsit de talent. Zugrăvea sfinţi hieratici în cel mai pur stil bizantin.

Brancaleone îi explică volubil că era de baştină din Sicilia, şi că la Palermo se familiarizase cu factura picturală bizantină, foarte apreciată în Abisinia. Graţie sprijinului consecvent al regelui regilor, existenţa lui era asigurată din punct de vedere material. Clericii şi Marele Stăpân al Timpului i se arătau ostili, fiindcă, afirmau ei, picturile lui încălcau canoanele bisericii copte abisiniene.

— Am executat în frescă o icoană a Sfintei Fecioare ţinând pe Sfântul Prunc pe braţul stâng, aşa cum se obişnuieşte în Occident. Am fost atacat cu violenţă. Mi s-a reproşat că braţul stâng este impur şi că am săvârşit un sacrilegiu. Dacă Negusul nu mi-ar fi luat apărarea, clericii m-ar fi lapidat.

Vocea pictorului se frânse sub imperiul unei adânci emoţii:

— Deşi aici, în Abisinia, nu duc lipsă de nimic, mă roade dorul pentru pământul Italiei. Nu-ţi închipui cu câtă bucurie te-aş însoţi în drumul dumitale spre Europa!

— De ce n-o faci? M-ar bucura să-mi fii tovarăş de călătorie.

Un lung suspin umflă pieptul lui Brancaleone.

— Din nefericire, nu-mi este îngăduit să părăsesc ţara asta.

— Serios? Pare de necrezut.

— Mi s-a pus în vedere că înlăuntrul Abisiniei mă pot mişca în toată libertatea, dar că orice încercare de a-i trece hotarele va fi pedepsită cu moartea.

— Cum se poate una ca asta? exclamă perplex şi indignat călugărul.

— Uite că se poate! Se spune că sunt indispensabil. Pentru mine,

însă, Abisinia a devenit o imensă închisoare. Mi s-a propus să mă însor cu o localnică, dar perspectiva nu mă încântă deloc.

— Şi te-ai resemnat să rămâi aici?

— Pot să fac altceva? Toţi slujitorii mei sunt în realitate nişte spioni care-mi urmăresc fiecare mişcare. În condiţiile astea… Dumneata îmi spuneai că eşti bibliotecar. Dacă s-ar afla acest lucru, n-ai mai putea părăsi Abisinia. Volumele care au ajuns până aici, documentele emise de Negus, de autorităţi sunt ţinute într-o dezordine jalnică. Un om ca dumneata ar fi de neînlocuit.

Pe Theophilactos îl trecură sudorile. Văzuse volumele acelea puţine şi slinoase, mâncate pe jumătate de cari sau de şobolani, precum şi documentele, mai toate ilizibile din cauza greşelilor ortografice grosolane. În mijlocul lor s-ar fi plictisit de moarte.

— Sper că n-ai să le spui…

— Nicio teamă! De ce să te nenorocesc şi pe dumneata? Dacă ai fi silit să rămâi aici datorită mie, mi-ai deveni duşman. Nu am destui, ca să le mai şi sporesc numărul?

Theophilactos răsuflă uşurat.

— Îţi mulţumesc, *Messer* Brancaleone.

În zilele următoare nu-l mai văzu pe pictor. Află însă că regele regilor îl trimisese la Axum spre a executa o frescă în biserica folosită prin tradiţie la încoronarea suveranilor Abisiniei. Acesta să fi fost motivul? Sau Zara Yakob se temuse să-l lase pe pictorul său preferat în tovărăşia unui străin? „Bietul meu Brancaleone! cugetă călugărul bibliotecar. Ce deosebire este între tine şi leii înlănţuiţi ai Negusului?”

Sosi, în fine, mult-aşteptata, dar tot atât de temuta zi a plecării. Caravana, alcătuită din două sute de oameni, dintre care o sută de hamali care aveau să transporte cu schimbul cei cincizeci de săculeţi cu aur, se constituise. Proviziile, ca şi armele, erau îndestulătoare. Înainte de a-l lăsa să pornească la drum, Negusul încredinţă lui Theophilactos un dar pentru patriarhul Alexandriei: câteva pietre preţioase de o mare frumuseţe şi cinci baloturi de stofe ţesute cu fir de aur, pentru confecţionarea odăjdiilor.

— Dacă n-ar fi fost atât de necesară înapoierea dumitale la Alexandria, te-aş fi reţinut în mijlocul nostru. Te-ai fi bucurat de toate privilegiile. Ai fi obţinut înalte demnităţi ecleziastice. Eh, păcat! Va trebui să mă lipsesc de prezenţa dumitale, cuvioase.

Theophilactos simţi că i se usucă gâtlejul. Discuţia cu Negusul îi dezvălui pericolul care-l pândise. Mulţumi lui Dumnezeu fiindcă îl

ferise de această grea încercare.

În sfârşit, caravana se puse în mişcare. Ruta aleasă de Theophilactos, după lungi consfătuiri cu militarii abisinieni, urma să străbată spre nord-est platourile înalte, până la lacul Tana, iar de acolo să coboare de-a lungul văii Nilului Albastru – Bahr el Azrek, cum îi mai spuneau arabii – până la întâlnirea cu Nilul Alb. Va coti apoi spre nord, de-a lungul apelor marelui fluviu, până la Alexandria.

Itinerarul, extrem de dificil datorită lanţului de munţi sălbatici pe care trebuia să-i străbată, prezenta cel puţin avantajul că până la confluenţa dintre Nilul Albastru şi Nilul Alb era sub controlul abisinienilor. Aceasta în teorie, căci potentaţii de pe teritoriile excentrice ale regatului erau mai întotdeauna în stare de rebeliune împotriva autorităţilor centrale, ceea ce complica mult lucrurile.

Theophilactos, un mare cunoscător al cărţilor, se simţea foarte străin în lumea reală, vie, în mijlocul căreia trăia. Politica struţului i-ar fi convenit de minune. Să bage capul în nisip – în speţă între cărţi – şi să nu mai ştie nimic din ceea ce se petrecea în afară. Dacă i-ar fi fost cu putinţă să-şi pună o pătură în cap şi să se lase purtat pe o targa până la destinaţie, spre a nu fi martor la greutăţile pe care caravana avea să le întâmpine, ar fi fost tare bucuros. Îl încolţea spaima când se uita la mutrele măslinii, crunte, viclene – i se păreau lui – ale robilor şi îl cuprindea descurajarea în faţa aerelor pline de îngâmfare ale ofiţerilor comandanţi ai detaşamentului de gardă, ce-şi zăngăneau războinic armele şi îşi netezeau cochet mustăţile şi barba ori de câte ori treceau pe lângă vreo femeie tânără.

La primul bivuac de noapte avu prilejul să-i asculte vorbind. Erau trei la număr: Suhul, Sarsa şi Waragna. Suhul, şeful, se lăuda că înainte de a pleca la drum dăduse poruncă să fie cusute cu păr de cal – după datină – şi soţia şi concubinele sale, pentru ca nu cumva vreuna să-l înşele în timpul absenţei lui. Şi Sarsa îşi supusese nevasta la aceleaşi, să-i zicem, intervenţii chirurgicale. N-avea decât o soţie, fiindcă era foarte tânăr şi nu apucase să-şi lărgească „parcul” de neveste. Waragna, tânăr şi el, era celibatar. Se lăuda cu numeroasele lui aventuri sentimentale, fiind privit cu invidie de către camarazii lui de arme.

Nassir, sclavul arab pus în slujba lui Theophilactos, îşi îndeplinea îndatoririle cu respect şi exactitate. Călugărul era însă încredinţat că mahomedanul n-ar ezita să-l înjunghie dacă i s-ar oferi ocazia.

Nassir avea chipul bronzat, trăsături regulate, gesturi rotunde, vorbirea domoală. Dar ochii lui adânci, enigmatici, cu scăpărări stranii, îl înfiorau pe blajinul monah.

Fasil, Tekla şi Sisinios erau vătafii sclavilor. Primii doi, nişte huidume cu frunţi joase, piepturi păroase, umeri neobişnuit de laţi, picioare scurte şi braţe lungi, musculoase, respirau prin toţi porii brutalitatea, primitivismul. Sisinios era însă delicat, insinuant şi mlădios ca un şarpe. Avea şi mişcările unduioase ale unei reptile. Dar tot atât de repede ca şi ele, era capabil să se arunce asupra victimei alese – fie vreun rob nu îndeajuns de zelos, pe care-l biciuia până la sânge, fie câte o biată vietate sălbatică, zburătoare sau mergătoare, pe care o fulgera cu săgeţile purtate necurmat asupra lui.

Pe platourile înalte, încinse de arşiţă, cu pâlcuri de accacia răsfirate ici şi colo, caravana şerpuia ca un imens boa ce-şi strecoară lin inelele trupului, folosindu-se de accidentele de teren. Lui Theophilactos călătoria îi părea încărcată de primejdii nevăzute. Stăpânit de superstiţii, era încredinţat că liniştea aparentă de până acum constituia doar un preludiu al nenorocirilor care se vor abate mai târziu asupra lor. Parabola celor şapte vaci grase şi a celor şapte vaci slabe căpăta în concepţia lui o actualitate tulburătoare. În fiecare seară înainte de a se culca în micul lui cort, pregătit în tăcere de Nassir, înălţa rugi fierbinţi către Cel-de-Sus, implorându-l să-l ajute a duce cu bine aurul până la destinaţie. Se vâra apoi sub pătură şi lăsa gândurile să fugă la cărţile lui dragi din marea bibliotecă a patriarhiei, pe care le mângîia, le pipăia ca pe nişte iubite cu sîni şi coapse catifelate. Atât de mult îşi iubea cărţile Theophilactos, încât se întreba uneori cu sfioasă teamă dacă nu cumva Diavolul îl punea la încercare, ispitindu-l cu farmecele lor, aşa cum îl ispitise pe Sfântul Anton în grotele deşertului. Adevărul este că după ce adormea şi visele începeau să-i legene somnul, tomurile legate în piele de viţel, moale şi mătăsoasă, se transformau, căpătau forme ciudate, lăptoase, de şolduri femeieşti, de umeri calzi, netezi, de vintre misterioase, dătătoare de fiori plini de voluptate. Monahul gemea atunci în vis, îşi umezea cu limba buzele arse, apoi se întorcea pe cealaltă parte…

Când ajunseră în preajma lacului Tana, liniştea aceea înşelătoare se destrămă brusc, aşa cum se temuse, dealtfel, Theophilactos. Se înnoptase. Sclavii instalaseră bivuacul pe ţărmul cu vegetaţie luxuriantă, ce-şi trăgea seva din solul vulcanic extrem de fertil.

Hamalii şi soldaţii, istoviţi după drumul lung, dormeau înfăşuraţi în păturile lor, în vreme ce santinelele vegheau, luptându-se cu somnul ce le îngreuna pleoapele.

Theophilactos, legănat în braţele lui Morfeu, se visa pipăind cu deliciu un papirus străvechi, salvat din incendiul celebrei biblioteci din Alexandria. Deodată, un urlet omenesc, de o disperare cumplită, îl trezi din somn. „Ne atacă duşmanii!” reflectă într-o fracţiune de secundă.

Vru să sară din culcuş, dar picioarele i se încurcară în pătură şi, cu un icnit, se prăvăli la pământ. Împanicat, gâfâind ca după o cursă lungă, se desprinse din pătură şi se ridică în picioare. Inima îi bătea agitat ca un gong lovit cu sete de un dement; o transpiraţie rece îi inundase trupul. Se aştepta ca, dintr-o clipă într-alta, un iatagan să despice dintr-o singură lovitură pânza cortului, iar prin deschizătură să se ivească chipul distorsionat de furie asasină al unui războinic dornic de sânge.

Aşteptarea lui se împlini, dar numai în parte şi sub o formă lipsită de violenţă. În vreme ce afară se auzeau strigăte de alarmă şi duduit de paşi, în cort pătrunse Nassir, sclavul arab. Când văzu chipul desfigurat de spaimă al călugărului, la lumina unui opaiţ, buzele slujitorului schiţară un zâmbet dispreţuitor.

— Un rob s-a dus să ia apă din lac, dar se pare că l-a înhăţat vreun crocodil sau cine ştie ce jivină şi l-a tras în adâncuri.

Arabul îşi scutură palmele într-un gest semnificativ:

— S-a terminat cu el! Eh, aşa i-a fost scris! Acum vă puteţi culca liniştit.

Zguduit de un sughiţ nervos, Theophilactos îi urmă sfatul. Se aşeză în culcuşul lui şi se înveli cu pătura. Dar somnul nu i se mai lipi de gene. Îl obseda strigătul animalic, deznădăjduit, care sfâşiase tăcerea până atunci atât de adâncă.

Stând treaz, Theophilactos îşi dădu seama că liniştea nu era chiar atât de profundă cum i se păruse până atunci. Se auzeau îndepărtate ţipete de păsări de noapte, asemenea unor plânsete de copil, fâlfâit de aripi – poate lilieci sau cine ştie ce zburătoare malefice – şi mai presus de toate ţârâit de greieri. Un ţârâit continuu, scrijelitor, ca şi un hârâit de fierăstrău.

Adormi chinuit, abia spre dimineaţă, când Nassir îl trezi spre a-l anunţa că trebuia să se pregătească de drum.

Caravana se urni cu greu. Şi militarii, şi sclavii, toropiţi de căldura umedă, de etuvă, abia se mai mişcau. Catârii folosiţi până

la acest popas fură trimişi înapoi, spre interiorul ţării, sub paza câtorva oameni. Pe potecile junglei, cu inextricabilele ei reţele de plante agăţătoare parazite, patrupedele n-ar mai fi putut înainta.

Lacul Tana, aflat la o înălţime de aproape două mii de metri, strălucea ziua, sub căderea aproape verticală a razelor soarelui, ca o mare de flăcări. Miriade de păsări săgetau văzduhul, ispitind pe vânători, ţinând companie hipopotamilor gigantici ce înotau cu lenevoase lopătări din labe. În acest lac uriaş îşi găsea sursa Nilul Albastru, care-şi deversa undele-i furtunoase într-o fantastică buclă avântată spre sud, prin defileuri adeseori inaccesibile, cătând apoi spre est, ca în cele din urmă să-şi deschidă drum spre nord, înainte de a face joncţiunea cu Nilul Alb, în deşerturile dogoritoare ale Sudanului.

Deşi îi repugnau călătoriile, Theophilactos era impresionat de frumuseţea majestuosului curs de apă. Parcurseseră câteva zeci de kilometri de-a lungul său, când îi ajunse la urechi un îndepărtat vuiet, care făcea să se cutremure pământul.

— Ce se aude în partea aceea? îl întrebă neliniştit pe Sisinios, care mergea în stânga sa.

Străbăteau un defileu adânc de peste o mie de metri, cu versante abrupte, stâncoase. În josul cursului apei se ridica o pânză alburie, peste care razele soarelui ţeseau un strălucitor curcubeu.

— Acolo e o cădere de ape atât de înaltă, încât nu i se vede fundul pierdut în negură. I se spune „Fumul care urlă”, fiindcă e întotdeauna învăluită în aburi de nepătruns. Acolo domnesc spiritele râului. Când acestea se mânie, e vai şi amar de călători.

Pe Theophilactos îl trecură iarăşi fiori. De când intrase în ţinuturile acestea cu munţi ameţitori, îl apăsa o frică insidioasă, de neînţeles. Îl încolţise gândul că îl urmăreau geniile rele, ce-şi manifestaseră prezenţa încă din clipa morţii sclavului sfâşiat de dihăniile din lac.

— Dincolo de „Fumul care urlă”, primejdiile din junglă sunt atât de mari, încât va trebui să umblăm mai mult pe coamele munţilor ori pe brânele strâmte săpate în stâncă.

— Nu pot suporta înălţimile! exclamă Theophilactos speriat. Ameţesc! Prăpăstiile mă cheamă! Abia mă stăpânesc să nu mă arunc în hăuri!

Sisinios îi vorbi cu îngăduinţă, ca şi când ar fi avut de-a face cu un copil:

— Lasă! N-ai grijă, cuvioase! Am să pun eu doi oameni zdraveni

să te ţină de subsuori în locurile primejdioase.

Călugărul se supuse, fiindcă nu exista altă soluţie. Când trecură pe lângă cascadă, spectacolul apelor năvalnice care se revărsau în gol, dezlănţuind forţe necunoscute şi înspăimântătoare, îi dădu ghes să-şi facă smerit cu limba semnul crucii, fiindcă braţele şi le folosea agăţându-se de umerii robilor ce-l sprijineau cu râvnă.

În canionul deschis la picioarele lor, apele Nilului Albastru se zbuciumau într-un gigantic cazan încins de flăcările iadului. Aburii se ridicau într-o perdea strălucitoare, ţesută din miriade de minuscule mărgele lichide. Curcubeul aşternea un pod feeric peste buzele colţuroase, inundate de vegetaţie, ale celor două maluri.

Caravana se angajă pe o brână săpată în piatră şi suspendată deasupra adâncurilor, îndreptându-se spre fruntea pleşuvă a muntelui. Theophilactos se cutremura ca o gelatină ori de câte ori privirile îi alunecau spre genunea care vuia prin mii de glasuri. Picioarele i se muiaseră în aşa hal, încât era cărat mai mult pe sus.

Cu preţul unor istovitoare strădanii, ajunseră pe coama muntelui. Înaintară anevoios pe o pistă strâmtă, mărginită de o parte şi de alta de prăpăstii. Din adâncurile lor se ridica o răcoare ciudată, umedă, nesănătoasă, care contrasta cu zăpuşeala de pe culmi. Deşi se aflau la loc deschis, nu se agita niciun firicel de vânt.

Apoi drumul pe creasta muntelui deveni impracticabil, şi din nou caravana se angajă pe brâne. Noaptea dormeau în bivuacuri aninate parcă de muchea abisurilor. Theophilactos se întreba uneori dacă totul nu era decât un vis, dacă nu se va trezi cumva în patul strâmt şi tare din chilia lui, anexă a bibliotecii Patriarhiei. Din nenorocire, spaimele lui nu erau rodul unor fantasme, ci îşi aveau obârşia în cea mai aspră realitate.

Într-o seară, în vreme ce sclavii – scăldaţi în purpuriul soarelui-apune – orânduiau tabăra pentru odihna de noapte, se abătu de sus o răpăială de săgeţi. Ploaia aceasta neaşteptată dură numai câteva secunde, îndeajuns însă ca vreo şapte oameni – soldaţi şi robi – să cadă loviţi de moarte.

Suhul explică îngrijorat lui Theophilactos că fuseseră ţinta unui atac al populaţiei de munteni păgâni, ce-şi aleseseră sălaşul în creierii munţilor încă din vremuri imemoriale.

— Pentru ei Dumnezeu este Nilul, Dumnezeu este soarele, Dumnezeu este crocodilul… Îndeobşte sunt paşnici. Dar câteodată îi loveşte nebunia şi se năpustesc asupra caravanelor. Li se năzăreşte că străinii în trecere pe meleagurile lor le pângăresc

credinţa. Nu poţi să stai cu ei de vorbă şi nici să-i pedepseşti, fiindcă apar şi dispar tot atât de miraculos ca şi caprele de munte. Expediţiile trimise împotriva lor nu s-au mai întors niciodată.

— Dumnezeu să ne aibă în pază! murmură Theophilactos îngrozit.

— Să nădăjduim că se vor mărgini la acest avertisment, adăugă Suhul. Cute adânci îi încreţiră fruntea. Aici suntem la cheremul lor. Dacă vor, ne pot nimici, fără ca noi să fim în stare a ne apăra.

Restul nopţii nu se mai petrecu nimic. Suhul şi ofiţerii lui respirară uşuraţi.

— Au vrut, pare-se, a ne da de ştire că sunt cu ochii asupra noastră, spuse Sarsa lui Theophilactos.

În dimineaţa următoare, doi dintre cei şapte oameni loviţi de săgeţi îşi dădură duhul. Răniţii fură instalaţi pe nişte tărgi improvizate şi căraţi cu rândul de câte doi robi de fiecare targă. Caravana avea de înfruntat greutăţi tot mai mari. Brânele, deteriorate alocuri de căderile de stânci, trebuiau reparate mai înainte ca şirul de oameni să-şi poată continua drumul. La o cotitură, unde brâna căpătase o înclinare primejdioasă, un sclav făcu un pas greşit şi se prăbuşi cu încărcătura sa cu tot în genune. Urletul lui se auzi câteva secunde stârnind ecouri, apoi pieri. În seara următoare, vulturi uriaşi atacară caravana. S-ar fi zis că nu numai oamenii, ci şi forţele naturii se coalizaseră împotriva celor ce duceau aur constantinopolitanilor. Păsările furioase fură izgonite de săgeţile soldaţilor lui Suhul şi de strigătele robilor care încercau să le sperie.

Apoi, pe o lungă porţiune a drumului, Suhul dădu straşnică poruncă să nu se facă zgomot, să nu se vorbească, fiindcă în zona aceea avalanşele erau frecvente. Theophilactos mergea înainte, încadrat de doi sclavi, fără să se uite în dreapta sau în stânga, în sus sau în jos. Călca înfricoşat, cu sufletul strâns în gheare de gheaţă. Deosebit de spaima cumplită pe care i-o inspirau prăpăstiile, avea necontenit senzaţia că ochi nevăzuţi îi urmăreau fiecare mişcare.

Odată, Nassir, robul arab, îl salvă de la moarte. Era în timpul unui popas. Călugărul, cu mintea rătăcită de arşiţă, se apropie fără veste de marginea abisului care-l chema cu glas neauzit. Arabul, intuindu-i reacţiile, sări şi îl înşfăcă de braţ, trăgându-l înapoi tocmai când Theophilactos se pregătea să păşească în gol. Ceva mai târziu, când află din ce scăpase, călugărul leşină de frică.

A doua zi se ivi un obstacol neprevăzut. Brâna nimicită pe o porţiune de vreo zece metri nu mai putea fi utilizată. Săparea în stâncă a altei brâne ar fi implicat o întârziere considerabilă, pe care Theophilactos şi oamenii lui nu şi-o puteau permite.

— De data asta va trebui să coborâm în vale, spuse Suhul monahului. Suntem siliţi să ne continuăm drumul pe marginea apei.

— Foarte bine! se bucură Theophilactos. Scăpăm de prăpăstii!

— Dar dăm de şerpi! îi răcori Suhul entuziasmul. Prăpăstiile se văd. Poţi să te fereşti de ele. Dar şerpii apar când nu te aştepţi. Jungla e împărăţia lor.

Monahului îi pieri graiul. Vru să murmure ceva, dar limba i se împletici şi un nod i se aşeză în gâtlej. Se mărgini să încline din cap, fatalist: „Cum ne-o fi norocul!”

Drumul până jos, pe poteci unduite, nu fu prea greu. Dar când ajunseră la marginea junglei, Theophilactos simţi că îl apucă ameţeala. Din adâncurile verzi şi întunecate ale pădurii tropicale, de pe ramurile copacilor uriaşi, îmbrăţişaţi de reţelele lianelor, din vălmăşagul vegetaţiei haotice şi alocuri compacte ca un zid, se ridicau stoluri de păsări, fâlfâindu-şi în fâşâiri mătăsoase aripile magic colorate. Răgete de jivine răzbăteau prin încâlceala ferigilor imense. Câţiva sclavi o luară înainte spre a deschide cu cuţitele drum prin desişuri. Fasil dirija operaţia cot la cot cu oamenii săi, tăind cu mişcări rapide şi precise lianele încolăcite ca nişte şerpi.

Când se văzu în inima junglei, Theophilactos avu senzaţia că a pătruns într-o închisoare sufocantă, cu pereţi verzi. Mirosea a vegetaţie putredă şi a umezeală stătută. În mai puţin de o jumătate de oră zări şi lei, şi hipopotami, şi leoparzi, şi crocodili. Şerpii colcăiau. Un boa constrictor se aruncă asupra unui sclav, pe care îl înfăşură rapid cu inelele-i mortale, încercând să-l tragă într-un desiş. Soldaţii interveniră, reuşind, după o luptă dârză, să ucidă reptila. Sclavul se alese însă cu coastele fracturate de pe urma cumplitei strânsori. Încă un rănit avea să îngreuneze mersul caravanei.

Un soldat fu muşcat de picior de un şarpe veninos, care dispăru apoi în urzeala de liane. Telka, vătaful de sclavi, avea faima unui priceput tămăduitor. Luă în primire pe soldat, îi tăie cu cuţitul carnea din jurul rănii, pe care o stoarse cu energie, spre a elimina otrava, apoi puse deasupra o cataplasmă din ierburi alese cu grijă. Totul executat cu mare iuţeală, căci orice zăbavă putea să fie fatală.

Ieşiră, în sfârşit, pe malul râului ce-şi mâna apele albastre printre pereţii de vegetaţie luxuriantă. Puzderie de crocodili şi hipopotami afundaţi pe jumătate în apă se uitau cu ostilă curiozitate la oamenii care cutezau să le tulbure tihna. Împotriva lor săgeţile erau inutile. Numai arcaşi de elită le puteau veni de hac, ţintindu-i în ochi. Oamenii nu aveau însă vreme de vânătoare. Suhul se grăbea să găsească un loc mai deschis, prielnic instalării taberei pe timpul nopţii. Se grăbea fiindcă era încă lumină. Căderea întunericului nu trebuia să-i găsească pe drum.

Deodată zâmbi satisfăcut. După un cot al râului apăruse o plajă destul de lată, scăldată de o parte de apă şi străjuită de alta de povârnişul de piatră al muntelui.

— Aici înnoptăm! porunci oamenilor.

Sclavii îşi descărcară poverile, apoi începură să instaleze tabăra, în vreme ce ostaşii pregăteau focurile. Lemnele folosite erau saturate însă de umezeală, aşa că aprinderea lor se făcea anevoie.

Nassir orândui cortul lui Theophilactos şi, în vreme ce robii bucătari pregăteau cina, trecu pe marginea râului. Acolo apele erau curate ca sticla. Nisipul de pe fund, de un galben-chihlimbar, servea drept fundal peştilor jucăuşi. Fiindcă nu văzu prin apropiere nici hipopotami şi nici crocodili, se gândi – ca orice arab care se respectă – să facă la repezeală o baie. Începu să se dezbrace. Când rămase numai în cămaşa care-i acoperea părţile ruşinoase, sări în apă.

Abia în clipa aceea îl văzu Sarsa. Ofiţerul alergă într-un suflet până la râu.

— Ieşi afară din apă, arab blestemat! Vrei să ne nenoroceşti pe toţi? Pentru muntenii păgâni cel mai mare păcat este să te speli în Nil!

Atraşi de strigătele lui Sarsa, apărură şi Suhul, şi Fasil, şi Sisinios.

— Ieşi din apă! Ieşi imediat! urlă Suhul.

Arabul, uluit de explozia lor de mânie, se îndreptă spre mal.

În aceeaşi clipă, de sus, din creierii muntelui care flanca plaja, prinse să se desprindă un huruit la început slab, apoi din ce în ce mai puternic, ca şi când tunete îndepărtate se apropiau, sporind cu iuţeală în intensitate.

Toate privirile oamenilor de pe plajă se îndreptară spre creasta muntelui. Sisinios văzu cel dintâi nişte pietre zburând prin aer.

— Au dat drumul la stânci asupra noastră! zbieră cuprins de o panică dementă. Nemernicii! Nemernicii!

Oamenii, liberi sau robi, înfrăţiţi de aceeaşi spaimă, căutară din ochi un liman. Theophilactos, înmărmurit de groază, se uita la blocurile de piatră care coborau săltând pe povârnişul muntelui. Vacarmul tunetelor se apropia vertiginos. S-ar fi zis că o uriaşă forţă nevăzută despica munţii, făcându-i să pornească la vale.

Avalanşa se năpusti cu năprasnică furie asupra oamenilor care cutezaseră să pângărească râul sfânt. Puhoiul nesfârşit de stânci zdrobi şi soldaţi, şi ofiţeri, şi robi, şi vătafi. Theophilactos se prăvăli sub greutatea unei imense stânci, care-l strivi într-o frântură de clipă, făcându-l una cu nisipul de pe plajă. Şi săculeţii cu aur fură îngropaţi sub potopul de stânci.

Astfel se spulberă încă o speranţă a acelora care năzuiau să ajute Constantinopolele.

* * *

Faiz era poet. Un mare poet!

Versurile lui de dragoste, pline de sensibilitate morbidă şi rafinament, erau citite cu o curiozitate aprinsă de către adolescenţi, savurate de către libertinii maturi şi gustate cu melancolie de către vârstnicii pentru care iubirea trecuse în domeniul amintirilor frumoase. Pretutindeni era primit cu entuziasm şi sărbătorit aşa cum i se cuvine unui mare poet.

Lui Faiz i-ar fi plăcut o existenţă molcomă, contemplativă, depănată între masa de lucru şi grădina cu trandafiri ce îmbălsămau văzduhul din jurul casei lui. Dar admiratorul şi protectorul său Ibrahim-Beg, emir şi sultan al Karamaniei, încântat de ascuţimea inteligenţei şi de fertilitatea imaginaţiei lui Faiz, se gândise să-l folosească nu numai pentru încântarea spiritului, ci şi în scopuri mai utilitare.

Pentru că lui Faiz, în calitatea lui de mare poet, i se deschideau tot atât de primitoare uşile bordeielor cât şi ale palatelor, Ibrahim-Beg se gândise că, pe lângă susurul versurilor, protejatul său putea strecura în auzul ascultătorilor – mai ales al celor cu mare influenţă politică în lumea Orientului – vorbe meşteşugite, care să slujească interesele Karamaniei.

Lui Faiz nu-i plăcuse noul rol încredinţat de suveranul său, dar se înhămase la lucru, fiindcă îi era recunoscător pentru sprijinul moral, dar mai ales material dat de acesta cu generozitate în epoca începuturilor lui literare. Sultanul Karamaniei avusese destul de repede prilejul de a se felicita pentru iniţiativa luată. Faiz se

dovedise un diplomat subtil şi un negociator rafinat, cu atât mai mult cu cât – spre deosebire de agenţii diplomatici, priviţi îndeobşte cu suspiciune – graţie versurilor şi calităţii sale de poet, putea deschide mai uşor tainiţele sufleteşti ale mai-marilor zilei – suverani sau mari demnitari – care-l primeau în intimitatea lor fără niciun fel de prejudecată.

Faiz îşi răsplătise cu prisosinţă protectorul, făcându-i mari servicii pe tărâmurile întortocheate şi înşelătoare ale diplomaţiei. Când Ibrahim-Beg, curând după urcarea pe tron a sultanului Mehmed al II-lea, se gândise să profite de tinereţea şi lipsa de experienţă a acestuia spre a se elibera de tutela impusă asupra Karamaniei de către răposatul sultan Murad, Faiz intrase în joc, polarizând în jurul suveranului său pe mai toţi principii şi emirii din Asia Mică, pe care-i înspăimânta ascensiunea irezistibilă, dar mai ales acaparatoare a Imperiului Otoman. Din nefericire, Ibrahim-Beg nu fusese la înălţimea poetului-diplomat. Eşafodajul politic ridicat cu trudă de Faiz se năruise când tânărul sultan Mehmed se năpustise în fruntea armatelor lui asupra Karamaniei, măturând coaliţia principilor răsculaţi împotriva supremaţiei sale.

Sultanul Ibrahim-Beg îşi dovedise mediocritatea în domeniul militar, dar aceasta nu însemna că era lipsit de prevedere politică şi mai ales de tenacitate. Încă dinainte de a-şi încerca puterile cu Mehmed, încredinţase poetului său misiunea de a pune bazele unei alte coaliţii, de data aceasta a unor şefi de state puternice, capabili să izbândească acolo unde principii mărunţi din Asia Mică ar da eventual greş. Faiz îşi extinsese astfel raza de acţiune, ajungând până în India, la Curtea din Delhi a sultanului Mohamed bin Farid, şi în inima Imperiului Timurid, la Curtea lui Olug-Beg, nepotul neînvinsului Timur Lenk.

Nu se poate spune că pe poetul-diplomat nu-l încântase perspectiva unor peregrinări pe tărâmurile exoticei Indii, care răscolise în trecut poftele de cucerire ale atâtor monarhi, începând cu Alexandru cel Mare şi terminând cu Timur Lenk, imperialul Khan al mongolilor. Îl ispiteau minunăţiile legendare ale Persiei, leagănul celor mai străluciţi barzi de limbă arabă, îl mâna speranţa de a dibui la Ispahan, Şiraz, Kirman sau Ghazna vreun manuscris inedit de Ferdousi, Omar Khayyam, Zahir, Saadi ori Hafez, manuscris pe care să-l păstreze cu religiozitate în biblioteca lui personală.

Reputaţia sa de poet îl precedase la Delhi, unde sultanul, mare iubitor al artelor, îl primise cu toate onorurile, acordându-i mai

multe întrevederi, în cursul cărora îl poftise să-i recite versurile proprii. Faiz nu numai că îl captivase cu poeziile lui de dragoste, dar îl şi flatase dedicându-i câteva ode pline de farmec. Încercase în acelaşi timp, ca, în cadrul unor convorbiri asupra literaturii, să-i strecoare unele aluzii la rolul nemuritor pe care „marele” Mohamed bin Farid l-ar juca în istoria omenirii dacă ar contribui la sugrumarea nesăţioasei hidre otomane, ce-şi întindea ghearele şi către Asia de sud-vest, ameninţând libertatea şi neatârnarea tuturor statelor musulmane din această întinsă zonă.

Sultanul Mohamed bin Farid ascultase cu interes argumentele măiestrite ale poetului şi îşi manifestase cu energie dezaprobarea faţă de tendinţele expansioniste ale lui Mehmed al II-lea în dauna vecinilor săi. Dar se limitase la simple demonstraţii verbale, care nu-l puteau satisface pe Faiz. În timpul şederii sale la Delhi, acesta putuse să-şi dea seama însă de adevăratele motive ale reţinerii sultanului de a interveni pe calea armelor împotriva lui Mehmed. Aproape că nu trecea zi fără ca liniştea să nu fie tulburată de veşti alarmante, venite din cuprinsul imperiului. Generali, viziri, guvernatori, emiri se răsculau contra autorităţii centrale, proclamându-şi independenţa, ori pornind cu armatele împotriva sultanului, pe care voiau să-l detroneze. Hinduşii se războiau cu musulmanii, popoarele care alcătuiau pestriţul mozaic al Indiei se agitau, provocând tulburări, dezorganizând comerţul, economia, antagonismele religioase luau proporţii explozive, ameninţând însăşi existenţa statului. Sub privirile nedumerite ale lui Faiz, sultanul Mohamed bin Farid negocia cu unii rebeli, se războia cu alţii, suferea înfrângeri umilitoare, accepta compromisuri şi mai umilitoare, într-o necontenită şi inutilă strădanie de a pacifica spiritele. Înaintaşul şi părintele său adoptiv, sultanul Mubarak-Şah, fusese asasinat de un vasal turbulent. Faiz era sigur că şi Mohamed bin Farid va suferi aceeaşi soartă.

Într-o zi, poetul-diplomat aflase că potentatul din Malwa pornise cu armatele lui spre Delhi, clamându-şi hotărârea de a-l înlătura pe sultan. Fără a mai aştepta rezultatul negocierilor angajate de Mohamed bin Farid cu rebelii, Faiz părăsise capitala, îndreptându-se în grabă spre hotarele Imperiului Timurid. Pe drum fusese atacat de briganzi şi abia scăpase cu fuga. Un emir revoltat împotriva autorităţilor din Delhi îl arestase, convins că are de-a face cu un spion al sultanului. Abia după ce Faiz îi recitase cu tremolo în glas câteva poezii de dragoste, fusese eliberat, îngăduindu-i-se a-şi

continua călătoria.

Când ajunsese la hotarul vestic al sultanatului din Delhi poetul-diplomat se jurase că nu va mai pune piciorul pe pământul blestemat al Indiei.

În Imperiul Timurizilor îl aşteptau surprize şi mai penibile. La Herat obţinu cu destulă uşurinţă o audienţă la Marele Khan Olug-Beg. Acest nepot al lui Timur Lenk era un suveran cultivat, o autoritate în domeniul astronomiei şi un poet înnăscut. În tinereţe, pe când exercita funcţia de vicerege al Transoxianei, făcuse din Samarkand un centru cultural de prim rang. Îşi alcătuise o galerie de tablouri celebră în întreaga Asie Centrală, desăvârşise Turnul de porţelan – una dintre minunile lumii de pe atunci – şi ridicase câteva edificii de o mare frumuseţe, folosind arhitecţi şi meşteri aduşi tocmai din îndepărtatul Apus. După moartea tatălui său, se instalase la Herat, capitala imperiului. Olug-Beg era un bărbat scund, plinuţ, cu ochi visători şi mişcări vioaie.

Pe Faiz îl trată cu bunăvoinţă, lansându-se apoi într-o amplă disertaţie asupra măiestriei poeţilor persani, subiectul său preferat. Îşi pofti apoi oaspetele să-i viziteze biblioteca, tezaur cu manuscrise inestimabile, adunate cu sârg şi multă cheltuială. Olug-Beg nu se potrivea deloc cu ideea pe care şi-o făcuse Faiz despre un Mare Khan al mongolilor. Actualul suveran al Imperiului Timurid nu avea nimic comun cu tatăl său, Şah Rock, un abil om politic şi un încercat războinic, şi cu atât mai puţin cu bunicul său, Timur Lenk, acel genial conducător de oameni, care, urmând politica lui Gengis-Khan, ridicase poporul mongol pe cele mai înalte culmi.

În timpul şederii lui Faiz la Herat, sosi din Transoxiana ştirea că uzbecii din hoarda lui Şeiban luaseră cu asalt Samarkandul şi, după un raid fulgerător, se retrăseseră, lăsând în urmă numai jale şi ruină. Distruseseră Turnul de porţelan, arseseră tablourile din galeria lui Olug-Beg, incendiaseră nenumărate edificii, jefuiseră tezaurul public şi luaseră zeci de mii de prizonieri.

Spre uluiala lui Faiz, care se afla de faţă, Marele Khan primi calm vestea agresiunii, mărginindu-se să ridice din umeri şi să declare cu seninătate că o expediţie de pedepsire împotriva uzbecilor ar implica cheltuieli excesive. „Graniţele Transoxianei trebuie întărite, pentru ca pe viitor să nu se mai repete asemenea raiduri”, adăugase Marele Khan.

Mai târziu, în cadrul unei lungi convorbiri cu Faiz, îi mărturisi că detestă războiul şi că îl evită pe cât îi stă în putinţă.

Neobişnuit cu un asemenea limbaj din partea unui suveran oriental, poetul-diplomat se avântă atunci într-un înflăcărat elogiu adus lui Timur Lenk, ridicându-i în slăvi faptele de arme şi glorificându-i politica de mână forte îndreptată împotriva duşmanilor Islamului. Nu uită să includă în această categorie şi pe turcii lui Mehmed al II-lea. Îşi încheie apologia subliniind că o refacere a Imperiului Mongol în limitele stabilite de Timur Lenk constituia o datorie de onoare a urmaşilor săi. Nu uită să facă aluzie la sprijinul pe care l-ar primi mongolii din partea principilor şi emirilor din Asia Mică în cazul că Marele Khan s-ar hotărî să pornească o campanie de mari proporţii împotriva turcilor.

Olug-Beg îi urmărise expunerea clătinând din capul său rotund ca o bilă. După o scurtă gândire, îi răspunse calm:

— Este adevărat. Înaintaşii mei şi-au câştigat prin război o glorie nepieritoare. Eu vreau să-mi câştig gloria promovând pacea, înţelegerea între oameni, iubirea aproapelui şi idolatria pentru frumos.

Faiz era îndeajuns de diplomat spre a-şi ascunde stupoarea provocată de profesia de credinţă a Marelui Khan. Înainte de a-i permite să se retragă, Olug-Beg îl pofti să ia parte la un concurs de poezii cu tema: „Pacea dintre oameni condiţionează armonia universală”.

În noaptea aceea Faiz medită profund asupra contradicţiilor umane. Timur Lenk îşi lăsase imperiul pe mâna unor epigoni care-l fărâmiţau cu jalnică inconştienţă. Copiii şi nepoţii lui erau fie nişte incapabili, fie nişte descreieraţi, puşi sub interdicţie de propria lor familie.

Pradă unei foarte triste stări de spirit, accentuată poate şi de veghea-i nocturnă, coborî din pat odată cu răsăritul soarelui, apoi, spre a-şi mai limpezi gândurile, ieşi să se plimbe pe uliţele aproape pustii la acea oră. Trecea pe lângă marele bazar, când trebui să se lipească brusc de un zid, spre a nu fi strivit de o cavalcadă care venea în galop din sens opus.

Un tânăr în veşminte strălucitoare, din fruntea grupului de călăreţi, opri în dreptul lui Faiz. Privindu-l de sus, i se adresă cu acel ton autoritar atât de firesc personajelor cu rang foarte înalt:

— Nu eşti tu Faiz, poetul?

Faiz înţelese că avea de-a face cu un om de seamă. Îi vorbi cu supunere:

— Da, Înălţimea-Ta, sunt Faiz, un modest făuritor de stihuri.

— Sunt informat de discuţia pe care ai purtat-o cu tatăl meu. În curând vom sta şi noi de vorbă. Te las cu bine!

Dădu pinteni calului, îndepărtându-se cu ceata lui de călăreţi.

Faiz rămase la Herat spre a-şi continua tatonările şi pe lângă unii demnitari ai Curţii. Înainte de a pleca de la Iconium, primise instrucţiuni din partea lui Ibrahim-Beg de a stipendia generos personajele capabile să influenţeze hotărârea Marelui Khan. Faiz era deprins cu târguielile orientale, în care lucrurilor nu li se spune niciodată pe nume, ci totul se desfăşoară într-un joc de artificii verbale, cu fraze sibiline, aluzii voalate, împletite cu formule de o desuetă politeţe.

Tocmai când reuşise să-şi creeze câteva legături preţioase la Curte, căzu năprasnica veste a revoltei trupelor din Balkh, sub directa conducere a prinţului moştenitor Abd el Latif. Oraşul Herat, atât de animat şi de vesel până atunci, se goli parcă de locuitori. În plină zi, abia dacă se mai vedea ici-colo câte un trecător – scos din casă de cine ştie ce treburi imposibil de amânat – strecurându-se pe lângă ziduri şi privind temător în jur. Locuitorii Heratului ştiau ce înseamnă un război civil.

Când Faiz se înfăţişă la palat, răspunzând unei invitaţii a Marelui Khan, primită în ajun prin curier, santinela îl împiedică să intre şi chemă pe şeful corpului de gardă. Acesta îi spuse cu asprime să se înapoieze la caravanseraiul său şi să aştepte o nouă chemare. Intimidat de privirea cruntă a soldatului, poetul se execută fără crâcnire.

În aceeaşi seară află că emirii, înţeleşi cu principele Abd el Latif, îl arestaseră pe Marele Khan. Lovitura de stat se încheie fără vărsare de sânge. Pacifismul declarat al lui Olug-Beg îi înstrăinase pe toţi supuşii.

Abd el Latif se înapoie în fruntea unui impunător alai la Herat, fiind înscăunat Mare Khan. Despre suveranul detronat nu se mai ştiu nimic. După un timp, oamenii începură să-şi şoptească – aruncând în jur priviri furişe – că Olug-Beg fusese ucis în închisoare din porunca fiului său.

Faiz îşi prelungi şederea la Herat, fiindcă vorbele schimbate cu Abd el Latif, în dimineaţa plecării acestuia la Balkh, îi treziseră speranţa că va reuşi în cele din urmă să-l convingă a adopta politica antiotomană a lui Timur Lenk.

Într-o seară, noul Mare Khan îl pofti la palat. Avură o lungă discuţie. Argumentele lui Faiz părură să facă impresie asupra

tânărului suveran. La sfârşitul audienţei, Abd el Latif îi spuse că vor mai sta de vorbă. După câteva săptămâni, poetul diplomat fu din nou primit la palat. Audienţele se repetară la lungi intervale, fără a se ajunge însă la vreun rezultat.

Într-o după-amiază, pe când cutreiera bazarul în căutarea unor manuscrise – achiziţionase deja câteva piese de valoare scrise de mâna lui Saadi – văzu că se stârneşte mare agitaţie. De la un librar cu care se împrietenise află că Abd Allah, un nepot al actualului suveran, se proclamase Mare Khan al Transoxianei. Peste câteva zile, trupele din Herat ridicară steagul revoltei. Luară cu asalt palatul imperial – din care Abd el Latif abia scăpă cu fuga -, şi proclamară Mare Khan pe un alt nepot al suveranului detronat, pe nume Babur Mirza. Partizanii lui Abd el Latif nu se dădură învinşi, aşa că războiul civil izbucni, cu întreg cortegiul lui de orori.

Faiz înţelese că nu mai avea ce căuta între hotarele Imperiului Mongol al Timurizilor, încleştaţi într-o bătălie pe viaţă şi pe moarte. Părăsi deziluzionat Heratul, aşternându-se la drum lung.

În trecere prin Iraq-Adjemi, încercă să-l înhame în sprijinul cauzei lui Ibrahim-Beg al Karamaniei pe Djehan-Şah, dar acesta îi spuse verde că pentru ţara sa primejdia venea dinspre răsărit, unde se aflau mongolii, iar nu dinspre apus, şi că politica expansionistă europeană a lui Mehmed al II-lea nu-l stânjenea câtuşi de puţin.

În ultimul raport scris pe care-l înaintă stăpânului său, sultanul Ibrahim-Beg, poetul-diplomat îşi recunoscu umilit eşecurile întâmpinate şi în India, şi în Persia, şi în Iraq-Adjemi. Obosit, descurajat, solicita autorizaţia de a se înapoia în patrie, deoarece nu-şi mai putea continua misiunea în condiţii mulţumitoare.

Ibrahim îi dădu un răspuns care nu permitea replică:

„O continuare a bătăliei, chiar dacă situaţia este disperată, îngăduie speranţa unui reviriment. Resemnarea în faţa adversităţii înseamnă capitulare, înseamnă moarte.” Mai departe, sultanul îi poruncea să-şi reia peregrinările spre Cairo, unde va avea poate mai mult noroc.

Pradă unei crize de demoralizare, Faiz plânse, gândindu-se cu dor la biblioteca lui, de parcă aceasta ar fi fost o fiinţă mult-iubită. Îşi zise apoi că va găsi poate la Cairo câteva manuscrise valoroase. Perspectiva aceasta îi mai potoli paraponul. Suspinând, porni la drum…

Când oraşul Cairo apăru la orizont, profilându-se pe fundalul aprins al cerului, poetul-diplomat avu impresia că se apropie de un

munte, atât de înalte erau edificiile durate dincolo de zidurile fortificate. La el, în Anatolia, iarna se instalase cu toate rigorile ei. Aici, însă, era cald şi bine ca într-o blândă primăvară. Faiz era dornic să vadă Nilul, acest măreţ fluviu intrat în legendă, care an de an fertiliza deşertul, transformând Egiptul într-un grânar spre care îşi îndreptau hulpave privirile toate popoarele din jur. Râvnea cu atât mai mult să-i vadă apele cu cât până acum călătorise prin ţinuturi aride, cu stânci golaşe, arse de soare, cu nisip mult, orbitor, deasupra căruia jucau în zare tot felul de fantasme. Hainele îi atârnau grele pe spinare. Era tot atât de moleşit ca şi calul său, care abia îşi mai târa copitele prin ţărână, stârnind la fiecare pas trâmbe de praf. Yaşar, slujitorul care-l urma călare pe un catâr, se înţelegea, pesemne, foarte bine cu căldura, căci fluiera un cântec de dragoste, auzit într-un caravanserai din Khorassan. Omul acesta, care îmbătrânise însoţindu-l pretutindeni, era mândru fiindcă se afla în serviciul unui poet, de parcă aureola stăpânului s-ar fi răsfrânt în parte şi asupra sa. Când se uita la Yaşar şi-i vedea tâmplele cărunte şi barba sură, Faiz îşi spunea că tare îmbătrânit trebuie să arate şi el însuşi, dar că, văzându-se zilnic în oglindă, se deprinsese într-atâta cu propria-i imagine, încât uneori se examina complezent, spunându-şi că are o înfăţişare de bărbat dacă nu frumos, cel puţin interesant.

În timpul lungilor şi monotonelor călătorii îşi omora plictisul compunând stihuri pe care le aşternea pe hârtie la primul popas. Câteodată le citea lui Yaşar, care le asculta clătinând din cap cu minunare. La sfârşit rostea convins: „Stăpâne, prin glasul tău viersuiesc toate privighetorile cerului! Allah să-ţi binecuvânteze harul!”

Faiz n-avusese timp să-şi închege o familie, fiindcă misiunile lui îl purtau numai pe drumuri. Nici Yaşar nu se însurase. În tinereţe nu-i displăcuse lui Faiz să fie holtei, căci se bucurase de o libertate refuzată prietenilor săi, nu prea îndestulaţi în bunuri lumeşti, dar împovăraţi de obligaţii familiale. De la o vreme, însă, începuse să tânjească după un cămin, după câteva soţii durdulii, care să-l mângâie, să-l răsfeţe şi să îmbătrânească alături de el, ajutându-l să-şi uite tinereţea pierdută.

Când intra prin bordeluri şi se vedea printre clienţi mult mai tineri decât el, simţea stingherit privirile acestora aţintite uneori asupra lui, cu un amuzament reţinut, de parcă i-ar fi spus: „Ce cauţi, bătrânelule, printre noi? Fetele tinere de aici nu mai sunt

pentru tine. De ce nu te întorci la nevestele tale, care te aşteaptă potolite la gura sobei?” Lui Faiz îi pierea atunci tot cheful. Părăsea posomorât locanta, fără să mai apeleze la serviciile tinerelor pensionare.

I se spusese la Iconium că la Cairo se găsesc cele mai frumoase prostituate din întregul Orient. Altădată reclama aceasta l-ar fi sedus, stârnindu-i imaginaţia, creându-i tablouri lascive, excitante. Acum tânjea după un pat bun, moale, pe care să doarmă fără vise şi fără femei.

Legănat de mersul domol al calului şi furat de gânduri, aproape că nici nu observă cum de ajunsese la picioarele zidurilor înalte ce înconjurau oraşul. Acum se încrucişa cu mulţi călători călări pe cai, pe asini ori pe cocoaşele cămilelor. Forfota era supravegheată de mamelucii înveşmântaţi în zale, care făceau de pază, sus, pe ziduri. Privirile lor scrutau din când în când zarea, spre a se asigura că nu se iveşte în depărtare vreun nor de praf, semn al existenţei unor trupe duşmane, aflate în plin mers. Măsurile de precauţie erau vitale, căci rebeliunile se ţineau lanţ. Nimeni nu se putea bizui pe ziua de mâine. Faiz ştia acest lucru şi multe altele. Nădăjduia însă că şederea lui la Cairo va coincide cu o epocă de linişte în viaţa politică a statului. Îi era lehamite de tulburări, de răzmeriţe, de lovituri de palat.

Mamelucii înarmaţi care făceau de pază la poarta oraşului îi cercetară cu atenţie documentele, apoi îl lăsară să intre. De îndată ce pătrunse pe uliţele întortocheate, inundate de o colcăială zgomotoasă de oameni şi de animale, Faiz regăsi cu plăcere ambianţa aparent haotică, dar atât de pitorească şi de colorată a aglomerărilor urbane din Orient: străzile strâmte, mărginite de clădiri cu arcade umbroase, sub care stăteau pe scaune la taifas bătrâni guralivi, ferestrele zăbrelite, împodobite cu flori de fier, balcoanele cu covoare lăsate la aerisit, ori cu rufe spălate puse la uscat. Lângă palatele trufaşe se împingeau unele într-altele, intimidate parcă de măreţii vecini, cocioabe mizere, din care răzbăteau până în stradă duhori de gunoaie, de mâncare proastă şi de urină. Copiii gălăgioşi se fugăreau printre trecători, îmbrâncindu-i, alegându-se cu blesteme şi înjurături. Cerşetori în zdrenţe îşi etalau rănile purulente ori cioturi de membre, psalmodiind: „Fă-ţi milă şi pomană, stăpâne! Allah să te aibă în pază!” Negustori ambulanţi îşi lăudau cu glas cântat marfa: zaharicale, bragă, şerbeturi, bricege, jucării şi tot felul de nimicuri

ieftine, viu colorate. Lumea se trăgea cu veneraţie la o parte când îşi făceau apariţia dervişi hirsuţi, încruntaţi, care prevesteau numai nenorociri. Femei în negru, cu feţele acoperite de nu li se vedeau decât ochii, şi ei ascunşi în parte după nişte plase rare, păreau un fel de fantome cernite. Câte un mameluc cu rang înalt, urmat de aghiotanţi tineri şi făloşi, trecea călare pe câte un armăsar arab plin de nerv şi de graţie. Evrei cu perciuni lungi în formă de tirbuşon îşi târau prin praf poalele caftanelor negre sau cenuşii. Saltimbanci în veşminte pestriţe făceau tot soiul de giumbuşlucuri, întinzând apoi mâna spre spectatorii ocazionali, în aşteptarea unor anemice oboluri. Pe la colţurile străzilor cântau pe nas orbi, ţinând la înălţimea pieptului câte o cană de pământ cu monete mărunte – pomană lăsată de „milostivii” care încercau pe această cale să-şi asigure după moarte un loc în Paradis. Bărbieri adăpostiţi sub arcadele clădirilor făceau toaleta clienţilor în aer liber, mânuindu-şi cu gesturi largi, armonioase, de balerini, foarfecele şi bricele.

Când ajunse în dreptul unui bazar, Faiz rămase fascinat de frumuseţea obiectelor de aur şi de argint, a covoarelor orientale, a veşmintelor bogate, a giuvaerurilor înfăţişate în galantare. Muşteriii se îmbulzeau prin prăvălii, fiind serviţi de neguţători mieroşi care se jurau că vând atât de ieftin, încât nu se aleg cu niciun beneficiu. Poetul-diplomat dibui o librărie cu rafturile încărcate de cărţi legate în piele şi cu manuscrise făcute sul, orânduite prin dulapuri cu geamuri. Îşi făgădui pentru a doua zi o vizită în ispititorul paradis al cărţilor, fiindcă avea acum treburi mai urgente de îndeplinit.

Îşi căută găzduire într-un caravanserai din apropierea bazarului, iar după ce se instală într-o cameră sumar mobilată, dar ticsită cu covoare frumoase, îşi îmbrăcă veşmintele de gală şi porni iarăşi la drum.

De data aceasta, ţinta sa era locuinţa emirului Faradj, cancelarul corespondenţei, personaj de seamă la Curtea sultanului, dar mai presus de toate – şi acest amănunt era esenţial pentru Faiz – prieten al Karamaniei. Faiz ştia că prietenia aceasta nu era dezinteresată. Sultanul Ibrahim îl stipendia generos pe Faradj, pentru a avea pe lângă suveranul din Cairo un om dispus oricând a-i servi interesele.

Faradj îl primi de îndată pe poetul-diplomat, dând semnele celei mai mari bucurii. Îl pofti să prânzească împreună.

Faiz observă că în tot cursul schimbului de amabilităţi şi de complimente, buzunarul său umflat de la piept atrăgea ca un

magnet privirile emirului. După ce socoti că i-a stârnit îndeajuns curiozitatea, scoase din adâncul buzunarului o pungă împletită din fir de aur, pe care i-o oferi zâmbind.

— O modestă atenţie din partea stăpânului meu, Sultanul.

Emirul o luă, îi desfăcu băierile, aruncă o rapidă privire asupra conţinutului, scăpă o uşoară exclamaţie la vederea perlelor fine dinăuntru, vârî la repezeală punga în buzunarul propriului caftan, apoi se adresă cu sporită bunăvoinţă musafirului:

— Te rog, luminate poet, să fii interpretul meu pe lângă preamăritul tău Stăpân, mulţumindu-i pentru neţărmurita sa generozitate. Cu ce te pot sluji?

Faiz îşi dezvălui în parte scopul misiunii, spunând că dorea să fie primit de sultanul Malik Zahir, spre a-i înmâna un mesaj personal din partea sultanului Ibrahim-Beg al Karamaniei.

Emirul îşi netezi gânditor barba.

— Are să fie greu, fiindcă Înălţimea-Sa Sultanul este foarte bolnav. Dar voi face tot ce-mi va sta în putinţă ca să obţii audienţa. Acum să trecem la masă. Ne aşteaptă un prânz modest, pentru care te rog să mă ierţi. Nu ştiam că voi avea un oaspete atât de important.

„Modestul” prânz se dovedi până la urmă a fi un festin princiar. Li se serviră tot felul de minunăţii gastronomice, stropite cu vinuri fine, în ciuda interdicţiei consumului de băuturi alcoolice. În schimb, Faiz observă cu mirare nemărturisită că vesela era foarte comună. La sfârşit, poetul părăsi locuinţa emirului Faradj într-o foarte roză stare de spirit. Cu burta plină, euforizat de vinurile licoroase, se înapoie la caravanserai, legănându-se pe cal ca un plop bătut de vânt. Portarul, un arab între două vârste, cu mutră de pezevenghi, citi în ochii scânteietori ai poetului ameţit de băutură posibilitatea de a-i specula slăbiciunea, alegându-se cu un bacşiş gras.

— Stăpâne, îi şopti dulceag, aproape de ureche, nu te-ar ispiti o hurie plinuţă, nurlie, abia nubilă? Până ce-ai să te dezbraci, ţi-o aduc sus, în odaia ta. Ei, ce spui?

Faiz reflectă că trecuse de vârsta plăcerilor carnale, că un somn bun ar fi fost mai recomandat după îmbelşugatul banchet. Dar îşi mai zise că n-ar strica să încerce a retrăi emoţiile erotice din tinereţe. Poate că ardoarea-i amoroasă de odinioară nu i se stinsese încă.

— Adu-o sus! răspunse, încurcându-se în limbă.

Barba sură care-i împodobea chipul, lăsându-i numai gura, nasul

şi ochii la vedere, îi ascunsese roşeaţa din obraji.

Se îndreptă spre scară, hlizindu-se la gândul că va trebui să urce treptele în starea lui de imponderabilitate. Simţea în tot trupul o moleşeală atât de plăcută, încât îi venea să se culce pe dalele răcoroase ale pardoselii.

Îşi încordă puterile şi porni pe scări în sus. O treaptă, încă una, şi încă una… Deodată făcu un pas greşit şi căzu pe spate. Întinse speriat mâinile şi, după ce descrise prin aer o voltă, se trezi în braţele unui călugăr catolic, cu barba stufoasă, care, după ce-l puse pe picioare, îi zâmbi cu blândeţe:

— Ai avut noroc, efendi, că mă aflam în urma ta.

— Altfel îmi făceam creierii chisăliţă! Ai dreptate, călugărule! Cu ce să te mulţumesc?

— Am făcut un bine unui om. Există o mulţumire mai mare?

— Eu am săvârşit un păcat. Am băut vin.

Îşi apropie faţa de chipul călugărului cu acea stăruinţă aiurită a omului ameţit de băutură.

— Parcă ne-am mai văzut undeva?

— Se poate, răspunse blajin călugărul. Umblu des pe tărâmurile astea. Răscumpăr sclavi.

— Şi cum te cheamă?

— Bonifacio. Fratele Bonifacio.

— Mă bucur de cunoştinţă! Dacă vei avea nevoie vreodată de mine, ştii unde să mă găseşti, vorbi anevoie Faiz, încheindu-şi fraza cu un sughiţ. Acum… să urc scările.

Călugărul vru să-l ajute, dar poetul îi respinse braţul întins.

— Las’, c-am să urc şi singur! Nu-s chiar atât de băut!

Sub privirile indulgente ale monahului, urcă împleticit treaptă după treaptă, amintind ezitările şi stângăciile unui copil nesigur pe propriile-i picioare.

* * *

Sultanul Malik Zahir deschise ochii şi, cum stătea culcat pe spate, privirea îi căzu pe floarea din mozaic de marmoră de deasupra patului, înconjurată de dantela unui verset din Coran, scris cu sinuoase litere arabe. Flăcăruile lumânărilor de la capul patului o făceau să lucească discret. O durere ascuţită în picior, care se risipi apoi într-un fel de gâlgâieli arzătoare până în pântece, îl făcu să geamă.

Ciudat! Se afla în mijlocul unei citadele uriaşe, cu ziduri

inexpugnabile, îl apăra o gardă alcătuită din câteva mii de mameluci gata să-şi jertfească viaţa pentru el, dar nici zidurile fortificate, nici piepturile soldaţilor nu-l puteau feri de moartea care avea să vină în curând spre a-l târî în adâncurile iadului.

Sultanul Malik Zahir nu-şi făcea iluzii că sufletul său eliberat din veştmântu-i de lut se va înălţa în Paradis, aşa cum îl asigura protejatul său, califul, reprezentantul pe pământ al profetului Mahomed. Se va prăbuşi în Infern, fiindcă acolo îşi aveau locul cei de-o seamă cu el.

Auzi un glas venit de dincolo de lume:

„Aşteaptă-mă, Djakmak! Sosesc! Sosesc! Aşteaptă-mă, Djakmak!”

Glasul morţii căpăta rezonanţe, reverberaţii atât de aeriene, încât sultanului i se încrâncenă pielea. O scânteie de speranţă îi lumină deodată întunericul spaimei sale. Moartea îl chemase pe Djakmak, nu pe el, Malik Zahir, sultanul. Apoi mintea-i rătăcită de fantasme îşi recăpătă parţial luciditatea. Djakmak fusese doar numele lui, însă şi-l schimbase, potrivit datinii, înainte de a se urca pe tron. Dar moartea nu voia să ţină seama de puterea, de gloria lui pământească. Pentru ea, Malik Zahir nu exista.

„Aşteaptă-mă! Am să vin, Djakmak! Aşteaptă-mă!”

Sultanul se încruntă. Ce-i foloseau lui rugăciunile publice şi serviciile religioase oficiate în moschei pentru însănătoşirea sa, când moartea rămânea nepăsătoare faţă de toate acestea?

„Djakmak, mă auzi?”

Sultanul clipi nedumerit. Cine-l chema? Nu mai era glasul despersonalizat al morţii!

„Djakmak, am fost stăpânul şi sultanul tău! Mă chema Barsbay! Nu-ţi mai aminteşti de mine? Te-am ridicat din ţărână pe culmile ierarhiei militare şi politice! Te-am făcut mareşal, comandant suprem al mamelucilor şi primul meu sfetnic. Şi tu, Djakmak, cum mi-ai răsplătit generozitatea?... Am avut atâta încredere în tine, încât am lăsat cu limbă de moarte să fii primul slujitor al fiului meu, Yusuf! Cum l-ai slujit, Djakmak? Cum?... Cum?... Cum?... “

Cuvintele repetate ale bătrânului sultan Barsbay se auzeau tot mai slab... În curând se topiră în neant... Apoi desluşi alt glas, foarte tânăr:

„Şi eu am fost sultanul tău! Nu mă mai recunoşti?... Yusuf îţi vorbeşte! Aveam pe atunci cincisprezece ani! Eram lipsit de experienţă, de o îndrumare. Abia murise tatăl meu, Barsbay... Te-ai

năpustit atunci cu oamenii tăi asupra citadelei în care mă aflam! Mi-ai ucis puţinii soldaţi rămaşi credincioşi! Pe cei mai mulţi îi cumpăraseşi!… Apoi m-ai aruncat în temniţă… M-ai lăsat să putrezesc sub pământ, fără o rază de soare, fără o geană de speranţă… Aşa ţi-ai respectat tu jurământul de credinţă faţă de mine, Djakmak! Dar eu nu eram decât un copil care-ţi stătea în calea ambiţiilor! M-ai lăsat să putrezesc în temniţă!… Oh, Djakmak! … Oh, Djakmak!…”

Sultanul Malik Zahir încercă să se ridice într-un cot, dar arsura din picior îl săgetă ca şi când un fier înroşit în foc i-ar fi despicat pulpa şi coapsa. Scrâşnind, lăsă capul să-i cadă pe pernă.

Un glas adânc, lugubru, ca un dangăt de clopot, se ridică din negura minţii lui:

„Djakmak! Djakmak!”

— Dar tu cine mai eşti? bolborosi sultanul. Cine?

Cine?

„Aminteşte-ţi, Djakmak! Aminteşte-ţi!… Aminteşte-ţi!… “

Vocea stranie îi lovea auzul asemenea unor pulsaţii puternice:

„Sunt Korkmas!… Korkmas!… Korkmas!… Omul care pentru tine şi în numele tău l-a arestat pe sultanul Yusuf! Pe Yusuf, fiul protectorului tău!… Datorită intervenţiei mele, califul şi emirii te-au proclamat sultan!… Şi cum ţi-ai arătat mulţumirea?… Ai înscenat o tentativă de complot, acuzându-mă că eu l-aş fi pus la cale! Adevărul este că voiai să scapi de un martor supărător! M-au executat din ordinul tău, Djakmak, în închisoarea din Alexandria!… Acum te aştept, Djakmak, acolo unde toate faptele oamenilor sunt răsplătite… Şi cele bune, şi cele rele… “

Cu gesturi spasmodice, sultanul îşi desfăcu la gât cămaşa. Avea o senzaţie de sufocare.

— Destul! bolborosi. Destul!

„Ascultă şi glasul meu, Djakmak! Sunt Faisal, fostul guvernator al Damascului. M-ai ucis fiindcă n-am vrut să-ţi accept abuzurile şi crimele!… “

— Sunt ani mulţi de atunci! gâfâi sultanul.

„Pentru noi timpul nu se măsoară în ani, Djakmak!”

Apoi se iţi altă voce:

„Dar de mine ai uitat, Djakmak? Am fost aghiotantul tău, emirul Farid! Te-am slujit cu credinţă. Dar tu m-ai ucis ca să-mi furi femeia pe care o iubeam. Şi eu te aştept!… “

„Şi eu! Şi eu, Djakmak! Eu, guvernatorul Alepului!” răsună altă

voce cavernoasă, ţâşnită parcă din adâncurile unei peşteri. „Înainte ca slujitorii tăi, executorii nelegiuirilor tale, să-mi pună laţul pe după gât, te-am convocat în faţa judecăţii lui Allah! Acolo vei da socoteală de toate ticăloşiile tale!”

Din toate ungherele încăperii porniră să se ridice noi glasuri, unele profunde, altele ascuţite, cu accente de isterie, dar toate acuzatoare.

„Te aştept şi eu, Djakmak!”

„Şi eu te aştept!”

„Şi eu… “

„Şi eu… “

„Djakmak, în curând îţi va suna ceasul! Ai să vii în mijlocul nostru, al oamenilor pe care i-ai schingiuit, pe care i-ai asasinat… “

— Dar tu cine mai eşti? gemu sultanul.

„Nu-mi cunoşti numele! Sunt unul dintre miile de nenorociţi ucişi din porunca ta în oraşele pe care le-ai trecut prin foc şi sabie!… “

Cu un efort, sultanul se ridică în capul oaselor:

— Tăceţi! răcni. Să nu vă mai aud! Destul! Căci sunt încă puternic! Mânia mea vă poate ajunge şi dincolo de mormânt! Unii dintre voi mai aveţi rude în viaţă! Fii, neveste, nepoţi! Am să-i trag pe toţi în ţeapă! Ori am să-i ard pe rug!

O uşă se deschise.

— M-ai strigat, Mărite Stăpâne?

Sultanul se uită la servitorul care se ivise în prag. Fantasmele se stinseseră aşa cum stinge suflul vântului flacăra unei lumânări. Malik Zahir se lăsă iarăşi să cadă pe perne.

— Apă! Dă-mi apă! rosti. Şi fă lumină! Mă supără întunericul! Stai! strigă iarăşi. Să vină aici cântăreţii, cu lăutele lor! Să-mi cânte… Auzi? Să-mi cânte!…

Faiz fu primit în audienţă a doua zi de dimineaţă. Când îl văzu pe sultan culcat pe sofaua de ceremonie, avu impresia că se află în faţa unui mort cu obrazul cenuşiu, mâini descărnate şi ochi stinşi. În jurul puternicului autocrat al Egiptului, ajuns acum o epavă umană, stăteau în picioare, neclintiţi, ca la un priveghi, principalii demnitari ai palatului. Printre aceştia se afla şi emirul Faradj, care-şi câştigase cu prisosinţă perlele, obţinând primirea lui Faiz de către sultanul muribund.

Poetul-diplomat îngenunche în faţa sofalei pe care Malik Zahir stătea încremenit.

Nauruz, emirul audienţelor, tuşi discret, încercând să-şi

trezească stăpânul din letargie. Sultanul tresări şi deschise anevoie ochii.

— Ce e, Nauruz?

— Poetul Faiz, ambasadorul Înălţimii-Sale Sultanul Ibrahim al Karamaniei, cere îngăduinţa să prezinte Măriei Tale un mesaj din partea Prealuminatului şi Preaputernicului său stăpân.

Sultanul ridică uşor mâna-i uscată şi întoarse capul spre Faiz. Rosti într-un suflu:

— Vorbeşte, poetule! Te ascult!

Faiz debită complimentele de rigoare, subliniind cu solemnitate frazele prin care sultanul Karamaniei îşi declara simţămintele-i de prietenie veşnică faţă de marele Malik Zahir. Pentru că nu ştia dacă va reuşi să mai obţină o nouă audienţă, în cadrul căreia să atace adevăratul obiect al vizitei sale – constituirea unui front antiotoman – încercă să facă o aluzie asupra acestei teme. Sultanul părea să-l asculte cu atenţie. Deodată scăpă un vaiet:

— Oh, rău mă mai arde piciorul! Şi pântecele mă arde! Să vină medicul!

Faiz îşi întrerupse peroraţia. Se uită la emirul audienţelor, întrebându-l din priviri dacă nu e cazul să se retragă. Ghicindu-i parcă intenţiile, sultanul rosti printre gemete:

— Rămâi, ambasadorule! Criza asta are să-mi treacă! Şi eu vreau să-ţi vorbesc! Ah, de-ai şti ce junghiuri cumplite mă sfâşie!... De ce nu vine mai repede medicul?

— Am trimis după el, Înălţimea-Ta! se grăbi să intervină emirul palatului. Soseşte îndată!

Apăru şi Kamil, medicul. Examină cu grijă, dar şi cu teamă, piciorul bolnav al suveranului. Doctorul care-l precedase pe Kamil îşi încheiase cariera într-o celulă din temniţa citadelei, deşi în trecut îl îngrijise cu multă pricepere pe sultan. Dar ultima boală a acestuia nu o mai putuse tămădui. Eşecul său medical îl costase libertatea.

Când Kamil pipăi piciorul vânăt, umflat, acoperit de răni purulente, Malik Zahir scoase un răget de fiară.

— Ticălosule! Ce-mi faci? Nici tu nu eşti mai breaz! Mă ard flăcările Gheenei, iar tu îmi dai nişte cataplasme care nu mă uşurează cu nimic. Ai merita să ţi se aplice şi ţie pe pulpe câteva fiare înroşite în foc, să ştii şi tu cum sufăr. Poate aşa ţi s-o mai trezi ştiinţa!

Kamil îl privea terorizat. Îi tremurau mâinile şi bărbia.

— Poetule, se adresă Malik Zahir lui Faiz, dacă există vreun

tămăduitor priceput prin Karamania voastră, roagă-l din partea mea pe stăpânul tău, sultanul, să mi-l trimită. Medicii mei sunt nişte şarlatani. Ieşi afară, Kamil! Ieşi! Să nu te mai văd, hienă blestemată! Ieşi, până nu pun gărzile să te jupoaie de viu!

Mergând de-a-ndaratelea şi bâiguind vorbe neînţelese, nefericitul discipol al lui Aesculap părăsi încăperea.

— Vino mai aproape, Faiz! îl chemă sultanul. Eşti primul ambasador căruia îi aduc la cunoştinţă un mare eveniment. Abdicarea mea! După o îndelungată chibzuinţă, am hotărât să renunţ la tron în favoarea vrednicului meu fiu Othman! Să-l anunţi prin curier special pe augustul tău stăpân! Şi să-i mai spui că i-aş rămâne îndatorat dacă ne va notifica în cel mai scurt timp recunoaşterea oficială a noului suveran egiptean. Acum du-te! Despre celelalte chestiuni politice vei trata cu fiul meu, sultanul, şi cu sfetnicii săi. Eşti liber!

Când părăsi citadela, Faiz îşi spuse că îl urmărea nenorocul. Frământările de la Curtea Timurizilor se repetau şi aici, cu unele variaţii. Sultanul turcilor, Mehmed, părea să fie proteguit de Allah însuşi. Numai aşa se puteau explica eşecurile repetate ale adversarilor săi.

În după-amiaza aceleiaşi zile, poetul făcu o nouă vizită emirului Faradj. Chipul acestuia reflecta o mare îngrijorare.

— Am să fiu foarte deschis cu tine, poetule Faiz, fiindcă sunt prietenul ţării tale. Mâine de dimineaţă Othman va fi proclamat sultan al Egiptului sub numele de Malik Mansur. Noua domnie se inaugurează sub auspicii puţin promiţătoare. Tezaurul statului este aproape gol. Războaiele purtate de augustul nostru suveran au fost foarte costisitoare. Preaînţeleptul tău stăpân, sultanul Karamaniei, ar putea să ne ajute, acordându-ne un împrumut de cincizeci de mii de dinari. În schimb, l-am ajuta să scape de sub tutela lui Mehmed al II-lea.

Faiz îi răspunse că mandatul său era limitat şi, ca atare, nu se putea angaja personal. Făgădui însă că va înainta imediat suveranului său doleanţele guvernământului egiptean, recomandându-i stăruitor să le satisfacă.

— Voi cere un răspuns grabnic.

— De acest răspuns depinde durarea unei prietenii trainice şi a unei politici comune între Egipt şi Karamania, încheie emirul Faradj convorbirea.

Spre seară, Yaşar, sluga poetului-diplomat, plecă în goana calului

spre Iconium, purtând în coburi un mesaj cifrat destinat stăpânului Karamaniei.

La poarta locuinţei emirului Nasir, guvernatorul Damascului, sosit în ajun la Cairo în urma unei convocări urgente a sultanului, se înfăţişă umil călugărul Bonifacio. Rasa lui brună şi sandalele erau pline de praf, căci umblase mult pe uliţele colbuite ale oraşului. Un eunuc din serviciul guvernatorului îl întâmpină cu ostilitate.

— Prealuminatul meu stăpân este foarte ocupat şi nu poate primi pe nimeni.

Sub umilinţa monahală a lui Bonifacio se ascundea însă o mare dârzenie. Când văzu că argumentele sale nu reuşesc să clintească încăpăţânarea scapetelui, îi strecură sub nas câţiva dinari. Ostilitatea acestuia se domoli pe dată.

— Am să văd ce este de făcut. Pe cine să anunţ?

— Pe un slujitor al Bisericii Catolice, originar din Amalfi. Fratele Bonifacio, pe numele său de familie Cardoni.

Eunucul îl lăsă să aştepte într-un vestibul de proporţii vaste, dar lipsit de podoabe murale. În încăpere răspundeau uşi cu arcuri în formă de potcoavă, singurul element care vădea stilul oriental al clădirii. După câteva momente, scapetele se înapoie, poftindu-l pe monah să-l urmeze. Traversară câteva săli sumar mobilate şi un *patio* cu un bazin de marmoră fără apă. Îl introduse apoi într-o încăpere nu prea mare, cu ferestre zăbrelite spre stradă şi cu o masă de lucru la mijloc, la care stătea stăpânul casei.

La apariţia călugărului, emirul Nasir făcu semn eunucului să se retragă, apoi se ridică în picioare. Guvernatorul Damascului avea o bărbuţă scurtă, neagră, ochi pătrunzători şi, în ciuda vârstei, un obraz întins, de tânăr. Îşi purta cu semeţie capul. Pieptul său bombat, gesturile-i bruşte, tonul de comandă îi trădau deprinderile milităreşti. Zâmbind, se apropie de călugăr, îl privi lung, apoi se învârti în jurul lui, examinându-l plin de curiozitate de sus până jos.

— Te cheamă Cardoni şi vii din Amalfi, după câte am înţeles, rosti cu sarcasm.

Călugărul surâse cu blândeţe.

— Da, mă numesc Cardoni, aşa cum te numeai odinioară şi tu.

Colţurile gurii emirului se ridicară într-un fel de schimă care putea fi interpretată oricum.

— Mda, am fost odată concetăţeni.

— Mai mult decât atât, ripostă cu îndrăzneală monahul. Am fost fraţi.

Emirul izbucni în râs.
— Glumeşti!
— Vrei să-ţi spun ce semn din naştere ai lângă buric?
Guvernatorul Damascului îşi lovi palmele a mirare.
— Fratele meu?!? Ei, drăcie! Nu te-aş fi recunoscut dacă nu mi-ai fi spus-o. Te-ai albit la păr ca o oaie, eşti pungit la faţă şi sfielnic, aşa cum se cuvine unui călugăr catolic. Dar sub sfiiciunea asta se ascund o duritate şi o viclenie fireşti ordinului vostru monahal. Vă cunosc filistinismul!
Bonifacio Cardoni surâse cu aceeaşi blândeţe.
— Şi eu vă cunosc oportunismul firesc tuturor renegaţilor.
Chipul emirului se întunecă brusc. Vru să riposteze cu asprime, dar se stăpâni. După câteva clipe, norii din privirile lui se risipiră tot atât de repede. Râse strâmb.
— Pentru vorbele astea ar trebui să te zbor afară.
— De ce? Sinceritatea este, cred, cel mai sigur mijloc de înţelegere între oamenii tari.
— Şi tu eşti un om tare, frate Bonifacio?
— Pot să fiu tare când am de-a face cu oameni tari.
În ochii emirului sclipi o veselie pe care nu încercă să şi-o ascundă.
— Da, după îndrăzneala vorbelor tale, eşti fratele meu. Deşi au trecut mulţi, foarte mulţi ani de când soarta ne-a despărţit, încep să-ţi desprind trăsăturile tinere de sub ţesătura ridurilor. Pe atunci erai un bărbat frumos, „frate” Bonifacio.
— Bonifacio este numele meu de călugăr, înainte de a îmbrăca rasa monahală mi se spunea Ercole. Dacă preferi să-mi spui aşa, poftim!
Emirul râse zgomotos.
— Nu m-am înşelat, Ercole! Eşti viclean! Vrei, desigur, să renunţ şi eu pentru câteva clipe la numele meu de „renegat” şi, în loc de Nasir, să-mi spui Fabio.
Călugărul îi întinse braţele.
— Fabio, dă-mi voie să te sărut, ca pe vremuri, când erai mic. Pentru câteva clipe, cum ai admis chiar tu, să uităm că eşti emir şi că sunt călugăr.
Cei doi fraţi îşi dădură acolada.
— Clipele trec repede, Ercole. Spune-mi ce treburi te-au mânat la mine. Nu-mi închipui că ai venit doar ca să mă îmbrăţişezi.
— Bine. Am să las ocolişurile deoparte. Vreau să răscumpăr nişte

sclavi. Şi am nevoie de ajutorul tău.

— Eşti hotărât să arunci banii pe fereastră?

— Sunt hotărât să plătesc bani buni.

Emirul îi arătă un jilţ.

— Ia loc, Ercole! Să stăm şi să discutăm ca doi fraţi, dar şi ca doi oameni de afaceri.

Se aşezară în jilţuri.

— Noi, mahomedanii, am putea realiza beneficii uşoare de pe urma voastră, spuse emirul. Să cumpărăm sclavi cu un preţ şi să vi-i revindem cu preţ dublu. Am să-ţi pun o întrebare. De ce nu-i cumpăraţi direct de la negustorii de sclavi? Cei mai mulţi dintre aceşti neguţători sunt creştini de-ai voştri. Şi evreii sunt tot atât de numeroşi în acest comerţ deocheat. Toţi aceştia trăiesc în oraşele voastre, se învecinează cu locuinţele voastre. În aparenţă sunt cetăţeni onorabili. Nu m-aş mira ca printre cei mai zeloşi enoriaşi ai bisericii tale să se afle şi câţiva traficanţi de carne vie.

Emirul începu să se joace cu un lanţ de aur pe care-l înfăşură şi-l desfăşura pe degetul arătător.

— Are să-ţi pară paradoxal, dar mă tem că aş face un deserviciu sclavilor cumpăraţi de voi.

— Deserviciu? Noi le oferim libertatea, cel mai preţios bun al omului.

— Îmi pare rău că trebuie să te contrazic. Libertatea este un bun foarte relativ. Ce-i foloseşte unui cerşetor libertatea? Pe când la noi un sclav se poate ridica la cele mai înalte demnităţi.

— Eşti cinic, Fabio!

— Spun adevărul, Ercole. Dacă vreun călugăr din tagma ta m-ar fi răscumpărat acum douăzeci şi mai bine de ani, aş fi apucat eu să ajung emir peste zece mii de soldaţi şi guvernator al Damascului?

Călugărul aruncă o privire circulară asupra mobilierului de o simplitate spartană.

— Titlurile şi onorurile nu par să-ţi fi procurat o stare materială înfloritoare. Ai o casă foarte modestă.

Emirul se plecă la urechea fratelui său.

— Să nu te călăuzeşti niciodată după aparenţe, Ercole! Sunt foarte bogat! Mai bogat decât îţi închipui! Dar prefer să-mi ascund bogăţiile spre a nu trezi invidii.

— Atunci la ce-ţi folosesc averile dacă nu te poţi bucura de ele? Crede-mă, odaia asta a ta nu e cu nimic mai agreabilă decât celula mea de la monastire.

— În lumea aceasta nu există plăcere pe care să n-o pot cumpăra. Adăugă persiflant: Tu, însă, nu eşti în măsură să mă înţelegi. Faci parte dintr-o categorie de oameni – călugării – care preferaţi averilor pământeşti, bucuriilor carnale făgăduinţa unor fericiri ipotetice dincolo de graniţele vieţii.

— Îmi este greu să mă deprind cu raţionamentele tale, Fabio. Cine poate admite apologia sclaviei?

— Nu o admiţi, fiindcă nu înţelegi lumea în mijlocul căreia trăiesc. Se spune că Egiptul este un regat arab, nu-i aşa?

— Desigur.

— Trei pătrimi dintre mamelucii care alcătuiesc pătura conducătoare sunt la origine creştini. Printre noi se află circazieni, greci, sicilieni, aragonezi, catalani, genovezi… Mai sunt şi câţiva arabi, turci şi turkomani. Am să-ţi spun nişte lucruri care au să te lase cu gura căscată. Sultanul Ladjin, originar de pe ţărmurile Balticii, a fost în tinereţe membru al Ordinului cavalerilor teutoni. În această calitate a participat la una din cruciade. Sultanul Baldân a fost genovez. Făcea parte din familia Doria şi era fiul lui Taddeo Doria, un nobil cu autentic sânge albastru şi un cavaler creştin unanim respectat. Sultanul Kutuz era fiul unei surori a regelui Khorezmului. Sultanul Katbogha a fost ofiţer mongol. Şi astea sunt numai câteva pilde. După cum vezi, nu e nevoie să fii neapărat arab ca să obţii cele mai înalte demnităţi. Ştii ceva, Ercole? Aici, în Egipt, numai fiii sultanilor vin pe lume liberi. Restul mamelucilor sunt sclavi. Toţi plecăm de jos. Dar cei înzestraţi cu însuşiri deosebite se desprind din rândul mediocrilor şi ajung pe culmi.

Călugărul clătină din cap cu tristeţe.

— Şi eu, sărmanul, nădăjduiam să te readuc la vechea credinţă!

— Ercole, nu-mi zdruncina părerea bună pe care mi-am făcut-o despre tine. Cum îţi închipui că aş fi în stare să dau cu piciorul la privilegiile de care mă bucur azi, spre a mă întoarce printre creştinii mei?! Mă vezi oare la Amalfi, în postură de pescar ori de monah? Să fim serioşi, frate!

Se uită la clepsidra de pe masă, ce-şi prefira cu exactitate nisipul.

— Acum să ne întoarcem în prezent şi să uităm că ne-am chemat vreodată Ercole şi Fabio.

Călugărul suspină şi îşi trecu mâna-i aspră peste tonsură.

— Cred că părinţii noştri au greşit când ne-au botezat pe mine Ercole şi pe tine Fabio. Trebuia să procedeze invers. Tu eşti

războinicul şi eu idealistul.

— Am avut noi grijă să îndreptăm lucrurile. Azi tu eşti Bonifacio, iar eu, Nasir.

Monahul se ridică din jilţ.

— Deci nu-mi poţi da nicio mână de ajutor!

Emirul îl bătu pe umăr cu prietenie.

— Mâine de dimineaţă să vii la mine. Am să văd ce e de făcut. Acum lasă-mă! Aştept pe cineva.

— Dumnezeu să vegheze asupra ta, emirule!

— Care Dumnezeu? Al meu sau al tău?

— Dumnezeu înseamnă adevăr, iar adevărul este acelaşi pentru toată lumea.

— Aluneci pe povârnişul ereziei, frate Bonifacio! Am să-ţi destăinui o taină: nu cred nici în Dumnezeul tău, nici într-al meu. Drum bun!

Călugărul ridică trei degete împreunate, binecuvântându-l.

— Iartă-l, Doamne, că nu ştie ce spune!

Părăsi încăperea. În vestibul se încrucişă cu un emir ce purta la şold un iatagan încrustat cu smaragde. Avea nasul încovoiat, ochii negri, iscoditori, buze subţiri ce descopereau într-un fel de rânjet un dublu şir de dinţi albi şi puternici. Purta o barbă scurtă, ca şi Nasir, iar de lobul urechii stângi îi atârna un cercel de aur. Sub braţul stâng ţinea un portofoliu de marochin roşu. Emirul cu înfăţişare de pirat se uită cu mirare la Bonifacio. Călugărul îl salută, înclinând din cap, apoi ieşi pe poarta deschisă de eunuc.

Noul vizitator al lui Nasir era emirul Nizam, cancelar al secretului de stat, cel care redacta decretele regale, ordinele de numire şi de înaintare în înalta administraţie şi în armată. După ce intră în camera de lucru a guvernatorului, se adânci într-un jilţ.

Nasir oferi oaspetelui său un păhărel cu *raké*.

— Mulţumesc, sunt nevoit să te refuz. Peste o oră trebuie să fiu la palat. Dacă simte şacalul că duhnesc a alcool, e în stare să mă întemniţeze în citadelă. Era el hapsân şi înainte, dar de când simte că îl pândeşte moartea, a turbat. Nu te mai înţelegi cu el.

Bătu cu palma peste portofoliul de marochin roşu pe care-l aşezase pe masă, la îndemână:

— Ştii ce am aici? Declaraţia de abdicare a bătrânului şacal şi acceptarea expresă a şacalului celui tânăr de a se urca pe tron. Amândouă documentele vor fi semnate azi, în cadrul unei scurte ceremonii, la care vor asista doar califul, demnitarii palatului şi

comandanţii de armate. Şi tu ai să fii poftit, Nasir.

Guvernatorul Damascului dădu peste cap propriul său păhărel cu *raké*.

— Şi când declanşaţi lovitura?

— De îndată ce Malik Zahir îşi va da sufletul. Ainal, mareşalul, şi-a pregătit oamenii.

— Credeţi că Othman va sta cu mâinile în sân? Are şi el credincioşii lui. Garda regală îi este fidelă.

— Nu-i va mai fi când va afla că noul sultan se pregăteşte s-o tragă pe sfoară. Ştii ce se întâmplă, Nasir? Vistieria este goală. Intendentul domeniului regal a adunat în pripă vreo 30.000 de dinari pe care i-a topit, spre a turna cu aurul rezultat monete noi, inferioare ca greutate, dar care se vor ridica nominal la 60.000 de dinari.

Stupoarea cea mai vie se aşternu pe chipul lui Nasir.

— Dar asta e înşelăciune calificată! Cum îşi închipuie că trupele vor accepta să fie cadorisite cu astfel de monete în prag de domnie nouă?

— De această greşeală a lor vom profita noi. Soldaţii – stârniţi de agenţii noştri – se vor răscula. Ainal va profita de ocazie spre a interveni, arestându-l pe Othman şi proclamându-se el însuşi sultan.

Nasir îşi umplu din nou păhărelul. De data aceasta îl bău pe îndelete.

— Ainal a pus bine lucrurile la cale! rosti gânditor.

Emirul Nazim zâmbi amfitrionului său.

— Ainal se bizuie pe tine. Aşteaptă să ridici trupele din guvernământul tău împotriva lui Othman, coordonându-ţi operaţiile militare cu ale noastre.

— Aşa voi face, Nazim! I-am făgăduit lui Ainal că sunt alături de el şi îmi place să-mi respect cuvântul.

Nasir rămase câteva clipe cu privirile aţintite în gol.

— L-ai văzut pe călugărul care abia a ieşit din cabinetul meu?

— L-am văzut. E unul dintre agenţii tăi?

— Nu. E un om care aleargă după himere. Vrea să răscumpere sclavi pentru a-i elibera.

Vizitatorul râse.

— Cu alte cuvinte, un idiot filantrop.

Un zâmbet ciudat se aşternu pe chipul lui Nasir.

— Mă întreb dacă idioţii nu suntem noi! Ne vârâm berbeceşte în

tot soiul de conspiraţii, ca să ne sporim avuţiile cu bunurile smulse învinşilor.

Emirul Nazim se ridică în picioare şi îşi luă portofoliul sub braţ.

— Ucidem ca să nu fim ucişi, Nasir. Trăim printre fiare, prietene!

— Fiarele au cel puţin scuza că ucid pentru a supravieţui. Noi ucidem pentru a ne spori puterea şi aurul din sipete. În sfârşit, să lăsăm discuţiile astea pentru vremuri mai liniştite. Dacă bineînţeles vor veni vreodată astfel de vremuri.

Nazim râse mefistofelic.

— În vremuri tulburi mă simt ca peştele în apă! La bună vedere, Nasir. Te las! Şi bizuie-te pe prietenia mea!

Cancelarul secretului de stat părăsi gânditor locuinţa amicului său. „Nasir dă semne de bătrâneţe sau au început să-l lase nervii? A sosit oare momentul să fie sacrificat? În cazul că ar fi să cadă, aş fi un imbecil dacă nu m-aş înfrupta şi eu din pradă. Nici Ainal nu se va arăta mai scrupulos. Sultanatul are să-l coste scump, iar pentru a-şi acoperi cheltuielile, are să fie silit a-şi jertfi – cu tot regretul – câţiva partizani jenanţi. Mă tem că Nasir are să intre în această categorie. Bietul Nasir!”

Cumplita agonie a lui Malik Zahir sugeră lui Faiz, poetul-diplomat, o imagine cutremurătoare: în plin deşert, un leu – altădată puternic şi temut – trage să moară. În jurul trupului vlăguit fac cerc vulturii hoitari şi-l veghează, plini de răbdare. Leul abia mai ridică din când în când capul şi scoate câte un răget slab. Vulturii simt că leul este atât de slăbit încât nu se mai poate apăra. Atunci, ca la un semnal, se năpustesc asupra lui. Păsările hulpave, cu ciocuri ascuţite ca nişte paloşe, încep să muşte din carnea înfiorată a leului, care încearcă zadarnic să lupte împotriva răpitoarelor. Îi scot ochii, îi sfâşie pielea, îi străpung pântecele şi îi smulg intestinele, în vreme ce în inima fiarei abia mai pâlpâie suflul vieţii. Deasupra carcasei vulturii se învălmăşesc într-o lugubră încăierare…

Emirii care înconjurau patul sultanului muribund erau asemenea vulturilor hoitari…

Când crainicii vestiră în principalele pieţe ale oraşului Cairo sfârşitul strălucitului şi preaputernicului Malik Zahir, poetul Faiz îşi duse mâinile la cap. „Oh, Doamne, va trebui să iau iarăşi lucrurile de la început!” Bun cunoscător al moravurilor potentaţilor orientali, îşi zise că tânărul Othman va avea să înfrunte în curând zile grele.

În ziua înhumării rămăşiţelor pământeşti ale sultanului defunct,

emirul Faradj, omul de încredere al noului suveran, îl pofti pe Faiz la palat. „Egiptul, îi făgădui Faradj, va intra în război împotriva turcilor îndată după sosirea ajutorului bănesc din Karamania.”

Dar criza lăuntrică pe care poetul o aştepta cu teamă izbucni tocmai când sultanul şi emirii devotaţi lui se aşteptau mai puţin. Prevederile lui Nazim se împliniră întocmai. Mamelucii, instigaţi de oamenii lui Ainal, care se grăbiseră să răspândească zvonul că banii ce aveau să le fie dăruiţi cuprindeau mai puţin aur decât s-ar fi cuvenit, se răsculară, luând cu asalt citadela. Rezistenţa puţinelor trupe rămase credincioase sultanului fu zdrobită după o luptă scurtă, dar plină de îndârjire. Rebelii ajunşi stăpâni pe situaţie obligară pe calif – un inofensiv om de paie – să proclame detronarea lui Othman şi urcarea pe tron a lui Ainal. Lovitura de stat se încheie cu întemniţarea lui Othman şi a partizanilor lui, cărora li se intentă un proces de înaltă trădare.

Cu tristeţea în suflet, fiindcă întreg eşafodajul manevrelor lui diplomatice se năruise, Faiz se înfăţişă noului sultan, care primise numele de Malik Asraf, spre a-i propune – ca şi predecesorului său – o acţiune militară împotriva lui Mehmed al II-lea. Argumentele sale fură respinse cu indignare de Malik Asraf.

— Cum îţi închipui, poetule, că am să cred vreodată în balivernele tale? Mehmed al II-lea este prietenul Egiptului. Între Imperiul Otoman şi ţara noastră există o veche alianţă. Şi turcii, şi noi avem aceeaşi credinţă. Războiul sfânt pe care sultanul turcilor îl poartă împotriva Bizanţului este spiritualmente şi războiul nostru. Când Constantinopolele va cădea în mâinile osmanlâilor, voi porunci pavoazarea tuturor oraşelor egiptene.

Faiz înclină capul, acceptând cu resemnare hotărârea destinului.

— Preaînălţate Sultane, ştiu că nu-ţi pot clinti voinţa. Din dragoste pentru Egipt şi pentru lumea arabă de sub ocârmuirea mamelucilor, doresc să fiu profet mincinos. Din nefericire pentru tine, şi pentru poporul pe care-l conduci, puteri superioare ţie te împing orbeşte pe un drum care te va duce pe tine, ţara şi pe supuşii tăi la un dezastru fără seamăn. Ocârmuirea mamelucilor va pieri de pe faţa pământului datorită puterii turcilor osmanlâi.

Ochii lui Malik Asraf scânteiară, exteriorizându-i mânia.

— Poetule, calitatea ta de ambasador, dar mai ales părul tău alb mă împiedică să ordon a ţi se reteza capul, aşa cum ai merita!

Faiz ridică demn fruntea şi rosti cu sfidare:

— Nu mi-e frică de tine, Malik Asraf! Dacă mi-e sortit să pier de

mâna ta, nu înseamnă că tu ai putere asupra fiinţei mele, ci că Allah a hotărât să mă piardă!

Malik Asraf sări în picioare, furios.

— Nu abuza de ospitalitatea mea, ambasadorule! Răbdarea mea are margini! Apusul soarelui să nu te mai găsească înlăuntrul zidurilor capitalei mele!

Faiz era atât de nefericit fiindcă misiunea lui eşuase, încât ar fi preferat să fie ucis. Se înclină cu îngheţat ceremonial.

— Rămâi cu bine, Înălţate Sultane!

— Allah să-ţi călăuzească paşii, poetule, şi să te facă mai înţelept! Drum bun!

* * *

Clopotele bisericii Sfânta Sophia revărsau asupra oraşului dangătele lor grave, vestind romeilor liturghia solemnă care avea să consfinţească Unirea Bisericilor Catolice şi Ortodoxe. În prezenţa împăratului Constantinos şi a demnitarilor Curţii, clerici italieni şi clerici greci oficiară sfânta slujbă, iar când ieşiră cu daruri, pomeniră după basileu pe Papa Niccolo al V-lea şi pe patriarhul surghiunit Grigorios.

Mulţi dintre mirenii veniţi la biserică din obligaţie şi nu din tragere de inimă se feriră să se atingă de sfânta anafură, socotind-o pângărită de liturghia greco-catolică. Toţi aceştia comentau în şoaptă afurisenia scrisă pe un pergament şi lipită de uşa chiliei sale de către neînduplecatul călugăr Ghenadios: „Romei păcătoşi căzuţi în rătăcire, cum de v-aţi lăsat înşelaţi de cuvintele amăgitoare ale italienilor şi v-aţi îndepărtat de adevărata voastră credinţă? Doamne, îndură-te de mine! Fac mărturie în faţa ta că nevinovat sunt de acest mare păcat săvârşit de nelegiuiţii vânduţi papistaşilor! Vreţi să ştiţi, oameni buni, ce vă aşteaptă? Blestemul dumnezeiesc şi robia veşnică, fiindcă v-aţi lepădat de adevărata lege creştinească! Vai vouă în ziua Judecăţii de pe urmă!”

Împăratul Constantinos şi cardinalul Isidor simţeau instinctiv ostilitatea nemărturisită a celor mai mulţi ortodocşi prezenţi, dar se prefăceau a o ignora, spre a nu stârni şi mai rău spiritele.

Dacă în biserică se păstra o reţinere, un aparent calm, pe străzile Constantinopolelui mulţimea duşmănoasă Unirii se dezlănţuia în manifestaţii violente. Coloane de constantinopolitani se scurgeau pe marile artere de circulaţie, având în frunte preoţi şi călugări ce potopeau cu afurisenii pe partizanii Romei. Călugăriţe cu părul

despletit se izbeau cu pumnii în cap, jeluind soarta crudă a Bizanţului trădat de propriii lui conducători. Indivizi agitau clondire cu vin, strigând cât îi ţinea gura: „Vinul ăsta, scos din butiile cârciumarilor, este mai curat decât vinul de împărtăşanie, pângărit de uniţi! Bisericile au ajuns lăcaşuri de pierzanie! Nimeni să nu le mai calce pragul! Blestemaţi în vecii vecilor să fie toţi păcătoşii care s-au lepădat de credinţa lor strămoşească!”

Cete de inşi, ieşiţi de prin cele mai nenorocite mahalale ale oraşului, bântuiau cartierele centrale, devastând prăvăliile neguţătorilor şi incendiind palatele demnitarilor bănuiţi a fi simpatizanţi ai Romei. Poliţia se străduia să stăvilească violenţele populaţiei.

Tulburările de stradă, aşteptarea iminentei confruntări cu turcii, dar mai ales ploaia de veşti rele sosite din afară, creau basileului Constantinos o tensiune nervoasă vlăguitoare. În această atmosferă grea se ivi şi o geană de lumină. În port îşi făcură apariţia cinci nave genoveze şi veneţiene încărcate cu grâne, ulei şi peşte sărat. Corăbiile nu fuseseră atacate de turci la trecerea lor prin Dardanele. Basileul mulţumi Proniei, care îngăduia încă aprovizionarea Constantinopolelui dinspre Mediterana.

În aceeaşi zi convocă la palat un consiliu extraordinar, la care aveau să participe, pe lângă înalţii demnitari bizantini, şi notabilităţi din coloniile genoveză, veneţiană şi catalană. La începutul şedinţei, basileul ceru bailului Girolamo Minotto, *podesta*-ului Maurizio Cattaneo, precum şi căpeteniei catalanilor, Julia Peré, să reţină pentru apărarea oraşului toate navele cetăţenilor de sub jurisdicţia lor. Cererea lui fu imediat acceptată.

Messer Gabriele Trevisan, căpitanul unei flotile de galere care escortaseră până la Constantinopole un convoi de nave încărcate cu grâne, se împotrivi acestei măsuri.

— Mandatul meu este limitat. Am ordin să mă înapoiez la Veneţia îndată după încheierea în bune condiţiuni a misiunii mele. Or, corăbiile escortate de mine au ajuns intacte la destinaţie.

Girolamo Minotto îl întrerupse vehement:

— Pentru numele lui Dumnezeu, căpitane, nu insulta onoarea creştinătăţii şi a Senioriei noastre refuzând să rămâi aici spre a contribui la apărarea Constantinopolelui! Nu uita că în oraşul acesta se află un mare număr de supuşi ai Serenissimei Republici.

Cardinalul Isidor, de asemenea prezent la consiliu, interveni cu vigoare:

— Trebuie să înţelegi, căpitane, că metropola aceasta nu se poate lipsi de niciuna dintre corăbiile înarmate aflate azi în port. Cu navele de care dispunem, la care s-ar alipi şi galerele tale, am rezista cu succes forţelor navale turceşti.

Trevisan se mărgini să repete cu încăpăţânare argumentele invocate mai înainte.

Don Francisco de Toledo, nobilul castilan văr al basileului, se ridică iritat.

— Argumentele logice nu-l pot convinge pe acest domn. Este mai sensibil, cred, la limbajul laşităţii!

Gabriele Trevisan păli. Sări de pe scaun şi duse mâna la garda săbiei.

— Don Francisco, insulta este gratuită! Îmi vei da socoteală pe calea armelor.

— Oricând, *Messer*! Mă întreb însă dacă vei avea curajul să te baţi până la capăt!

Împăratul le porunci să înceteze.

— Dovediţi lipsă de respect luându-vă la harţă în prezenţa mea. Dacă aveţi poftă să vă încercaţi puterile, bateţi-vă cu duşmanii creştinătăţii! Înlăuntrul Bizanţului decretele imperiale interzic duelurile.

Se întoarse spre nobilul castilan:

— Don Francisco, îţi înţeleg indignarea, dar îţi dezaprob termenii folosiţi.

— Sire, cer iertare! Mi-am pierdut cumpătul.

— Am luat notă, Don Francisco. Sper că şi *Messer* Trevisan va da ascultare glasului raţiunii şi al cavalerismului.

— Nu am nimic de adăugat! replică sec căpitanul veneţian.

Consiliul se încheie într-o atmosferă funebră. Demnitarii bizantini erau tot atât de consternaţi ca şi Girolamo Minotto.

În dimineaţa următoare acesta convocă la reşedinţa sa pe notabilii coloniei veneţiene. După o lungă dezbatere, consiliul hotărî, cu douăzeci de voturi contra unu, să reţină la Constantinopole galerele lui Trevisan, chiar şi împotriva voinţei acestuia. La propunerea bailului, notabilii stabiliră a se aplica o amendă de trei mii de ducaţi oricărui veneţian, căpitan sau proprietar de navă care va încerca să părăsească portul fără autorizaţia expresă a consiliului.

De data aceasta, Trevisan se supuse ordinelor bailului.

— Vă previn însă pe toţi! Oraşul acesta va deveni pentru voi o

capcană în care veţi cădea ca nişte şobolani. Dumnezeu mi-e martor! Nu sunt un laş! Dar îmi repugnă să merg cu bună-ştiinţă la sinucidere. Am să vă fac o mărturisire. Sunt însoţit de fiul meu, care-şi îndeplineşte stagiul de tânăr marinar sub comanda mea. Mă doare să-l trimit la o moarte sigură, aşa cum veţi merge şi voi. Bizanţul nu va rezista puhoiului turcesc. Credeţi-mă, nu-mi doresc decât să fiu profet mincinos! Sunt însă convins că sfârşitul va fi cel pe care-l prevăd! Împreună cu fiul şi cu soldaţii mei, am să rămân alături de tine, *Messer* Girolamo Minotto, deşi ştiu că ne aşteaptă pe toţi pieirea!

Împăratul rămăsese profund impresionat de atitudinea lui Trevisan. Refuzul acestuia de a lupta pentru Constantinopole era nu numai semnificativ, ci şi simbolic. Europenii nu mai voiau să se angajeze în noi cruciade.

În vreme ce basileul era frământat de aceste triste gânduri, o nouă lovitură veni să-i scoboare moralul. Sphrantzes, marele şambelan, se înfăţişă la palat, spre a raporta că întocmise recensământul populaţiei Constantinopolelui.

— Majestate, nu îndrăznesc să-ţi spun rezultatele catagrafiei!

— M-am deprins cu veştile proaste, Sphrantzes! Ei, pe câţi bărbaţi ne putem bizui?

— Am pus la socoteală şi pe călugări, Sire.

— Avem armate de călugări, zâmbi Constantinos.

— Majoritatea sunt neputincioşi ori atât de bătrâni, încât i-a uitat Dumnezeu.

— Cifrele, Sphrantzes, cifrele! rosti cu nerăbdare basileul.

— Patru mii nouă sute optzeci şi trei de romei şi aproximativ două mii de străini. Bineînţeles, în afară de trupele regulate.

Trăsăturile lui Constantinos se alterară. În câteva clipe îmbătrânise cu douăzeci de ani.

— Eşti sigur, Sphrantzes?

— Sigur, Majestate!

Basileul murmură într-un suflu:

— Mă bizuiam pe cel puţin cincizeci de mii de oameni…

Marele şambelan ridică dezolat din umeri.

— Aşa mi-am închipuit şi eu, Sire.

Cu un gest obosit, Constantinos îşi trecu mâna peste ochi.

— Dacă punem la socoteală şi trupele regulate, abia dacă atingem zece mii de oameni.

— Un trist adevăr, Sire.

— Dacă cifrele tale ar fi date în vileag, am dezlănţui în capitală panica. Am furniza cele mai bune argumente lui Ghenadios şi defetiştilor lui.

— Cifrele trebuie să rămână secrete, Sire.

Basileul îşi frământă posomorât mâinile, apoi îşi ridică ochii spre icoana Sfintei Fecioare de deasupra mesei de lucru.

— Ajută-mă, o, tu, Maică Precistă! Am eu dreptul să păstrez taina? Să mân cu bună-ştiinţă la pieire întreaga populaţie a acestui oraş?

Îşi făcu smerit semnul crucii, apoi se întoarse spre marele şambelan.

— Nu am de ales, Sphrantzes! Dacă luptăm, avem şanse să-i respingem pe turci. Dacă depunem armele fără luptă, pecetluim cu propria noastră laşitate prăbuşirea Imperiului Bizantin. Un imperiu milenar pe care n-am fost în stare să-l păstrăm.

Se apropie de fereastră şi contemplă oraşul cu pădurea lui de cupole aurite, scăldate în soarele aspru al iernii. Rosti cu glas monocord:

— Catagrafia va rămâne secretă, Sphrantzes. Aşa se cuvine!

Printre norii disperărilor apăru şi un ochi de cer senin. Într-o dimineaţă, pe când inspecta lucrările de reparaţii la fortificaţiile portului Bucoleon, împăratul văzu îndreptându-se spre Cornul de Aur două mândre corăbii cu stindardul Genovei fluturând în vârful catargelor. Pe punţi erau aliniaţi ostaşi în ţinută de război.

Constantinos încercă brusc o mare bucurie. În sfârşit, creştinătatea se trezise. Oamenii care lucrau pe ziduri izbucniră în urale, agitându-şi mâinile în semn de salut. Împăratului i se umeziră ochii. Îşi şterse pe furiş lacrimile, căci nu-i era îngăduit să-şi dezvăluie slăbiciunea omenească faţă de supuşii săi.

Corăbiile acostară în port. Funcţionarii imperiali ieşiţi în întâmpinarea noilor-veniţi numărară patru sute de ostaşi bine înarmaţi, care coborâră în cea mai deplină ordine pe cheiul înnegrit de constantinopolitanii atraşi de acest spectacol. Comandantul trupelor debarcă cel din urmă, fiind primit cu braţele întinse de marele amiral Notaras, sosit în grabă.

— Sunt Giovanni Longo Giustiniani, nobil genovez şi comandant de oaste. Am venit aici spre a răspunde urgentei voastre nevoi de soldaţi.

Apăru şi Demetrios Cantacuzino, care îi dădu acolada.

— Îţi mulţumim cu recunoştinţă, nobile senior. Gestul tău face

cinste întregii creştinătăţi.

Împăratul îl primi pe Giustiniani la palat, în audienţă solemnă.

— Ţi-am adus, Mărite Doamne, pe lângă braţul meu, care te va sluji cu credinţă, patru sute de ostaşi şi trei sute de marinari căliţi în lupte. Cele două corăbii ale mele vor întări flota Majestăţii-Tale. Cauza dreaptă a poporului tău este de azi înainte şi cauza noastră.

Constantinos îi mulţumi, zguduit sufleteşte.

Seara avu loc un ospăţ în cinstea lui Giustiniani, iar a doua zi de dimineaţă basileul asistă la o manevră militară a celor patru sute de soldaţi genovezi. Din primele clipe îşi dădu seama că toţi aceştia îşi cunoşteau meseria. Frumuseţea şi strălucirea armelor, precizia mânuirilor, rapiditatea mişcărilor, tragerile la ţintă, executate fără greş, îl convinseră că Giustiniani era nepreţuit.

Curând după aceasta, o barcă de pescari sosi la Constantinopole aducând vestea concentrării unei mari flote turceşti la Gallipoli. Îngrijorat, basileul reuni iarăşi consiliul imperial.

— *Clarissimi*, norii războiului se adună. Sultanul Mehmed a luat o măsură nemaiîntâlnită în analele militare ale turcilor: constituirea unei flote navale. Aceasta înseamnă că turcii ne vor ataca simultan pe uscat şi pe mare, ceea ce va implica şi o schimbare a planurilor noastre de luptă, precum şi unele modificări în cadrul înaltului comandament al armatelor bizantine.

Notaras se ridică din jilţul său.

— Sire, în calitatea mea de mare amiral, sunt gata să-mi asum responsabilitatea comandei supreme…

Împăratul îl întrerupse:

— Notaras, vei păstra comanda forţelor noastre navale. Primejdia unui atac inamic dinspre mare mă obligă să te folosesc într-un domeniu în care experienţa dumitale este de neînlocuit. Voi încredinţa un înalt comandament în cadrul forţelor noastre terestre nobilului *condottier* Giovanni Giustiniani.

Un general bătrân, membru al consiliului superior al armatei, bolborosi supărat:

— Genovezii nu mi-au inspirat niciodată încredere…

— L-am văzut pe *Messer* Giustiniani în fruntea soldaţilor săi pe câmpul de instrucţie şi l-am ascultat comentând diferite ipoteze de luptă, replică basileul. Mi-am dat seama că aplică principiile noi de tactică şi de strategie impuse de revoluţia făcută de introducerea artileriei în arta militară.

Constantinos îşi impuse voinţa, învestind pe *Messer* Giovanni

Giustiniani comandant de armată şi acordându-i printr-o hrisobulă insula Lemnos în deplină stăpânire. *Condottierul* genovez îşi inaugură activitatea printr-un act de autoritate, recrutând silnic în armată neguţători, meseriaşi, rentieri şi călugări, care refuzaseră până atunci să se înroleze, în virtutea convingerilor lor religioase. Pe fortificaţii instală tunuri uşoare aduse din Italia. Sfătui apoi pe împărat să împartă pe apărătorii oraşului în grupe, pe naţiuni, astfel încât ordinele date în limba respectivă să fie înţelese de toţi soldaţii din grupă. Mai recomandă ca unităţile alcătuite din străini să fie comandate de personalităţi de aceeaşi naţionalitate.

Bailul Girolamo Minotto acceptă acest principiu, oferindu-se să lupte în fruntea veneţienilor săi. Reprezentanţi ai celor mai ilustre familii din Serenissima Republică, chemaţi de diverse afaceri la Constantinopole, răspunseră la apelul bailului. Contarini, Mocenigo, Venier, Cornaro, notabilităţi ale coloniei veneţiene, se înrolară printre apărătorii oraşului. Însuşi căpitanul Gabriele Trevisan – contaminat de elanul războinic al compatrioţilor lui – declară că va lupta cot la cot cu romeii. Acelaşi angajament şi-l luară şi căpitanii Alvisio Diedo şi Pietro Davanzo.

Catalanii, prin însăşi firea lor gata oricând să-şi îmbrace armurile şi să-şi încingă săbiile, făgăduiră prin glasul conducătorului lor, Julia Peré, că vor contribui fără şovăire la apărarea Constantinopolelui.

Genovezii lui Angelo Lomellino se arătară mai reticenţi. Declarară totuşi – fără să facă precizium – că îşi vor îndeplini obligaţiile ce le revin.

Spre nedumerirea şi întristarea împăratului, propriii lui romei se vădiră mai puţin dornici să pună mâna pe arme. Propaganda antiunionistă a lui Ghenadios şi a stolurilor lui de călugări îşi dădea roadele. În ciuda manevrelor subterane ale duşmanilor săi, Giustiniani îşi îndeplinea misiunea cu eficienţă. Apărarea oraşului, considerată de negativişti utopică, dacă se ţinea seama de numărul infim de luptători faţă de întinderea zidurilor, începea să se organizeze, să capete contururi, semănând speranţe în sufletul oamenilor de bine.

* * *

Se spune că fărădelegile se pregătesc şi se execută în întunericul complice al nopţii. Căpitanul Pietro Davanzo pregătea o mare lovitură împotriva Bizanţului, dar la lumina zilei.

În vreme ce traversa Forul Amastria, îndreptându-se spre palatul

senatorului Kalamides, privea forfota din jurul lui şi zâmbea cu dispreţ. Dacă romeii socoteau că îi puteau silui voinţa, obligându-l să participe la apărarea Constantinopolelui, se înşelau foarte. Ce legătură avea el cu Constantinopolele, în afara unor combinaţii comerciale? Dacă Bizanţul va fi cucerit de turci, iar veneţienii vor pierde în acest chip piaţa bizantină, el, Davanzo, va naviga cu corăbiile lui de comerţ spre alte porturi, căci, slavă Domnului, neguţători, clienţi şi intermediari se găsesc în toate colţurile lumii. Războaiele să le facă proştii dispuşi a-şi lăsa pielea pentru nişte idealuri perimate. Solidaritatea creştinilor din lumea întreagă? Apărarea Constantinopolelui şi a Crucii? Toate acestea nu reprezentau pentru el decât nişte formule goale. Banul era totul.

Când ajunse în faţa palatului Kalamides, se uită îndelung la faţada majestuoasă, cu colonade corintice de templu grec. Cuprinse apoi în câmpul lui vizual şi alte case şi palate din jur. Pentru ce îşi construiseră romeii edificii măreţe, care să-i lege de Constantinopole? Dacă turcii vor cuceri oraşul, ce se va alege din averile imobiliare? Stăpânii lor îşi vor încheia existenţa fie în robie, fie ca refugiaţi liberi, dar săraci lipiţi pământului. Înţelepţii care nu se lasă amăgiţi de deşertăciunile somptuării îşi păstrează banii în buzunar ori îi fructifică în afaceri multiple. Mulţumindu-se cu satisfacţiile uşor de cumpărat pe toate meridianele lumii, nu au a se teme de schimbările politice intervenite pe teritoriul unui stat, fiindcă nu sunt legaţi de nicio ţară, de nicio comunitate socială. În orice caz, el, Davanzo, nu va împărtăşi soarta neghiobilor!

Ciocăni în poarta palatului. Când îşi declină numele şi spuse că este aşteptat de senatorul Kalamides, slujitorul îl conduse până la uşa cabinetului de lucru al stăpânului casei. În vreme ce aştepta să fie primit, Davanzo contempla coloanele de marmoră, stucaturile, mozaicurile multicolore, asemenea unor curcubeie aruncate pe pereţi. „Va fi în stare Kalamides să se despartă de toate minunăţiile astea? Sau palatul va deveni o capcană pentru el şi pentru familia lui?” Davanzo admira spiritul versatil, plin de supleţe al senatorului, îl servise ani de-a rândul şi avusese prilejul să-l cunoască temeinic. Şi pe el, Davanzo, şi pe senator îi caracteriza aceeaşi lipsă de scrupule. Kalamides nutrea însă ambiţii deşarte, visa măriri politice, uitând că oamenii de afaceri trebuie să se rezume la acumularea averilor. Ce nevoie avea să ocupe funcţii politice, când cu banii lui putea cumpăra conştiinţa celor mai înalţi demnitari, din care să-şi facă slugi supuse, îşi zise Davanzo, strâmbând din nas.

Uşa cabinetului de lucru fu deschisă de un secretar al lui Kalamides. Senatorul stătea la o masă lungă şi cerceta nişte registre. Ridică privirile asupra căpitanului.

— Lasă-ne singuri! porunci secretarului. Ei? exclamă, uitându-se întrebător la noul-venit.

— Totul e gata! răspunse scurt Davanzo.

— Când are loc plecarea?

— În zori, când străjile sunt toropite de somn.

— Bun, rosti satisfăcut Kalamides. Cum ai făcut să nu trezeşti bănuieli?

— Simplu! Am profitat de edictul împăratului, care îngăduie căpitanilor veneţieni să-şi încarce pe nave mărfurile, cu condiţia de a nu părăsi portul fără permisiunea autorităţilor bizantine. După cum ştiţi, am semnat acest angajament.

— Cu gândul de a-l încălca?

— Legile sunt făcute pentru proşti, *Clarissime*. Aşa cum mi-aţi cerut, am ascuns comorile Luminăţiei-Voastre în cala navei.

— Eşti sigur că ai să poţi ieşi din port fără a fi împiedicat de străji?

— Sigur, *Clarissime*! Ca să nu scârţâie uşa, îi ungi balamalele. M-aţi înţeles, cred. Am profitat şi de o împrejurare favorabilă. Ochii autorităţilor sunt îndreptaţi asupra corăbiilor lui Trevisan, care a făcut gălăgie când i s-a cerut să rămână la Constantinopole. Imbecilul! Acum s-a lăsat târât de valul generozităţilor stupide şi face declaraţii incendiare împotriva turcilor. Autorităţile se tem însă de duplicitatea lui şi îl ţin sub supraveghere. Când mi s-a cerut şi mie opinia asupra rămânerii noastre în port, m-am raliat hotărârii obştii, fără să fac comentarii. Aşa am trecut neobservat.

— Eşti diplomat, căpitane Davanzo!

— Mulţumesc, *Clarissime*! răspunse veneţianul, înclinându-se cu falsă modestie. La ce oră vă îmbarcaţi, Luminăţia-Voastră?

— Eu rămân la Constantinopole, Davanzo.

Căpitanul zâmbi cu imperceptibilă ironie.

— Eram sigur, *Clarissime*!

Senatorul îl privi întrebător.

— Sigur? Cum aşa?

— Ştiam că v-aţi dedicat binelui public.

Descumpănit de vorbele veneţianului, Kalamides încercă să le descopere dedesubturile. Renunţă însă la o analiză care n-ar fi dus la niciun rezultat, fiindcă judecata lui nu corespundea cu criteriile

de apreciere ale veneţianului.

— Fiii mei au să te însoţească.

— Foarte bine, *Clarissime*.

Davanzo încercă un vag regret. Dacă şi feciorii lui Kalamides ar fi rămas la Constantinopole, şi moartea i-ar fi surprins sub zidurile oraşului, comorile Kalamizilor i-ar fi rămas lui.

— Fiii mei vor sosi la timp în port. Te mai însoţesc şi alţi romei, Davanzo?

Căpitanul zâmbi.

— N-aş vrea să fac indiscreţii, *Clarissime*. Pot cel mult să vă spun că sunt câteva personalităţi de prim rang.

— Înţeleg! Şi respectivii te plătesc bine?

— Regeşte! Faţă de dumneavoastră sunt sincer, *Clarissime*.

Zâmbi şi Kalamides.

— Cred că eşti în plină febră a pregătirilor!

— Oh, nu! Totul e terminat. Pe punţile navelor mele nu se vede picior de om. Orice mişcare ar trezi bănuieli.

— Fiii mei vor avea bilet de liberă trecere, aşa cum mi-ai cerut.

— Vă las cu bine, Luminăţia-Voastră. Sper să ne revedem la Veneţia după război.

— Sper şi eu, Davanzo. La revedere!

Căpitanul părăsi încăperea. Rămas singur, Kalamides îşi masă câteva clipe tâmplele care-l dureau. Alesese drumul cel mai complicat, cu riscuri incalculabile, dar şi cu perspective strălucite. Agită clopoţelul de pe masă. Majordomul intră în chip de ecou.

— Fiii mei să vină de îndată la mine! ordonă senatorul.

Se întunecase demult. În camera lui de lucru, cu draperiile trase, Kalamides se plimba enervat prin faţa mesei luminate de lumânări înfipte în sfeşnice de aur. Spre a-şi înşela nerăbdarea, număra romburile de marmoră ale pardoselii. Slujitorii trimişi după fiii lui se înapoiaseră pe înserat cu mâinile goale. Îi expediase iarăşi în căutarea lor, cu poruncă straşnică să nu se întoarcă fără cei doi domnişori.

„Leonidas trebuie să fie pe la vreo femeie! Sau se beţiveşte cu derbedeii lui prin cine ştie ce speluncă din port. Dar Andreas pe unde o fi umblând?” Atât de mare îi era supărarea, încât vorbea de unul singur. Zgomotul unor paşi în anticameră îl făcu să se oprească din mers. În uşă apăru Andreas, plin de noroi, căci umblase prin zloată. Kalamides respiră uşurat.

— De unde vii? întrebă cu prefăcută severitate.

— De la instrucţie. Închipuieşte-ţi, m-au încadrat într-un detaşament de sub comanda lui Reynaud de Brienne.

— Bine. Să lăsăm asta! Du-te şi fă-ţi bagajele!

Andreas clipi perplex.

— Bagajele? Unde să plec?

Tonul agresiv al fiului său îl făcu pe Kalamides să se încrunte. Îi cunoştea spiritul de independenţă şi se temea de reacţiile lui. Preferă să nu forţeze lucrurile, refuzând a-i da o explicaţie.

— Navele căpitanului Davanzo vor părăsi în noaptea asta Constantinopolele, transportând cea mai mare parte din avuţiile noastre.

Pe Andreas îl fulgeră o bănuială. Căpitanul încerca să abuzeze de încrederea senatorului.

— Nicio navă nu poate părăsi portul fără aprobarea personală a împăratului.

— Davanzo este un veneţian supus autorităţilor veneţiene.

— Dar Minotto a spus că…

— Ştiu ce a spus Minotto! îl întrerupse Kalamides tăios. Davanzo va porni la drum cu sau fără voia împăratului, cu sau fără voia lui Minotto.

— Dar asta înseamnă trădare! izbucni Andreas. Alerg să dau de veste străjilor!

Se îndreptă spre uşă.

— Stai! porunci senatorul.

Andreas se opri cu mâna pe clanţă şi se uită întrebător la părintele său. Kalamides îi vorbi cu forţat calm:

— Eu i-am cerut lui Davanzo să plece.

Andreas îşi strânse buzele. Luă mâna de pe clanţă.

— Tu, tată, ai făcut una ca asta?

— Da. Am avut în vedere numai interesele familiei noastre.

— Cu preţul unei trădări?

Ochii senatorului scânteiară.

— Ia seama, Andreas! Uiţi că vorbeşti tatălui tău?! Îţi ordon, du-te şi pregăteşte-te de drum!

Andreas îşi încleştă pumnii. Se uită fix în ochii senatorului.

— Nu plec, tată!

Se răsuci pe călcâie şi dădu să deschidă uşa.

— Te duci să-l denunţi pe Davanzo? întrebă senatorul.

— Nu! răspunse Andreas, aruncându-i o privire piezişă. Ar însemna să te compromit. Şi acest lucru n-am să-l fac. Dar să-ţi fie

de-ajuns că ţi-am devenit complice prin tăcerea mea. De o plecare a mea din Constantinopole nici nu poate fi vorba. Dacă fratele meu va voi să pornească la drum, n-am să-l împiedic, îl las să facă ceea ce îi dictează conştiinţa.

Părăsi încăperea, trântind uşa în urma lui. Kalamides se făcuse vânăt. Lecţia pe care i-o dăduse fiul lui îi răsucise un cuţit în inimă. Pentru prima dată Andreas îndrăznea să-l înfrunte cu violenţă. Şi încă pe ce tărâm! Revelaţia aceasta îl duru foarte tare.

Trecu la una din ferestre, dădu draperiile la o parte şi se uită la lapoviţa de afară. Văzu căderea picăturilor de apă pe jumătate îngheţate, în care se reflectau luminile din cameră.

Fiindcă Andreas refuza să plece, se impunea ca Leonidas să se îmbarce. Dacă aici, la Constantinopole, lucrurile vor lua o întorsătură urâtă, trebuia să se afle unul din fiii săi în străinătate, spre a se ocupa de avere şi spre a continua neamul Kalamizilor… Ce se va întâmpla însă dacă slujitorii nu-l vor găsi pe Leonidas? Comorile familiei vor rămâne pe mâna lui Davanzo. Ce încredere putea avea în acest om lipsit de scrupule? Dar dacă ar trimite-o pe Irina la Veneţia? Lipsa ei de judecată se vădise în intriga-i sentimentală cu fiul lui Comnen. Nu! Irina trebuia să rămână la monastire!

Picăturile de apă şi de zăpadă cădeau monoton, însoţind trecerea clipelor care se mistuiau parcă şi ele în bezna de afară…

Secundele, minutele, ceasurile se scurgeau, făcând să crească tensiunea aşteptării. Deşi frigul pătrunsese în încăpere prin ferestrele deschise, broboane de sudoare perlau fruntea senatorului.

Primul cântat al cocoşilor îl găsi rumegându-şi mânia şi amărăciunea. Să trimită veste lui Davanzo, ordonându-i să-şi amâne plecarea? Poate că Davanzo nici nu i-ar da ascultare.

Nisipul din clepsidra de pe masă se scurgea, exasperându-l. Al doilea cântat al cocoşilor îl găsi pe Kalamides stând prostrat într-un jilţ şi cu privirile aţintite spre fereastră…

Abia în zori Leonidas sosi acasă. Când îl văzu clătinându-se pe picioare, duhnind a băutură şi râgâind, senatorul renunţă să-i mai reproşeze întârzierea.

— Du-te şi te culcă! îi porunci descurajat.

A doua zi se răspândi în întreg oraşul vestea trădării căpitanului Davanzo. Fuga lui lipsea Constantinopolele de şapte corăbii înarmate, precum şi de şapte sute de oameni, marinari veneţieni şi

dezertori romei, care ar fi putut întări trupele de apărare…

* * *

Bartolomeo Contarini se trezi din somn. Gura ii era coclită şi îl durea capul. Se făceau probabil simţite mâncărurile grele şi condimentate, stropite cu vinuri uleioase, de la ospăţul din ajun.

Se uită la ducesa Chiara Giorgi care dormea în pat alături de el, stând cu faţa în sus şi sforăind. Dezbrăcată de luxoasele-i veşminte, ducesa arăta ca o femeie oarecare, veştejită, îmbătrânită. Îi desluşea limpede chipul, fiindcă opaiţul de pe măsuţa de la căpătâiul patului îi lumina crud ridurile, obrajii demachiaţi cu pori vizibili, gura căscată cu dinţii mâncaţi de cari, gâtul subţire, înfăşurat într-o piele prea largă, ca la şopârle.

Bartolomeo cugetă cu iritare şi amărăciune că treburile îi mergeau tare prost. Îşi suprimase soţia ca să devină duce. Dar după înapoierea lui la Athena, Chiara fusese încolţită de scrupule. Nerio, obiectase ea, murise prea de curând, amintirea lui era încă vie. Athenienii nu i-ar ierta văduvei o recăsătorire pripită. El îi propusese atunci să facă nunta în secret. După ce se va scurge timpul cuvenit doliului, căsătoria lor va fi anunţată oficial. Formula – deşi nesatisfăcătoare – îi îngăduia să-şi păstreze influenţa asupra ducesei. În caz contrar, poziţia lui ar fi periclitată. Temperamentul ei aprins, meridional, setea de dragoste riscau să o împingă în braţele unui tânăr ofiţer din gardă, ori ale vreunui aventurier cu fizic avantajos. După oarecare ezitări, Chiara acceptase ideea veneţianului. Acum erau soţ şi soţie, dar căsnicia aceasta îl nemulţumea profund.

Sforăitul ducesei îi zgâria auzul. Coborî precaut din pat, ca să nu o trezească, deoarece Chiara se zburlea furioasă ori de câte ori i se tulbura somnul. Bartolomeo îşi puse pe umeri un halat de catifea verde, căptuşit cu zibelină – dar de nuntă al Chiarei -, trecu la fereastră şi o deschise, nădăjduind că aerul curat îi va îndepărta senzaţia de greaţă.

Luna neclintită şi solitară îşi risipea beteala de argint prin văzduhul limpede, îmbrăţişând într-un veşmânt ireal casele albe şi străzile întortocheate ale Athenei.

Ducesa Chiara încredinţase soţului ei morganatic demnitatea de mareşal al Curţii, spre a-l păstra lângă ea fără a da naştere la clevetiri. Dar pe veneţian îl supărau jumătăţile de măsură. În cazul morţii premature a Chiarei, fiul lui Nerio şi al ei, acel avorton

rahitic, cu mintea înceţoşată de o tâmpenie congenitală, ar deveni automat duce al Athenei, iar el, Bartolomeo, ar trebui să-şi facă bagajele şi să plece de la Curte, sub privirile batjocoritoare ale duşmanilor.

Spre a preîntâmpina un final atât de trist, se lansase în marea aventură bizantină, aşa cum numea el recentele-i încercări de a-şi însuşi Coroana şi sceptrul basileilor. Fiindcă avea bani mulţi, intrase în tratative cu îndrăzneţul *condottier* Astore di Faenza, angajat temporar de Republica Florentină, şi îi propusese să constituie o armată de cinci mii de oameni, pe care avea de gând să o trimită în ajutorul Constantinopolelui, evident, în schimbul unor avantaje menite a-i deschide drumul spre tronul bizantin. În îndeplinirea acestui proiect, expediase deja printr-un curier secret o scrisoare împăratului Constantinos, oferindu-i ajutorul său militar. În compensaţie solicita titlul de Caesar, de moştenitor prezumtiv al tronului. Athena avea să devină un fel de centru de recrutare al mercenarilor dispuşi a se înrola sub ordinele lui Astore di Faenza.

Proiectul, de o amploare aparent utopică, era totuşi realizabil. Curierul care purta cusut în căptuşeala tunicii mesajul semnat de Bartolomeo plecase de curând la Constantinopole.

Veneţianul închise fereastra şi se întoarse spre pat. Se uită iarăşi la Chiara. De când se căsătoriseră, femeia aceasta devenise capricioasă, fantască. Din dragoste pentru Bartolomeo îşi otrăvise soţul. Va fi însă capabilă să-şi îndepărteze de la tron şi fiul? Veneţianul era hotărât să tragă astfel sforile, încât să scape şi de rahiticul său rival, cu sau fără acordul ducesei.

Se culcă din nou, sperând să poată adormi. Sforăiturile Chiarei continuau zgomotoase, obsedante, izgonindu-i somnul, sporindu-i senzaţia de greaţă. Deodată îl fulgeră un gând. Greaţa era o consecinţă a ospăţului din seara trecută, ori a prezenţei Chiarei?

Poate că n-ar fi rău să o suprime şi pe ea, bineînţeles numai după ce va fi recunoscut oficial duce de Athena. Se răsuci în patul care scârţâi dezagreabil. Nu cumva încolţiseră şi în cugetul Chiarei aceleaşi idei?

Bartolomeo stătea într-un jeţ în faţa focului din cămin şi se uita cu coada ochiului la Chiara, care broda pe un gherghef o tapiserie cu subiect religios. Prinţul moştenitor, cu torsul lui strâmb şi cu picioarele-i lungi şi subţiri ca de paing, se juca într-un colţ al încăperii cu nişte păpuşi aduse din Spania. Un tipic interior burghez, în dezacord cu gusturile veneţianului.

Gândurile lui Bartolomeo galopau zănatic. Datorită geloziei, Chiara nu-l lăsa niciodată singur cu doamnele de onoare. Pe cele tinere le îndepărtase de la Curte de îndată ce se recăsătorise. Încerca să-l izoleze de lume. Ca să trimită fără ştirea ei curierul la Constantinopole, săvârşise minuni de ingeniozitate. Îl bănuia oare Chiara că voia să rămână unicul stăpân al ducatului?

Ducesa, avertizată parcă de gândurile lui, ridică privirile de deasupra gherghefului şi îi surâse prietenos. Bartolomeo îi atribui însă cele mai ascunse şi negre intenţii. Îi răspunse cu un zâmbet forţat, care voia să pară afectuos. Se întrebă apoi dacă adevăratele lui gânduri nu se filtrau prin făţarnica-i expresie a ochilor.

Ducesa îşi reluă lucrul la gherghef. Focul din cămin făcea să trosnească lemnele umede.

Majordomul le anunţă cina. Bartolomeo remarcase că şi în acest domeniu interveniseră schimbări. Cu excepţia banchetelor oficiale, servite în marea sală de mâncare, ducesa dăduse dispoziţii să fie folosită numai sufrageria cea mică din apartamentul ducal. Dineurile somptuoase, cu invitaţi obsecvioşi şi armate de lachei, atât de plăcute lui Bartolomeo, fuseseră înlocuite cu nişte meschine reuniuni de familie – mama, tatăl vitreg şi fiul vitreg – în jurul unei mese pătrate, pe care se perindau monoton feluri de mâncare insipide, servite de doi servitori îmbrăcaţi în negru, ca nişte călugări.

Cei doi soţi, urmaţi de diformul vlăstar al lui Nerio, trecură în sufragerie şi se aşezară la masă. Începură să mănânce în tăcere, aşa cum li se întâmpla de la o vreme.

Li se servea friptura, când le ajunse la ureche un tumult inexplicabil, izbucnit în piaţa din faţa palatului: strigăte, ropot de cai, zgomot de arme, apoi bufnituri puternice în poarta cea mare.

Palidă, ducesa se ridică de la masă.

— Ce se întâmpla? exclamă alarmată.

Un slujitor dădu buzna în încăpere, bolborosind înfricoşat:

— Turcii!… Au dezarmat gărzile şi au pătruns în palat.

Lacheii care serveau cina se lipiră speriaţi de ziduri. Bartolomeo se repezi spre arcada acoperită cu o draperie, care răspundea într-un coridor de serviciu.

— Mă duc după arme!

Chiara îl ţintui cu privirea.

— Inutil! Ia copilul cu tine şi fugiţi prin subterană! Dacă va fi să mor, să-i aperi tu drepturile! Eu vă acopăr fuga!

Veneţianul cântări câteva clipe ideea Chiarei. Prin intermediul copilului va păstra un fel de ipotecă asupra tronului Athenei.

— Haidem, băiatule!

Îl luă în braţe şi, după ce aruncă o ultimă privire de încurajare Chiarei, părăsi încăperea.

— Duceţi-vă şi voi! ordonă ea servitorilor.

După ce rămase singură, trase cu urechea la zgomotul luptelor din camerele de jos, apoi se uită mistuită de îngrijorare spre draperia care se lăsase în urma fiului şi a iubitului ei. Cu preţul unui mare efort lăuntric îşi şterse de pe chip expresia de teamă. Arăta acum calmă ca un neted lac de munte. Se aşeză în jilţul din capul mesei. În ochii ei nu se mai citea nimic. Se detaşase de tot ce o mai lega de lume şi aştepta resemnată sfârşitul.

Deodată canaturile uşii se deschiseră cu violenţă. În sala de mâncare dădură năvală câţiva soldaţi turci, rotindu-şi pe deasupra capului iataganele. Când o văzură pe ducesă stând nemişcată şi dreaptă ca o statuie, se opriră surprinşi. Din anticameră se auziră alţi paşi, apăsaţi, autoritari. Apoi în prag apăru Franco Acciaiuoli, în armură italienească, urmat de Daud-Paşa, înveşmântat în zale şi cu iataganul în mână.

Franco măsură cu priviri severe silueta imobilă a ducesei. Şi pe el îl miră ambianţa burgheză, lipsită de ostentaţie, din încăpere. Când debarcase în portul Pireu, escortat de un puternic detaşament de ieniceri, îşi închipuise că va întâmpina rezistenţă şi că, după o luptă grea, îşi va face o triumfală intrare în palatul ducilor de Athena, devenit în sfârşit al lui. Dar străjile greceşti din port, luate prin surprindere, se predaseră fără luptă, iar la Athena palatul ducal fusese capturat după un simulacru de împotrivire al gărzilor mercenare.

— Tu eşti Chiara Giorgi? întrebă Franco, oprindu-se la câţiva paşi de masă.

Ducesa îi ripostă cu demnitate:

— Cine eşti *tu*, de cutezi să intri înarmat în palatul meu?

Franco îi admiră îndrăzneala.

— Sunt nepotul tău prin alianţă, Chiara Giorgi! Fiul lui Antonio Acciaiuoli, duce al Athenei! Am venit să-mi iau în primire ducatul!

Chiara Giorgi îşi întoarse privirile spre Daud-Paşa.

— Cine te-a trimis aici?

Daud îi răspunse calm în limba grecească:

— Am luat în stăpânire ducatul Athenei din porunca stăpânului

meu, Preaînălţatul Sultan Mehmed-Khan, şi în numele principelui Franco Acciaiuoli!

— Între ducatul Athenei şi Imperiul Otoman există un tratat de prietenie. De ce l-aţi încălcat?

— Tratatul a fost încheiat cu soţul tău, răposatul Nerio. Stăpânul meu, Padişahul, nu ţi-a recunoscut niciodată dreptul de a ocârmui ducatul Athenei. Unde este fiul tău?

Chiara Giorgi ridică din umeri.

— Căutaţi-l!

Daud-Paşa se încruntă.

— Nu-mi place răspunsul ăsta! Nu-l văd nici pe Bartolomeo Contarini!

— A părăsit Athena, replică ducesa fără să se tulbure.

— Suntem informaţi că se află în palat! În sfârşit, vom pune noi mâna pe el! vorbi cu asprime Daud-Paşa. Tu şi Contarini veţi răspunde în faţa judecăţii pentru asasinarea prin otrăvire a ducelui Nerio.

— N-aveţi nicio dovadă! rosti Chiara Giorgi.

— Te înşeli! Procesul vostru va fi deschis după toate formele legale. Poate că ducele Franco, noul suveran al Athenei, se va arăta milostiv faţă de voi.

Musulmanul se întoarse spre tânărul protejat al sultanului:

— Duce, ordonă!

Franco aspiră adânc aerul, apoi vorbi răspicat:

— Ducesa văduvă Chiara Giorgi şi Bartolomeo Contarini, complicele ei, să fie arestaţi şi încarceraţi în temniţa din Athena, până la judecarea procesului. Orfanul ducelui Nerio va rămâne în îngrijirea mea.

Franco încerca o exaltare fără seamăn. Devenise în sfârşit stăpânul Athenei. Graţie puternicului său prieten, sultanul Mehmed, intrase în rândul suveranilor. Numele îi va rămâne înscris în cartea istoriei.

În vreme ce ducesa părăsea sub escortă încăperea, Franco zâmbi lui Daud.

— În noaptea aceasta vom sărbători împreună răsăritul domniei mele, urând victorii fără număr Preaputernicului Sultan Mehmed, protectorul Athenei!

La Athena, schimbarea de stăpân se săvârşi fără vărsare de sânge. *Condottierii* din garda ducală se arătară foarte mulţumiţi când noul suveran îi asigură că-i va păstra în continuare în serviciul

său. Curtenii, cei mai mulţi de origine străină, se alăturară docili noului regim de îndată ce aflară că tânărul duce Franco avea de gând să le confirme privilegiile. Negustorimea, preocupată de afacerile proprii, socoti prudent să nu se amestece în frământările dinastice, de vreme ce nu li se sporeau impozitele. Meseriaşii, puţini la număr, nu contau. Ţăranii erau lăsaţi în afara jocului. Rolul lor era să muncească spre a asigura subzistenţa păturii conducătoare.

Stabilirea unei garnizoane turceşti la Athena constituia, ce-i drept, un inconvenient, dar Daud-Paşa avu grijă să răspândească zvonul că îşi va retrage soldaţii de îndată ce noul guvernământ se va fi consolidat.

Într-o celulă îngropată în pământ din temniţa oraşului, ducesa văduvă îşi aştepta deschiderea procesului. În ciuda strădaniilor, anchetatorii nu izbutiseră să adune în sarcina ei dovezi de vinovăţie. Pe clevetiri nu se poate întemeia un proces. Lucrurile se complicau şi datorită faptului că Bartolomeo Contarini reuşise să dispară odată cu fiul lui Nerio. Indispus de ezitările anchetatorilor, Franco hotărî să grăbească deznodământul afacerii. Făcu o vizită ducesei văduve în propria ei celulă. Spre surprinderea şi iritarea lui, pierderea libertăţii nu numai că nu o îngenunchease pe Chiara Giorgi, ci îi sporise dârzenia. Ducesa îl primi fără să se clintească de pe taburetul ei de lemn.

Noul duce cuprinse dintr-o privire patul de lemn acoperit doar cu o pătură subţire, pereţii de piatră pe care şiroia apa, fereastra îngustă cu gratii groase, zgârcit deschisă spre un minuscul petic de cer, cana de pământ de pe masa negeluită.

— Cât vrei să mai stai în celula asta? o întrebă răstit. Cât? Mărturiseşte-ţi crima şi te eliberez îndată!

— Nu am ce mărturisi! ripostă Chiara Giorgi. Şi nici nu-ţi cerşesc milostenia! Aştept să fiu judecată! Să afle lumea întreagă la ce regim inuman este supusă văduva ducelui Nerio!

Franco zâmbi cu forţată bunăvoinţă.

— De ce abuzezi de răbdarea mea? Vrei să te supun torturilor?

Ducesa îşi subţie buzele. Pe chipul ei se întipări o expresie de sfidare.

— Mărturisirile smulse prin tortură n-au nicio valoare! În faţa judecătorilor voi declara că am fost silită să mint!

Glasul ei încărcat de mânie începu să şuiere:

— Ascultă, Franco Acciaiuoli, ameninţările tale nu mă

înspăimântă. Din clipa în care am păşit pragul acestei celule, am înţeles că trebuie să-mi închei socotelile cu lumea celor vii. Mi-am încredinţat sufletul lui Dumnezeu şi acum îmi aştept moartea. N-ai să obţii niciodată din partea mea mărturisirea unei crime care să-ţi justifice uzurparea. Nu mi-e frică de tine, Franco Acciaiuoli! Supune-mă torturilor! Când se va afla acest lucru, toate capetele încoronate din Europa se vor ridica împotriva ta. Ucide-mă! Nu ai decât! Sunt în puterea ta. Istoria însă te va înfiera, fiindcă ţi-ai întemeiat puterea pe un asasinat. Pentru posteritate vei rămâne un uzurpator, un ucigaş de rând, vândut liftelor păgâne, un sodomit supus poftelor sultanului…

— Destul! strigă exasperat tânărul duce.

— Nu mă poţi împiedica, Franco Acciaiuoli, să-ţi arunc în obraz adevăruri care te dor! Nu-mi pasă de tine şi nici de procesul ce-mi pregăteşti! Şi cu asta am terminat! Îmi faci scârbă numai când te văd!

— Viperă! scrâşni Franco, vânăt de mânie. Viperă!

Ieşi furios pe culoar. Gardienii încuiară lacătul uşii ghintuite, lăsată ca o lespede asupra celulei în care ducesa Chiara Giorgi îşi suporta cu stoicism calvarul…

A doua zi de dimineaţă, gardianul, aducându-i mâncarea, o găsi spânzurată de grilele ferestrei. Dădu alarma. Ancheta deschisă în jurul morţii ei stabili că ducesa se sinucisese. Dar explicaţiile oficiale nu convinseră pe nimeni. Nici chiar pe Daud-Paşa, care-l ştia capabil de orice pe noul stăpân al Athenei.

— Ai făcut o mare greşeală, duce! Înălţimea-sa Padişahul nu-ţi va ierta această crimă, care-l murdăreşte şi pe el.

În acel timp, pe căi neştiute de nimeni, Bartolomeo Contarini izbuti să părăsească pământul Greciei. Însoţit de tânărul prinţ, se îmbarcă pe o corabie genoveză îndreptându-se spre o destinaţie necunoscută.

* * *

Era un sfârşit de martie mai zburlit şi mai câinos decât un început de februarie. Măzărichea repezită de vântul îngheţat peste obrajii oamenilor, adunaţi pe marele câmp de manevre din preajma Adrianopolelui, pişca asemenea înţepăturilor unor ace. Uneori sita vijeliei cernea cu atâta violenţă boabele de gheaţă, încât acestea plesneau ca nişte bice crupele cailor, care se agitau, râcâind cu copitele ţărâna.

Când sultanul Mehmed, urmat de statul său major şi escortat de un escadron de gardă, părăsi palatul imperial, îndreptându-se spre câmpul de manevre, trâmbele de măzăriche porniră să se vânzolească şi mai zănatic, vârându-se în ochi, în urechi, în nări. Oamenii strănutau şi îşi închideau orbiţi pleoapele, caii fornăiau, frământându-se şi adulmecând pământul îngheţat.

Lui Mehmed vremea aceasta vitregă îi părea mai încântătoare decât o dimineaţă de primăvară, fiindcă sufletul său era în sărbătoare. Visul lui începea în sfârşit să devină realitate. Peste câteva momente avea să treacă în revistă o sută optzeci de mii de oameni – trupe combatante şi auxiliare – la care se adăuga cea mai numeroasă artilerie folosită până atunci pe un câmp de bătălie. Pe lângă armata regulată foiau tot soiul de inşi, prin destinaţie necombatanţi – bucătari, cărăuşi, cadii, medici, păstori, dervişi, molahi, fântânari, muzicanţi, slujitori ai ofiţerimii, gropari, potcovari, fierari, precum şi o adunătură alcătuită din tot felul de voluntari, gata să îndeplinească orice treburi de gospodărire a trupelor, dar care la nevoie puneau mâna pe arme şi luptau umăr la umăr cu soldaţii. Adunătura aceasta cuprindea vreo două sute cincizeci de mii de inşi. În total, Mehmed avea să arunce asupra Constantinopolelui aproape o jumătate de milion de oameni.

Europa nu mai cunoscuse asemenea revărsare de războinici decât pe vremea cumplitelor năvăliri ale hunilor şi ale tătarilor. Pregătirile militare pentru cucerirea Constantinopolelui se încheiaseră. Peste câteva ore, coloanele de soldaţi aveau să pornească spre ultima citadelă a creştinismului din sud-estul Europei.

Spre a mobiliza o armată atât de numeroasă, Mehmed săvârşise o imprudenţă, lăsând doar o perdea de trupe de apărare de-a lungul fruntariilor imperiului. Dacă inamicii Islamului, mulţi ca nisipul mărilor, s-ar fi înţeles să-l atace simultan şi concentric, ar fi ocupat aproape fără lupte uriaşe teritorii mai înainte ca Mehmed să le fi putut ieşi în întâmpinare. Dar padişahul acceptase riscul, fiindcă îşi ştia duşmanii divizaţi.

În ajun primise în audienţă o delegaţie a *podesta*-ului genovez din Galata, care îl asigurase de prietenia şi supunerea sa. Colonia genoveză, făgăduise el, va da tot sprijinul asediatorilor turci, dar fără a se declara pe faţă aliată a acestora, fiindcă Republica Genoveză n-ar fi admis asemenea lucru.

Mehmed ascultase zâmbind cuvintele lor făţarnice şi îi asigurase

că le va păstra privilegiile chiar şi după ce va ocupa Constantinopolele.

— Dar să nu aud că daţi vreun ajutor romeilor! Dacă aflu că v-aţi încălcat făgăduiala, îi prevenise Mehmed, vă nimicesc şi pe voi, aşa cum am nimicit pe toţi duşmanii Islamului!

În sinea lui era convins că genovezii vor duce un joc dublu. „Voi lăsa să aţipească şarpele, până ce voi ucide balaurul, îşi zisese cu viclenie, apoi, cu o singură lovitură de sabie voi scufunda în întunericul veşniciei şi pe şarpele perfid!”

Când sultanul ajunse în faţa trupelor, uralele ţâşniră din mii de piepturi, zguduind cerul şi pământul. Explozia de entuziasm îl îmbătă ca un vin tare. „Dulce este gustul puterii!” cugetă, în vreme ce saluta cu sabia trupele prin faţa cărora trecea. Sub stindardele verzi ale Profetului, smucite de vântul puternic, stăteau aliniaţi ieniceri îmbrăcaţi în albastru – elita armatei otomane -, spahii călări pe cai arabi de o mare frumuseţe, artilerişti grupaţi în jurul tunurilor, pedestraşi înveşmântaţi în zale, başibuzuci înarmaţi cu iatagane şi lănci scurte. Unităţile alcătuite din creştini erau încadrate de musulmani drept-credincioşi. Se aflau acolo şi cavalerişti sârbi, şi genişti germani, şi infanterişti unguri, şi dezertori greci. Era şi contingentul sârb trimis de despotul Ghiorghii Brancovici, numeros şi bine antrenat.

În fruntea trupelor turceşti se aflau emiri şi şeici viteji, zeloşi sectanţi ai Islamului, veniţi de prin cele mai îndepărtate provincii ale Asiei: Men Senani, Ak Sems ed Din, Minei Feneri, Kara Sems ed Din, Insar Dede, Dzeb Ali, Rustem Bokari, Dsişli Dede, Menal Bulat, Karaman Oglu, precum şi Keros Dede.

Darabanele huruiau, trompetele ridicau spre adâncimile verticale ale văzduhului sonorităţi înalte şi cristaline, fluierele îşi împleteau dantelăria sunetelor cu uralele oamenilor şi cu salvele tunurilor. În spaţiile dintre unităţile militare, dervişi răsucitori se învârteau fără oprire, împărtăşind extazul lor soldaţilor, fanatizându-i, cultivându-le dispreţul faţă de moarte. Toţi ştiau că Paradisul îşi deschide primitor porţile războinicilor căzuţi pe câmpul de bătălie. Toţi aşteptau cu aceeaşi bucurie victoria sau moartea.

Sultanul îşi contempla cu mândrie armata, care avea să devină instrumentul gloriei lui. Pregătise cu râvnă războiul sfânt împotriva Bizanţului, fiindcă Mahomed, Profetul, apreciase că cel mai vrednic sultan va fi acela care va cuceri Constantinopolele, iar cea mai valoroasă armată va fi aceea care-i va îngădui să atingă acest ţel,

urmărit secole de-a rândul de numeroase generaţii de musulmani.

După ce termină trecerea în revistă, uralele oamenilor şi sunetele fanfarelor încetară brusc. Mehmed şi generalii care-l însoţeau, în cap cu marele vizir Khalil şi cu Zaganos-Paşa, se urcară pe un mamelon nu prea înalt, şi acolo se opriră spre a urmări defilarea trupelor. Liniştea grea dură câteva momente, apoi tăcerea fu din nou sfâşiată de muzica fanfarelor şi de ropotul tobelor. Prima coloană de trupe se puse în mişcare, trecând prin faţa sultanului, în drumul ei către Constantinopole. Mehmed salută solemn drapelele care i se înclinau fâlfâind.

Zece ore dură defilarea.

Zece ore în care timp sultanul rămase neclintit pe calul său, înfruntând violenţa furtunii. Ienicerii trecură cei din urmă. Sultanul, cu întreaga lui suită, se încadra între unităţile de gardă.

Marşul către Constantinopole începuse!

Sfârşitul volumului I

Apărut în 1976.